BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
9
1
27
6. A. 29.

Epistolae

Ciceron.

Operum

To. 6.

M. TVLLII
CICERONIS
OPERVM TOMVS
sextus, omneis eius Epistolas
ad Familiares com-
plectens.

*Variis doctissimorum quorumque virorum lectionibus, &
argumentis Opera* ALEXANDRI SCOT
Scoti auctus & illustratus.

Accesserunt Dionysij Lambini & Fuluij Vrsini annotationes, seu emendationum rationes.

LVGDVNI,
Sumpt. Ioan. Pillehotte ad insigne IESV,

M. DCIX.
Cum Priuilegio Regis.

AVCTORES, QVORVM NOS HIC IN MARGINE censuram notauimus, hi sunt præcipui.

P. Victorius.
Paul. & Aldus Manutij.
Dionysius Lambinus.
Carolus Sigonius.
M. Ant. Muretus.
Robertus Stephanus.
Fuluius Vrsinus.
Lipsius.
A. Pantagathus.
Sebastianus Corradus.
Had. Turnebus.
Leonardus Malaspina.
Io. Auratus.

Ordinem Epistolarum, quem Dionysius Lambinus approbauit, omninò sumus secuti. quid autem à vulgarium librorum distinctione differat, Tabella ante Apparatum Latinæ locutionis apposita demonstrabit.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM ad Familiares, Liber I. ad P. Lentulum.

ARGVMENTVM.

Pub. Lentulo Spinteri Ciliciam pro Consule administranti scribit Cicero, de eius erga Lentulum pietate in hoc vno maxime, vt Ptolemeum Auletem regem Aegypti in regnum reduceret. De Ammonio regis legato. De Lentuli competitore Pompeio, de his quæ in Senatu eo nomine acta sunt ante Id. Ianuarias ab Hortensio, Cicerone, Lucullo, Crasso, Volcatio, Afranio, Libone, & Hypsæo: de studio & officio Ciceronis in Lentulum. Scripta est Cn. Cornelio Lentulo Marcellino, L. Martio Philippo Coss. Anno Vrbis conditæ. DCLXXXXIIII.

* vt ab his q. ad Attic. distinguantur, singulos epistolarum libros ab eo ad quē prima eius epistola scribitur denominauit.

M. T. C. P. LENTVLO PRO COS. S. D. I

EGo omni officio, ac potiùs pietate erga te, ceteris satisfacio omnibus: mihi ipse numquam satisfacio. Tanta enim magnitudo est tuorum erga me meritorum, *a* vt, quoniam tu, 1 *b* nisi perfecta re, de me nō conquiesti: ego, quia non idē in tua causa efficio, vitam mihi esse acerbam putem. In causa hæc sunt. * Ammonius, regis legatus, apertè pecunia nos oppugnat. Res agitur 2 per eosdem *c* creditores, per quos, cùm tu aderas, agebatur. Regis causa, si qui sunt, qui velint, *d* qui pauci sunt, omnes rem ad Pompeium deferri volunt. Senatus religionis *e* calūniam nō religione, sed *f* maleuolentia, & illius regiæ largitionis inuidia comprobat. Pompeiū & hortari, &

a al. vt, quia tu.
b L. nisi perfecta re de me, non conq. * Sic 6. epist. ad Balbum.
* alij, Hammonius, &c. de quo Str. libr. 12.
c q.v.c. cōpetitores, vide X. ad Q. Fr. ep. 2.
d al. qui tamen pauci sunt.
e q.v.c. calumniam, &c. non pl.
f v.c. maliuolentia.

orare, g & iam liberiùs accusare, & monere, vt magnam infamiam fugiat non desistimus. Sed plane nec precibus nostris, 3 nec h admonitionibus * reliquit locum. Nam cùm in sermone quotidiano, tum in senatu palam sic egit causam tuam, vt neque eloquentia maiore quisquam, neque grauitate, i nec studio, nec contentione agere potuerit, cum summa testificatione tuorũ in se officiorum, & amoris erga te sui. Marcellinum tibi esse iratum scis Is, hac regia causa excepta, ceteris in rebus se acerrimum tui defensorem fore ostendit. Quod dat, accipimus: quod instituit referre de religione, & sæpè iam retulit, ab eo deduci non potest. Res ante k idus acta sic est. nam hæc idib. manè scripsi Hortensij, & mea & Luculli sententia cedit religioni de exercitu (teneri enim res aliter non potest) sed ex illo senatusconsulto, quod te referente factum est, tibi decernit, vt regem l reducas: m quod commodo reip. facere possis: vt exercitum religio tollat, te auctorem senatus retineat. Crassus n treis legatos decernit, nec excludit Pompeium, cẽset enim etiam ex ijs, qui cum imperio sunt. Bibulus treis legatos ex iis, qui priuati sunt. Huic assentiuntur reliqui consulares, præter Seruilium qui omnino reduci negat oportere: o & Volcatium, qui, Lupo referente, * Pompeium decernit: & Afranium, qui assentitur Volcatio: quæ res auget suspicionem Pompeij voluntatis 4 nam p aduertebatur, Pompeij familiareis q assentire Volcatio. Laboratur vehementer: inclinata res est. † Libonis, & * Hypsæi non obscura concursatio, & contentio, omniumq; Pompeij familiariũ studium, in eam opinionem rem adduxerunt, vt Pompeius cupere videatur: cui qui nolunt, iidem tibi, quòd eum ornasti, non sunt amici. Nos in causa auctoritatem eo minorem habemus, quòd tibi * debemus. Gratiam autem nostram extinguit hominum suspicio, quòd Pompeio se gratificari putant. Vt in

g al. & liberius acc. al. etiam liberius acc. h for. monitionibus. q.v.c. ammonitionibus. fortè monitionibus.
* relinquit.
i q.v.c. neque studio.
k o.v.c. eidus.
l L. de ducas.
m L. quod commodo facere possit: * alij quod commodo rem facere possis.
n o.v.c. tris legatos.
o al. & Vulcatium.
* Pompeio p L. animaduertebatur.
* rectè q.v.c. aduertebatur, &c. al. v. c. aduertebatur.
q q.v.c. assẽtiri. * Lãb. Hupsæi. Hypsæi nomẽ familię.
* quidã debeamus legendũ cõiiciũt. vt ep. 7

in rebus multò antè, quàm profectus es, ab ipso rege, & ab intimis, ac domesticis Pompeij clam exulceratis, deinde palàm à consularibus exagitatis, & in summam inuidiam adductis, ita versamur. Nostram *r* fidem omnes, amorem tui absentis præsentes tui cognoscent. Si esset in iis fides, in quibus summa esse debebat, non laboraremus. r for. in te fidem.

ARGVMENTVM.

Significat Cicero quid actum sit in Senatu, quid ipse oratione sua profecerit, quẽ Bibuli sententia exitum habuerit: qui Ptolemæum tribus legatis reducendũ esse censuit. Cùm Hortensius à Lentulo, Volcatius à Pompeio reducendum contenderent, Consules quid sentiant, quo Pompeius, quo familiares eius animo sint: & quoniam Lentulo in regia causa duo maximè tribuni plebis aduersabantur Cato, & Caninius, quorum alter regis reductionem oppugnabat, alter studebat Pompeio: his ne quid cũ populo agere possent, obiecta esse dicit impedimenta auspiciorum & legum: iisdem COSS. scripta, vt narrat Dion.

M. T. C. S. D. P. LENTVLO PROCONSVLI.

IDIBVS Ianuariis in senatu nihil est confectum, propterea quòd dies magna ex parte cõsumtus est altercatione *s* Lentuli consulis & Caninij tribuni pl. Eo die nos quoque multa verba fecimus: maximéque visi sumus senatum commemoratione tuæ voluntatis erga illum ordinem *t* commouere. Itaque postridie placuit vt breuiter sententias diceremus. videbatur enim reconciliata nobis *v* voluntas senatus esse: quod tum dicendo, tũ singulis appellandis, rogandísque perspexeram. Itaque cùm sententia prima Bibuli pronuntiata esset, vt tres legati regem reducerent: secunda Hortensij, vt tu sine exercitu reduceres: tertia Volcatij, vt Pompeius reduceret: postulatum est, vt Bibuli sententia diuideretur. Quatenus

s al. Lucij consi.

t al. permouere.

v v.c. volũtas esse senatus.

de religione dicebat, 1 x rei ei * iam obsisti non poterat, Bibulo assensum est. de tribus legatis frequentes ierunt in alia omnia. Proxima erat Hortensij sententia cùm lupus, tribunus pl. quòd ipse de Põpeio retulisset, y 2 contendere cœpit, antè se oportere discessionem facere, quàm * consules. Eius orationi vehementer ab omnibus reclamatum est. erat enim & iniqua, & noua. Consules neque concedebant, neq; valde repugnabant. diẽ consumi volebant: id quod est factum. Perspiciebant enim, in Hortensij sententiam multis partibus plureis ituros: quãquam aperte Volcatio z assentirentur. Multi rogabantur, atque idipsum cõsulibus inuitis. 3 a nam ij Bibuli sententiam valere cupierunt. Hac controuersia vsq; ad noctem ducta, senatus est dimissus: & ego eo die casu apud Pompeium cœnaui: nactúsque tempus hoc magis idoneum, quàm vnquam antea, quòd post tuum discessum, b is dies primus honestissimus nobis fuerat in senatu: ita sum cum illo locutus, vt mihi viderer animum hominis ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducere: quẽ ego ipsum cùm audio, prorsus eũ libero omni suspicione cupiditatis. cùm autem eius familiareis omnium ordinum video, perspicio, id quod iam omnibus est apertum, totam rem istam iampridem à certis hominibus, non inuito rege ipso, consiliariisque eius, esse corruptã. Hæc scripsi c ad XVI. kal. Febr. ante lucẽ. Eo die senatus erat futurus. Nos in senatu, quemadmodum spero, dignitatem nostram, vt potest in tanta hominum perfidia, & iniquitate retinebimus. Quod ad popularem rationem attinet, hoc videmur esse consecuti, vt nequid agi cum populo aut saluis auspicijs, aut saluis legibus, aut deniq; sine vi possit. De his rebus pridie, quàm hæc scripsi, senatus auctoritas grauissima d intercesserat: cui cùm Cato, & Caninius intercessissent, tamen est perscripta. Eam ad te missam esse arbitror. De ceteris rebus, quidquid

x L. cui qui dẽ rei iam obs. * al. clam. y intẽdere. alij intercedere. * alij consulares.

z alij assentirentur: multi atq; idipsum. Coss. a L. nam ei Bib. b L. is dies honestissimus.

c L. a. d. XVI. al. die XVI. kal. Febr.

d L. intercessit. & ita v. c.

quid erit actum, scribam ad te: 4 & vt quàm rectissimè *e* agantur, omni mea cura, opera, diligentia, gratia prouidebo. Vale.

ARGVMENTVM.

Aulum Trebonium commendat Lentulo, à tribus iis quibus perfecta commendatio constat, puta: amicitia cum eo qui commendatur, rei æquitate, & studio commendantis.

M. T. C. P. LENTVLO,
S. D. 3

f AVLO Trebonio, qui in tua prouincia magna negotia, & ampla & expedita habet, multos annos vtor valde familiariter. Is cum antea semper & suo splendore, † & nostra ceterorúmque amicorum commendatione *g* gratissimus in prouincia fuit: tum hoc tempore propter tuum in me amorem, nostrámque necessitudinem vehementer *h* confidit his meis literis, se apud te gratiosum fore: quæ ne spes tum fallat, vehementer *i* te rogo: commendóq; tibi eius omnia negotia, libertos, procuratores, familiam: in primísque, vt, quæ T. * Ampius de eius te decreuerit, ea comprobes, omnibúsque rebus eum ita tractes, vt intelligat, *k* nostram commendationem non vulgarem fuisse. Vale.

ARGVMENTVM.

Iterum de reducendo rege Ptolemeo, & quæ eo nomine XVI. Kalen. Febr. acta in senatu à Volcatio, ab aduersariis Lentuli Curione, Bibulo, Caninio, Catone: de iniquo Tribunorum aduersus Lentulum animo. De studiis Ciceronis, senatus, populi, erga Lentulum.

M. T. C. S. D. P. LENTVLO
PRO CONS. 4

l AD XVI. Kal. Feb. cùm in senatu pulcherrimè staremus, quod iam illam sententiam Bibuli de tribus legatis, pridie eius diei fregeramus: *l* vnúmque certamen esset relictum, *m* sententia Volcatij: res ab aduersariis nostris

e al. agantur omnia mea cura &c. * al. iis omnia in cura. alij ea vt quam rectissimè eagantur omni mea.
f Videtur esse pars superioris epistolę, quo modo est in vet. eribus codicibus. * alii sequartæ epistolæ initium.
g L. gratiosissimus.
h v.c. confidit meis literis, se ap.
i v.c. rogo te.
* alij Appius, an bene, viderit prudens lector.
k v.c. mea comm. & ita L.
l L. A. D. XVI kal. al. Die. XVI kal.
m for. cum sententia Volc.

extracta est variis calumniis. causam enim frequenti senatu, *n* in magna varietate, *2* magnáque inuidia eorũ, qui à te causam regiam *3* aliò *o* trãsferebant, obtinebamus. Eo die acerbũ habuimus Curionem: Bibulum multò iustiorem: pænè etiam amicum. Caninius, & Cato negarunt se legem vllam ante comitia esse laturos. Senatus haberi ante kalendas Febr. per legem * Pupiam, id quod scis, non potest: neque mense Feb. toto, nisi perfectis, aut reiectis legationibus. Hæc tamen opinio est populi R. à tuis inuidis, atque obtrectatoribus nomen inductum fictæ religionis, non tam vt te impedirẽt, quàm vt ne quis propter exercitus cupiditatem * Alexandriam† vellet ire. Dignitatis autem tuæ nemo est, quin existimet habitam esse rationem ab senatu. Nemo est enim, qui nesciat, quo minùs discessio fieret, per aduersarios tuos esse factum: qui nunc *p* populi R. nomine, re autẽ vera, sceleratissimo latrocinio, *q* si quæ conabũtur agere, satis prouisum est, vt ne quid saluis auspicijs aut legibus, *r* aut iam sine vi agere possint. Ego neque de meo studio, neque de nonnullorum *s* iniuria scribendũ mihi esse arbitror. Quid enim aut me ostentem? qui si vitam pro tua dignitate profundam, nullam partem videor tuorum meritorum assecutus: aut de aliorum iniuriis querar? quod sine summo dolore facere non possum. Ego tibi à vi, hac prǽsertim imbecillitate magistratuũ, præstare nihil possum.* vi excepta, possum confirmare, te & senatus, & populi R. summo studio, amplitudinem tuam retenturum. Vale.

n L. nõ magna varietate, magna inuidia eor.
o L. trasferebant, & ita duo v. c.
* hæc lex diebus comitialibus senatũ habere vetat. 2. ad Q. Fratr. 12.
* Alexandream Vrsinus.
p. v. c. populi nomine, & ita L.
q v. c. si qua.
r L. aut etiam.
s al. inuidia.
* al. at ea excepta.

ARGVMENTVM.

Iterum de regia causa, de C. Catonis lege promulgata, vereri se ne regia causa aut Lẽtulo eripiatur, aut deseratur, sin minus, se id effecturũ sperat, vt Pompeio etiã eripiatur, & tamẽ Lentulo nihil desperandum: virtute. n. id munus facilè obtineri posse. Põpeiũ de eo obtinẽdo iã quasi desperare. De suo Seleciiq; cõsilio.

M. T.

M. T. C. S. D. P. LENTVLO PROCONS. 5

TAMETSI nihil mihi fuit optatius, quàm vt primùm abs teipso, deinde à ceteris omnibus, quā gratissimus erga te esse cognosceret, tamē afficior summo dolore, eiusmodi tēpora post tuā profectionem consecuta esse, vt & meā, & ceterorum erga te fidem, t & beneuolentiā absens experirere u Te autem videre, & sentire, eandē fidem x esse hominum in tua dignitate, quam ego in mea salute sum expertus, ex tuis literis intellexi. Nos cū maximè consilio, studio, labore, gratia, de causa regia niteremur, subitò exorta est nefaria Catonis promulgatio, quæ nostra studia impediret, & animos à minore cura ad summum timorem traduceret. Sed tamen in eiusmodi y rerum perturbatione, quanquam omnia sunt metuēda, nihil magis, quàm perfidiam timemus: & Catoni quidem (quoquo modo z se res habeat) profectò resistimus. De Alexandrina re, causaq; regia, tātum habeo polliceri, me tibi absenti, tuisque præsentib. cumulatè satisfacturū. Sed vereor, * ne aut a eripiatur nobis regia causa, aut deseratur: quorum vtrum minùs velim, non facilè possū existimare. Sed, si res coget est quiddam tertium, quod neq; Selicio, b nec mihi displicebat: vt neq; iacere regem pateremur c nec, nobis repugnantibus, ad eum deferri, ad quem propè iam d delatū esse existimatur. A nobis agentur omnia diligenter: vt nec, si quid obtineri poterit, non contēdamus: nec, si quid non obtinuerimus, repulsi esse videamur. Tuæ sapientiæ, magnitudinisq; animi est omnem amplitudinem, & dignitatem tuam in virtute, atque in rebus gestis tuis, atq; in tua grauitate positā existimare. Si quid e ex ijs reb⁹, quas tibi f fortuna elargita est, nonnullorum hominum perfidia detraxerit, id maiori illis fraudi, quàm tibi, futurum. A me nullum tempus

t v.c.& beniuolentiā
u Lamb. Te autem & videre & sentire.
x esse, abes à quibus. v.c.
y L. perturbatione rerū q. & ita v.c.
z L. quoquo modo sese res habet. al. re se habet.
a Lamb. eripiatur causa regia nobis, aut deseratur.
*excipiatu m.s. quędā
b al. neque mihi.
c al. neque nobis rep
d v.c. delatum existimatur.
e v.c. de iis rebus. & ita L.
f L. fortuna largita est.

pus prætermittitur de tuis rebus & agẽdi,† & cogitandi. vtórque ad omnia Q. Selicio: *g* neque enim prudentiorem quenquam ex tuis, 2 * neque fide maiore esse iudico, neque amantiorem tui. Hìc quæ agantur, quæque acta sint, ea te, *h* & literis multorum, & nuntijs cognoscere arbitror: quæ autem posita sunt in coniectura, quæq; mihi videntur fore, ea puto tibi à me scribi oportere. Posteaquàm Pompeius apud populum *i* ad VIII. Idus Febr. cùm pro Milone diceret, clamore, cõuicioque* iactatus est, in senatuq; à Catone asperè, & acerbè, 3 *k* omnium magno silentio est accusatus: visus est mihi vehementer esse perturbatus. Itaq; Alexandrina causa, quæ nobis adhuc integra est (nihil enim tibi detraxit senatus, nisi id, quod per eandem religionem dari* alteri non potest) videtur ab illo planè esse* deposita. Nunc id speramus, idque molimur, vt *l* cùm rex intelligat, *m* sese, id quod cogitabat, vt à Pompeio reducatur, assequi non posse; &, nisi per te sit restitutus, desertum se, atque abiectum fore, proficiscatur ad te. Quod sine vlla dubitatione, si Pompeius paulum modò ostenderit sibi placere, faciet. Sed nosti hominis tarditatem, & taciturnitatem. Nos tamen nihil, quod ad eam rem pertineat, prætermittimus. Ceteris iniurijs, quæ propositæ sunt à Catone, facilè, vt spero *n* resistemus. Amicum ex consularibus neminem *o* tibi esse video, præter Hortensium, & Lucullum: ceteri sunt partim obscuriùs iniqui, partim non dissimulanter irati. Tu fac animo forti, magnoque sis: speresque fore, vt fracto impetu leuissimi hominis, tuam pristinam *p* dignitatem, & gloriam consequare.

g L. quo neque prud. al. nec enim pr.* neque fide maiorem. alij neque fide meliorem. alij neque fide meliore. sic Lamb.
h al. ex literis m.
i L. a. d. VIII
* alij iactus.
k al. nimiũ magno sil. & ita v. c. tres.
* fortè etiã alteri.
* fort. deposita vel separata.
l L. vt rex, cum intell. & ita v. c.
m al. sese quod cogitabat.
n al. resistimus.
o al. esse tibi.
p al. gloriã, & dignitatem cõseq.

ARGVMENTVM.

Sperare se scribit vt aduersariorum Lentuli improbitas infringatur consilijs amicorum, & ipso temporis lapsu: idq; eò magis quod in maioribus malis in suis rebus Cicero ipse sit expertus.

M. T.

M. T. C. P. LENTVLO PROCONS. S. D. 6

QVAE gerantur, accipies ex Pollione: qui omnibus negotijs non interfuit solum, q sed præfuit. Me in summo dolore, r quem in tuis rebus capio, † maximè * scilicet consolatur spes, quòd valde suspicor, fore, vt infringatur hominũ improbitas, & consiliis tuorum amicorum, & ipsa die: r qua debilitantur cogitationes & inimicorum, s & proditorum. Facilè secundo loco me consolatur recordatio meorum temporum: quorum imaginem video in rebus tuis. Nam etsi minore in re violatur tua dignitas, quàm mea salus afflicta sit: tamen est tanta similitudo, vt sperem, te mihi ignoscere, si ea non timuerim, quæ ne tu quidem vnquam t timenda duxisti. Sed præsta te eum qui mihi à teneris (vt Græci dicunt) * vnguiculis es cognitus. Illustrabit (mihi crede) tuam amplitudinem hominum iniuria. u A me omnia summa in te studia, officiaque expecta: non fallam opinionem tuam. Vale.

q L. sed & præfuit.
* alij, maximè consolatur quod valde, &c. alij maximè dolorẽ consolatur spes.
* alij, scilicet maximè. Vrsinus scil. glossema esse iudicat.
r L. quæ debilitat cogitationes & inim. & ita v.c.
s q.c. & proditorũ tuorum.
t al. timẽda esse duxisti.
* Græci ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων. Plut. ἐν τῷ περὶ παίδων ἀγωγῆς.
v A me autem omnia s. & ita L.

ARGVMENTVM.

Respondet ad ea quæ Lentulus quæsierat & primò de suo in Lentulum amore. De amicorum fide: De Alexandrina causa: De suis in rep. capessenda consiliis. & hominum consularium inuidia: vbi & cohortatio ad gloriam: De statu reip. De Tulliæ Craßipedisque nuptiis: De Lentuli filio. scripta Pompeio & Crasso iterum Coss. A. V. C. DCLXXXXV.

M. T. C. P. LENTVLO PROCONS. S. D. 7

1 LEGI tuas literas: quibus ad me scribis, gratum tibi esse, quòd crebrò certior per me fias de omnibus rebus, & meam erga te beneuolentiam facilè perspicias: quorum alterum mihi, vt te plurimùm diligam, facere necesse est, si volo is esse, quem tu me esse voluisti: alterum facio libenter: vt, quoniam interuallo locorum, & temporum disiuncti sumus, per

literas tecum quàm sæpissime colloquar. Quòd si rariùs fiet, quàm tu exspectabis, id erit causę, quod non eius generis meæ literæ sunt, vt eas audeam temere committere. * Quoties mihi certorum hominum x facultas erit, quibus rectè dem, non prætermittam. || Quòd scire vis, qua quisq; in te fide sit, & volũtate: difficile dictu est de singulis. Vnum illud audeo, quod antea tibi sępe significaui, nunc quoq;, re perspecta, & cognita, scribere: vehementer quosdam homines, & eos maximè, y qui te & maximè debuerunt, & plurimum iuuare potuerunt, inuidisse dignitati tuę: simillimamq; in re dissimili, tui temporis nunc, & nostri quondã fuisse rationem: vt, quos tu reip. causa læseras, palàm te oppugnarent: quorum auctoritatem, dignitatem, voluntatémque defenderas, non tam memores essent virtutis tuæ, quàm laudis inimici. Quo quidem tempore, vt perscripsi ad te anteà, cognoui Hortensium percupidum tui, studiosum Lucullum: ex magistratibus autem z L. Rucilium & fide, 1 & animo in te singulari. Nã nostra propugnatio, ac defẽsio dignitatis tuæ, propter magnitudinẽ beneficij tui fortasse plerisq; officij maiorẽ auctoritatem habere videatur, quàm sententiæ. Prætereà quidẽ de consularibus nemini possum aut studij erga te, aut officij, aut amici animi esse testis. || Etenim Pompeium, qui mecum sæpissimè, non solùm à me prouocatus, sed etiam sua sponte de te communicare solet, scis tẽporibus illis non sæpe in senatu fuisse. Cui quidẽ literæ tuæ, quas proximè miseras, quod facile intellexerim, periucũdæ fuerunt. Mihi quidẽ humanitas tua, vel summa potiùs sapiẽtia, non iucũda solùm, a sed etiam admirabilis visa est. Virum enim excellentẽ, & tibi tua præstanti in eũ liberalitate deuinctũ, nonnihil suspicantẽ, propter aliquorum opinionẽ suæ cupiditatis, * te ab se b abalienatum, illa epistola retinuisti, qui mihi cùm sẽper tuæ laudi fauere visus est, etiam ipso suspiciosissimo

* alij Quotiens.
x v.c. potestas erit, & ita Lamb.
y for. qui te iuuare & maximè debuerunt, & plurimum potuerunt.
z L.L. Racilium.
a v.c. sed & admirab. & ita L.
* al. tuæ. aliàs deest te.
b al. alienatum.

mo

mo tempore. c Caniniano: tum verò, lectis tuis literis, perspectus est à me, toto animo, de te, ac de
4 tuis ornamentis, & commodis cogitare. || Quare ea quæ scribā, sic habeto, me, cū illo, re sæpe cōmunicata, de illius ad te sententia, atque auctoritate scribere: Quoniam senatusconsultum nullū extat, quo reductio regis Alexandrini tibi adēta sit: eáque, quæ de ea d scripta est, auctoritas, cui scis intercessum esse, vt ne quis omnino regē reduceret, tantam vim habet, vt magis iratorum hominum studium, quàm constantis senatus cōsilium esse videatur: e te posse perspicere, qui Ciliciam, Cyprúmq; teneas, quid efficere, & quid consequi possis: & , f si res facultatē habitura videatur, vt * Alexandriam, atque Ægyptum tenere possis: esse & tuæ, & nostri imperij dignitatis, Ptolemaide, aut aliquo propinquo loco rege collocato, te cum classe atq; exercitu proficisci Alexandriam: vt, cùm eā pace præsidiisque firmaris, Ptolemæus redeat in regnum: ita fore, g vt per te restituatur, quemadmodum senatus initiò cēsuit: & sine multitudine reducatur, quemadmodum homines religiosi Sybillæ placere dixerunt. Sed hæc sentētia sic & illi, & nobis probabatur, vt ex euētu homines de tuo consilio existimaturos videremus, si cecidisset vt volumus, & optamus: omneis te & sapiēter, & fortiter: * sin aliquid offensum esset eosdē illos & cupidè, & temere fe-
5 cisse dicturos. || Quare quid assequi possis, non tā facile est nobis, quàm tibi, h a cui propè in cōspectu Ægyptus est, id iudicare. i Nos quidē hoc sētimus: si exploratum tibi sit, posse te illius regni potiri, non esse cunctandum: sin dubium, non esse conandum. Illud tibi affirmo, si rem istam ex sententia gesseris, fore, vt absens à multis: cùm redieris, ab omnibus collaudêre offensionem esse periculosam propter interpositam auctoritatem, religionémque video. Sed ego, k te vt ad certam laudem adhortor, sic à dimicatione deter-

c al. Catoniano: his fluet epist. 5. supra. vide Plutar. in Pōpeio vbi de Caninio Cic. 2. ad Quin. Fr. 5.

d al. perscripta est.

e L. te perspicere posse, qui, & cet. & ita v.c.

f L. si tibi res facult.

* Alexandream. Vrsinus.

g q. v. c. vt & per te restit. & ita L.

* al. si.

h L. cuius propè in cōspectu Aegyptus est, iudicare. & ita v.c.

i al. id quidem nos f.

k q. v. c. vt te ad cert. & ita L.

deterreo: redeoque ad illud, quod initiò scripsi
totius facti tui iudicium non tam ex consilio tuo,
quàm ex euentu homines esse facturos. || Quòd 6
si hæc ratio rei gerendæ, periculosa, *l* tibi videbi-
tur, placebat illud, vt, si rex amicis tuis, *m* quisper
prouinciam imperij tui pecunias ei credidissent,
fidem suam præstitisset: & auxiliis eum tuis, &
copiis adiuuares. † eam esse naturam, & * ra-
tionem prouinciæ tuæ, vt illius reditum vel
adiuuando confirmares, vel negligendo impe-
dires. In hac ratione quid res, quid causa, quid
tempus ferat, tu facillimè, optiméque *n* perspi-
cies: quid nobis placuisset, ex me potissimùm pu-
taui te scire oportere. || Quòd mihi de nostro 7
statu, de Milonis familiaritate, de leuitate, & im-
becillitate Clodij gratularis: minimè mira-
mur, te tuis, vt egregium artificem, præcla-
ris operibus lætari: quamquam est incredibi-
lis hominum peruersitas (*o* grauiori enim ver-
bo vti non libet) qui nos, quos fouendo in
communi causa retinere potuerunt, inuiden-
do *p* abalienauerunt: quorum *q* maleuolen-
tissimis obtrectationibus nos scito de vetere il-
la nostra, diuturnáque sententia propè iam esse
depulsos, non nos quidem vt nostræ dignitatis
simus obliti, sed vt habeamus rationem ali-
quando *r* etiam salutis. Poterat vtrumque
præclarè, si esset fides, si grauitas in homini-
bus consularibus. sed tanta est in plerisque leui-
tas, vt eos non tam constantia in rep. nostra de-
lectet, quàm splendor offendat. || Quod eo *s* li- 8
berius ad te scribo, *t* quòd tu non solùm tem-
poribus iis, quæ per te sum adeptus, *u* sed etiam
olim nascenti propè nostræ laudi, *x* dignitati,
virtutique *y* præfuisti: simul quòd video, non, vt
antehac putabam, nouitati esse inuisum meæ: in
te enim homine omnium nobilissimo, similia in-
uidorum vitia perspexi: *a* quem tamen illi esse
in principibus facilè sunt passi, euolare altiùs
certè

l v.c. & L. tibi esse vi.
m L. qui per prouinciã tuam, atq; imperij tui prouincias, pecun. ei credi. *alij, prouinciã tuam atq; imperij tui prouincias, pecunias credid. &c. alij, qui per prouinciã atque imperium tuũ.
* al. regionẽ, sed malè.
n al. prospicies.
o al. (grauiore enim
p L. ã. abalienarũt. & ita v.c.
q v.c. maliuolentiss.
r v.c. & salutis.
s L. liberi⁹.
t v. c. qui non solùm.
u v.c. sed iã olim, al. sed & iã olim.
x al. dignitatiq; præf.
y fort. præluxisti. * al. fuisti.
a al. quem

certè noluerunt. Gaudeo tuam dissimilem fuisse fortunam. multùm enim interest, vtrùm laus imminuatur, an salus deleratur. Me meæ tamen ne nimis pœniteret, tua virtute perfectum est. Curasti enim, vt plus additum ad memoriam nominis nostri, *b* quàm ademptum de fortuna videretur.
9 || Te verò moneo cùm beneficijs tuis, tum amore incitatus meo, vt omnem gloriam, ad quam à pueritia inflammatus fuisti, omni cura, atque industria consequare: magnitudinemque animi tui, quam ego semper sum admiratus, *c* sempérque amaui, ne vnquam innectas cuiusquam iniuria. Magna est hominum opinio de te, magna commendatio liberalitatis, magna memoria consulatus tui. Hæc profectò vides quanto expressiora, quantoq; illustriora futura sint, cùm aliquantum ex prouincia, atque ex imperio, laudis accesserit. Quamquam te ita gerere volo, quæ per exercitum, atque imperiũ gerenda sunt, vt hæc multò antè meditare, huc te pares, hæc cogites, ad hæc te exerceas: sentiásque id, quod, quia semper sperasti, non dubito quin adeptus intelligas te facillimè posse obtinere summum, atq; altissimum gradum ciuitatis.
10 || Quæ quidem mea cohortatio, ne tibi inanis, aut sine causa suscepta videatur, illa me ratio mouit, vt ex nostris euentis communibus admonendum putarem, vt considerares, *d* in omni reliqua tua vita, quibus crederes, quos caueres.
11 || Quòd scribis te velle scire, qui sit reip. status: summa dissensio est, sed contentio dispar. Nam qui plus opibus, armis, potentia valent, *e* profecisse tantùm mihi videntur stultitia, & inconstantia aduersariorum, *f* vt iam etiam auctoritate plus valerent. Itaque, perpaucis aduersantibus, omnia quæ ne per populum quidem sine seditione *g* se assequi posse arbitrabantur, per senatum consecuti sunt. nam & stipendium * Cæsari decretum est, & decem legati: *h* & ne lege Sempronia *i* succederetur, facilè perse

tametsi illi, &c. al. quę tamen etsi illi, &c. & ita q.v.c.

b L. quam demptũ de fort. vid. & ita v.c.

c al. semperque maximè amaui.

d L. in omni reliqua vita, & ita v.c.

e v.c. perfecisse.

f v.c. & etiam auctoritate iam plus val. & ita L.

g L. se posse assequi arb.

* quidã delent posse.

* vide Cæsarem de bello Gallic. libr. 7.

h fort. & ne ei lege Sempronia succe.

i al. ei succ.

perfectum est. k Quod ego ad te breuiùs scribo, quia me status hic reip. non delectat: scribo tamen, vt te admoneam, quod ipse, literis omnibus à pueritia deditus, experiendo tamen magis, quã discendo, cognoui, l id vt tu, rebus tuis integris, discas, neque salutis nostræ m rationem nobis habendam esse sine dignitate, neque dignitatis sine salute. * Quòd mihi de filia, & de Crassipede gratularis, agnosco humanitatem tuam, n speróque & opto, nobis hanc coniunctionem voluptati fore. Lentulum nostrum eximia spe, summæ virtutis adolescentem, cùm ceteris artibus, quibus studuisti semper ipse, tum in primis imitatione tui fac erudias. nulla enim erit hac præstantior disciplina: quem nos, & quia tuus, & quia te dignus est filius, & quia nos diligit, sempérque dilexit, in primis amamus, carúmque habemus. 12.

k L. quod eo ad te breuius scr. quod me. al. Quod ego ad te bre. sc. q me st. &c. & ita v.c.
l v.c. vt tuis reb. fort. vt tu tuis reb.
m v.c. rationem habẽdam nobis esse sine dign. & ita I.
* vide 2. ad Quin. Frat. ep. 5. & 6.
n fort. optóque & spero, nob.

ARGVMENTVM.

Desperata iam reductione regis, de statu rerum communium mutato conqueritur, vt ex eo Lentulus de sua reductione meditetur. Postremò claudit epistolam spe supplicationum, & officij sui mentione, vt Lentuli dolorem saltem aliqua ex parte leniat.

M. T. CICERO P. LENTVLO. PROCOS. S. D.

DE omnibus rebus, quæ ad te pertinent, quid actum, quid constitutum sit, quid Põpeius susceperit, † optimè ex * Emplatorio cognosces: qui non solùm interfuit his rebus, sed etiam præfuit: neq; vllum officium erga te hominis amantissimi, prudentissimi, o diligentissimi prætermisit. Ex eodem de toto statu rerũ communiũ cognosces: quæ quales sint, non facile est scribere. Sunt quidem certè in amicorum nostrorum potestate, atque ita, vt nullam mutationem vnquam hac hominũ ætate habitura res esse videatur. Ego quidẽ p vt debeo, & vt tute mihi præcepisti, & * vt me-

* al. M. Plætorio. sed fortè C. Plætorio.
o al. diligẽtissimique, pal. & vt debeo.
Victor, vt me pietas. alij mediætas. alij dietas, malè. alij cõmoditas.

dignitas

dignitas, vtilitásque cogit, ad me eius rationes adiungo, *q* quem tu in meis rationibus tibi esse adiungendum putasti. Sed te non præterit, quàm sit difficile, sensum in rep. præsertim rectum & confirmatum deponere. Veruntamen ipse me *r* conformo ad eius voluntatem, à quo honestè dissentire non possum: neque id facio vt forsitan quibusdam videor, simulatione. tantùm enim animi inductio, & mehercule amor erga Pompeium apud me valet, vt, quæ illi vtilia sunt, & quæ ille vult, ea mihi, omnia iam & recta, & vera videantur. Neque (vt ego arbitror) errarent, ne aduersarij quidē eius, si cùm pares esse nō possent, pugnare desisterent. Me quidem etiam illa res consolatur, quòd ego is sum, cui vel maximè concedant omnes, vt vel ea defendam, quæ Pompeius velit vel taceam, vel etiam, id quod mihi maximè lubet ad nostra me studia referā literarū: quod profectò faciā, si mihi per eiusdem amicitiā licebit. Quæ enim proposita fuerant nobis, cū & honoribus amplissimis, & laboribus maximis perfuncti essemus, dignitas in sententiis dicendis, libertas in rep. capessenda ea sublata tota: sed nec mihi magis, quā omnibus. Nā aut assentiendū est nulla cū grauitate paucis: aut frustra dissētiendū. Hæc ego ad te ob eā causam maxime scribo, *s* vt iā de tua quoq; ratione meditere. Cōmutata tota ratio est senatus, iudiciorū, rei totius publicæ, otium nobis exoptandum est: quod ij, qui potiuntur rerum, præstaturi videntur, *t* si quidem * homines patientiùs eorum potentiā ferre potuerint. Dignitatē quidem illam consularem fortis, & constantis senatoris, nihil est quòd cogitemus, amissa est, * culpa eorum, qui à senatu & ordinem coniunctissimum, & hominē clarissimum *u* abalienarunt. Sed, vt ad ea, quæ coniunctiora rebus tuis sunt, reuertar, Pompeium tibi valde amicum esse cognoui: & eo tu consule, quantum ego perspicio, omnia, quæ voles, obtinebis:

q al. quem in meis rationibus tibi, &c.

r L. cōfirmo.

s al. vt iam quoque de tua rat. for. vt iam tu quoque de t.r.

t L. si quidam hom.

* Cato, Bibulus, Domitius Pōpeio inimici.

* Vide Appiā. de bello ciuili. Sueton. & Dio. l. 37.

u L. abalienauerunt.

x al. affixũ ille hab.
* Propter additamétum esset di git. Vrs.
y L. vel mi nimam.
z al. mihimet ipsi.
a al. non possum.

quibus in rebus me sibi *x* ille affixũ habebit: neque à me vlla res, quæ ad te pertineat, negligetur. Neque enim verebor, ne sim ei molestus: † cui iucundum erit etiã * propter idipsum, quòd me esse gratum videbit. Tu velim tibi ita persuadeas, nullam rem esse *y* minimam, quæ ad te pertineat, quæ mihi non carior sit, quàm meæ res omnes, idque cùm sentiam, sedulitate *z* mihimet ipse satisfacere *a* possum: re quidẽ ipsa ideò mihi non satisfacio, quòd nullã partem tuorum meritorum non modò referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi possum. Rem te valdè bene gessisse rumor erat. Exspectabantur literæ tuæ: de quibus eramus iam cum Pompeio locuti: *b* quę si erunt allatæ, 4 nostrum studium extabit in cõueniendis magistratibus, & senatoribus. Cætera, quæ ad te pertinebunt, cùm etiam plus contenderimus, quàm possumus, minus tamen faciemus, quàm debemus.

b al. quæ si allatæ erũt, nostr.

ARGVMENTVM.

Rescripturum se ad ea quæ Lentulus quæsisset, pollicetur, nimirum cur redierit in gratiam cum Cæsare, & Appio Vatinio & Crasso: de suo in Rempub. animo, se scripta quædam missurum (puta) orationes quasdam, libros de oratore, versus quosdam de temporibus suis. Extrema pars epistolæ negotia continet de suis scriptis, de rebus Lentuli domesticis de Q. fratris negotio. De Appij cupiditate Ciliciæ administrandæ. De Publicanis.

M. T. CICERO P. LENTVLO PRO COS. S. D. 9.

b sic v. c. al. ex quibus intell.
c o. v. c. tibi grata mea, &c.
* ita L.

PERIVCVNDAE mihi fuerunt literæ tuæ: *b* quibus intellexi te perspicere meam in te pietatem: quid enim dicam beneuolentiam, cùm illud ipsum grauissimum, & sanctissimum nomen pietatis, leuius mihi meritis erga me tuis esse videatur. Quod autem *c* grata tibi mea erga te studia

lia scribis esse, facis tu quidem abundantia quadam amoris, vt etiam grata sint ea, quæ prætermitti sine nefario scelere nō *d* possunt. Tibi autem multò notior, atque illustrior meus in te animus esset, si hoc tempore omni, *e* quo seiuncti fuimus, & vna, & Romæ fuissemus. Nam in eo ipso, quod te ostendis esse facturum, quódque & in primis potes, & ego à te vehementer exspecto in sententiis senatoriis, & in omni actione, atque administratione reip. floruissemus. De qua ostendam equidem paulo post, qui sit meus sensus, & status: & rescribam tibi *f* omnia quæ quæris: sed certè & ego te auctore amicissimo, ac sapientissimo, & tu me consiliario fortasse non imperitissimo, fideli quidem & beniuolo certè, vsus esses: quamquam tua quidem causa te esse imperatorem, prouinciámque bene gestis rebus cum exercitu *g* victore obtinere, vt debeo, lætor. Sed certè qui tibi ex me fructus debentur, eos *h* vberiores, & præstantiores præsens capere potuisses. In eis verò vlciscendis, quos tibi partim inimicos esse intelligis propter tuam propugnationē salutis meæ, partim inuidere propter illius actionis amplitudinem & gloriam: mirificum me tibi comitem præbuissem: quāquam * ille perēnis inimicus amicorum suorum, qui tuis maximis beneficiis ornatus, in te potissimum fractam illam, & debilitatam vim suam contulit, *i* nostram vicem vltus est ipse sese, ea est enim conatus, quibus patefactis, nullam sibi in posterum, non modò dignitatis, sed ne libertatis quidem partem reliquit. Te autem etsi mallem *k* in meis reb. expertum, quàm etiam in tuis, tamen in molestia gaudeo *l* eandem fidem *m* cognoscere hominum, non ita magna mercede, quam ego maximo dolore *n* cognoram. De qua ratione tota iam videtur mihi exponendi tempus dari, vt tibi rescribam ad ea, quæ quæris. Certiorem te per litteras scribis esse factū, me cum Cæsare, & cum Appio.

d al. possint.
e L. quo d[illegible] iuncti fuimus.
f. Eamb. ad ea quæ.
g L. victorem obt.
h q.v.c. præsentiores pr.
* quā lectionem probat Victorius.
al. v.c. præstātiores pr.
* Cato qui antè biennio trib. pleb. vt Ciliciæ imperiū Lentulo abrogaretur, rogationem tulerat.
i al. nostra vice vltus est, &c.
k sic o. c. v. al. in meis rebus esse exp. g.
l v. c. eam fidem.
m q.v.c. cognosce h.
n q.v.c. cognoueram.

pio esse in gratia: téque id non reprehendere adscribis. * Vatinium autem scire te velle ostendis, quibus rebus adductus defenderim, & laudarim. Quod tibi vt planiùs exponam, altiùs paulò rationem o meorum consiliorum repetam, necesse est. Ego me, Lentule, initio rerum, atque actionum tuarum non solùm meis, sed etiam reipublicæ restitutum putabam. &, quoniam tibi incredibilem quendam amorem, & omnia in te ipsum summa z ac singularia * studia deberem, reip. quæ te in me restituendo multùm adiuuisset, eum certè me animum merito ipsius debere arbitrabar, quem antea tantummodò communi officio ciuium, non aliquo erga me singulari beneficio debitum præstitissem. Hac me mente fuisse, & senatus ex me, te consule, audiuit, & tu in nostris sermonibus, collocutionibúsque ipse vidisti. Etsi iam primis temporibus illis, multis rebus meus offendebatur animus: cùm te agente de reliqua nostra dignitate, aut occulta nonnullorum odia, aut obscura in me studia cernebam. Nam neque de monumentis meis ab iis adiutus es, à quibus debuisti: neque de vi nefaria, qua cum fratre eram domo expulsus, neque hercule in iis ipsis rebus, quæ quamquam erant mihi propter rei familiaris naufragia necessariæ, tamen à me minimi putabantur, in meis damnis ex auctoritate senatus p resarciendis, eam voluntatem, quam exspectatam, præstiterunt. * Quæ cùm viderem (neque enim erant obscura) non tamen tam acerba mihi q hæc accidebant, quàm erant illa grata, quæ fecerant. Itaque quamquam & Pompeio plurimùm, te quidem ipso prædicatore, ac teste, debebam, & eum non solùm beneficio, sed r amore etiam, & perpetuo quodam iudicio meo diligebam: tamen non reputans, quid ille vellet, in omnibus meis sententiis de repub. pristinis permanebã. Ego sedente Cn. Pompeio, f cùm vt laudaret Pompeium, P. Sextius introiisset in vrbẽ, dixis

* Vide orationem in Vatinium.

o o.v.c. cõsiliorũ meorum, &c. & ita Lamb.

* Studia in quibusdam desideratur

p L. sarciendis. & ita o.v.c.

* vide ad Atticum lib. 4. ep. 3.

q prouocabulum hęc, abest à v. c.

r al. more etiam non pl.

f L. cum, vt laudaret P. Sextiũ, introiiſſet in vrb.

dixiſſétque teſtis Vatinius, me fortuna, *t* & felicitate C. Cæſaris commotum, illi amicum eſſe cœpiſſe: dixi, me eam Bibuli fortunam, quam ille afflictam putaret, omnium triumphis, victoriiſque anteferre: dixíque eodem teſte, alio loco eoſdem eſſe, qui Bibulum exire domo prohibuiſſent, & qui me coëgiſſent. tota verò * interrogatio mea *u* nihil habuit aliud, niſi reprehenſionem illius tribunatus: *x* in quo omnia dicta ſunt libertate animóque maximo, de vi, de auſpiciis, de donatione regnorum. Neque verò hac in cauſa modò, ſed conſtāter ſæpe in ſenatu. quinetiam Marcellino, & Philippo, conſulibus, nonis Aprilis mihi eſt ſenatus aſſenſus, vt de agro Campano, frequenti ſenatu, idibus Maiis referretur. *y* Non potui magis in arcem illius cauſæ inuadere, aut magis obliuiſci temporum meorum, & meminiſſe actionum. Hac à me ſententia dicta, magnus animorum *z* motus eſt factus, cùm eorum, quorum oportuit, tum illorum etiam, quorum nunquam putaram. Nam hoc ſenatuſconſulto in meam ſententiam facto, Pompeius, *a* cùm nihil mihi oſtendiſſet ſe eſſe offenſum, in Sardiniam, & in Africam profectus eſt, eóque itinere Lucam ad Cæſarem venit. *b* vbi multa de mea ſententia queſtus eſt Cæſar, quippe qui etiā Rauennæ Craſſum antè *c* vidiſſet, ab eóque in me eſſet incenſus. Sanè moleſtè Pompeium id ferre conſtabat: quod ego cùm audiſſem ex aliis, *d* maximè ex meo fratre cognoui: quem cùm in Sardinia Pompeius paucis pòſt diebus, quā Luca diſceſſerat, cōueniſſet: Te, inquit, ipsū cupio: nihil opportunius potuit accidere, niſi cum Marco fratre diligenter egeris, * dependendum tibi eſt, quod mihi pro illo ſpopondiſti. Quid multa? queſtus eſt grauiter, ſua merita commemorauit: quid egiſſet ſæpiſſimè de actis Cęſaris cum ipſo meo fratre, quidque ſibi is de me recepiſſet, in memoriam redegit: ſéque, quæ de

t.q.v.c. ac felicitate C. Cæſ.

* interrogationem vocat orationem in Vatiniū, vt 2. ad Q. fr. ep. 4.

v v. C. nihil habuit niſi rep. & ita L.

x al. in qua.

y L. Num potui magis, &c. tēporū meorū, meminiſſe actionum? H.

z al. factus eſt motus, cùm.

a L. cùm mihi nihil eſt. & ita v.c.

b al. ibi. m.

c q.v.c. audiuiſſem.

d fort. tum maximè.

* promiſſa perſoluenda ductum ab æris grauis dependendi more prisco. Pl. l. 33. c. 3.

mea salute egisset, voluntate Cæsaris egisse, ipsum meum fratrem testatus est: cuius causam dignitatémque mihi vt commendaret, rogauit, *e* vt eam ne oppugnarem, si nollē, aut non possem tueri. Hec cùm ad me frater pertulisset, & cùm antè tamen Pompeius ad me cum mandatis Vibullium misisset, 3 *f* vt integrum mihi de causa Cāpana ad suum reditum reseruarem: collegi ipse me, & cum ipsa quasi rep. *g* sum collocutus: vt mihi tam multa pro se perpesso, atque perfuncto, concederet, vt officium meum, *m* morémque in benemeritos animum, fidémque fratris mei præstarem: cúmque quem bonum ciuem semper habuisset, bonum virum esse pateretur.

75 In illis autem meis actionibus, sententiísque omnibus, quæ Pompeium videbantur offendere, * certorum hominum, quos iam debes suspicare, sermones referebantur ad me: qui cùm illa *h* sentirent in republ. quæ ego agebam, sempé que sensissent: me tamen non satisfacere Pompeio, Cæsarémque inimicissimum mihi futurum, gaudere se aiebant. Erat hoc mihi dolendum: sed multò *i* magis illud, quod inimicum meum (meum autem? mò verò legum, iudiciorum, otij, patriæ, bonorum *k* omnium) sic amplexabantur, sic in manibus habebant, sic fouebant, sic me præsente osculabantur: *l* non illi quidem, vt mihi stomachum facerent, quē ego funditus perdidi, sed certè vt facere se arbitrarentur. Hic ego, quantum humano consilio efficere potui, circumspectis *m* rebus omnibus, rationibusque subductis summam feci cogitationum mearum omnium: quam tibi, si potero, breuiter exponam

76 Ego si ab improbis, & perditis ciuibus rempubl. teneri viderem, sicut & * meis temporibus scimus, & nonnullis aliis accidisse * accepimus: *n* non modò non præmiis, quæ apud me minimum valent, sed ne periculis quidem compulsus vllis, quibus tamen

e al. vt eā non opp.
f L. vt integram mihi de causa Camp. ad suum red. rem seruare.
⁘ alij vt integrum me de causa, vt 7. ad Attic. vt integrū me seruem.
g. L. collocutus sum. & ita o.v.c.
* Catonis Domitij, Bibuli.
h al. sentiunt in repub. al. sentiāt in rep.
i o.v.c. illud magis, quod, &c. & ita L.
k vox omnium, abest à quibusd. v.c.
l q.v.c. non illi mihi quidē vt stoma
m L. rebus meis omnibus. & ita o.v.c.
* quidam (his) legēdū coniiciunt.
* al. accepisse.
n L. nō modò præmiis.

men mouentur etiam fortissimi viri ad eorum causam me adiungerem: ne si summa quidem o eorum in me merita constarent. Cùm autem in republic. Cn. Pompeius princeps esset vir is, qui hanc potentiam, & gloriam maximis in remp. meritis præstantissimísque rebus gestis esset consecutus, cuiusque ego dignitatis ab adolescentia fautor, in prætura autem, & in consulatu, adiutor etiam extitissem: cúmque idem auctoritate, & sententia per se, consiliis, & studiis tecum me adiuuisset: meúmque inimicum vnum in ciuitate haberet inimicum: non putaui famam inconstantiæ mihi pertimescendã, si quibusdam in sententiis paulum me immutassem, meamque voluntatem ad summi viri, de méque optimè meriti dignitatem aggregassem. In hac sententia complectendus erat mihi Cæsar, vt vides, p in coniuncta & causa & dignitate. Hic multum valuit cùm vetus amicitia, quam tu non ignoras mihi, & Quinto fratri cum Cæsare fuisse, tum humanitas eius, ac liberalitas, breui tempore & literis & officiis perspecta nobis, & cognita, vehementer etiam res ipsa publica me mouit, quæ mihi videbatur cõtentionem, præsertim maximis rebus à Cæsare gestis, cũ illis viris nolle fieri: &, ne fieret, vehementer recusare. Grauissimè autem me in hanc mentem impulit & Pompeij fides, quam de me Cæsari dederat: & fratris mei, quam Pompeio. Erant præterea hæc animaduertenda in ciuitate, quæ sunt apud * Platonem q nostrum scripta diuinitus: QVALES IN REPVBLICA PRINCIPES essent, taleis reliquos solere esse ciues. Tenebam memoria, nobis consulibus, ea fundamenta iacta ex Kalendis Ianuariis confirmandi senatus, vt neminem mirari oporteret, nonis r Decembris tantum vel animi fuisse in illo ordine, vel auctoritatis. Idémque meminerã, nobis priuatis vsque ad Cæsarem

o al. illorũ.

p. L. coniũcta & causa, & dign. & ita v.c.

* lib. 4. de Leg. Platonis verba. μηδεὶς ἡμᾶς πειθέτω ὡς φησιν ἄλλην θᾶττον, καὶ ῥᾷον μεταβάλλειν ἄν ποτε πόλιν, καὶ τοὺς νόμους, ἢ τῇ τῶν δυναστευόντων ἡγεμονίᾳ.

q vox nostrum abest à quibusdã li. manuscr.

r L. Decembribus.

sarem, & Bibulum consules, cùm sententiæ nostræ magnum in senatu pondus haberent. vnum ferè sensum fuisse bonorum omnium. Postea † cùm tu Hispaniam citeriorē cum imperio obtineres, neque respub. consules haberet sed mercatores prouinciarum, & seditionum seruos, ac ministros: iecit quidam casus caput meum, quasi certaminis causa in mediam contentionem, dissentionémque ciuilem. Quo in discrimine cùm mirifica senatus, incredibilis Italiæ totius, singularis s bonorū omnium t consensio in me tuendo extitisset, 4 non dicam, quid acciderit (multorum est enim, & varia culpa) 5 tantum dicam breui, non mihi exercitum, sed duces defuisse. In quo, vt iam sit in iis culpa, qui me non defenderunt: non minor est in iis qui reliquerūt: & si accusandi sunt, v qui pertimuerunt, magis etiam reprehendendi, qui se timere simularunt. Illud quidem certè nostrum consilium iure laudandum est, 6 x quòd meos ciueis & à me conseruatos, & me seruare cupienteis, spoliatos ducibus, seruis armatis y obiici noluerim: declararique maluerim, quanta vis esse potuisset in consensu bonorum, † 7 z si iis pro me stante, pugna non destitissent, cùm afflictum excitare potuissent. Quorum quidem animum tu non perspexisti solùm, cùm de me ageres, sed etiam confirmasti, atque tenuisti. Qua in causa non modò non negabo, sed etiam semper & meminero, & prædicabo libenter, a vsus es quibusdam nobilissimis hominibus, fortioribus in me restituendo, quàm fuerant iidem in b tenendo: qua in sententia si constare voluissent, suam auctoritatem simul cum salute mea recuperassent. 8 c Recreatis enim bonis viris consulatu tuo, & constantissimis, atque optimis actionibus tuis excitatis, Cn. Pompeio præsertim ad causam adiuncto, cùm etiam Cæsar, d rebus maximis gestis, singularibus ornatus, & nouis honoribus, ac iudiciis senatus, ad auctoritatem eius ordi

s v. c. omnium bonorum.
t o. v. c. consensus. quod plurimi reiiciūt.
* alij variū vulgus, vel variè vulgata.
v o. v. c. si qui setim. & ita L.
x L. qui meos ciueis & à me &c. & ita a o. v. c.
y v. c. obici.
z L. si iis pro me stāte pugnare licuisset, cū affl.
* al. libuisset. al. si iis me stante, &c.
a fort. te vsum esse quibusd.
b. L. tuendo.
c L. recreati enim cū essent boni. viri cons. t. & const. atq; opt. act. tuis excitati, &c.
d v. c. maximis reb. gestis.

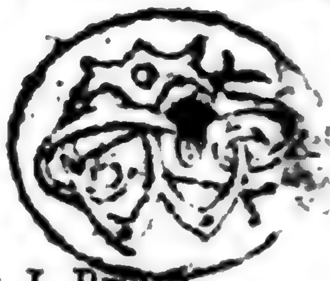

ordinis adiungeretur: nulli improbo ciui locus ad remp. violandam esse potuisset. Sed attende quæso, quæ sunt consecuta. *e* Primum illa furta muliebrium religionum: qui non pluris fecerat Bonam deam, quàm treis sorores: *f* impunitatem est eorum sententiis assecutus, qui cum tribunus pleb. pœnas à seditioso *g* ciue *h* per bonos viros in iudicio persequi vellet, exemplum præclarissimum in posterum vindicandæ seditionis de repub. sustulerunt: iidemque postea non meum * monumentum (non enim illæ manubiæ meæ, sed operis locatio mea fuerat) monumentum verò senatus, hostili nomine, & cruentis inustũ literis esse passi sunt. Qui me homines quòd saluum esse voluerunt, est mihi gratissimum: sed vellem non solùm salutis meæ, quemadmodum medici: *i* sed etiam vt aliptæ, virium & coloris rationem habere voluissent. Nunc vt Apelles Veneris caput, & summa pectoris politissima arte perficit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit: sic quidam homines in capite meo solùm elaborarunt: reliquum corpus imperfectum, ac rude reliquerunt. In quo ego spem fefelli non modò inuidorum, sed etiam inimicorum meorum: qui de vno acerrimo, & fortissimo viro, meoque iudicio omnium magnitudine animi, & constantia præstantissimo, Qu. Metello Lucij filio, quondam falsam opinionem acceperunt: quem post reditum dictitant fracto animo, & demisso fuisse. Est verò probandum, qui & summa voluntate cesserit, & 10 egregia animi alacritate *k* abfuerit, neque sanè redire curarit, cùm ob id ipsum fractum fuisse *l* animo, in quo cùm omnes homines, tum M. illum Scaurũ, singularem virum, constantia, & grauitate superasset. Sed, quod de illo acceperãt, aut etiam suspicabantur, de me idem cogitabant, abiectiore animo me futurum: cùm resp. maiorem etiam mihi animum, quàm vmquam habuis

e L. Primũ ille fur mu. al. Primum illa furia mul. ita Victorius, furiam vocat Clodium quod non probatur Lambino.
f L. impunitatem scelerum illorum sententiis assecutus.
g al. ciui.
h L. per bonos viros iudicio pers.
* Vide Manutiũ hoc loco.
i v.c. sed vt aliptæ etiã virium, & coloris, &c. & ita L.
k L. affueris
l vox, animo, abest à v.c.

m L. quæ declarasset, se non pot. vno ciui. c.
n al. cumq; Metellum, &c. L. cum Q. Metellū.
o q.v.c. recuperauisset. al. reciperauisset.
p v. c. maliuolentis. L. non maleuolentissimum.

habuissem, daret *m* quæ iam declarasset, sese non potuisse me vno ciue carere: *n* cúmque Q. Metellum vnius tribuni plebis rogatio, me vniuersa resp. duce senatu, comitante Italia, † promulgantibus omnibus, referente consule, comitiis centuriatis, *u* cunctis ordinibus: hominibúsque incũbentibus, omnibus denique suis viribus *o* recuperasset. Neque verò ego mihi posteà quidquam assumsi: neque hodie assumo, quod quemquam *p* maleuolentissimum iure possit offendere. tantùm enitor, vt neque amicis, neque etiam alienioribus, opera, consilio, labore desim. Hic meæ vitæ cursus offendit eos fortasse, qui splendorem, & speciem huius vitæ intuentur: sollicitudinem autem, & laborem perspicere non possunt. Illud verò non obscurè queruntur in meis sententiis, quibus ornem Cæsarem, *q* quasi desciuerim à pristina causa. Ego autem cùm illa sequor, quæ paulò antè proposui, tum hoc non in postremis, de quo cœperam exponere. Non offendes eundem bonorum sensum, Lentule, quem reliquisti: qui confirmatus consulatu nostro, nonnunquam postea interruptus, *r* & afflictus, antè te consulem, recreatus abs te totus est: nunc ab iis, à quibus tuendus fuerat, derelictus: idque non solùm fronte, atque vultu, quibus simulatio facillimè sustinetur, *s* ij declarant, qui tum nostro illo statu optimates nominabantur: sed etiam *t* sensu sæpe iam, tabelláque docuerunt. Itaque tota iam sapientium ciuium, qualem me & esse, & numerari volo, & sententia, & voluntas, mutata esse debet. Id enim iubet idem ille Plato, quem ego *v* auctorem vehementer sequor. TANTVM contendere in republ. quantum probare tuis ciuibus possis. Vim neque parenti, neque patriæ afferre oportere. Atque hanc quidem ille causam sibi ait non attingendæ reipubl. fuisse, quòd, cùm offendisset populum Atheniensem propè iam desipientem

q al. quasi destiterim pristina causa. al. quod quasi destiterim pr.

r copulatio &, abest à v.c.

s al. declarant ij, qui. t al. sententia.

v al. vehementer auctorem seq.

tem senectute,12 *x* cúmque eum nec persuadendo, nec cogendo regi posse vidisset, * cùm persuaderi posse diffideret, cogi fas esse non arbitraretur. Mea ratio fuit alia, quòd neque desipiente populo,neq; integra re mihi ad consulendũ, capesserémne remp. implicatus tenebar. Sed lætatus tamen sum, quòd mihi liceret in eadẽ causa & mihi vtilia, & cuiuis bonorecta defendere. Huc accessit commemoranda quædam, & diuina Cæsaris in me, fratrémque meum liberalitas: qui mihi, quascumque res gereret, tuendus esset. Nunc in tanta felicitate, tantisque victoriis *y* etiam si in nos non is esset, qui est, tamen ornandus videretur. Sic enim te existimare velim: cum à vobis, meæ salutis auctoribus, discesserim, neminem esse, cuius officiis me tam esse deuinctum non solùm confitear, sed etiam gaudeam. Quod quoniam tibi exposui facilia sunt ea, quæ à me de Vatinio, & de Crasso requiris. Nam de Appio quòd scribis, sicut de Cæsare, te non reprehendere: gaudeo tibi consilium probari meum. De Vatinio autem, primùm reditus intercesserat in gratiam per Pompeium, statim vt ille prætor est factus cùm quidem ego eius petitionem grauissimis in senatu sententiis oppugnassem; neque tam illius lædendi causa, quàm defendendi, atque ornandi Catonis: pòst autem, Cæsaris, vt illum defenderem, mira contentio est consecuta. Cur autem laudarim, petò à te, vt id à me néue in hoc reo, neue in aliis *z* requiras: ne tibi ego idem reponam, cum veneris: tametsi possum vel absenti. Recordare enim, quibus laudationem ex * vltimis terris miseris, nec hoc pertimueris.nam à meipso laudantur,13 *& laudabuntur iidem.* Sed tamen defendendi Vatinij fuit etiam ille stimulus, de quo in iudicio,cũ illum defenderem, 14 dixi me facere quiddam, quod in * Eunucho parasitus suaderet militi:

x L.tũ eum nec persuad. nec cog.r. p.vi, * al. quem

y L. etiam si nõ in nos is esset.

z L. quæras.

* id est,Hispania citeriore, cui præerat Lẽtulus.

* Act. 3. Scen.2.

Vbi nominauit Phædriam tu Pamphilam
Continuò. si quando illa dicet, Phædriam in
a li. vulg. comessatu.
tromittamus a comissatum: tu, Pamphilam
Cantatum prouocemus. si laudabit hæc
Illius formam: tu huius contrà denique
b L. Tu par pari refer. *in vet. li. Terent. par pro pari legitur.
15 b *Par pari referto, quod eam mordeat.*

Sic petiui à iudicibus, vt quoniam quidam nobiles homines, & de me optimè meriti, nimis amarent inimicũm meum: méque inspectante sæpe eum in senatu modò seuerè seducerent, modò familiariter, atque hilarè amplexarentur: quoniãque illi haberent suum Publium, darent mihi ipsi aliũ Publium, in quo possem c eorum animos mediocriter lacessitus, leuiter repungere. Neque solũ dixi: sed etiã sæpe facio, d diis hominibusq; approbantibus. Habes de Vatinio: cognosce de Crasso. Ego cùm mihi cũ illo magna iã gratia esset, quòd eius omnes grauissimas iniurias, cõmunis concordiæ causa, voluntaria quadam obliuione contriuerã, repentinã eius defensionẽ Gabinij, quem proximis superioribus diebus acerrimè oppugnasset, tamen si sine vlla mea contumelia suscepisset, tulissẽ: sed, cùm me disputantem, nõ lacessentẽ * læsisset: exarsi nõ solùm præsenti, credo, iracundia (nã ea tam vehemens fortasse nõ fuisset) sed cùm inclusum illud odium multarũ eius in me iniuriarũ, quod ego e effudisse me omne f arbitrabar, 16 residuũ tamẽ, g insciẽte me fuisset: omne repente apparuit. Quo quidem tempore ipso, quidam homines, & iidem illi, quos sæpe nutu, significationéque appello, cùm se maximum fructũ cepisse dicerent ex libertate mea, méque tũ denique sibi esse visum reipubl. qualis fuissem, restitutum, cúmque ea contentio mihi magnum etiã foris fructum tulisset: gaudere se dicebant, mihi, & illũ inimicum, & eos, qui in eadẽ causa essent, nunquã amicos futuros. Quorũ iniqui sermones cùm ad me per homines honestissimos perferrentur: cúmque Pompeius ita contendisset, vt nihil

c L. animos illorum.
d al. deis, & hom.
* al. lacessisset.
e q.v.c. me effudisse.
f q.v.c. arbitrarer.
g al. inscientem me fugiuet.

vn-

vnquam magis, vt cum Crasso redirem in gratiã, Cæsarque per literas maxima se molestia ex illa contentione affectum ostenderet: habui 17 non temporum solùm rationem meorum, *h* sed etiam naturæ: Crassúsque, vt quasi testata popu. Rom. esset nostra gratia, penè à meis laribus in prouinciam est profectus. Nam cùm mihi cõdixisset, cœnauit apud me in mei generi Crassipedis hortis. * Quamobrem eius causam (quod te scribis audisse) magna illius commendatione susceptã defendi in senatu, sicut mea fides postulabat. cœpisti, quibus rebus adductus, *i* quamque rẽ, causamque defenderim: quiq; meus in repub. sit pro mea parte capessenda, status. De quo sic velim statuas, me hæc eadem sensurum fuisse, si mihi integra omnia, ac libera fuissent. Nam neque pugnãdum arbitrarer contra tantas opes: neque delẽdum, *k* etiam si id fieri posset, summorum ciuium principatum: *l* neque permanẽdum in vna sentẽtia, conuersis rebus, ac bonorũ voluntatibus immutatis: sed temporibus assentiendum. NVMQVAM ENIM PRAESTANTIBVS IN repu. *gubernanda viris laudata est in vna sententia perpetua permansio:* † sed vt in nauigando tempestati obsequi artis est,* etiamsi portũ tenere *m* non queas: cũ verò id possis mutata velificatione assequi, stultum est eum tenere cum periculo cursum, quem ceperis, potiùs quàm, eo commutato, quo velis, *n* tandẽ peruenire: sic cũ omnibus nobis in administranda rep. propositum esse debeat, id, quod à me sæpissimè dictum est, CVM DIGNITATE OTIVM: NON idẽ semper dicere, sed idem semper spectare debemus. Quamobrẽ, vt paulò antè posui, si essent omnia mihi solutissima, tamen in rep. nõ alius essem, atq; nunc sum. Cùm verò in hũc sensum & alliciar beneficiis hominum, & compellar iniuriis, facilè patior, ea me de repub. sentire, ac dicere, quæ maximè cùm mihi, tum etiam reipub. rationibus putem conducere. Apertiùs autem

h al. sed naturæ etiam meæ: Crass.

* vide 2. ad Q. fr. ep. 5. & 6.

i I. quam rem.

k al. etsi id f.

l al. nec perm.

* etsi alij.
m nequeas.

n I. tamẽ peruen. & ita v. c.

o I. quæ cùm mihi maximè.

autem hæc ago sæpius, quod & Quint. frater meus, legatus est Cæsaris, & nullum meum minimum dictum non modo factum pro Cæsare intercessit, quod ille nõ ita illustri gratia exceperit, vt ego eum mihi deuinctum putarem. Itaque eius omni & gratia, quæ summa est, & opibus, quas intelligis esse maximas, sic fruor, vt meis. Nec mihi aliter potuisse videor hominum perditorum de me consilia frangere, nisi cum præsidiis iis, quæ semper habui, *p* nunc etiam potentium beniuolentiam coniunxissem His ego consiliis, si te præsentem habuissem, vt opinio mea fert, essem vsus eisdem. noui enim temperantiam, & moderationem naturæ tuæ: noui animum, tum mihi amicissimum, tum *q* nulla in ceteros *r* maleuolẽtia suffusum: contráque cum magnum, & excelsum, tum etiam apertum & simplicem. Vidi ego quosdam in te taleis, qualeis tu eosdem in me videre potuisti. Quæ me mouerunt, mouissent eadẽ te profecto. Sed quocũq; tẽpore mihi potestas præsentis tui fuerit, tu eris omnium moderator consiliorum meorum. tibi erit eidem, cui salus mea fuit etiam dignitas curæ. Me quidem certè tuarum actionum, sententiarum, voluntatum, rerum denique omnium socium, comitémque habebis: neque mihi in omni vita res tam erit vlla proposita quàm vt quotidie vehementius te de me optimè meritum esse lætere. 18 Quod rogas, vt mea tibi scripta mittam, quæ post discessum tuum scripserim: sunt orationes quædam, quas Menocrito dabo: 19 neque ita multæ, vt pertimescas. Scripsi etiam (nam * etiam ab orationibus disiungo me ferè, referóque ad mansuetiores Musas, quæ me maximè, sicut iam à prima adolescentia *s* delectant) scripsi igitur *t* Aristoteléo more, quemadmodũ quidem volui, 20 treis libros in disputatione, ac Dialogo de Oratore, quos arbitror Lentulo tuo fore non inutileis. Abhorrent enim à communibus præceptis: & om-

p L. hanc etiam.

q al. non vlla.

r L. Maliuolentia

* Lamb. etiã non habet.

s duo v. α delectarunt.)

t al. Aristotelio.

nem antiquorum, & *v* Ariſtoteleam, & Iſocratéam rationem oratoriam complectuntur. Scripſi etiam verſibus treis libros de temporibus meis quos iam pridem ad te miſiſſem, ſi eſſe edédos putaſſem. Sunt enim teſtes, & erunt ſempiterni, *x* meritorum tuorum erga me, *y* meæque in te pietatis. Sed quia verebar, non eos, qui ſe læſos arbitrarentur (etenim id feci parce, & molliter) ſed eos, quos erat infinitum benè de me meritos omneis nominare, non miſi. Quos tamen ipſos libros, ſi quem cui rectè cõmittam, inuenero, curabo ad te perferendos. Atque iſtam quidem partem vitæ, conſuetudiniſque noſtræ totam ad te defero †. *z* Quantum literis, quantũ ſtudiis, veteribus noſtris delectationibus, conſequi poterimus, id omne ad arbitrium tuum, *a* qui hæc ſemper amaſti, libentiſsimè conferemus. Quæ ad me de tuis rebus domeſticis ſcribis, quæque mihi commendas, ea tantæ mihi curæ ſunt, vt me nolim admoneri: rogari verò ſine magno dolore vix poſſum. Quod de Quincti fratris negotio ſcribis, te priore æſtate, quòd morbo impeditus in Ciliciam non tranſieris, conficere non potuiſſe: nunc autem omnia facturum, vt conficias: id ſcito eſſe eiuſmodi, vt frater meus verè exiſtimet, adiuncto iſto fundo, patrimonium fore ſuum per te conſtitutum. Tu me de tuis rebus omnibus, & de Lentuli tui, noſtrique ſtudiis, & exercitationibus velim quàm familiariſsimè certiorem, & quàm ſæpiſsimè facias: exiſtiméſque, neminem cuiquam neque cariorem, neque iucũdiorem vnquam fuiſſe, quàm te mihi: idque me, non modò vt tu ſentias, ſed vt omnes gentes, etiã vt poſteritas omnis intelligat, eſſe facturũ. Appius in ſermonibus antea dictitabat: poſteà dixit etiam in ſenatu palàm, ſeſe, ſi licitum eſſet, legem curiatam ferre, ſortiturum eſſe cum collega prouinciam: ſi curiata lex non eſſet, ſe paraturum cum collega, tibique ſucceſſurum;

v Ariſtorelicam, & Iſocraticam. Car.Ste.
x L. meritorum erga me tuorũ, & ita v.c.
y v.c. meæque pietatis Sed q.
z q.v.c. Quantum ſtudiis quãtum literis veter.
* delectationis. alij.
a L. qui ſemper hæc.
b al. vix poſſum.

† d * legem curiatam consuli e ferre opus esse, sibi necesse non esse: se, quoniam ex senatusconsulto prouinciam haberet lege Cornelia imperium habiturum, f quoad in vrbem introiisset. Ego, quid ad te tuorum quisque necessariorum scribat, nescio: varias esse opiniones intelligo. sunt qui putent g non posse te decedere, quòd sine lege curiata tibi succedatur: sunt etiam, qui, si decedas, à te relinqui posse qui prouinciæ præsit. Mihi non tam de iure certum est (quamquam ne id quidem valde dubium est) quàm, illud ad tuam summam amplitudinem, & dignitatem, h liberalitatem, qua te scio libentissimè solere frui, pertinere, te sine vlla mora prouinciam successori concedere, præsertim cùm i sine suspicione tuæ cupiditatis non possis illius cupiditatem refutare. k Ego vtrumque puto meum esse, & quid sentiam, ostendere, & quod feceris, defendere. Scripta iam epistola superiore, accepi tuas litteras de publicanis: quibus æquitatem tuam non potui non probare. l facilitate autem, quod vellem, consequi potuisses, ne eius ordinis, quem semper ornasti, rem, aut voluntatem offenderes. Equidem non desinam tua decreta defendere: sed nosti consuetudinem hominum. scis, quàm grauiter * inimici illi ipsi Q. Scæuolæ fuerint. Tibi tamen sum auctor, m vt, quibus rebus possis, eum tibi ordinem aut reconcilies, aut mitiges. Id etsi difficile est, tamen mihi videtur esse prudentiæ tuæ. Vale.

c L. partiturum cum coll. al. cōparaturum cum,&c. al. pacturum cum,&c.
d L. legemque curiatā cons.
* Gel. lib. 5. cap. 19.
e L. ferre opus, esse, necesse non esse.
f L. quòd vrbem int.
g L. posse te non dece. & ita v.c.
h al. libertatem.
i al. sine tua suspicione cupiditatis
k q.v.c. Ego puto vtruque m.
l L. felicitate quidē velle consequi pot.
* Lamb. inimici ipsi Q. Sca.
m L. vt si quibus reb.

ARGVMENTVM.

Certiorem facit Valerium de gratijs Lentulo Ciliciæ proconsuli, à se per literas eius nomine actis, Cetera iocationes meræ sunt.

M. T. C. S. D. L. * VALERIO IVRISCONSVLTO. 10

CVR enim tibi hoc * non gratificer, nescio: præsertim cùm his temporibus audacia pro sapientia liceat vti. Lentulo nostro egi per literas

* Epist. l. 3. ep. 1. & Lib. 7. ep. 11
g L. vno.

ras

ras tuo nomine gratias diligenter. Sed tu velim desinas iam nostris literis vti, & nos aliquando reuisas: & ibi malis esse, vbi aliquo numero sis, quã istic, vbi, solus sapere videare. Quamquã qui istinc nũc veniunt, partim te superbum esse dicũt, quòd nihil respondeas: partim contumeliosũ, quòd malè respondeas. Sed iam cupio tecum coràm iocari. Quare fac, vt quàm primùm venias, neque in Apuliam tuam *n* accedas, vt possimus *o* saluum te venisse gaudere. Nam illò si veneris, tanquam * Vlysses, cognosces tuorum neminem. Vale.

n al. concedas.
o al. saluũ venisse te g.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOL. AD * CVRIOnem & ceteros, liber secundus.

* Vide Nõ. c.4. in cognoscere. 109.
* de Curione vide de Clar. orato. Pli. l. 7. c. 41. & l. 36. c. 15. Cæsar. de bello ciuili l. 2. Dion. 2. Valer. 2.

ARGVMENTVM.

Accusante Ciceronem Curione quia raró admodum literas mittat, ita se purgat vt culpam à se remotam, in eum transferat: Absentem tamdiu Curionem dolet, beneficia in eundem commemorat, eorumq; memorem esse cupit. Scripta videtur Caluino & Messala Coss.

M. T. C. S. D. C. CVRIONI.

VAMQVAM me nomine negligentiæ suspectum tibi esse doleo, tamẽ non tam mihi molestum fuit accusari abs te officium meũ, quàm iucundum requiri: præsertim cùm in quo accusabar, culpa vacarem: in quo autẽ desiderare te significabas meas literas, præ te ferres perspectũ *a* mihi quidẽ, sed tamen dulcẽ, & optatũ amorem tuũ. Equidem neminem prætermisi, quẽ quidem ad te peruenturũ putarẽ, cui literas nõ dederim. etenim quis est *b* tam in scribendo impiger, quàm ego? A te verò bis, *c* téru: ad summum

a for. mihi quidem illum, sed t.
b al. tã scribendo imp.
c L. térue summũ, & ita q.v.c.

mũ,& eas per breueis accepi. Quare, si iniquus es in me iudex, condemnabo eodem ego te crimine: sin me id facere noles, te mihi æquum præbere debebis. Sed de literis hactenus. non enim vereor, ne non scribendo te expleam: præsertim si in eo genere studium meum non aspernabere. Ego te *d* abfuisse tamdiu à nobis & doleo, quòd carui fructu iucundissimæ consuetudinis tuæ: & lætor, quòd absens omnia cum maxima dignitate es consecutus: quodq; in omnibus tuis rebus, meis optatis fortuna respondit. Breue est, quod me tibi præcipere meus incredibilis in te amor cogit, tanta est exspectatio vel animi, vel ingenij tui, vt ego te obsecrare, obtestaríque nõ dubitem, sic ad nos *e* confirmatus reuertare, vt, quam exspectationem tui concitasti, hanc sustinere, ac tueri *f* possis. Et, quoniam meam tuorum erga me meritorum memoriam nulla vmquam delebit obliuio, te rogo, vt memineris, quantæcunque tibi accessiones fient & fortunæ, & dignitatis, eas te non potuisse consequi, nisi meis puer olim fidelissimis, atque amantissimis consiliis paruisses. Quare hoc animo in nos esse debebis, vt ætas nostra iam * ingrauescens, in amore atque in adolescentia * conquiescat tua. Vale.

d L. afuisse.
e fort. conformatus.
f al. & tueri poss.
* annus ætatis 54.
* Lāb. tua cõquiescat.
* hanc epistolam cõsequẽti cõiũgendam putat P. Manutius.
g al. decederet.
h L. cui & carus æquè sis, & iucundus, ac f. p.
* & ita v. c.

ARGVMENTVM.

De Curionis patris interitu significat, ac se illi parentis loco futurum pollicetur. Scripta eodem anno.

M. T. C. C. CVRIONI, S. D. 2

* GRAVI teste priuatus sum amoris summi erga te mei, patre tuo, clarissimo viro: qui cùm suis laudibus, tum verò te filio superasset omnium fortunam, si ei contigisset, vt te antè videret, quàm è vita *g* discederet. Sed spero nostram amicitiam non egere testibus: Tibi patrimonium dij fortunent. Me certè habebis, *h* cui carus æquè sis, & periucundus, ac fuisti patri

ARGV

ARGVMENTVM.

Excusat libertum Rupam quia munera populo non promiserit, quod ei Curio mandauerat, monétque Curionem ne in deditionibus munerum patrimonium profundat. Scripta eodem anno.

M. T. CICERO C. CVRIONI, S. D. 3

i RVPAE studium meum non defuit declarandorum munerum tuo nomine: sed nec mihi placuit, nec cuiquam tuorum, quidquam, te absente, fieri, quod tibi, cùm venisses, non esset integrum. Meam quidem sententiam aut scribam ad te postea pluribus: aut, ne ad eam meditere, imparatum te offendam, corámque k contra istā tuam l rationem, meam dicam: vt aut te in meam sententiam adducam: aut certè testatum apud animum tuum relinquam, quid senserim: vt, si quando (quod nolim) displicere tibi tuum consilium cœperit, possis meum recordari. m Breui tamen sic habeto, in eum statum temporum tuum reditum incidere, vt iis bonis, quæ tibi natura, studio, fortuna data sunt, faciliùs omnia, n quæ sunt in rep. amplissima, consequi possis, quam muneribus: quorum neque facultatem quisquam admiratur (est enim copiarum, non virtutis) neque quisquam est, quin satietate iam defessus sit. Sed aliter, atque ostenderam, facio, o qui ingredior ad explicandam rationem sententiæ meæ. Quare omnem hanc disputationem in aduentum tuum differo. Summa scito in exspectatione te esse, eaque à te exspectari, quæ à summa virtute, summóque ingenio exspectanda sunt: ad quæ si es, vt debes, paratus (quod ita esse confido) plurimis, maximisque muneribus & nos amicos, & ciueis tuos vniuersos, & Remp. afficies. Illud p profectò cognosces, mihi te neque cariorem, neque iucundiorem esse quemquam.

i al. Nempe studium nō defuit declarand. mun.

k q.v.c. cōtra q; corā istam meā rationem dicam. L. contra istā rationem, meam dicam.

l al. rationem edisseram, vt, &c.

m al. breuiter tamen.

n L. quæ sunt amplissima in rep.

o V. c qui ingrediar ad explic. & ita L.

p q.v.c. cognosces profectò, mihi.

ARGVMENTVM.

Nullum è tribus generibus epistolarum, negotiali, ioco-so & seuero occurrere: sed tantum cupere, vt Curio expectationi respondeat. Eodem anno.

M. T. CICERO C. CVRIO-NI, S. D. 4

EPISTOLARVM genera multa esse non ignoras: sed vnum illud certissimū, q cuius causa inuenta res ipsa est, vt certiores faceremus absẽteis, si quid esset, quod eos scire, aut nostra, aut ipsorū interesset. Huius generis literas à me profectò r non exspectas. † s * domesticarū enim rerum tuarū habes & scriptores, & nuntios. In meis autẽ rebus nihil est sane noui. Reliqua sunt epistolarum genera duo, quæ me magnopere delectant: vnū familiare, & iocosum: alterum seuerū, & graue. Vtro me minùs deceat vti non intelligo Iocérne tecum per literas? ciuem mehercule non puto esse, qui temporibus his ridere possit. An grauius aliquid scribam? quid est, quod possit grauiter à Cicerone scribi ad Curionem, nisi de rep.? t Atque in hoc henere hæc mea causa est, vt neq; ea, quæ nūc sentio, velim scribere. Quamobrem, quoniam mihi nullum scribendi argumẽtum relictum est, vtar ea clausula, qua soleo, teq; ad studium summæ laudis cohortabor. Est enim u tibi grauis aduersaria constituta, & parata, incredibilis quædam exspectatio: quam tu vna re facillimè vinces, si hoc statueris, QVARVM LAVDVM gloriam x adamaris: quibus artibus eæ laudes comparantur, in iis esse elaborandum. In hãc sententiam scriberem plura, nisi te tua sponte satis incitatum esse considerem: & hoc, quidquid attigi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei. Vale.

q q.v.c. cuius causa inuẽta est res ipsa, vt.
r q.v.c. non exspectabis.
s L. tuarum enim domesticarum rerum hab. & ita v.c.
* al. domesticos.
t al. Atquin. in hoc gen.
u q.v.c. grauis tibi.
x al. admiratis.

ARGVMENTVM.

Rempublicam domesticis malis laborare significat: Curioni gratulatur, quòd absit: vel quia ciuiles miserias non videat, vel quòd ibi sit, vbi magnam ex re-

ctè

sè factis laudem consequatur. tandem adhortatur eum ad suscipiendum Remp.ub. eius indigentem patrocinio. Scripta eodem anno.

M. T. CICERO C. CVRIONI, S. P. D. 5

HAec negotia quomodo se habeant, ne epistola quidem *y* narrare audeo tibi, etsi vbicunque es (vt scripsi ad te antea) in eadem es naui: *z* tamen quòd abes, gratulor, vel quia nō vides ea, quæ nos: vel quòd excelso, & illustri loco sita sit laus tua, in plurimorum & sociorum, & ciuium conspectu: quæ ad nos nec obscuro, nec vario sermone, sed & clarissima, & *a* vna omniū voce perfertur. Vnum illud nescio, gratuléne tibi, an timeam, quòd mirabilis est exspectatio reditus tui: *b* non quò verear, ne tua virtus opinioni hominum non respondeat: sed mehercule, ne, cùm veneris, non habeas iam, quod cures: ita sunt omnia *c* debilitata, iam propè & exstincta. Sed hęc ipsa nescio, recténe sint literis commissa. quare cetera cognosces ex alijs. Tu tamen, siue habes *d* aliquam spem de rep. siue desperas: ea para, meditare, cogita, quæ esse in eo *e* ciue, ac viro debent, qui sit remp. afflictam, & oppressam miseris temporibus, ac perditis moribus, in veterem libertatem, *f* ac dignitatem vindicaturus.

y al. audeo narrare.
z al. tamen gratulor, q̄ abes.
a L. omniū vna voce perf.
b al. non quòd verear.
c al. debilitata & iam propè exst.
d L. spem aliquam de rep.
e L. ciui, atque viro deb. & ita v. c.
f q. v. c. & libertatem.

ARGVMENTVM.

Milonem Curioni commendat in petitione consulatus, partes multæ sunt omnes, ad impetrandum accommodatæ. Eodem anno.

M. T. CICERO C. CVRIONI, S. P. D. 6

NONDVM erat auditum, te ad Italiam aduentare, † cùm *g* Sextum Iulium, Milonis mei familiarem, cum his ad te literis misi: sed tamen cùm appropinquare tuus aduentus putaretur, & te iam ex Asia Romam versus profectum esse constaret, magnitudo rei fecit, vt non vereremur, ne nimis citò mitteremus,

g al. Seruiliū. al. Sex. Vilium.

remus, *h* cùm has ad te quàm primùm perferri literas magnopere vellemus. Ego, si mea in te essent officia solùm, Curio, tanta, quanta magis à teiso prædicari, quàm à me ponderari solent: verecundiùs à te, si qua magna res mihi petenda esset, contenderem. GRAVE EST ENIM *homini pudenti, petere aliquid magnum ab eo, de quo se bene meritum putet: ne id, quod petat, exigere magis, quàm rogare: & in mercedis potiùs, quàm beneficij loco numerare videatur.* Sed quia tua in me vel nota omnibus, vel ipsa nouitate meorum temporũ clarissima: & *i* maxima *k* beneficia extiterũt: ESTQVE ANIMI *ingenui cui multum debeas, eidem plurimum velle debere:* non dubitaui id à te per literas petere, quod mihi omniũ esset maximum, maximéque necessarium. Neq; enim sum veritus, ne sustinere tua in me vel innumerabilia beneficia non possem: cùm præsertim cõsiderem, nullam esse gratiam tantam, *l* vel quam non capere animus meus accipiendo: vel remunerando, cumulandoq; illustrare possit. Ego omnia mea studia, *m* omnem operam, curam, industriam, cogitationem, mentem deniq; omnem in Milonis consulatu fixi, & locaui: statuique in eo me non officij solùm fructum, sed etiam pietatis laudem debere quærere. Neque verò cuiquam salutem, ac fortunas suas tantæ curæ fuisse vnquã puto, quantæ mihi sit honos eius, in quo omnia *n* mea posita esse decreui. Huic te vnum tanto adiumento esse, si volueris, posse intelligo, vt nihil sit præterea nobis requirendum. Habemus hæc omnia: bonorum studium conciliatũ ex tribunatu, propter nostram (vt spero te intelligere) causam: vulgi, ac multitudinis, propter magnificentiam munerum, liberalitatémque naturæ: iuuentutis, & gratiosorum *o* in suffragiis, propter ipsius excellentem in eo genere vel gratiam, vel diligentiam: nostram suffragationem, si minùs potentem, *p* approbatam tamen, & iustam, & debi-

h L. cùm has quàm primum ad te perferri literas m.
i L. & maxima existit, erunt.
k vox, beneficia abest à plerisque libris manuscr. & Caro. Stephano.
l L. quam vel non capere anim⁹ meus in accipiẽdo, vel in remuner. cumuque. illustr. pos.
m L. omnẽque ope.
n libri vulg. mea studia pos.
o libri vulg. in suffragiis studia, propt. q. ver. in suffragijs posita studia ꝓpter ipſ. &c.
p L. aut probatam t.

debitam, & propterea fortaſſe etiam gratioſam, Dux nobis, & auctor opus eſt, & eorum ventorum, quos propoſui, moderator quidam, & quaſi gubernator: qui ſi ex omnibus vnus *q* optandus eſſet: quem tecum conferre poſſemus, non haberemus. Quamobrem ſi me memorem, ſi gratũ, ſi bonum virum vel ex hoc ipſo, quòd tam vehementer de Milone *r* laborem, exiſtimare potes: ſi dignum denique tuis beneficiis iudicas: hoc à te peto, vt ſubuenias huic meæ ſollicitudini, vt huic meæ laudi, vel (vt veriùs dicam) *s* propè ſaluti tuũ ſtudium dices. De ipſo T. Annio tantũ tibi polliceor, te maioris animi, grauitatis, conſtantiæ, *beneuolentiæ erga te, ſi complecti hominem volueris, habiturum eſſe neminem. Mihi verò tantum decoris, tantum dignitatis adiunxeris, vt eundem te facilè agnoſcam fuiſſe in laude mea qui fueris in ſalute. Ego ni te videre ſcirem cùm hæc ad te ſcriberem, quantum officij ſuſtinerem, quantopere mihi eſſet in hac petitione Milonis omni non modò contentione, ſed etiam dimicatione elaborandum, plura ſcriberem. Nunc tibi omnem rem, atque cauſam, méque totum commendo, atque trado. Vnum hoc ſic habeto: ſi à te hanc rẽ *t* impetraro, me penè plus tibi, quàm ipſi Miloni debiturum: non enim mihi tam mea ſalus cara fuit: in qua præcipuè ſum ab illo adiutus, quã pietas erit in referenda gratia, iucunda. eam autem *v* tui vnius ſtudio me aſſequi poſſe confido. Vale.

q al. exoptandus. & ita Lamb.

r al. laboro.

s l. propriè.

* beneuolentiæq;.

t al. impetrauero.

v l. vnius tui.

ARGVMENTVM.

Cùm eſſet Cicero proconſule in Cilicia ex M. Cœlii aliorumq; literis cognouit tribunum plebis deſignatum eſſe Curionem, tribunatumq; tandem ingreſſo has epiſtola gratulatur. Poſtea ſuadet ne cuius conſilium ſequatur, ſeipſum audiat, ſibi ipſi obtemperet timebat enim Cicero, quod euenit, ne Curio mutata voluntate, ab optimatibus deficeret. poſtremò, proconſulatum ſibi non prorogari à Curione petit. Seru. Sulpitio & M. Marcello Coss.

x L. procō sule.

M. T. C. x PROCONSVL, C. CVRIONI * TRIBVNO PL. S. D. 7

* Cicero enim procō sule tum in Cilicia erat.

y L. Sed tibi & gratulor.

* Pompeij & Cæsaris, nisi cui secus videatur.

z L. tibi sapientiùs suad.

SERA gratulatio reprehendi non solet, præsertim si nulla negligentia prætermissa est, lōgè enim absum: audio serò. y Sed & tibi gratulor: & vt sempiternæ laudi tibi sit iste tribunatus, exopto: téque hortor, vt omnia gubernes, & moderere prudentia tua: ne te auferant * aliorum consilia. Nemo est z qui sapientiùs tibi suadere possit teipso: numquam labêre, si te audies. Non scribo hoc temere: cui scribam, video: noui animum, noui consilium tuum. nō vereor, nequid timidè, nequid stultè facias, si ea defendes, quæ ipse recta esse senties. Quòd in id reip. tempus non incideris, sed veneris (iudicio enim tuo, non casu, in ipsum discrimen rerum contulisti tribunatum tuum) profectò vides, quanta vis in rep. temporū sit, quanta varietas rerum, quàm incerti exitus, quàm flexibiles hominum voluntates: quid insidiarum, quid a vanitatis in vita b non dubito, quin cogites. Sed, amabo te, cura, & cogita, nihil noui, sed illud idem, quod initiò scripsi, tecum loquere: te adhibe in consilium: te audi: tibi obtempera, alteri qui melius dare consilium possit, quàm tu, non facilè inueniri potest: tibi verò ipsi certè nemo melius dabit. Dij immortales, c cur ego nō adsum vel spectator laudum tuarum: vel particeps, vel socius, vel minister consiliorum? tametsi hoc minimè tibi deest, sed tamē efficeret magnitudo, & vis amoris mei, consilio te vt possem iuuare. Scribam ad te plura aliàs. paucis enim diebus erā missurus domesticos tabellarios: vt, quoniam sanè feliciter, † & ex mea sententia remp. gessimus, vnis literis totius æstatis res gestas ad senatum perscriberem. De sacerdotio tuo quantā curam adhibuerim, d quámque difficili in re, atque causa, cognosces ex iis literis, quas Thrasoni, liberto tuo dedi. Te, mi Curio, pro tua incredibili in me e beneuolentia, meáque item in te singu

a al. varietatis.

b Lamb. vanitatis in vita sit.

c q. v. c. cur ego absum vel sp. non pl.

d L. quamquam diff. & ita v. c.

e L. beniuolentia, & ita

singulari, rogo, atque oro, ne patiare *f* mihi quidquam ad hanc prouincialem molestiam temporis prorogari. Præsens tecum egi, cùm te tribunum pleb. isto anno fore non putarem: itémque petiui sæpius per literas: sed tum quasi à senatore nobilissimo, *g* & adolescẽte gratiosissimo: nũc à tribuno pleb. & à Curione tribuno: non vt decernatur aliquid noui: quod solet esse difficilius: sed vt nequid noui decernatur: & vt senatusconsultum, & leges defendas: eáque mihi conditio maneat, qua præfectus sum. *h* Hoc te vehementer etiam, atq; etiam rogo. Vale.

f v. c. quidquam mihi ad h. & ita L.

g al. tũ adolescente etiam gr.

h al. Hęc te vehem.

ARGVMENTVM.

Acceptis Cœlij literis quæ lib. 8. prima sunt, & vnà rerum vrbanarum commentario, in quem leuissima quæque operarius à Cœlio conductus retulerat, monet Curionem ne posthac de leuissimis rebus scribat, colloquium sibi fuisse cum Pompeio narrat, eumq; laudat. De suo in prouinciam itinere scribit, ne sibi annuum prouinciæ tempus prorogetur petit, sed ea maneat conditio, qua profectus est.

M. C. C. PROCONSVL. M.
COELIO S. D.

QVID? tu me hæc tibi mandasse existimas, vt mihi gladiatorum compositiones, vt vadimonia dilata, *i* & Chresti compilationẽ mitteres & ea, quæ nobis, cùm Romæ sumus, narrare nemo audeat? Vide, quantum tibi meo iudicio tribuam (nec mehercule iniuria: *k* πολιτικώτερον enim te adhuc neminẽ cognoui) ne illa quidem curo mihi scribas, quæ maximis in rebus reip. geruntur quotidie, nisi quid ad me ipsum pertinebit, scribẽt alij, multi nuntiabunt. *l* perferet etiã multa ipse rumor. Quare ego nec præterita nec præsentia abs te, sed vt ab homine longè in posterũ prospiciẽte, futura exspecto, vt ex tuis literis, cùm formã re p. viderim, quale ædificium futurũ sit, scire possim. Neque tamen adhuc habeo, quod te accusem, neque enim fuit, quod tu plus prouidere posses,

i q. v. c. vt Chr. & ita L.

k q. v. c. sapientiorem enim.

l L. perferet multa etiam ipse rumor.

quàm quiuis nostrum, in primísque ego, qui cum Pompeio complureis dies nullis in aliis, nisi de rep. sermonibus versatus sum: quæ nec possunt scribi, nec scribenda sunt. Tantùm habeto, ciuẽ egregium esse Pompeium, & ad omnia, quæ prouidenda sunt in rep. & animo, & consilio paratum. Quare da te homini: complectetur, mi crede. † Iam * iidem illi & boni, & mali ciues videntur, qui nobis videri solent. Ego cùm Athenis decem ipsos dies fuissem, multúmque mecum m Gallus noster Caninius, proficiscebar inde prid. nonas Quint. cum hoc ad te literarum dedi. Tibi cùm omnia mea commendatissima esse cupio, tum nihil magis, quàm ne tempus nobis prouinciæ prorogetur. in eo mihi sunt omnia. n Quid, quando, & quomodo, & per quos agendum sit, tu optimè constitues. Vale.

* eidẽ An. Aug.

m Lamb. C. noster. Can.

n Lamb. Quod quãdo.

ARGVMENTVM.

Gratulatur de parta ædilitate Hirro deiecto: in quem facetè iocatur: suam in Cœlium beneuolentiam, eius in se merita demonstrat. Eodem anno.

M. T. C. COELIO RVFO, AEDILI CVRVLI DESIGNATO S. D. 9

o PLVRIMVM tibi, vt debeo, gratulor, lętorque cùm præsenti, tum etiam sperata tua dignitate, seriùs non negligentia mea, sed * ignoratione rerum omnium. in his enim sum locis, quò & propter longinquitatem, & propter latrocinia, tardissimè omnia perferuntur. Et cùm gratulor, tũ verò, quibus verbis tibi gratias agã, non reperio, quòd ita p factum sit, vt dederis nobis, quemadmodum * scripseras ad me, quem sẽper ridere possemus. Itaque cùm primùm audiui, ego ille ipse factus sum scis q quem dicam: egique omneis illos adolescenteis, quos ille r iactitabat: difficile est loqui. Te autem contemplans absentem, & quasi tecum coràm loquerer, Non ædepol, quantam egeris rem, neque quantum facinus

o Lambi & M. an primum tibi.
* al. ignorátia.
p Lamb. factus sis, vt.
* Vide li. 8. ep. 3.
q Lamb. quem dicc.
r Lamb. iactitat. Vide Victorium. al. actitat.

facinus feceris. Quod quia præter opinionem mihi acciderat, referebam me ad illud : *Incredibile* s *hoc factu obiicitur. repentè verò incessi omnibus lætitiis.* In quo cùm obiurgarer, quòd nimio gaudio penè desiperem: ita me defendebam : t * *Ego voluptatem* t *animi nimiam.* Quid quæris? dum illū rideo, penè sum factus ille. Sed hæc pluribus: multáque alia & de te, & ad te, cùm primùm ero v aliquid otij nactus. Te verò, mi Rufe, diligo, quem mihi fortuna dedit amplificatorem dignitatis meæ, vltorem non modò inimicorum, sed etiam inuidorum meorum : vt eos partim scelerum suorum, partim etiam ineptiarum pœniteret. Vale.

ARGVMENTVM.

Literas sibi non reddi queritur. re vera Cœlium negligentiæ accusat res suas in Amano monte gestas Pindenissiq; expugnationem refert. Proconsulatum sibi non prorogari petit. De Republica, cùm præsentia, tum futura etiam expectare se dicit. Eodem anno.

M. T. C. IMP. M. COELIO RVFO, AEDILI CVRVLI DESIGN. S D. 10

x TV vide, quàm ad me literæ non perferātur, nò enim y adduci possum, vt abs te, posteaquàm ædilis factus es, nullas putem datas : præsertim cùm esset tanta res, z tantæ gratulationis: de te, quia quod sperabam: de * Hillo (balbus enim sum) quod non putaram. Atqui sic habeto, nullam me epistolam accepisse tuam post comitia ista præclara: quæ n e lætitia extulerunt : ex quo vereor, ne idem eueniat in meas literas. Equidem nunquam domum misi vnam epistolam, quin esset ad te altera : nec mihi est te iucundius quidquam, nec carius. Sed balbi non sumus : ad rem redeamus. Vt optasti, ita est. velles enim, ais,

tantum

s al. hoc factum.
* Versus Trabeæ de quo pleni* 2. de Fini.
t Lamb. homini nimiā. al. habui nim.
v al. nactus aliquid otij. al. aliquid nactus otij.
x L. Tu vide, quamobrem ad meliteræ, &c. al. Tu vide quam temere, cū ad me litera, &c. al. Tu vide, quàm timidè quā ad me, &c. al. Tu vide quàm tardè, quā ad me, &c.
y q. v. c. possum adduci.
z q. v. c. tantæ gratulationes.
* al, tantæ gratulationes dele, quia quod sperabam de nihilo. Qui verò Hillo legunt, Ciceronem balbutiem more eorū qui r literā efferre nequeunt, affectare putant. Vide infra lib. 8. ep. 4. & 9. Manut. in Comment. in hunc locum.

tantummodò vt haberem negotij, quod esset ad laureolam satis. Parthos times, quia diffidis copijs nostris. ergo ita accidit. Nam Parthico bello nũtiato, locorum quibusdam angustiis, & natura montium fretus, ad Amanum exercitum adduxi, satis probè ornatum auxilijs, & quadam auctoritate apud eos, qui me non norant, nominis nostri. Multum est enim in his locis. * Híccine est ille, qui vrbem? quem senatus? nosti cetera. Cùm venissem ad Amanum, qui mons mihi cum Bibulo communis est, diuisus aquarum diuortijs. Cassius noster, quod mihi magnæ voluptati fuit, feliciter ab † * Antiochia hostem reiecerat. Bibulus prouinciam acceperat. Interea cum meis copijs omnibus, vexaui Amanienseis, hosteis sempiternos, multi occisi capti: reliqui dissipati: castella munita improuiso aduentu *b* capta, & incensa. Ita victoria iusta imperator appellatus apud * Issum (quo in loco sæpe, vt ex te audiui, * Clitarchus tibi narrauit, Darium ab Alexandro esse superatum) *c* abduxi exercitum ad infestissimam Ciliciæ partem. Ibi quintum, *d* & vigesimum iam diem aggeribus, vineis, turribus oppugnabam oppidum munitissimum, Pindenissum, tantis * opibus, tantóque negotio, vt mihi ad summam gloriam nihil desit, nisi nomen oppidi: quod si, vt spero, cepero: tum verò literas publicè mittam. *e* Hæc ad te in præsenti scripsi, vt speres, te assequi id, *f* quod optasses. Sed, vt redeam ad Parthos, hæc æstas habuit hunc exitum satis felicem. Ea, quæ sequitur, magno est in timore. Quare, mi Rufe, vigila: primùm vt mihi succedatur: sin id erit, vt scribis, &, vt ego arbitror, *g* spissius illud, quod facile est, ne quid mihi temporis prorogetur. De rep. ex tuis literis, vt antea tibi scripsi, cùm præsentia, tum etiam futura magis exspecto. Quare, vt ad me omnia quàm diligentissimè perscribas, te vehementer rogo. Vale.

a L. Hicine est ille, q. similis dicendi modus est. ep. 26. li. 9.
* Antiocchea est in vetust. libris.
b q. v. c. capta sunt, & inc.
* Vide 5. Attic. ep. 20.
* De quo I. de legib. Plin. l. 6. c. 31. & li. 10. c. 49. Curtiũ l. 9. Athenæum lib. 4.
c Lamb. adduxi exer.
d Lamb. & vicesimum
* Lãb. operibus.
e q. v. c. Hęc ad te vespe ri in præsẽti.
f for. quod optasses, posse. Sed & ita q. v. c.
g Lamb. Serius v. Nonium c. 4. in spissum 422. opponit Ouidius liquidum. 1. Metam.

ARGV

ARGVMENTVM.

Miro se vrbis desiderio teneri scribit. Pantheras ludorum causa promittit. De omni statu reipublicæ diligentißime à Cœlio literas postulat. L. Paulo, C. Marcello Coss. Anno V.C.D.C.C.

M. T. C. IMP. M. COELIO AEDILI CVRVLI, S. D. II

PVTARESNE vmquam accidere posse, vt mihi verba deessent, neque solùm illa vestra oratoria, sed hæc etiam leuia nostratia? Desunt autem propter hanc causam, quòd mirificè sum solicitus, quidnam de prouincijs decernatur. Mirum me desiderium tenet vrbis, incredibile meorum, atque in primis tui: satietas autem prouinciæ: vel quia videmur eam famam consecuti, vt non tam accessio quærenda, quàm fortuna metuenda sit: vel quia totum negotium non est dignum viribus nostris, qui *h* maiora in rep. onera sustinere & possimus, & soleamus: vel quia belli magni timor impendet, quod videmur effugere, si ad constitutam diem decedemus.* De pantheris, per eos, qui venari solent, agitur *i* mandato meo diligenter: sed mira paucitas est: & eas, quæ sunt, valde aiunt queri, quòd nihil cuiquam insidiarum in mea prouincia, nisi sibi, fiat. Itaque constituisse dicũtur in Cariam ex nostra prouincia decedere. Sed tamen sedulò fit, & in primis à Patisco. Quidquid erit, tibi erit: *k* sed, quid planè esset, nesciebamus. Mihi, mehercule, magnæ curæ est ædilitas tua. ipsa dies me admonebat. I scripsi enim hæc *l* ipsis Megalensibus. Tu velim ad me de omni reip. statu quàm diligentissimè perscribas, ea enim certissima putabo, quæ ex te cognouero. Vale.

h L. maiora onera in rep. sust.
* vid. lib. 8. ep. 4.
i L. mandatu meo.
k L. sed quid esset, planè nesciebamus, & ita V.C.
l L. ipsis Megalesijs. v. Var. libr. 5. de ling. Lat. & Festum in Megal.

ARGVMENTVM.

Solicitudinem suam ob res vrbanas demonstrat. Literas à Cœlio petit. De Diogenis & Philonis itinere. Hortatur, ne prouinciales honores vrbanis magistratibus præferat. De reditu suo in vrbẽ. Eodẽ anno.

M.T.

M. T. C. IMP. M. COELIO AEDILI CVRVLI S. D. 12

SOLLICITVS equidem eram de rebus vrbanis: ita tumultuosæ * conciones: ita molestæ m Quinquatrus afferebantur: nam citeriora nondum audiebamus. Sed tamen nihil me magis sollicitabat, quàm in his molestijs non me, n si qua ridenda essent, ridere tecum. sunt enim multa, sed ea non audeo scribere. Illud molestè fero, nihil me adhuc his de rebus habere tuarum literarum. Quare etsi cùm tu hæc leges, ego iam annuum munus confecero: tamen obuiæ mihi velim sint literæ tuæ, quæ me erudiant de omni rep. ne hospes planè veniam hoc meliùs, quàm tu, facere nemo potest. Diogenes tuus, homo modestus à me cum Philone Pessinunte discessit. iter habebant ad o Deiotarum regem: quanquam omnia nec benigna, nec copiosa cognorant. Vrbem, mi Rufe, cole, & in ista luce viue. Omnis p enim peregrinatio (quod ego a adolescentia iudicaui) obscura, & sordida est iis quorum industria Romæ potest illustris esse. Quod cùm probè scirem, vtinam in sententia permansissem. Cum vna mehercule ambulatiuncula, atque vno sermone nostro omneis fructus prouinciæ non confero Spero me integritatis laudem consecutum. † non erat minor ex * contemnenda, q quàm ex conseruata prouincia spes triumphi Inquis satis gloriosè triumpharem, si non essem tandiu quidem in desiderio rerum mihi carissimarum. Sed (vt spero) propediem te videbo. tu mihi obuiam r mitte epistolas te dignas. Vale.

* al. coitiones mendosè.
m L. Quinquatriis aff. vide Varr. 3. & 5. de lingua Lat. Festum in Qinquatr°. Charis. l. 1. Inst.
n L. si quæ rid.
o L. Lathurum reg. al. Latorum reg. al. Deiotarũ reg. & ita L. al. ad Lato regem, vel Adiato regẽ quem hoc tẽpore Cõmanorum fuisse regẽ ex Stra. li. 12. constat. alij ad Laiũ regem.
* contẽpta.
p enim abest ab o. v. c.
q L. quàm ex conseruata prouincia. Spes triumphi? in qua. Satis gloriosè triumph.
r Lamb. mittito.

ARGVMENTVM.

Respondet epistola sextæ libri noni. Eodem anno.

M. T. C. IMP. M. COELIO AEDILI CVRVLI S. D. 13

RARAS tuas quidem (fortasse enim non perferuntur) sed suaueis accipio literas: vel quas pro-

proximè acceperam, quàm prudenteis? quàm multi & officij, & consilij? Etsi omnia sic constitueram mihi agenda, vt tu admonebas: tamen confirmantur nostra consilia, cùm sentimus, prudentibus, s fidelitérque suadentibus idem videri. * Ego Appium (vt sæpe tecum locutus sum) valde diligo, méque ab eo diligi statim cœptum esse, vt simultatem deposuimus, sensi. Nam & honorificus in me consul fuit, & suauis amicus, & studiosus studiorum etiam meorum. t Mea verò officia ei non defuisse, tute es testis: quoniam * κωμικὸς μάρτυς (vt opinor) v accidit Phania: & mehercule etiam pluris eum feci, quòd te amari ab eo sensi. Iam me Pompeij totum esse scis. Brutum à me amari intelligis. Quid est causæ, cur mihi non sit in optatis complecti hominem, florentem ætate opibus, honoribus, ingenio, liberis, propinquis, affinibus, amicis: collegam meum præsertim, & in ipsa collegij laude, & scientia, studiosum mei? Hæc eò pluribus scripsi, y quòd mihi significabant tuæ literæ subdubitare te, qua essem erga illum voluntate. Credo te audisse aliquid: falsum est, mihi crede, si quid audisti. Genus institutorũ, & rationum mearũ, dissimilitudinem nonnullam habet cum illius administratione prouinciæ. Ex eo quidã suspicati fortasse sunt, animorum contentione, non opinionũ dissentione, me ab eo discrepare. Nihil autem feci vmquam, neque dixi, quod contra illius existimationem esse vellé. Post hoc negotium autem, & temeritatem nostri Dolabellæ, deprecatorem me pro illius periculo præbeo. Erat in eadem epistola veternus ciuitatis. gaudebam sanè, & congelasse nostrum amicum lætabar otio. Extrema pagella pupugit me tuo chirographo. z Quid ais? Cæsarem nunc defendit Curio? quis hoc putaret præter me? a nam ita in vita putaui. Dij immortales: quàm ego risum nostrum desidero. Mihi erat in animo: quoniam iurisdictionem con-

s q. v. c. fideliter suadet. * v. lib. 1. ep. 9.
t Lib. non habet officia.
* al. οἰκικὸς. Erasmus, οἰκόθεν me lè. Vide Suidam in dictione ἔμφασις.
v L. accedit. al. occidit.
x v. c. non in optatis sit compl. & ita L.
y al. quòd nonnihil signific.
z L. Cæsarem nõ defendit Curio? v. l. 8. ep. 6.
a L nã, ita viuam, putaui.

* v.6. Attic. ep. 2.
* militémque in ea, &c. habent scripti libri.

fecceram: *ciuitates locupletaram, publicanis, etiã superioris lustri reliqua, sine sociorum vlla querela, conseruatam: priuatis, summis, infimis fuerã iucundus: proficisci in Ciliciam nonis Maij: & cùm primùm æstiua attigissem, * militarémque † rem collocassem, decedere ex senatusconsulto. Cupio te ædilem videre, miroque desiderio me vrbs afficit, & omnes mei, túque in primis. Vale.

ARGVMENTVM.

Fabium à probitate, doctrina, ingenio, modestia, amicitia commendat. Literas expectat de rebus vrbanis. Eodem anno.

M. T. C. IMP. M. COELIO AEDILI CVRVLI, S. D. 14

b tres v. c. non habent prænomen Marco.

b MARCO Fabio, viro optimo, & homine doctissimo, familiarissimè vtor, mirificeque eũ diligo (cùm propter summum ingenium eius, sũmamq; doctrinam, tũ propter singularem modestiam. Eius negotium sic velim suscipias, vt si esset res mea. Noui ego vos magnos patronos. hominẽ occidat oportet, qui vestra opera vti velit. sed in hoc homine nullam accipio excusationem. Omnia relinques, si me amabis, cùm tua opera Fabius vti volet. Ego res Romanas vehementer exspecto & desidero: in primisq;, quid agas scire cupio. nam iamdiu, propter hyemis magnitudinem, nihil noui ad nos c afferebatur. Vale.

c q. v. c. referebatur. for. perferebatur.

ARGVMENTVM.

Respondet epistola 10. 11. & 13 libri 8. *Capita autẽ hæc sunt epistolæ De supplicationibus suis. De filiæ & Dolabellæ nuptijs. De sua solicitudine ob ciuiles discordias. De rationibus adductus C. Cæliũ quæstorẽ prouinciæ præposuerit* D*e Ser. Ocella in adulteriis deprehenso. De rebus à Cœlio ædili gestis. De suo in vrbem reditu.* Eodem anno.

M. T. C. IMP. M. COELIO, CVRVLI AEDILI S. P. D. 15

d q. v. c. nec.

NON potuit accuratiùs agi, d neque prudentiùs, quàm actum est à te cum Curione de

de supplicatione: *e* & mehercule confecta res res est ex sententia mea, cùm celeritate, tùm quòd is, *f* qui erat iratus, competitor tuus, & idē meus, assensus est ei, qui ornauit res nostras diuinis laudibus. Quare scitò me sperare ea, quæ sequuntur: atque tute para. Dolabellam à te gaudeo primùm laudari, deinde *g* etiam amari. Nā ea, quæ speras Tulliæ meæ prudentia temperari posse, scio *h* cui epistolæ tuæ respondeant. Quid si meam legas, quam ego tum ex tuis literis misi ad Appium? Sed quid agas? sic viuitur. Quod actum est, dij approbent. Spero fore iucundum generum nobis. *i* multum in eo tua nos humanitas adiuuabit. Resp. me valdè sollicitat: faueo Curioni: 1*k* Cæsarem honestū esse cupio: pro Pōpeio * emori possum: sed tamen ipsa repub. nihil mihi est carius: in qua tu non valdè te iactas. districtus enim mihi videris esse quòd & bonus ciuis, & bonus amicus es. Ego de prouincia decedens, quæstorem Cœlium præposui prouinciæ. * Puerum? inquis. * At quæstorē: at nobilē adolescentem: at omnium ferè exemplo: 2 neque erat *l* superiore honore *m* vsus, quem præficerē. *n* Pontinius multo antè discesserat. à Quincto fratre impetrari non poterat: quem tamen si reliquissem, dicerent iniqui. non me planè post annum, vt senatus voluisset, *o* ex prouincia decessisse: quoniā alterū me reliquissem. Fortasse *p* & illud adderent, senatum eos voluisse prouinciis præesse, qui antea non præfuissent: fratrem meum triennium Asiæ præfuisse. Denique nunc sollicitus non sum: si fratrem reliquissem, omnia timerē. Postremò non tam mea sponte quàm potentissimorū * virorum exemplo, *q* qui omneis Cassios, Antoniósque complexi sunt, hominē adolescentem non tā allicere volui, quā alienare nolui. Hoc tu meū consilium laudes necesse est: mutari enim nō potest. * De Ocella *r* parū planè ad me scripseras, & in actis non erat. Tuæ res gestæ ita

D d: nota

e v.c. & hercle. v. l. 8. ep. 11.
f fort. qui mihi erat iratus.
g al. & amari.
h L. cui tuæ epist. resp. v. lib. 8. ep. 33.
i L. multūq; in eo t.
k Lamb. Cęsari honestissimè cup. Vict. honestissime eſſe cupio.
* al. mori.
* v. 6 Att. ep. 6.
* al. ad quęstorem.
l fort. superior honore vllus. sic infra. ep. 18. in Lamb. vllus.
n L. Pontinus m.
o L. de prouincia dec.
* duorum. & ita o. v. c.
p L. etiā illud add. & ita o v. c.
Lamb. ... qui ... nes Cassios ... v 6. ... epi. 6.

Vide li. 14. ep. 14.
r L. parum ad me planè scr. & ita v. c.
s L. de matrimonio sit aud.

notæ sunt, vt trans montē Taurum etiā s de matrimonio sit auditum. Ego nisi quid me Etesiæ morabuntur, celeriter, vt spero, vos videbo. Vale.

ARGVMENTVM.

Respondet epistolæ XVIII. *lib. octaui.* C. Marcello, & L. Lentulo Coss.

M. T. C. IMP. M. COELIO AEDILI CVRVLI, S. P. D. 16

t li. 8. ep. 16.
t al. quæ meū animū magis sollicitum non hab.
* Lamb. haberet.
v q. v. c. à me ipse defic.
* al. tuum vt lib. 8. ep. 16.
* vide l. 14. ep. 14. & 16.

MAGNO dolore me affecissent tuæ *literæ, nisi iam & ratio ipsa depulisset omneis molestias, & diuturna desperatione rerum obduruisset animus ad dolorem nouum. Sed tamen quare acciderit, vt ex meis superioribus literis id suspicarere, quod scribis, nescio: quid enim fuit in illis, præter querelam temporum, t quæ non animum meum magis sollicitum * habēt, quàm tui? Nam non eam cognoui aciem ingenij tui, quod ipse videam, te id vt nō putem videre. Illud miror, adduci potuisse te, qui me penitus nosse deberes, vt me existimares aut tam improuidum, qui ab excitata fortuna ad inclinatam & prope iacētem desciscerem: aut tam inconstantem, vt collectam gratiam florentissimi hominis effunderē, v à meque ipse deficerē, &, quod initio, sempérq; fugi, ciuili bello interesse. Quod est igitur * meū triste consilium? vt discederem fortasse in aliquas solitudines? nosti enim nō modò stomachi mei, cuius tu similem quondam habebas, sed etiam oculorum, in hominum insolentium indignitate, fastidium. Accedit etiam molesta hæc pompa lictorum meorum, noménque imperij, quo appellor. x Eo si onere carerem, quamuis paruis Italiæ latebris contentus essem. Sed incurrit hæc nostra laurus non solū in oculos, sed iam etiā in voculas maleuolorum. * Quod cū ita esset, nihil tamen vnquā de professione, nisi vobis approbantibus, cogitaui. Sed mea prædiola tibi nota sunt in his mihi

mihi necesse est esse, ne amicis molestus sim. a x Quod autem in maritimis sum: facilè moueo nonnullis suspicionem, velle me nauigare: quod tamen fortasse nõ nollẽ, si possem ad otium, nã ad bellum quidẽ qui conuenit? præsertim contra eũ, cui spero me satisfecisse: ab eo cui tamen satisfieri nullo modo potest? Deinde sententiã meã tu tu facillimè perspicere potuisti iam ab illo tempore, cùm in Cumanum mihi obuiã venisti. y nõ enim te celaui. Sed nónne tum prouidisti, quàm abhorrerẽ ab vrbe relinquẽda? Quod cũ audissẽ, nónne tibi affirmaui, quiduis me potius perpessurum, quam ex Italia ad bellum ciuile exiturum? Quid ergo accidit, cur consiliũ mutarẽ? 3 nónne omnia potius, a vt in sentẽtia permanerẽ? Credas hoc mihi velim, quod puto te existimare, ex his miseriis nihil aliud me quærere, nisi vt homines aliquãdo intelligant, me nihil maluisse, quã pacẽ: ea desperata, nihil tã fugisse, quã arma ciuilia. Huius me cõstantiæ puto fore, vt nunquã pœniteat. Etenim memini, in hoc genere gloriari solitum esse familiarem nostrũ, Q. Hortensiũ, quod nunquã bello ciuili interfuisset. Hoc nostra laus erit illustrior, quòd illi tribuebatur ignauiæ: de nobis id existimari posse non arbitror. Nec me ista terrent, quæ mihi à te ad timorem fidissimè, atque amantissimè proponuntur. Nulla est enim acerbitas, quæ non omnibus, hac orbis terrarũ perturbatione, impendere videatur: quam quidẽ ego à rep. meis priuatis, & domesticis incõmodis libentissimè, vel istis ipsis, quæ tu me mones, vt caueã, redemissem. Filio meo, quẽ tibi carũ esse gaudeo, si erit vlla resp. 4 satis amplum b patrimoniũ relinquã, memoriã nominis mei. sin autẽ nulla erit: nihil accidet ei separatim à reliquis ciuibus. Nã quòd rogas, vt respiciam * generum meum adolescentem optimum, mihique carissimum: an dubitas, cùm facias, quanti cùm illum, tum verò Tulliam meam faciam, quin ea me cura vehe-

x L. Quod autem in maritimis facillimè tũ moueo nõnullis suspi. al. Quod autẽ in maritimis sũ: moueo facillimè nõnull. &c.

y L. non enim te celaui sermonẽ T. Ampij vidisti quã abhorrerẽ ab vrbe relinquenda. Q. a.

a L. cur in sent.

b L. patronum relinquam.

* P. Cornelium Dolabellam.

mentissimè sollicitet? & eò magis, quòd in communibus miseriis 5 c hac tantum oblectabar specula. Dolabellam meum, vel potius nostrum, videbam fore ab iis molestiis, 6 quas d liberalitate sua contraxerat, liberum. Velim quæras quos ille dies sustinuerit, in vrbe dum fuit: quàm acerbos sibi, quã mihi ipsi socero non honestos. Itaque neque ego hunc Hispaniensem casum expecto, de quo mihi exploratum est ita esse, vt tu scribis: e neque quidquã astutè cogito. Si quando e civitas, erit professò f nobis locus. sin autẽ non erit, in easdem solitudines tu ipse (vt arbitror) venies, in quibus nos concessisse audies. Sed ego g fortasse vaticinor, & hæc omnia meliores habebunt exitus. Recordor enim desperationes eorum, qui senes erant, h adolescente me. Eos ego fortasse nunc imitor & vtor ætatis vitio. Velim ita sit. Sed tamen togam prætextam texi i Oppio, puto te audisse. Nam Curtius noster * dibaphum cogitat: sed eum infector moratur. Hæc adspersi vt scires, me tamen in stomacho solere ridere k De Dolabella, quod scripsi, suadeo videas, tanquã si res tua agatur. Extremũ illud erit: l nos nihil turbulenter, nihil temerè faciemus. 7 Te tamen oramus, quibuscunque erimus in terris, vt nos, liberósq; nostros ita tueare, vt amicitia nostra, & tua fides postulabit. Vale.

c L. hac tamẽ oblect.
d L. liberalitate sua cõtr.
e Lam. nec quidq.
f for. nobis in ea locus.
g L. fortassis vat. & ita o. v. c.
h v. c. me adolescente. Sullæ scilicet & Marij.
i al. Appio.
* διβαφ purpura est bis tincta. 2. Att. ep. 10 hîc autem pro auguratu.
k al. Dolabella, quod scr.
l q. v. c. nos tamen nihil t.

ARGVMENTVM.

Caninius Bibulo proconsuli quæstor erat in Syria. Binis eius literis respondet Cicero. Prioribus eodem ordine quo scripserat Caninius. Posterioribus exponit causas cur eum Bibulo commendare nõ debeat, se tamen eius voluntati morem gessisse. L. Paulo & C. Marcello Coss.

M. T. C. IMP. † CANINIO * SALLVSTIANO m PROPRAETORI S. D. 17

LITERAS * à te mihi stator tuus reddidit Tarsi n ad XVI. ad Kal. Sextileis. His ergo ordine

* al. Sallustio. al. Caio Sallustio.
m al. PRO PRAETORE al. PRO QVAEST.
* literas binas vel binas literas. vide ep. 19.
n L. ad XVJ Kalendas.

ordine, vt videris velle, respondebo. De successore meo nihil audiui, nec quemquam fore arbitror. Quin ad diem decedam, nulla causa est, præsertim sublato metu Parthico. Commoraturum me nusquã sanè arbitror. *o* Rhodum, Ciceronum causa puerorũ, accessurum puto: neque id tamen certum. Ad vrbem velim quãprimùm venire: sed tamen iter meũ, reip. & rerum vrbanarũ ratio gubernabit. Successor tuus non potest ita maturare vllo modo vt tu me in Asia possis conuenire. De rationibus referendis, † nõ erat incõmodum, te nullam referre, quã tibi scribis à Bibulo fieri potestatem. Sed id vix mihi videris per * legem Iuliã facere posse: quã Bibulus certa quadam ratione non seruat: tibi magnopere seruandã cẽseo. Quòd scribis, Apamea præsidiũ deduci non oportuisse † videbam idem ceteros existimare: molestéque ferebam, de ea re minus commodos sermones *p* maleuolorũ fuisse. Parthi transierint, nécne, præter te video dubitare neminẽ. Itaque omnia præsidia, quæ magna & firma paraueram, commotus hominũ non dubio sermone, dimisi. Rationes me quæstoris, nec verum fuit me tibi mittere II nec tum erant confectæ. eas nos Apameæ deponere cogitabamus. * De præda mea, præter *q* quæstores vrbanos, id est, populum R. teruncium *r* nec attigit, nec tacturus est quisquã Laodicéæ me * prædes accepturum arbitror omnis pecuniæ publicæ, vt & mihi, & populo cautũ sit sine vecturæ periculo. Quòd scribis ad me de drachmis *s* CCCLIII. nihil est, quod in isto genere cuiquam possim cõmodare. Omnis enim pecunia ita tractatur, vt præda à præfectis: quæ autẽ mihi attributa est, à quæstore curetur. Quòd quæris, quid existimẽ de legionibus, quæ decretæ sunt in Syriã: antea dubitabã, venturæ'ne essent: nunc mihi non est dubiũ, quin si antea auditum erit, otium esse in Syria, venturæ non sint. Marium quidem successorem tardè video esse

o L. Rhodũ causa puerorũ, acces.

* De lege Iulia, vide lib. 5. ep. 20. & 6. ad Attic. ep. 7. & in Pisonem Eam C. Iulius Cæsar Consul tulerat.

p v. c. maliuolorum f. * v. 5. Attic. epi. 2.

q L. questores vrb.

r. al. nec tetigit.

* Vide Ascon. & Varro. 4. de lingua Latina.

s Lamb. CCCIↃↃↃ.

venturum, propterea quod senatus ita decreuit, vt cum legionibus iret. Vni epistolæ respondi: venio ad alteram. Petis à me vt Bibulo te quàm diligentissimè commendem: in quo mihi voluntas non deest: sed locus videtur esse tecum expostulandi. Solus enim tu ex omnibus qui cum Bibulo sunt, certiorem me nunquam fecisti, quàm valdè Bibuli voluntas à me sine causa abhorreret. Permulti enim ad me detulerunt, cùm magnus Antiochiæ metus esset, & magna spes in me atque in exercitu meo, solitum dicere, quiduis se perpeti malle, quàm videri eguisse auxilio meo, quod ego officio quæstorio te adductum reticere de prætore tuo, non molestè ferebã: quamquam, quemadmodum tractarere, audiebam. Ille autẽ, cùm ad Thermum de Parthico bello scriberet, ad me literam nunquam misit: ad quem intelligebat, ejus belli *u* periculum pertinere. Tantùm de auguratu filij sui scripsit ad me: in quo * ego misericordia commotus, & quod semper amicissimus Bibulo fui, dedi operam, vt ei quàm humanissimè *x* scriberem. Ille si omnibus est maleuolus (quod nunquam existimaui) minùs offendor in me, sin à me est alienior, nihil tibi literæ meæ proderunt. Nam ad senatum *z* quas Bibulus literas misit, in iis quod mihi cum illo erat commune, sibi soli attribuit. se ait curasse, vt cum quæstu populi pecunia permutaretur. *a* quod autẽ meum erat propriũ, vt * alariis trãspadanis *b* vti negarẽ, id etiã populo se remisisse scribit. quod verò illius erat solius, id mecũ communicat. † EQVITIBVS AVXILIARIIS, inquit, CVM AMPLIVS FRVMENTI POSTVLAREMVS. Illud verò pusilli animi, & ipsa maleuolentia ieiuni, atq; inanis, quòd Ariobarzanem, *c* quem senatus per me regem appellauit, mihiq; commendauit, iste in literis non regem, sed regis Ariobarzanis filium appellat. Hoc animo qui sunt, deteriores fiunt rogati. Sed tibi morem gessi: literas

s q.v.c. sed locus esse videtur tecum exp. & ita Lamb.
t L. certiorẽ nunquã me fec.
u q.v.c. pertinere periculum.
* orbatione filiorum 6. ad Att. 5.
x L. rescriberem.
y Lamb. sin autẽ à me.
z q. v. c. quas Bibulus misit literas, in iis, &c.
a q. v. c. quod meũ erat pr.
* Alarij iidẽ qui auxiliares, vide Tit. Liu. l. 35. 40. & 31. Cæs. l. 1. de bello Gall. 1. de bello ciuili, & Sallu. in Iugurth.
b L. vti me negarem.
c L. quia eũ senatus.

ras ad eum scripsi, quas cùm acceperis, facies quod voles. Vale.

ARGVMENTVM.

Lætitiam suam exponit, quòd ei grata esse officia sua intelligat. Eius in administranda prouincia laudat integritatẽ. Suadet vt decedens præficiat prouinciæ quæstorem potius quàm legatos. Eodem anno.

M. T. C. IMPERATOR Q. * THERMO d PROPRAETORI, S. D. 18. * Vide li.13. ep.53.54.55. d al. Propræt.

OFFICIVM meum erga Rhodonem, ceteráque mea studia, quæ tibi ac tuis præstiti, tibi, homini gratissimo, grata esse vehementer gaudeo: mihique scito in dies maiori curæ esse dignitatem tuam: quæ quidem à te ipso integritate, & clementia tua sic amplificata est, vt nihil addi posse videatur. Sed mihi magis magísq; quotidie de rationibus tuis cogitãti, placet illud meũ cõsiliũ, quod initio Aristoni nostro, vt ad me venit, ostendi: e graueis te suscepturum inimicitias, si adolescens potens, & nobilis à rei ignominia affectus esset, & hercle sine dubio erit ignominia: habes enim neminem honoris gradu superiorem. Ille autem, vt omittam nobilitatem, hoc ipso vincit viros optimos, hominésque innocentissimos, legatos tuos, quòd & quæstor est, & quæstor tuus. Nocere tibi iratũ neminem f posse perspicio: sed tamen treis fratres summo loco natos, prõptos, nõ indisertos, te nolo habere iratos, g præsertim iure † quos video deinceps tribunos pl. per triennium fore. Tempora autem reipub. qualia futura sint, quis scit? mihi quidem turbulenta videntur fore. Cur ego te velim incidere in terrores tribunitios, præsertim cùm sine cuiusquã reprehẽsione legatis quæstorẽ possis anteferre? Qui si dignũ se maioribus suis præbuerit (vt spero, & opto)

e al. graueis enim te susc.

f q.v.c. perspicio posse

g q.v.c. iure præsertim.

tua laus ex aliqua parte fuerit. sin quid offenderit: sibi totum nihil tibi offenderet. Quæ mihi veniebant in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabar, quod in Ciliciã proficiscebar, existimaui me ad te *h* oportere scribere. Tu, quod egeris, id velim dij approbent. Sed, si me audies, vitabis inimicitias, & posteritatis oratio consules. Vale.

h sic q.v.c. alij scribere oportere, & ita L.

ARGVMENTVM.

Optatissimum eum sibi quæstorem obtigisse ostendit. Hortatúrque vt in prouinciam ire maturet, antequam ipse discedat.

i M. T. M F. IMP.

M. T. C. IMP. C. COELIO L. F.

* CALDO QVAESTORI

DES. S. D. 19

* Cœliorũ cognomen vide Man. in hunc lo.

CVM optatissimũ nuntiũ accepissem, te mihi quæstorẽ obtigisse, eò iucundiorẽ mihi eam sortẽ sperabã fore, quo diutiùs in prouincia mecum fuisses. Magni .n. videbatur interesse, ad cã necessitudinẽ, quã nobis sors tribuisset, consuetudinẽ quoq; accedere * Posteà, cùm mihi nihil neque à te ipso, neque ab vllo alio de aduẽtu tuo scriberetur: verebar, ne id ita caderet (quod etiã nũc vereor) *k* ne antè quã tu in prouinciam venisses, ego de prouincia decederẽ. Accepi autẽ à te missas literas, *l* in Cilicia cũ essem in castris, a d.x. Kal. Quintileis, scriptas humanissimè: quibus facilè & officiũ, & ingenium tuũ perspici possit. sed neq; vnde, neq; quo die datæ essent, aut quo tẽpore te expectarem, significabant: nec is, qui attulerat, à te acceperat. vt ex eo scirẽ, quo ex loco, aut quo tẽpore, essent datæ. Quæ cum essent incerta, existimaui tamẽ *m* esse faciẽdũ, vt ad te statores meos, & lictores cũ literis mitterẽ: quas si satis opportuno tẽpore accepisti, gratissimũ mihi feceris, si ad me Ciliciã quã primũ veneris. Nam quòd ad me Curius, cõsobrinus tuus, mihi (vt scis) maximè necessarius: quod item C. *n* Virginius, propinquus tuus, familiarissimus noster, de te accuratissimè scripsit: valet id quidem apud

* al. postea quam.

k L. vt antequam tu in pr.

l L. in prouincia.

m L. esse faciend. al. mihi faciendum esse.

n L. Virginius.

apud me multum sicuti debet hominũ amicissimorũ diligens commendatio: sed tuæ literæ de tua præsertim dignitate, & de nostra cõiunctione, maximi sunt apud me ponderis. Mihi quæstor *o* optatior obtingere nemo potuit Quamobrem *p* quæcũque à me *r* ornamenta *q* in te proficiscentur, relaborabo, vt omnes intelligãt, à me habitam esse rationẽ tuæ, maiorumque tuorũ dignitatis. Sed id *s* iam faciliùs consequar, si ad me in Ciliciam veneris: quod ego & mea, & reip. & maximè tua interesse arbitror. Vale.

o L. te optarior.
p for. quęque à me ornam. in te prof. vt omnes intell.
q o. v. c. ad te prof.
r verbum, elaborabo, abest r ab o.v.c.c.
s iam, abest ab o.se-rèv.c.

M. TVLLII CICERONIS

EPISTOL. LIBER TERTIVS,
Ad Appium Claudium
Pulchrum.

ARGVMENTVM.

Hanc epistolam Phaniæ, Appij liberto dedit: eáque breuitatem excusat, quòd à liberto prudentissimo ac diligentissimo posset Appius omnem reipu. statũ cognoscere. Suam in Appium declarat beneuolentiam: taciteque hortatur vt Clodiã gentem sibi nõdum amicam, secum in gratiam reducat. Laudat Cilicem alserum eius libertum. Valerium Iurisconsultum iocosè commendat. Scripta Ser. Sulpitio & M. Marcello Coss.

M. T. C. APPIO PVLCHRO IMP. S. D. I

I IPSA resp. tibi narrare posset, quo modo sese haberet, non faciliùs ex ea cognoscere posses, quàm ex liberto tuo * Phania: ita est homo non modò prudẽs, verum etiã *t* (*t* quod vidi) curiosus. qua propter ille tibi omnia explanabit. id enim mihi & ad breuitatem est aptius, & ad reliquas res prouidentius. De mea autẽ beniuolentia erga te, etsi potes ex ex eodem Phania cognoscere, tamen videntur

* supra l. 2. ep. 13.
t L. (quod iuu et.)

etiam aliquæ meę partes. Sic enim *u* tibi persuade, carissimum te mihi esse, cum propter multas suauitates ingenij officij, humanitatis tuæ, tum quod *x* ex literis tuis, & ex multorum sermonibus intelligo, omnia, quæ à me profecta sunt in te, tibi accidisse gratissima. Quod cùm ita sit, perficiã profectò, vt longi temporis vsuram, qua caruimus, intermissa nostra consuetudine, & gratia: *y* crebritate, magnitudine officiorũ meorũ sarciã: idque me (quoniã tu ita vis) puro non inuita Minerua esse facturum: quã quidẽ ego, si fortè de tuis sumsero, non solùm Pallada, sed etiam Appiada nominabo. Cilix libertus tuus, antea mihi minus fuit notus: sed vt mihi reddidit à te literas plenas & amoris, & officij, mirificè ipse suo sermone subsecutus est humanitatẽ literarum tuarũ. Iucũda mihi eius oratio fuit, *z* cũ de animo tuo, cũ sermonibus, quos de me haberes quotidie, mihi narraret. Quid quęris? Biduo factus est mihi familiaris: ita tamen vt Phaniam, valdè sim desideraturus: quem cùm Romam remittes, quod (vt putabamus) celeriter eras facturus, omnibus ei de rebus, quas agi, quas curari à me voles, mandata des velim. * L. Valerium *a* iurisconsultum, valdè tibi cõmendo: sed ita * etiã, si nõ est *b* iurisconsultus. † Meliùs enim ei cauere volo, quã ipse aliis solet. Valdè hominem diligo. est ex meis domesticis, atque intimis familiaribus. omninò tibi agit gratias: sed idem scribit meas literas maximũ apud te pondus habituras: Id eum ne fallat, te etiam, atque etiam rogo. Vale.

ARGVMENTVM.

Ciliciam prouinciam sortitus, quàm expeditißimam tradi ab Appio petit Eodem anno.

M. T. C. PROCONSVL, APPIO PVLCHRO, IMP. S. D. 2

CVm & contra voluntatem meam, & præter opinionem accidisset, vt mihi cum imperio in prouinciam * proficisci necesse esset: in multis

u al. persuade tibi.
x L. ex tuis literis.
y quidã libri habent & crebritate.
z L. cùm de animo tuo, de serm. q. & ita o.v.c.
*Vide lib. I. ep. vl. & li. 7. ep. II.
a al. iure consultum.
* al. etiã si
b al. iure consultus.
c al. Procõsule.
* duabus legibus dato Cornelia, à senatu & Curiata à populo vide Manut.

tis, & variis molestiis cogitationibúsque meis, hæc vna consolatio occurrebat, quòd neque tibi amicior, quàm ego sum, quisquam posset succedere: neq; ego ab vllo prouinciam accipere, qui mallet eã mihi quã maximè aptã explicatámque tradere. Quod si tu quoque eandem de mea voluntate erga te spẽ hæbes, *d* ea te profectò nunquã fallet. A te *e* maximopere pro nostra* summa cõiunctione, tuaq; singulari humanitate, etiã atq; etiã peto, & quæso, vt, quibuscunq; rebus poteris, (poteris autẽ plurimis) prospicias, & consulas rationibus meis. *f* Vides, ex senatuscõsulto prouinciã esse habendã, si eã (quoad eius facere potueris) quã expeditissimã mihi tradideris, facilior erit mihi quasi decursus mei temporis. Quid in eo genere efficere posses, tui cõsilij est. Ego te quod tibi veniet in mentem mea interesse, valdè rogo. Pluribus verbis ad te scriberem, si aut tua humanitas lõgiorem orationem exspectaret: aut id fieri nostra amicitia pateretur: aut res verba desideraret, ac non pro seipsa loqueretur. Hoc velim tibi persuadeas, si rationibus meis *g* à te prouisum esse intellexero, magnam te ex eo, & perpetuam voluptatem esse capturum. Vale.

d q.v.c. ea profectò nunquam te fallet.
e q.v.c. maximo opere.
*Vide infrà ep. II.
f L. Vides ex senatusc. prouinciam mihi esse hab. ram. decreuerat senatus Bibulũ & Ciceronem sortiri prouincias. huic Cilicia obtigit.
g v.c. prouisum à te esse intell. & ita L. h I. ad XI. CAL.
i q.v.c. Q. Fabianus.
k L. eaque me tuo mãdatu mon.
* propter metũ belli Parthici.
* Ciceronẽ 12000. peditũ equitũ. ver. 16000. duxisse in Ciliciã refert Plutarch.
l. al. Sen. Sulpicius.

ARGVMENTVM.

Petit ab Appio expeditissimam, neque militibus denudatam tradi prouinciam. Eodem anno.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. D. 3

AD *h* XI. Kalẽdas Iunias Brundisiũ cùm venissẽ, *i* Q. Fabius. Legatus tuus, mihi præstò fuit, *k* eaq; me ex tuis mandatis monuit, quæ non modò mihi ad quẽ pertinebãt, sed vniuerso senatui venerant in mentem * præsidio firmiori opus esse ad istã prouinciam. Censebant enim omnes ferè, vt in Italia supplementum * meis, & Bibuli legionibus scriberetur. Id cùm *l* Sulpicius, consul, passurum se negaret, multa nos quidem quæ-

quæsti sumus: sed tantus consensus senatus fuit, vt maturè proficisceremur, parendum vt fuerit: itáque fecimus. Nunc, quod à te petij literis iis, quas Romæ * tabellariis tuis dedi, velim tibi curæ sit, vt quæ successori coniunctissimo, & amicissimo commodare potest is, qui prouinciam *m* tradit, ea pro nostra *n* constantissima voluntate erga te, cura ac diligentia tua complectare: vt omnes intelligant, nec me beneuolentiori cuiquam succedere, nec te amiciori potuisse prouinciam tradere. Ex iis literis, quarũ * exẽplum ad me misisti, quas in senatu recitari voluisti, sic intellexeram, permultos à te milites esse dimissos: sed mihi *o* Fabius idem demonstrauit, id te cogitasse facere: sed, cùm ipse à te discederet, integrum militum numerum fuisse. Id si ita est, pergratum mihi feceris, si istas exiguas copias, quas habuisti, *p* quàm minimum imminueris: qua de re senatusconsulta quæ facta sunt, ad te missa esse arbitror. Equidem pro eo quanti te facio, quidquid feceris approbabo. Sed te quoque confido *q* ea esse facturum, quæ mihi intelliges maximè esse accommodata. Ego *r* C. Pontinum, legatum meum, Brundisij exspectabam: cúmque antè Kalendas Iunias Brundisiũ venturũ arbitror. Qui cùm venerit, quæ primùm nauigandi nobis facultas data erit, ea vtemur. Vale.

* Glossa. γραμματοφόρος.
m fort. alteri tradit.
n v.c. consociatissima vol. ita Victorius. al. coniunctissima.
* alij, ad me exemplum.
o sic o. v. c.
p p. v. c. quam minimè.
q v. c. ea facturum. & ita L.
r al. C. Põtinũ. al. Põtinium. al. Põpinium.
s L. cũ primùm n.

ARGVMENTVM.

Exspectari à se scribit L. Clodium cum Appij mandatis: suum studium atque officium in omnibus pollicetur: causas quibus ad eum diligendum adducatur commemorat. Eodem anno.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. D. 4.

PRIDIE nonas Iun. cùm essem Brundisij, literas tuas accepi: *t* quibus erat scriptum te L. Clodio mandasse, quæ illum mecũ loqui velles. Eũ sanè exspectabam, vt ea, quæ à te afferret, quã primùm cognoscerẽ. Meũ studium erga te, & officium tametsi multis iam rebus spero tibi

t L. in quibus erat scr.

tibi esse cognitum, tamen in iis maximè declarabo, quibus plurimùm significare potuero, tuam mihi existimationẽ, & dignitatem carissimam esse. Mihi, & Q Fabius Virgilianus, & C. Flac. L. filius, & diligentissimè M. Octauius, Cn. filius demonstrauit, me à te plurimi fieri: quod egomet *u* multis argumẽtis iã antea iudicaui, maximéq; illo * libro augurali, quem ad me amantissimè scriptum suauissimũ misisti. Mea in te omnia summa necessitudinis officia constabunt. Nã cùm te ipsum ex quo tẽpore tu me diligere cœpisti, quotidie pluris feci, tum accesserunt *x* etiam cõiunctiones necessariorũ tuorum. I * duos.n. duarũ ætatum plurimi facio, Cn Pompeiũ filiæ tuæ socerũ, & M. Brutũ generum tuum. * Collegij quoque coniunctio, præsertim tã honorificè à te approbata, non mediocre vinculũ mihi quidem attulisse videtur ad voluntates nostras copulãdas. Sed si Clodiũ conuenero, ex illius sermone ad te scribam plura: & ipse operam dabo, *y* vt te quàm primùm videam. Quòd scribis, *z* manendi tibi causam eam fuisse, vt me conuenires, † id mihi, * ne mentiar, gratum est. Vale.

u al. plurimis arg.
* vide infr. ep. 9. & 11. & 10. ad Attic. ep. 7. vbi Appium quoq; hũc iuris Auguralis librũ scripsisse confirmat.
x q. v. c. nõ habẽt particulã, etiã.
* al. duo.
* Auguralis, vid. sup. ep. 2. & inf. 10.
y L. te vt quàm primùm.
z L. tibi manendi causam.
* al. vehementer gr.

ARGVMENTVM.

Agit Appio gratias, quòd operam dederit, vt expeditissimam sibi prouinciam traderet. Deinde rationem exponit itineris sui, quo certius de congressu statuere Appius possit. Eodem anno.

M. T. C. APPIO PVLCHRO S. D. 5

TRALLEIS veni *a* VI. Ka. Sextileis. ibi mihi præsto fuit L. Lucilius cum literis, mandatisq; tuis: quo quidem homine neminẽ potuisti, nec mihi amiciorem, nec (vt arbitror) ad ea cognoscenda quæ scire volebam aptiorẽ, prudentioremve mittere. Ego autem & tuas literas legi libenter, & audiui Lucilium diligenter Nunc, quoniam & tu ita sentis (scribis enim, quæ de nostris

a L. a. d. XIII. Kal. Sex. al. a. d. XVI. Kal. al. a. d. VII. Kal.

b L. etsi tibi alij etsi ea tibi. *

c fort. & reparares.
d al. ducã.
e v.c. nos hoc animo esse, q. & ita L.
f q.v.c. Sed hæc fieri.
g v.c. sic se habet.
* Idem ep. 6. infrà.
h. L. Libẽter me ad eam p.
* ingressuri prouinciã qua ingredi moris erat prouinciæ partem ingrediebantur. vide ep. 6. & Vlp. l. 4. §. ingressum 5. ff. de of. proconf.
i q.v.c. Dixi me facturũ.
* Vide sup. ep. 4.
k q.v.c. præsertim.

stris officiis ego ad te scripserim, *b* etsi ea iucunda fuerunt, tamen quoniam ex alto repetita sunt, non necessaria te putasse (& re vera, confirmata amicitia, & perspecta fide, cõmemoratio officiorum superuacanea est: eam partem orationis prætermittam: tibi tamen agam, vt debeo, gratias. Animaduerti enim, & didici ex tuis literis, te omnibus in rebus habuisse rationẽ vt mihi consuleres, restituerésque, *c* & præparares quodãmodo omnia quò mea ratio facilior & solutior esse posset. Hoc tutum officium cùm mihi gratissimum esse *d* dicam, sequitur illud, vt te existimare velim, mihi magnæ curæ fore, atque esse iam primùm, vt ipse tu, tuique omnes: deinde etiam vt reliqui scire possint, me tibi esse amicissimum. Quod quibus adhuc non satis est perspectum, ij mihi nolle magis, hoc animo nos esse, quã non intelligere videntur. sed profectò intelligẽt. neque enim obscuris personis, nec paruis in causis res agetur. *f* Sed hoc fieri meliùs quàm dici, aut scribi volo. Quod itinerum meorum ratio te nonnullam in dubitationem videtur adducere, visurusne me sis in prouincia: ea res *g* sic habet. * Brundisij cùm loquerer cum Phania liberto tuo, veni in eum sermonem, vt dicerẽ, *h* me libenter ad eam partem prouinciæ: primùm esse venturum, quo te maximè velle arbitrarer. tunc mihi ille dixit, classe te velle decedere: per fore accommodatum tibi, * si ad Sidam, maritimam partem prouinciæ, nauibus accessissem. *i* Dixi me esse facturũ: itáque fecissem, nisi mihi L. * Clodius noster Corcyræ dixisset, minimè id esse faciendum: te Laodicéæ fore ad meum aduentum. Erat id mihi multò breuius, multóque commodius, *k* cùm præsertim te ita malle arbitrarer. Tua ratio postea est commutata. Nunc, quid fieri possit, tu facillimè statues. ego tibi meum consilium exponã pridie Kalend. Sextil. puto me Laodiceæ fore: vbi perperpaucos dies, dũ pecunia accipitur,

quæ mihi ex publica permutatione debetur, cõmorabbr. Deinde iter faciã ad exercitum, vt circiter Idus Sextil. putem me ad Iconium fore. Sed si quid nunc me fallit in scribendo (procul enim *l* aberam ab re ipsa, & locis) simul ac progredi cœpero, *m* quam celerrimis potero, & quàm creberrimis literis faciam, vt tibi nota sit omnis ratio dierum, atque itinerum meorum. Oneris tibi imponere nec audeo quidquam nec debeo. Sed, quod tuo commodo fieri possit, vtriusque nostrũ *m* magni interest, prius vt te conueniam, quã decedas. Quam facultatem si quis casus eripuerit, *n* mea tamen in te omnia officia constabunt, non secus, ac si te vidissem. Tibi de nostris rebus nihil sum antè mandaturus per literas, quàm desperaro coràm me tecum agere posse. * Quòd te a Sceuula petiisse dicis, vt dum tu abesses, ante aduentũ meũ prouinciç præesset: eum ego Ephesi vidi, fuitque mecum familiariter triduum illud, quod ego Ephesi commoratus sum: nec ex eo quidquam audiui, quod sibi o à te mandatum diceret. Sanè vellem potuisset obsequi voluntati tuæ, non enim arbitror noluisse. Vale.

l L. absum ab re ipsa. m iv. c. quã celerrimis, & quã creberrimis llt. &c.
m al. magni interest, vt te videam antè quam d.
* al. magni in te quàm decedas.
n L. mea tamen in te const. al. mea tamen omnia in te officia constabunt. & ita q. v. c.
* Proconsules ante se ex prouincia non dimittebãt l. 10. ff. de of. proconsul nõdum verò ingressi iusta de causa iurisdictionem mãdabant. l. 5. ff. de of. proc. at hic absens antè successoris aduentum. mandat iurisdictioné.
o q. v. c. mãdatũ ad te d. vide Strab. l. 14

ARGVMENTVM.

De Appij congressu expedito, eoq; ab Appio euitato. De suo in Prouinciam itinere. Eodem anno.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. D. 6

CVm meum factũ cum tuo comparo, etsi non magis mihi faueo in nostra amicitia tuenda, quàm tibi tamen multò magis meo facto delector, quàm tuo. Ego enim Brundisij quæsiui ex Phania, cuius mihi videbar & fidelitatem erga te perspexisse, & nosse locum, quem apud te is teneret: quam in partem prouinciæ maxime putaret te velle, vt in succedendo primum venirem. Cùm ille mihi respondisset, nihil me tibi gratius facere posse, quàm si ad * Sidam nauigassem: etsi minus dignitatis habebat ille aduentus, & ad

& ad multas res mihi minùs erat aptus, *p* tamẽ me ita dixi esse facturum. *q* Idẽ ego cùm L. Clodium Corcyrę conuenissem, hominem ita tibi cõiunctum, vt mihi, cum illo cùm loquerer, tecũ loqui viderer: dixi ei, me ita facturum esse, vt in eam partem, quã Phania rogasset, primùm venirem. *r* Tunc mihi ille cùm gratias egisset, magnoperè à me petiuit, vt Laodiceã protinus irẽ: te in prima prouincia velle esse, vt quamprimũ decederes: *s* quin nisi ego successor essem, quem tu cuperes videre, te antea, quàm tibi successum esset, decessurũ fuisse: quod quidẽ erat consentaneum cum iis literis, quas ego Romæ acceperam: ex quibus perspexisse mihi videbar, quàm festinares decedere. Respondi Clodio, me ita esse facturum, ac multò quidem libentiùs, quàm, si illud esset faciendum, quod promiseram Phaniæ. Itaque & consiliũ mutaui, & ad te statim mea manu scriptas literas misi. *t* quas quidem ex tuis literis intellexi satis maturè ad te esse perlatas. Hoc ego meo facto valde delector. nihil enim potuit fieri amantiùs. Considera nunc vicissim tuũ. Non modò ibi non fuisti, vbi me quãprimùm videre posses, sed eò discessisti, quò ego te ne persequi quidem *u* possem triginta diebus, qui tibi ad decedendum lege (vt opinor) Cornelia constituti essent: vt tuum factum illis, qui, quo animo inter nos simus, ignorant, alieni hominis (vt leuissimè dicam) & fugientis cõgressum: meum verò, coniunctissimi, & amicissimi esse videatur. *x* At mihi tamen antè, quã in prouinciam venirem, redditæ sunt à te literæ: quibus etsi te Tarsum proficisci demonstrabas, tamen mihi non dubiam spem mei conueniendi afferebas: cùm interea, credo equidem, maleuoli homines (latè enim patet hoc vitium & * est in multis) sed tamen probabilem materiem nacti sermonis, ignari meæ constantiæ, conabãtur alienare à te voluntatem meã: qui

p L.tamen ita me dixi facturum.

q.al.Idẽ cũ ego L.Cl.

r L.Tunc ille mihi cùm gr. & ita v.c.

s fort.quin nisi is ego succe.

t L.ex tuis intel.s.m.

v L.possim trig.

x L.At mihi tamen, &c.al.Mihi tamen,&c.

* hęc verba & est in multis Manutio vidẽtur tollenda.

qui

qui te * forum Tarsi agere, y statuere, multa decernere, iudicare dicerent, cùm posses iam suspicari, tibi esse successum: quæ ne ab iis quidem fieri solerent, qui breui tempore sibi z successum iri putarent. Horum ego sermone nô mouebar. quinetiam (credas mihi velim) si quid tu ageres, leuari me putabam molestia: & ex annua prouincia, quæ mihi longa videretur, 2 propè iam a vndecim mensium prouinciam factam esse gaudebam, si absenti mihi vnius mensis labor detractus esset. Illud (verè dicam) me mouet, in tãta militum paucitate abesse treis cohorteis, quæ sint plenissimæ: nec me scire vbi sint. Molestissimè autem fero b quòd, te vbi visurus sim, nescio: eóque ad te tardiùs scripsi, quòd quotidie te ipsum exspectabam: cùm interea 3 ne literas quidem c vllas accepi, quæ me docerent, quid ageres, aut vbi te visurus essem. Itaque virum fortem, mihíq; in primis probatum, Antonium, præfectum * euocatorum, misi ad te, cui, si tibi videretur, cohorteis traderes: vt dum tempus anni esset idoneum, aliquid negotij gerere possem. In quo, tuo consilio vt me sperarem esse vsurum, & amicitia nostra, & literæ tuæ fecerant: d quod ego ne nunc quidem despero. Sed planè, quando, aut vbi te visurus sim, nisi ad me scripseris, ne suspicari quidem possum. Ego, vt me tibi amicissimum esse & æqui, & iniqui intelligant curabo. De tuo in me animo iniquis secus existimandi videris nonnihil loci dedisse id si correxeris mihi valde gratum erit. e Et, vt habere rationem possis, quo loco me, salua lege Cornelia, conuenias, ego in prouinciam veni pridie Kalendas Sextileis. iter in Ciliciam facio per Cappadociam. castra moui ab Iconio pridie. Kalendas f Sextileis. Nunc tu & ex diebus, & ex ratione itineris, si putabis me esse conueniendum, constitues, quo loco id commodissimè fieri possit, & quo die. Vale.

* vide Festum in forum agere.
y L. statuere multa, decernere.
z v. c. successu iri p. al. succedi put.
a L. vndecim mensiũ prouin. & ita vnus v. c. lõgè opt.
b al. quod, te visurus vbi sim.
c L. vnas quidem literas. al. ne vnam quidem literã accepi, quæ me doceret.
* euocati dicantur emeriti milites subito ex agris in militiã reuocati. v. l. 15. ep. 4.
d v. c. quod ne nũc quidem des. & ita L.
e L. Et vt tu habere rationem, &c.
f L. Septembreis.

ARGVMENTVM.

Querelis Appij satisfacit: ostendit enim se iure obstitisse, ne Appio, Appiani extruerent monumentum. Fatetur se Appio obuiam non prodisse, nec tamen Appium ea de causa queri debere, cùm ipse Appio sit par, & tamen amicißimus. Scripta L. Paulo, & C. Marcello Coss.

M. T. C. S. D. APPIO PVLCHRO. 7

PLVRIBVS verbis ad te scribam, cùm plus otij nactus ero. Hæc scripsi subitò, cùm Bruti pueri Laodiceæ me conuenissent, & se Romam properare dixissent. Itaque nullas iis, præterquam ad te, & ad Brutum, dedi literas. 2 Legati g Appiani mihi volumen à te, plenũ querelæ iniquissimæ, reddiderunt, quòd * eorum ædificationem literis meis impedissem. Eadem epistola petebat, vt eos, quàm primùm, ne in hyemem inciderẽt, ad facultatem ædificandi, liberarẽ: & simul peracutè querebare quòd eos tributa exigere vetarem, prius, quàm ego, re cognita, permisissem. genus enim quoddam fuisse impediendi, cùm ego cognoscere non possem, nisi cùm ad hyemem me ex Cilicia recepissem.* Ad omnia accipe: & cognosce æquitatem expostulationis tuæ Primùm, cùm* ad me aditum esset ab iis, qui dicerent, a se intolerabilia tributa exigi: quid habuit iniquitatis, me scribere, ne facerent, antequã ego rẽ, causámq; cognoscerem? Non poteram, credo, ante hyemẽ sic enim scribis. Quasi verò ad cognoscendum ego ad illos, h non illi ad me venire debuerint. Tam longè? inquis. Quid? cùm dabas ijs literas, per quas mecum agebas, ne eos impedirem, quo minùs ante hymẽ ædificarent, non eos ad me venturos arbitrare? Tametsi id quidem fecerunt ridiculè. quas enim literas afferebant, vt opus æstate facere possent, eas mihi post brumam reddiderunt. Sed scito, & multò plureis esse, qui de tributis recusent, quam qui exigi velint: & me tamen, quod te velle

g al. Appameani. & ita L. vide Plin. l. 5. c. 29.
* vide ep. 9. infrà.
* al. At.
* sic infrà ep. 10.
h q. v. c. non ad me iui.

velle existimem, esse facturum. i De Appianis hactenus. A Pausania, Lentuli liberto, accenso meo, audiui, cùm diceret, te secum esse questum, quòd tibi obuiam non prodissem. Scilicet contemsi te: nec potest fieri me quidquã superbius. Cùm puer tuus ad me secunda ferè vigilia venisset, isque te ante lucem Iconium mihi venturum nuntiasset, incertumq; vtra via, cùm essent duę: altera Varronem, tui familiarissimum, altera Q. Leptam, præfectum fabrûm meũ, tibi obuiã misi. mandaui vtrique eorum, vt antè ad me excurrerent, vt tibi obuiam prodire possem. Currens Lepta venit, mihique nuntiauit, te iam castra prætergressũ esse. cõfestim Iconiũ veni. cetera iam tibi nota sunt. An ego tibi obuiã non prodirẽ? primùm Appio Claudio? deinde, imperatori? deinde, more maiorũ? deinde, quod caput est, amico? præsertim cùm in isto genere multò etiã ambitiosiùs facere soleã, quàm honos meus, & dignitas postulat. Sed hæc hactenus. Illud idem Pausania dicebat, te dixisse: Quid? Appius Lentulo, Lentulus Appio processit obuiã: Cicero Appio k noluit? Quæso, etiámne tu has ineptias, homo (mea sententia) summa prudentia, multa etiam doctrina plurimo rerum vsu, addo l vrbanitatem, quæ est virtus, vt * Stoici rectissimè putant: vllam Appietatem, aut Lentulitatem, valere apud me plus, quàm ornamenta virtutis, existimas? Cùm ea consecutus, nondum eram, quæ sunt hominum opinionibus amplissima, tamen ista vestra nomina numquam sum admiratus: viros eos, qui ea vobis reliquissent, magnos arbitrabar. Postea verò, quàm ita & cepi, & gessi maxima imperia, vt mihi nihil neque ad honorem, m neque ad gloriam acquirendum putarem: superiorem quidem nunquam sed parem vobis me speraui esse factum. Nec, me hercule, aliter vidi existimare, vel Cn. Pompeium, quem omnibus, qui vnquam fuerunt, vel P. Lentulum, quem mihi ipsi antepono. Tu

i al. de Appameanis. & ita L.

k al. voluit.

l al. humanitatem. al. vrbanitate.

* Stoicis enim vrbanus seu ἀστεῖος virtute prædi tus: ἀμαθὴς vitios vide Plutar. de Poetis leg.

m L. neque ad gloriã. acquirendã decere putarem, &c. al. neque ad gloriam acquirendum putarem.

si aliter existimas, nihil errabis, si paulò diligentiùs (a vt quid sit* ἐξοχή, quid sit εὐγένεια, intelligas)* Athenodorus, Sandonis filius, quid de his rebus dicat, attenderis. Sed, vt ad rem redeam, me tibi non amicum modò, verùm etiam amicissimum existimes velim. profectò omnibus meis officiis efficiam, vt ita esse verè possis iudicare. Tu autem si id agis, vt minùs mea causa, dum ego absum debere videaris, quàm ego tua laborarim, libero te ista cura * παρ' ἐμοίγε καὶ ἄλλοι, Οἵ κέ με τι μήσουσι μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς. Si autē natura es * φιλαίτιος illud non perficies, quominùs tua causa velim. hoc assequere, vt, quam in partem accipias, minùs laborem. Hæc ad te scripsi liberiùs, fretus n conscientia officij mei, beniuolentiæque: quam à me certo iudicio susceptam, quoad tu voles, conseruabo. Vale.

*eadem vtitur. voce 4. ad At. epist. 14.
* vide Plutarch. in Publicola & Stra. lib. 14.
* Agamemnon contra Achillem Iliad. α.
* querulus.
n l. conscientia officij mei.

ARGVMENTVM.

Refellit ea quæ Appius obiecerat. Ipsum verò Appium, aut imprudentem significat, qui sermonibus improborum hominum crediderit, aut nimis astutum, qui ea, quæ ipsi in mentem veniant, alijs attribuat. Quòd diligenter scripserit de rebus vrbanis gratias agit, seq; omnia Ciceronis mandata curaturum promiserit: in quibus id præcipuè rogat ne sibi prouincia prorogetur. Addit de suis rebus. De itinere Amanum versus. De Parthis falsum fuisse. De suis, de rebus Appij, de tota republica literas exposcit. Hanc epistolam ante septimam collocandam esse contendit Paulus Manutius.

M. T. C. PROCONS. S. D. APPIO PVLCHRO IMP. 8

ETSI, quantū ex literis tuis intelligere potui, videbam, te hanc epistolam, cùm ad vrbē* esses esse lecturū, refrigerato iā leuissimo sermone hominum prouincialium. tamen, cùm tu tā multis verbis ad me 1 de improborum* oratione scripsisses, faciēdum mihi putaui, vt tuis literis 2 breui sponderem. Sed prima duo capita epistolæ tuæ tacita

* al. isses.
* al. moderatione, al. moratione. al. horatione.

tacita mihi quodammodo relinquenda sunt. Nihil enim habent, quod aut definitum sit, aut certũ: nisi me vultu, & taciturnitate *o* significasse, tibi non esse amicum, idq́; pro tribunali, cùm aliquid ageretur, & nonnullis in cõuiuiis intelligi potuisse. Hoc totum nihil esse, possum intelligere: sed cũ sit nihil, *p* nec quid dicatur quidem, intelligo. Illud quidem scio, meos multos, & illustreis, & ex superiore, & ex æquo loco sermones habitos cũ tua summa laude, & cum magna significatione nostræ familiaritatis, *q* ad te verè potuisse deferri. Nam, quod ad legatos attinet, quid à me fieri potuit aut elegantius, aut iustius, quàm vt sumtus egentissimarum ciuitatum minuerem sine vlla imminutione dignitatis tuæ, præsertim ipsis ciuitatibus postulantibus? Nam mihi totum genus legationum tuo nomine proficiscentium, notum non erat Apameæ cùm essem, multarum ciuitatum principes ad me detulerunt, sumtus decerni legatis nimis magnos, cùm soluendo ciuitates nõ essent. Hîc ego multa simul cogitaui. primùm te hominem, non solùm sapientem, verùm etiam (vt nunc loquimur) vrbanum, non arbitrabar genere isto legationum delectari: idq; me arbitror *r* Synnadis pro tribunali, multis verbis disputauisse: primùm *s* Appium Claudium, senatui, populóque R. non Myndensium testimonio (de ea enim ciuitate mentio facta est) sed sua sponte, esse laudatũ: deinde me ista vidisse multis accidere, vt eorum causa legationes Romam venirent: sed his legationibus non meminisse vllum tempus laudandi, aut locum dari: studia mihi eorum placere, quòd in te bene merito grati essent: cõsilium totum videri minimè necessarium. Si autem vellent declarare in eo officium suum, laudaturũ me, si quis suo sumtu functus esset officio: concessurum, si legitimo: non permissurum, si infinito. Quid enim reprehendi potest, nisi quòd addis, visum esse quibusdam, edictum meum, quasi consultò ad

> o fort. significasse, me tibi non esse a.
>
> p L. ne, quid dicatur. q.
>
> q q. v. c. ad te potuisse deferri.
>
> r al. Synnade.
>
> s al. App. Claudium.

istas legationes impediendas esse accommodatũ? Iam non tam mihi videntur iniuriam facere ij, qui hæc disputant, *t* quàm si cuius aures ad hanc disputationem patent. Romæ composui edictum: nihil addidi, nisi * quòd publicani me rogarunt, cùm Samum ad me venissent, vt de tuo edicto totidem verbis transferrem in meum. Diligentissimè scriptum caput est, quod pertinet ad minuendos sumtus ciuitatum: quo in capite sunt quædam noua, salutaria ciuitatibus: quibus ego magnopere delector. Hoc verò, ex quo suspicio nata est, me *v* exquisiuisse aliquid, in quo te offenderem, *x* tralatitium est. Neque enim eram tam desipiens, vt priuatæ rei causa legari putarem, qui & tibi non priuato, & pro re non priuata sua, sed publica: non in priuato, sed in publico orbis* terræ consilio, id est, in senatu vt gratias agerent, mittebantur: neque cùm edixi, ne quis iniussu meo proficisceretur, exclusi eos, qui me in castra, & qui trans Taurum persequi non possent. Nam id est maximè in tuis literis ridendum. Quid enim erat, quòd me persequerentur in castra, Taurúmve transirent, cùm ego Laodicea vsque ad Iconium iter ita fecerim, vt me omnium illarum diœcesium, quæ cis Taurum sunt, omniúmque earum ciuitatum magistratus, legationésque conuenirent? Nisi fortè postea *y* cœperunt legare, quàm ego Taurum transgressus sum, quod certè non ita est. Cùm enim Laodiceæ, cùm Apaméæ, *z* cùm Synnadis, cùm Philomeli, cùm Iconij essem: quibus in oppidis omnibus commoratus sum: omnes iam istius generis rogationes erant constitutæ. Atque hoc tamen te scire volo, me de isto sumtu legationum aut minuendo, aut remittendo decreuisse nihil, nisi quòd principes ciuitatum à me postulassent, ne *a* in venditionem tributorum, & illam acerbissimam exactionem (quam tu non ignoras) capitum, atque ostiorum inducerentur sumtus minimè necessarij. Ego

t al. quàm is, cuius.

* nisi quod.

v v.c. exquisisse aliquid.

x L. translatitium est.

* Vide idem 4. Phil. & 7.

y al. cœperint leg.

z al. cùm Synnade.

a L. in indictionem tr.

Ego autem cùm hoc suscepissem, non solùm iustitia, sed etiam misericordia adductus, vt leuarem miserijs perditas ciuitates, & perditas maximè per magistratus suos, non potui in illo sumtu non necessario negligens esse. Tu cùm istiusmodi sermones ad te delati de me sunt, non debuisti credere. *b* Si autem eo genere delectaris, vt, quæ tibi in mentem veniant aliis attribuas: genus sermonis inducis in amicitiam minimè liberale. Ego si in prouincia de tua fama detrahere vmquam cogitassem, † non ad generum tuum Lentulum, *c* neque ad libertum tuum Brundisij, neque ad præfectum fabrûm Corcyræ, quem in locum me venire velles, retulissem. Quare potes, doctissimis hominibus auctoribus, quorum sunt de amicitia gerenda præclarissimè scripti libri genus hoc totum orationis tollere, DISPVTABANT, EGO CONTRA DISSEREBAM. DICEBANT, EGO NEGABAM. An mihi de te nihil esse dictum vnquam putas? ne hoc quidem, quòd, cùm me Laodiceam venire voluisses, Taurum ipse transisti? quòd iisdem diebus meus conuentus erat Apaméæ, *d* Synnadis, Philomeli: tuus Tharsi? Non dicam, plura, ne, in quo te obiurgem, idipsum videar imitari. Illud dicam, vt sentio, si ista, quæ alios loqui dicis, ipse sentis: tua summa culpa est. sin alij tecum hæc loquūtur: tua tamē, quòd audis, culpa nonnulla est. Mea ratio in tota amicitia nostra, constans & grauis reperietur. Quòd si quis me astutiorem fingit: 3 quid potest esse *e* callidius, quàm, cùm te absentem semper defenderim, cùm præsertim mihi vsu venturum non arbitrarer, vt ego quoque absens à te defendendus essem: nunc committere, vt tu iure optimo me absentem deserere posses? Vnum genus excipio sermonis, in quo persæpe aliquid dicitur, 4 *f* quod te putem nolle dici: si aut legatorum tuorum cuipiam, aut præfectorum, aut tribunorum militum malè dicitur: quod

b L. Si autē hoc genere delect.

c q.v.c. neque ad libertum Brūdisij. & ita L.

d al. Synnade.

e L. incallidius.

f L. quod te putē nō nolle dici, si aut legatorum tuorum quispiā aut pr. aut tribun. milit. malè dicit quod t.

tamen ipsum non mehercule adhuc accidit me audiente, vt aut grauius diceretur, g aut in plureis, quàm mecum Corcyræ Clodius est locutus: cùm in eo genere maxime quereretur te aliorum improbitate minùs felicem fuisse. Hos ego sermones, quòd & multi sunt, & tuam existimationem, vt ego sentio, non offendunt, lacessiui nunquam, sed non valde repressi. Si quis est, qui neminem bona fide in gratiam putet redire posse: non nostram is perfidiam coarguit, sed indicat suam: simúlque non de me is peiùs, quàm de te existimat. Sin autem quemquam mea instituta in prouincia non delectant: † & quadam dissimilitudine institutorum meorum, ac tuorum 5 lædi se putat, cùm vterque nostrûm rectè fecerit, sed non idem vterque secutus sit: hunc ego amicum habere non curo. Liberalitas tua, 6 vt hominis nobilissimi, latiùs in prouincia patuit. Nostra h si angustior erit, etsi de tua prolixa, beneficáq; natura i limauit aliquid posterior annus, propter quondã tristitiã temporũ: non debent mirari homines, cũ & natura semper ad largiendũ ex alieno fuerim restrictior, & temporibus, quibus alij mouentur, iisdem ego mouear: me esse acerbum sibi, vt sim dulcis mihi. De rebus vrbanis quòd me certiorem fecisti, cùm per se mihi gratum fuit, tùm quod significasti, tibi omnia mea mandata curæ fore. In quibus vnum illud te præcipuè rogo, vt cures, ne quid mihi ad hoc negotij aut oneris accedat, aut temporis: Hortensiúmque, nostrum collegam, & familiarem, roges, vt, si vnquam mea causa quicquam k aut sensit, aut fecit, de hac quoque sententia bima decedat: qua mihi nihil potest esse inimicius. De nostris rebus quòd scire vis: Tarso, nonis Octobr. Amanum versus profecti sumus. Hæc scripsi postridie eius diei, cùm castra haberem in agro l Mopsustiæ. Si quid egere, scribam ad te: neque domum vnquam ad meos literas mittam, quin adiungam eas,

g L. aut impurius.

h L. si angustior est.

i al. elimauit aliq. al. delimauit Victorius, limitabit.

k q. v. c. aut fecit, aut sensit.

l Mosestiæ. Str. 14. μόψου ἑστία. Appi. in Cyriacis, ἑστία μόψου.

eas,quas tibi reddi velim. De Parthis quòd quæris,fuisse nullos puto. Arabes qui fuerunt, admisso Parthico ornatu, dicuntur omnes reuertisse. Hostem esse in Syria negant vllum. Tu velim ad me quàm sæpissimè & de tuis rebus scribas, & de meis,& de omni reipublicæ statu:de quo sum sollicitus eo magis,quòd ex tuis literis cognoui,Põpeium nostrum in Hispaniam iturum. Vale.

ARGVMENTVM.

Appij literis humanissimè respondet. Gratulatur triũphaturo. Hortatur ad absolutionem librorum auguralium. Petit ab eodem Appio vt supplicationem decerni curet. L. Paulo, & C. Marcello Coss.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. D.

9

VIx tandem legi literas dignas Appio Clodio, plenas humanitatis, officij, diligentiæ. Adspectus videlicet vrbis tibi tuam pristinam vrbanitatem reddidit.* Nam, quas ex itinere antè, quã ex Asia egressus es,ad me literas misisti, vnas de legatis à me prohibitis proficisci, alteras de *m* Apameorum ædificatione impedita,legi perinuitus. Itaque conscientia meæ constantis erga te voluntatis,rescripsi tibi subiratus. Ijs verò literis lectis,quas Philotimo,liberto meo,dedisti,cognoui,intellexiq;,in prouincia multos fuisse,qui nos, qui animo inter nos sumus,esse nollent:ad vrbẽ verò vt accesseris,vel potiùs vt primùm tuos videris,cognosse te ex ijs,qua in te absentem fide, qua in omnibus officijs tuendis erga te obseruãtia,& cõstantia fuissem. Itaq; quãti illud me æstimare putas, quod est in tuis literis scriptũ:si quid *n* acciderit,quod ad meã dignitatẽ pertineat, etsi vix fieri possit,tamẽ te parem mihi gratiã relaturũ?Tu verò facile facies.nihil est enim,quod studio,& beniuolentia, vel amore potiùs, effici non possit.Ego,etsi & ipse ita iudicabam,& fiebã cre-

* Vide 7.& 8.ep.

m al. Apameanorũ.

* al.Appianorum. vt ep.7.3.

n sic o.ferè v.c.al.inciderit.q.

bro à meis per literas certior: tamen maximam lætitiam cepi ex tuis literis de spe minimè dubia, & planè explorata triumphi tui: neque verò ob eam causam, quo ipse faciliùs consequerer (nã id quidem* ὀπηκούρειν est) sed mehercule, quòd tua dignitas, atque amplitudo mihi est ipsa cara per se. Quare quoniam plureis tu habes, quàm ceteri, quos scias in hanc prouinciam proficisci, quòd te adeunt ferè omnes, si quid velis: gratissimum mihi feceris, si ad me, simulatque adeptus eris quod & tu confidis, & ego opto, literas miseris. Longi subsellij (vt noster Pompeius appellat) iudicatio, & mora, si quem tibi item vnum, alterúmve diem abstulerit (quid enim potest amplius?) tua tamen dignitas suum locum obtinebit. Sed, si me diligis, si à me diligi vis, ad me literas, vt quàm primùm lætitia afficiar, mittito. Et velim, reliquum quod est promissi, ac muneris tui, mihi persoluas. Cùm ipsam cognitionem iuris o auguralis consequi cupio, tum mehercule tuis incredibiliter studijs erga me, muneribúsque delector. Quod autem à me tale quiddam desideras, sanè mihi considerãdum est, quónam te remunerer potissimùm genere: nam profectò non est meum, qui in scribendo (vt soles admirari) tantum industriæ ponã, committere, p vt in scribendo negligens fuisse videar: præsertim cùm id non modò negligentis, q sed etiam ingrati animi crimen futurum sit. Verùm hæc videbimus. Illud, quod polliceris, velim pro tua fide, diligentiaque, & pro nostra non instituta sed iam inueterata amicitia, cures, enitare, vt supplicatio nobis quã honorificẽtissimè, quàm primùm decernatur. Omnino seriùs misi literas, quàm vellem: in quo cùm difficultas nauigandi fuit odiosa, tum in ipsum discessum senatus incidisse credo meas literas. Sed id feci adductus auctoritate & consilio tuo: idque à me rectè factum puto quòd non statim, r vt imperator appellatus sim, sed alijs rebus additis, æstiuisque confectis, literas

*& lib. 7. ep. 12.

o al. augurij cont. vide suprà ep. 4.

p L. vt negligens in scribendo f. al. vt negl. scribendo f.

q v.c. sed ingrati etiam animi crimen futurũ sit.

r v.c. vt appellatus imperator sim. & ita L.

literas miserim. Hęc igitur tibi erunt curæ, quemadmodum ostendis: méque totũ, & mea, & meos commendatos habebis. Vale.

ARGVMENTVM.

Se grauiter commotum scribit quòd à Dolabella ipse Appius maiestatis sit accusatus. Suspicante Appio impeditas à Cicerone legationes, quæ Romam ad suam laudem ire decreuissent, multis verbis hanc ei suspicionem studet adimere. Mittit commentarium de rebus à se perfectis & institutis in prouincia, quæ ad Appij absolutionẽ pertinerent. Auguratur in extremo censuram ei delatum iri. Eodem anno.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. D. 10

CVM est ad nos allatum de temeritate * eorũ, qui tibi* negotiũ facesserent, etsi grauiter primo nuntio commotus sum, quòd nihil tã pręter opinionẽ meam accidere potuit: tamen, vt me collegi, cetera mihi facillima videbantur, quòd & in te ipso maximã spẽ, & in tuis magnam habebã: multaq; mihi veniebant in mentẽ, quamobrẽ istũ laborẽ tibi etiam honori putarẽ fore. Illud planè molestè tuli, * quòd certissimũ, & iustissimũ triũphũ, hoc inuidorũ consilio esse tibi ereptum videbã. Quod tu si tanti facies, quanti ego semper iudicaui faciendũ esse, facies sapiẽter, & ages victor ex inimicorũ dolore triũphũ iustissimũ. Ego enim planè video fore, *s* neruis opus, *t* sapientiaq; tua, vehementer, vt inimicos tuos pœniteat intẽperãtiæ suæ. De me tibi sic, *v* contestans omneis deos, promitto, atque confirmo, me pro tua dignitate (malo enim dicere, quã pro salute) in hac prouincia, cui tu præfuisti, rogando, deprecatoris: laborando, propinqui, auctoritate, *x* cari hominis (vt spero) apud ciuitates: grauitate imperatoris suscepturum officia, atque parteis. Omnia volo à me & postules, & expectes: vincam meis officiis cogitationes tuas. Q. Seruilius perbreueis *y* à te mihi literas reddidit, quæ mihi tamen nimis longæ visæ sunt. Iniuriam enim mihi fieri putabam,

* hoc est Dolabellæ Ciceronis generi l. 8. ep. 6.
* id est maiestatis accusent. Vide ep. 11.
* vide li. 8. ep. 6.
s al. neruis, opibus. probat Lamb.
t q. v. c. sapientia tua.
v L. obtestans omn. al. testans omn.
x al. clari hominis. al. clari ominis. al. graciosi.
y q. v. c. mihi à te.

tabam,cùm rogabar.Nollem accidisset tempus,in quo perspicere posses, z quāti ego te quāti Pōpeiū, quem vnum ex omnibus facio,vt debeo, plurimi, quanti* Brutum facerē:quamquam in cōsuetudine quotidiana perspexisses,sicut perspicies: sed,quoniam accidit, si quid à me prætermissum fuerit, commissum facinus, & admissum dedecus confitebor. *a* Pontinus,qui à te tractatus est præstanti,ac singulari fide, cuius tui beneficij sum ego testis,præstat tibi memoriam, *b* beneuolentiámque,quam debet:qui, cùm maximis rebus suis coactus à me *c* inuitissimè decessisset:tamen,vt vidit *d* tua interesse,*e* conscendens iam nauem,Epheso Laodiceam reuertit.Talia cum te studia videā habiturum esse innumerabilia, planè dubitare nō possum, quin tibi amplitudini ista solicitudo futura sit. 2 Si verò *f* effeceris, *g* vt censor creeris:& si ita gesseris censuram, vt & debes, & potes:non tibi solùm, sed tuis omnibus video, in perpetuum summo te præsidio futurum.Illud pugna,& enitere, ne quid nobis temporis prorogetur:vt,cum hîc tibi satis fecerimus, istic quoque nostram in te *h* beneuolentiam nauare possimus. Quæ de hominum, atque ordinum omnium erga te studijs scribis ad me,minimè mihi miranda,& maximè iucunda acciderunt: eadémque ad me perscripta sunt à familiaribus meis. Itaque capio magnam voluptatem,3 cùm tibi,cuius mihi amicitia non solùm ampla,sed etiam iucunda est, ea tribui*video quæ debeantur: tū verò etiamnum remanere in ciuitate nostra studia propè omniū consensu erga forteis,& industrios viros:quæ mihi ipsi vna semper tributa merces est laborum,& vigiliarum mearum.Illud verò mihi permirū accidit,tantam temeritatē fuisse in eo adolescente, cuius ego salutem duobus capitis iudicijs summa contētione defendi:vt,tuis inimicitijs suscipiēdis, obliuisceretur patroni omnium fortunarum, ac rationum suarum:præsertim cùm tu omnibus vel

orna-

z o.v.c.quá ti te.
* socerum tuum.
a al. Pomtinus.alij Pōtinius qui legatus Ciceronis de Allobrogibus triumphauit. 4. Attic.16.
b v.c. beniuolentiámque.
c al.inuitissimo.
d v.c.interesse tua.
e q.v.c.conscensa iam naue.
f duo v.c. efficis vt c.
g. q. v. c. vt censores creentur.
h v.c.beniuolentiam.

* Carol. Step. vocē, video, non habet.

ornamentis, vel præsidiis redundares: illi (vt leuissimè dicam) multa deessent. cuius sermo stultus, & puerilis erat, iam antea ad me à M. Cœlio, familiari nostro, perscriptus: de quo item sermone multa scripta sunt abs te. Ego autem citiùs i cum eo, qui tuas inimicitias suscepisset, veterem coniunctionem diremissem, quàm nouam conciliasse. *Neque enim de meo erga te studio dubitare debes: neque id est obscurũ cuiquam in prouincia, nec Romæ fuit. Sed tamen significatur in tuis literis suspicio quædam & dubitatio tua: de qua alienum tempus est mihi tecũ expostulandi: purgandi autẽ mei, necessarium. Vbi enim ego cuiquã legationi fui impedimento, quo minùs Romam ad laudem tuam mitteretur? Aut in quo potui, si te palàm odissem, minùs quod tibi obesset, facere? si clàm, magis apertè inimicus esse? Quod si essem ea perfidia, qua sunt ij, qui in nos hæc conferunt: tamen ea stultitia certè non fuissem, vt aut in obscuro odio apertas inimicitias: aut, in quo tibi nihil nocerem summam ostenderẽ voluntatem nocendi. Ad me adire 4 quosdam * memini, qui dicerent, nimis magnos sumptus legatis decerni: quibus ego non tam imperaui, quàm censui, sumtis legatis quàm maximè ad legem Corneliam decernendos. Atque in eo ipso me nõ perseuerasse, testes sunt rationes ciuitatũ: in quibus, 5 k quãtum quæque voluit legatis tuis datũ, induxit. Te autem quibus mendacijs homines leuissimi onerarunt? non modò sublatos sumtus, sed etiam à procuratoribus eorũ, qui iam profecti essent, repetitos, &* ablatos: eáque causam multis omnino non eundi fuisse. Quererer tecum, atque expostularem, nisi (vt suprà scripsi) purgare me tibi hoc tuo tempore, quàm accusare te mallem: idque putarem esse rectius. Itaque nihil de te, quòd credideris: de me, quamobrem non debueris credere, pauca dicam: Nam si me virum bonum, si dignum ijs studijs, eáque doctrina, cui me à pueritia

i L. ab eo, q.

* q. v. c. Necenius.

* Quidam libri vet. memini nimirum ex epicteto. al. memini qui diceret ex Epicteto. De Epicteto vide Str. lib. 12.

k L. quantũ quæque voluit, legatis tuis datum induxit.

*al. indixit, id est, imperauit.

* al. oblatos.

l q.v.c dedidi.

ritia *l* dedi: si satis magni animi, non minimi consilij in maximis rebus perspectum habes: nihil in me non modò perfidiosum, & insidiosum, & fallax in amicitia, sed ne humile quidem, aut ieiunum debes agnoscere. Sin autem me astutum, & occultum* lubet fingere: quid est, quod minùs cadere in eiusmodi naturam possit, quàm aut florentissimi hominis aspernari *m* beneuolentiam, aut eius existimationem oppugnare in prouincia, cuius laudem domi defenderis? aut in ea re animum ostendere inimicum, in qua nihil obsis? aut id eligere ad perfidiam, quod ad indicandum odium apertissimum sit: *n* ad nocēdum, leuissimum? Quid erat autem, cur ego in te tam implacabilis essem, cùm te ex fratre meo ne tunc quidem, cùm tibi propè necesse esset eas agere parteis, inimicū mihi fuisse cognouissem? Cùm verò reditum nostrum in gratiam vterq; expetisset: quid in consulatu tuo frustra mecum egisti, quod me aut facere, aut sentire voluisses? Quid mihi mandasti, cùm te Puteolis prosequerer, in quo non expectationem tuam diligentia mea *o* vicerim? Quod si id est maximè astuti, omnia *p* ad suam vtilitatē referre: quid mihi tandem erat vtilius, quid cōmodis meis aptius, *q* quàm hominis nobilissimi, atque honoratissimi coniūctio: cuius opes, ingenium, liberi, affines, propinqui, mihi magno vel ornamento, vel præsidio esse possent? Quæ tamē *r* ego omnia in expetenda amicitia tua non astutia quadam, sed aliqua potiùs sapientia secutus sum. Quid? illa vincula, quibus quidem libentissimè adstringor, quanta sunt? studiorum similitudo, suauitas consuetudinis, delectatio vitæ, atque victus, sermonis societas, literæ interiores. Atque hæc domestica. Quid illa tādem popularia? reditus illustris in gratiā? in quo ne per imprudentiam quidem errari potest sine suspicione perfidiæ amplissimi * sacerdotij collegium? in quo non modò amicitiam violari apud maiores nostros fas non erat, sed ne cooptari

*L. libet.

m v.c. beniuolentiam.

n v.c. quod ad nocendum.

o v.c. vincerem?

p q.v.c. ad vtilitatem suam ref.

q v.c. quam nobilissimi hominis.

r q.v.c. non habēt, ego.

* sacerdotiū hîc amplissimum vocat auguratum. 13. Philipp. Pōtificatum vide lib. 6. ep. 4. & li. 2. epist. 3.

optari quidē ſacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio eſſet inimicus. Quæ, vt omittam tam multa, atque tanta: quis vmquam tanti quemquā confecit, aut facere potuit, aut debuit, quanti ego Cn. Pompeium, *s* ſocerum filiæ tuæ? Etenim ſi merita valent: patriam, liberos, ſalutem, dignitatem, memetipſum mihi per illum *t* reſtitutum puto. ſi conſuetudinis iucunditas: quæ fuit vmquam amicitia conſularium in noſtra ciuitate coniunctior? *y* ſi vlla amoris, atque officij ſigna: quid mihi ille non commiſit? quid non mecum communicauit? quid de ſe in ſenatu, cùm ipſe abeſſet, per quemquam agi maluit? *x* quibus ille me *y* rebus nō ornatum voluit ampliſſimè? qua deniq; illa facilitate, qua humanitate tulit contentionem meam pro Milone, *z* aduerſantem interdum actionibus ſuis? quo ſtudio prouidit, ne qua me illius temporis inuidia attingeret, cùm me cōſilio, cùm auctoritate, cùm armis denique texit ſuis? quibus quidē temporib. hæc in eo grauitas hæc animi altitudo fuit, nō modò vt Phrygi alicui, aut Lycaoni, quod tu in legatis feciſti: ſed ne ſummorū quidem hominum maleuolis de me ſermonibus crederet. Huius igitur filius cùm ſit gener tuus, cumq; præter hanc cōiunctionem affinitatis, quàm ſis *a* Cn. Pompeio carus, quamq; iucundus, intelligam: quo tandem animo in te eſſe debeo? cùm præſertim *b* eas ad me is literas miſerit, quibus, etiam ſi tibi, cui ſum amiciſſimus, hoſtis eſſem, placarer tamē: totúmq; me ad eius viri, ita de me meriti, voluntatem, nutumq; conuerterem. Sed hæc hactenus. pluribus enim etiam fortaſſe verbis, quàm neceſſe fuit, ſcripta ſunt. Nunc ea, quæ à me *c* perfecta, quæque inſtituta ſunt, cognoſce.

s v. c. ſocerum, tuæ filiæ.
t q. v. c. reſtituta puto.
v al. ſi illā.
x L. quibus ille me in rebus, &c.
y q. v. c. non habent vocem, rebus.
z v. c. aduerſante interdum, &c. & ita Lamb.
a L. Cn. Pōp.
b q. v. c. ad me eas is liter.
c al. profecta, quæ conſtituta ſūt.

* *Non pauca deſiderantur quæ fortaſsis ab ipſo Cic detracta ſunt.* *

Atque hæc agimus, & agemus magis pro dignitate, quàm pro ne[illegible] tuo. Te enim (vt ſpero) propediem ce[illegible]audiemus: cuius ma

magiſtratus officia, quę ſunt maximi animi, ſummique conſilij, tibi diligentiùs, & accuratiùs, quàm hęc, quę nos de te agim⁹, cogitãda eſſe cẽſeo. Vale.

ARGVMENTVM.

Duabus epiſtolis Appij reſpondet. Appio gratulatur maieſtatis abſolutio, eundemq; ambitus abſoluẽdum ſperat. Cn. Pompeium & M. Brutum effert laudibus, quòd egregiam Appio fidem praſtiterint. Mercenarios teſtes notandos pollicetur. Subiungit de ſtatu reip. De Auguralibus Appij libris, de ſuis literis paulò ſtomachoſioribus iudicio Appij. Poſtremò hortatur vt in cenſura gentilem ſuum Appium Claudium cæcum imitetur. Eodem anno.

M. T. C. APPIO PVLCRO (VT SPERO) CENSORI. S. D. 12

* vide Str. lib. 1. 22. & 24.

CVM eſſem in caſtris ad fluuium* Pyramum, redditæ mihi ſunt vno tempore à te epiſtolæ duæ, quas ad me Q. Seruilius Tarſo miſerat. Earum in altera dies erat adſcripta nonarum Aprilium: in altera, quæ mihi recentior videbatur, dies non erat. Reſpondebo igitur ſuperiori priùs: in qua ſcribis ad me de abſolutione maieſtatis, de qua, etſi *d* permultum antè certior factus eram literis, nuntijs, fama denique ipſa (nihil enim fuit clarius: *e* non quo quiſquam aliter putaſſet: ſed nihil de inſignibus ad laudem viris obſcurè nuntiari ſolet) tamen eadem illa lætiora fecerunt mihi tuæ literæ: non ſolùm quia pla niùs loquebantur, & vberiùs, quàm vulgi ſermo: ſed etiam quia magis tibi videbar gratulari, cùm de te ex teipſo audiebam. Complexus igitur ſum cogitatione te abſentem: epiſtolam verò oſculatus etiam ipſe mihi gratulatus ſum. Quæ enim à *cuncto populo, à ſenatu, à iudicibus, ingenio, induſtriæ, virtuti *f* tribuuntur: quia mihi ipſe aſſentior fortaſſe, cùm ea eſſe in me fingo: mihi quoque ipſi *g* tribui puto. Nec tam glorioſum exitum tui iudicij exſtitiſſe, ſed tam prauam inimicorum tuorum mentem fuiſſe mirabar. De ambitu

d ſic v. c. fort. permultò antè.
e al. non quòd.

* de cuncto & omni vide Feſtum.
f q. v. c. attribuuntur.
g q. v. c. tributum.

verò

verò quid intereſt,inquies,an de maieſtate? 1 *h* Ad rem nihil. alterum enim nõ attigiſti: alteram auxiſti. 2 Veruntamen eſt maieſtas (vt Sylla voluit) *i* ne in quemuis impunè declamare liceret. Ambitus verò, ita apertam vim habet, vt aut accuſetur improbè, aut defendatur. quî enim facta, aut non facta largitio ignorari poteſt? Tuorũ autem honorum curſus, cui ſuſpectus vnquam fuit? Me miſerum,qui non affuerim, quos ego riſus excitaſſem? Sed de maieſtatis iudicio duo mihi illa ex tuis literis iucundiſſima fuerunt: vnũ, quòd te ab ipſa rep. defenſum ſcribis: quæ quidem etiam in ſumma bonorum, & fortium ciuium copia, tueri taleis viros deberet: nunc verò magis,quòd tanta penuria eſt in omni vel honoris,vel ætatis gradu, vt tam orba ciuitas taleis tutores complecti debeat: alterum quòd Põpeij,& Bruti fidem, *k* beneuolentiámque mirificè laudas. Lætor virtute, & officio cùm tuorum neceſſariorum,meorum amiciſſimorum:tum *l* maximè alterius * omnium ſæculorum,& gentiũ principiis: alterius iampridem iuuentutis, celeriter (vt ſpero) ciuitatis. De *m* mercenariis teſtibus à ſuis ciuitatibus notandis, niſi iam *n* aliquid factum eſt per Flaccum,fiet à me, cùm per Aſiam decedam. Nunc ad alteram epiſtolã venio. Quod à me quaſi formam communium temporũ, & totius reip. miſiſti expreſſam: prudentia literarum tuarũ *o* valde eſt mihi grata. Video enim & pericula leuiora,quàm timebam, 3 & maiora præſidia, ſi quidem (vt ſcribis) omnes vires ciuitatis ſe ad Pompeij ductum applicauerunt, tuúmque ſimul promtum animum & alacrem perſpexi ad defendendam rempu.mirificámque cepi voluptatem ex hac tua diligentia, quòd in ſummis tuis occupationibus,mihi tamen reipu. ſtatum per te notum eſſe voluiſti. Nam auguraleis libros ad cõmune vtriuſque noſtrûm otium ſerua.Ego enim à te,cùm tua promiſſa per literas flagitabam,ad vr-

h L. Ad te nihil.

i L. vt in quẽuis imp.

k L. beniuolentiáque.

l vox maximè, abeſt ab aliquot v.c.

* Pompeiũ vocat.

m v.c. mercenariis. Feſto mercidius Harmenopulo. l. 1. ti. b. § 18 μισθωτὸς quem Cicero mercenariũ vocat.

n L. factum aliquid eſt per, &c. & ita v.c.

o L. valde mihi eſt grata,& ita v.c.

bem te otiosissimum esse arbitrabar. nunc tamen *p* vt ipse polliceris, pro auguralibus libris, orationes tuas confectas omneis exspectabo. Tullius, cui mandata ad me *q* dederas, non cōuenerat me: nec erat iam quisquam mecum tuorum, præter omneis meos, qui sunt omnes tui. Stomachosiores meas literas quas dicas esse non intelligo. bis * ad te scripsi, me purgans diligenter: te leuiter accusans in eo, quòd de me cito credidisses: quod genus querelæ mihi quidem videbatur esse amici. Sin tibi displicet: non vtar eo posthac. Sed si, vt scribis, hæ literæ non fuerunt disertæ, scito meas non fuisse. Vt enim * Aristarchus Homeri versum negat, quem non probat: sic tu *r* (libet enim mihi iocari) quod disertum non erit, ne putaris meum. Vale, & in censura, si iam es censor (vt spero) de * proauo multùm cogitato tuo.

p al. pro auguralib. lib. vt ipse poll. or.

q v.c. dedisti.

* vide ep. 8. & 10. in quibus leuiter Appium accusat, quod improborū sermonibus crediderit.

* Vide lib. 9. epist. 10. adde Suidā & Char.

r v.c. (libet enim iocari.)

* Appium Claudium cæcum intelligit qui anno vrbis DCC. aquam Claudiam ad vrbē perducit.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Appio de absolutione ambitus. Excusat filiæ nuptias, quam accusator Appij Dolabella vxorem duxerat, séque ait ea ea causa diligentiorem ad beneuolentiam declarandam esse factum. Eodem anno.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. D. 12

GRATVLABOR tibi priùs (ita enim rerum ordo postulat) deinde ad me conuertar. Ego verò vehementer gratulor de iudicio ambitus: neque id, quod nemini dubium fuit, absolutū *s* te esse: sed illud, quòd, quo melior ciuis, quo vir clarior, quo fortior amicus es, quóque plura virtutis, & industriæ ornamenta in te sunt, eò mirandum est magis, nullam ne in tabellæ quidem latebra fuisse absconditam *t* maleuolentiam, quæ te impugnare auderet: non horum temporum, non horum hominum, atque morum negotium: nihil iam sum pridem admiratus magis. De me autem, suscipe paulisper meas parteis & cum te esse finge

s o.v.c. esse te, & ita L.

t v. c. maliuolentiam.

ge, *u* qui ego sum: si facilè inueneris quod dicas, noli ignoscere hæsitationi meæ. Ego verò velim mihi, Tulliæque meæ (sicut tu amicissimè, & suauissimè optas) prosperè euenire ea, quæ, me insciente, facta sunt à meis: sed ita cecidisse, vt agerentur eo tempore, spero omnino cum aliqua felicitate, & opto: veruntamē plus me in hac spe, tua sapientia & humanitas consolatur, quàm opportunitas temporis. Itáque quemadmodum expediam exitum huius institutæ orationis, non reperio. neque enim tristius dicere quidquam debeo ea de re, quā tu ipse hominibus optimis prosequeris: neque non me tamen mordet aliquid: † in quo * vnum vereor, ne tu parum perspicias ea, quæ gesta sunt, ab illis esse gesta, quibus ego ita mandaram, vt cùm tam longè *x* absuturus essem, ad me ne referrent: agerent, quod probassent. In hoc autem mihi illud occurrit. Quid tu igitur si affuisses? Rem probassem: de tempore, nihil, te inuito, nihil sine consilio egissem tuo. Vides me, sudare iamdudam laborantem, quomodo ea tuear, quæ mihi tuenda sunt, & te non offendā, leua me igitur hoc onere. numquā enim mihi videor tractasse causam difficiliorem. Sed tamen sic habeto. nisi iam tūc omnia negotia cū summa tua dignitate diligentissimè confecissem, tametsi nihil videbatur ad meum erga te pristinum studium addi posse: tamen, hac mihi affinitate renuntiata, non maiore equidem studio, sed acriùs, apertiùs, significantiùs dignitatem tuam defendissem. Decedenti mihi & iam imperio annuo terminato, ante diem III. Nonas Sextileis, cùm ad * Sidam naui accederem, & mecum Q. Seruilius esset, literæ à meis sunt redditæ. dixi statim Seruilio (etenim videbatur esse cōmotus) vt omnia à me maiora exspectaret. quid multa? *y* beneuolentior tibi, quā fui, nihilo sum factus: diligentior quidem ad declarandam *z* beneuolentiā multò. Nā, vt vetus nostra simultas antea stimulabat

v o. v.c. quā sum ego. & ita L.

* al. vnum modo vereor, alij nō vereor.

x L. afuturus essem.

* Pamphiliæ vrbs in qua fabricam nauiū habebant Cilices. vide Strab. li. 14.

y v.c. beniuolentior.

z v.c. beniuolentiam.

labat me, vt cauerem, ne cui suspicionem fictè reconsiliatæ gratiæ darem: *a* sic affinitas noua curam mihi affert cauendi, ne quid de summo meo erga te amore detractũ esse videatur. Vale.

a v. c. sic affinitas nouam curam mihi.

ARGVMENTVM.

Agit gratias Appio de supplicatione sibi eius officio donata. Eodem anno.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. P. D. 13

QVASI diuinarem, tali in officio fore mihi aliquando expetendum studium tuum: sic, cùm de tuis rebus gestis agebatur, inseruiebã honori tuo. Dicam tamen verè, plus quàm acceperas, reddidisti. Quis enim ad me non perscripsit, te non solùm auctoritate orationis sententia tua, quibus ego à tali viro contentus eram, sed etiam opera, consilio, domum veniendo, conueniendis meis, *b* nullum onus officij cuiquam reliquum fecisse? Hæc mihi ampliora multò sunt, quàm illa ipsa, propter quæ hæc elaborantur. Insignia enim virtutis multi etiã sine virtute assecuti sunt: talium virorum tanta studia assequi sola virtus potest. Itaque mihi propono fructum amicitiæ nostræ, ipsam amicitiam: qua nihil est vberiùs præsertim in iis studiis, quibus vterq; nostrum deuinctus est. Nam tibi me profiteor & in rep. socium, de qua idem sentimus: & in quotidiana vita coniunctum * cùm iis artibus, studiisq; quę colimus. † Velim ita fortuna tulisset, vt quanti ego omneis tuos facio, tanti tu meos facere posses. quod tamẽ ipsum nescio, qua permotus animi diuinatione, *c* non despero. Sed hoc nihil ad te: nostrũ est onus. Illud velim sic habeas, quod intelliges, hac re nouata, additũ potiùs aliquid ad meum erga te studium, cui nihil videbatur addi posse, quàm quidquam esse detractum. Cùm hæc scribebam, censo em iam te esse sperabam. eo breuior est *d* hæc epistola, & , vt aduersus magistrum morum, modestior. Vale.

b al. nullũ munus.

* quibusdã particula, cũ, videtur superesse.

† alij vellẽ.

c q. v. c. nũc spero nõ pi.

d q. v. c hæc epistola mea, &c.

M. TVL.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM LIBER quartus, ad Seru. Sulpitium.

ARGVMENTVM.

Respondet Sulpitio congressum petenti: in quo suam voluntatem, cum eius voluntate consentire demonstrat sed eam esse rationem temporum, vt remedium extinctæ reipubl. nullum adferre poßint. Scripta est cùm Cæsar pulso ex Italia Pompeio bellum contra eius legatos in Hispaniam pararet, L. Lentulo & C. Marcello Coss. A. V. C. DCCI.

M. T. C. SER. SVLPICIO, S. D. I

AIVS* Trebatius, familiaris meus, ad me spripsit, te ex se quæsisse, quibus in locis essem: e molestéq; te ferre, quòd me propter f valetudinem tuam, cùm ad vrbem accessissem, non vidisses: & hoc tempore velle te mecũ, si propiùs accessissem, de officio vtriusq; nostrûm communicare. Vtinam, serui, saluis rebus (sic enim est dic ndum) colloqui potuissemus inter nos, profectò aliquid opis occidenti reip. tulissemus. Cognoram enim iam absens, te hæc mala multò antè g prouidentem, defensorem pacis & in consulatu tuo. & post consulatum fuisse. Ego autem cùm consilium tuum probarem, & idem ipse sentirem, nihil proficiebam. Serò enim veneram: solus eram, rudis esse videbar in causa: inciderã in hominum pugnandi cupido um insanias. Nũc, quoniam nihil iam videmur h posse opitulari reipub. si quid est, in quo nobismetipsis consulere possimus, non vt aliquid ex pristino statu nostro retineamus, sed vt quam honestissimè lugeamus: nemo est omnium, quicum potiùs mihi, quàm te-

* Huic Trebatio inscripsit Topica, adde Epi. lib. 7. ep. 5.

e L. molestéque ferre, q.

f v. c. valitudinem.

g al præuidentem.

h q. v. e. opitulari reip. posse, siquid, &c.

cum communicandum putem. Nec enim clarissimorum virorum, quorum simileis esse debemus exempla: neque doctissimorum, quos semper coluisti, præcepta te fugiunt. Atque ipse antea ad te scripsissem, te frustrà in senatum, siue potius in conuentum senatorum esse venturum, ni veritus essem, ne * eius animum offenderem, qui à me, vt te imitarer, petebat. Cui quidem ego, cùm me i rogaret, vt adessem in senatu, eadem omnia, quę à te de pace, & de * Hispaniis dicta sunt, ostẽdi me esse dicturum. k Rem vides, quo modo se habeat orbem terrarum, imperiis distributis, ardere bello: vrbem, sine legibus, sine iudiciis, sine iure, sine fide, relictam direptioni, & incendiis. Itaque mihi venire in mentem nihil potest, non modò quod sperem: sed vix iam quod audeam optare. Sin autem tibi, homini prudentissimo videtur vtile esse, nos colloqui: quamquam longius etiã cogitabam ab vrbe discedere, l cuius iam etiam nomen inuitus audio: tamen propiùs accedam. Trebatio mandaui, vt si quid tu eum velles ad me mittere, ne recusaret: idque vt facias velim: aut si quem tuorum fidelium voles, ad me mittas: ne aut tibi exire ex vrbe necesse sit, aut mihi accedere. Ego tibi tantũ tribuo, quãtum mihi fortasse arrogo: vt exploratum habeã, quidquid nos m communi sententia statuerimus, id omneis homines probaturos. Vale.

* Cæsarem intelligit.
i al. rogasset.
* Lamb. Hispanis.
k fort. Res, vides, quo m.
l q.v.c. Cuius iam nomen etiam inuit. alij, cuius & iá nomen inuit. neutra scrip. placet.
m q.v.c. de communi sent.

ARGVMENTVM.

Relicta vrbe à Pompeio, & à Cæsare iam occupata Italia: quæsierat per literas Sulpitius quid agendũ in tanto rerum discrimine censeret. Respondet Cicero. Si recta quærantur, satis patere quid agendum sit, pro communi (puta) libertate contra Cæsarem arma esse sumenda. Sin vtilia, non item. Cùm Cæsaris causa firmior esse videatur, concluditque longius esse ab vrbe discedendum, in qua manere vel turpe sit, si probentur ea quæ fiunt: vel periculosum, si non probentur: se verò Pompeij partes

tes

ges Cæsarianis anteponere. Eodem anno.

M. T. C. SER. SVLPITIO, S. D. 2.

AD III. Kal. Maias cùm essem in Cumano, accepi tuas literas: quibus lectis, cognoui, nõ satis prudenter fecisse Philotimum: qui, cùm abs te *n* mandata haberet, vt scribis de omnibus rebus, ipse ad me non venisset, literas tuas misisset: quas intellexi breuiores fuisse, quòd eum perlaturum putasses. Sed tamen, postquã literas tuas legi, Postumia tua me conuenit, & Seruius noster. His placuit, vt tu in Cumanum venires: *o* quod etiam mecum, vt ad te scriberem, egerunt. Quòd meũ consilium exquiris, id est tale, vt capere faciliùs ipse possim, quã alteri dare. Quid enim est, quod audeam suadere tibi, homini summa auctoritate, summáque prudentia? Si quid rectissimũ sit, quærimus: perspicuum est. si quid maximè expediat, obscurum. sin ij sumus, qui profectò esse debemus, vt nihil arbitremur expedire, nisi quod rectum, honestúmque sit: non potest esse dubium, quid faciendum nobis sit. Quod existimas, meam causam coniunctam esse cum tua: certè similis in vtroque nostrũ, *p* cũ optimè sentiremus error fuit. Nã omnia vtriusque cõsilia ad concordiã spectauerunt: qua cùm ipsi Cæsari nihil esset vtilius, gratiam quoque nos inire ab eo, defendenda pace, arbitrabamur. Quantũ nos fefellerit, & quem in locum res deducta sit, vides. Neque solùm ea perspicis, quæ geruntur, quæque iã gesta sunt: sed etiam, qui cursus rerum, qui exitus futurus sit. Ergo aut probare oportet ea, quæ fiunt: aut interesse, etiam si non probes: ✝ quorum altera mihi turpis, altera etiã periculosa ratio videtur. Restat, vt discedendum *q* putẽ. In quo reliqua videtur esse deliberatio, quod consilium in discessu, quæ loca sequamur. Omnino cùm miserior res numquam accidit, tum ne deliberatio quidem difficilior. Nihil enim constitui potest, quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem. Tu, si

n q.v.c. mãdatum.

o L. qui

p al. cùm idem sent.

✝ sic in decem manuscriptis legi notat Manutius in duobus verò, quarum altera.

q v. c. non habent verbum, putẽ.

si videbitur, ita censeo facias: vt, si habes statutum, quid tibi agendũ putes, in quo non sit cõiunctum consilium *r* meum cum tuo: supersedeas *s* hoc labore itineris. sin autẽ est quod mecum communicare velis: ego te exspectabo. Tu, quod tuo commodo fiat, quàm primùm velim venias, sicut intellexi & Seruio, & Postumiæ placere. Vale.

r L. tuum cum meo, sup.

s q.v.c. nõ habent pro vocabulum hoc.

ARGVMENTVM.

Sulpitium consolatur Achaiæ præpositum à Cæsare, post victum in Pharsalia Pompeium.

M. T. C. SER. SVLPITIO, S. D. 3

VEHEMENTER te esse sollicitum, & in communibus miseriis præcipuo quodam dolore angi, multi ad nos quotidie deferunt. Quod quãquam minimè miror, & meũ quodãmodo agnosco: doleo tamen, te sapientia præditum propè singulari, non tuis bonis delectari potiùs, quàm alienis malis laborare. Me quidem, etsi nemini concedo, qui maiorem ex pernicie, & peste reipub. molestiam traxerit: tamen multa iam consolantur, maximéque conscientia consiliorum meorum. Multò enim antè, tanquam ex aliqua specula prospexi, tempestatem futuram: neque id solùm mea sponte, sed multò etiam magis, monente, & denuntiante te. Etsi enim *t* abfui magnam partẽ consulatus tui: tamen & absens cognoscebam quæ esset tua in hoc pestifero bello cauendo, & prædicendo sententia, & ipse affui primis temporibus tui consulatus cùm accuratissimè monuisti senatum collectis omnibus bellis ciuilibus, vt & illa timerent, quæ meminissent: *u* & scirent cum superiores, nullo tali exemplo antea in republica cognito, tam crudeles fuissent: quicunque postea tempus oppressisset armis multò intolerabiliorem futurum NAM, quod exemplo fit, id etiam iure fieri putant: & aliquid, atque adeò multa addunt, & afferũt de suo. Quare meminisse debes, eos, qui auctoritatem, & consilium

t L. añi. & ita q.v.c.

v q.v.c. & sentirent, num pl.

lium tuum non ſunt ſecuti, ſua ſtultitia occidiſſe, cùm tua prudentia ſalui eſſe potuiſſent. Dices: Quid me iſta res conſolatur in tantis tenebris, *x* & quaſi perpetuis reipu.? Eſt omninò vix conſolabilis dolor: tanta eſt omnium rerum amiſſio, & deſperatio recuperandi. Sed tamen & Cæſar ipſe ita de te iudicat: & omnes ciues ſic exiſtimant quaſi lumen aliquod, extinctis ceteris elucere ſanctitatem, & prudentiam, & dignitatem tuam. Hæc tibi ad leuandas moleſtias magna eſſe debent. Quòd autem à tuis abes: ideo leuius ferendum eſt, quod eodem tépore à multis, *y* ac magnis moleſtiis abes: quas ad te omneis perſcriberem, niſi vererer, ne ea cognoſceres abſens, quæ quia non vides, mihi videris meliore eſſe conditione, quàm nos, qui videmus. Hactenus exiſtimo noſtram conſolationem rectè adhibitam eſſe, quoad certior ab homine amiciſſimo fieres iis de rebus, quibus leuari poſſent moleſtiæ tuæ. Reliqua ſunt in te ipſo, neque mihi ignota, *z* nec minima ſolatia. *a* &, vt quidē ego ſētio, multò maxima: quæ ego ipſe experiens quotidie, ſic probo, vt ea mihi ſalutem afferre videantur. Te autē ab initio ætatis memoria teneo, ſummè omnium doctrinarum ſtudioſum fuiſſe, omniáq; quæ à ſapientiſſimis ad bene viuendum tradita eſſent, ſummo ſtudio, curáque didiciſſe: quæ quidem vel optimis rebus & vſui, & delectationi eſſe poſſent. his verò temporibus habemus aliud nihil, in quo acquieſcamus. Nihil faciam inſolenter: neq; te tali vel ſcientia, vel natura præditum, hortabor, vt ad eas te referas *b* arteis, quibus à primis temporibus ætatis ſtudium tuum dediſti. Tantùm dicā, quod te ſpero approbaturum, me poſteà quā illi arti, cui ſtudueram, nihil eſſe loci neque in curia, neque in foro *c* viderim, omnem meam curā, atque operam ad philoſophiam contuliſſe. Tuæ ſcientiæ excellenti, ac ſingulari non multò plus, quàm noſtræ relictum eſt loci. Quare non equidem

x Lam. & quaſi parietinis reipu.? al. & quaſi parricidiis reip.

y duo v. c. & magnis

z v.c. neq; minimè ſolat.

a q. v.c. nō habent, copulationē, &.

b v.c. artis.

c Lamb. viderem.

dem te moneo: sed mihi ita persuasi, te quoque in iisdem versari rebus, quæ etiam si minus prodessent, animum tamen à sollicitudine abducerent. Seruius quidem tuus in omnibus ingenuis artibus, *d* in primisque in hac, in qua ego me scripsi acquiescere, ita versatur, vt excellat. A me verò sic diligitur, vt tibi vni concedam, præterea nemini. mihiq; ab eo gratia refertur: in quo ille existimat, quod facilè appareat, quod me colat, & obseruet, tibi quoq; in eo se facere gratissimũ. Vale.

d q. v. c. & in primis.

ARGVMENTVM.

Excusante se Sulpitio quod sæpius literas eodem exẽplo miserit cùm improbitate eorum qui epistolas accipiebant, tum orationis paupertate, illam excusationis partem probat Cicero, hanc verò reiicit, cum ipse se Sulpitij scribendi subtilitati (quem tamen Sulpitius diuitias habere orationis solebat dicere) multò postponat Achaiæ administrationem à Sulpitio non recusatam probat. Narrat officium senatus de reditu Marcelli Cæsarem rogantis, quo impetrato à se gratias Cæsari actas. De suo Philosophiæ studio & fructu. De Sulpitij filij probitate & doctrina, de rebus vrbanis & Cæsare. Scripta Cæsare III. M. Æmilio Lepido Coss.

M. T. C. S. D. SER. SVLPITIO. 4

ACcipio excusationem tuam, qua vsus es, cur sæpius ad me literas vno exemplo dedisses: sed accipio ex ea parte, quatenus aut negligentia, aut improbitate, eorum qui epistolas accipiant, fieri scribis, ne ad nos perferantur. illã partem excusationis, qua te scribis orationis paupertate (sic enim appellas) iisdem verbis epistolas sæpius mittere, *e* nec agnosco, nec probo. Et ego ipse, quem tu per iocum (sic enim accipio) diuitias orationis habere dicis, me non esse verborũ admodũ inopẽ agnosco: εἰρωνεύεσθαι enim nõ necesse est: sed tamen idẽ (nec hoc εἰρωνευόμενος) facilè credo tuorum scriptorum subtilitati, & ele-

e q. v. c. nec nosco, nec probo. quidam alij nõ habent, agnosco, nec nosco.

elegantiæ. Consiliũ tuum, quo te vsum scribis hoc Achaicum negotiũ non recusauisse, cùm semper probauissem, tum multò magis probaui, lectis tuis proximis literis. Omnes enim causæ, quas cõmemoras, iustissimæ sunt, tuáque & auctoritate, & prudentia dignissimæ. Quòd aliter cecidisse rem existimas, atque opinatus sis: id tibi nullo modo assentior. Sed quia tanta perturbatio, & confusio est rerũ: ita perculsa, & prostrata fœdissimo bello iacent omnia, *f* vt is quique locus, vbi ipse sit, miserrimus esse videatur: propterea & tui te cõsilij pœnitet: & nos qui domi sumus, tibi beati videmur: at contrà nobis, non tu quidem vacuus molestiis, sed præ nobis beatus. Atque hoc ipso melior est tua, quàm nostra conditio, quòd tu, quid doleas, scribere audes: nos ne id quidem tutò possumus: nec id victoris vitio, quo nihil moderatius, sed ipsius victoriæ, *quæ ciuilibus bellis semper est insolens*, Vno te *g* vicimus: quòd de Marcelli, collegæ tui, salute paulò antè, quàm tu, cognouimus: etiam mehercule, quòd quemadmodum ea res ageretur, vidimus. Nam sic fac existimes: post has miserias, id est, postquàm armis disceptari *h* cœptũ est de iure publico, nihil esse actum aliud cũ dignitate. Nam & ipse Cæsar, accusata acerbitate Marcelli (sic enim appellabat) laudatáque honorificentissimè & æquitate tua, & prudentia, repẽte, præter spẽ 1 dixit, se senatui roganti de Marcello, *i* ne hominis quidem causa negaturum. Fecerat autẽ hoc senatus, vt cùm à L. Pisone mentio esset facta de Marcello: & cùm C. Marcellus se ad Cæsaris pedes abiecisset, cunctus consurgeret 2 & ad Cæsarem supplex accederet. Noli quærere. ita mihi pulcher hic dies visus est, vt speciẽ aliquam viderer videre quasi reuiuiscẽtis reip. Itaq cùm omnis ante me rogati gratias Cæsari egissent, præter Volcatiũ (is enim, si eo loco esset, negauit se facturum fuisse) ego rogatus, mutaui meum consiliũ. Nam

statue

f v. c. vt *is* cuiq; locus vbi ipse sit: vt sibi quisque miserrimus, &c.

g q. v. c. vincimus.

h duo v. c. cœptũ sit.

i L. ne ominis quidem al. vel ominis quidem causa non negaturũ.

statueram, non mehercule, inertia, sed desiderio pristinæ dignitatis, in perpetuum tacere. Fregit hoc meum consilium & Cæsaris magnitudo animi, & senatus officiũ. Itaque pluribus verbis egi Cæsari gratias: méque metuo, ne etiam in ceteris rebus honesto otio priuarim: quod erat vnicum solatium in malis. Sed tamen, * quãdo effugi eius * offensionem qui fortasse arbitraretur, me hanc * remp. non putare, si perpetuò tacerem: modicè hoc faciam: aut etiam intra modum, vt & illius voluntati, & meis studiis seruiam. Nam etsi à prima ætate me omnis ars, & doctrina liberalis, & maximè philosophia delectauit: tamen *k* hoc studium quotidie ingrauescit, credo & ætatis maturitate ad prudentiam, & his temporũ vitiis, vt nulla res alia leuare animũ molestiis possit. A quo studio te abduci negotiis intelligo ex tuis literis: sed tamen aliquid iam noctes te adiuuabunt. Seruius tuus, vel potiùs noster, summa me obseruantia colit: cuius ego cùm omni probitate, summáque virtute: tum studiis, doctrináque delector. Is mecum sæpe de tua mansione, aut decessione cõmunicat. Adhuc in hac sum sententia, nihil vt faciamus, nisi quod maximè Cæsar velle videatur. Res sunt eiusmodi, vt, si Romæ sis, *l* nihil te, præter tuos, delectare possit. De reliquis, nihil melius ipso est. Ceteri, & cetera, eiusmodi, vt, si alterutrũ necesse sit, audire ea malis, quàm videre. Hoc nostrum consilium nobis minimè iucundum est, qui te videre cupimus, sed consulimus tibi. Vale.

* al. quoniã sic Gell. lib. 12. c. 13.
* al. occasionem. Gel. ibidem.
* al. rem imperitẽ
k Lamb. ita hoc studiũ.
l al. te nihil præter. &c.
in q. v. c. non est prouocabulum, te.
m q. v. c. sanè pro eo ac.

ARGVMENTVM.

Consolatur Sulpitius Ciceronem, morte extinctam filiam grauiter lugentem. Vbi elaboratæ & diligentis vide consolationis exemplum.

SER. SVLPITIVS M. T. CICERONI. S. D. 5

POSTEA quàm mihi renuntiatum est de obitu Tulliæ filiæ tuæ, *m* sanè quàm pro eo ac debui

debui, grauiter, molesteque tuli, communemque *n* eam calamitatem existimaui. qui si istic affuissem: neque tibi defuissem. Etsi *o* genus hoc consolationis *p* miserũ, atque acerbum est, propterea quia, per quos id *q* fieri debet, propinquos, ac familiareis, ipsi pari molestia afficiuntur, neque sine lacrymis multis id conari *q* queunt: *r* vt magis ipsi videantur aliorum consolatione indigere, quàm aliis posse suum officiũ præstare: tamen quæ in præsentia mihi in mentem venerũt, 1 decreui breui ad te perscribere: non quòd ea te fugere existimem: sed quòd forsitan dolore impeditus, minùs ea perspicias. Quid est, quòd tantopere te commoueat tuus dolor intestinus? cogita, quemadmodum *s* adhuc fortuna nobiscum egerit: ea nobis erepta esse, quæ hominibus nõ minùs, quàm liberi cara esse debent: patriam, honestatem, dignitatem, honores omneis. Hoc vno incommodo addito, quid ad dolorem adiũgi potuit? aut quî non in illis rebus exercitatus animus *t* callere iam debet, atque omnia minoris æstimare? 2 An illius vicem (*u* credo) doles? Quoties in eam cogitationem *x* necesse est vt tu veneris, nos sæpe incidimus, hisce temporibus non pessime cùm iis esse actum, quib. sine dolore licitũ est mortem cũ vita cõmutare? Quid autẽ fuit, quod illã hoc tempore ad videndum magnopere inuitare posset? quæ res? quæ spes? quod animi solatium? Vt cum aliquo adolescente primario coniuncta ætatem ageret? Licitum est tibi (credo) pro tua dignitate ex hac iuuẽtute generum *y* deligere, cuius fidei liberos tuos te tuto cõmittere putares. An vt ea liberos ex se pareret: quos quos cùm florenteis videret, lętaretur? qui rẽ à parente traditam per se tenere possent? honores *z* ordinatim in rep. petituri essent? in amicorũ negotiis *a* liberalitate sua vterentur? Quid horũ fuit, quod non priùs, quàm datum, ademptũ sit? At verò malum est liberos amittere,

n q.v. c. calamitatem eam eyi...
o al. hoc genus.
p al. minimum. al. mitum. alij durum.
q. L. conficeri deb. & ita v.c. al. confiteri.
qo. v.c. possunt. & ita L.
r q. v. c. vti.
s q. v. c. fortuna adhuc.
t al. iam callere d.
v fort. cedo.
al. at credo.
x L. & necesse est vt tu veneris, & nos sæpe incidimus.
y v.c. diligere. fort. diligere.
z v.c. ordinatim petituri esset in rep.
a al. libertate.

bem te otiosissimum esse arbitrabar. nunc tamen p vt ipse polliceris, pro auguralibus libris, orationes tuas confectas omneis exspectabo. Tullius, cui mandata ad me q dederas, non cōuenerat me: nec erat iam quisquam mecum tuorum, præter omneis meos, qui sunt omnes tui. Stomachosiores meas literas quas dicas esse non intelligo. bis * ad te scripsi, me purgans diligenter: te leuiter accusans in eo, quòd de me cito credidisses: quod genus querelæ mihi quidem videbatur esse amici. Sin tibi displicet: non vtar eo posthac. Sed si, vt scribis, hæ literæ non fuerunt disertæ, scito meas non fuisse. Vt enim * Aristarchus Homeri versum negat, quem non probat: sic tu r (libet enim mihi iocari) quod disertum non erit, ne putaris meum. Vale, & in censura, si iam es censor (vt spero) de * proauo multùm cogitato tuo.

p al. pro auguralib. lib. vt ipse poll. or.

q v.c. dedisti.

* Vide ep. 8. & 10. in quibus leuiter Appium accusat, quod improborū sermonibus crediderit.

* Vide lib. 9. epist. 10. adde Suidā & Char.

r v.c. (libet enim iocari.)

* Appium Claudium cæcum intelligit qui anno vrbis DCC. aquam Claudiam ad vrbē perducit.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Appio de absolutione ambitus. Excusat filiæ nuptias, quam accusator Appij Dolabella vxorem duxerat, séque ait ea ea causa diligentiorem ad beneuolentiam declarandam esse factum. Eodem anno.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. D. 12

GRATVLABOR tibi priùs (ita enim rerum ordo postulat) deinde ad me conuertar. Ego verò vehementer gratulor de iudicio ambitus: neque id, quod nemini dubium fuit, absolutū s te esse: sed illud, quòd, quo melior ciuis, quo vir clarior, quo fortior amicus es, quóque plura virtutis, & industriæ ornamenta in te sunt, eò mirandum est magis, nullam ne in tabellæ quidem latebra fuisse absconditam t maleuolentiam, quæ te impugnare auderet: non horum temporum, non horum hominum, atque morum negotium: nihil iam sum pridem admiratus magis. De me autem, suscipe paulisper meas parteis & eum te esse finge

s o.v.c. esse te, & ita L.

t v. c. maliuolentiam.

ge, *u* qui ego sum: si facilè inueneris quod dicas, noli ignoscere hæsitationi meæ. Ego verò velim mihi, Tulliæque meæ (sicut tu amicissimè,& suauissimè optas) prosperè euenire ea, quæ,me insciente, facta sunt à meis: sed ita cecidisse, vt agerentur eo tempore, spero omnino cum aliqua felicitate,& opto:veruntamē plus me in hac spe, tua sapientia & humanitas consolatur, quàm oportunitas temporis.Itáque quemadmodum expediam exitum huius institutæ orationis, non reperio. neque enim tristius dicere quidquam debeo ea de re, quā tu ipse hominibus optimis prosequeris: neque non me tamen mordet aliquid: † in quo * vnum vereor,ne tu parum perspicias ea, quæ gesta sunt, ab illis esse gesta,quibus ego ita mandaram,vt cùm tam longè *x* absuturus essem,ad me ne referrent: agerent, quod probassent. In hoc autem mihi illud occurrit. Quid tu igitur si affuisses? Rem probassem: de tempore, nihil,te inuito,nihil sine consilio egissem tuo. Vide, me, sudare iamdudam laborantem,quomodo ea tuear,quæ mihi tuenda sunt, & te non offendā,leua me igitur hoc onere. numquā enim mihi videor tractasse causam difficiliorem. Sed tamen sic habeto. nisi iam tūc omnia negotia cū summa tua dignitate diligentissimè confecissem, tametsi nihil videbatur ad meum erga te pristinum studium addi posse: tamen, hac mihi affinitate renuntiata,non maiore equidem studio, sed acriùs, apertiùs,significantiùs dignitatem tuam defendissem. Decedenti mihi & iam imperio annuo terminato,ante diem III. Nonas Sextileis, cùm ad * Sidam naui accederem, & mecum Q. Seruilius esset, literæ à meis sunt redditæ. dixi statim Seruilio(etenim videbatur esse cōmotus) vt omnia à me maiora exspectaret. quid multa? *y* beneuolentior tibi, quā fui, nihilo sum factus: diligentior quidem ad declarandam *z* beneuolentiā multò. Nā,vt vetus nostra simultas antea stimulabat

u v. c. quæ sum ego. & ita L.

* al. vnum modo vereor,alij nō vereor.

x L. afuturus essem.

* Pamphiliæ vrbs in qua fabricam nauiū habebant Cilices. vide Strab. li. 14.

y v.c.beniuolentior.

z v.c. beniuolentiam.

labat me, vt cauerem, ne cui suspicionem fictè reconsiliatæ gratiæ darem: *a* sic affinitas noua curam mihi affert cauendi, ne quid de summo meo erga te amore detractū esse videatur. Vale.

a v.c. sic affinitas nouam curam mihi.

ARGVMENTVM.

Agit gratias Appio de supplicatione sibi eius officio donata. Eodem anno.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. P. D. 13

QVASI diuinarem, tali in officio fore mihi aliquando expetendum studium tuum: sic, cùm de tuis rebus gestis agebatur inseruiebā honori tuo. Dicam tamen verè, plus quàm acceperas, reddidisti. Quis enim ad me non perscripsit, te non solùm auctoritate orationis sententia tua, quibus ego à tali viro contentus eram, sed etiam opera, consilio, domum veniendo, conueniendis meis, *b* nullum onus officij cuiquam reliquum fecisse? Hæc mihi ampliora multò sunt, quàm illa ipsa, 1 propter quæ hæc elaborantur. Insignia enim virtutis multi etiā sine virtute assecuti sunt: talium virorum tanta studia assequi sola virtus potest. Itaque mihi propono fructum amicitiæ nostræ, ipsam amicitiam: qua nihil est vberiùs præsertim in iis studiis, quibus vterq; nostrum deuinctus est. Nam tibi me profiteor & in rep. socium, de qua idem sentimus: & in quotidiana vita coniunctum * cùm iis artibus, studiis; quę colimus. † Velim ita fortuna tulisset, vt quanti ego omneis tuos facio, tanti tu meos facere posses. quod tamē ipsum nescio, qua permotus animi diuinatione, *c* non despero. Sed hoc nihil ad te: nostrū est onus. Illud velim sic habeas, quod intelliges, hac re nouata, additū potiùs aliquid ad meum erga te studium, cui nihil videbatur addi posse, quàm quidquam esse detractum. Cùm hæc scribebam, censorem iam te esse sperabam. eo breuior est *d* hæc epistola, & , vt aduersus magistrum morum, modestior. Vale.

b al. nullū munus.

* quibusdā particula, cū, videtur superesse.

† alij vellē.

c q. v. c. nūc spero nō pi.

d q. v. c hæc epistola mea, &c.

M. TVL.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM LIBER quartus, ad Seru. Sulpitium.

ARGVMENTVM.

Respondet Sulpitio congressum petenti: in quo suam voluntatem, cum eius voluntate consentire demonstrat sed eam esse rationem temporum, vt remedium extinctæ reipubl. nullum adferre possint. Scripta est cùm Cæsar pulso ex Italia Pompeio bellum contra eius legatos in Hispaniam pararet, L. Lentulo & C. Marcello Coss. A. V. C. DCCI.

M. T. C. SER. SVLPICIO, S. D. I

AIVS * Trebatius, familiaris meus, ad me spripsit, te ex se quæsisse, quibus in locis essem: e molestéq; te ferre, quòd me propter f valetudinem tuam, cùm ad vrbem accessissem, non vidisses: & hoc tempore velle te mecũ, si propiùs accessissem, de officio vtriusq; nostrûm communicare. Vtinam, serui, saluis rebus (sic enim est dicendum) colloqui potuissemus inter nos, profectò aliquid opis occidenti reip. tulissemus. Cognoram enim iam absens, te hæc mala multò antè g prouidentem, defensorem pacis & in consulatu tuo. & post consulatum fuisse. Ego autem cùm consilium tuum probarem, & idem ipse sentirem, nihil proficiebam. Serò enim veneram: solus eram. rudis esse videbar in causa: inciderã in hominum pugnandi cupidorum insanias. Nũc, quoniam nihil iam videmur h posse opitulari reipub. si quid est, in quo nobismetipsis consulere possimus, non vt aliquid ex pristino statu nostro retineamus, sed vt quam honestissimè lugeamus: nemo est omnium, quicum [illegible] mihi, quàm te-

* Huic Trebatio inscripsit Topica, adde Epi. lib. 7. ep. 5.

e L. molestéque ferre, q.

f v. c. valitudinem.

g al præuidentem.

h q. v. c. opitulari reip. posse, si quid, &c.

cum communicandum putem. Nec enim clarissimorum virorum, quorum simileis esse debemus exempla: neque doctissimorum, quos semper coluisti, præcepta te fugiunt. Atque ipse antea ad te scripsissem, te frustrà in senatum, siue potius in conuentum senatorum esse venturum, ni veritus essem, ne * eius animum offenderem, qui à me, vt te imitarer, petebat. Cui quidem ego, cùm me *i* rogaret, vt adessem in senatu, eadem omnia, quę à te de pace, & de * Hispaniis dicta sunt, ostēdi me esse dicturum. *k* Rem vides, quo modo se habeat orbem terrarum, imperiis distributis, ardere bello: vrbem, sine legibus, sine iudiciis, sine iure, sine fide, relictam direptioni, & incendiis. Itaque mihi venire in mentem nihil potest, non modò quod sperem: sed vix iam quod audeam optare. Sin autem tibi, homini prudentissimo videtur vtile esse, nos colloqui: quamquam longius etiā cogitabam ab vrbe discedere, *l* cuius iam etiam nomen inuitus audio: tamen propiùs accedam. Trebatio mandaui, vt si quid tu eum velles ad me mittere, ne recusaret: idque vt facias velim: aut si quem tuorum fidelium voles, ad me mittas: ne aut tibi exire ex vrbe necesse sit, aut mihi accedere. Ego tibi tantū tribuo, quātum mihi fortasse arrogo: vt exploratum habeā, quidquid nos *m* communi sententia statuerimus, id omneis homines probaturos. Vale.

* Cæsarem intelligit.
i al. rogasset.
* Lamb. Hispanis.
k fort. Res, vides, quo m.
l q.v.c. Cuius iam nomen etiam innit. alij, cuius & iā nomen innuit. neutra scrip. placet.
m q.v.c. de communi sent.

ARGVMENTVM.

Relicta vrbe à Pompeio, & à Cæsare iam occupata Italia: quæsierat per literas Sulpitius quid agendū in tanto rerum discrimine censeret. Respondet Cicero, Si recta quærantur, satis patere quid agendum sit, pro communi (puta) libertate contra Cæsarem arma esse sumenda. Sin vtilia, non item. Cùm Cæsaris causa firmior esse videatur, concluditque longius esse ab vrbe discedendum, in qua manere vel turpe sit, si probentur ea quæ fiunt: vel periculosum, si non probentur: se verò Pompeij partes

ges Cæsarianis anteponere. Eodem anno.

M. T. C. SER. SVLPITIO, S. D. 2.

AD III. Kal. Maias cùm essem in Cumano, accepi tuas literas: quibus lectis, cognoui, nõ satis prudenter fecisse Philotimum: qui, cùm abs te *n* mandata haberet, vt scribis de omnibus rebus, ipse ad me non venisset, literas tuas misisset: quas intellexi breuiores fuisse, quòd eum perlaturum putasses. Sed tamen, postquã literas tuas legi, Postumia tua me conuenit, & Seruius noster. His placuit, vt tu in Cumanum venires: *o* quod etiam mecum, vt ad te scriberem, egerunt. Quòd meũ consilium exquiris, id est tale, vt capere faciliùs ipse possim, quã alteri dare. Quid enim est, quod audeam suadere tibi, homini summa auctoritate, summáque prudentia? Si quid rectissimũ sit, quærimus: perspicuum est. si quid maximè expediat, obscurum. sin ij sumus, qui profectò esse debemus, vt nihil arbitremur expedire, nisi quod rectum, honestúmque sit: non potest esse dubium, quid faciendum nobis sit. Quod existimas, meam causam coniunctam esse cum tua: certè similis in vtroque nostrũ, *p* cũ optimè sentiremus error fuit. Nã omnia vtriusque cõsilia ad concordiã spectauerunt: qua cùm ipsi Cæsari nihil esset vtilius, gratiam quoque nos inire ab eo, defendenda pace, arbitrabamur. Quantũ nos fefellerit, & quem in locum res deducta sit, vides. Neque solùm ea perspicis, quæ geruntur, quæque iã gesta sunt: sed etiam, qui cursus rerum, qui exitus futurus sit. Er* go aut probare oportet ea, quæ fiunt: aut interesse, etiam si non probes: quorum altera mihi turpis, altera etiã periculosa ratio videtur. Restat, vt discedendum *q* putẽ. In quo reliqua videtur esse deliberatio, quod consilium in discessu, quæ loca sequamur. Omnino cùm miserior res numquam accidit, tum ne deliberatio quidem difficilior. Nihil enim constitui potest, quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem. Tu, si

n q.v.c. mãdatum.

o L. qui

p al. cùm idem sent.

* sic in decem manuscriptis legẽ notat Manutius in duobus verò, quarum altera.

q v. c. non habent verbum, putẽ.

si videbitur, ita censeo facias: vt, si habes statutum, quid tibi agendũ putes, in quo non sit cõiunctum consilium r meum cum tuo: supersedeas s hoc labore itineris. sin autẽ est quod mecum communicare velis: ego te exspectabo. Tu, quod tuo commodo fiat, quàm primùm velim venias, sicut intellexi & Seruio, & Postumiæ placere. Vale.

r L. tuum cum meo, sup.
s q.v.c. nõ habent pro vocabulum hoc.

ARGVMENTVM.

Sulpitium consolatur Achaiæ præpositum à Cæsare, post victum in Pharsalia Pompeium.

M. T. C. SER. SVLPITIO, S. D. 3

VEHEMENTER te esse sollicitum, & in communibus miseriis præcipuo quodam dolore angi, multi ad nos quotidie deferunt. Quod quãquam minimè miror, & meũ quodãmodo agnosco: doleo tamen, te sapientia præditum propè singulari, non tuis bonis delectari potiùs, quàm alienis malis laborare. Me quidem, etsi nemini concedo, qui maiorem ex pernicie, & peste reipub. molestiam traxerit: tamen multa iam consolantur, maximéque conscientia consiliorum meorum. Multò enim antè, tanquam ex aliqua specula prospexi, tempestatem futuram: neque id solùm mea sponte, sed multò etiam magis, monente, & denuntiante te. Etsi enim t absfui magnam partẽ consulatus tui: tamen & absens cognoscebam quæ esset tua in hoc pestifero bello cauendo, & prædicendo sententia, & ipse affui primis temporibus tui consulatus cùm accuratissimè monuisti senatum collectis omnibus bellis ciuilibus, vt & illa timerent, quæ meminissent: u & scirent cum superiores, nullo tali exemplo antea in republica cognito, tam crudeles fuissent: quicunque postea tempus oppressisset armis multò intolerabiliorem futurum. NAM, quod exemplo fit, id etiam iure fieri putant: & aliquid, atque adeò multa addunt, & afferũt de suo. Quare meminisse debes, eos, qui auctoritatem, & consilium

t L. añri. & ita q.v.c.

v q.v.c. & sentirent, num pl.

lium tuum non sunt secuti, sua stultitia occidisse, cùm tua prudentia salui esse potuissent. Dices: Quid me ista res consolatur in tantis tenebris, *x* & quasi perpetuis reipu.? Est omninò vix consolabilis dolor: tanta est omnium rerum amissio, & desperatio recuperandi. Sed tamen & Cæsar ipse ita de te iudicat: & omnes ciues sic existimant quasi lumen aliquod, extinctis ceteris elucere sanctitatem, & prudentiam, & dignitatem tuam. Hæc tibi ad leuandas molestias magna esse debent. Quòd autem à tuis abes: ideo leuius ferendum est, quod eodem tẽpore à multis, *y* ac magnis molestiis abes: quas ad te omneis perscriberem, nisi vererer, ne ea cognosceres absens, quæ quia non vides, mihi videris meliore esse conditione, quàm nos, qui videmus. Hactenus existimo nostram consolationem rectè adhibitam esse, quoad certior ab homine amicissimo fieres iis de rebus, quibus leuari possent molestiæ tuæ. Reliqua sunt in te ipso, neque mihi ignota, *z* nec minima solatia. *a* &, vt quidẽ ego sẽtio multò maxima: quæ ego ipse experiens quotidie, sic probo, vt ea mihi salutem afferre videantur. Te autẽ ab initio ætatis memoria teneo, summè omnium doctrinarum studiosum fuisse, omniáq; quæ à sapientissimis ad bene viuendum tradita essent, summo studio, curáque didicisse: quæ quidem vel optimis rebus & vsui, & delectationi esse possent. his verò temporibus habemus aliud nihil, in quo acquiescamus. Nihil faciam insolenter: neq; te tali vel scientia, vel natura præditum, hortabor, vt ad eas te referas *b* arteis, quibus à primis temporibus ætatis studium tuum dedisti. Tantùm dicã, quod te spero approbaturum, me posteà quã illi arti, cui studueram, nihil esse loci neque in curia, neque in foro *c* viderim, omnem meam curã, atque operam ad philosophiam contulisse. Tuæ scientiæ excellenti, ac singulari non multò plus, quàm nostræ relictum est loci. Quare non equidem

x Lam. & quasi parietinis reipu.? al. & quasi parricidiis reip.

y duo v. c. & magnis.

z v.c. neq; minimè solat.

a q. v.c. nõ habent, copulationẽ, &.

b v.c. artis.

c Lamb. viderem.

dem te moneo: sed mihi ita persuasi te quoque in iisdem versari rebus, quæ etiam si minus prodessent, animum tamen à sollicitudine abducerent. Seruius quidem tuus in omnibus ingenuis artibus, d in primísque in hac, in qua ego me scripsi acquiescere, ita versatur, vt excellat. A me verò sic diligitur, vt tibi vni concedam, præterea nemini. mihiq; ab eo gratia refertur: in quo ille existimat, quod facilè appareat, quod me colat, & obseruet, tibi quoq; in eo se facere gratissimũ. Vale.

d q. v. c. & in primis.

ARGVMENTVM.

Excusante se Sulpitio quod sæpius literas eodem exẽplo miserit cùm improbitate eorum qui epistolas accipiebant, tum orationis paupertate, illam excusationis partem probat Cicero, hanc verò reiicit, cum ipse se Sulpitij scribendi subtilitati (quem tamen Sulpitius diuitias habere orationis solebat dicere) multò postponat Achaiæ administrationem à Sulpitio non recusatam probat. Narrat officium senatus de reditu Marcelli Cæsarem rogantis, quo impetrato à se gratias Cæsari actas. De suo Philosophiæ studio & fructu. De Sulpitij filij probitate & doctrina, de rebus vrbanis & Cæsare. Scripta Cæsare III. M. Æmilio Lepido Coss.

M. T. C. S. D. SER. SVLPITIO. 4

ACCIPIO excusationem tuam, qua vsus es, cur sæpius ad me literas vno exemplo dedisses: sed accipio ex ea parte, quatenus aut negligentia, aut improbitate, eorum qui epistolas accipiant, fieri scribis, ne ad nos perferantur. illã partem excusationis, qua te scribis orationis paupertate (sic enim appellas) iisdem verbis epistolas sæpius mittere, e nec agnosco, nec probo. Et ego ipse, quem tu per iocum (sic enim accipio) diuitias orationis habere dicis, me non esse verborũ admodũ inopẽ agnosco: εἰρωνεύεσθαι enim nõ necesse est: sed tamen idẽ (nec hoc εἰρωνευόμενος) facilè credo tuorum scriptorum subtilitati, & ele-

e q. v. c. nec nosco, nec probo. quidam alij nõ habent, agnosco, nec nosco.

elegantiæ. Consiliũ tuum, quo te vsum scribis hoc Achaicum negotiũ non recusauisse, cùm semper probauissem, tum multò magis probaui, lectis tuis proximis literis. Omnes enim causæ, quas cõmemoras, iustissimæ sunt, tuáque & auctoritate, & prudentia dignissimæ. Quòd aliter cecidisse rem existimas, atque opinatus sis: id tibi nullo modo assentior. Sed quia tanta perturbatio, & confusio est rerũ: ita perculsa, & prostrata fœdissimo bello iacent omnia, *f* vt is quique locus, vbi ipse sit, miserrimus esse videatur: propterea & tui te cõsilij pœnitet: & nos qui domi sumus, tibi beati videmur: at contrà nobis, non tu quidem vacuus molestiis, sed præ nobis beatus. Atque hoc ipso melior est tua, quàm nostra conditio, quòd tu, quid doleas, scribere audes: nos ne id quidem tutò possumus: nec id victoris vitio, quo nihil moderatius, sed ipsius victoriæ, *quæ ciuilibus bellis semper est insolens*, Vno te *g* vicimus: quòd de Marcelli, collegæ tui, salute paulò antè, quàm tu, cognouimus: etiam mehercule, quòd quemadmodum ea res agererur, vidimus. Nam sic fac existimes: post has miserias, id est, postquàm armis disceptari *h* cœptũ est de iure publico, nihil esse actum aliud cũ dignitate. Nam & ipse Cæsar, accusata acerbitate Marcelli (sic enim appellabat) laudatáque honorificentissimè & æquitate tua, & prudentia, repẽte, præter spẽ 1 dixit, se senatui roganti de Marcello, *i* ne hominis quidem causa negaturum. Fecerat autẽ hoc senatus, vt cùm à L. Pisone mentio esset facta de Marcello: & cùm C. Marcellus se ad Cæsaris pedes abiecisset, cunctus consurgeret 2 & ad Cæsarem supplex accederet. Noli quærere. ita mihi pulcher hic dies visus est, vt speciẽ aliquam viderer videre quasi reuiuiscẽtis reip. Itaq cùm omnis ante me rogati gratias Cæsari egissent, præter Volcatiũ (is enim, si eo loco esset, negauit se facturum fuisse) ego rogatus, mutaui meum consiliũ. Nam

statue

f v. c. vt is cuiq; locus vbi ipse sit: vt sibi quisque miserrimus, &c.

g q. v. c. vincimus.

h duo v. c. cœptũ sit.

i L. ne omnis quidem al. vel omnis quidem causa non negaturũ.

debui, grauiter, molestéque tuli, communémque *n* eam calamitatem existimaui. qui si istic affuissem: neque tibi defuissem. Etsi *o* genus hoc consolationis *p* miserũ, atque acerbum est, propterea quia, per quos id *q* fieri debet, propinquos, ac familiareis, ipsi pari molestia afficiuntur, neque sine lacrymis multis id conari *q* queunt: *r* vt magis ipsi videantur aliorum consolatione indigere, quàm aliis posse suum officiũ præstare: tamen quæ in præsentia mihi in mentem venerũt, 1 decreui breui ad te perscribere: non quòd ea te fugere existimem: sed quòd forsitan dolore impeditus, minùs ea perspicias. Quid est, quòd tantopere te commoueat tuus dolor intestinus? cogita, quemadmodum *s* adhuc fortuna nobiscum egerit: ea nobis erepta esse, quæ hominibus nõ minùs, quàm liberi cara esse debent: patriam, honestatem, dignitatem, honores omneis. Hoc vno incommodo addito, quid ad dolorem adiũgi potuit? aut quî non in illis rebus exercitatus animus *t* callere iam debet, atque omnia minoris æstimare? 2 An illius vicem (*u* credo) doles? Quoties in eam cogitationem *x* necesse est vt tu veneris, nos sæpe incidimus, hisce temporibus non pessime cùm iis esse actum, quib. sine dolore licitũ est mortem cũ vita cõmutare? Quid autẽ fuit, quod illã hoc tempore ad videndum magnopere inuitare posset? quæ res? quæ spes? quod animi solatium? Vt cum aliquo adolescente primario coniuncta ætatem ageret? Licitum est tibi (credo) pro tua dignitate ex hac iuuẽtute generum *y* deligere, cuius fidei liberos tuos te tuto cõmittere putares. An vt ea liberos ex se pareret: quos quos cùm florenteis videret, lętaretur? qui rẽ à parente traditam per se tenere possent? honores *z* ordinatim in rep. perituri essent? in amicorũ negotiis *a* liberalitate sua vterentur? Quid horũ fuit, quod non priùs, quàm datum, ademptũ sit? At verò malum est liberos amittere,

n q. v. c. calamitatem eam exist.
o al. hoc genus.
p al. minimum. al. mitum. alij durum.
q L. confieri deb. & ita v. c. al. confiteri.
qo. v. c. possunt. & ita L.
r q. v. c. vti.
s q. v. c. fortuna adhuc.
t al. iam callere d.
u fort. cedo. al. at credo.
x L. & necesse est vt tu veneris, & nos sæpe incidimus.
y v. c. diligere. fort. diligere.
z v. c. ordinatim petituri essẽt in rep.
a al. libertate.

re. *b* Malũ, nisi hoc peius sit, hæc sufferre, & perpeti. Quæ res mihi non mediocrem consolationẽ attulit, volo tibi commemorare, si fortè eadẽ res tibi minuere dolorẽ *c* possit. Ex Asia rediens cùm ab Ægina Megaram versus nauigarem, cœpi regiones circumcirca prospicere. post me erat Ægina ante Megara: dextra Piræeus: sinistra Corinthus: quæ oppida quodam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata, *d* & diruta antè oculos iacent. cœpi egomet mecum sic cogitare. Hem, nos * homũculi indignamur, 3 si quis * nostrum interiit, aut occisus est, quorum vita breuior esse debet, cùm vno loco tot *e* oppidorũ cadauera proiecta iaceant? Visne tu te, Serui, cohibere, & meminisse, hominem te esse natum? Crede mihi: cogitatione ea non mediocriter sum cõfirmatus. Hoc idẽ, si tibi videtur, fac ante oculos tibi proponas. Modo vno tempore tot viri clarissimi interierunt: de imperio præterea tanta *f* diminutio facta est: omnes prouinciæ conquassatę sunt in vnius mulierculæ animula si iactura *g* facta sit, tantopere commoueris? quæ si hoc tẽpore *h* non suum diem obiisset, paucis post annis tamen ei moriendum fuit: quoniam homo nata fuerat. Etiam tu ab hisce rebus animum, ac cogitationẽ tuam auoca: atque ea potiùs reminiscere, quæ digna tua persona sunt: illam, quamdiu ei opus *h* fuerat, vixisse, 4 vnà cum rep. * fuisse: te patrem suũ, prætorem, consulem, augurem vidisse: adolescentibus primariis nuptam fuisse: omnibus bonis propè perfunctam esse: cùm resp occideret, vita excessisse. *i* Quid est, quod tu, aut illa, cum fortuna hoc nomine queri possitis? Denique noli te obliuisci Ciceronẽ esse & eum, qui aliis consueuetis præcipere, & dare consilium: neque IMITARI malos medicos: qui in alienis morbis profitentur *k* se tenere medicinæ scientiam, ipsi se curare non possunt: sed potiùs, quæ aliis *l* tute præcipere soles, ea tute tibi subiice, atque apud

b q.v.c. non habent, Malum.

c al. posset.

d q.c. & dirupta, &c. non placet.

* in quibusdam antiquis libris homũcio legitur.

* al. nostrorum.

e q. v. c. oppidum ead.

f v.c. deminutio.

g o.v. c. facta est, & ita L.

g o.v.c. non diem suum obisset. & ita Lamb.

h o.v.c. fuerit. & ita L.

* al. floruisse,

i q.v.c. Quid quòd tu.

k o.v. c. tenere se &c. & ita Lãb.

l fort. hinc delendum est hoc, tute.

apud animum propone. NVLLVS DOLOR EST, *quē non longinquitas temporis minuat, atque molliat.* *m* Hoc te exſpectare tēpus, tibi turpe eſt, ac nō ei rei ſapientia tua te occurrere. Quòd ſi quis etiā in feris ſenſus eſt: qui illius amor in te fuit, pietáſque in omneis ſuos, hoc certè illa te facere non vult. Da hoc illi mortuæ: da ceteris amicis, *n* ac familiaribus, qui tuo dolore mœrent: da patriæ: vt, ſi qua in re opus ſit, opera, & conſilio tuo vti poſſit. Deniq;, quoniā in eam fortunam deuēnimus, vt etiam huic rei nobis ſeruiendū ſit: noli cōmittere, vt quiſquā te putet non tam filiam, quàm reipub. tempora, & aliorum victoriā lugere. Plura me ad te de hac re ſcribere pudet, ne videar prudentiæ tuæ diffidere. Quare, ſi hoc vnum propoſuero, *o* finem faciam ſcribendi. Vidimus aliquoties ſecundam *p* pulcherrimè te ferre fortunā, magnámq; ex ea re te laudem *q* adipiſci: fac aliquando intelligamus, aduerſam quoq; te æque ferre poſſe, neque id maius, quàm debeat, tibi onus videri: ne ex omnibus virtutibus hæc vna tibi videatur deeſſe. Quod ad me attinet cùm te *r* tranquilliore animo eſſe *s* cognouero, de iis rebus quæ hic geruntur, quemadmodúmq; ſe prouincia habeat, certiorem faciam. Vale.

m fort. Hoc te exſp. tēp ac non ei rei ſapientia tua te occur. tibi turpe eſt. Quòd.
n al. & famil.
o q. v. c. finē ſcribendi faciam.
p al. te pulcerrimè.
q L. apiſci. & ita v. c.
r al. tranquilliorem animo. al. tranquillio rei animo.
s v. c. cogoro.

ARGVMENTVM.

Superiori Sulpitij epiſtolæ reſpondet, dolorémque ſuum dicit lectis illius literis aliquantulum lenitum. Sed nemini vnquam in eiuſmodi caſu, plures quàm ſibi dolēdi cauſas, aut grauiores fuiſſe. Leuationē tamē ſibi fore maximā ſi eius conſuetudine frui liceat.

M. T. C. S. D. SER. SVLPITIO. 6

EGo verò, Serui, vellē, vt ſcribis, in meo grauiſſimo caſu affuiſſes. Quantum enim præſens me adiuuare poteris & cōſolādo, & propè æquè dolēdo, facilè ex eo intelligo, quòd, literis tuis lectis, aliquātulū acquieui. Nā & ea ſcripſiſti quæ leuare luctum poſſent: & in me conſolando, nō mediocrem ipſe animi dolorē adhibuiſti. Seruius tamē

suus

ſolari poteſt,nec domeſticum reſp. Quo magis te expecto,téque videre quam primùm cupio.Maior mihi leuatio afferri nulla poteſt,quàm coniunctio conſuetudinis,ſermonúmque noſtrorum : quamquam ſperabam,tuum aduentum(ſic enim audiebam) appropinquare. Ego autem cùm multis de cauſis te exopto quàm primù n videre:tum etiã, vt antè commentemur inter nos,qua ratione nobis traducendum ſit hoc tempus:quod eſt totum ad vnius voluntatem accommodandum & prudentis,& liberalis , & (vt perſpexiſſe *c* mihi videor)nec à me alieni , & tibi amiciſſimi. Quod cùm ita ſit, magnæ tamen eſt deliberationis,quæ ratio ſit ineunda nobis non agendi aliquid,ſed illius *d* conceſſu,& beneficio quieſcendi. Vale.

c pronocabulum,mihi, abeſt ab o.v.c.

d al.conſenſu.

ARGVMENTVM.

*Marcellum(conſilij ancipitem deuicto Pompeio) conſolatur,hortatúrque vt omnibus alijs conſilijs poſtpoſitis,à Cæſare veniam petat,& Romam redeat Id C.Marcellum ipſius fratrem,id rempub.id rationem rei familiaris poſtulare.*C.Cæſare I I I. M.Lepido Coss.

M. T. C. S. D. M. MARCELLO. 7

ETSI eo te adhuc conſilio vſum intelligo , vt id reprehendere non audeam,non quin ab eo ipſe diſſentiam,ſed quòd ea te ſapientia eſſe iudicem,vt meum conſilium non anteponam tuo,tamẽ & amicitiæ noſtræ vetuſtas,& tua ſumma erga me *e* beneuolentia , quæ mihi iam à pueritia tua cognita eſt,me hortata eſt , vt ea ſcriberem ad te,quæ & ſaluti tuæ conducere arbitrarer , & non aliena eſſe ducerem à dignitate. Ego eum te eſſe,qui horum malorum initia multo antè videris *f* qui conſulatum magnificentiſſimè,atq; optimè geſſeris,præclarè memini:* ſed idem etiã illa vidi,neq; te conſilium ciuilis belli ita gerendi,neque copias Cn.Põpeij,nec genus* exercitus,probare,ſemperq; ſummè diffidere. Qua in ſententia me quoq; fuiſſe,memoria tenere te arbitror.Itaq;

e v.c. beniuolentia.

f v.c. non abent procabulũ, qui.

*vide lib.6.ep. 12.

*vide lib.7. ep.3.

neq; tu multùm interfuisti rebus gerendis: & ego id semper egi, ne interessem. Non enim iis rebus pugnabamus, quibus valere poteramus, consilio, auctoritate, causa, quæ erant in nobis superiora: sed lacertis, & viribus, quibus pares non eramus. Victi sumus igitur: aut, si vinci dignitas non potest, fracti certè, & abiecti. In quo tuum consiliũ nemo potest non maximè laudare, quòd cum spe vincendi simul abiecisti certandi etiam cupiditatem: ostendistique sapientem, & bonum ciuem initia belli ciuilis inuitũ suscipere, extrema *g* non libenter prosequi. Qui non idem consilium, quod tu, secuti sũt, eos video in duo genera esse distractos. Aut enim renouare bellum conati sunt, *h* & se in Africam contulerunt: aut, quemadmodũ nos *i* victori sese crediderunt. Mediũ quoddam tuum consiliũ fuit, qui hoc fortasse humilis animi duceres: illud, pertinacis. Fateor, à plerisque, vel dicam ab omnibus sapiens tuũ consiliũ: à multis, etiã magni, ac fortis animi iudicatũ. Sed habet ista ratio, vt mihi quidẽ videtur, quendã modũ, præsertim cũ tibi nihil deesse arbitrer ad tuas fortunas *k* omneis obtinendas præter voluntatẽ sic enim intellexi, nihil aliud esse, quod dubitationem afferret ei, penes quem est potestas, nisi quòd vereretur, ne tu illud beneficiũ omnino nõ putares. De quo quid sentiã, nihil attinet dicere: cũ appareat, ipse quid fecerim. Sed tamen si iã ita constituisses, vt abesse perpetuò malles, quã ea, quę nolles, videre: tamen id cogitare deberes, vbicunque esses, te fore in eius ipsius, quẽ fugeres potestate: qui si facilè passurus esset, te carentẽ patria, & fortunis tuis, quietè & liberè viuere: cogitandũ tibi tamẽ esset, Romæne, & domi tuæ, *l* cuiusmodi res esset: an Mytilenis, aut Rhodi malles viuere. Sed cũ ita latè pateat eius potestas, quẽ veremur, *m* vt terrarũ orbẽ cõplexa sit: nõne mauis sine periculo domi tuæ esse, quã cũ periculo alienæ? Equidẽ, etiã si oppetẽda mors esset, domi, atq; in patriam il-lem,

g q.v.c. libẽter non persequi. non pl.
h q.v.c. non habent copulationẽ, & alij, vt ij, qui in Africam se cõt. Lamb. & hi se in Africã. c. vide li. 9. ep. 6.
i L. se victos esse crediderunt.
k o.v.c. omnis.
l L. cuiuscuiusmodi res esset. al. cuicuimodi r.
m al. vt orbem terrarum.

lem,quam in externis, atq; alienis locis. Hoc idē omnes,qui te diligunt, sentiunt:quorum est magna, pro tuis maximis, clarissimisque virtutibus multitudo,habemus etiam rationē rei familiaris tuæ:quā dissipari nolumus. Nā etsi nullam potest accipere iniuriā, quæ futura perpetua sit:propterea quòd neq; is,qui tenet rēp. pateretur, neque ipsa resp.tamen impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolo.Hi autē qui essent,auderem scribere,nisi te intelligere confiderem. 1 n Hic te vnius sollicitudines,vnius etiam multæ, & assiduæ lacrymæ C.Marcelli,fratris optimi, deprecantur: nos cura, & dolore proximi sumus:precibus tardiores,quod ius adeundi, cùm ipsi deprecatore eguerimus,non habemus.Gratia tātum possumus, quantum victi.Sed tamē consilio,studio, Marcello non o desumus.A tuis reliquis non adhibemur: ad omnia parati sumus. Vale.

n L.Hic pro te vnius soll.

o al. defuimus.

* alij vnúmque.

p q.v.c.possum.

*al.adsim.

* hæc duo vocabula, quæ possim abesse notat Manut.

q q.v. c. quoque etiam.

*alij,putēt.

r L.Illud tamē vel me, &c.& ita v. c.alij, multum tamen me monuisse.sed& ita, illud tamē vultu.

s v.c. beniuolentiam.

t q. v. c. in animū ind. & ita Lāb.

ARGVMENTVM.

Marcelli prudentiam & fortitudinem laudat. Se paratum ad omnia pollicetur, iterum vt Romam redeat hortatur, & quicunque status sit reipublicæ, in patria viuat. Eodem anno.

M. T. C. S. D. M. MARCELLO.

NEQVE monere te audeo præstanti prudentia virum:nec confirmare,maximi animi hominē,1* virumque fortissimum:cōsolari verò nullo modo.Nā si ea,quæ acciderūt,ita fers,vt audio, gratulari magis virtuti debeo,quàm consolari dolorē tuū.sin te tanta mala reipub frangūt:non ita abūdo ingenio,vt te cōsoler,cū ipse me nō p possim.Reliquū est igitur, vt tibi me in omni re eum præbeā præstēq;, vt ad omnia,quæ tui velint,*ita sim prestò,vt me nō solū omnia debere tua causa, *quæ possim,sed ea q quoq;,quæ non possim,*putem.r Illud vel tu me monuisse,vel censuisse puta, vel propter s beneuolentiam tacere non potuisse:vt,quod ego facio, tu quoque t animū in-

ducas: si sit aliqua resp. in ea te esse oportere iudicio hominum, req; principem, necessitate cedentem tempori: sin autem nulla sit, hunc tamen aptissimum esse etiam ad exsulandum locum. Si enim libertatem sequimur: qui locus hoc dominatu vacat? sin qualemcumque locum, v qui est domestica sede iucundior? Sed mihi crede, etiam is, qui omnia tenet, fauet ingenijs: nobilitatem verò, & x dignitatem hominum, quantum ei res, & ipsius causa concedit, amplectitur. Sed plura, quàm statueram. Redeo y ergo ad vnum illud, me tuum fore cum tuis, si modò erunt tui, sin minùs, me certe in omnibus rebus satis nostræ coniunctioni, amorique facturum. Vale.

v q.v.c. quę est dom. & ita Lamb. al. quis est.
x q.v. c. dignitates.
y ergo, ab est à q. v.c.

ARGVMENTVM.

Refellere conatur omnia quæ reditum in patriam dissuadere Marcello videbantur. Iisdem Consulibus.

M. T. C. S. D. M. MARCELLO. 9

ETSI perpaucis z antè diebus dederam Q. Mucio literas ad te pluribus verbis scriptas, quibus declarauer am, quo te animo censerem esse oportere, & quid tibi faciendum arbitrarer: tamẽ, cùm Theophilus, libertus tuus, proficisceretur, cuius ego fidem erga te, beneuolentiamque perspexeram, sine meis literis eum ad te venire nolui. 1 a Iisdem igitur de reb. etiam, atque etiã hortor, quibus superioribus literis hortatus sum: vt in ea rep. quæcumque est, quàm primũ velis esse. Multa videbis fortasse, quæ nolis: non plura tamẽ, quàm audis quotidie. Non est porrò tuũ, vno sensu solũ oculorũ moueri: cùm b illud idẽ auribus percipias, quod etiã *maius videri solet, minùs laborare. At tibi ipsi dicendum erit aliquid: quod non sentias: aut faciendum, quod non probes. *Primùm TEMPORI cedere, id est, necessitati parere, semper c sapientis est habitum. deinde non habet, vt nunc quidem est, id viti j res. Dicere fortasse, quæ sentias,

z q.v.c. diebus antè.
a L. Iisdem igitur te de rebus.
b o.v.c. idẽ illud, &c. & ita Lamb.
*6. ep. 1. oculi enim augent dolorem.
* vide 12. ad Attic. ep. 50.
c al. est sapiẽtis hab.

tias non licet: tacere planè licet. Omnia enim delata ad vnum sunt. Is vtitur consilio, 2 *ne suorum quidem, sed suo. Quod non multò secus fieret, si is remp. teneret, quem secuti sumus. An, qui in bello 3 cùm omnium nostrûm * coniunctum esse periculum suo cerneret, certorum hominum minimè prudentium consilio vteretur: † *d* eò magis communem censemus in victoria futurum fuisse, 4 *quàm incertis in rebus fuisset? & qui, nec te consule, tuum sapientissimum consilium secutus esset, nec, fratre tuo consulatû ex auctoritate tua gerente, vobis auctoribus vti voluerit, nunc omnia tenentem, nostras sententias desideraturum censes fuisse? OMNIA *sunt misera in bellis ciuilibus*. quæ maiores nostri ne semel quidem: nostra ætas sæpe iã sensit: sed * MISERIVS *nihil, quàm ipsa victoria*: quæ etiam si ad meliores venit, tamen eos ipsos ferociores, impotentioresq; reddit: vt, *e* etiã si natura tales non sint, necessitate esse cogantur. *MVLTA *enim victori eorum arbitrio per quos vicit*, *f* *etiam inuito facienda sunt*: An tu non videbas mecũ simul, quàm illa crudelis esset futura victoria? igitur tunc quoque patria careres, ne, quæ nolles, videres? Non, inquies. ego enim ipse tenerem opes, & dignitatem meam. At erat tuæ virtutis, in minimis *g* res tuas ponere: de rep. vehementiùs laborare. Deinde, qui finis istius cõsilij est? nã adhuc & factum tuũ probatur: &, vt in tali re, etiam fortuna laudatur: factum, quòd & initium belli necessariò secutus sis, & extrema sapienter persequi nolueris: fortuna, quòd honesto otio tenueris & statum & famã dignitatis tuæ. Nunc verò nec locus tibi vllus dulcior esse debet patria: nec eam diligere minùs debes, quòd deformior est, sed misereri potiùs: nec eam multis claris viris, orbatã, priuare etiã adspectu tuo. Deniq;, si fuit *h* magni animi *i* non esse supplicẽ victori: vide *k* ne superbi sit, aspernari eiusdem liberalitatem: &, si sapiẽtis est carere patria, duri nõ desiderare: † &, si rep.

* al. ne suo quidẽ, sed suorum.
* alij esset periculum certorum hominum.
Vide Victorium.
d q. v. c. cũ censemus magis commune in vict.
* al. quàm in cæteris rebus fuisset. alij quã in rebus dubiis fuisset.
* sic libr. 9. epist. 6. Extremũ malorum omnium ciuilis belli, victoria.
e q. v. c. etsi.
* vide li. 12. ep. 18.
f q. v. c. & inuito.
g o. v. c. tuas res pon. & ita Lamb.
h al. magna nimi.
i L. non esse suppl.
k q. v. c. ne sit superbi.

 non

non possis frui, stultum est nolle priuata. Caput illud est, vt, si ista vita tibi commodior esse videatur, cogitandum tamen sit, ne tutior nō sit, magna *gladiorum est licentia: sed in externis locis minor etiam ad facinus verecundia. Mihi salus trā tantæ curæ est, vt Marcello fratri tuo aut par, aut certè proximus sim. Tuum est consulere temporib⁹, & incolumitati, & vitæ, & fortunis tuis. Vale.

* Lamb. gladiatorum.

ARGVMENTVM.

Hortatur vt reditū maturet, cū id ad rē eius familiarē valde pertineat. Cæsare sine collega. IV. Coss.

M. T. C. M. MARCELLO S. D. 10

l ETsi nihil noui, quod ad te scriberem, habebam, magisque literas tuas iam expectare incipiebā, vel te potius ipsum: tamen, cùm Theophilus proficisceretur, non potui nihil ei literarū dare. Cura igitur, vt quàm primum venias. venies enim, mihi crede, expectatus, neque solùm nobis, id est tuis, sed prorsus omnib⁹. Venit enim mihi in mentem, subuereri interdum ne te delectet tarda *m* decessio. Quòd si nullum haberes sensum, nisi oculorum, *n* prorsus tibi ignoscerem, si quosdam nolles videre. sed, cùm leuiora non multò essent, quæ audirentur, quàm quæ viderentur: suspicarer autem, multum interesse rei familiaris tuæ, te quàm primùm venire, *o* idque in omneis parteis valere: putaui, ea de re te esse admonendum. Sed, quoniam quod mihi placeret, ostendi: reliqua tu pro tua prudentia considerabis. Me tamen velim, quod ad tempus te expectemus, certiorem facias. Vale.

l v. c. Etsi nihil erat noui, quod ad te scriberē: magisque, &c. & ita L.

m al. dissessio.

n al. tibi prorsus.

o q. v. c. atque in omni part.

ARGVMENTVM.

Romam rediturum scribit. Ante proximè superiorē collocandam esse hanc epistolam putat Paulus Manutius.

M. MARCELLVS M. CICERONI S. D. 11

PLVRIMVM valuisse apud me tuam semper auctoritatem, cùm in omni re, tum in hoc maximè negotio, potes existimare. Cum mihi C. Marcellus frater amantissimus mei, nō solum co-

silium daret, sed precibus quoque me obsecraret: non priùs mihi persuadere potuit, quàm tuis est effectum literis, vt vterer vestro potissimùm consilio. Res queádmodum sit acta, vestræ literæ mihi declarant. Gratulatio tua etsi est mihi probatissima, r p quòd ab optimo fit animo, tamē hoc q mihi multò iucūdius est, & gratius, quòd in summa paucitate amicorū, propinquorum, ac necessariorum qui verè meę saluti fauerent, r te cupidissimū mei, singularémque mihi beniuolentiā præstitisse cognoui. Reliqua sunt eiusmodi, quibus ego, quoniā hæc erant tēpora, facilè, & æquo animo carebam. hoc verò eiusmodi esse statuo, vt sine talium virorum, & amicorum beniuolentia, neq; in aduersa, neque in secunda fortuna s quisquam viuere possit. 2 *Itaque hoc ego mihi gratulor. Tu verò vt intelligas, homini amicissimo te tribuisse officium, t re tibi præstabo Vale.

p L. quòd optimo sit animo. & ita q. v. c. al. quod ab optimo proficiscitur animo.
q al. multò mihi.
r L. cupidissimum me i fuisse sing.
s fort. viuere quisquā possit.
* alij in hoc.
t q.v.c. non habent, re.
* in quodā vetusto libro ita legi refert P. Victorius Seruius Cicero in salutem plurib. verbis.

ARGVMENTVM.

De interfecto Marcello, eiúsque funere & monumento Athenis extructo.

SER. *SVLPICIVS M. CICERONI S. D. 12.

Etsi scio, non iucundissimū nuntiū v me vobis allaturū, †tamen, quoniam CASVS x ET NATVRA in bonis y dominatur, visum est faciēdū, quoquo modo res se haberet, 1 z vos certiores vt facerem. a Ad v. kal. Iun. cum ab Epidauro Piræeum naui aduectus essem, ibi Marcellum, collegā nostrum, conueni, eúque diē ibi cōsumsi, vt cū eo essem. Postero die cū ab eo b digressus essem eo cōsilio, vt ab Athenis in Bœotiā irē, reliquáq; iurisdictionē absoluerē: ille, vti aiebat, †2 c supra maleas Italiā versus nauigaturus erat. Postridie eius diei, cū ab Athenis proficisci in animo haberem, circiter horam decimā noctis d P. Postumius, familiaris eius ad me venit, & mihi nūtiauit, M. Marcellū,

v al. me tibi allat.
x al. & fortuna in nobis dom al. in naturæ bonis.
y for. dominātur.
z librivulg. vos certiores facere.
a L. A.d.x. kal. Iun.
b L. degressus

c L. supremo Maio. alij ὑπὲρ μαλέας. al. supra maleam. al. sub kalend. Iunias. al. supra Maias. Est autem ὑπερμαλέα nauigatio cōcisior sed periculosior. Vide Plin. in epist. ad Traianum, & li. 4. c. 12. Plut. in Arato. d v.c. non habent P.

collegam nostrũ, post cœnæ tempus, à *P. Magio Chilone, *e* familiari eius, pugione percussum esse, & duo vulnera accepisse: vnum in stomacho: alterũ in capite, secundum aurem: sperare tamen eũ viuere posse Magium seipsum interfecisse: posteà se à Marcello ad me missũ esse *f* qui hæc nũtiaret, & rogaret, *g* vti cogerem medicos. Coëgi, & è vestigio eò sũ profectus prima luce. *h* Cũ nõ longè à Piræeo abessem, puer Acidini obuiã mihi venit cum codicillis: in quibus erat scriptum, paulò ante lucem Marcellum diem suũ obiisse. Ita vir clarissimus ab homine teterrimo acerbissima morte est affectus: &, cui inimici propter dignitatem pepercerant: inuentus est amicus, qui ei mortẽ *i* afferret. Ego tamen ad tabernaculum eius perrexi. inueni duos libertos, & pauculos seruos reliquos aiebant profugisse, metu perterritos, quòd dominus eorum ante tabernaculum interfectus esset. Coactus sum in eadem illa lectica, qua ipse delatus eram, meisque lecticarijs in vrbẽ eum referre: ibiq; pro ea copia, quæ Athenis erat, funus ei satis amplũ faciendum curaui. *Ab Atheniensibus, locum sepulturæ intra vrbem vt darent, impetrare non potui, quòd religione se impediri dicerent: *k* neque tamẽ id antea cuiquã concesserãt Quod proximũ fuit, *l* vt, in quo vellemus gymnasio eum sepeliremus, nobis permiserunt. Nos in nobilissimo orbis terrarum gymnasio *m* Academiæ locum delegimus: ibique eum combussimus: *n* posteáque curauimus, vt iidem Athenienses in eodẽ loco monumẽtum ei marmoreum faciendum locarent. Ita, quæ nostra officia fuerunt, pro collegio, & propinquitate & viuo & mortuo omnia ei præstitimus. Vale. *o* Datæ *p* prid. Kal. Iun. Athenis.

a 13. Att. ep. 10.
e q.v.c. familiare.
f al. qui hoc n.
g L. vti medicos cogerẽ. Coëgi, &c. al. vti medicos. Coegi, & è vest. & ita q. v. c. qui non habent verbum, cogerem.
h fort. Cùm à Piræeo non longè ab.
i v.c. offerret. & ita Lamb.

*Solonis lege vetitum id erat ne quis in vrbe sepeliretur. vide Cicero. 2. de Legi.
k al. nec tamen.
l o.v.c. vti in quo.
m for. Academia.
n al. postea quoque.
o hoc totũ, Datæ. pridie, abest à q.v.c.
p al. 1. Kalendas Iun.

ARGVMENTVM.

Causas exponit cur antea non scripserit, finémque pollicetur exsulij sui, ductis coniecturis à Cæsaris animo, ex

mo, ex eorum sermone qui apud ipsum plurimum valent, ex vulgi voluntate, ex ipsa republica vehementer ad eius salutem propensa. Voluntatem suã & in reditu consitendo, & in re sua familiari communicanda ostendit. Postremò vt secundam fortunam speret, aduersam æquo animo ferat, hortatur. Scripta C. Cæsare III. & M. Lepido Coss.

M. T. C. S. D. P. NIGIDIO FIGVLO. 13

QVAERENTI mihi iamdiu, quid ad te potissimùm scriberem: nõ modò certa res *q* nulla, sed ne genus quidem literarum vsitatum veniebat in mentem. Vnam enim partem, & consuetudinẽ earum epistolarum, quibus, secundis rebus, vti solebamus, tempus eripuerat: perfeceratq; fortuna, *r* ne quid tale scribere possem, aut *s* omnino cogitare. Relinquebatur triste quoddam, & miserum, & his temporibus consentaneum genus literarum. id quoque deficiebat me: in quo debebat esse aut promissio auxilij alicuius, aut consolatio doloris tui Quod pollicerer, nõ erat. ipse enim pari fortuna *t* abiectus, aliorum opibus casus meos sustentabam, sæpiúsque mihi veniebat in mentem queri, quòd ita viuerem, quàm gaudere, quòd viuerem. Quamquam enim nulla meipsum priuatim *v* perculit insignis iniuria: nec mihi quidquã tali tempore in mentem venit optare, quod non vltrò mihi Cæsar detulerit: tamen * nihilominùs eis conficior curis, *x* vt hoc ipsum, quòd maneam in vita, peccare me existimem. careo enim cùm familiarissimis multis, quos aut mors eripuit nobis, aut *distraxit fuga: tum omnibus amicis: quorum *y* beniuolentiam nobis conciliarat per me quondam, te socio, defensa resp. versorque in eorum naufragiis, & bonorum direptionibus: † nec audio solùm, quod ipsum esset miserum. * sed etiam idipsum video, quo nihil est acerbius, eorum fortu

q al. vlla. genus epistolarum iocosum intelligit. v. l. 2. ep. 4.
r q. v. c. nequid tibi tale scr.
s q. v. c. animo cog. non pl.
t al. afflictus.
v l. pepulit.
* antiqua inscriptio nihileis, vnde nonnulli Achilleis legendum indicarunt.
x v. c. vt ipsum, quod m.
* al. detraxit.
y v. c. beniuolentiam.
* al. sed etiã video. ita Vrsinus.

fortunas dissipari, quibus nos olim adiutoribus illud incendium exstinximus: & in qua vrbe modò gratia, auctoritate, gloria floruimus, in ea nunc iis quidem omnibus caremus. Obtinemus ipsius Cæsaris summam erga nos humanitatem: sed ea plus non potest, quàm vis, & mutatio omnium rerum, atque temporum. Itaque orbus iis rebus omnibus, quibus & natura me, & voluntas, & cõsuetudo assuefecerat: cùm ceteris, vt quidem videor, ҁ tum ipsi mihi displiceo. Natus enim ad agendum semper aliquid dignum viro, nunc non modò agendi rationem nullam habeo, sed ne cogitandi quidem: & qui antea aut obscuris hominibus, aut etiam sontibus opitulari poteram, nunc * P. Nigidio, vni omnium doctissimo, & maxima quondam gratia, & mihi certè amicissimo, ne benignè quidem polliceri possum. Ergo hoc ereptum est literarum genus. Reliquum est, vt consoler, & afferam rationes, quibus te à molestiis coner abducere. At ea quidem facultas vel tui, vel alterius consolandi, in te summa est, si vnquam in vllo fuit. Itaque eam partem, quæ ab exquisita quadam ratione, & doctrina proficiscitur, non attingam, tibi totam relinquam. Quid sit *a* forti, & sapienti homine dignum: quid grauitas, quid altitudo animi, quid acta tua vita, quid studia, quid artes, quibus à pueritia floruisti, à te flagitent, tu videbis. Ego, quod intelligere, & sentire, quia sum Romæ, & quia curo, attendóque, possum: id tibi affirmo, te in istis molestiis, in quibus es hoc tempore, non diutius futurum: in iis autem, in quibus etiam nos sumus, ɪ fortasse * semper fore. Videor mihi perspicere primùm ipsius animum, qui plurimum potest, propensum ad salutem tuam. Non scribo hoc temerè. quo minùs familiaris sum, hoc sum ad inuestigandum curiosior. Quo faciliùs, quibus est iratior, respondere * tristiùs possit: hoc est

ҁ o.v.c. tũ mihi ipse displ.

* vide Plutarc. in Cicerone & in libro εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον.

a fort. forti, ac sapienti viro dignum.

* al. non sẽper.

* tale quid vide primo Offi. & apud Nonium, c. 4. in triste 455.

est adhuc tardior ad te molestia liberandum. Familiares verò eius, & ij quidem, qui illi iucundissimi sunt, mirabiliter de te & loquuntur, & sentiunt. Accedit eòdem vulgi voluntas, vel potiùs consensus omnium. etiam illa. quæ minimùm nunc quidem potest, sed possit necesse est, respubl. *b* quascumque vireis habebit, ab iis ipsis, quibus tenetur, de te propediem (mihi crede) impetrabit. Redeo igitur ad id, vt iam tibi etiam pollicear aliquid, *c* quod primò omiseram. Nam & *d* amplectar eius familiarissimos, qui me admodum diligunt, multumque mecum sunt: & in ipsius consuetudinem, quam adhuc meus pudor mihi clausit, *e* insinuabo: & certè omneis vias persequar, quibus putabo ad id, quod volumus, *f* peruenire posse. In hoc toto genere plura faciā, quàm scribere audeo. Cetera, quæ tibi à multis prompta esse certò scio, à me sunt paratissima. nihil in re familiari mea est, quod ego *g* malim meum esse, quàm tuum. Hac de re, & de hoc genere toto, hoc scribo parciùs, quòd te, id quod ipse confido, sperare malo esse vsurum tuis. Extremum illud est, vt te horter, & *obsecrem, animo vt maximo sis: nec ea solùm memineris, quæ ab aliis magnis viris accepisti: sed illa etiam, quæ ipse ingenio, studióque *h* peperisti. quæ si colliges, & sperabis omnia optime, &, quæ accident, qualiacumque erunt, sapienter feres. Sed hæc tu meliùs, vel optimè omnium. Ego, quæ pertinere ad te intelligam, studiosissime omnia, diligentissiméque curabo: tuorúmque tristissimo meo tempore meritorum erga me memoriam conseruabo. Vale.

b I. quoscúque viros.
c q. v. c. primò quod omis. al. quod priùs om.
d q. v. c. cōplectar.
e al. insinuabor.
f I. peruenire p.
g o. v. c. meum malim esse q.
*alij orem.
h al. reperisti.

ARGVMENTVM.

Duabus epistolis Planci respondet: negat se pristinam dignitatem retinere apud Cæsarem: De nuptiis cum Publia contractis dimissa Terentia rescribit, exsultantem consolatur, operam pollicetur, literas petit.
Iisdem consulibus.

M. T.

M. T. C. S. D. CN. PLANCIO. 14

BINAS à te accepi literas, Corcyræ datas: quarum alteris mihi gratulabare, quod audisses, me meam pristinam dignitatem obtinere: alteris dicebas te velle, quæ egissem, *i* bene, ac feliciter euenire. Ego autem, si dignitas est bene de rep. sentire, & bonis viris probare quod sentias: obtineo dignitatem meam. sin autem in eo dignitas est, quod sentias, aut re efficere, si possis, aut denique libera oratione defendere, ne vestigium quidem *k* vllum est reliquum nobis dignitatis: agiturque præclarè, si nosmetipsos regere *l* possimus, vt ea, quæ partim iam adsunt, partim impendent, moderatè feramus: quod est difficile in eiusmodi bello, cuius exitus ex altera parte cædem ostentat, ex altera seruitutem. Quo in periculo nonnihil me consolatur, cùm recordor, *m* hæc me tum vidisse, cùm secundas etiam res nostras, non modò aduersas pertimescebam: videbámque, quanto periculo de iure publico disceptaretur armis. Quibus, *n* si ij vicissent ad quos ego pacis spe, non belli cupiditate adductus accesseram, *o* intelligebam tamen, & iratorum hominum, & cupidorum, & insolentium, * quàm crudelis esset futura victoria: sin autem victi essent, quãtus interitus esse futurus ciuium, partim amplissimorum, partim etiam optimorum: qui me hæc *p* prædicentem, atque optimè consulentem saluti suæ, malebant nimiùm timidum, quàm satis prudentem existimari. Quòd autem mihi de eo, quod egerim, gratularis: te ita velle *q* certò scio. *r* sed ego tam misero tempore nihil noui consilij cepissem, nisi in reditu meo nihilo meliores res domesticas, quàm remp. offendissem. * Quibus enim, pro meis immortalibus beneficiis, carissima mea salus, & * meæ fortunæ esse debebant; cùm propter eorum scelus nihil mihi intra meos parietes tutum, nihil insidiis vacuum viderem, nouarum me necessitudinum fidelitate contra veterum perfidiam, muniendum putaui.

i q.v.c. bene, & felic.

k q.v.c. est vllum rel.

l q.v.c. possumus.

m al. hoc me tum.

n al. si vicissent ij, ad q.

o o.v.c. tamen intelligebam, & ir.

* vide suprà ep. 9. & li. 9. ep. 6.

p al. præuidentem.

q q.v.c. certè.

r q.v.c. q ego t.

* Q. fratrem eius filium notat. vide 11. Att. ep. 5. & 8.

* Vxorem intelligit. vide Plutarc. in Cicer.

putaui. Sed de nostris rebus satis, vel etiam nimiũ multa. De tuis velim, vt eo sis animo, quo debes esse. id est, vt ne quid tibi præcipuè timendum putes. Si enim status erit aliquis ciuitatis: quicumque erit, te omniũ periculorum video expertẽ fore. Nam alteros tibi iam placatos esse intelligo, alteros numquam iratos fuisse. De mea autem in te voluntate sic velim iudices, me quibuscumque rebus opus esse intelligam: quamquam videam, qui sim hoc tempore, & quid possim: opera tamen, & consilio, studio quidẽ certè, rei, famæ, saluti tuæ præstò futurum. Tu velim, & quid agas, & quid acturum te putes, facias me quàm diligentissimè certiorem. Vale.

ARGVMENTVM.

Hortatur vt communem fortunam fortiter ferat. Petit vt veterem beneuolentiam conseruet, & quod petit, de se ipso pollicetur. Eodem anno.

M. T. C. S. D. CN. PLANCIO. 15

ACCEPI s perbreueis tuas literas, t quib. id quod scire cupiebam, cognoscere non potui: cognoui autem id, quod mihi dubium non fuit. nam quàm fortiter ferres communeis miserias, non intellexi: quàm me amares, facilè perspexi, sed hoc sciebam. illud si scissem, ad id meas literas v accõmodassem. Sed * tamen etsi antea scripsi, x quæ existimaui te scire oportere: tamen hoc tempore breuiter commonendum putaui, y ne quo periculo te proprio existimares esse: in magno omnes, sed tamen in communi sumus. Quare non debes aut propriam fortunam, & præcipuam postulare, aut communem recusare. Quapropter eo animo simus inter nos, quo semper fuimus. Quod de te sperare, de me præstare possum. Vale.

s al. breueis.
t L. è quibus id.
v q.v.c. accommodauissem.
* al. tamen etsi vt. 5. Att. 17. de petiti. Consul. & 3. de Orat.
x L. quæ existimaui tibi scribi oport.
y L. ne quo in periculo, &c.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOL. AD FAMILIAREIS liber quintus, ad Q. Metellum, & alios.

ARGVMENTVM.

Conqueritur Metellus Celer qui Prætor superiori anno fuerat Cicerone Consule, & in Galliam ex Prætura pro Consule inerat, fratrem Metellum Nepotem à Cicerone oppugnatum. D. Iu. Silano, M. Licinio Murena Consulib. anno vrbis 688.

Q. METELLVS, Q. F. * CELER PROCOS. S. D. M. T. CICERONI. I

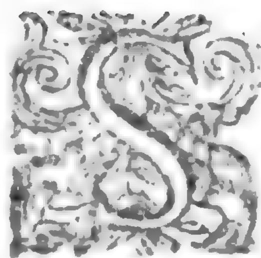

SI VALES, bene est. Existimaram pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, a neque me absẽtem ludibrio læsum iri, nec Metellum fratrem ob dictum capite, ac fortunis per te oppugnatum iri. quem si parum pudor ipsius defendebat: vel familiæ b debebat * nostræ dignitas, vel meum studium erga vos, remque publicam, satis subleuare. Nunc video illum circumuentum: me desertum à quibus minimè conueniebat. Itaque in luctu, & squalore sum, qui prouinciæ qui exercitui præsum, qui bellum gero. quæ quoniam nec ratione, nec maiorum nostrorum clementia c administrastis, non erit mirandum, si vos pœnitebit. Te * tam mobili in me, meósque esse animo non sperabam. Me interea nec domesticus dolor, nec cuiusquam iniuria à repub. abducet. Vale.

* Celer Metellorũ cognomen ab eo qui gladiatorum munus celerrimè dedit. vide Plutar. in Coriolano.
a v. c. nec me abs.
b q. v. c. debebat tamẽ, vel fam.
* quæ intra XII. annos vel triumphátes, vel consules, vel prætores habuit, teste Velleio. 2. cal. administratis.
* al. etiam.

ARGVMENTVM.

Respondet epistolæ superiori Metelli, & primum sua in eum

in eum officia commemorando, se amicitiæ fecisse satis: neque Metellum his officijs mutuò respondisse ostendit. Oppugnatum à se Nepotem pernegat, sed oppugnanti se restitisse, denique eius dolorem excusat & laudat.

M. T. M. F. C. Q. METELLO Q. F. CELERI *d* PROCONSVLI, S. D. 112

SI TV, exercitúsque valetis, bene est. Scribis ad me, te existimasse, pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, numquam te à me ludibrio læsum iri. Quod cuiusmodi sit, satis intelligere non possum: sed tamen suspicor, ad te esse allatum, me, in senatu, cùm disputarem, permultos esse, qui rempu. à me conseruatam dolerent, dixisse: à te propinquos tuos, quibus negare non potuisses, impetrasse, vt ea, quæ statuisses tibi in senatu de mea laude esse dicenda, reticeres. Quod cùm dicerem, illud adiunxi: mihi tecum ita dispertitum officium fuisse in reipu. salute retinenda, vt ego vrbem à domesticis insidijs, & ab intestino scelere: tu Italiam & ab armatis hostibus, & ab occulta coniuratione defenderes, atque hanc nostram tanti, & tam præclari muneris societatem, à tuis propinquis labefactatã: qui, cum tu à me rebus amplissimis, atque honorificentissimis ornatus esses, timuissent, ne qua mihi pars abs te volũtatis mutuæ tribueretur. Hoc in sermone, cũ à me exponeretur, quę mea exspectatio fuisset orationis tuæ, quantóque in *e* errore versatus essem: visa est oratio non iniucunda: & mediocris *f* quidam est risus consecutus, non in te, sed magis in *g* errorẽ meum, & quòd me *h* ab te cupisse laudari, aperte, atque ingenuè confitebar. Iam hoc non potest in te non honorificè esse dictum, me in clarissimis meis, atque amplissimis rebus, tamen aliquod testimonium tuæ vocis habere voluisse. Quòd autem ita scribis, PRO MVTVO INTER NOS ANIMO: quid tu existimes esse in amicitia mutuum, nescio. equidem hoc arbitror, cùm par volun

d al. pro consule.

e L. mœrore vers.

f al. quidem r.

g L. mœrorem m.

h v. c. abs te cup. & ita L.

voluntas accipitur, & redditur. Ego, si hoc dicam, me tua causa prætermisisse prouinciam: tibi ipse leuior videar esse. meæ enim rationes ita tulerũt: atque eius mei consilij maiorem in dies singulos fructum, voluptatémque capio. Illud dico, me, vt, primùm in concione prouinciam deposuerim, statim, quemadmodum eam tibi traderem, cogitare cœpisse. Nihil dico i de sortitione* vestra: tãtùm i te suspicari volo, nihil in ea re per collegam* meum, me insciente, esse factum. Recordare cetera: quàm citò senatum illo die, facta sortitione, coëgerim: quàm multa de te verba fecerim, cùm tu ipse mihi dixisti, orationem meam nõ solùm in te honorificam, sed etiam in collegas tuos contumeliosam fuisse. Iam illud S. C. quod eo die factum est, k ea perscriptione est, vt, dum id exstabit, officium meum in te obscurum esse non possit. Posteà verò, quàm profectus es, velim recordere, quæ ego de te in senatu egerim: quæ in concionibus dixerim, quas ad te literas miserim. Quæ cùm omnia collegeris: l tu ipse velim iudices, satísne videatur his omnibus rebus tuus aduentus, cùm proximè Romam venisti, mutuò respondisse. Quòd scribis de reconciliata m nostra gratia: non intelligo, cur reconciliatam esse dicas, quæ numquã n immutata est. Quòd scribis, non oportuisse Metellum fratrem tuum ob dictum à me oppugnari: primùm, o hoc velim existimes, animum mihi istum tuum vehementer probari, & fraternam plenam humanitatis ac pietatis volũtatem: deinde, si qua ego in re fratri tuo, reip. causa, restiterim, peto, vt mihi ignoscas. tam enim sum amicus reip. quàm qui maximè. Si verò meam salutem contra illius impetum in me crudelissimũ defenderim: satis habeas, nihil me p etiãnum tecum de tui fratris iniuria conqueri. Quem ego cùm comperissem omnem sui tribunatus conatum in meam perniciem parare, atque meditari: egi cum q Claudia, vxore tua, & cum vestra

* al. nostra.
i fort. te suspicari nolo, aliquid in ea re.
* Antoniũ.
k v.c. ea præscriptione est.
l fort. tum ipse velim iud.
m al. gratia nostra.
n L. imminuta est.
o v.c. velim hoc exist. & ita Lam.
p q.v.c. etiã tecum de tui fr. & ita L.
q al. Clodia
*. P. Clodij soror impudica mulier. de qua Cicero pro Cœlio, & 2. ad Att. ep. 2. Plut. Quadrantiã vocatam scribit.

vestra sorore *r* Mucia, cuius erga me studium pro Cn. Pompeij necessitudine, multis in rebus perspexeram: vt eum ab illa iniuria *s* deterrerent. * † Atque ille 3 quod te audisse * credo, pridie Kal. Ianu. 4. qua iniuria nemo vnquam *t* in aliquo magistratu improbissimus ciuis affectus est, ea me consulem affecit, cùm remp. conseruassem: atque abeuntem magistratu concionis habẽdæ potestate priuauit: cuius iniuria mihi tamen honori summo fuit. * Nam cùm ille mihi nihil, nisi vt iurarem permitteret: magna voce iuraui verissimum, pulcherrimúmque iusiurandum: quod populus *u* idem magna voce me verè iurasse, iurauit. Hac accepta tam insigni iniuria, tamen illo ipso die misi ad Metellum communeis amicos, qui agerent cum eo, *x* vt ab illa mente desisteret. quibus ille respondit, sibi non esse integrum, etenim paulò antè *y* in concione dixerat, ei qui in alios animaduertisset indicta causa, dicẽdi ipsi potestatem fieri non oportere. Hominem grauem, & ciuem *z* egregium: qui qua pœna senatus, consensu bonorum omnium eos affecerat, qui vrbem incendere magistratus, ac senatum trucidare, bellum maximũ conflare voluissent, eadem dignum iudicaret eum, qui curiam cæde, vrbem incendiis, Italiam bello liberasset. Itaque ego Metello, fratri tuo, præsenti * restiti. Nam in senatu Kal. Ian. sic cum eo de rep. disputaui, vt sentiret, sibi cum viro forti, & constanti esse pugnandum. *a* Ad tertium Non. Ianu. cùm agere cœpisset, tertio quoque verbo orationis suæ me appellabat, mihi minabatur: neque illi quidquam deliberatius fuit, quàm me quacunq; ratione posset, non iudicio, *b* neque disceptatione, 5 sed vi, atque *c* impressione euertere. Huius ego temeritati si virtute, atque animo non restitissem: quis esset, *d* qui me in consulatu non casu potiùs existimaret quã consilio fortem fuisse: Hæc si Metellum cogitare de me nescisti, debes existimare, te maximis de rebus

r al. Mutia.
s L. detraherent.
* At ille.
* al. certè scio.
t L. in minimo m.
* al. in annuo. al. in animo. Victor in ami. al. in imo. vide Victorium.
* Vide pro Domo sua, & in Pisone Plutarch. in Cicerone. Dion. 37.
u L. item.
x v. c. vt de illa mente.
y v. c. vt dixerat in cõcione.
z ἐ. ρογεία
* vide Gell. lib. 7.
a L. A. d. II. Nonas Ian.
b. v. c. nec discept.
c. al. oppressione.
d v. c. qui in consulatu me non casu.

à fratre esse celatum, * sin aliquid impertiuit tibi sui consilij: lenis à te & facilis existimari debeo, qui nihil tecum de his ipsis rebus expostulē. Et, si intelligis, non me dicto Metelli, vt scribis, sed consilio eius, animóq; in me inimicissimo esse commotum: cognosce nunc humanitatem meā * si humanitas *e* appellanda est in acerbissima iniuria remissio animi, ac dissolutio. *f* Nulla est à me vnquam sententia dicta in fratrē tuum, quotiescunque aliquid est actum, sedens iis assensi, qui mihi lenissimè sentire visi sunt. Addam illud etiam, quod iam ego curare non debui, sed tamen fieri non molestè tuli: atque etiam, vt ita fieret, pro mea parte adiuui, vt S. C. meus inimicus, quia *g* tuus frater erat, subleuaretur. * Quare *non ego oppugnaui* fratrem tuum, sed fratri tuo repugnaui, nec in te, vt scribis, * *animo fui mobili:* sed ita stabili, vt in mea erga te voluntate, etiam desertus ab officiis tuis, permanerem. Atque hoc ipso tempore tibi penè minitanti nobis per literas hoc rescribo, atque respondeo: Ego dolori tuo nō solùm ignosco, sed summam etiam laudem tribuo. meus enim me sensus, quanta vis fraterni sit amoris, admonet. A te peto, vt tu quoque æquū te iudicem dolori meo præbeas: si acerbè, si crudeliter, si sine causa sum à tuis oppugnatus, vt statuas mihi non modo non cedendum, sed etiam tuo *h* atque exercitus tui auxilio, in eiúsmodi causa, vtendum fuisse. Ego te mihi semper amicū esse volui: me vt tibi *i* amicissimū esse intelligeres, laboraui. maneo in voluntate, & quoad voles tu, permanebo: citiúsque amore tui fratrem tuum odisse desinā, quàm illius odio quidquam de nostra *k* beneuolentia *l* detrahatur. Vale.

* I. Sin autem.
* v. Gell. l. 13. c. 15.
e v. c. appellāda est.
f v. c. Nulla est à me.
g q. v. c. frater tuus est.
* Vide Suetonium.
* Vide Victorium.
h q. v. c. tuisque exercitus aux.
i q. v. c. amicissimum esse.
k v. c. beniuolentia d.
l q. v. c. detraham.

ARGVMENTVM.

A se fratrem suum obtrectantē Ciceroni despici? Ciceronem autem, qui suam in eum beneuolētiā declaret, fratris loco diligi scribit: De suis rebus se ad Lolliuum scripsisse ait. Autoris conseruationē in extre-

extremo petit Ex Hispania missã esse constat, quibus Consul. incertũ: trecennio enim Hispaniæ præfuit.

Q. METELLVS NEPS. D. M. T. C. 3

HOMINIS importunissimi contumeliæ, quibus crebris concionibus me onerat, tuis erga me officiis leniuntur: &, vt sunt leues eiusmodi * homines, à me despiciuntur: libentérque cõmutata persona, te mihi fratris loco esse duco: de illo ne meminisse quidem volo: tametsi bis eum inuitum seruaui. *m* de me, meísque rebus, ne vobis multitudine literarum molestior essem, *n* ad Lollium perscripsi: de rationibus etiam * prouinciæ quid vellem fieri, vt is vos doceret, & commonefaceret. Si poteris, velim pristinam tuam erga me voluntatem conserues. Vale.

* al hominis. al. ab eiusmodi homine.
m o. v. c. De meis rebus. & ita Lãb.
n al. ad Lælium.
* Hispaniæ cui præfuit Nepos. Appian. 2. ciui. Plutar. in Cæsar. Diõ. 34.

ARGVMENTVM.

Exul auxilium implorat. P. Lentulo, & Q. Metello Nepote Consulib. Anno vrbis, 693.

M. C. S. D. Q. METELLO NEPOTI COSS. 4

LITERAE Q. fratris, & T. Pomponij, necessarij mei, tantum mihi spei dederant, vt in te non minus auxilij, quàm in tuo collega mihi constitutum fuerit. *o* Itaque ad te literas statim misi: per quas, vt fortuna postulabat, & gratias tibi egi, & de reliquo tempore auxilium petij. Postea mihi non tam meorum litteræ, quàm sermones eorum, qui hac iter faciebant, animum tuum immutatũ significabant, quæ res fecit, vt tibi literis obstrepere non auderem. Nunc mihi Q. frater meus mitissimã tuã orationẽ, quã in senatu habuisses, perscripsit: 1 qua * inductus ad te scribere *p* sum coactus, & abs te, quantũ tua fert volũtas, peto, quæsoq; *q* vt tu me cõserues potiùs quã propter *r* arrogantiã & crudelitatẽ tuorũ me oppugnes. * Tu tuas inimicitias vt reipublicæ donares, te vicisti: alienas

o q. v. c. Itaque literas statim.
* alij quę vt ad te scriberem fum inductus.
p L. sum conatus, & ita duo v. c.
q al. vt tuos mecum serues potius quam.
r L. arrogantẽ crud.
* Vide Pędianum in Corneliana.

alienas vt contrà rempub. confirmes, adduceris? Quòd si mihi tua clementia opem tuleris: omnibus in rebus me fore in tua potestate tibi confirmo. sin mihi neque magistratum, neque senatum, neque populum auxiliari, propter eam vim, quæ me cum rep. vicit, licuerit: vide, necùm velis reuocare tempus omnium * seruandorum, cùm, qui seruetur non erit, non possis. Vale.

* L. conseruandorũ al. reseruandorum.

ARGVMENTVM.

Ingratitudinem aspergit Antonio: operam pollicetur: in extremo Atticum commendat. Est autem hîc Antonius qui collega Ciceronis fuit in Consulatu, filius M. Antonij oratoris, patruus M. Antonij qui rempu. oppressit, Macedoniam hoc tempore proconsule administrabat Silano & Murena Consulibus, Anno V. 688.

M. C. S. D. C. ANTONIO, M. F. IMPERATORI. 5

ETSI statueram nullas ad te literas mittere, nisi commendatitias, *s* non quòd eas intelligerem satis apud te valere: sed ne iis, qui me rogarent, aliquid de nostra coniunctione imminutum esse ostenderem, tamen, cùm te Pomponius, homo omnium meorum in te studiorum & officiorum maximè conscius, tui cupidus, nostri amantissimus, ad te proficisceretur, aliquid mihi scribendum putaui: præsertim cùm aliter ipsi Pomponio satisfacere non possem. Ego si abs te summa officia desiderem, mirum nemini videri *t* debet. omnia enim à me in te profecta sunt, quæ ad tuum commodum, quæ ad honorem, quæ ad dignitatem pertinerent. Pro iis rebus nullã mihi *u* abs te relatam esse gratiam, tu es optimus testis. Contrà etiã esse aliquid abs te profectum, ex multis audiui. nam comperisse me non audeo dicere, ne fortè idipsum verbum ponã, *x* quod abs te aiunt falsò in me solere * conferri. Sed ea, quæ ad me delata sunt, malo te ex Pomponio, cui non minus molesta fuerũt, quã ex meis literis, cognoscere.

s V. c. non quò.

t L. debeat, & ita v. c.

v al. à te.

x L. quod aiunt falsò à me solere proferri.

* al. confiteri. al. proferri. al. proferri.

scere. Meus in te animus, quàm singulari officio fuerit, & senatus, & populus R. testis est. Tu quã gratus erga me fueris, ipse existimare potes. quãtum mihi debeas, ceteri existiment, ego quæ tua causa antea feci, voluntate sum adductus, posteáque constantia. Sed reliqua, mihi crede, multò maius y meum studium, maiorémque grauitatem, & laborem desiderant. Quæ ego si non profundere, ac perdere videbor: omnibus meis viribus sustinebo. z sin ingrata esse sentiam: non committam, vt tibi ipse insanire videar. Ea quæ sint, & cuiusmodi poteris ex Pomponio cognoscere, atque ipsum tibi Pomponium commendo, vt quamquam ipsius causa confido te facturum esse omnia: tamen abs te hoc petam, vt si quid a residet in te amoris erga me, id omne in Pomponij negotio ostendas. b Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

y v.c. studiũ meum.

z v.c. si autem ingr. & ita L.

a v.c. in te residet am. & ita L.

b L. Hoc mihi nihil gratius facere p.

ARGVMENTVM.

Exponit suam diligentiam in eo adhibitam, ne Sextio Quæstori C. Antonij Procõsulis in Macedonia succederetur. De domo à se empta non sine ioco scribit. De ædibus Sextij De C. Antonio à se in senatu defenso. M. Messala, M. Pisone Coss. *Anno ab vrbe condita* 701.

M. C. S. D. P. SEXTIO, L. F.
c PROQVAESTORI. 2

CVm ad me Decius, d libertus tuus, venisset, egissétque mecum, vt operam darem, ne tibi hoc tempore succederetur: quamquam illũ hominem frugi, & tibi amicum existimabam, tamen quòd memoria tenebam, cujusmodi ad me literas antea misisses, nõ satis credidi homini prudenti, tam valde esse mutatam voluntatẽ tuã, sed posteà, quàm & Cornelia tua Terentiam conuenit, & ego cum Q. Cornelio locutus sum: adhibui diligentiam, quotiescunque senatus fuit, vt adessem: plurimúmque in eo negotij habui, vt Q. e Fufiũ tribunũ plebis, & ceteros, ad quos f tu scri-

c al. proquæstore.

d L. librarius tuus.

e L. Fusium

f o.v.c. potius mihi cr.

 pseras

pſeras, cogerem f mihi potius credere quàm tuis literis. Omnino res tota in menſem Ianuariũ reiecta erat: ſed facilè obtinebatur. Ego tua gratulatione cõmotus. quòd ad me pridem ſcripſeras, velle te bene euenire, quòd de Craſſo domum emiſſem, g emi eam ipſam domum xxxv. aliquantò poſt tuam gratulationem. * Itáque nunc me ſcito tantum habere æris alieni, vt cupiam cõiurare, ſi quis me recipiat. ſed partim odio inducti, me excludunt, & apertè vindicem coniurationis oderunt: partim non credunt, & à me inſidias metuunt: nec putant ei nummos deeſſe poſſe, qui ex obſidione fœneratores exemerit. h Omnino ſemiſſibus magna copia eſt. ego autem meis rebus geſtis hoc ſum aſſecutus, vt bonum nomen exiſtimer. Domum tuam, atque ædificationem omnem perſpexi, & vehementer probaui. Antoniũ, etſi eius in me officia omnes deſiderant, tamen in ſenatu grauiſſimè, ac diligentiſſimè defendi, ſenatúmque vehementer oratione mea, atque auctoritate commoui. Tu ad me velim literas crebriùs mittas. Vale.

g L. Domũ millibus nummum xxxv. alij emi eã ipſã domum tricies quinquies 115. aliq. ita Budæus l. 5. de aſſe. cuius iudiciũ magni facit P. Victorius.

* ioco Catilinæ coniurationẽ notat.

h Lamb. Homini ſemiſſis magna c. alij omninò ſemiſsimus. al. omni ſemiſsibus.

i L. vt bonũ nomen adeptus exiſt.

ARGVMENTVM

Gratulatur Pompeio de Mithridate victo, quod de cõiuratione Catilinæ extincta ſibi frigidè gratulatus eſſet, queritur. Hanc Silano & Murena Coſs. antè omnes quæ hoc volumine continentur, ſcriptam eſſe notat Manutius.

M. T. M. F. CICERO, S. D. CN. POMPEIO CN. F. MAGNO IMPERATORI. 7

k SI tu, exercitúſquè valetis, bene eſt. Ex literis tuis, quas publicè miſiſti, cepi vna cũ omnibus incredibilem voluptatẽ. tantam enim ſpẽ otij oſtendiſti, quantã ego ſemper omnibus, te vno fretus, pollicebar. Sed hoc ſcito, tuos * veteres hoſteis, nouos amicos vehementer literis perculſos, atq; ex magna ſpe deturbatos, iacere: ad me autẽ literas, quas miſiſti, quamquã exiguã ſignificationem tuæ erga me volũtatis habebant, tamen mihi

k L. S. T. E. Q. V. B. E. E. V. Ex lit.

* M. Craſsũ & L. Lucullum.

bi scito iucundas fuisse, nulla enim re tam lætari soleo, quam meorum officiorum conscientia: quibus si quando *l* non mutuò respondetur, apud me plus officij residere facillimè patior. Illud non dubito, quin si te mea summa erga te studia parum mihi adiunxerunt, resp. nos inter nos conciliatura, coniunctáque sit. Ac, ne ignores, quid ego in tuis literis desiderarim, scribam apertè, sicut & mea natura, & nostra amicitia postulat. Res eas gessi, quarum aliquam in tuis literis, & nostræ necessitudinis, & reip. causa gratulationem exspectaui: quã ego abs te prætermissam esse arbitror, quòd verebare, ne cuius* animum offenderes. Sed scito, ea, quæ nos pro salute patriæ gessimus, orbis * terræ iudicio, ac testimonio comprobari. Quæ, cùm veneris, tanto consilio, tantáque animi magnitudine à me gesta esse cognosces, vt tibi multò maiori, quam Africanus fuit, me non multò minorem, quam Lælius, *m* facilè tibi & in rep. & in amicitia adiunctum esse patiare. Vale.

l q.v.c. mutuò non respond.

* Crassi vel Cæsaris.

* id est, senatu.

m L. facilè & in rep. & in amicitia, &c. & ita v.c.

ARGVMENTVM.

Ad M. Licinium Crassum, eius P. Crassi filium, qui seipsum cũ in manus inciderit inimicorũ interemit, in Syriam prouinciam scribit Cicero, quàm studiosè dignitatem eius in senatu defenderit. Superiorum temporum excusat simultatem, officium suum post gratiæ reconsiliationem pollicetur. Quidam etiam de suo in P. Crassum filium eius amore, eiusq; in se obseruantiã interponit. Scripta L. Domitio Ahenobarbo, Ap. Claudio pulchro Coss. Anno vrb. 696.

M. T. C. M. LICINIO P. F. * CRASSO, S. D. 8

QVANTVM meum studium extiterit dignitatis tuæ vel tuendæ, vel etiam augendæ, non dubito, quin ad te omnes tui *n* perscripserint. Non enim fuit aut mediocre, aut obscurum, aut eiusmodi, quod silentio posset præteriri. Nã & cum consulibus, & cum multis consularibus, tanta contentione decertaui, quanta num-

* de hoc Crasso vide orationem pro Sextio & pro Scauro. Plutarc. & Dionem.

n v.c. scripserint.

numquam antea vlla in causa suscepítque mihi perpetuum propugnationem pro omnibus ornamentis tuis: veteríque nostræ necessitudini iamdiu debitum, sed multa varietate temporum interruptum officium, cumulatè reddidi. Neque mehercule vnquam mihi tui aut colendi aut ornandi voluntas defuit: sed quędã pestes hominũ, laude aliena dolentium, & te nonnunquam à me alienarunt. & me aliquando immutarunt tibi. Sed exstitit tempus optatum mihi magis, quàm speratum, *o* vt florentissimis tuis rebus, mea perspici posset & memoria nostræ voluntatis, & amicitiæ fides. Sum enim consecutus non modò vt domus tua tota, sed vt cuncta ciuitas me tibi amicissimum esse cognosceret. Itáque & præstantissima omnium fœminarum, vxor * tua & eximia pietate, virtute gratia, tui Crassi: meis cõsiliis, monitis, studiis, actionibúsque nituntur: & senatus populúsque R. intelligit, tibi absenti nihil esse tã promptum, aut tam paratum, quã in omnibus rebus, quæ ad te pertineant, operam, curã, diligentiã, auctoritatem meã. Quæ sint acta quæque agantur, domesticorũ tibi literis declarari puto. de me sic existimes, ac tibi persuadeas, vehementer velim, nõ me repentina aliqua voluntate, aut fortuitò ad tuã amplitudinẽ meis officiis amplectendam incidisse: sed vt primùm forũ attigerim, spectasse sẽper, vt tibi possem quàm maximè esse coniunctus. Quo quidẽ ex tẽpore, memoria teneo *p* neq; meã tibi obseruantiã, neq; mihi tuã summã *q* beneuolentiã, ac liberalitatẽ defuisse. Si qua interciderũt non tã re, quã suspicione *r* violata: ea cùm fuerint & falsa & inania, sint euulsa ex omni memoria, vitáq; nostra. Is enim tu vir es, & eũ me esse cupio vt quoniam in eadẽ reip. tẽpora incidimus, cõiunctionẽ, amicitiámque nostram vtrique nostrûm laudi sperẽ fore. Quamobrem tu quantum tuo iudicio *s* tribuẽdum nobis esse putes, statues ipse. &, vt spero, statues ex nostra dignitate. Ego verò

o q. v. c. vt in florentissimis tuis rebus.

* Tertullæ nomen fuisse & à Cæsare stupratã tradit Suet.

p al. neque tibi meam obser.

q v. c. beniuolentiam.

r L. violẽta.

s q. v. c. tribuẽdũ nobis putes.

rò tibi profiteor atque polliceor eximium,& singulare meum studiũ in omni genere officij, quod ad honestatem,& gloriam tuam spectet. in quo,etiam si multi mecum *t* contendent,tamẽ cum reliquis omnibus,tum Crassis * tuis iudicibus, omneis facilè superabo: quos quidem ego ambos vnicè diligo: sed in Marco beniuolentia *u* impari. hoc magis sum * Publio deditus,quod me quamquam à pueritia sua semper,tamen hoc tempore maximè sicut alterum parentem & obseruát, & diligit. Has literas velim existimes fœderis habituras esse vim, non epistolæ, méque ea quæ tibi promitto ac recipio,sanctissimè esse obseruaturũ, diligentissiméque esse facturum. Quæ à me suscepta defensio est te absente, dignitatis tuæ, in ea iam ego non solum amicitiæ nostræ, sed etiam constantiæ meæ causa permanebo. Quamobrem satis esse hoc tempore arbitratus sum, hoc ad te scribere:me,si quid ipse intelligerem aut ad volũtatem,aut ad commodum, aut ad amplitudinem tuam pertinere,mea sponte id esse facturum: sin quippiam aut à te essem admonitus,aut à tuis effecturum,vt intelligeres, nihil neque te scripsisse,neque quẽquam tuorum ad me frustra detulisse. Quamobrem velim ita & ipse ad me scribas de omnibus minimis,maximis,mediocribúsq; rebus,vt ad hominem amicissimum: & tuis præcipias, vt opera,consilio,auctoritate, gratia mea sic vtantur in omnibus publicis,priuatis, forensibus, domesticis,tuis,amicorum hospitum,clientũ tuorũ negotiis,vt, quoad eius fieri possit, præsentiæ tuæ desiderium meo labore minuatur. Vale.

t q.v.c. contenderent, &c.fort. cõtenderint.
* M.& Publius M.Licinij filij.
v al.pari.
* Vide 2. ad Q.fr.ep. 8.
x v. c. sanctißimè obseruaturũ, diligẽtißiméque esse fact.
v q. v.c.clientium.

ARGVMENTVM.

P.Vatinius qui tribunatum plebis Cæsare consule gesserat, post Consulatum in Illyricum à Cæsare Dictatore missus,petit se absentem à Cicerone defendi. De literis à se ad senatum missis. De Dionysio quẽ hîc anagnostem) Ciceronis seruo fugitiuo scribit,petitque à Cicerone amari. Scripta Cæsare IV.Con-

 sule

sule sine collega. Anno vrbis. 705.

P. * VATINIVS IMP. M. CICERONI SVO, S. D. 9

z SIvales, bene est: ego valeo. Si tuam consuetudinem in patrociniis tuendis seruas. P. Vatinius cliens *a* ad te venit, *b* qui pro se causam dicier vult. Non, puto repudiabis in honore, quē in periculo recepisti. Ego autem quem potiùs adoptem, aut inuocem, quàm illum quo defendente, * vincere didici? An verear, ne, qui potentissimorum hominum cōspirationem neglexerit pro mea salute, is pro honore meo, pusillorum *c* ac maleuolorum obtrectationes & inuidias non prosternat, atque obterat? Quare, si me, sicut soles, amas, suscipe me totum: atque hoc quicquid est oneris ac muneris, pro mea dignitate tibi tuendū ac sustinendum puta. Scis meam fortunam, nescio quo modo, facilè obtrectatores inuenire, nō meo quidem, mehercule, merito: sed quanti id refert, si tamen fato nescio quo accidit? Si quis fortè fuerit, qui nostræ dignitati obesse velit, peto à te, vt tuam consuetudinem, & * liberalitatē in me absente defendendo mihi præstes. Literas ad senatum *d* nostris de rebus gestis, quo exemplo miseram, infrà tibi perscripsi. Dicitur mihi tuus seruus anagnostes fugitiuus *e* cum Vardæis esse: de quo tu mihi nihil mādasti: ego tamē terra marique vt conquireretur præmandaui: & profectò tibi illum reperiam, nisi in Dalmatiam aufugerit: & inde tamen aliquando eruam. Tu nos fac ames. Vale. Ad tertium Idus Quinctileis, ex castris, * Narona.

z L.S.V. Sit. a o.v.c. aduenit. b v. c. qui pro se causam dicere vult. & ita L. * Ambitus enim à Caluo accusatum defendit Cicero hortatu Cæsaris, alióq; iudicio publico ab eodem defensum esse tradit. Val. Max. li. 4. c. 21. c v.c. maliuolorum. * alij libertatem sola nixi coniectura. d v.c. de rebus nostris gestis. e L. cū Vardacis esse, vide Plin. l. 3. c. 22. qui & Quinct. Straboni librū 7. Ἀρδιαῖοι. f L. Ad III. idus. * Strab. li. 7. Νάρων ποταμός.

ARGVMENTVM.

Scribit de Dionysio seruo, de Catilio pirata, de Sexto Seruilio, de rebus à se in Dalmatia gestis, quarum causa supplicationem sibi decerni postulat. Eodem anno post Cæsaris in vrbem reditum.

P. VATINIVS CICERONI SVO, S. D. 10

g SI vales, bene est: ego quidem valeo. De Dionysio tuo adhuc nihil extrico: & eo minùs quòd me frigus Dalmaticum, quod illinc eiecit, etiam hic refrigerauit. h Sed tamen non desistã, quin illũ aliquando eruã. Sed tamen omnia mihi dura imperas. † De * Catilio nescio quid ad me scripsisti deprecationis diligentissimæ. Apage te cum nostro Sexto Seruilio. nam mehercule ego illũ quoq; amo. sed huiuscemodi vos i clieteis, huiusmodi causas recipitis? hominem vnum omniũ crudelissimum, qui tot ingenuos, matresfamilias, k ciuis Romanos, occidit, l arripuit, disperdidit, regiones vastauit? m Simius verò semissis homo, contra me arma tulit, & eũ bello cepi. Sed tamen, mi Cicero, quid facere possum? Omnia, mehercule, cupio, quæ tu mihi imperas. Meam animaduersionem, & suppliciũ, quo vsurus eram in eum, quẽ cepissem, remitto tibi, & condono. Quid illis respondere possum, qui sua bona direpta, naues expugnatas, fratres, liberos, parenteis occisos, n actione expostulant? Si mehercule Appij os haberem, in cuius locum suffectus sum, tamẽ hoc sustinere non possem. Quid ergo est? Faciã omnia sedulò, quæ te sciam velle. Defenditur à Q. Volusio, tuo discipulo: si fortè ea res poterit aduersarios fugare. in eo o maximè spes est. Nos, si quid erit istic opus, defendes. Cæsar adhuc mihi iniuriã facit: de meis supplicationibus, & rebus gestis Dalmaticis adhuc nõ refert: quasi verò nõ iustissimi triumphi in Dalmatia res gesserim. Nã si hoc expectandum sit, dum totum bellum conficiam: viginti oppida sunt Dalmatię antiqua, quę ipsi sibi asciuerunt, amplius sexaginta. hæc nisi omnia expugno, si mihi supplicationes non decernuntur: longè alia conditione ego sum, ac ceteri imperatores. 2 * Ego post supplicationes mihi decretas, in Dalmatiam profectus sum, sex

g L. s. v. B. E. F. Q. V. De.

h sic v. c. al. Et tamen.

* Vrsinus C. Atilio legit.

i v. c. clientes.

k v. c. ciuis R.

l L. abripuit, dispedidit, te reg. vasti

m L. Simul non semissis homo, Græcis qui contemnũtur πίθηκοι dicuntur. vide Aristoph. in Ranis.

n al. actiones. al. actores.

o q. v. maxima: & ita L.

Initiũ est epistolæ in quibusdam libris.

ſex oppida vi oppugnando cepi: vnum hoc, quod erat maximum, quater à me iam captum, quatuor enim turreis, & quatuor muros cepi & arcem eorum totam: ex qua me niues, frigora, imbres detruſerunt: indignéque, mi Cicero, oppidum captum, & bellum iam confectum relinquere ſum coactus. Quare te rogo, ſi opus erit, ad Cæſarem meam cauſam agas, méque tibi *p* in omneis parteis defendendum putes: hoc exiſtimans, neminem te tui amantiorem habere. *q* Vale. Nonis Decembribus, Narona.

p v.c. in omnis partis.
q q.v.c. Vale. Data Nonis, &c.

ARGVMENTVM.

Reſpondens Vatinij literis, quas non habemus, ornat eum grati animi laude, ſua ſtudia pollicetur: rogat de Dionyſio ſeruo, Dalmatis deprecatur. Eodem anno aut qui proximè ſecutus eſt.

M. T. C. P. VATINIO IMPERATORI, S. D. II

GRATA tibi *r* eſſe officia mea non miror, cognoui enim te gratiſſimum omnium: idq; nunquam deſtiti prædicare, nec enim tu mihi gratiam modò habuiſti, verùm etiam cumulatiſſimè retuliſti. Quamobrem reliquis tuis rebus omnibus, pari me ſtudio erga te, & eadem voluntate cognoſces. Quòd mihi fœminam primariam, Pompeiam, vxorem tuam, commendas: cum Sura noſtro, ſtatim tuis litteris lectis locutus ſum, vt ei meis verbis diceret, vt quidquid opus eſſet, mihi denuntiaret. me omnia, quæ ea vellet, ſummo ſtudio curáque facturũ: itaque faciam, eámque ſi opus eſſe videbitur, ipſe conueniam. Tu tamen ei velim ſcribas, vt nullam rem neque tam magnã, neque tam paruam putet, quæ mihi aut difficilis, aut parum me digna videatur. Omnia, quæ in tuis rebus agam, & non laborioſa mihi, & honeſta videbuntur. De Dionyſio, ſi me amas, confice quamcunque ei fidem dederis, præſtabo. Si verò improbus fuerit, vt eſt, duces eum captiuum in triumpho. Dalmatis Dij male

r L. mea officia eſſe n. al. mea eſſe officia n.

malè faciant qui tibi molesti sunt. Sed, vt scribis, breui capientur, & illustrabunt res tuas gestas. semper enim habiti sunt bellicosi. Vale.

ARGVMENTVM.

Petit à Lucceio vt res à se in Consulatu gestas literis mandet, separato volumine maiore cum laude quã aut historiæ, aut veritatis leges patiantur, & vt faciliùs impetret eius gratiam laudationis artificio leuiter aucupatur. Denique si non impetret, ipsum de se licet inuitum esse scripturum. Hanc epistolam valde bellam esse & egregiè scriptam, ipse Cicero 4. ad Att. ep. 6. testatur, ex qua etiam Marcellino & Philippo Coss. scriptam esse cõstat. Vide Manutium ibidem.

M. C. S. D. L. *LVCCEIO, Q. FILIO. 12

CORAM me tecum eadẽ hæc agere sæpe conantem deterruit pudor quidam penè subrusticus: quæ nunc s expromam absens audacius: EPISTOLA ENIM NON ERVBESCIT. Ardeo cupiditate incredibili, neque, vt ego arbitror, reprehẽdenda, nomen vt nostrum scriptis illustretur & celebretur tuis. quod etsi mihi sæpe ostendis te esse facturum: tamen ignoscas velim huic festinationi meæ. Genus enim scriptorum tuorum, etsi erat semper à me vehementer exspectatum, tamẽ vicit opinionẽ meam, méque ita vel cepit, vel incẽdit, vt cuperẽ quàm celerrimè res nostras monumentis cõmendari tuis. t Non enim me solùm cõmemoratio posteritatis ad spem quandam immortalitatis rapit, sed etiam illa cupiditas, vt vel auctoritate testimonij tui, vel indicio u beneuolentiæ, vel suauitate ingenij viui perfruamur. Neque tamen, hæc cũ scribebam, eram nescius quantis oneribus premerere susceptarum rerum, & iã institutarum: sed quia videbam, Italici belli & ciuilis historiam iam x penè à te esse perfectam: dixeras autem mihi te reliquas res ordiri: deesse mihi nolui, quin te admonerem, vt cogitares, cõiunctè

*Luceij meminit in oratione pro Cœlio.

s L. exponã abs.

t v.c. Neq; enim me, &c. & ita L.

u v.c. beniuolentiæ.

x o.v.c. à te penè esse perf. & ita L.

y v. c. cum reliquis reb.

* al. nostras.

iuncténe, malles 1 cũ ceteris rebus * nostra contexere, an, vt multi Græci fecerunt, Callisthenes Troicũ bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numãtinum: qui omnes à perpetuis suis historiis ea, quæ dixi, bella separauerunt: tu quoque item ciuilem coniurationem ab hostilibus externísque bellis seiungeres. Equidem ad nostram laudẽ non multùm video interesse: sed ad properationem meam quiddã interest, non te expectare, dum ad locum venias: ac statim causam illam totam, & tempus arripere. Et simul, si vno in argumento, vnaque in persona mens tua tota versabitur: cerno iam animo, quanto omnia vberiora, atq; ornatiora futura sint. Neque tamen ignoro, quã impudenter faciam, qui primùm tibi tantum oneris imponam (potest * enim mihi denegare occupatio tua) deinde etiam 2 vt ornes me, postulem. Quid si illa tibi non tantopere videntur ornanda? Sed tamen, QVI *semel verecundiæ fineis transierit, eum bene & nauiter oportet esse impudentem.* Itaque te planè etiam atque etiam rogo, vt & ornes ea vehementiùs etiam: quàm fortasse sentis, & in eo leges historiæ negligas: gratiamque illam, de qua suauissimè quodam in * prœmio scripsisti, 3 à qua te z affici non magis potuisse demonstras, quàm Herculem * Xenophonteium illum à voluptate: ea si me tibi vehemẽtiùs commendabit, ne aspernere, amorique nostro plusculum etiam, quã concedit veritas, largiare. Quòd si te adducemus, vt hoc suscipias: erit, vt mihi persuadeo, materies digna facultate, & copia tua. A principio enim coniurationis vsque ad reditum nostrum videtur mihi modicum quoddã corpus confici posse: in quo & illa poteris vti ciuiliũ commutationum a scientia vel in explicandis caussis rerum nouarũ, vel in remediis incommodorũ, cùm & reprehendes ea, quę vituperanda duces: & quæ placebunt, exponendis rationibus com-

* al. potest enim id mihi.

* prœmiis vtũtur Historici vt Liuius, Sallust. Paul. & alij.

z al. allici. al. flecti. q. v. c. deflecti. al. affecti.

* vide Xenophontẽ. Memoral. & Cic. 2. Offic.

a al. sententia.

comprobabis, & si liberiùs, *b* vt consuesti, agendum putabis : multorum in nos perfidiam, insidias, proditionem notabis. Multam etiam casus nostri tibi varietatem in scribendo suppeditabunt, plenam cuiusdam voluptatis, quæ vehementer animos hominum in legendo scripto retinere possit. Nihil est enim aptius ad delectationem lectoris, quàm temporum varietates, fortunæque vicissitudines: quæ etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt iucundæ. HABET ENIM PRAETERITI *doloris secura recordatio delectationem.* Ceteris verò nulla perfunctis propria molestia, *c* casus alienos sine vllo dolore intuentibus, etiam ipsa misericordia est iucunda. Quem enim nostrûm ille moriens apud * Manneam Epaminondas *d* non cum quadam miseratione delectat? qui tum denique sibi auelli iubet spiculum, posteaquàm ei *e* percontanti dictum est, clypeum esse saluum: vt etiam in vulneris dolore æquo animo cum laude moreretur. Cuius studium in legendo non erectum *f* Themistoclis fuga, * redituque retinetur? etenim ordo ipse annaliũ mediocriter nos retinet, quasi enumeratione fastorum. At viri sæpe excellentis ancipites, variique casus habent admirationem, exspectationem, lætitiam molestiam, spem, timorem. si verò exitu notabili concluduntur: expletur animus *g* iucundissimæ lectionis voluptate. Quod mihi acciderit optatius, si in hac sententia fueris, vt à continentibus *h* tuis scriptis, in quibus perpetuam rerum gestarum historiam complecteris, secernas hanc quasi fabulam rerum, euentorúmque nostrorum. Habet enim * varios actus, multá que actiones & cõsiliorum, & temporum. Ac non vereor, ne assentatiuncula quadam aucupari tuam gratiam videar, cùm hoc demonstrem, me à te potissimùm ornari celebrarique velle. Neque enim tu is

b v.c. vt cõsueuisti. & ita ed Lãb.

c v. c. casus autẽ alien.

* vide Strabonem li. 8. Iustinũ, li. 6. Cicer. 2. & 3. de Oratore.

d q. v. c. nõ cũ miseratione quadam del. al. cod. non cũ quadam cõ miseratione del.

e L. percũctanti.

f I. Themistocli. f. & *i* a o. v. c. vi de hic Victor. um.

* al. obitu. al. exitu. alij, interitu.

g duo v. c. iucundissimæ lect. &c.

h for. tuis scriptis. quibus per-

* al. verius Gar. Step.

* Ide Hor. 8. epist. 1. Vef. 141. Plin. lib. r. 37. c. 1. & li. 7. c. 37.

tu is es, 5 qui quid sis, nescias: & qui non eos magis, qui te non admirentur, inuidos, quàm eos, qui laudent, assentatores arbitrere. Neque autem ego sum ita demens, vt me sempiternæ gloriæ per eum commendari velim, qui non ipse quoque in me commendando propriam ingenij gloriam cõsequatur. * Neque enim Alexãder ille gratiæ causa ab Apelle potissimùm pingi, & à * Lysippo fingi volebat: sed quòd illorum artem cùm ipsis tum etiam sibi gloriæ fore putabat. i Atque illi artifices corporis simulacra ignotis nota faciebant: quæ vel si nulla sint nihilo sunt tamen obscuriores, clari viri. k Nec minùs enim est Spartiates * Agesilaus ille l perhibendus, qui neque pictam, neque fictam imaginem suam passus est esse, quàm qui in eo genere m laborarunt. vnus enim Xenophontis libellus in eo rege laudando facilè omneis imagines n omnium, statuásque superauit. Atque hoc præstantius mihi fuerit & ad lætitiam animi, & ad memoriæ dignitatem, si in tua scripta peruenero, quàm si in ceterorũ, quòd non ingenium mihi solùm suppeditatum fuerit tuum sicut * Timolenti à Timæo, aut ab Herodoto Themistocli, sed etiam auctoritas clarissimi & spectatissimi viri, o & in reip. maximis grauissimisque causis cogniti, atque in primis probati: vt mihi non solùm præconium, quod, cùm in Sigæum venisset Alexander, ab Homero Achilli tributum esse dixit, sed etiam graue testimoniũ impertitum clari hominis, magnique videatur. * Placet enim Hector ille mihi Næuianus, qui nõ tantùm laudari se lætatur: sed addit etiam, A LAVDATO VIRO. Quod si à te non impetro, hoc est si qua te res impedierit (neque enim fas esse arbitror quidquam me rogantem abs te non impetrare) cogat fortasse facere, quod nonnulli sæpe reprehẽdunt, scribã ipse de me * multorum tamen exemplo, & clarorum virorum. Sed, quod te non fugit, hæc sunt in hoc genere vitia,

* Polycletũ vocat Apuleius. 1. Floridorum.
i al. Atqui
k al. Neque enim minus Sp.
* L. nec minus est Sp.
* vide Xenophontẽ. Plut. in Agesilao. Probum 1. Athenæum li. 14.
l al. probandus. videndus & lib. ἀναβίωσις. & Pausa. l. 1. in Eliacis.
m L. elaborarunt.
n L. omniũ hominũ st.
* Timoleõtis vitam vide apud Plutarch. & Aemiliũ Probum.
o q. v. c. & in rep.
* idem lib. 15. ep. 6.
* L. Sullæ 22. commentariorũ libros intelligit, vide Ciceron. de Clar. Tacitũ in vita Agricolæ.

vitia, *p* & vt verecundiùs ipsi de se scribant, necesse est, si quid est laudandum: & prætereant, si quid fortè reprehendendum est. Accedit etiam, vt minor sit fides, minor auctoritas, multi denique reprehendant: & dicant, verecundiores esse præcones ludorum gymnicorum, qui cùm ceteris coronas imposuerunt victoribus, eorúmque nomina magna voce *q* pronuntiarunt, cùm ipsi ante ludorum missionem corona donentur, alium præconē adhibeant, ne sua voce ipsi se victores esse prædicent. Hæc nos vitare cupimus: &, si recipis causam nostram, vitabimus: idq; vt facias, rogamus. Ac, ne fortè mirêre, cur, cùm mihi sæpe ostenderis, te accuratissimè nostrorum temporum consilia, atque euentus literis mandaturum, à te id nunc tantopere, & tam multis verbis petamus: illa nos cupiditas incendit, de qua initiò scripsi, festinationis, quòd alacres animo sumus: vt & ceteri, viuentibus nobis, ex libris tuis nos cognoscant, & nosmetipsi viui gloriola nostra perfruamur. His de rebus, quid acturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi velim. Si enim * suscipis causam, conficiam commentarios rerum omnium. Sin autem differs me in tempus aliud: coràm tecum loquar. tu intereà non cessabis, *r* & ea quæ habes instituta, perpolies, nosque diliges. Vale.

p L. & verecundiùs ipsi de se scr.

q L. pronuntiauerunt. al. pronuntiarint.

* fortè si hanc suscipit causam.

r q. v. c. & ea, quæ habes, perpolies instituta, nosque d non pl.

ARGVMENTVM.

Ciceronem literis consolatus est Lucceius, quas sibi gratissimas fuisse scribit Cicero: simul quam omnis reip. recuperandæ spes amissa sit demonstrat. Cæsare IV. Consule sine Collega.

M. C. S. D. L. LVCEIO Q. F. 13

QVAMQVAM ipsa consolatio literarum tuarum mihi gratissima est: declarat enim *s* summam beneuolentiam coniunctam pari prudentia: tamen illum fructum ex iis literis vel maxi-

s L. summam beniuolentiam pari prudentia coniunctā: t. & ita v. c. al. summā beniuol. cōiunctam pari prud.

maximum cepi, quòd te præclarè res humanas contemnentem, & optimè contra fortunam paratum armatúmque cognoui. Quam quidem laudem sapientiæ, statuo esse maximam, NON *aliunde pendere, nec extrinsecus aut bene aut malè viuendi suspensas habere rationes.* Quæ cogitatio, cùm mihi non omnino excidisset (etenim penitus insederat) vi tamen tempestatum, & concursu calamitatum erat aliquantùm *t* labefactata, atque

t L. labefacta.

conuulsa: cui te opitulari & video, & id fecisse etiam proximis literis, multúmque profecisse sentio. Itaque hoc sæpius dicendum, tibique non significandum solùm, sed etiam declarandum arbitror: nihil mihi esse potuisse tuis literis gratius. Ad consolandum autem *v* cùm illa valeant, quæ eleganter copioséque collegisti, tum nihil plus, quàm quòd firmitudinem grauitatémque animi tui perspexi: quam non imitari turpissimum existimo. † *x* Itaque hoc etiam fortiorem me puto, quàm teipsum, præceptorem fortitudinis, quòd tu mihi videre spem nonnullam habere, hæc aliquando futura meliora. Casus enim gladiatorij, similitudinésque eæ, tum rationes in ea disputatione à te collectæ, vetabant me reipubl. penitus diffidere. Itaque alterum minùs mirum, fortiorem te esse, cùm aliquid speres: *y* alterum mirum, spe vlla teneri. Quid est enim non ita affectum vt id non deletum, *z* exstinctumque omne esse fateare? Circumspice omnia membra reip. quæ notissima sunt tibi. nullum reperies profectò, quod non fractum debilitatúmve sit. quæ persequerer, si aut meliùs ea viderem, quàm tu vides: aut commemorare possem sine dolore: quamquam tuis monitis, præceptisque omnis est *a* abiiciendus dolor. Ergo & domestica feremus, vt censes: & publica paulò etiam fortiùs fortasse, quàm tu ipse, qui præcipis. Te enim spes aliqua consolatur, vt scribis: nos autem erimus etiam *b* in omni desperatione fortes,

v L. cùm illa vacent q. & ita o. v. c.

x al. Atque hoc etiam f. al. atque hoc fortiorem.

y al. alterũ magis mirum.

z L. exstinctúmque esse fateare? valde placet.

a v. c. abitiẽdus dol.

b q. v. c. in omnium rerum desp.

tes,

tes,vt tu tamen idem & hortaris,& præcipis. Das enim mihi iucundas recordationes conſcientiæ noſtræ,rerumque earum, quas, te in primis auctore, geſſimus. Præſtitimus enim patriæ *c* non minùs certè, quàm debuimus: plus profectò,quã eſt ab animo cuiuſquam, aut conſilio hominis poſtulatum. Ignoſces mihi de meipſo aliquid prædicanti:quarum enim tu rerum cogitatione nos leuare ægritudine voluiſti, earum etiam commemoratione lenimur. Itaque, vt mones, quantum potero, me ab omnibus moleſtiis & angoribus abducam: transferámque animum ad ea,quibus ſecundæ res ornantur, aduerſæ adiuuantur: tecumque & ero tantum, quantum patietur vtriuſq; ætas,& *d* valetudo:&,ſi eſſe vnà minus poterimus,quàm volumus: animorum tamen coniunctione iiſdem ſtudijs ita fruemur, vt numquam non vnà eſſe videamur. Vale.

c fort. non plus certè quàm deb.

d v.c.valitudo.

ARGVMENTVM.

Quærit primùm cauſam Lucceius cur ab vrbe tamdiu abſit,ſi vt otio ad ſcribendum abundet,ſolitudinem ſectatur, laudat:ſin mœroris cauſa ob filiæ mortem ſuſcepti,non probat. rationéſque cur finem mœrori imponere debeat, ſubiungit, rationibúſque preces annectit. Animorum coniunctione,amoriſque ſignificatione Epiſtolæ finem facit. Eodem anno.

L. LVCCEIVS, Q. F. S. D. M. T. C. M. F. 14

e SI vales,bene eſt: ego valeo,ſicut ſoleo:paululo tamen etiam deteriùs,quàm ſoleo. Te requiſiui ſæpius, vt viderem Romæ,quia poſtea non fuiſti, *f* quàm à me diſceſſeras:miratus ſũ: quod item nunc miror. Non habeo certum, quæ te res hinc maximè retrahat. * Si ſolitudine delectare, cùm *ſcribas,& aliquid agas eorum,quorũ conſueſti,gaudeo: neque reprehendo tuum conſiliũ. nam nihil iſto poteſt eſſe iucundius,nõ modò miſeris his tẽporibus,& luctuoſis,ſed etiam trãquil-

e L.S.V.B.E.E.V.ſicut ſ.

f al. quàm diſceſſeras.

* vide 12. Att.ep.10.

*al.qui.vel, quo ſcribas.

lis, & optatis: præsertim vel animo defatigato tuo, qui nunc requiem quærit ex magnis occupationibus: vel erudito, qui semper aliquid ex se promat, quod alios delectet, te ipsum laudibus illustret. Sin autem, sicut hic dum eras, g & lacrymis ac tristitiæ te tradidisti, doleo, quia doles, h & angere: i nec possum, te k si concedis, quod sentimus, vt liberius dicamus, nõ accusare Quid enim? tu solus aperta non videbis, qui propter acumen occultissima perspicis? tu non intelliges te querelis quotidianis nihil proficere? non intelliges duplicari sollicitudines, quas eleuare tua te prudentia postulat? Quòd si non possumus aliquid proficere suadendo: gratia contendimus, & rogando, si quid nostra causa vis, vt istis te molestiis laxes, & ad conuictũ nostrum redeas, & ad consuetudinem vel nostrã communẽ, vel tuam solius, ac propriã. Cupio non obtundere te, si non delectare nostro studio: cupio deterrere, ne permaneas in incepto, cũ duæ res istæ cõtrariæ me conturbẽt: ex quibus, aut in altera mihi velim, si potes, obtemperes: aut in altera non offendas. Vale.

g copulatio, &, abest à v. cod.
h q. v. c. & angeris.
i nec possũ te non, si concedis, quod sentimus, vt liberius dicamus, accusare.
k q. v. c. si concedas.

ARGVMENTVM.

Respondet superiori Epistolæ Lucceij: lugere se non tam obitum filiæ, quàm reipub. tempora. In vrbe non esse, quid in ea odiosa omnia.

M. C. L. LVCCEIO, Q. F. S. 15

OMNIS amor tuus ex omnibus partibus se ostendit in his literis, quas à te proximè accepi: non ille quidem mihi ignotus, sed tamen gratus, & optatus: dicerem, iucundus, nisi id verbum in omne tempus perdidissem, neque ob eam vnam causam, quam tu suspicaris, & in qua me lenissimis & amantissimis verbis vtens, re grauiter accusas: sed quòd, illius tanti vulneris quæ remedia esse l debebant, ea nulla sunt. Quid enim? ad amicósne confugiã? quàm multi sunt? habuimus enim ferè communes: quorum alij * occiderunt.

l q.v.c. debeant.
* vt duo Lentuli, L. Domitius, M. Bibulus, Appius Claudius, L. Scipio.

runt: alij nescio quo pacto * obdurnerunt. *m* Tecũ videre possem equidem, & maximè vellem: *n* vetustas, amor, consuetudo, studia paria, *o* quod vinculum, quæ res deest nostræ coniunctioni. *p* Possumúsne igitur esse vnà? nec, mehercule, intelligo, quid impediat. sed certè adhuc non fuimus, cũ essemus vicini in Tusculano, in Puteolano. Nam quid dicam in vrbe? in qua, cùm forum commune sit, vicinitas non requiritur. Sed casu nescio quo in ea tempora nostra ætas incidit, vt, cùm maximè florere nos oporteret, tum viuere etiam puderet. Quod enim mihi poterat esse perfugium, spoliato & domesticis, & forensibus ornamentis, atq; solatiis? literæ, credo, quibus vtor assiduè. Quid enim aliud facere possum? sed nescio quomodo *q* ipsæ illæ excludere me à portu, & perfugio videntur, & quasi exprobrare, quòd in ea vita maneam, in qua nihil insit, nisi propagatio miserrimi temporis. Hìc tu ea me abesse vrbe miraris, in qua domus nihil delectare possit: summũ sit odiũ temporum, hominum, fori, curiæ? Itaque sic literis vtor, in quibus consumo omne tempus, non vt ab his medicinam perpetuam, sed vt exiguam doloris obliuionem petam. Quòd si id egissemus ego, atque tu, quod ne in mentem quidem nobis veniebat, propter quotidianos *r* metus, omne tempus vnà fuissemus: neque me *s* valetudo tua offẽderet, neque te mœror meus: quod, quantum fieri poterit, consequamur. Quid enim est vtrique nostrûm aptius? Propediem te igitur videbo. Vale.

* vt Marcellus, v. l. 4. ep. 12.
m q. v. c. Tecum equidem viuere possem, & max. v.
n al. vetustus est amor, cons.
o q. v. c. q vinculum quasi deest nostræ, &c. & ita L.
p L. possumúsne igitur esse vna? Possumus: nec, meherc.
q q. v. c. illæ ipsæ.
r al. motu s.
s v. c. valitudo.

ARGVMENTVM.

Mœrentem Titium interitu filij consolatur multis rationibus. Quo hæc anno scripta sit non satis constat. Manutius post prælium Pharsalicum exaratam fuisse existimat.

M. T. CICERO S. D. TITIO. 16

t ETsi vnus ex omnibus minimè sum ad te consolandum accommodatus, quòd tantum

t L. Etsi nunc.

ex tuis molestijs cepi doloris, vt cōsolatione ipse egerem: tamen, cùm longiùs à summi luctus acerbitate meus abesset dolor, quàm tuus, statui nostræ necessitudinis esse, meæque in te v beneuolentiæ, non tacere x tanto in tuo mœrore tādiu: sed adhibere aliquam modicam consolationem, quæ leuare dolorem tuum posset, si minùs sanare potuisset. Est autem y consolatio peruulgata quidem illa maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus. z HOMINES *nos vt esse meminerimus, ea lege natos, vt omnibus telis fortunæ proposita sit vita nostra: neque esse recusandū, quominus ea, qua nati sumus, conditione viuamus: néve tam grauiter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare* a *possumus, euentísque aliorum memoria repetendis, nihil accidisse* b *nobis noui cogitemus.* Neque hæ, neque cæteræ consolationes, quæ sunt à sapiētissimis viris vsurpatæ, memoriæque, & literis proditæ, tantum videntur proficere debere, quantum status ipse nostræ ciuitatis, & hæc perturbatio temporum perditorum: cùm beatissimi sint, qui liberos non susceperunt: minùs autem miseri, qui his temporibus amiserunt, quàm si eosdem bona, aut denique aliqua repub. perdidissent. Quòd si tuum te desiderium mouet, aut si tuarum rerum cogitatione mœres: non facilè exhauriri tibi istum dolorem posse vniuersum puto. sin illa te res cruciat, quæ magis amoris est, vt eorum, qui occiderunt, miserias lugeas: vt ea non dicam, quæ sæpissime & legi, & audiui, nihil mali esse in morte, in qua si resideat sensus, immortalitas illa potiùs, quàm mors c ducenda sit: sin sit amissus, nulla videri miseria debeat, quæ non sentiatur: hoc tamen non dubitans confirmare possum, ea misceri, parari, impendere reip. quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem * † deceptus esse videatur. Quid est enim iam non modò pudori, probitati, virtuti, rectis studiis, bonis artib⁹, sed omnino libertati, ac saluti loci? non mehercule,

v v.c. beniuolentiæ.
x al. in tanto tuo m.
y al. peruulgata consolatio q.
z q.v.c. vt homines nos esse mem.
a q.v.c. possimus.
b q.v.c. noui nobis cog.
c q.v.c. dicenda sit.
* al. drept⁹.
† al. ereptus.

cule,

cule, quemquam audiui hoc grauissimo, *d* & pestilentissimo anno, adolescentulum, aut puerum mortuum, qui mihi non à diis immortalibus ereptus ex his miseriis, atque ex iniquissima conditione vitæ, videretur. Quare, si tibi vnum hoc detrahi potest, † nequid iis, quos amasti, mali putes contigisse: permultum erit ex mœrore tuo *e* diminutũ. Relinquetur enim simplex illa iam cura doloris tui, quæ non cum illis communicabitur, sed ad teipsum propriè referetur: in qua non est iam grauitatis ac sapientiæ tuæ, quam tu à puero pręstitisti, ferre immoderatiùs casum incommodorũ tuorum, qui sit ab eorum, quos dilexeris, miseria maloque seiunctus. Etenim cum semper te & priuatis in rebus, & publicis præstitisti, tuenda tibi vt sit grauitas & constantiæ seruiendum. Nam, quod allatura est ipsa diuturnitas, quæ maximos luctus vetustate tollit, id nos *f* præripere consilio prudentiáq; debemus. Etenim si nulla vmquam fuit, liberis amissis, tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit. certè nos, quod est dies allatura, id consilio *g* antè ferre debemus: neque exspectare temporis medicinam, *h* quam repræsentare ratione possimus. His ego literis si quid profecissem, existimabam optandũ quiddam me esse assecutum: sin minùs fortè valuissent, officio tamen esse functum *i* beneuolentissimi atque amicissimi: quem me tibi & fuisse semper existimes velim, & futurum esse confidas. Vale.

d q.v.c. 25 pestilentiss.

e L. deminutum. & ita v.c.

f L. præcipere. & ita v.c.

g al. antè capere deb.

h q.v.c. qua repræsentare nobis ratione poss.

i v.c. beniuolentiss.

ARGVMENTVM.

Excusat tarditatem literarum suarum, hortatur Sextium vt exulij casum fortiter constantérque ferat, à communi hominum conditione, ab ipsius Sextij virtute, ab exemplis, à statu reipub. à Sextij filio, à iudicio amicorum, denique ab ipsius conscientia sumptis argumentis. Postremò omnia sua studia ad mœrorem eius leuandum pollicetur. Scripta fuit Cæsare & Lepido Coss. anno v.c. DCCVI.

M. C. S. D. P. SEXTIO, P. F. 17

NON obliuione amicitiæ nostræ, neque intermissione consuetudinis meæ, superioribus tẽporibus ad te nullas literas misi, sed quòd priora tempora in ruinis reip. nostrísque iacuerunt: posteriora autem me à scribendo, tuis iniustissimis atque acerbissimis incommodis retardarunt. Cùm verò & interuallum iam satis longum fuisset, & tuam virtutem animique magnitudinem diligentiùs essem mecum recordatus: nõ putaui esse alienum institutis meis, hæc ad te scribere. Ego te, P. Sexti, & primis temporibus illis, quibus in inuidiam absens, & in crimen vocabare, defendi: &, cũ in tui familiarissimi iudicio ac periculo *l* 1 tuum crimen coniungeretur, *m* quàm potui accuratissimè te tuámque causam tutatus sum: & proximè, recenti aduentu meo, cùm rem aliter institutam offendissem ac mihi placuisset, si affuissem: tamen nulla re saluti tuæ defui: cúmque eo tempore inuidia annonæ inimici non solùm tui, verùm etiã amicorum tuorum, iniquitas totius iudicij, multáque alia reip. vitia, plus quàm causa ipsa veritásque valuissent: Publio tuo neque opera, neque consilio, neque labore, neque gratia, neque testimonio defui. Quamobrem, omnibus officijs amicitiæ diligenter à me sanctéque seruatis, ne hoc quidem prætermittendũ esse duxi, te vt hortarer, rogarémque, vt & hominem te, & virum esse meminisses, id est, vt & communem, incertúmque casum, quem neque vitare quisquam nostrûm, neque præstare vllo pacto potest, sapienter ferres: & dolori fortiter ac fortunæ resisteres: cogitaréque & in nostra ciuitate: & in ceteris, quæ rerum potitæ sunt, multis fortissimis atque optimis viris, iniustis iudiciis, 2 taleis casus *n* incidisse. Illud vtinam ne verè scriberem, ea te rep. carere, in qua neminem prudentem hominem res vlla delectet. De tuo autem filio, vereor ne si nihil ad te scripserim, 3 debitum eius virtu

l al. tuum nomen cõiung. nõ pl.
m tres v. c. vt potui accuratiss.
n fort. accidisse.

virtuti videar testimonium non *o* cepisse: sin autē omnia, quæ sentio, perscripserim: ne refricem meis literis desiderium, ac dolorem tuum. Sed tamen prudentissimè facies, si illius pietatem, virtutem, industriam, vbicunque eris, tuam esse, tecum esse duces. NEC ENIM MINVS NOSTRA *sunt, quæ animo complectimur, quàm quæ oculis intuemur.* Quamobrem & illius eximia virtus, summusque in te amor, magnæ tibi consolationi debet esse: & nos, ceterique, qui te non ex fortuna, sed ex virtute tua pendimus, semperq; pēdemus: & *p* maximè animi tui conscientia, cùm tibi nihil meritò accidisse reputabis, & illud adiunges, HOMINES *sapienteis turpitudine, non casu: & delicto suo, non aliorum iniuria commoueri.* Ego memoria nostræ veteris amicitiæ, & virtute atque obseruantia filij tui *q* monitus nullo loco deero, *r* neq; ad consolandum, neque ad leuandum fortunam tuam. Tu si quid ad me fortè scripseris, perficiam ne te frustra scripsisse arbitrere. Vale.

o L. dedisse. al. accepisse. al. dixisse.

p L. maximè enim si tuę cōsciētiæ, cùm tibi n.m. &c.

q al. admonitus.

r q. v. c. neque ad consolandam, neque ad leuandam, &c.

ARGVMENTVM.

Exsulem consolatur multis rationibus, & vt ægritudinem animi deponat, hortatur.

M. CICERO S. D. T.
s FADIO. 18

ETSI egomet, qui te consolari cupio, consolandus ipse sum, propterea quòd nullam rem grauiùs iamdiu tuli, quàm incommmodum tuum: tamen te magnopere non hortor solùm, sed etiā, pro amore nostro rogo atque oro, *t* te colligas, virumque præbeas, &, qua conditione omnes homines, &, quibus temporibus *v* nati sumus, cogites. Plus tibi virtus tua dedit, quàm fortuna abstulit, propterea quòd adeptus es, quod non multi homines noui: amisisti, quod plurimi homines nobilissimi. Ea denique videtur conditio impendere legum, iudiciorum, temporum, vt optimè actum cum eo videatur esse, qui quàm leuissima pœna ab hac rep. discesserit. Tu verò, qui

s L. Fadio. & ita v. c.

t v. c. te vt colligas.

v v. nati simus, cog. & ita L.

& fortunas, & liberos habeas, & nos, ceterósque necessitudine, x & beneuolentia tecum coniunctissimos: quique magnam facultatem y sis habiturus nobiscum, & cum omnibus tuis viuendi: & cùm vnum sit iudicium, ex tam multis, quod reprehendatur, I vt quod vna sententia, eáque dubia, potentiæ alicuius condonatum existimetur: omnibus his de causis debes istam molestiam quã leuissimè ferre. Meus animus erit in te, liberosq; tuos sẽper, quẽ tu esse vis, & qui esse debet. Vale.

x v.c. & beniuolentia.
y al. habiturus sis.

ARGVMENTVM.

Cùm Pompeius Italia pulsus in Græciam magno cum bonorum ciuium copia, in quibus vterque Consul fuerat, renouandi belli causa nauigasset, Rufi, qui eius secutus est partes, laudat opinionem Cicero. De belli exitu non minùs aduersa timere, quàm secũda sperare videtur: tacitéque petit, vt in sententia maneat. Scripta est profectò in Græciã Pompeio, Marcello, L. Lentulo Coss. v.c. DCCI.

CICERO, † RVFO, S. D. 19

ETSI mihi numquam dubiũ fuit, quin tibi essẽ carissimus: tamẽ quotidie magis id perspicio: exstátque id, quod mihi ostenderas quibusdam literis, hoc te studiosiorem in me colendo fore, quã in prouincia fuisses (etsi meo iudicio, nihil ad tuũ prouinciale officium addi potest) quo liberius iudicium esse posset tuum. Itaque me & superiores literæ tuæ admodũ z delectauerunt, quibus & exspectatum meum aduentum abs te amanter videbã, & cùm aliter res cecidisset ac putasses, te meo consilio magnopere esse lætatum: & his proximis literis magnum cepi fructum & iudicij, & officij tui: iudicij, quòd intelligo, te, id quod omnes fortes ac boni viri facere debent, nihil putare vtile esse, nisi quod rectum honestumq; sit: officij, quòd te mecũ quodcũq; cepissem consilij, polliceris fore: quo neq; mihi gratius, neq; , vt ego arbitror, tibi honestius esse quidquam potest. Mihi

z q.v.c. delectarunt.

cõs

consilium captum iādiu est: de quo ad te, *a* non quò celādus esses, nihil scripsi antea, sed quia cõmunicatio consilij, tali tempore, quasi quædā admonitio videtur esse officij, vel potiùs efflagitatio ad coeundam societatem vel periculi, vel laboris. Cùm verò ea tua sit voluntas, humanitas, *b* beneuolentia erga me, libenter amplector talem animum: sed ita (non enim dimittam pudorem in rogando meum) si feceris id, quod ostendis: magnā habebo gratiam: si non feceris, ignoscam: & alterum timori, alterum mihi te negare non potuisse arbitror. Est enim res profectò maxima. quid rectum sit, apparet: quid expediat, obscurum est: ita tamen, vt, si nos ij sumus, qui esse debemus, id est, studio digni, & literis nostris, dubitare non possimus, quin ea maximè conducant, quæ sunt rectissima. Quare tu, si simul * placebit: statim ad me venies. sin idem placebit, *c* atque eodem, nec continuò poteris: omnia tibi vt nota sint, faciā. Quidquid statueris, te mihi amicum: sin id quod opto, etiam amicissimum iudicabo. Vale.

a al. non q. celand.

b al. beneuolentia.

* al. Quæ. al. Quod si placebit simul.

c al. atque eodem modo. al. sed nec eodem modo, nec c.

ARGVMENTVM.

De rationibus prouincialibus Rufo quæstore non expectato, ad ærariū iussu suo delatis scribit. Annus videtur epistolæ, Marcello & Lentulo Coss. vide hîc Manutium.

CICERO S. D. RVFO. 20

d QVOQVO modo potuissem, te conuenissem, si eò, quò constitueras, venire voluisses. Quare etsi mei commodi causa *e* commouere me noluisti, tamen ita existimes velim me antelaturum fuisse, si ad me *f* misisses voluntatem tuam cõmmodo meo. Ad ea quæ scripsisti, commodiùs equidem possem de singulis ad te rebus scribere, * si M. Tullius, scriba meus, adesset: à quo mihi exploratum est, in rationibus duntaxat referendis (de ceteris rebus affirmare nō possū) nihil eum fecisse scientem, quod esset contra aut rem, aut existima

d q. v. c. Quomodo potuissem.

e al. conuenire me n.

f L. venisses.

* Tullium Lauream libertum intelligit, assumebant enim liberti patronorum prænomina. Laureati meminit Plin. l. 31 c. 2.

stimationem tuam: g deinde, si rationum referendarum ius vetus, & mos antiquus maneret, me relaturum rationes, nisi tecum pro coniunctione nostræ necessitudinis contulissem, confecissémque, non fuisse. Quod igitur fecissem ad vrbem, si consuetudo pristina maneret: id, quando lege* Iulia relinquere rationes in prouincia necesse erat, easdémque totidem verbis referre ad ærarium, feci in prouincia. Neque ita feci, vt te ad meum arbitrium adducerem: h sed tribui tibi tantum, quantum me tribuisse numquam pœnitebit. i totum enim scribam meum, quem tibi video nunc esse suspectum, tibi tradidi. tu ei M Mindium, fratrem tuum, adiunxisti. Rationes confectæ me absente sunt tecum: ad quas ego nihil adhibui præter lectionem. Ita accepi librum à meo seruo scriba, vt eundem acceperim à fratre tuo. Si honos is fuit, maiorem tibi habere non potui: si fides, maiorem tibi habui, quàm penè k ipsi mihi, si prouidendum fuit, ne quid aliter, ac tibi & honestum & vtile esset, referretur: † a non habui, cui potiùs id negotij darem, * quàm scribæ meo. Illud quidem certè factum est, quod lex iubebat, vt apud duas ciuitates, l Laodicensem, & Apameensem, quæ nobis maximæ videbantur, quoniam ita necesse erat, 3 rationes confectas, & m consolutas deponeremus. Itaque huic loco primùm respondeo, me, quamquam iustis de causis rationes deferre properarim, tamen te exspectaturum fuisse, nisi in prouincia relictas rationes n pro latis haberem. Quamobrem 4 de Volusio quod scribis, non est id rationum, docuerunt enim me periti homines: in his cùm omnium peritissimus, tum mihi amicissimus, C. Camillus, ad Volusium o transferri nomen à Valerio non potuisse: sed prædes Valerianos teneri: p neque id erat sestertiis xxx, vt scribis, sed xıx. Erat enim q curata nobis pecunia Valerij mancipis nomine: ex qua reliquum quod erat in rationibus, retuli. Sed sic

g L. dein, si. * huius legis Iuliæ meminit supra l. 2. ep. 17. 6. ad Att. ep. 7. & in oratione in Pisonem.
h q. v. c. tribui tátum.
i al. Tulliũ enim scrib.
k al. mihi ipsi.
* al. expungunt hæc verba, quã scribę meo. alij post illa verba adiiciunt, M. Tullio Laureæ. al. quã Tullio scribæ.
l L. Laodicensem.
m al. consolidatas dep. al. consignatas dep. al. collatásq; dep.
n L. pro relatis haberem. De Volusio quod scr.
o L. traferri. vide hîc Victorium.
p L. neque id erat LL. s. xxx. vt scribis, sed xxıx.
q al. cauta non. p.

ſic me & liberalitatis fructu priuas, & diligentiæ, & (quod minimè tamen laboro) mediocris etiam prudentiæ. Liberalitatis, quòd mauis ſcribæ mei beneficio, quàm meo, legatum meum r præfectumque* Leptam, maxima calamitate leuatos: cùm præſertim non deberent eſſe obligati: diligentiæ, quòd exiſtimas de tanto officio meo, tanto etiam periculo nec ſciſſe me quidquam, s nec cogitaſſe, ſcribam, quidquid voluiſſet, cùm id mihi ne recitaſſet quidem, retuliſſe: prudentiæ, t cùm rem à me ſ ne inſipienter quidem *cogitatā v putes. Nam & Voluſij liberandi meum fuit conſiliū: & , vt multa tam grauis Valerianis prædibus, ipſique T. Mario depelleretur, à me inita ratio eſt: quam quidem omnes non ſolùm probant, ſed etiā laudant: &, ſi verum ſcire vis, hoc vni ſcribæ meo intellexi non nimiùm placere. Sed ego putaui eſſe viri boni, cùm populus ſuum ſeruaret, conſulere fortunis tot vel amicorum, vel ciuium. x Nam de Lucceio eſt ita actum, vt auctorem Cn. Pompeio, iſta pecunia in fano poneretur. id ego agnoui meo iuſſu eſſe factum. qua pecunia Pompeius eſt vſus, y vt tua, quam tu depoſueras, Sextius. z Sed hoc ad te nihil intelligo pertinere. Illud me non animaduertiſſe, moleſtè ferrem, vt adſcriberem, te in fano pecuniam iuſſu meo depoſuiſſe, niſi iſta pecunia grauiſſimis eſſet, certiſſimiſq; monumentis teſtata, cui data, quo ſenatuſconſulto, quibus tuis, quibus meis literis P. Sextio tradita eſſet. Quæ cùm viderem tot veſtigijs impreſſa, vt in his errari non poſſet: non adſcripſi id, quod tua nihil referebat. Ego tamen adſcripſiſſe mallem, quando id te video deſiderare. Sicut ſcribis tibi id eſſe referendum: a idem ipſe ſentio: neque in eo quidquam à meis rationibus diſcrepabunt tuæ. Addes enim tu meo iuſſu, † b quòd ego numquam addidi: nec cauſa eſt, cur negem: nec, ſi eſſet, & tu nolles, negarem. Nam de c ſeſtertijs non

r L. præfectúmque max.
* L. Q. Leptam. Carol. Ste. nō habet Leptam.
s al. nec cogitauiſſe.
t L. cùm rē à me nō inſipienter excogitatam, ne cogitatā quidē putes
* al. ex cogitatā quidē putes. alij, non inſipiēter actam, ne cogitatam quidē putes.
v al. putaſ.
x L. Nam de Logio, ita eſt act.
y al. vt tua, quam tu depoſueras ex tuis, mendoſè.
z L. Sed hæc ad te.
a L. itē ipſe.
b al. quod ego non addidi. alij ꝙ ego tunc non addidi. alij, quod ego quidē non addidi. al. quod ego qui non addidi.
c L. ſeſtertium.

nongentis millibus. certè ita relatum est, vt tu sine frater tuus referri voluit. 7 Sed, si quid est (†*d* quando Lucceio parum*prouisum est) quod ego in rationibus referendis etiam nunc corrigere possim: de eo mihi, cùm senatusconsulto non sũ vsus, quid per leges liceat considerandũ est. 8 *e* te certè in pecunia exacta ita efferre ex meis rationibus relatis non oportuit, nisi quid me fallit: sũt enim alij peritiores. Illud caue dubites, quin ego omnia faciam, quæ interesse tua, aut etiam velle te existimem, si vllo modo facere possim. Quod scribis de beneficijs: scito à me & tribunos militareis, & præfectos, & contubernaleis duntaxat meos delatos esse. In quo quidem ratio me fefellit. liberum enim mihi tempus ad eos deferendos existimabam dari postea certior sum factus, triginta diebus deferri necesse esse, quibus rationes retulissem. Sanè molestè tuli, non illa beneficia tuæ potiùs ambitioni reseruata esse, quàm meæ, qui ambitione nihil vterer. De centurionibus tamen, & de tribunorum *f* mil. contubernalibus, res est in integro. genus enim horum beneficiorum definitum lege non erat. Reliquum est de *g* sestertium centum millibus: de quibus memini mihi à te *h* Myrina literas esse allatas, nõ mei errati. sed tui: in quo peccatum videbatur esse, si modò erat, fratris tui, & Tullij. Sed cùm id corrigi non posset, quòd iam depositis rationibus, ex prouincia *decessissemus: credò me quidem tibi pro animi mei voluntate, proq; ea spe facultatum, quam tum habebamus, quàm humanissimè potuerim rescripsisse. Sed neque *i* tum me humanitate mearum literarum obligatum puto, neque tuam hodie epistolam *k* de sestertijs centum sic accepisse, vt ij accipiunt, quibus epistolæ per hæc tempora molestæ sunt. Simul illud cogitare debes, me omnem pecuniã, quæ ad me saluis legibus peruenisset, Ephesi apud publicanos deposuisse: id fuisse sestertiûm XXII. millia: eam omnem pecu-

niam

d L. (quando de Logio parum gratum est) vel, gratiosum, q. al. (quãdo de Logio parum gratũ visum est q.) al. Logæo. al. Lucceio, Λογείου, locus est, vbi rationes referuntur, ac deponũtur.

*al. gratum est: alij gratissimũ est. al. prouisũ. in antiquis quibusdam libris est, grauisum. corruptè.

e L. te certè pecuniæ abs te exactæ rationẽ referre ex meis rationibus relatis, non op.

f L. militarium.

g L. II s.

h L. Smyrna que vrbs est in Lemno insula, authores Strab. l. 13. Plin. lib. 4. c. 8.

niam Pompeium abstulisse: quod ego siue l æquo animo fero, siue iniquo: tu de m sestertijs centum æquo animo ferre debes, & existimare eo minùs ad te, vel de tuis cibariis, vel de mea liberalitate peruenisse. Quòd si mihi expensa n ista sestertia centum tulisses, tamen, quæ tua est suauitas, quiq; in me amor, nolles à me hoc tempore æstimationem accipere. nam numeratum si cuperem, non erat. Sed hæc iocatum me putato, vt ego te existimo. Ego tamen, cùm Tullius rure redierit, mittam eum ad te, si quid ad rem putabis pertinere. Hanc epistolã cur nõ scindi velim, causa nulla est. Vale.

i q.v.c. non habent tsi. k L. de sestertiûm cẽtum millib. sic. acc. l L. æquo animo, siue iniquo fero. m L. I'Is. cẽtum millib. æquo. n L. ista sestertium cẽtum millia t.

ARGVMENTVM.

Mutua se Messenij videndi cupiditate teneri, significat. Domum suam à Cæsaris familiaribus frequentari: se tamen solitudinem (si modo ea vti posset) eorum sermonibus anteponere. A literis, optimorumq; consiliorum conscientia, eam consolationem petere, quam à Messenio quoque petendam censet. Appropinquari belli Africani exitum, vtra pars vincat crudelẽ fore victoriam, auersamque penitus esse fortunam publicam, nihil tamen iis qui culpa careant esse pertimescendum. De congressu spem neque affert, neque adimit. Valitudini tranquillitatiq; animi vt seruiat, hortatur. Scripta est Cæsare III. & M. Lepido Coss. cũ Cæsar in Africa cõtra Scipionem & Iubam bellum gereret. v. c. DCCIIII.

M. T. C. S. D. L. o MESSINIO. 21

GRATAE mihi tuæ literæ fuerunt: ex quibus intellexi, quòd etiam sine literis p arbitrabar, videndi mei te summa cupiditate affectum esse: quod ego ita libenter accipio, vt tamen tibi non concedam. nam tecum esse, q ita mihi commoda omnia, quæ opto, contingãt, vt vehemẽter velim. Etenim cùm esset maior & virorum, & ciuiũ bonorum, & iucundorum hominum, & amantium mei copia: tamen erat nemo, quicum essem libẽtiùs quàm tecum: & pauci, quibuscum essem æquè libenter. hoc verò tempore, cùm alij interierint,

o v.c. Mescinio. p v. c. arbitrabar, te summa cupid. aff. esse videndi mei, quod ego, &c. q L. ita mihi omnia, quæ opto. cont.

rint, alij absint, alij mutati voluntate sint: vnum medius fidius, tecum diem libentiùs posuerim, quàm hoc omne tempus cum plerisque eorum, quibuscum viuo necessariò. Noli enim existimare, r mihi non solitudinem iucundiorem esse, qua tamen ipsa vti nō licet, quàm sermones eorum, qui frequentant domum meam, excepto vno, s aut ad summum altero. Itaque vtor eodem perfugio, quo tibi vtendum censeo, literulis nostris: præterea t etiam conscientia consiliorum meorum. Ego enim is sum, quemadmodum tu facillimè potes existimare, qui nihil vnquam mea potiùs, quàm meorum ciuium causa fecerim: cui nisi inuidisset is, quem tu numquam amasti (me enim amabas) & ipse beatus esset, & omnes boni. v Ego sum, qui nullius x vim plus valere volui, quàm honestum otium: idémque, cùm illa ipsa arma, quę semper timueram, plus posse sensi, quàm illum consensum bonorum, quem ego idem effeceram: *quamuis tuta conditione pacem accipere malui, quàm viribus cum valentiore pugnare.* y Sed & hæc, & multa alia corā breui tempore licebit. Neque me tamen vlla res alia Romæ tenet, nisi exspectatio rerum Africanarum. videtur enim z mihi res in propinquum adducta discrimen. Puto autem a mea nonnihil interesse (quamquam idipsum, quid intersit, non sanè intelligo) verumtamen, quidquid illinc nuntiatum sit, non longè abesse* à consilijs amicorum. Est enim res b ipsa iam in eū locum adducta, vt, quamquam multùm intersit inter eorum causas, qui dimicant, tamen inter victorias non multùm interfuturum putem. Sed planè animus, c qui dubiis rebus forsitan fuerit infirmior, desperatis cōfirmatus est multùm: quem etiam superiores tuæ literæ confirmarunt: d quibus intellexi, quàm fortiter iniuriam ferres: iuuítque me, tibi cùm summam humanitatem, tum etiam tuas literas profuisse. Verum enim scribam: teneriore mihi ani-

r al. mihi solitudinem non iucundiorem esse &c.
s L. aut sūmum alt.
t al. consciētia etiā consil. sic suprà ep. 13.
v L. ego sū is qui n.
x al. plus valere vim volui.
y al. Sed & hæc multa alia coram. & breui tēp.
z al. res mihi.
a L. nonnihil mea int.
* al. non lōgè abesse velim. sic edit Lamb.
b prouocabulū, ipsa, abest à duobus v. c.
c al. qui forsitā dubiis reb. f.
d al. ex quibus intell.

mo videbare: sicut omneis ferè, qui vita ingenua, *e* in beata & libera ciuitate viximus. SED VT ILLA *secunda moderatè tulimus*: sic hanc non solùm aduersam, sed etiam funditus euersam fortunam fortiter ferre debemus: vt hoc saltem in maximis malis boni consequamur, VT MORTEM QVAM ETIAM *beati contĕnere f debebamus*, propterea quòd nullum sensum esset habitura, nunc sic affecti nō modò contemnere g debeamus, sed etiam optare. Tu, si me diligis, fruere isto otio, tibique persuade; * PRAETER CVLPAM AC PECCATVM, quo semper caruisti, & carebis, *homini accedere nihil posse, quod sit horribile, aut pertimescendum.* Ego si videbitur rectè fieri posse, ad te veniam breui: si quid acciderit, vt mutandum consilium sit: te certiorem faciam statim. Tu ita fac cupidus mei videndi sis, vt istinc te ne moueas tam infirma *h* valetudine, nisi ex me priùs quæsieris per literas, quid te velim facere. Me velim, vt facis, diligas, *i* valetudinisque tuæ & tranquillitati animi seruias. Vale.

e L. in beata ciuitate, & libera viximus.

f al. debeamus.

g L. audeamus, sed.

* Sic l.6. ep. 1.

h v.c. valitudine.

i v.c. valitudinique.*

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD FAMILIAREIS, Liber VI. Ad A. Torquatum.

ARGVMENTVM.

Torquatum, quòd Pompeii partes secutus esset, tū Athenis exulantem, collectis iis quæ ad consolandum valeant, à mœrore animi & sollicitudine ad tranquillitatem studet reuocare. Cur Hispaniēsis belli tempore scriptam esse hanc epistolam suspicetur Manutius, vide eius in eandem argumentum.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

1

ETSI ea perturbatio est omnium rerum, vt suæ quemque fortunæ maximè pœniteat: nemóq; sit,

sit, quin vbiuis, quàm ibi vbi est, esse malit: tamē mihi dubium non est, quin hoc tempore, bono viro Romæ esse miserrimum sit. Nam, etsi, quocumque in loco *a* quisque est, idem est sensus, & eadem acerbitas ex interitu rerum publicarum, & suarum: TAMEN OCVLI AVGENT DOLOREM qui ea, quæ ceteri audiant, intueri coguntur: nec auertere à miseriis cogitationem sinunt. Quare etsi multarum rerum desiderio te angi necesse est: tamen illo dolore *b* quo maximè te confici audio, quòd Romæ non sis, animum tuū libera. Etsi enim cum magna molestia tuos, tuáq; desideras: tamen illa quidem: quæ requiris, suum statum tenent: nec meliùs, si tu adesses, tenerét: nec sunt vllo in proprio periculo. Nec debes tu, cùm de tuis cogitas, aut præcipuam aliquā fortunam postulare, aut communem recusare. De te autem ipso Torquate, est, tuum sic agitare animo, vt non adhibeas in consilium cogitationū tuarum, desperationem aut timorem. Nec enim * is, qui in te adhuc iniustior, quàm tua dignitas postulabat, fuit, non magna signa dedit animi erga te mitigati. Nec tamen is ipse, à quo salus petitur, habet explicatam aut exploratam rationem salutis suæ, CVMQVE OMNIVM *bellorum exitus incerti sint*: ab altera victoria tibi periculū nullum esse perspicio, quod quidem seiunctum sit ab omnium interitu, ab altera teipsum numquam timuisse *c* certò scio. Reliquum est, vt te idipsum, quod ego quasi consolationis loco pono, maximè excruciet, commune periculum reipu. cuius tanti mali, quamuis docti viri multa dicant, tamē 2 vereor, *d* ne consolatio vlla possit vera reperiri, præter illam, quæ tanta est, quantum in cuiusque animo roboris est, atque neruorum SI ENIM BENE *sentire, rectéque facere satis est ad benè beatéque viuēdum.* 3 vereor, ne eum, qui se optimorum consiliorum conscientia sustentare possit, miserum esse † * nefas sit dicere. Nec enim nos arbitror victoriæ

a o.v.c.& I. quisquis est.

b q.v.c. quo te maximè.

* Cæsarem intelligit.

c duo v. c. certū scio.

d L. ne consolatio nulla possit vera reperiri pr. & ita v.c. al. vereor vt consolatio vlla.

* al. nefas non sit. & ita Vrsinus.

ctoriæ præmiis ductos, patriam olim, & liberos, & fortunas reliquisse: † sed quoddam nobis officiũ, iustũ & piũ & debitũ reip. nostræque dignitati e videbatur: qui neque cùm id faciebamus, tã eramus amentes, vt explorata nobis esset victoria. Quare si id euenit, quod ingredientibus nobis in causam propositũ fuit accidere posse non debemus ita cadere animis, quasi aliquid euenerit, quod fieri posse nũquã putarimus. *f Simus igitur ea mente, quam ratio, g & veritas præscribit, vt nihil in vita nobis præstandum, præter* * *culpam, putemus*: eáque cùm careamus, omnia humana placatè & moderatè feramus. Atque hæc eò pertinet oratio, vt perditis rebus omnibus, tamen ipsa virtus se sustentare posse videatur. Sed si est spes aliqua rebus communibus, ea tu, quicumque status est futurus, carere non debes Atque hoc mihi scribenti veniebat in mentem, me eum esse, cuius tu desperationem accusare solitus esses: quęque auctoritate tua cunctantem & diffidentem excitare. Quo quidem tempore non ego * causam nostrã, sed concilium improbaram. Sero enim nos iis armis aduersari videbam, quę multò antè cõfirmata per nosmetipsos erãt: dolebámque pilis, & gladiis, non consiliis, *h* neque auctoritatibus nostris de iure publico disceptari Neque ego ea, quæ facta sunt, fore cùm i dicebam diuinabam futura, sed, quod & fieri posse, & exitiosum fore, si euenisset, videbam: id ne accideret, timebam: præsertim cùm si mihi alterutrum de euentu atque exitu rerum promittendum esset, id futurum quod euénit exploratiùs possem promittere. Iis enim rebus præstabamus, quæ non prodeunt in aciem: vsu autem armorum, & militum robore inferiores eramus. *k Sed tu illum animum nunc adhibe*, quæso, quo me tum esse oportere censebas. Hæc eò scripsi, quòd mihi *l* nunc † Philargyrus * tuus omnia de te requirenti, *m* fidelissimo animo (vt mihi quidẽ visus est) narrauit, *n* te inter-

e L. videbamur sequi nec cum id f. ita in veteri quodã libro scriptum esse testatur Vrsinus.
f. q. v. c. putauerimus.
g al. & virtus.
* al. & rei veritas.
* sic suprà lib. 5. ep. 8.
* li. 4. ep. 7.
h al. nec.
i al. docebã.
k q. v. c. Sed tu nunc illũ animũ, &c.
l aduerbiũ, nunc, abest ab o. v. c.
* al. Pylargirus.
m al. fidissimo.
n q. v. c. te sollicitum interdũ solere esse ve-

dũ sollicitum solere esse vehementiùs: quod facere non debes, nec dubitare, quin aut aliqua rep. sis futurus, qui esse debes: aut perdita, non afflictiore conditione, quàm ceteri. Hoc verò tẽpus, quo exanimati omnes, o & suspẽsi sumus, hoc moderatiore animo ferre debes, quòd & in ea vrbe es, vbi * nata & alta est ratio, ac moderatio vitæ: & habes Ser. Sulpicium, quem semper vnicè dilexisti, qui te profectò & p beneuolentia, & sapientia consolatur. cuius si essemus & auctoritatem & consilium secuti: togati potius potentiam, quàm armati victoriam q subiissemus. Sed hæc longiora fortasse fuerunt, quàm necesse fuit: illa, quæ maiora sunt, breuiùs exponam. Ego habeo, r cui plus quàm tibi debeam, neminem. quibus tantum debebam, quãtum tu intelligis. * eos mihi huius belli casus eripuit. Qui sim autẽ hoc tẽpore intelligo. sed quia NEMO EST tam afflictus, *qui, si nihil aliud studeat, nisi id quod agit, non possit nauare aliquid, & efficere*: s omne meum consiliũ, operam, studium, certè velim existimes tibi tuisq; liberis esse debitum. Vale.

o q.v.c. ac susp.
* Vide 1. de Oratore. 13. & Oratio pro Fl.
p v.c. beniuolentia.
q v.c. subissemus.
r q.v.c. qui plus debeã, quàm tibi nem.
* Cn. Pompeiũ & Lentulum.
s q.v.c. omne meũ studium, operam, consilium, certè, &c.

ARGVMENTVM.

Spem aliquam adfert reconciliato Cæsaris animo. Eodem anno scripta.

M. T. C. A. TORQVATO S. D. 2

PETO à te ne me putes obliuione tui rariùs ad te scribere, quàm solebam: sed aut grauitate t valetudinis: qua tamẽ iam paululũ videor leuari: aut quòd absim ab vrbe, vt, qui ad te proficiscãtur, scire non possim. Quare velim ita statum habeas, me tui memoriã sũma * cũ beniuolẽtia tenere, tuásque omneis res non minori mihi curæ, quã meas esse. Quod maiore in varietate versata est adhuc tua causa, quã homines, aut volebant, aut opinabantur: mihi crede, nõ est pro malis temporũ, quòd molestè feras. Necesse est enim aut armis vrgeri rẽp. sẽpiternis, aut his positis, recreari aliquando, aut funditus interire. Si arma valebũt:

t d v.c. valitudinis.
* Lamb. cũ præpositionem nõ habet.

nec

nec eos *u* à quibus receperis, vereri debes : nec eos quos *x* adiuuisti. Si armis aut conditione positis, aut defatigatione abiectis, aut victoria detractis, ciuitas *y* respirauerit, & dignitate tua frui tibi, & fortunis licebit. Sin omnino interierint omnia, fueritque is exitus, quem vir prudentissimus M. Antonius iam tum timebat, cū tantū instare malorum suspicabatur, misera est illa quidē consolatio, tali præsertim ciui, & viro: sed tamen necessaria, NIHIL ESSE *præcipuè cuiquam dolendū in eo, quod accidat vniuersis.* Quæ vis insit in his paucis verbis (plura enim cōmittenda epistolæ non erant) si attendes, quod facis, profectò etiam sine meis literis intelliges, te aliquid habere quod speres: *z* nihil, quod aut hoc, aut aliquo reip. statu timeas: omnia si interierint, cū superstitem te esse reip. ne si liceat quidē, velis, ferendā esse fortunā, presertim que absit à culpa. Sed hęc hactenus. Tu velim scribas ad me, quid agas, & vbi futurus sis, vt, aut quò scribam, aut quò veniam, scire possim. Vale.

u L.d. quibus recessẽris.
x q.v.c. adiuuisti.
vi. Vict. in castig. in hunc lo.
y q.v.c. respirarit.

z L. nihílq; quod aut hoc, &c. & ita o.v.c.

ARGVMENTVM.

Consolatur Torquatum. Primùm quòd ita viuere, vt non sit viuendum, miserrimum sit. Secundò à communi hominum conditione. Tertio à vita innocenter traducta. Tandem ab ipsa quæ malorum sensum adimit morte. Scriptam paucis post primam diebus, notat Manutius.

M. T. C. S. D. A. TORQVATO. 3

SVPERIORIBVS literis *a* beneuolētia magis adductus, quàm quòd res ita postularet, fui longior.* Neque enim confirmatione nostra egebat virtus tua: neq; erat ea mea causa atque fortuna, vt cui ipsi omnia deessēt *b* alterū cōfirmarē. Hoc itē tēpore breuior esse debeo. siue enim tū nihil opus fuit, tā multis verbis, nihilo magis nūc opus est, siue opus fuit, illud satis est, præsertim cū accesserit nihil noui. Nam etsi quotidie aliquid au-

a v.c. beniuolentia.
* Hinc secū do loco scriptā esse hanc epistolā notat Manutius.
b fort. ego alterū conf.

audimus earum rerum; quas ad te perferri existimo: summa tamen eadem est, & idẽ exitus, quẽ ego tã video animo, quã ea quæ oculis cernimus. nec verò quidquam video, *d* quod non idem te videre certo sciam. Nam etsi quem exitum acies habitura sit, diuinare nemo potest, tamen & belli exitum video: &, si id minus, hoc quidem certè, cùm sit necesse alterutrum vincere, qualis futura sit vel hæc, vel illa victoria. Idque cùm optimè perspexi, tale video, nihil vt mali videatur *e* esse futurum, si id vel antè *f* ceciderit, quod vel maximum ad timorem proponitur. ITA ENIM VIVERE VT NON SIT VIVENDVM, *miserrimum est. mori autem nemo sapiens miserum duxit, ne beato quidem*. Sed in ea es vrbe, in qua hæc, vel plura, & ornatiora parietes ipsi loqui posse videantur. Ego tibi hoc confirmo, ETSI LEVIS EST *consolatio ex miseriis aliorum*, nihilo te nunc maiore in discrimine esse, † *g* quã quẽuis aut eorum, qui discesserint, aut eorũ, qui remanserint. alteri *h* dimicant: alteri victorẽ timent. Sed hæc consolatio leuis, illa grauior, qua te vti spero: ego certè vtor. nec enim, dum ero, angar vlla re, cùm omni vacem culpa: & si non ero, sensu omninò carebo. Sed rursus γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας, qui ad te hæc. Mihi tu, tui, tua omnia *i* maximè curæ sunt, &, dum viuam erunt. Vale.

d al. quod non itẽ te vid.
e esse, abest ab o. v.c.
f L. acciderit.
g q.v.c. quã quẽuis eorum, qui discesserint, alteri dimicãt &c. mendosè. ita Pansagora. al. æquum quẽuis aut eorum qui discesserint alteri dimicãt. Victor.
h L. enim dimicant.
i L. maximæ.

ARGVMENTVM.

Propinquum esse belli exitum scribit. Torquatum in publicis malis consolatur. Studium tandem & diligentiã in iis rebus, quæ ad Torquatum pertinent, pollicetur. Scripta paucis diebus post proximè præcedentem.

M. T. C. A. TORQVATO, S. D. 4

NOVI, quod ad te scriberẽ, nihil erat: & tamẽ, si quid esset, sciebã te à tuis certiorẽ fieri solere. De futuris autem rebus etsi semper difficile est dicere, tamen interdũ coniectura possis propius accedere, cùm res est eiusmodi, cuius exitus

k proui

k prouideri poſſit. Nunc tantùm videmur intelligere *l* non diuturnũ bellum: etſi idipſum nonnullis videatur ſecus. Equidem cùm hæc ſcribebam, aliquid iam actũ putabam: † *m* non quò ego certò ſcirem, ſed quòd haud difficilis erat coniectura. NAM CVM *omnis belli Mars communis, & cùm ſemper incerti exitus præliorum n ſunt.* tum hoc tẽpore ita magnæ vtrinque copię, ita paratæ *o* ad pugnandum eſſe dicuntur, vt vtercumque vicerit, nõ ſit mirum futurũ. Illa in dies ſingulos magis magiſque opinio hominum confirmatur, etiã ſi inter cauſas armorum aliquantũ interſit, tamen inter victorias non multũ interſuturũ. Alteros propemodum iã ſumus experti: de altero, nemo eſt, quin cogitet, quàm ſit metuẽdus iratus victor armatus. Hoc loco ſi videor augere dolorem tuum, quẽ conſolando leuare debebã, fateor me cõmuniũ malorum conſolationẽ nullam inuenire, præter illã: quæ tamen, ſi poſſis eam ſuſcipere, maxima eſt, quáque ego quotidie magis vtor: CONSCIENTIAM *rectæ voluntatis, maximã conſolationẽ eſſe rerum incommodarum:* NEC ESSE VLLVM MAGNVM MALVM, *præter culpam.* A qua quando tãtũ abſumus, vt etiã optimè ſenſerimus: euentúſq; magis noſtri conſilij quàm conſilium reprehendatur: *p* & quando præſtitimus, quod debuimus, moderatè, quod euenit, feramus. Sed hoc mihi tamẽ nõ ſumo, vt te cõſoler de cõmunibus miſeriis, *q* quæ ad conſolandũ, maioris ingenij, & ad ferẽdũ, ſingularis virtutis indigent. Illud cuiuis facilè eſt docere, cur præcipuè tu dolere nihil debeas. Eius enim, qui tardior in te * aliquando fuit, quàm fore putaramus, non eſt mihi dubia de tua ſalute ſententia. de aliis autem non arbitror te exſpectare quid ſentiam. Reliquũ eſt, vt te angat: quòd abſis à tuis tamdiu. *r* Res moleſta, præſertim ab iis pueris, quibus nihil poteſt eſſe feſtiuius. Sed vt * antea ad te ſcripſi, tempus eſt huiuſmodi, vt ſuam quiſque conditionem miſerrimam pu-

k L. præuideri.
l L. non diuturnum bellũ fore etſi.
m Lamb. non quòd e. c. ſc. ſed quòd haud diff.
* al. non quorſum quod difficilis erat cõiectura. ita Pantag. alij, putabã quò ego certò ſciam, ſed quòd difficili erat cõiectura. al. putabã non quo modo, ſed quòd difficilis erat coniectura. al. nõ difficilis erat.
n Lãb. ſint.
o al. ad depugnãdum.
p al. & quoniam præſt.
q o. v. c quę ad conſol.
* Lamb. leuãdo, rectè.
r L. Res moleſta eſt, pr.
* epiſtol. 1.

putet:&,vbi quisque sit,ibi esse minimè velit. Equidem,nos quòd Romæ sumus,miserrimum esse duco,non solùm quòd in omnibus malis ACERBIVS EST VIDERE, *quàm audire*:sed etiam, quod ad omneis casus subitorum periculorum magis obiecti sumus,quàm si abessemus, etsi meipsum, consolatorē tuum,non tantum literæ,quibus semper studui, quantum longinquitas temporis mitigauit. s Quanto fuerim dolore, meministi. In quo prima illa consolatio est, vidisse me plus,quā ceteros,cùm cupiebam, t quauis iniqua conditione,pacem. Quod etsi casu, u non diuinatione mea factum est: tamen hac inani prudentiæ laude delector. Deinde quod mihi ad consolationem commune tecum est, si iam vocer ad exitum vitæ, nō ab ea rep. auellar,qua carendum esse doleam,prę sertim cùm id sine vllo sensu futurū sit. Adiuuat etiam ætas,& acta iam vita: quæ cùm cursu suo bene confecto delectatur,tū vetat in eo vim timere:quò nos iam natura ipsa penè perduxerit. Postremò,is vir,vel etiam ij viri , hoc bello occiderunt, x vt ✱ impudentia videatur eandem fortunā,si res cogat,recusare.Equidē mihi omnia propono:nec vllum est tātum malum, quod non putem impendere. SED CVM PLVS *in metuendo mali sit,quàm* x *in illo ipso, quod timetur*,desino: præsertim cùm id impendeat, in quo non modò dolor nullus,verùm finis etiam doloris futurus sit. Sed hæc satis multa, vel plura potiùs, quàm necesse fuit. facit autem non loquacitas mea, sed y beneuolentia longiores epistolas. Seruium discessisse Athenis, ✱ molestè tuli. non enim dubito, quin magnę tibi leuationi z sit solitus esse quotidianus congressus,& sermo cùm familiarissimi hominis, tum optimi & prudentissimi viri. Tu velim te, vt debes, & soles,tua virtute sustentes. Ego, quæ te velle,quæque ad te,& ad tuos pertinere arbitrabor,omnia studiosè, diligentérque curabo : quæ cùm faciam, a beneuolentiam tuam erga me imitabor,

s L. Quanto fuerim in dolore.
t v.c. quam uis iniqua, &c.& ita L.
u q.v.c.non mea diuinatione f.
✱ al. impudētis. & ita Bamb.
x v.c.in ipso illo,q. & ita L.
y v.c. beniuolentia.
✱ sup.2.
z L. solitus sit esse, &c. & ita o.v.c.
a v.c. beniuolentiam.

tabor, merita non assequar. Vale.

ARGVMENTVM.

Cæcinam, qui non modò contra Cæsarem pugnauerat pro Pompeio, verùm & Cæsari edito libro maledixerat, patria carentem consolatur Cicero, & bene de seipso & fortunis suis iubet sperare in postremo studia sua pollicetur. Scripta fuit paulò antequã Cæsar contra Pompeij liberos iret in Hispaniã. Vide Manutium.

M. T. C. A. CAECINAE, S. D. 5

QVOTIESCVMQVE filium tuum video (video autem ferè quotidie) polliceor ei studiũ quidem meum, & operam sine vlla exceptione aut laboris, aut occupationis, aut temporis: gratiam autem, atque auctoritatem, cùm hac exceptione, quantum valeam, quantúmque possim. Liber tuus & lectus est, & legitur à me diligenter, & custoditur diligentissimè. Res & fortunæ tuæ mihi maximæ curæ sunt, quæ quidem quotidie *b* faciliores mihi & meliores videntur: multísque video magnæ esse curæ: quorum de studio, & de sua spe filium ad te perscripsisse, certò scio. His autem de rebus, quas coniectura consequi possumus, nõ mihi sumo, vt plus ipse *c* prospiciam, quàm te videre atque intelligere mihi persuaserim: sed tamen, quia fieri potest, vt tu ea perturbatiore animo cogites, puto esse meum, quid sentiam, exponere. Ea natura rerum est, & is temporum cursus, vt non possit ista aut tibi, aut ceteris fortuna esse diuturna: neque hærere in tã bona causa, & in tam bonis ciuibus tam acerba iniuria. 1 * Quare ad eã spem, quam extra ordinem *d* te ipso habemus, nõ solùm propter dignitatem, & virtutem tuã (hæc enim ornamenta sunt tibi etiam cum aliis communia, accedunt tua præcipua propter eximiũ ingeniũ, sumãque virtutẽ: cui mehercule, hic, cuius in

b al. felicio-res.
c L. respiciam.
* alij Quapropter ad eam spem quam de te ipso habemus non solũ propter dignitatem & virtutem tuã (hæc enim ornamenta sunt tibi cum aliis communia) sed etiã accedunt tua præcipua.
d L. de te ipso habemus, propter dignitatẽ, & virtutem, tuã, h. en. orn. s. t. & c. al. c.

in poteſtate ſumus multum tribuit. Itaque ne pũ-ctum quidem temporis in iſta fortuna fuiſſes, niſi eo ipſo bono tuo, quo delectatur, ſe violatum putaret. quod ipſum lenitur quotidie, ſignificaturq; nobis ab iis, qui ſimul cum eo viuunt, tibi hãc ipſam opinionem ingenij apud ipſum plurimum profuturam. Quapropter primùm fac animo forti atque magno ſis. ita enim natus, a ita e educatus, ita doctus es, ita etiam cognitus, vt tibi id faciendum ſit: deinde ſpem quoque habeas firmiſſimam propter eas cauſas, quas ſcripſi A me verò tibi omnia, liberíſque tuis paratiſſima eſſe, cõfidas velim. Id enim & vetuſtas noſtri amoris, & mea conſuetudo in meos, & tua multa erga me officia poſtulant. Vale.

accedunt tua præc. prop. exim. ing. ſummã que doctrinã cui meher.

e q. v. c. eductus.

ARGVMENTVM.

Spem facit Cæcinæ redintegrandi ſtatus, ductis cõiecturis à Cæſare ipſo, & rerum, temporũ que natura. Deinde eum conſolatur propoſita fortitudinis laude, rectè factorum cõſcientia, literarum delectatione, ducum calamitate, reique publicæ perturbatione.
Scripta eodem tẽpore, antè proximè ſuperiorẽ.

M. T. C. A. CAECINAE, S. D. 6

1 f VERBOR, ne deſideres officiũ meũ: quod tibi pro noſtra & meritorũ multorũ, & ſtudiorũ * & partiũ cõiunctione deeſſe nõ debet: ſed tamen vereor, ne literarũ à me officiũ requiras: g quas tibi & iampridem, & ſæpe miſiſſem, niſi quotidie melius exſpectans, gratulationem, quàm confirmationem animi tui cõplecti literis maluiſſem. Nũc autem, vt ſpero breui gratulabimur. Itaque in aliud tempus id argumentum epiſtolæ h differo. His autem literis animum tuum, quem minimè imbecillum eſſe & audio, & ſpero, etſi non ſapientiſſimi, at amiciſſimi hominis auctoritate, confirmandum etiam atque etiam puto: nec iis quidem verbis, quibus te conſoler vt afflictum, i & iam omni ſpe ſalutis orbatum, ſed vt eum, de cu-

f al. Non vereor.
* al. & ſtudiorũ pariũ coniunctione.
g q. v. c. quas tibi pridẽ, & ſæpe miſ.
h L. differetur.

i L. & omni ſpe ſaluris orb. & ita v. c.

cuius incolumitate non plus dubitem, quã te memini dubitare de mea. Nam cùm me ex republ. expulissent ii, qui illam cadere posse, stante me, non *k* putarunt: nemini me ex multis hospitibus, qui ad me ex Asia, in qua tu eras venerant, audire, te de * glorioso & celeri reditu meo confirmare. Si te ratio quædam Etruscæ disciplinæ, quam * à patre nobilissimo, atque optimo viro, acceperas, non fefellit: ne nos quidem nostra diuinatio *l* fallet: quam tum sapientissimorũ virorũ monumentis, atque præceptis, plurimóque, vt scis, doctrinæ studio, tum magno etiam vsu tractandæ reip. magnáque nostrorum temporum varietate consecuti sumus. Cui quidem diuinationi hoc plus cõfidimus, quòd ea nos nihil in his tam obscuris rebus, támque perturbatis vnquã omninò fefellit. Dicerem, quæ antea futura dixissem, ni vererer, ne ex euentis fingere viderer. Sed tamen plurimi sunt testes, me & initiò, ne coniungeret se cum Cæsare, monuisse Pompeium, & postea, ne seiungeret. coniunctione frangi senatus opes: disiunctione ciuile bellum excitari videbam. *m* Atqui vtebar familiarissimè Cæsare: Pompeiũ faciebam plurimi: sed erat meum consilium cùm fidele Põpeio, tum salutare vtrique. *n* Quæ propterea *o* prouiderim, prætereo. Nolo enim, hunc de me optimè meritum, existimare, ea me suasisse Pompeio, quibus ille si paruisset, esset hic quidem clarus in toga, & princeps: sed tantas opes, quantas nunc habet, non haberet. * Eundum in Hispaniã censui: quod si fecisset, ciuile bellum nullum omnino fuisset. Rationem haberi absentis nõ tam pugnaui vt liceret, quàm vt, quãdo, ipso consule * pugnãte, populus iusserat haberetur. Causa belli orta est. quid ego prætermisi aut monitorum, aut querelarum, cũ vel iniquissimã pacem iustissimo bello anteferrent? Victa est auctoritas mea nõ tam à Pompeio (nam is mouebatur) quàm ab iis qui duce Pompeio freti, peropportunam & * rebus domesti-

k L. putarát. al. putãuerunt.

* post menses septendecim in vrbẽ, in Italiam verò post 16. vide Plutarc. & Appia.

* Vide inf. ep. 9. & l. 13. ep. 66.

l L. fallit.

m al. Atquin. v. c. Atque.

n q. v. c. Quę postea proui.

o al. præuiderim.

* Vide lib. 16. ep. 16.

* Pompeio vide 8. ad Att. ep. 3.

* vide 9. At. ep. 9.

domesticis & cupiditatibus suis illius belli victoriam fore putabant. Susceptum bellũ est, * quiescente me: depulsum ex Italia, manẽte me, quoad potui: sed valuit apud me plus pudor meus, quàm timor. veritus sum deesse Pompeij saluti, † cùm ille p aliquando nõ defuisset meæ. Itaque vel officio, vel fama bonorũ, vel pudore victus. vt in fabulis Amphiaraus, sic ego prudens, & sciens, ad pestem ante oculos positã sum profectus. Quo in bello nihil aduersi accidit non prædicente me. Quare, quando, vt augures & astrologi solent, ego quoq; augur publicus ex meis superioribus prædictis constitui apud te auctoritatem augurij, & diuinationis meæ: debet habere fidem nostra prædictio. Non igitur ex alitis inuolatu, nec è cãtu sinistro oscinis, vt in nostra disciplina est, r nec è tripudiis * solistimis, s aut somniis tibi auguror: sed habeo alia signa, quæ obseruem: quæ etsi non sunt certiora illis, minus tamen habent vel obscuritatis, vel erroris. Notantur autẽ mihi ad diuinandum signa duplici quadam via: quarũ alterã duco è Cæsare ipso: alterã è tẽporum ciuilium natura, atque ratione. In Cæsare hæc sunt: mitis, clemẽsq; natura, qualis exprimitur, præclarè illo libro Querelarum tuarum. Accedit, quòd mirificè ingeniis excellentibus, quale est tuum, delectatur. præterea cedit multorũ t iustis & officio incensis non inanibus, aut ambitiosis voluntatibus. In quo vehementer eũ consentiens Etruria mouebit. Cur hæc igitur adhuc parum profecerunt? Quia non putat se sustinere causas posse multorũ, si tibi, cui iustiùs videtur irasci posse, cõcesserit. Quæ est igitur, inquies spes ab irato? u Eodẽ fonte se hausturum intelligit laudes suas, è quo sit leuiter adespersus. Postremo homo est valde acutus, & multùm prouidens intelligit, te, hominẽ in parte Italiæ minime contẽnenda, facilè omniũ nobilissimum, & in communi rep. cuiuis summorũ tuæ ætatis, vel ingenio,

* vide lib. 4. ep. 7.

p al. aliquãdo defuisset meæ. ita Vrsinus.

q. v. c. vt in fabula Amphi. vide Diodor. 5. Pausan. Cicer. 1. de Inuent. & in verrem.

* al. volat. vide Festũ in vulatu & estimes.

r v. c. nec ex trip.

* vide Festũ in Puls. & in Sollistimum.

s L. aut somniis.

* vide Festũ in Soniuio.

t al. iustis præcibus & offic. inc.

u L. Ex eodem fonte.

genio, vel gratia, vel fama populi R. parem, non posse x prohibere à rep. diutius. Nolet, hoc temporis potiùs esse aliquando beneficium quàm iã suum. Dixi de Cæsare. nunc dicam de temporum, rerúmque natura. Nemo est tam inimicus ei causæ, quã Põpeius animatus melius, quàm paratus susceperat, qui nos malos ciueis dicere aut homines improbos audeat. In quo admirari soleo grauitatem, & iustitiam, & sapientiã Cæsaris: qui nunquam, nisi honorificentissimè, Pompeiũ appellat. At in eius personam multa fecit asperiùs. Armorum ista, & victoriæ sunt facta, non Cæsaris. At nos quemadmodum est complexus? Cassium sibi legauit: Brutum Galliæ præfecit: Sulpicium Græciæ: Marcellum, cui maximè z succensebat, cum summa illius dignitate restituit. Quò igitur hæc spectant? Rerum * hoc natura, & ciuiliũ temporum non patientur: † nec * manens, nec mutata ratio feret: primũ, vt non in causa pari eadem sit & conditio & fortuna omniũ: deinde, vt in eã ciuitatem boni viri, & boni ciues nulla ignominia notati non reuertantur, in quam tot nefariorum scelerũ condemnati reuerterunt. Habes augurium meum, quo si quid addubitarem, non potiùs vterer, quàm illa consolatione, qua facilè fortem virum sustentarem: te, si explorata victoria arma sumsisses pro republ. (ita enim tum putabas) non nimis esse laudandum: sin, propter incertos exitus euentúsque bellorum posse accidere vt vinceremur, putasses: non debere te ad secundam fortunam bene paratum fuisse: aduersam ferre nullo modo posse. Disputarem etiam, quanto solatio tibi conscientia tui facti, quantæ delectationi in rebus aduersis literæ esse deberent. Commemorarem non solùm veterum, sed & horum etiam recentium vel ducum, vel comitum tuorum grauissimos casus. Etiam externos multos claros viros nominarem. LEVAT ENIM DOLOREM COMMVNIS

QVASI

x L. prohiberi. & ita v.c.

y prouocabulum, quĩ non compareret in libris manusc. neq; agnoscit L. & locat inter puncti notam post Cæsaris.

z v.c. suscẽsebat.

* Vrs. natura non patietur ciuilium temporũ, nec.

Ar. manens nec mutata ratio feret.

* Vrs. nec cõmunis vita ratio feret.

QVASI LEGIS ET HVMANAE CONDITIONIS RECORDATIO. Exponerem etiam, quemadmodum hic, & quanta in turba, quantáque in confusione rerum omniũ viuere mus. necesse est n. minore desiderio perdita rep. carere, quàm bona. Sed hoc genere nihil opus est. incolumẽ te citò, vt spero, vel potius, vt * perspicio, videbimus, interea tibi absenti, & huic, qui adest, imagini animi & corporis tui, constantissimo, atque optimo filio tuo, studium, officium, operam, laborem meum iampridem & pollicitus sum, & detuli: nunc hoc amplius, quod me amicissimè quotidie magis Cæsar amplectitur: familiares quidem eius, sicuti neminẽ. Apud quẽ quidquid valebo vel auctoritate, vel gratia, *a* valebo tibi. Tu cura, vt cùm *b* firmitudine animi tui te, tum etiam spe optimorum sustentes. Vale.

* l. prospicio.

a al. tibi valebo.

b L. fortitudine te animi, tum etiã spe optima sustentes.

ARGVMENTVM.

De suis pro Cæsare & contra Cæsarẽ rebus gestis agit. Queritur in eum Cæsarem irasci quòd in eum scripserit, cùm ignouerit omnibus qui deos venerati sunt contra eius salutem. Quàm parcè & timidè cùm de Cicerone, tum de ipso Cæsare scripserit, ostendit, Non iturũ in Asiam suadente Cicerone, vt in Sicilia commoretur cõfirmat. Petit vt sibi à Cæsare potestas redeũdi impetretur. Librũ aut emẽdari, aut custodiri cupit. Huic epistolæ respondetur ep. 9. itaque patet illã post hanc fuisse collocandam: hanc autem post eam quæ sequitur.

A. CAECINA M. CICERONI S. D. 7

1 QVOD tibi non tam celeriter liber est redditus, ignosce timori nostro, & miserere temporis. Filius, vt audio, pertimuit (neq; iniuria) si liber exisset, quando non tam interest, quo animo scribatur, quàm quo accipiatur, ne ea res ineptè mihi noceret: cùm præsertim adhuc stili pœnas dem. Qua quidẽ in re, singulari sum fato. NAM *cùm mendum scripturæ, litura tollatur, stultitia fama multetur:* meus error exsilio corrigitur:

cuius summa criminis est, quòd armatus aduersario maledixi. Nemo *c* nostrorũ est, vt opinor, quin, vota victoriæ suæ fecerit: nemo, quin, etiam cũ de alia re immolaret, tamen eo quidem ipso tẽpore, vt quàm primũ Cæsar superaretur, *d* optarit. Hoc si non cogitat, omnibus rebus felix est, si scit & persuasus est, quid irascitur ei qui aliquid scripsit contra suam voluntatem, † *e* cùm ignorit omnibus, qui multa deos * venerati sint contra eius salutẽ? Sed, vt eodem reuertar causa hæc fuit timoris: scripsi de te parcè, medius fidius, & timidè, non reuocans me ipse, sed penè refugiens. Genus autẽ hoc scripturæ, non modo liberũ, sed incitatum atque elatũ esse debere quis ignorat? Solutum existimatur esse alteri maledicere. tamẽ cauendum est, ne in petulantiam incidas. impeditum, se ipsum laudare, ne vitium arrogantiæ subsequatur. Solum verò liberum, alterum laudare, de quo quidquid detrahas: necesse est aut infirmitati aut inuidiæ assignetur. Ac nescio, an tibi gratius opportuniúsque acciderit. Nã quod *f* præstare non poteram, primum erat non attingere. 2 *g* secundum beneficium, quàm parcissimè facecere. sed tamen ego me quidem sustinui: multa minui: multa sustuli, complura ne posui quidem, QVEMADMODVM IGITVR SCALARVM GRADVS *si alios tollas, alios incidas, nõnullos malè hærẽteis relinquas, ruina periculũ struas, non ascensum pares: si tot malis* h *tum victum, tum fractum studium scribendi, quid dignũ auribus, aut probabile potest afferre?* Cùm vero ad ipsius Cæsaris nomen veni, toto corpore cõtremisco, nõ pœnæ metu; *i* sed ipsius iudicij. totũ enim Cæsarem non noui. Quẽ putas animum esse, vbi secum loquitur? hoc probabit: hoc verbũ suspiciosum est. quid si hoc muto? at vereor, ne peius sit. Age verò, laudo aliquẽ, nũ offendo? 3 cùm porrò *k* offendam, quid si non vult? armati stilum persequitur: victi, & nondũ restituti quid faciet? Auges etiam tu mihi

c L. nostrũ est. & ita v. c.

d q. v. c. optaret.

e al. cùm ignoscat.

* Vrsi. venerati, multa precati sunt contra eius salutem?

f L. præclarè facere non poter.

g L. secundum, quàm parcissimè f.

h fort. tum vinctũ, cum fr.

i L. sed illius iudicij. & ita o. v. c.

k l. non offendam.

tu mihi timorem, qui in oratore tuo caues tibi per Brutum, & ad excusationem socium quæris. 4 Vbi hoc omnium patronus *l* facis, quid me, veterem tuum, nunc omnium, clientẽ, sentire oportet? In hac igitur *m* calumnia timoris, & cæcæ suspicionis tormẽto, cùm plurima ad alieni sensus coniecturam, non ad suum iudicium scribantur, quàm difficile sit euadere, si minùs expertus es, quòd te ad omnia, summum atque excellens * armauit ingeniũ, nos sentimus. Sed tamen ego filio dixeram, librũ tibi legeret, & auferret: aut ea conditione daret, si reciperes, te correcturũ, hoc est, si totum alium faceres. De Asiatico itinere, quamquam summa *n* necessitas premebat: vt imperasti, feci. Te pro me quid horter? vides tempus venisse, quo necesse sit de nobis constitui. Nihil est, mi Cicero, quòd filium meum expectes. adolescens est: omnia excogitare, vel studio, vel ætate, vel metu non potest. Totum negotium tu sustineas, oportet: in te mihi omnis spes est. Tu, pro tua prudẽtia, quibus rebus gaudeat, quibus capiatur Cæsar, tenes: à te omnia proficiscantur & per te ad exitum perducantur, necesse est. apud ipsum multũ, 6 apud eius omneis plurimùm potes. vnum si tibi persuaseris, non hoc esse tui muneris, si quid rogatus fueris, vt facias (quamquã id magnum & amplum est) † sed totum tuũ esse * onus perficies, nisi forte aut in miseria nimis stultè, aut in amicitia nimis impudenter tibi onus impono. Sed vtriq; rei excusationẽ, tuæ vitæ consuetudo dat. nam quòd ita consueuisti pro amicis laborare, nõ iam sic sperant abs te, sed etiã sic imperant tibi familiares. Quod ad librũ attinet, quem tibi filius dabit, peto à te, ne exeat: aut ita corrigas, ne mihi noceat. Vale.

l q. v. c. facit.
m v. c. calũpnia tim. mendosè.
* L. ingenium armauit. & ita v. c.
n fort. me necessitas pr.
* al. esse omne onus al. omnia vnus perficies. ita Vrsinus.

ARGVMENTVM.

A L. Cornelio Balbo Gaditano, & C. Oppio Cæsaris legato datum sibi scribit, vt Cæcinæ liceat esse in Sicilia, ibique vt commoretur, suadet.

M. C.

M. C. A. CAECINAE, S. D. 8

CVM esset mecum * Largus, homo tui studiosus, locutus, Kalendas Ian. tibi præfinitas esse: quòd omnibus in rebus perspexeram, quæ Balbus, & Oppius, absente Cæsare egissent, ea solere illi rata esse, egi vehementer cum his, vt hoc mihi darent, tibi in Sicilia, quoad vellemus, o vti esse liceret. Qui mihi consuesset, aut libenter polliceri, si quid esset eiusmodi, quod eorum animos non offenderet, aut etiam negare & afferre rationem, cur negarent: huic meæ p rogationi potiùs, non continuò responderunt: eodem die tamen ad me reuerterunt: mihíque hoc dederunt, vt esses in Sicilia, quoad velles: se q præstituros, nihil ex eo te offensionis * habiturum Quando, quid tibi permittatur, cognouisti: quid mihi placeat, puto te scire oportere. Actis his rebus, literæ à te mihi r sunt redditæ, quibus à me consilium petis, quid * sim tibi auctor: in Siciliáne subsidas, an vt ad reliquias Asiaticæ negotiationis proficiscare. Hæc tua deliberatio non mihi conuenire visa est cum oratione Largi. Ille enim mecum, quasi tibi non liceret in Sicilia diutius commorari, ita locutus erat: tu autem, quasi concessum sit, ita deliberas. Sed ego siue hoc, siue illud est, in Sicilia censeo commorandum. Propinquitas locorum vel ad impetrandum adiuuat crebris literis, & nuntijs: vel ad reditus celeritatem, re aut impetrata, s quod spero, aut aliqua ratione t confecta. Quamobrem censeo magnopere commorandum. † T. v Furfano, Postumio familiari meo, legatisque eius, item meis familiaribus, diligentissimè te commendabo, cùm venerint. erant enim omnes Mutinæ: viri sunt optimi, & tui similium studiosi, & mei necessarij. Quæ mihi venient in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabor, ea mea sponte faciam. Si quid ignorabo, de eo admonitus, omnium studia vincam. Ego etsi coràm de te cum x Furfano ita loquar, vt tibi literis

* Romanæ gentis cognomen.

o L. esse vti liceret. & ita v.c.

p L. actioni seu rogationi p.

q q.v.c. præstaturos.

* al. aditurum.

r L. redditæ sunt. & ita v.c.

* al. sim. mēdosè, operarum culpa editum.

s q.v.c. aut, qd spero, aliqua rat. cōf.

t q.v.c. perfecta.

v L. Furfanio. vide Vrsinum.

x Furfanio.

meis ad eum nihil opus sit: tamen, quoniam tuis placuit, te habere meas literas, quas ei redderes, morem eis gessi, earum literarum exemplum infra scriptum est. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat Cæcinam Furfanio. Epistola breuis, perfectæ tamen commendationis exemplum.

M. T. C. T. FVRFANIO PROCOS. S. D. 9

CVM A Cæcina tanta mihi familiaritas, consuetudóque semper fuit, vt nulla maior esse possit. Nam & *patre eius, claro homine, & forti viro plurimùm vsi sumus: & hunc à puero, quòd & spem mihi magnam afferebat summæ probitatis, summæque eloquentiæ, & viuebat mecũ cõiunctissimè non solùm officijs amicitiæ, sed etiam studijs communibus, sic semper dilexi, y vt nõ vllo cum homine coniunctiùs viuerem. Nihil attinet me plura scribere, quàm mihi necesse sit eius salutem, & fortunas, quibuscumque rebus possim, tueri, vides. Reliquum est, vt, cùm z cognorim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de reip. calamitatibus sentires, nihil a te petam, nisi vt ad eam voluntatem, quam tua sponte erga Cæcinam habiturus esses, tantus cumulus accedat commendatione mea, quanti me à te fieri intelligo. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

*vide suprà ep. 6. & li. 13. ep. 66.

y q. v. c. vt nullo cum hom.

z al. cognouerim plu.

ARGVMENTVM.

Trebianum qui post pugnam Pharsalicam Pompeianorum secutus partes ab armis non discessit & propterea iustam irascendi causam dedit Cæsari, hortatur conscientia. se sustentet factorum: sperare etiã iubet, exsulem non diu futurum: eam porrò spem sumit à Cæsaris clementia, à statu reuiuiscentis reipub. à suo studio, ab amicorum suorum copia. Quibus causis vt forti magnoq; sit animo hortatur. se autem suaq; omnia Trebiani esse pollicetur. Scripta est post bellum Africanum Cæsare III. & Lepido Coss.

M. T.

M. T. C. † *a* TREBATIO, S. D. 10

EGo quanti te faciam, sempérque fecerim, quanti me à te fieri intellexerim *b* sum mihi ipse testis Nam & consilium tuum, vel casus potiùs, diutius in armis ciuilibus commorandi, semper mihi magno dolori fuit:& hic euentus, quòd tardiùs, quam est æquum, & quam ego vellé, *c* recuperes fortunam, & dignitatem tuam, mihi nõ minori curæ est, quàm tibi semper fuerint casus mei. Itaque & Postumuleno, & Sextio, & sæpissime Attico nostro, proximéque *d* Teudo liberto tuo, totum me patefeci, *e* & his singulis sæpe dixi, quacunque re possem, me tibi, & liberis tuis satisfacere cupere: idque tu ad tuos velim scribas, hæc quidem certè, quæ in potestate mea sunt, vt operam, *f* studium, consilium, rem, fidem meam, sibi ad omneis res paratam putent.* Si auctoritate, & gratia tantum possem, quantum in ea rep. de qua ita meritus sum, posse* deberem: tu quoque is esses, qui fuisti, † cùm omni gradu amplissimo * dignissimus, tum certè ordinis tui facilè princeps. Sed quando eodem tempore, eadémque de causa nostrûm vterque cecidit: tibi & illa polliceor, quæ suprà scripsi, quæ sunt adhuc mea: & ea, quæ prætereà videor mihi ex aliqua parte retinere, tanquam ex reliquiis pristinæ dignitatis. Neque enim ipse Cæsar, vt multis rebus intelligere potui, est alienus à nobis: & omnes ferè familiarissimi eius *g* casu deuincti magnis meis veteribus officijs, me diligenter obseruant, & colunt. Itaque si quis mihi erit aditus de tuis fortunis, id est, de tua incolumitate, in qua sunt omnia, agendo, quod quidem quotidie magis *h* ex eorum sermonibus adducor vt sperem: agam per me ipse, & moliar. singula persequi non est necesse. vniuersum studium meum, *i* & beneuolentiam ad te defero. Sed magni mea interest, hoc tuos omneis scire, quod tuis literis fieri potest: vt intelligant, omnia Ciceronis patere *k* Trebatio. Hoc eò

a L. Trebiano. & ita v. c.
b q. v. c. ipse sum mihi testis.
c L. receperis fortun. q. v. c. recipetas fortun. al. recuperas. al. reciperes.
d al. Theudæ.
e duo v. c. & hoc his singul.
f vox studium, abest à nõnullis. v. c.
* idem ep. 13.
* al. debebam. vt ep. 13.
* Vrs. dignitatis.
g L. quasi deuincti.
h q. v. c. ex sermonib. eorũ add.
i v. c. & beniuolentiã.
k L. Trebiano. Vrs. Trebanio.

pertinet, vt nihil existiment esse tam difficile, quod non pro te mihi susceptum, iucundum sit futurum. 1 *l* Antea misissem ad te literas, si genus scribendi inuenirem. tali enim tempore aut consolari amicorum est, aut polliceri. Consolatione non vtebar, quòd ex multis audiebam, quàm fortiter, sapientérque ferres iniuriam temporum, quámque te vehementer consolaretur conscientia factorum, & consiliorum tuorum: quod quidem si facis, magnum fructum studiorum optimorum capis: in quibus te scio semper esse versatum: idque vt facias, *m* etiam atque etiam te hortor. simul & illud tibi, homini peritissimo rerum & exemplorum, & omnis vetustatis, ne ipse quidem rudis, sed in studio minùs fortasse, quàm vellem: at in rebus, atque vsu plus etiam, quàm vellem versatus, spondeo tibi, *n* acerbitatem istam & iniuriam, non diuturnam fore. Nam & ipse, qui plurimùm potest, quotidie mihi delabi ad æquitatem, & ad rerum naturam videtur: & ipsa causa *o* ea est, vt iam simul cum rep. quæ in perpetuum iacére non potest, necessariò reuiuiscat, atque recreetur: quotidiéque *p* fit aliquid leniùs, & liberaliùs, quàm timebamus. Quæ quoniam in temporum inclinationibus, sæpe paruis posita sunt, omnia momenta obseruabimus: neque vllum prætermittemus tui iuuandi, & leuandi, & leuandi locum. Itaque illud alterum, quod dixi, literarum genus, quotidie mihi, vt spero, fiet procliuius, vt etiam polliceri possim, id re, quàm verbis, faciam libentiùs. Tu velim existimes, & plureis te amicos habere, quàm qui in isto casu sint, ac fuerint, quantum quidem ego intelligere potuerim: & me concedere eorum nemini. Fortem fac animum habeas, & magnum: quod est in vno te. quæ sunt in fortuna, temporibus regentur, & consilijs nostris prouidebuntur. Vale.

l aliàs initium epistolæ. Ita Carolus Stepha. & Manutius qui & ante proximè superiorem scriptam arbitratur.

m L. te etiã, atq; etiam h.

n vic. istam acerbitatẽ. & ita L.

o al. est ea, vt.

p al. aliquid fit.

ARGVMENTVM.

Reditum in patriam Dolabellæ beneficio nũciat, gratulationem ab ipso exposcit, vt fortunarum iacturam, cum rei familiaris iactura, cum acquisitæ dignitatis lucro conferre non debeat, æquiori animo ferat adhortatur. Prædicationem suorum in illum officiorum sibi non ingratam esse confitetur. Eodem anno.

M. T. TREBIANO, S. D. II.

DOLABELLAM antea tantummodo diligebam: obligatus ei nihil eram. nec enim acciderat mihi opus esse: & ille mihi debebat, quòd non defueram eius periculis. Nunc tanto sum deuinctus eius beneficio, quod & antea in re, & hoc tempore in salute tua cumulatissimè mihi satisfecit, vt nemini plus debeam. Qua in re tibi gratulor ita vehementer, vt te quoque mihi gratulari, quàm gratias agere malim. alterum omninò non desidero, alterum *q* verè facere poteris. Quod reliquum est, quando tibi virtus & dignitas tua reditum ad tuos aperuit: est tuæ sapientiæ, magnitudinisque animi, quid amiseris, obliuisci: quid *r* recuperaueris, cogitare. Viues cũ tuis, viues nobiscum. plus *s* acquisiuisti dignitatis, quàm amisisti rei familiaris: quæ ipsa *t* tum esset iucundior, si vlla res esset publica. *v* Nestorius, noster familiaris, ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Hæc prædicatio tua mihi valde grata est: eaque te vti facilè patior, cùm apud alios, tum mehercule apud Syronem, nostrum amicum. Quæ enim facimus, ea prudentissimo cuique maximè probata esse volumus. Te cupio videre quamprimùm. Vale.

q al. verò.

r L. recuperaris. & ita v.c.

s L. acquisisti, dign. & ita v.c.

t L. tamen esset.

v L. Vestorius.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Balbo de reditu apud Cæsarem impetrato, quædam interim colligit ad laudem, Rempublicam tamen penitus perditam, nec se vllam præter literas, salutarem inuenire medicinam significat. Eodem anno.

M. T. C. T. AMPIO BALBO, S. D. 13

GRATVLOR tibi, mi Balbe, vereq; gratulor: nec sum tã stultus, vt te vsura falsi gaudij frui velim: deinde frangi repente, atque ita cadere, vt nulla res te ad æquitatem animi postea possit extollere. Egi tuam causam apertiùs, *x* quã tempora nostra ferebant. *1* Vincebatur enim fortuna ipsa *y* debilitate gratiæ nostræ, tui caritate, & meo perpetuo erga te amore culto à te diligẽtissimè. Omnia promissa, confirmata, certa, & rata sunt quæ ad reditum, & salutem tuam pertinent, vidi, cognoui, interfui. Etenim omneis Cæsaris familiareis satis opportunè habeo implicatos consuetudine, & beneuolentia, sic, vt, cùm ab illo discesserint, *z* me proximum habeant. Hoc Pansa, Hirtius, Balbus, Oppius, *a* Marius, Postumius, planè ita faciunt, vt me vnicè diligant. Quod si mihi * pro me efficiendum fuisset, non me pœniteret pro ratione temporum ita esse molitum. Sed nihil est à me inseruitum temporis causa. veteres mihi necessitudines cum his omnibus intercedunt: quibuscum ego agere de te non destiti Principem tamen habuimus Pansam tui studiosissimum, mei cupidum: qui valet apud illum non minùs auctoritate, quàm gratia.* Cimber autem* Tullius mihi plane satisfecit. Valent *a* tamen apud Cæsarem non tam ambitiosæ rogationes, quàm necessariæ: quas quia Cimber habebat, plus valuit, quàm pro vllo alio valere potuisset. Diplóma statim non est datum, quòd mirifica est improbitas in quibusdã, qui tulissent acerbiùs, veniam tibi dari: quem illi *b* appellant tubam belli ciuilis: multáque ita dicunt, quasi non gaudeant id bellum *c* incidisse. Quare visum est occultiùs agendum, neque vllo modo diuulgandũ, de te iam esse perfectum, sed id erit *d* perbreui: nec dubito, quin, legente te has literas, confecta iam res futura sit. Pansa quidem mihi, grauis homo & certus, non solùm confirmauit,

x L. quàm mea tempora ferebãt. & ita v. c.
y L. debilitate gratię: al. debilitatsque. al. debilitatãe. al. debilitare.
z al. me habeant proximum.
a L. Matius.
* Manut. per me.
* de quo vide Senecã 3. de ira. Sueto. Plutarc.
* Man. Tillius.
a v. c. enim.
b al. appellabant tub.
c sic q. v. c. al. accidisse.
d L. perbreue.

uit, verùm etiam recepit, perceleriter se ablaturũ diplóma. Mihi tamen placuit, hęc ad te perscribi: minùs enim te firmum sermo e Appuleiæ tuæ, lacrymæque Ampiæ declarabant, quàm significant literæ tuæ: atque illæ arbitrabantur, cũ à te abessent ipsę, multò in grauiore te cura futurum. Quare magnopere putaui, angoris, & doloris tui leuãdi causa, pro certis ad te ea, quæ essent certa perscribi 2 oportere. Scis, me antea sic solitum esse scribere ad te, magis vt consolarer fortem virum atque sapientem. 3 quàm vt * exploratam spem salutis ostenderem, *f* nisi eam, quam ab ipsa rep. cùm hic ardor g exstinctus esset, sperari oportere censerem. Recordare tuas literas, quibus & magnum animum mihi semper ostendisti, & ad omneis casus ferendos constantem, *h* atque paratum: quod ego non mirabar, cùm recordarer, te & à primis temporibus ætatis in rep. esse versatum, & tuos magistratus in ipsa discrimina incidisse salutis, fortunarúmque communium: & in hoc ipsum bellum esse ingressum, non solum vti victor, beatus: *sed etiam, si ita accidisset, victus, vt sapiens esses. Deinde, cũ studiũ tuũ consumas in virorum fortiũ factis memoriæ prodendis, considerare debes, nihil tibi esse committendũ, quamobrem eorum, quos laudas, *i* non te similem præbeas. Sed hæc oratio magis esset apta ad illa tempora, quæ iam effugisti. Nunc verò tantùm te para ad hæc nobiscum ferenda: quibus ego si quam medicinam inuenirem, tibi quoque eandem traderem. Sed est vnum perfugium, doctrina, ac literæ, quibus semper vsi sumus: *quæ secundis rebus delectationem modò habere videbantur: nunc verò etiam salutem.* Sed, vt ad initium reuertar, caue dubites, quin omnia de salute, ac reditu tuo perfecta sint. Vale.

e al. Eppiæ tuæ. al. Epuleiæ t.

* al. exploratæ.

f L. nisi eius, q.

g al. restinctus esset.

h o.v.c. ac paratum. & ita L.

* al. etiam vt si ita accidisset victus & sapiens esset.

i q.v.c. te non simillimum pręb. al. cod. te non quàm simillim. pr. & ita L.

ARGVMENTVM.

Q. Ligarium bene de Cæsare sperare iubet. Scripta

 post

post Africanum bellum eodem ferè tempore, quo M. Marcellus est restitutus. Eodem anno.

M. C. Q. LIGARIO, S. D. 13

*ETSI tali tuo tempore me aut consolandi, aut iuuandi tui causa scribere ad te aliquid pro nostra amicitia oportebat: tamen adhuc id *k* non feci: *l* quia neque lenire videbar oratione, neque leuare posse dolorem tuũ. Posteà verò quã magnã spẽ habere cœpi, fore vt te breui tempore incolumem haberemus: facere non potui, quin tibi & sententiã, & voluntatẽ declararem meam. Primũ igitur scribam, quod intelligo, & perspicio, non fore in te Cæsarem duriorem. nã &*res eum quotidie, & dies, & opinio hominum, &, vt mihi videtur, etiam sua natura mitiorem facit: idq; cũ de reliquis sentio, tum de te etiam audio ex familiarissimis eius: quibus ego ex eo tẽpore, quo primùm ex Africa nuntius venit, supplicare vnà cũ fratribus tuis non destiti. quorum quidem & virtus, & pietas, & amor in te singularis, & assidua, *m* & perpetua salutis tuæ cura tantùm proficit, vt nihil sit, quod non ipsum Cæsarem tributurũ existimem, *n* & si tardiùs fit, quàm volumus: magnis occupationibus eius, à quo omnia petuntur, aditus ad eum difficiliores fuerunt: & simul Africanę causę iratior, diutius velle videtur eos habere sollicitos, à quibus se putat diuturnioribus esse molestijs conflictatum: sed hoc ipsum intelligimus eũ quotidie remissiùs, & placatiùs ferre. Quare mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id *o* affirmasse, te in istis molestijs diutius non futurum. Quãdo, quid sentirem, exposui: quid velim tua causa, re potiùs declarabo, quam oratione: &, si tantũ possem, quantum in ea rep. de qua ita *p* meritus sũ, vt tu existimas, Posse*debebã: †*ne tu quidem in istis incommodis esses. eadem enim causa opes meas fregit, quæ tuam salutem in discrimẽ adduxit. Sed tamen, quidquid imago veteris meæ dignitatis, quidquid reliquiæ gratiæ valebunt: studium,

* Exulabat enim Q. Ligarius, q in Africa pro Pompeio cõtra Cæsarẽ steterit.
k duo v. c. non fecerim.
l al. quia me neq; lenire
* v. l. 7. ep. 28.
m duo v. c. & perpetua cura salutis tuæ, &c. & ita I.
n I. Sed si tard. & ita v. c.
o al. affirmare.
p duo v. c. sum meritus.
* deberem alij, vt ep. 10. supr.
* al. ne tu quidem in istis incommodis non esses. Vt ne tu quidem in istis incommodis non esses.

dium, consilium, opera, gratia, fides mea, nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem semper habuisti: primùm ob eas causas, quas scripsi: deinde, quòd ea de rep. semper voluisti, atque sensisti, vt non modò nunc secunda sperare debeas, sed etiam, si omnia aduersa essent, tamen conscientia & factorum, & consiliorum tuorum, quęcumq; acciderent, fortissimo, & maximo animo ferre deberes. Vale.

ARGVMENTVM.

Quid actum sit cum Cæsare de Ligarij incolumitate narrat. Concludit epistolam cohortatio ad lætitiam.

Eodem anno.

M. C. Q. LIGARIO, S. D. 14

ME scito omnem meũ laborem, omnem operam, curam, studium in tua salute consumere. nam cùm te semper maximè dilexi, tũ fratrum tuorum, quos æquè, atque te, summa *q* beneuolẽtia sum complexus, singularis pietas, amorq; fraternus, nullum me patitur officij erga te, studiiq; munus, aut tempus prætermittere. Sed quæ faciã, fecerimq; pro te, ex illorum te literis, quàm ex meis, malo cognoscere. Quid autem sperem, aut confidã, & exploratum habeam de salute tua, id tibi à me declarari volo. Nam si quisquam est timidus in magnis, periculosisq; rebus, semperq; magis aduersos rerum exitus metuens, quã sperans secundos, is ego sum: &, si hoc vitium est, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen cum *r* ad II. Kal. *intercalareis priores, rogatu fratrum tuorum venissem manè ad Cæsarem: atque omnem adeundi, & conueniendi illius indignitatẽ & molestiam pertulissem: cùm fratres, & propinqui tui iacerent ad pedes, & ego essem locutus quæ causa, *s* quæ tuũ tẽpus postulabat: non solùm ex oratione Cæsaris, quæ sanè mollis, & liberalis fuit: sed etiam ex oculis, & vultu, *t* & multis prætereà signis: quæ faciliùs perspicere potui, quàm scribere:

q q. v. c. beniuolentia.

r L. a. d. vi. Kal.

* al. intercalarem, vel compellarem.

s L. quæ tẽpus tum postul.

t L. & ex multis pręt. & ita v. c.

hanc in opinionem discessi, vt mihi tua salus dubia non esset. Quamobrem fac animo magno, fortique sis: &, si turbidissima sapienter ferebas, tranquilliora lætè feras. Ego tamen tuis rebus sic adero, vt difficillimis: neque Cæsari solùm, sed etiam amicis eius omnibus, quos mihi amicissimos esse cognoui, pro te, sicut adhuc feci, libentissimè supplicabo. Vale.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Basilio.

v L. Basilo.

CICERO v BASILIO, S.D. 15

TIBI gratulor: mihi gaudeo: te amo: tua tueor: à te amari, & quid agas, quidque istic agatur, certior fieri volo. Vale.

ARGVMENTVM.

Petit vt se absentem tueatur Scripta (*inquit Manutius*) quo anno interfectus est Cæsar: si modò hic Bithynicus ille est, quem Siciliæ Prætorem post Cæsaris necem præfuisse narrat App. Antonio & Dolabella Coss.

BITHYNICVS CICERONI, S.D. 16

SI mihi tecum non & multæ, & iustæ causæ amicitiæ priuatim essent, repeterem initia amicitiæ ex parentibus nostris: quod faciendũ iis existimo qui paternam amicitiam nullis ipsi officijs prosecuti sunt. Itaque contentus ero nostra ipsorum amicitia: cuius fiducia peto à te, vt absẽtem me quibuscumque in rebus opus fuerit, tueare, si nullum officium tuum apud me intermoriturum existimas. Vale.

ARGVMENTVM.

Cupit vnà cum Bithynico remp. constitutam bene: & cum Bithynico viuere. Si beneficia spectentur, coniunctiores ei quàm se esse alios, si necessitudo, neminem.

x L. Cicero B.

y al. accedere.

x M. T. C. BITHYNICO, S. 17

CVM ceterarum rerum causa cupio esse aliquando remp. constitutam: tum velim mihi credas, y accidere id etiam, quo magis expetam pro-

promissum tuũ, quo in literis vteris. Scribis enim, si ita sit, te mecum esse victurum. Gratissima mihi tua voluntas est: facisque z nihil alienũ necessitudine nostra, iudiciisque patris tui de me summi viri. Nam sic habeto: beneficiorum magnitudine eos, qui temporibus valuerunt, aut valeant, coniũctiores tecum esse quàm me: necessitudine, neminem. Quamobrem grata mihi est, & memoria tua nostræ coniunctionis, & eius etiam augendæ voluntas. Vale. z L. nihil alienum à necessitud.

ARGVMENTVM.

Audierat Lepta scriptam esse à Cæsare legem, sed nõdum latam, de creandis municipiorum decurionibus: & quoniam familiares quosdã suos qui præconium fecerant, fieri volebat decuriones, ideo per literas quæsiuit à Cicerone, vt quid in lege scriptum esset, ex Balbo Cæsaris familiari cognosceret. Respondet Cicero se ex Balbi codicillis cognouisse, licere iis qui præconium fecissent in decurionibus esse, qui facerent, vetari. Rescribit quoque de bello Hispaniensi, de Leptæ negotio, de oratore perfecto à se composito, de mansione vrbana, de Leptæ filio, vt Hesiodi versus de virtute per sudorem comparanda ediscat, & sæpe recitet. Scripta est cùm Cæsar IIII. Consul sine collega in Hispania contra Pompeij liberos certaret.

M. T. C. LEPTAE, S. D. 18

a SIMVL vt accepi à Seleuco tuo literas, statim quæsiui è Balbo per codicillos, quid esset in lege. Rescripsit, Eos, qui facerent præconiũ, vetari esse in decurionibus: qui fecissent, non vetari. Quare bono animo sint & tui, & mei familiares. neq; enim erat ferendũ, cùm, qui hodie haruspicinam facerent, b in senatu Romæ legerentur: eos, qui aliquãdo præconium fecissent, in municipijs decuriones esse non licere. De Hispaniis noui nihil. magnum tamẽ exercitum Pompeiũ habere con- a al. Simul atque acc: al. Simul acccepi. b fort. in senatum.

constat. Nam Cæsar ipse ad nos misit exemplum c Patieti literarum: in quo erat, illi vndecim esse legiones. scripserat etiam Messala Q. Salasso, *d* Q. Curtium, fratrem eius, iussu Pompeij, inspectante exercitu: interfectum, quòd consensisset cum Hispanis quibusdam, si in oppidum nescio quod Pōpeius rei frumentariæ causa venisset, eum cōprehendere, ad Cæsaremq; deducere. De negotio tuo, quod sponsor es pro Pompeio, si *e* Balbus conspōsor tuus redierit, homo in re familiari non parum diligens, non desinam cum illo communicare, si quid expediri possit: quod videbatur mihi ille confidere Oratorem * meum tantopere à te probari, vehementer gaudeo. Mihi quidem sic persuadeo, me, quidquid habuerim iudicij de dicendo, in illum librū contulisse. Qui si est talis, qualē tibi videri scribis, ego quoque aliquid sum: sin aliter, non recuso, quin, quantum de illo libro, * tantundem de mei iudicij fama detrahatur. Leptam nostrum cupio delectari iam talibus scriptis. etsi abest maturitas ætatis, iam tamen personare aureis eius huiusmodi vocibus, non est inutile. Me Romæ tenuit omnino Tulliæ meæ partus. Sed cū ea, quēadmodū spero, satis firma sit: teneor tamen dū à Dolabellæ procuratoribus exigā primā * pēsionem: &, mehercule, non tam sum peregrinator iam, quàm solebam. ædificia mea me * delectabāt, & otium. domus est, quæ nulli villarum mearum cedat: otium omni desertissima regione maius. Itaque ne literæ quidem meæ impediuntur: in quibus sine *f* vllo interpellatore versor. Quare, vt arbitror, prius hic te nos, quàm istic tu nos videbis. Lepta suauissimus ediscat * Hesiodum: & habeat in ore,

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι. Vale.

c I. Patiæci. al. Paciæci. vide App. de Hist. Hispaniēsi.
d v.c. P. Curtium.

e I. Galba.

* Is est de perfecto oratore de quo suprà ep. 7. & li. 15. ep. 20.

* Prisc. l. 1. tantundem legendum esse monet.

* al. pensitatio. vt 11. Att. 19. vbi eadem vtitur voce pēsionis.
* al. delectant.
f L. vlla interpellatione: v. & ita v.c.
* in opere ἔργα καὶ ἡμέραι.

ARGVMENTVM.

A Macula diuersorio humanissimè exceptum gratulatur.

latur: ludorum (quos Cæsar deuictis iam in Hispania Pompeij liberis, per singulas regiones edere cogitabat) curationem dissuadet. Scripta est reuertēte ad vrbem Cæsare, post bellum Hispaniense.

CICERO LEPTAE, S. D. 19

MACVLAM officio functum esse gaudeo. eius Falernum mihi semper idoneum visum est g diuersorio: si modò tecti satis est ad comitatum nostrum recipiendum. h Ceteroqui is mihi locus non displicet: nec ea re Petrinum tuū deseram. Nam & villa & amœnitas illa, commorationis est, non i diuersorij. 1 De curatione aliqua munerum * regionum, cum Oppio locutus sum: nam Balbū, posteaquàm tu es profectus, non vidi. tantis pedū doloribus afficitur, vt se conueniri nolit. Omnino de tota re, vt mihi videris, sapientiùs faceres, si non curares. quod enim eo labore assequi vis, nullo modo assequére. tanta est enim intimorū multitudo, k vt ex his potiùs aliquis effluat, quā nouo sit aditus: præsertim qui nihil efferat, præter operam: in qua ille se dedisse beneficium putabit (si modo ipsum sciet) non accepisse. 2 Sed tamen aliquid videbimus, in quo sit * spes. aliter quidem non modò non appetendum, sed etiam fugiendū puto. Ego me Asturæ diutius arbitror commoraturum, quoad ille quandoque veniat. Vale.

g L. deuersorio.
h L. Ceterū is mihi quidem locus non displ. al. Ceteroqui mihi locus non displ.
i L. deuersorij.
* al. regiorum. & ita Lamb.
k al. vt ex his aliquis potius effl.
* Victorius species. improbat L.

ARGVMENTVM.

Consolatur exsulantem. Scripta est tempore belli Hispaniensis.

CICERO TORANIO, S. D. 20

DEDERAM triduo antè pueris Cn. Plancij literas ad te. ego nunc ero breuior, téque vt antea consolabar, hoc tempore monebo. Nihil puto tibi esse vtilius, quàm ibidem opperiri, quoad scire possis, quid tibi agendum sit. Nam præter nauigationis longæ, & hyemalis, & minimè portuosæ periculum, quod vitaueris,

hinc

l L. ne illud quidem negligendum quantiuis, quamuis subitò, cùm certi, &c.
* al. non negligendum ne.
m v.c. te istim.
n L. cum Milone. al. Cilone.

l ne illud quidem * non, quamuis subitò, cùm certi aliquid audieris, m te istinc posse proficisci. Nihil est præterea, cur aduenientibus te offerre gestias. multa præterea metuo, quæ n cum Chilone nostro communicaui. Quid multa? Loco opportuniore in his malis nullo esse potuisti: ex quo te, quocumque opus erit, facillimè & expeditissimè conferas. Quòd si recipiet ille se: ad tempus aderis: sin (quoniam multa accidere possunt) aliqua res eum vel impediet, vel morabitur: tu ibi eris, vbi omnia scire possis. hoc mihi prorsus valde placet. De reliquo, vt te sæpe per literas hortatus sum, ita velim tibi persuadeas, te in hac caussa nihil habere, quod timendum sit, præter communem casum ciuitatis: qui etsi est grauissimus, tamen ita viximus, & id ætatis iam sumus, vt omnia, quæ non nostra culpa nobis accident, fortiter ferre debeamus. Hic tui omnes valent, summaque pietate te desiderant, & diligunt, & colunt. Tu & cura vt valeas, & te o istinc ne temerè p commoueas. Vale.

o v.c. istim.
p fort. commoueto.

ARGVMENTVM.

Toranium in publicis malis consolatur, plurimumq; valere ad leuandum dolorem, mentis optimæ conscientiam Toranio nihil prætercommunes casus pertimescendũ ostẽdit; se quæ ad salutem suam & liberos pertinerẽt, pro virili curaturũ. Eodem anno.

CICER. TORANIO, S. D. 21

q v. c. scribebam.

r fort. & te vnum.

s copulatio, &, abest à v.c.

ETSI, cum hæc ad te q scriberẽ, aut appropinquare exitus eius calamitosissimi belli, aut iã aliquid actum, & confectum videbatur: tamen quotidie commemorabam, r te vnũ in tanto exercitu mihi fuisse assensorem, & me tibi: solósq; nos vidisse quantum esset in eo bello mali, in quo, spe pacis exclusa, ipsa victoria futura esset acerbissima: quæ aut interitũ allatura esset, si victus esses: aut, si vicisses, seruitutem. Itaque ego, quem tum fortes illi viri, & sapientes, Domitij, & Lentuli, timidum esse dicebant (s & eram planè: timebam enim,

enim, ne euenirent ea, quæ acciderunt) idem nũc nihil timeo, & ad omnem euentum paratus sum. Cùm aliquid videbatur caueri posse: tum id negligi dolebam. nunc verò, euersis omnibus rebus, cũ cõsilio profici nihil possit, vna ratio videtur, quicquid euenerit, ferre moderatè: PRAESERTIM CVM OMNIVM RERVM MORS SIT EXTREMVM: & mihi sim conscius, *t* me, quoad licuerit, dignitati reip. consuluisse: &, hac amissa, salutem retinere voluisse. Hæc scripsi, non vt de me ipse dicerem, sed vt tu, qui coniunctissima fuisti mecũ & sententia, & voluntate, eadem cogitares. MAGNA ENIM *consolatio est, v cùm recordare, etiam si secus acciderit, te tamen rectè, veréque sensisse.* Atque vtinam liceat aliquãdo aliquo reip. statu nos frui, *x* interque nos conferre sollicitudines nostras, quas pertulimus tũ, cùm timidi putabamur, quia dicebamus ea futura, quæ facta sunt. De tuis rebus nihil esse quod timeas, præter vniuersæ reip. interitum, tibi confirmo. De me autem sic velim iudices, quantum ego possim, me tibi, saluti tuæ, liberísque tuis summo cum studio præstò semper futurum. Vale.

t L. me q licuerit. al. me & quoad lic.

v L. cum recordere.

x L. inter nosq; conf. & ita v. c.

ARGVMENTVM.

Excusat Cicero officium suum quia literas ad eum antea non miserit, oratque vt cum reip. iam satisfecerit, incolumitati suæ consulat, amicorumq;, quos belli casus eripuit, desiderium forti animo ferat. Se verò facturum strenuè quæ saluti illius & dignitati conducere arbitrabitur. Cæsare III. & Lepido Coss.

CICERO DOMITIO, S. D. 22

NON ea res me deterruit, quo minùs, posteà quàm in Italiam venisti, literas ad te mitterem, quòd tu ad me nullas miseras: sed quia nec quid tibi pollicerer, ipse *y* egens rebus omnibus, nec, quid suaderem, cùm mihimetipsi consilium deesset: nec quid consolationis afferrē in

y duo v. c. egens omnibus reb⁹.

in tantis malis, reperiebam. Hæc quamquam z nihilo meliora sunt, nunc etiam, atque etiam multò desperatiora, tamen inaneis esse meas literas, quã nullas, malui. Ego, si te intelligerem plus conatum esse suscipere reip. causa muneris, quàm quantum præstare potuisses; tamen, quibuscumque rebus possem, ad eam conditionem te viuendi, quæ daretur, quæque esset, hortarer. Sed cùm consilij tui bene, fortiterq; suscepti, eum tibi finem statueris, quem ipsa fortuna terminum nostrarum contentionum esse voluisset: oro, obtestórque te a pro nostra vetere coniunctione, ac necessitudine, próque summa mea in te b beneuolentia, & tua in me c pariter, te vt nobis, parenti, coniugi, tuísque omnibus, quibus es, fuistíque semper carissimus, saluum conserues. d incolumitati tuæ, tuorúmque, e qui ex te pendent, consulas: quæ didicisti, quæq; ab adolescentia pulcherrimè a sapientissimis viris tradita, memoria & scientia comprehendisti, iis hoc tempore vtare: quos coniunctos summa beneuolentia, plurimisq; officiis amisisti, eorum desiderium, si non æquo animo, at forti feras. Ego, quid possim, nescio: vel potiùs me parum posse sentio: illud tamen tibi polliceor, me, quæcumque saluti dignitatique tuæ conducere arbitrabor, tãto studio esse facturum, quanto semper tu & studio & officio in meis rebus fuisti. Hanc meam voluntatem ad matrem tuam, optimam fœminam, tuíque amantissimam, detuli. Siquid ad me scripseris, ita faciam, vt te velle intellexero. f Sin tu minus scripseris: ego tamen omnia, quæ tibi vtilia esse arbitrabor, summo studio diligentiáque curabo. Vale.

z L. nihilo meliora sũt nunc, atque etiam multo desp.

a v. c. pro vetere nostra c.
b v. c. beniuolentia.
c L. pari.
d al. incolumitatiq; t.
e q. v. c. qui de te pendent.

f q. v. c. Sin autem tu minùs scr.

***

M. TVL-

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM LIBER SEptimus, ad M. Marium, & alios.

ARGVMENTVM.

De ludis à Pompeio in theatri à se extructi consecratione exhibitis & eorum fastidio, nihil in illis fuisse dignum Mario. Partes itaque quatuor habet hæc Epistola. Prima gratulatio, quòd ludos leporis expertes non viderit. Secunda ludorum descriptio, tertia Caninij, defensio eiusq; discedendi à iudiciis cupiditas. Postremò excusat, quia prolixior ludorum narratio fuit. Annus quo Pompeius & Crassus alterum Consulatum gesserunt.

M. CICERO M. MARIO, S. D. I

I TE dolor * aliquis corporis, aut infirmitas *g* valetudinis tuæ tenuit, quo minùs ad * ludos venires: fortunæ magis tribuo, quàm sapientiæ tuæ. Sin hæc, quæ ceteri mirãtur, contemnenda duxisti, & cũ per *h* valetudinẽ posses, venire tamen noluisti: vtrumque lætor, & sine dolore corporis te fuisse, & animo valuisse, cùm ea, quæ sine causa mirantur alij, neglexeris: modò, vt tibi cõstiterit fructus otij tui: quo quidem tibi perfrui mirificè licuit, cùm esses in ista amœnitate penè solus relictus. Neque tamẽ dubito, quin tu ex illo cubiculo tuo, ex quo tibi * Stabianum perforasti, 1 & patefecisti *i* Seianũ, per eos dies matutina tempora lectiunculis consumseris: cùm illi intereà, qui te istic reliquerũt, spectarent cõmunes mimos semisomnĩ. Reliquas verò parteis diei tu consumebas his delectationibus, 2 quas tibi *k* ipsi ad arbitrium tuũ *l* cõpararas

* podagra laborasse constat ex ep. 4.
g v. c. valitudinis.
* de ludis hisce quibus Pompeius primus omniũ Elephantorum pugnã in Circo dedit, meminit Cic. in Pisonem, & Plin l. 7. c. 48. Dior. 9. Pedianus. Gell. lib. 10. c. 1.
h v. c. valitudinem.
* Stabię colles celebris in agro Cãpano.
i L. Misenũ. al. Seianũ. al. Senum. al. scenam. Turneb. sinum. alij senium.
k L. ipse.
l v. c. comparas.

 raras

raras: nobis autem erant ea perpetienda, quæ scilicet m P. Mæcius probauisset. Omnino, si quæris, ludi apparatissimi, sed non tui stomachi. coniecturam enim facio de meo Nam primùm honoris causa n in scenam redierant ij, quos ego honoris causa de scena decessisse arbitrabar. Deliciæ verò tuæ noster * Aesopus, eiusmodi fuit, vt ei desinere per omneis homines liceret: is iurare cùm cœpisset, vox eũ defecit o in illo loco, SI SCIENS FALLO. Quid tibi ego alia narrẽ? nosti enim reliquos ludos. ; p Quid? † ne id quidẽ lepôris habuerunt, quod solent mediocres ludi. Apparatus enim spectatio tollebat omnẽ hilaritatem. quo quidem apparatu non dubito, quin animo æquissimo carueris. Quid enim delectationis habent sexcẽti muli in Clytemnestra? aut in equo Troiano 4 q creaturarum tria millia? aut armatura varia peditatus, & † equitatus, r in aliqua pugna? quæ popularem admirationem habuerunt, delectationem tibi nullam attulissent. Quòd si tu per eos dies operam dedisti Protogeni tuo, dũmodo is tibi quiduis potiùs, quàm orationes meas legerit: næ tu haud paulò plus, quàm quisquam nostrũm, delectationis habuisti. * Nõ enim te puto Græcos, aut Oscos ludos desiderasse: præsertim cùm Oscos ludos vel in senatu nostro spectare posis: Græcos verò s ita nõ ames: vt, ne ad villam quidem tuam via Græca ire soleas. Nam quid ego te athletas putem desiderare, qui gladiatores contempseris? in quibus ipse Pompeius confitetur, se & operam & oleum perdidisse. * Reliquæ sunt venationes binæ per dies quinque, magnificæ, nemo negat sed quæ potest esse † homini t politico, delectatio, cũ aut homo imbecillus à valentissima bestia laniatur, aut præclara bestia venabulo transuerberatur? quæ tamen, si videnda u sint, sæpe vidisti: neque nos, qui hæc spectauimus, quidquam noui vidimus. x Elephantorum extremis dies fuit, in quo admiratio

m L. Sp. Mæcius.
vide Hor. in epist. ad Pisones & 1. Saty. 10.
n v. c. in scenam.
* Vide Macrob. 3. Satur. & Pli. l. 20. c. 51.
o al. in eo loco.
* Vide Festum in lapidẽ, & Pli. in Panegyr.
p L. Quid quòd ne id quidem lepôris hab. q. s. m. ludi.
q L. arcerarum tria m. est n. arcera genus vehiculi Varr. & Non.
r L. vt in aliq. p. al. vt in Illiaca vel Attica sic Vrs.
* Tria ludorum genera exhibuit.
s al. ita ames.
* Dion. 39. 500. Leones quinq; diebus ferro absutos narrat
t L. polito. χαρίεντα Græci.
u L. sunt.
x v. c. Extre-

ratio magna vulgi atque turbæ: delectatio nulla extitit. quin etiam misericordia quædam consecuta est, atque opinio eiusmodi esse quandã *y* illi belluæ cum genere humano societatem. His ego tamen diebus, * ludis scenicis, ne fortè videar tibi non modo beatus, 5 *z* sed liber omninò fuisse, *a* dirupi penè me in iudicio Galli Caninij familiaris tui. Quod si tam facilem populum haberem, quàm Aesopus habuit: libenter mehercule artem *b* desinerem, tecúmque & cum similibus nostri viuerem. Nam me cùm antea tædebat, cùm & ætas, & * ambitio hortabantur, & licebat denique quem nolebam, nõ defendere: tu verò hoc tempore vita nulla est. Neque enim fructum vllum laboris, *c* exspecto: & cogor nonnunquã homines non optimè de me meritos, rogatu eorum, qui bene meriti sunt, defendere. Itáque quæro causas omneis aliquando viuendi arbitratu meo: téque, & istam rationem otij tu & laudo vehementer, & probo. quódque nos minus intervisis, hoc fero *d* animo æquiore quòd, si Romæ esses, tamen neque nos lepôre tuo, neque te (si quis est in me) meo frui liceret, propter molestissimas occupationes meas: quibus si me relaxaro (nam vt planè exsoluam, non postulo) *e* te ipsum quidem, qui multos annos nihil aliud commentaris, docebo profectò, quid sit humaniter viuere. Tu modo istam imbecillitatem *f* valetudinis tuæ sustenta, & tuere, vt facis, vt nostras villas obire, *g* & mecum simul lecticula concursare possis. Hæc ad te pluribus verbis scripsi quàm soleo, non otij abundantia, sed amoris erga te, quòd me quadam epistola subinuitaras, si memoria tenes, *h* vt ad te aliquid huiusmodi scriberem, quo minùs te prætermisisse ludos pœniteret. Quod si assecutus sum, gaudeo: sin minus hoc me tamen cõsolabor, quòd posthac ad ludos venies, nósq; vises: neq; in epist. relinques meis, spẽ aliquã delectationis tuæ. Vale.

mus Elephã torum dies fuit. octodecim fuisse narrat Diõ. Pli. verò 20 *y* L. illi beluæ.

* ludis scenicis glossema esse putat. Vict.

z sed nec liber omninò essi. al. sed ne liber quidẽ omnino fuisse. al. sed liber omnino non fuisse. al. sed ne liber omnine fuisse.

a dirupi me pene, &c. & ita v. c

b. al. deserere m.

* Lamb. ambitione hortab.

c v. c. ex his peto.

d al. æquiore animo.

e al. & te ipsum.

f v. c. valitudinis t.

g q. v. c. & mecum nostra simul lecticula concursare p. Lamb. & mecũ simul lecticula circumcursare poss. rectè id ad Q. fr. ep. 2. 9. *h* q. v. c. vt aliq. ad te.

ARGVMENTVM

De Marij negotio primùm iocatur Cicero, deinde sibi curæ esse confirmat. T. Munatij Planci Bursæ condemnationem gratulatione dignam esse scribit: præterea calere iudicia, nouas ferri leges, vtrisque detineri. Scripta paucis diebus post initum à Sulpitio & Marcello Cõsulatũ. A.V.C. DCLXXXXIX.

M. T. C. M. MARIO, S. D. 2

MANDATVM tuum curabo diligenter. Sed homo acutus, ei mandasti potissimum, cui expediret, illud venire quàm plurimo. Sed eò vidisti multum quòd præfinisti, quo ne pluris emerem. Quod si mihi permisisses: qui meus amor in te est: confecissem cum coheredibus. nunc, k quando tuum pretium noui, licitatorem potius apponã, quàm illud minoris veneat. sed de ioco satis est. Tuum negotium agam, sicuti debeo diligenter. De Bursa, te gaudere certò scio. sed nimis verecundè mihi gratularis. Putas enim, vt scribis, propter hominis sordeis minùs me magnã illam lætitiam putare. Credas mihi velim, magis me iudicio hoc, quàm morte inimici lætatum. Primùm enim iudicio malo quàm gladio: deinde gloria potiùs amici, quàm calamitate. In primisque me delectauit tantum studium bonorum in me exstitisse contra incredibilem cõtentionem clarissimi, l ac potentissimi viri. Postremò, quod vix verisimile fortasse videatur, oderam multò peius hũc, quàm illum ipsum Clodium. Illum enim oppugnaram: hunc defenderam. Et ille cùm omnis resp. in meo capite discrimẽ esset m habitura, magnum quiddam spectauit: n nec sua quidem sponte, sed eorum auxilio, qui me stante stare non poterant: hic simiolus, animi causa, me, in quem inueheretur, delegerat: persuaseràtque nonnullis inuidis meis, se in me emissarium semper fore. Quãobrem valde iubeo gaudere te magna res gesta est. numquam vlli fortiores ciues fuerunt, quàm qui

k L. quoniã t. & ita v. c.

l al. & potẽtiss.

m L. aditura. & ita v.c.

n L. nec sua sponte.

qui ausi sunt eum contra tantas opes eius, à quo ipsi lecti iudices erant, condemnare. Quod fecissent numquam, nisi iis dolori meus fuisset dolor.

1 Nos hic multitudine, & * celebritate iudiciorũ & nouis legibus ita distinemur, vt quotidie vota faciamus, ne intercaletur, vt quàm primùm te videre possimus. Vale. * al. crebritate

ARGVMENTVM.

Causas exponit cur post Pharsalicam pugnam in patriam redire maluerit, quàm vel bellum renouare, vel mortem sibi consciscere voluntariam, vel capere aliquem exsulio locum. Scripta post Africanum bellum, Cæsare III. & Lepido Coss.

M. CICERO M. MARIO, S. D. 3

PERSAEPE mihi cogitãti de communibus miseriis, in quibus tot annos versamur & (vt video) versabimur, solet in mentem venire illius temporis, quo proximè fuimus vnà. quin etiam ipsum diem memoria teneo. Nam o ad III. Idus Maias Lentulo & Marcello Consulibus, cùm in Pompeianum vesperi venissem, tu mihi sollicito animo præsto fuisti. Sollicitum autem te habebat cogitatio tum officij, tum etiam periculi mei. Si manerem in Italia, verebare ne officio deessem, p si proficiscerer ad bellum, periculum te meum cõmmouebat. quo tempore vidisti profectò me quoque ita conturbatum, vt non explicarẽ, quid esset optimum factu. pudori tamen malui, famæque cedere, quàm salutis meæ rationem ducere. Cuius me mei facti pœnituit, non tam propter periculum meum, quàm propter vitia multa, quæ ibi offendi, quò veneram. Primùm neque magnas copias, neque bellicosas: deinde, extra ducem, paucósque præterea (de principibus loquor) reliqui primùm in ipso bello rapaces, deinde in oratione ita crudeles, vt ipsam victoriam horrerem: maximum autem æs alienum amplissimorum virorum. Quid quæris? nihil boni, præter causam. Quæ cũ vidissem desperans victoriam, primùm cœpi sua-

o L. a. d. III.

p al. sin proficiscerer.

 dere

dere pacem, cuius fueram semper auctor: deinde cùm ab ea sententia Pompeius valde abhorreret, suadere institui, vt bellum duceret. Hoc interdũ probabat, & in ea sententia videbatur fore, & fuisset fortasse, nisi quadam ex pugna cœpisset suis militibus confidere. Ex eo tempore vir ille summus, *q* nullus imperator fuit. Signa tirone & & collectitio exercitu cum legionibus robustissimis contulit. victus turpissimè, amissis etiam castris solus fugit. Hunc ego belli mihi finem feci: nec putaui, cùm *integri pares non fuissemus*, *fractos superiores fore*. Discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas insidias incidẽdum, aut deueniendum in victoris manus, aut ad iubam confugiendum, aut capiendus tanquam *r* exsilio locus, *s* aut consciscenda mors voluntaria. Certè nihil fuit præterea, si te victori nolles, aut non auderes committere. Ex omnibus autem iis, quæ dixi, incommodis, nihil tolerabilius *t* exsilio præsertim, innocenti. vbi nulla adiuncta est turpitudo: addo etiam, cùm ea vrbe careas, in qua nihil sit, quod videre possis sine dolore. Ego cum meis (si quidquam nunc *u* cuiuspiam est) etiam in meis esse malui. Quæ acciderunt, omnia dixi futura. Veni domum, *y* non quòd optima viuendi conditio esset: sed tamen si esset aliqua *z* forma reip. tanquam in patria vt essem: si nulla tanquam *a* in exsulio. Mortẽ mihi cur *b* consciscerem causa nulla visa est: cur optarem, *c* multę. Verus est enim, VBI NON SIS QVI FVERIS, NON ESSE *cur velis viuere*. Sed tamen vacare culpa, magnum est solatium: præsertim cùm habeam duas res, quibus me sustentem: optimarum artiũ sciẽtiam, & maximarum rerum gloriam: quarum altera mihi viuo numquã eripietur, altera ne mortuo quidem. Hæc ad te scripsi verbosiùs: & tibi molestus fui, quòd te cùm mei, tum reip. cognoui amantissimum. Notum tibi omne *d* consilium meum esse volui, vt primùm scires, me nũquam

q q.v.c. nullius imperij fuit. non plac.

r al. exsulio.

s L. aut cõsciscendam.

t al. exsulio

v v.c. cuiusquam est. & ita L.

y v.c. non quo.

z al. fortuna reip.

a al. in exsilio.

b L. consciscerem.

c libri vul. multæ causæ.

d meum consilium.

quam voluisse, plus quemquam posse, quàm vniuersam rempublicam. Posteà autem quàm alicuius culpa tantùm valeret vnus, e vt obsisti nõ posset, me voluisse pacem: amisso exercitu, & eo duce, in quo spes fuerat vno, *f* me voluisse etiã, reliquis omnibus postquam non potuerim mihi ipsi finem fecisse belli: nunc autem, si hæc ciuitas est, ciuem esse me: si non, exulem esse non incommodiore loco *g* quàm si me Rhodum, aut Mytilenas contulissem. Hæc tecum coram malueram: sed quia longius fiebat, volui per literas eadem: *h* vt haberes quid diceres, si quando in vituperatores meos incidisses. Sunt enim, qui cùm meus interitus nihil fuerit reip. profuturus, criminis loco putent esse quod viuã. Quibus ego certò scio non videri satis multos periisse: qui si me audissent, quamuis iniqua pace, *i* honesta tamen viuerent. Armis enim inferiores, non causa fuissent. Habes epistolam verbosiorem fortasse, quàm velles: quod tibi ita videri putabo, nisi mihi longiorem remiseris. Ego, si, quæ volo, expediero, breui tempore te, vt spero, videbo. Vale.

e L. vt ei obsisti non p. f L. me voluisse etiam reliquis omnibus, postquàm non potuerim mihi, &c. g q. v. c. quã si Rhodum, aut Mytilẽ. me cont. h L. vt haberes quod diceres, siq. i al. honestè ita edit Lã.

ARGVMENTVM.

Præmonet M. Marium de aduentu suo in Pompeianũ. Eodem anno.

M. T. C. M. MARIO, S. D. 4

k AD VIII. Kal. Iulias in Cumanum veni cum Libonetuo, vel nostro potius. in Pompeianum statim cogito. Sed faciam te antè certiorem. Te cùm semper valere cupio, tum certè, dum hîc sumus. Vides enim, quantò pòst vna futuri simus. Quare *l* si quod constitutum cum podagra habes, *m* fac in alium diem differas. Cura igitur, vt valeas: & me hoc biduo, aut triduo exspecta. Vale.

k L. a. d. IX. kalen. al. A. D. VIII. kal. l al. siquid. m v. c. fac

ARGVMENTVM.

Commendat Trebatium Cæsari Galliarum Proconsuli. Domitio & Appio Coss. scripta, quod ex 14. lib. 2. ad Q. fratrem intelligitur.

M. T. C. CAESARI IMP. S. D. 5

VIDE, quàm mihi persuaserim, te me esse alterum, non modò in iis rebus, quæ ad meipsum, sed etiam in iis, quæ ad meos pertinent. C. Trebatium cogitaram, quocunque exirem, mecũ ducere, vt eũ meis *n* omnibus studiis, *o* & beneficiis quã ornatissimũ, domũ reducerẽ. Sed posteaquam & Pompeij commoratio diuturnior erat, quã putarã, & mea quædam tibi non ignota dubitatio aut impedire profectionem meam videbatur, aut certè tardare: vide quid mihi sumserim. Cœpi velle, ea, Trebatium exspectare à te, *p*. quæ sperasset à me: neq; hercule minùs ei prolixè de tua voluntate promisi, quàm erã solitus de mea polliceri. Casus verò mirificus quidam interuénit, quasi vel testis opinionis meæ, vel sponsor humanitatis tuæ. Nam cùm de hoc ipso Trebatio cum Balbo nostro loquerer accuratiùs domi meæ, literæ mihi dantur à te: quibus in extremis scriptũ erat, *q* M. FVRIVM QVEM MIHI COMMENDAS, † VEL REGEM GALLIAE FACIAM, *r* VEL * LEPTAE *r* LEGATVM. SI VIS TV, ad me alium mitte, quem ornem. Sustulimus manus & ego, & Balbus. tanta fuit opportunitas, vt illud nescio quid non fortuitum, sed diuinũ videretur. Mitto igitur ad te Trebatium, atque ita mitto, vt initiò mea spõte, pòst autem inuitatu tuo mittendum duxerim. Hunc, mi Cæsar, sic velim omni tua comitate complectare, vt omnia, quæ per me possis adduci, vt in meos conferre velis, in vnum hunc conferas: de quo tibi homine *s* hæc spondeo, non illo vetere verbo meo, quod, cùm ad te de Milone scripsissem, iure lusisti: sed more Romano, quo modo homines non inepti loquũtur: probiorem hominem, meliorem virum, *t* prudentiorem esse neminem. Accedit etiam, *u* quod familiam ducit, in iure ciuili singularis memoriæ summa scientia. Huic ego neque tribunatũ, neque præfecturam, neque vllius beneficij certum

n L. cõmnnibus.
o al. beneficiis q.
p q. v. c. quæ expectasset.
q al. M. ORFIVM. al. M Rufum. al. Iffium. al. M. Iffiũ. al. Mirtium alij Idfium. alij M. Finium. al. M. Isinium, vel M. Itifium. vel M. Infium vel M. Infiniũ. vel M. Lifium. vel M. Rufum, veteres omnes libri. Vide hic Manu.
* al. certè legatum. al. tertiæ. al. tertię legionis legatũ.
r L. DELEGABO. alij delegẽ. al. dilegam. al. proregem.
s L. hoc spond.
t L. prudentiorem.
u L quod familiaritate inducit.

tum nomen peto: beneuolentiam tuam & liberalitatem peto: neque impedio, quo minus, si tibi ita placuerit, etiam hisce eum ornes x gloriolæ insignibus. totum denique hominem tibi trado *de manu* (vt aiunt) *in manum*, tuam istam & victoria & fide præstantem. Sumus enim y putidiusculi, quàm per te vix licet: verùm, vt video, licebit. Cura, vt valeas, & me, vt amas, ama.

x q.c. gloriæ.

y al. impudentiusculi.

ARGVMENTVM.

Hortatur Trebatium vt vrbis vrbanitatisque curam & memoriam quasi quasdam ineptias abiiciat, suas res suáque incœpta perficiat. Eodem anno.

CICERO TREBATIO, S. D. 6

IN omnibus meis epistolis quas ad Cæsarem aut ad Balbum mitto, legitima quædam est accessio commendationis tuæ, nec ea vulgaris, sed cum aliquo insigni z iudicio meæ erga te a beneuolentiæ. Tu modò ineptias istas, & desideria vrbis, & vrbanitatis depone: & quo consilio profectus es, id assiduitate & virtute cõsequere. Hoc tibi tam ignoscemus nos amici, quàm ignouerũt Medéæ * *quæ* b *Corinthi arcem alteram habebant matronæ opulentæ optimates*: quibus illa 1 manibus gypsatissimis persuasit, ne sibi illæ vitio verterent, quod abesset à patria. * NAM MVLTI SVAM REM BENE GESSERE, *& publicam patria procul.* c *Multi qui domi ætatem agerent, propterea sunt improbati.* Quo in numero tu certè fuisses, nisi te extrusissemus. Sed plura scribemus aliàs. Tu, qui cæteris cauere didicisti, in Britannia ne ab essedariis decipiaris caueto: & quando Medéam d agere cœpi, illud semper memento, QVI IPSE SIBI *sapiens prodesse* e *nequit, nequidquam sapit.* Cura, vt valeas.

z al. iudicio non pl.

a v. c. beniuolentiæ.

* Græci sunt Euripidis versus ab Ennio conuersi.

b al. Corinthis.

* versus esse videtur Manu. hoc loco.

c L., Multi domi qui ætatem egerunt, propterea sunt impr.

d v.c. cœpi agere.

e L. nõ quit. & ita q. v.c.

ARGVMENTVM.

Monet vt assiduam operam Cæsari nauet, ab eius liberalitate exspectet omnia. Eodem anno.

CICERO TREBATIO, S. D. 7

EGO te commendare non desisto: sed quid proficiam, ex te scire cupio. Spem maximã habeo in Balbo: ad quem de te diligentissimè & sæpissimè scribo. Illud soleo mirari, non me toties accipere tuas literas, quoties à Q. fratre mihi *f* afferuntur. In Britannia nihil esse audio neque auri, neque argenti. Id si ita est, essedũ aliquod suadeo rapias, & ad nos quàm primùm recurras. Sin autem sine Britannia tamen assequi id quod volumus possumus, perfice, vt sis in familiaribus Cęsaris. multum enim te in eo frater adiuuabit meus, multum Balbus: sed mihi crede, tuus pudor; & labor plurimùm. *g* Imperatorem liberalissimum habes, ætatem opportunissimam, commendationem certè singularem: vt tibi vnũ timendum sit, ne ipse tibi defuisse videare. Vale.

f v. c. afferãtur.

g q. v. c. Imper. lib. æt. opp. comm. certè singularem habes: vt tibi &c.

ARGVMENTVM.

Quid Cæsar ad se de Trebatio scripserit, quidque ipse Cæsari responderit, officiosè significat. Trebatium reprehendit, quia delatum à Cæsare Tribunatum recusauerat. Eodem anno.

CICERO TREBATIO, S. D. 8

SCRIPSIT ad me Cæsar perhumaniter, nondum te sibi satis esse familiarem propter occupationes suas, sed certè fore: cui quidem ego rescripsi, quàm mihi gratum esset futurum, si quàm plurimum in te studij, officij, liberalitatis suæ cõtulisset. Sed ex tuis literis cognoui præproperam quandam festinationem tuam: & simul sum admiratus, cur tribunatus * commoda, demto præsertim labore militiæ, contemseris. Querar cum Vacerra, & Manilio: *h* nam Cornelio nihil audeo dicere, cuius tu periculo stultus es, quando te ab eo sapere didicisse profiteris. Quin tu vrges istam occasionem, & facultatem, qua melior nunquam reperietur? Quod scribis de illo

* Tribunatus militũ tertia in castris dignitas.

h al. Nam de Cornelio nõ aud. d.

i Prætia-

i Prætiano iureconsulto, ego te ei nō desino cōmendare. scribit etiã ipse mihi, te sibi gratias agere debere. De eo quid sit, cura, vt sciam. Ego vestras Britannicas literas exspecto. Vale.

i L. Præciano.

ARGVMENTVM.

Literarum officium à Trebatio requirit, monet ne reditum in vrbem præproperè cupiat.

CICERO TREBATIO, S. D. 9

IAMDIV ignoro, quid agas, nihil enim scribis, neque ego ad te his duobus mensibus scripseram: quia cum Q. fratre meo non eras, quò mitterem, aut cui datem nesciebam. Cupio scire, quid agas, & vbi sis hyematurus. Equidem velim cum Cæsare: sed ad eum k propter eius occupationes nihil sum ausus scribere, ad Balbum tamē scripsi. Tu tibi deesse noli. serius potius ad nos, dum plenior. Quòd huc properes, nihil est, præsertim Vacerra mortuo. sed tibi consilium non deest. Quid constitueris, cupio scire. l Cn. Octauius, tuus familiaris, summo genere natus, m terræ filius, is me, quia scit tuum familiarem esse: crebro ad cœnam inuitat: adhuc non potuit perducere: sed mihi tamen gratum est. Vale.

k al. propter eius luctum.

l L. Cn. Octauius, an Cn. Cornelius, tuus quidem familiaris, summo gē. n.

m γηγενής id est ignobilis. adde ep. 16. & I. ad Att. 10.

ARGVMENTVM.

Trebatio per iocum vitia obijcit, ambitionem, inscitiã, paupertatem, timiditatem. Petit quid perfecerint literæ ad Cæsarem de eo diligenter scriptæ, & omnino de statu suo, consilijsque omnibus certiorem faciat. Eodem anno.

CICERO TREBATIO, S. D. 10

LEGI tuas literas: ex quibus intellexi, te Cæsari nostro valde iureconsultum videri. Est quòd gaudeas, te in ista loca venisse, vbi aliquid sapere viderêre. Quòd si in Britaniã quoque profectus esses: profectò nemo in illa tanta insula peritior te fuisset. Verũtamē (rideamus, licet: sum enim à te inuitatus) subinuideo tibi, vltrò te etiã n accersitũ ab eo, ad quē ceteri, non propter eius superbiam, sed propter occupationem adspirare non possunt.

n L. arcessitũ ab eo, & ita v. c.

possunt. Sed tu in ista epistola nihil mihi scripsisti de tuis rebus: quæ mehercule mihi non minori curæ sunt, quàm meæ. Valde metuo, ne frigeas in hybernis. quamobrem camino * luculento vtendum censeo. Idem & o Mucio & Manilio placebat, præsertim qui sagis non abundares: quamquam vos nunc istic satis calere audio. quo quidem nũtio valde mehercule de te timuerã. Sed tu in re militari multò es cautior, quàm in aduocationibus: qui neque in Oceano natare volueris, studiosissimus homo natandi, neque spectare essedarios: quem antea ne p Andabatam quidẽ q defraudare poteramus. Sed iam satis iocati sumus. Ego de te ad Cæsarem quàm diligenter scripserim, tute scis: quàm sæpe, ego. Sed mehercule iam intermiserã, ne viderer liberalissimi hominis, meique amantissimi voluntati erga me diffidere. Sed tamen his literis, quas proximè dedi, putaui esse hominem commonendum. id feci. quid profecerim, facias me velim certiorem: & simul de toto statu meo, consiliisque omnibus. Scire enim cupio quid agas, quid exspectes, quàm longum istum tuum discessum à nobis futurum putes. Sic enim tibi persuadeas velim, vnum mihi esse solatium, quare faciliùs possim pati te esse sine nobis, r si tibi esse id emolumento sciam. sin autẽ id non est, nihil duobus nobis est stultius: me, qui te non Romam attrahã: te, qui nõ huc aduoles. Vna mehercule nostra vel seuera, vel iocosa congressio, pluris erit, quàm nõ modo hostes, sed etiã fratres nostri Hædui. Quare omnibus de rebus, fac vt quàm primùm sciam. aut consolãdo, aut consilio, aut re iuuero. Vale.

* Vide hic Manutium.
o al. Mutio.
p L. Antanabatam.
* vide Turneb. 19. Aduers. c. 8.
q L. defruda repot.
r q. v. c. si tibi id esse emol.

ARGVMENTVM.

Primùm, vt solet, iocatur occasione sumta ab Interregnis, deinde si honestatem facultatésque augeat, monet vt apud Cæsarem maneat, sin minùs, Romam redeat. A. V. C. DCC. in Interregno.

CICERO

CICERO TREBATIO, S. D. 11

NISI antè Roma profectus esses, nunc eã certè relinqueres. quis enim tot * interregnis iure consultum desiderat? Ego omnibus, vnde petitur, hoc consilij dederim, vt à singulis interregibus binas aduocationes postulent. Satísne tibi videor abs te ius ciuile didicisse? Sed heus tu, quid agis? ecquid fit? video enim, te iam iocari per literas. Hæc signa meliora sunt, s quàm in meo Tusculano. Sed quid sit, scire cupio. Consuli quidem te à Cæsare scribis: sed ego tibi ab illo consuli mallem. quod si aut fit, aut futurum putas: perfer istam militiam, & permane. Ego enim desiderium tui, spe tuorum commodorum consolabor. t sin ista sunt inaniora: recipe te ad nos. Nam aut erit hîc aliquid aliquando: aut, si minùs, vna mehercule collocutio nostra, pluris erit, † quàm omnes Samarobrinæ. Denique, u si te citò retuleris: sermo nullus erit. sin frustra diutius x abfueris: non modò Laberium, sed etiã sodalem nostrũ Valerium pertimesco. Mira enim persona induci potest Britannici iureconsulti. y Hæc non rideo, quamuis tu rideas: sed de re seuerissima tecũ, vt soleo, iocor. Remoto ioco, tibi hoc, amicissimo animo præcipio, vt si istic mea cõmendatione tuam dignitatem obtinebis, perferas nostri desideriũ: honestatem, & facultates tuas augeas. sin autem ista frigebunt, recipias te ad nos. Omnia tamen, quæ vis, & tua virtute profectò, & nostro summo erga te studio consequére. Vale.

* fuerunt in sex mensibus triginta sex Dion libr. 40. Pedianus. nã singuli interreges per dies tãtum quinque sunt.
s L. quàm quę in meo Tusc.
t V. c. sin autem ista.
u V. q. V. c. si citò te ret. & ita Lãb.
x L. afueris.
y Lamb. Hæc ego non rideo.

ARGVMENTVM.

Iocatur suo more. Epicureorum opiniones reprehendit, Trebatiúmque quem Epicureum factum fuisse cognouerat ex Pansa. Eodẽ anno in Interregno.

CICERO TREBATIO, S. D. 12

MIRABAR, quid esset, quòd tu mihi literas mittere intermisisses. Indicauit mihi Pansa meus, Epicureum * te esse factum. O castra præclara!

* & libr. 3. ep. 9.

clara! quid tu fecisses, * si te Tarentum, & non Samarobrinam misissem? 1 Iam tū mihi nō placebas, cùm idem * intuebare, quod & 2 Titius familiaris meus. Sed quoniam modo ius ciuile defendes, cùm omnia tua causa *a* facias, * non ciuium? Vbi porrò illa erit *b* formula fiduciæ, † VT INTER BONOS BENE AGIER OPORTET? Quis enim est bonus, qui facit nihil, nisi sua causa? Quod ius statues COMMVNI DIVIDVNDO, cū cōmune nihil possit esse apud eos, qui omnia voluptate sua metiuntur? Quomodo autem tibi placebit, * IOVEM LAPIDEM iurare, cùm scias Iouē iratum esse nemini posse? *c* Quid fiet porrò populo Vlubrano, si tu statueris, πολιτεύεσθαι non oportere? Quare si plane à nobis deficis: moleste fero. sin Pansæ assentari commodum est, ignosco, modo scribas aliquando ad nos, quid agas, &, à nobis quid agi, quid fieri, aut curari velis. Vale.

* Horat. 2. Saty. 4. v. 34. molle Tarentum.
* alij, intuebar.
2 L. Seius.
* al. Titius. al. Etilius. al. Elicius. al. Ericius. Etrius, Ehiceres, Eticerus, Etheius al. Zeius.
a al. facies.
* hæc duo, non ciuiū, absūt Manutio.
b L. formula fiduciæ, INTER BONOS BENE AGIER? Quis enim, &c.
* de veterū hoc iuramento vide Festū in lapidē Apuleiū de Deo Socratis. Gel. l. 1. ca. 21. Pl. in Sylla. Politiū. 3. Liuium lib. 21.
c L. Quid porrò fiet pop.
d al. proximis liter.

ARGVMENTVM.

Intermissionis literarū causā exponit, vnde occasionem arripit liberiùs iocandi. Eodem anno, & in Interregno: dies enim adscriptus est.

CICERO TREBATIO S. D.

Adeone me iniustum esse existimasti, vt tibi irascerer, quòd parū mihi constans, & nimiū cupidus decedendi viderére ob eámque causam me arbitrarére literas ad te iamdiu non misisse? Mihi perturbatio animi tui, quàm *d* primis literis perspiciebā, molestiam attulit. Neq; alia fuit vlla causa intermissionis literarū, nisi quòd, vbi esses, planè nesciebam. Hic tu me etiam insimulas, nec satisfactionem meā accipis. Audi, mi Testa. Vtrū superbiorē te pecunia facit, an quod te imperator consulit? Moriar, ni, quæ tua gloria est, putō te malle à Cæsare consuli, quàm inaurari. Si verò vtrumque est: quis te feret, præter me, qui omnia ferre possum? Sed, vt ad rem redeam, te istic inuitum non esse vehementer gaudeo: &, vt illud

erat molestum, si hoc est iucundum. Tantùm metuo, ne artificium tuum tibi parum prosit. Nam, vt audio, istic

Non ex-iure e manu consertum, sed mage ferro
Rem repetũt, f regnúmque petũt: vadũt solida vi.

g † Et tu soles ad vim faciendam adhiberi, neque est, quòd illam exceptionem in interdicto pertimescas. h QVOD TV PRIOR VI HOMINIBVS ARMATIS CONVENERIS. Scio enim, te non esse procacem in lacessendo. Sed, vt ego quoque i te aliquid de nostris cautionibus admoneam, Treuiros vites censeo, audio capitaleis esse. mallem auro, argento, ære essent. Sed aliàs iocabimur. Tu ad me de istis rebus omnibus scribas velim quàm diligẽtissimè. k Ad tertiũ Nonas Martias. Vale.

ARGVMENTVM.

Iocosè reprehendit Trebatium, qui literas nullas miserat. Videtur eodem anno.

CICERO TREBATIO, S. D. 14

CHRYSIPPVS * Vettius, Cyri * architecti libertus fecit, vt te non immemorem putarem mei: salutem enim l mihi verbis tuis nuntiauit. Valde iã lautus es, qui grauére literas ad me dare, homini præsertim propè domestico. Quòd si scribere oblitus es: m minùs multi iam, te aduocato, causa cadent. sin nostri oblitus es: dabo operam, vt istuc veniam antè, quàm planè ex animo tuo effluam. sin æstiuorum timor te debilitat: aliquid excogita, vt fecisti de Britannia. Illud quidem perlibenter audiui ex eodem Chrysippo, te esse Cæsari familiarem. Sed mehercule mallem, id quod erat æquius, de tuis rebus ex tuis literis quàm sæpissime cognoscere. Quod certè ita fieret, si tu maluisses n beneuolentiæ, quàm litium iura perdiscere. Sed hæc iocati sumus & tuo more, & nõnihil etiam nostro. Te valde amamus, nósque à te amari tũ volumus, tum etiam confidimus. Vale.

* Vide oratione pro Muræna.
e L. manũ.
f hoc totũ, regnũque pet. vad. solidi vi. non est in libr. antiq. nec habet Carolus Stephanus.
g L. At tu nõ soles ad vim, &c.
h Lamb. QVOD TV PRIOR CVM HOMINIBVS ARM. Manut. veneris.
i v. c. te aliquid admoneã de nost. caut. Treuir
k L. A. D. III. Nonas M.
* vide 7. Att. ep. 14.
* 1. Att. 3. 2. ad Quint. fr. 2.
l v. c. verbis tuis mihi nuntiauit.
m q. v. c. minus multi iam alij te adhuc. non pl.
n v. c. beniuolẽtiæ.

ARGVMENTVM.

Trebatium cupit præsentem esse. Gratulatur de Marij familiaritate. Eodem anno.

CICERO TREBATIO, S. D. 15

QVAM sint morosi qui amant, vel ex hoc intelligi potest. molestè ferebam antea, te inuitum istic esse: pungit me rursus, quòd scribis, o te esse istic libenter, p neque enim mea commendatione te nõ delectari facilè patiebar: & nunc angor, quidquam tibi sine me esse iucundũ. Sed tamen hoc malo nos ferre desiderium, quàm te non ea, quæ spero consequi. Quòd verò in C. q Marij, suauissimi, doctissimique hominis familiaritatem venisti, non dici potest, quàm valde gaudeam: qui fac vt te quàm maximè diligat, mihi crede, nihil ex ista prouincia potes, quod iucundius sit, deportare. Cura, vt valeas. Vale.

o v.c. esse te istic libent. p fort. neq; enim tunc meacomm. q L. Marij. & ita v. c. vide Qu. 6. Columell. 12. c. 4. & 44. Alter fuit Cn. Marius, cuius meminit Gell. & Macro.

ARGVMENTVM.

De sapientia Trebatij in bello vitando. De Octauio. De rebus Trebatij inquirit. De diuitiis De superbia eiusdẽ iocatur. Scripta videtur eodem anno.

CICERO TREBATIO, S. D. 16

IN equo* Troiano scis esse in extremo,* SERO SAPIVNT. Tu tamen, mi vetule, non serò: r primùm, illas rabiosulas, sat fatuas, dedisti. deinde, quòd in Britannia non nimis φιλοθέωρον te præbuisti, planè non reprehendo. nunc verò in hybernis s iniectus mihi videris. itaque te commouere non curas. Vsquequaque sapere oportet. id erit telum acerrimum. ego si foris cœnitarem, Cn. Octauio familiari tuo, non defuissem. cui tamen dixi, cùm me aliquoties inuitaret, Oro te, quis tu es? Sed mehercule, extra iocum, homo bellus est, vellem eum tecum abduxisses. Quid agatis, & ecquid in Italiam venturi sitis hac hyeme, fac planè sciam. Balbus mihi confirmauit, te diuitem futurum, id verum Romano more locutus sit bene nummasum te futurum, an quomodo Stoici dicunt, OMNEIS ESSE DIVITES, QVI

* Equus Troianus fabula Lini Andronici. adde ep. 1. aut Næuij de quo Macrob. 6.
* vide Festum in Serò sapiunt Phryges, & Cic. suprà, ep. 6.
r L. primum quod illas.
s L. vinctus m. al. innexus m. al. iniectus m. al. infectus al. inuectus. al. vinctus.

COELO,

COELO, *& terra frui possunt.* posteà videro. Qui istinc veniunt, superbiam tuam accusant, quòd negent te percunctantibus respondere. sed tamen est quod gaudeas. constat enim inter omneis, neminem te vno Samorobrinæ iuris peritiorem esse. Vale.

ARGVMENTVM.

Gratulatur de vrbis desiderio deposito, eúmque hortatur, vt Cæsaris amicitiam plurimi faciat, quam fore fructuosam promittit. Eodem anno.

CICERO TREBATIO. S. D. 17

EX tuis literis, & Q. Quincto fratri gratias egi, & te aliquando collaudare possum, quòd iam videris certa aliqua in sententia constitisse. Nã t primorum mensium literis tuis vehementer t q.v.c.primorum mẽsium h commouebar, quòd mihi interdum (pace tua dixerim) leuis in vrbis, vrbanitatísque desiderio, interdum piger, interdum timidus in labore militari, sæpe autem etiam, quod à te alienissimum est, subimpudens videbare. tanquam enim syngrapham ad imperatorem, non epistolam attulisses: sic, pecunia ablata, domum redire properabas: nec tibi in mentem veniebat, eos ipsos, qui cum syngraphis venissent v Alexandriam, nullum adhuc v L.Alexiã. Vrs. Alexãdream. nummum auferre potuisse. Ego, si mei commodi rationem ducerem, te mecum esse maximè vellem. non enim mediocri afficiebar vel voluptate ex consuetudine nostra, vel vtilitate ex consilio, atq; opera tua. Sed cùm te ex adolescentia tua in amicitiam, & fidem meã contulisses: semper te nõ modò tuendum mihi, sed etiam augendum, atque ornandum putaui. Itaque quoad opinatus sum, x al. detulerim. me in prouinciam exiturum, quæ ad te vltro x attulerim, meminisse te credo posteà quã mea mutata ratio est, cùm viderem, me à Cæsare honorificentissimè tractari, & vnicè diligi, hominísque liberalitatem incredibilem, & singularem fidẽ nosse: sic ei te commendaui, & tradidi, vt grauissimè diligentissiméque potui. Quod ille y ita & ac- y L. ita accepit, vt & mihi sæpe literis significarit, & tibi verbis & re ostenderit, mea c.

N. a cepit,

cepit, & mihi sæpe literis significauit:& tibi verbis,& re ostendit, mea commendatione sese valde esse commotum.Hunc tu virum nactus, si me aut sapere aliquid, aut velle tua causa putas, ne dimiseris:&, si qua te fortè res aliquando offenderit, cùm ille aut occupatione, aut difficultate tardior tibi erit visus,perferto,& vltima expectato:quæ ego tibi z iucunda, & honesta præstabo. Pluribus te hortari non debeo,tātùm moneo, neque amicitiæ confirmandæ clarissimi,ac liberalissimi viri,neque vberioris prouinciæ,*a* neque ætatis magis idoneum tempus,hoc si amiseris, te esse vllum vmquam reperturum.Hoc,quemadmodum vos scribere soletis in vestris libris idem Q. Cornelio videbatur.In Britanniam *b* te non esse profectum, *c* vehementer gaudeo, quòd & tu labore caruisti, & ego te de rebus illis non audiam. Vbi sis hybernaturus & qua spe, aut conditione, perscribas ad me velim. Vale.

z fort.& iucunda.

a fort.neq; ætatis magis idoneæ tempus.

b L.te profectum non esse.

c tres v. c. non habēt, vehementer.

ARGVMENTVM.

Laudat Trebatij sententiam de militia. Iocatur in eius parsimoniam, quòd scripserit in palimpsesto. Eodem anno.

CICERO TREBATIO, S. D. 18

ACCEPI à te aliquot epistolas vno tempore, quas tu diuersis temporibus dederas: in quibus me cetera delectarunt. Significabāt enim, te istam militiam iam firmo animo ferre, & esse fortem virum & constantem. Quæ ego paulisper in te ita desideraui,*d*non imbecillitate animi tui, sed magis vt desiderio nostri te æstuare putarem. Quare perge,vt cœpisti:forti animo istam tolera militiam. Multa mihi crede, assequére. ego enim renouabo commendationem:* sed tempore. Sic habeto,non tibi maiori esse curæ, † vt iste tuus à me discessus,*fructuosissimus tibi sit, quàm mihi. Itaque, quando vestræ * cautiones infirmæ sunt, Græculam tibi misi cautionem chirographi mei. Tu me velim de ratione Gallici belli certiorem facias.

d for.nō vt imbecillitate animi tui,sed magis,vt.

* alij,sed tēpori.al.tam fructuosissim⁹Vrs. quā fructuosissimus.

* friget in bello ius ciuile. ep. 13. & 16.

facias. ego enim ignauissimo cuique maximam fidem habeo. Sed vt ad epistolas tuas redeam, cetera belle: illud miror. quis solet eodem exemplo plureis dare, qui sua manu scribit? Nam quod in * palimpsesto, laudo equidem parsimoniã: sed miror: quid in illa chartula fuerit, *e* quòd delere malueris, *f* quàm hæc scribere: nisi fortè tuas formulas. Non enim puto te meas epistolas delere, vt reponas tuas. An hoc significas, nihil fieri? frigere te? ne chartam quidem tibi suppeditare? Iam ista tua culpa est, qui verecundiam tecum extuleris, & non hîc nobiscum reliqueris. Ego te Balbo, cùm ad vos proficiscetur, more Romano commendabo. Tu, si interuallum longius erit mearum literarum, ne sis admiratus eram enim * absfuturus mẽse Aprili. Has literas scripsi *g* in Pontino, cùm ad villam *h* M. Æmilij Philemonis *i* diuertissem ex qua iam audieram fremitum clientium meorum, quos quidem tu mihi conciliasti. Nam Vlubris honoris mei causa vim maximam * ranunculorum se commosse constabat. Cura vt valeas. VI Idus April. *k* de Pontino.

EPISTOLAM tuam quam accepi ab † L. *l* Aruntio, cõscidi innocentem nihil enim habebat, quod non vel in concione rectè legi posset. Sed & Arũtius ita te mandasse aiebat, & tu adscripseras. Verùm illud esto nihil te ad me posteà scripsisse demiror, præsertim tam nouis rebus. Vale.

ARGVMENTVM.

De Topicis à se Trebatio inscriptis, ea (puta) obscuriora esse, nec sine interprete legenda, exercitationem esse necessariam, si expeditam in quæstionibus habere doctrinam velit. Scripta post epistolam sequentem, Pansa & Hirtio Consulatum ineuntibus. A.V.C. DCCVII.

CICERO TREBATIO, S. D. 19

VIDE, quanti apud me sis: *m* & si iure id quidem. non enim amore te vinco. Verumtamen quod præsenti * tibi propè *n* subnegarẽ,

* Palimpsestus chartula iterum abrasa scribẽdi causâ.
e L. quod delere malueris: nisi f. &c.
f al. quàm exscribere. al. quã hoc non scribere.
f L. afuturis.
g L. in Pomtino.
h L. Metrilij Philomenis. al. Melilli. al. Menilij. al. Mestrinij.
i L. defert.
* Vlubrarũ incolas ranunculos vocauit, iocans in Trebatij clientes, quia paludes Vlubris propinquæ.
k L. de Põtino.
l L. Arrũtio.
m L. & iure id quidem.
* in Tusculano scilicet. vide Top. in initio.
n L. subnegaram, non tribuerã c

non tribuerem certè, id absenti debere non potui. Itaque, vt primùm Velia nauigare cœpi, institui Topica o Aristotelica conscribere, ab ipsa vrbe commonitus, amantissima tui. Eum librum tibi misi Rhegio, scriptũ, quàm planissimè res illa scribi potuit. Sin tibi quædam videbuntur obscuriora: cogitare debebis, NVLLAM ARTEM *literis sine interprete, & sine aliqua exercitatione percipi posse.* Non longè abieris. num ius ciuile vestrum ex libris cognosci potest? qui quamquã plurimi sunt, p doctorem tamen lumenq; desiderant. q Quamquam tu si attentè leges, si sæpius per te omnia consequére, vt certè intelligas. vt verò etiam ipsi tibi loci r proposita quæstione occurrant, exercitatione consequére. In qua quidem nos te continebimus, si & * salui redierimus & salua ista offenderimus. Vale. v Kal. Sext. Regio.

o L. Aristoteléa conscr. & ita v. c.
p L. doctorem tamen nonnũquã desid. al. doctorem tamen, vsũmque desid. al. doctoré tamen vtrũque.
q Quin tu.
r for. posita q.
* è Græcia.
* Trebatij gentilis.
* Vrs. vnus homo nobis.
s q. v. c. non est mihi vilior.
* Locus vbi lupa Romulum & Remum aluit.
t al. Tu tamen si. L. Tu si me.
v L. Heleté, nob. vt Str. 6. ad Attic.
* emptam à quodam Papirio.
x al. lotum. al. locum. al. lacum.
y al. in quo.
z v. c. deinde tuam domum.

ARGVMENTVM.

Scribit de amore Veliensium in Trebatium. Hortatur ne paternas possessiones vendat. De Niconis libro. Ante superiorem datam esse, adscripta dies indicat.

CICERO TREBATIO, S. D. 20

AMABILIOR mihi Velia fuit, quòd te ab ea sensi amari. Sed quid ego dicam te, quem quis non amat? * Rufio, medius fidius, tuus ita desiderabatur, † vt si esset * vnus è nobis. Sed ego te non reprehendo, qui illum ad ædificationem tuã traduxeris. Quamquam enim Velia s non est vilior, quàm * Lupercal, tamen isthuc malo, quã hæc omnia. t Tamen, si me audies, quem soles, has paternas possessiones tenebis (nescio quid enim Velienses verebantur) neq; v Halethem, nobilẽ amnẽ relinques, nec * Papirianam domum deseres. quãquam illa quidem habet x lucum, y à quo etiam aduenæ teneri solent: quem tamen si excideris, multum prospexeris. Sed in primis opportunum videtur, his præsertim temporibus, habere perfugium, primùm eorũ vrbem, quibus carus sis: z deinde

de etiam tuam domum, tuósq; agros: eaq; remoto, salubri amœnoq; loco: idq; etiam mea interesse, mi Trebati, arbitror. Sed valebis meáque negotia videbis, méque dijs iuuantibus ante brumam expectabis. Ego à Sext. *a* Fabio, Niconis discipulo, librū abstuli, Νίκωνος περὶ πολυφαγίας. O medicum suauem, méque docilem ad hanc disciplinam. Sed Bassus noster me de hoc libro celauit: te quidem non videtur. Ventus * increbrescit. Cura vt valeas. XIII. Kalen. Sext. Velia. Vale.

a v.c. Fadio. & ita L.

* al. increbescit.

ARGVMENTVM.

Silij causam Trebatio commendat. Manutio videtur scripta eo anno quo Cæsar est necatus.

CICERO TREBATIO, S. D. 21

SILII causam te docui. is posteà fuit apud me, cùm ei dicerem, tibi videri* spōsionem illā *b* non sine periculo facere posse. *c* SI BONORVM TVRPILIAE POSSESSIONEM, QV. CAEPIO PRAETOR EX EDICTO SVO MIHI DEDIT, negare aiebat Seruium, tabulas testamenti esse eas, quas instituisset is, qui factionem testamenti non habuerit. Hoc idem *d* Offilium dicere: tecum se locutum negabat: méque rogauit, vt se, *e* causámque suam tibi commendarem. Nec vir melior, mi Testa, nec mihi amicior P. Silio quisquā est, te tamen excepto. Gratissimum igitur mihi feceris, si ad eum vltrò veneris, eiq; pollicitus eris. sed, si me amas, quam primùm hoc te vehementer etiam, atque etiam rogo. Vale.

*His verbis sponsionū formulæ concipiebātur.

b L. nos sine p.

c Manut. Ni bon.

d L. Offiliū.

e L. & causam suam tibi comm. & ita v. c.

ARGVMENTVM.

De quadam iuris controuersia scribit, poßitne heres furti agere eius rei nomine antequam heres esset, aut etiam rem possedisset subreptam. Controuersum Cicero, Trebatius certum esse dicit. Eodem anno videtur scripta.

CICERO TREBATIO, S. D. 22

ILLVSERAS heri inter scyphos, quòd dixeram, controuersiam esse, possétne heres, quod furtum antea factum esset, rectè furti agere. Itaque,

que, etsi domum bene potus, seróque redieram tamen id caput, vbi hæc controuersia est, notaui, & descriptum tibi misi: vt scires, id, quod tu neminē sensisse dicebas, Sex. Aelium, M. Manilium M. Brutū sēsisse. Ego tamē Scæuulę, & Testæ assētior. Vale.

ARGVMENTVM.

Signa quædam Ciceroni, qui pictas potius tabellas petierat, emit Gallus: nullam ex illis emptionibus à se desiderari rescribit. Subiungit sibi esse valde gratū quod proximam domum cupiat conducere. Epistolæ annus incertus, post Consulatum tamē scriptam constat.

M. T. C. FABIO GALLO, S. D. 23

f L. Tantum quòd ex Arp.

f TANTVM ex Arpinati veneram, cum mihi à te literæ redditæ sunt: ab eodémque accepi Auiani literas: in quibus hoc erat liberalissimum, nomina se facturum, cùm venisset, qua ego vellem die. Fac, quæso, qui ego sum, esse te: éstne aut tui pudoris, aut nostri, primùm rogare de die: deinde plus annua postulare? Sed essent, mi Galle, omnia facilia, si & ea mercatus esses, quę ego desiderabā, & ad eā summā quam volueram. g Attamē isthęc ipsa, quæ te emisse scribis, non solùm rata mihi erunt, sed etiam grata. plane enim intelligo, te non modò studio, sed etiam amore vsum, quæ te delectarint, hominem (vt ego semper iudicaui) in omni iudicio elegantissimum, quæque me digna putaris coëmisse. Sed velim maneat Damasippus in sententia. prorsus enim ex istis emtionibus nullā desidero. Tu autem ignarus instituti mei, quanti ego genus omne signorum omnium non æstimo, tanti ista quatuor, aut quinque sumsisti. h Sed Bacchas istas cum Musis * Metelli comparas. Quid simile? primùm, ipsas ego Musas numquam tanti putassem: atque id fecissem Musis omnibus approbantibus, sed tamen erat aptum bibliothecæ, studiisque nostris congruens. * Bacchis verò vbi est apud

g L. At tamen ista ipsa. & ita v. c.

h v. c. nō habent Sed, nec agnoscit.

* id est, signis Musarum, quæ erant apud Metellum.

* Bacchæ Musarū sacerdotes.

apud me locus? At pulchellæ sunt. Noui optimè, & sæpe vidi. nominatim tibi signa mihi nota mandassem, si probassem. Ea enim signa ego emere soleo, quæ ad similitudinem gymnasiorum exornēt mihi in palæstra locum. Martis verò, signum quò mihi pacis auctori? Gaudeo nullum Saturni signū fuisse, hæc enim duo signa putarem mihi æs alienū attulisse. Mercurij mallem aliquod fuisset *i* felicius, puto, cū Auiano transigere possemus. Quod tibi destinaras Trapezóphorum, si te delectat, habebis: sin autem sententiam mutasti, ego habebo scilicet. Ista quidem summa ne ego multò libentiùs emerim *k* diuersorium *l* Tarracinæ, ne semper hospiti molestus sim. Omninò liberti mei video esse culpam, cui planè res certas mandaram: itemque Iunij, quem puto tibi notum esse, Auiani familiarem. *m* Exhedria quædam mihi noua sunt instituta in porticula Tusculani. ea volebam tabellis ornare. etenim, si quid generis istiusmodi me delectat, pictura delectat. Sed tamen, si ista mihi sunt habenda, certiorē velim me facias, vbi sint, quādo *n* accersātur, quo genere vecturę. *Si enim Damasippus in sententia non manebit, aliquē pseudodamasippum vel cum iactura reperiemus. Quod ad me de domo scribis iterum, iam id ego proficiscens mandarā meæ Tulliæ. Ea enim ipsa hora acceperam tuas literas: egeram etiā cum tuo Nicia, quòd is vtitur, vt scis, familiariter Cassio. Vt redij autē, priùs, quàm tuas legi has proximas literas, quæsiui de mea Tullia, quid egisset. per Liciniam se egisse dicebat. sed opinor Cassium vti non ita multùm sorore. ea porrò negat se audere, cùm vir abesset (est enim profectus in Hispaniam *o* Decius) illo & absente, & insciēte migrare. Est mihi gratissimū, tanti à te æstimatā consuetudinē vitę, victusq; nostri: primùm vt eam domū sumeres, vt non modò prope me, sed planè mecum habitare posses: deinde vt migrare tantopere festines. Sed ne viuam, si tibi concedo, vt eius rei tu cupidior

i fort. facilius.

k L. diuersorium.

l L. Terracinæ.

m q. v. c. Exhedria mihi quędam noua sūt. Erant loc⁹ in porticibus vbi sedentes disputare solebant.

n L. arcessātur. & ita v. c.

*Scripserat puto Damasippum eas statuas empturum, si Ciceroni nō placerēt. vide Horat. Sat. 3. l. 2. ver. 64.

o L. Decimus.)

sis, quàm ego sum. Itaque omnia experiar. Video enim quid mea intersit, quid vtriusq; nostrûm, si quid egero, faciam vt scias. Tu & ad omnia rescribes, & quãdo te exspectem, facies me, *p* si tibi videbitur, certiorem. Vale.

p al. si tibi videatur.

ARGVMENTVM.

Scribit Tigellium iniustè sibi irasci. Cæsare quartùm Consule sine collega.

M. T. C. M. FABIO GALLO, S. D. 24

AMORIS quidem tui, quoquò me verti, vestigia: vel proximè *q* de Tigellio. Sensi enim ex literis tuis, valde te laborasse. Amo igitur voluntatem. Sed pauca de re *r* Capius (opinor) olim, NON OMNIBVS DORMIO: sic ego non omnibus mi Galle seruio. etsi quæ est hæc seruitus? Olim, cùm regnare existimabamur, non tam ab vilis quàm hoc tempore obseruor à familiarissimis Cæsaris omnibus, præter istum. Id ego in lucris pono non ferre, hominem pestilentiorem patria sua: cúmque addictum iã tum puto esse Calui Licinij Hipponacteo præconio. At vide, quid succenseat. Phameæ causam *s* susceperam, ipsius quidem causa. erat enim mihi sanè familiaris. Is ad me venit: dixitq;, iudicẽ sibi operam dare cõstituisse eo ipso die, *t* quo de P. Sextio† in consiliũ *iri necesse erat. † *v* respondi *z* nullo modo *x* me facere posse. quem vellet alium diem si sumsisset, me ei non defuturum. Ille autem, qui sciret se nepotem, bellum tibicinem habere, 3 & sat bonum *y* vnctorem, discessit à me, vt mihi videbatur, iratior.* *Habes Sardos venaleis:* alium alio nequiorẽ. Cognosti meam causam, 4 & istius Salaconis iniquitatem. Catonem tuum mihi mitte. cupio enim legere. me adhuc non legisse, turpe vtrique nostrûm est. Vale.

q libri vul. de Tigellio perspexi. Senii.
r al. Cepius. al. Citius. alij Cipius. ex Festo in nõ omnib° dormio. κάββας Pluta. vocatur in ἐρωτικῷ nonnulli libri vet. Cæpio habent.
s q. v. c. receperam.
t L. quo die de P. S.
* Vrs. ire.
v L. respondi id nullo modo, &c. & ita v. c.
x L. me facere posse, quum vellem aliũ d.
y al. cantorem. al. victorem.
* vide Festũ in Sardi venales & Plutar. in probl.

ARGVMENTVM

Epistolam Galli non conscissam significat. Monenti vt de Cæsare cautè loquatur, gratias agit. Hortatur ne scribendi exercitationem intermittat. Eodẽ anno.

CICE

CICERO M. FABIO GALLO, S. D. 25

QVOD epiſtolam conſciſſam doles, noli laborare:z ſalua eſt domi. petes cùm libebit. Quòd autem me mones, valde gratum eſt: idque vt ſemper facias, rogo. 1 Videris enim mihi vereri, a ne, ſi iſtum habuerimus, rideamus* γέλωτα σαρδόνιον. Sed heus tu,* *manum de tabula.* * magiſter adeſt citiùs, quàm putaramus. 2 Vereor, ne b in catonem, Cato in nos. Mi Galle, caue putes quidquam melius, quàm epiſtolæ tuæ partem ab eo loco, cetera labuntur. Secretò hoc audi: * *tecum habeto*: ne Apellæ quidē, liberto tuo, dixeris. c præter duos nos, loquitur iſto modo nemo: bene,* maléne videro: ſed, quidquid eſt, noſtrum eſt. d Vrge igitur: *nec transuerſum vnguem* (quod aiunt) à ſtilo. is enim eſt dicendi opifex. † e atq; ego quidem aliquantum iam etiam noctis aſſumo. Vale.

z al. ſalua eſt. domo petes cùm. al. ne, niſi iſtum caue-rimus, rid. al. ne ſi ſtilū acuerimus, rid.
* vocat riſum cum dolore.
* Prouerbiū à pueris pingendi artem diſcentibus ſumptum.
* Magiſtrū populi vocat Cæſarē.
b L. in Catonium Catoninos. de Catoniis vide Gell. l. 16 c. 7. Victor. in hanc ep. Tur. Adue. c. 28.
* al. tecū habita.
c al. præter duo nos.
* al. maléue.
d al. Vrgeo.
e al. Atque equidem.

ARGVMENTVM.

Scribit ſe in morbum incidiſſe, quia ſuauiter conditas herbas parum cautè comedisſet, ſibi tamen iam eſſe melius, & manſurum in Tuſculano, quoad ſe reficiat: Manutius ſcriptam eſſe putat anno quo P. Lentulus & Q. Metellus nepos Conſulatum geſſerunt.

CICERO GALLO, S. D. 26

f CVM decimum iam diē grauiter g ex inteſtinis laborarē: neq; iis, qui mea opera vti volebant, probarem, me non valere, quia febrim non haberem: fugi in Tuſculanum: cum quidem biduū ita ieiunus fuiſſem, vt ne aquā quidem guſtarem. Itaq; confectus languore, & fama, magis tuū officiū deſideraui, quā abs te requiri putaui meum. Ego autem cùm omneis morbos reformido, h tum in quo Epicurum tuum. Stoici malè accipiūt, quia dicat, δυσουρικὰ, καὶ δυσεντερικὰ πάθη, i moleſta eſſe quorum alterū, morbū edacitatis eſſe putāt: alterū etiā turpioris intēperātiæ. Sanè δυσεντερίαν

Nn 5 per

f q. v. c. Cū iamdecimū diem grauiter, &c.
g al. ex inteſtino.
h L. tum eum, in quo. al. tum eum quod. al. tum eum in quo.
i fort. ſibi moleſta eſſe.

sis, quàm ego sum. Itaque omnia experiar. Video enim quid mea intersit, quid vtriusq; nostrûm, siquid egero, faciam vt scias. Tu & ad omnia rescribes, & quādo te exspectem, facies me, *p* si tibi videbitur, certiorem. Vale.

ARGVMENTVM.

Scribit Tigellium iniustè sibi irasci. Cæsare quartùm Consule sine collega.

M. T. C. M. FABIO GALLO, S. D. 24

AMORIS quidem tui, quoquò me verti, vestigia: vel proximè *q* de Tigellio. Sensi enim ex literis tuis, valde te laborasse. Amo igitur voluntatem. Sed pauca de re 1 *r* Capius (opinor) olim, NON OMNIBVS DORMIO: sic ego non omnibus mi Galle seruio. etsi quę est hæc seruitus? Olim, cùm regnare existimabamur, non tam ab vilis quàm hoc tempore obseruor à familiarissimis Cæsaris omnibus, præter istum. Id ego in lucris pono non ferre, hominem pestilentiorem patria sua: eúmque addictum iā tum puto esse Calui Licinij Hipponacteo præconio. At vide, quid succenseat. Phameæ causam *s* susceperam, ipsius quidem causa. erat enim mihi sanè familiaris. Is ad me venit: dixitq;, iudicē sibi operam dare cōstituisse eo ipso die, *t* quo de P. Sextio† in consiliū *iri necesse erat. † *v* respondi 2 nullo modo *x* me facere posse. quem vellet alium diem si sumsisset, me ei non defuturum. Ille autem, qui sciret se nepotem, bellum tibicinem habere, 3 & sat bonum *y* vnctorem, discessit à me, vt mihi videbatur, iratior. * *Habes Sardos venaleis:* alium alio nequiorē. Cognosti meam causam, 4 & istius Salaconis iniquitatem. Catonem tuum mihi mitte. cupio enim legere. me adhuc non legisse, turpe vtrique nostrûm est. Vale.

p al. si tibi videatur.
q libri vul. de Tigellio perspexi. Sensi.
r al. Cepius. al. Citius. alij Cipius. ex Festo in nō omnib⁹ dormio. κύβ̈βας Pluta. vocatur in ἐρωτικῷ nonnulli libri vet. Cæpio habent.
s q. v. c. receperam.
t L. quo die de P. S.
* Vrs. ire.
v L. respondi id nullo modo, &c. & ita v. c.
x L. me facere posse, quum vellem aliū d.
y al. cantorem. al. victorem.
* vide Festū in Sardi venales & Plutar. in probl.

ARGVMENTVM

Epistolam Galli non conscissam significat. Monenti vt de Cæsare cautè loquatur, gratias agit. Hortatur ne scribendi exercitationem intermittat. Eodē anno.

CICE

CICERO M. FABIO GALLO, S. D. 25

QVOD epistolam conscissam doles, noli laborare: z salua est domi. petes cùm libebit. Quòd autem me mones, valde gratum est: idque vt semper facias, rogo. 1 Videris enim mihi vereri, a ne, si istum habuerimus, rideamus* γέλωτα σαρδόνιον. Sed heus tu,* *manum de tabula.* * magister adest citiùs, quàm putaramus. 2 Vereor, ne b in catonem, Cato in nos. Mi Galle, caue putes quidquam melius, quàm epistolæ tuæ partem ab eo loco, cetera labuntur. Secretò hoc audi: * *tecum habeto*: ne Apellæ quidẽ, liberto tuo, dixeris. c præter duos nos, loquitur isto modo nemo: bene,* malène videro: sed, quidquid est, nostrum est. d Vrge igitur: *nec transuersum vnguem* (quod aiunt) à stilo. is enim est dicendi opifex. † e atq; ego quidem aliquantum iam etiam noctis assumo. Vale.

ARGVMENTVM.

Scribit se in morbum incidisse, quia suauiter conditas herbas parum cautè comedisset, sibi tamen iam esse melius, & mansurum in Tusculano, quoad se reficiat: Manutius scriptam esse putat anno quo P. Lentulus & Q. Metellus nepos Consulatum gesserunt.

CICERO GALLO, S. D. 26

f CVM decimum iam diẽ grauiter g ex intestinis laborarẽ: neq; iis, qui mea opera vti volebant, probarem, me non valere, quia febrim non haberem: fugi in Tusculanum: cum quidem biduũ ita ieiunus fuissem, vt ne aquã quidem gustarem. Itaq; confectus languore, & fama, magis tuũ officiũ desideraui, quã abs te requiri putaui meum. Ego autem cùm omneis morbos reformido, h tum in quo Epicurum tuum. Stoici malè accipiũt, quia dicat, δυσωρικὰ, κ) δυσεντερικὰ πάθη, i molesta esse quorum alterũ, morbũ edacitatis esse putãt: alterũ etiã turpioris intẽperãtiæ. Sanè δυσεντερίαν

Nn 5 per

z al. salua est. domo peretes cùm. al. ne, nisi istum cauerimus, rid. al. ne si stilũ acuerimus, rid.
* vocat risum cum dolore.
* Prouerbiũ à pueris pingendi artem discentibus sumptum.
* Magistrũ populi vocat Cæsarẽ.
b L. in Catonium Catoninos. de Catoniis vide Gell. l. 16 c. 7. Victor. in hanc ep. Tur. Adue. c. 28.
* al. tecũ habita.
c al. præter duo nos.
* al. maléue.
d al. Vrgeo.
e al. Atque equidem.
f q. v. c. Cũ iamdecimũ diem grauiter, &c.
g al. ex intestino.
h L. tum eum, in quo. al. tum eum quod. al. tum eum in quo.
i fort. sibi molesta esse.

pertimueram. Sed visa est mihi vel loci mutatio, vel animi etiam relaxatio, vel ipsa fortasse iã senescentis morbi remissio profuisse. Attamen, ne mirere, vnde hoc acciderit, quomodóve commiserim; *lex sumtuaria, quæ videtur λιτότητα attulisse, * ea mihi *fraudi fuit. Nam dum volunt isti lauti terra *nata quæ lege excepta sunt, in honorẽ adducere: fungos, heluellas, herbas omneis ita cõdiunt, vt nihil possit esse suauius. in eas cum incidissem in cœna* augurali apud Lentulum, tanta me διάῤῥοια arripuit, vt hodie primum k videatur cœpisse consistere. Ita ego, qui me ostreis, & murænis facilè abstinebam: à beta etiã & malua deceptus sum. Posthac igitur erimus cautiores. Tu tamen cũ audisses ab Anicio (vidit enim me nauseantẽ) non modò mittendi causam iustã habuisti, sed etiam visendi. Ego hîc cogito l commorari, quoad me reficiã, nã & vireis, & corpus amisi. Sed, si morbũ depulero, facilè, vt spero, illa reuocabo. Vale.

ſde legibus sũptuarijs, vide Gell. l. 2. c. 24. Macro. 3. Satu. c. 1.
ʃ particula ea, deest in quibusdam liberis.
*fraudi fuit, id est nocuit, fraus enim ꝑ pœna sumitur. 13. ff. de ver. sig.
*vide Festũ in Centenariæ cœnæ, vbi refert centenarias pœnas dictas, in quas leg. Licinia non plus centussib⁹, præter terra nata, impẽdebatur. vide Gell. l. 2. c. 24.
* de cœna augurali vide Var. l. 3. c. 6. Pl. l. 10. c. 20. adiicialem vocat.
k al. videar
l q. v. c. morari.

ARGVMENTVM.

Iniquè Gallus Ciceronem literis accusauit, vicißim igitur eius accusationi respondet Cicero. Scripta quidẽ dominante Cæsare, annus tamen incertus.

M. T. C. M. m GALLO, S. D. 27

MIror, cur me accuses, cùm tibi id facere nõ liceat. quòd si liceret, tamen non debebas. n EGO ENIM TE IN CONSVLATV OBSERVARAM. Et ais, fore, vt te Cæsar restituat. Multa tu quidem dicis: sed tibi nemo credit. Tribunatũ o plebis dicis te mea causa p petisse. Vtinã semper esses tribunus: intercessorẽ nõ quæreres. q Negas, me audere, quod sentiam, dicere. Quasi tibi, cũ parum pudenter me rogares, parum fortiter responderim. Hæc tibi scripsi, vt isto ipso in genere, in quo aliquid posse vis, te nihil esse cognosceres. Quòd si humaniter mecum questus esses, libenter tibi

m al. Fabio Gallo. al. Sextio Gallo.
n Lãb. Ego enim te, inquis, in consulatu obseruaueram. o L. plebeij. p L. petiisse. q q. v. c. Negas, me, q̃ sentiã, audere dicere.

tibi me,& facilè purgassem. Non enim mihi ingrata sunt quæ fecisti:sed quæ scripsisti, molesta. Me autem,propter quem ceteri liberi sunt,tibi liberum non visum,demiror Nam si falsa fuerunt, quę tu ad me,vt ais,detulisti:quid ego tibi debeo? sin vera: tu es optimus testis, quid mihi populus R.debeat. Vale.

ARGVMENTVM.

Probat Curium qui Repub. desperata in Græciam se contulerit,& adiungit se totum posteaquam libertatem amissam viderit, literis tradidisse. Scripta etiam dominante Cæsare anno incerto.

M. T. C. r M. CVRIO, S. D. 28 r L.M.

MEMINI * cùm mihi desipere videbare, quòd istic potiùs viueres, quàm nobiscum. Erat enim multò domicilium huius vrbis (cùm quidē hæc vrbs) ptius humanitati,& suauitati tuæ,quā tota Peloponesus, nedum Patræ.Nūc contrà s & vidisse mihi multum vidéris,cùm,propè desperatis his rebus,te in Græciam contulisti, & hoc tēpore non solùm sapiens, qui hinc absis, sed etiam beatus.quamquam.quis, qui aliquid sapiat, nunc beatus esse potest?Sed,quod tu,cui licebat, pedibus es consecutus,vt ibi esses,vbi * NEC PELOPIDARVM, nosti cetera: nos idem propemodum consequimur alia ratione. Cùm enim salutationi nos dedimus amicorum: quæ fit hoc etiam frequentiùs,quàm solebat,quòd, quasi auem albam, videntur bene sentientem ciuem videre:abdo me in bibliothecam.Itaque opera officio tanta,t quāta fortasse tu senties y Intellexi enim ex tuo sermone quodam cùm mœstitiam meam,& desperationem accusares domi tuæ, dicere te,ex meis libris animum meum desiderare. Sed mehercule & tum remp. lugebam, quæ non solùm suis erga me, sed etiam meis erga se beneficijs erat mihi carior: & hoc tempore quamquam me non ratio

* Manut. quod.

s al.& vidisse multum vidéris.

* vide infrà ep.30. Pelopidas vocat malos ciues qui remp. armis oppresserant.

t al.quanta tu fortasse senties.

v al.intellexi enim ex t.f.q.te,cū m. m. & desp.acc.d. t.dicere,ex m.libr.

ratio solùm consolatur, quæ plurimum debet valere, sed etiam *DIES, QVAE STVLTIS QVOQVE MEDERI SOLET: tamen doleo, ita communem rem esse dilapsam, vt ne spes quidem meliùs aliquando fore, relinquatur. Nec verò nunc quidem culpa in eo est, in cuius potestate omnia sunt (nisi fortè id ipsum esse non debuit) sed alia casu, alia etiam nostra culpa sic acciderunt, vt de præteritis non sit querendum. 1 Reliquam spem nullam video. quare ad prima redeo. Sapienter hæc reliquisti, si consilio: feliciter, si casu. Vale.

ARGVMENTVM.

Memoriam declarat accepti à Cicerone beneficij & cõmendatitias ab eo literas petit ad Sulpitium successorem. Scripta eo anno quo primum Cæsar quartùm Consul fuit sine collega, deinde Q. Fabius cum C. Trebonio.

x M. CVRIVS M. CICERONI, S. D. 29

SI vales, bene est. Sum enim* χρήσει μὲν tuus, κτήσει δὲ Attici nostri. ergo fructus est tuus, mancipium illius: quod quidem si inter senes* coemtionaleis venale proscripserit, egerit nõ multũ. At illa nostra prædicatio quanti est, nos, 1 y quòd simus, quòd habeamus, quòd homines existimemur, id omne abs te habere? Quare, Cicero mi, perseuera constanter nos conseruare, & Sulpicij successori nos* *de meliore nota* commenda, quo faciliùs tuis præceptis obtẽperare z possimus, 2 tẽque a ad vrbem lubentes videre, 3 & nostra b defigere, deportaréque tutò possimus. 4 Sed, *amice magne. noli hanc epistolam Attico ostendere: sine eum errare, & putare, me virum bonum esse, *nec solere duos parietes de eadem fidelia dealbare.* Ergo, patrone mi, bene vale, Tironémque meum saluta nostris verbis. Data a. d. IIII. Kalend. Nouembr.

* vide 4. epist. 6. l. 5. ep. 16. libr. 6 ep. 13.

x L. M.

*hanc sentẽtiam sic explicat Luc. l. 3. Vitaque mancipio nulli datur, omnibus vsu.

* de coemptionalibus senibus vide Cic. pro Mur. & T. Liuium l. 8. in fine de Coemtione Oratio. pro Flac. 1. de Orato. Turneb. 1. aduers. c. 28. Boet. in Topic.

y L. quòd simus, quod homines exist.

* metaphora sumpta à doliis, quibus diuersæ inuruntur notæ, vt internoscantur vina. Vtitur Catullus, ad Manlium.

z Lãb. delet hoc loco, possim⁹, & verò nõ reperitur in codicib. antiq. fidelioribus. a Lamb. ad ver. lub. b fort. r efigere. al. deferre.

AR

ARGVMENTVM.

Improbat ea quæ Cæsaris ex voluntate fiunt contra morem & leges maiorum, suum ab vrbe significat discedendi cupiditatem. Caninium Q. Fabio Pr. Cal. Ian. mortuo, Consulem in eius locum esse surrogatum, vt in Consulatu esset vsque ad Cal. Ian. Addit de literis commendatitiis ad Acilium Sulpitii successorem. Scripta Cæsare quintùm & M. Antonio Coss. quo anno Id. Mar. interfectus est Cæsar.

CICERO CVRIO, S. D. 30

EGo verò iam te nec hortor, nec rogo, vt domum redeas, quin hinc ipse euolare cupio & aliquò peruenire, *vbi nec Pelopidarum nomen, nec facta audiam.* Incredibile est, quàm turpiter mihi facere videar, qui his rebus intersim. Næ tu videris multò antè prouidisse; quid impenderet tum, cùm hinc profugisti: quamquam enim hæc etiam auditu acerba sunt, tamen AVDIRE TOLERABILIVS EST *quàm videre*. In campo certè non fuisti, cùm hora* secunda, comitiis* quæstorijs institutis, sella Q Maximi, quem illi consulem esse dicebant, posita esset: quo mortuo nuntiato, sella sublata est. Ille* autem, qui comitijs * tributis esset auspicatus centuriata habuit: consulem hora septima renuntiauit, qui vsque ad Kalendas Ian. esset: quæ erant futuræ manè postridie. 1 Ita Caninio consule scito neminem * prandisse. nihil tamen eo consule mali factum est: fuit enim mirifica vigilantia qui suo toto* consulatu somnum nõ viderit. Hæc tibi ridicula videntur. non enim ades. quæ si videres, lacrymas non teneres. Quid si cetera scribam? sunt enim innumerabilia generis eiusdem: quæ quidem ego non ferrem, nisi me in Philosophiæ portum contulissem, & nisi haberem socium studiorum meorum, Atticum nostrum

manè postridie. * Sex enim prioribus horis noctis, Kal. pertinent (à medio enim noctis dies ordiuntur Romani) verò sex horæ Kalen. respiciunt.

dormire occupatissim⁹ Cõsul. nõ potuit, posteriores

* id est potens. Hora. & Iuuenal. Sat. 6. dicuntur magnæ animæ magnorum & præstãtium virorũ. Taci. in Agricol.

* post solis ortum.

* al. Quęstoris.

* Cęsaridéque collega Q. Maximi.

* Comitia tributa, centuriata, calata, Curiata, vide Gell. l. 5. c. 9 & l. 15. c. 27. Comitijs tributis creabantur minores magistrat⁹. vt centuriatis maiores.

* hora enim septima Cõsul renunciatus, id est, post horam prãdij. Consul autem fuit ad Kaléd. vsq; Ianu. quæ futuræ erãt quę ad prid.

stium. cuius quando proprium te esse scribis mancipio, & nexu: meum autem vsu, & fructu, contentus isto sum. ID ENIM *cuiusque est proprium, e quo quisque fruitur, atque vtitur*. Sed hæc alias pluribus. Acillius, qui in Græciam cum legionibus missus est, †*d* maximo meo beneficio est. bis enim est à me iudicio capitis, rebus saluis, defensus: & est homo non ingratus, méque vehementer obseruat. Ad eum *e* de te diligentissimè scripsi eámque epistolam cum hac coniunxi: quam ille *f* quomodo acceperit, & quid tibi pollicitus sit, velim ad me scribas. Vale.

e al. quo fruitur quisque, atque.

d libri vulg. maximo meo beneficio est affectus, b. Vrsin. ex manuscripto m m. beneficio affectu'st.

e q.v.c. diligentissimè de te scr.

f L. cum acceperit, ecquid tibi pollic.

ARGVMENTVM.

Ad mutua officia, reditumq; vrbanum, Curionem inuitat. Scripta eodem anno.

CICERO CVRIO, S. D. 31

FACILE perspexi ex tuis literis, quod semper studui, & me à te plurimi fieri, & te intelligere, quam mihi carus esses. Quod quando vterque nostrûm consecutus est: reliquum est, vt officiis certemus inter nos: quibus æquo animo vel vincam te, vel vincar abs te. Acillio nô fuisse necesse meas dari literas, facilè patior. Sulpicij tibi operam intelligo ex tuis literis, non multùm opus fuisse, *g* propter res tuas ita côtractas, vt, quemadmodû scribis, *nec caput nec pedes. Equidem vellem, vti pedes haberent, vt aliquando redires. Vides enim exaruisse iam veterem vrbanitatem: vt Pomponius noster suo iure possit dicere, nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. *I* Ergo is tibi nos ei * succedimus. Veni igitur, quæso, ne tantum semen vrbanitatis vnà cum rep. intereat. Vale.

g q.v.c. propter tuas res.

*Prouerbij species.

*al. succedamus, alij, succedemus.

ARGVMENTVM.

Prima epistolæ pars est de dictis in Ciceronē. Secunda, de iudiciis, tertia de Republicâ. Quarta de Dolabella nondum genero. Scripta, cùm pro Consule Ciliciæ præesset, Marcello & Sulpitio Coss. Curione Trib. pleb. designato.

M.T.

M. T. C. VOLVMNIO, S. D. 32

QVOD sine prænomine familiariter, vt debebas, ad me epistolam misisti, primùm addubitaui, num à Volumnio senatore esset, quo cũ mihi est magnus vsus: deinde εὐτραπελία literarum fecit, vt intelligerem, tuas esse. Quibus in literis omnia mihi periucunda fuerunt, præter illud, quòd parum diligenter possessio * saluiarum mearum à te procuratore defenditur. Ais enim, vt ego discesserim, omnia omnium dicta, in his etiam *h* Sextiana, in me conferri. Quid? tu id pateris? *i* nonne defendis? non resistis? equidem sperabã, ita notata me reliquisse genera dictorum meorũ, vt cognosci sua sponte possent. Sed quando tanta fæx est in vrbe, vt nihil tam sit *k* ἄκυρον quod non alicui venustum esse videatur: pugna, si me amas nisi acuta ἀμφιβολία, nisi elegans ὑπερβολή, nisi παράγραμμα bellum, nisi ridiculum παρὰ προσδοκίαν, nisi cetera, quæ sunt à me in secundo libro de Oratore *l* per Antonij personam disputata de ridiculis, ἔντεχνα, & arguta apparebunt, * vt sacramento contendas mea non esse. Nam de iudiciis quòd quereris, multo laboro minùs. *m* trahantur per me pedibus omnes rei. sit vel Selius tam eloquens, vt possit probare *n* se liberum: non laboro. Vrbanitatis possessionem, amabò, quibusuis interdictis defendamus: in qua te vnum metuo, contemno ceteros. Derideri te putas. Nunc demùm intelligo te sapere. Sed mehercule, extra iocum: valde mihi tuæ literæ facetæ, elegantesque visæ sunt, illa quamuis ridicula essent, sicut erant, mihi tamen risum non mouerunt. Cupio enim nostrum * illum amicum in tribunatu quàm plurimum habere grauitatis: idque cùm ipsius causa (est enim mihi, vt scis, in *o* amoribus) tum mehercule etiam reip. quam quidem, quamuis in me ingrata sit, tamen amare non desinam. Tu, mi Volumni, quando & instituisti, & mihi vides esse

* id est, sales & iocos.
h al. Sestiana.
i L. non defendis?
κακόζηλον, id est, inuenustum.
l fort. per Iulij personã.
* Sacramento contẽdebant qui pecuniã apud Pontificem deponebant, qua in depositione victori pecunia restituebatur victi pecunia ærario cedebat. Varro, in sponsione victori acquirebatur.
m L. trahantur per me licet pedib⁹ omn.
n L. se esse liberum.

* Curionẽ Trib. plebis intelligit.
o L. maiorib.

esse gratum, scribe ad me quàm sæpissime† de rebus vrbanis,* de repub. Iucundus est mihi sermo literarum tuarum. Præterea Dolabellam, quem ego perspicio, & iudico cupidissimum esse, atque amantissimum mei, cohortare, & confirma, & redde planè meum. Non mehercule, quòd quidam desit: sed quia valde cupio, non videor nimiùm laborare. Vale.

ARGVMENTVM.

Afflicta repub. se ad declamationem retulisse scribit, auditoribus Hirtio, Cassio, & Dolabella. Hirtij laudat eloquentiam. Volumnium inuitat ad eadem studia, deliberatum sibi iam significans abdere se totum in literas, Cæsare permittente. Videtur scripta post bellum Africanum, Cæsare III. & Lepido Coss.

M. C. VOLVMNIO, S. D. 33.

QVÒD declamationibus nostris cares, damni nihil facis. Quòd Hirtio inuideres, nisi eũ amares: non erat causa inuidendi: nisi fortè ipsius eloquentiæ magis, quàm, quòd me audiret, inuideres. Nos enim planè, mi suauissime Volumni, aut nihil sumus, aut nobis quidem ipsis displicemus, *gregalibus illis, quibus, te plaudente, vigebamus, amissis: vt etiam, si quando aliquid dignum nostro nomine emisimus, ingemiscamus, quòd hæc *p* pennigero, non armigero in corpore tela exerceantur, vt ait Philoctetes apud *q* Accium, abiecta gloria. Sed tamen omnia mihi erunt, si tu veneris, hilariora quamquam venies, vt ipse intelligis, in maximarũ quasi concursum occupationũ: quas si, vt volumus, exceperimus, ego verò multã salutem & * foro dicam, & curiæ: viuámque tecum multùm, & cum I communibus * nostris amatoribus. Nam & Cassius tuus, & Dolabella noster, vel potius vterque noster, studiis iisdem tenentur, & meis æquissimis vtuntur auribus. Opus est huc limatulo, & politulo tuo iu-

† Vtf. hæc duo de republica videtur scholion.
* id est, sociis in bello ciuili amissis.
p intelligitur de auibus quas Philoctetes configebat tardus celeres, stans volantes: alij tamẽ cõtra Quintiliani sententiam, qui pinnas de auibus dici non vult, pinnigero, legere maluerunt. Cõqueritur autem hoc loco Cicero, quòd non, vt antea, in agẽdis caussis, aut tuenda repub. sed in meis declamationibus ingenij sui vires exerceat.
q al. Attiũ.
* fori voce iudicia, curiæ senatum intelligit.
I al. nostri.

iudicio, † 2 & illis interioribus *r* literis meis, *r* quibus sæpe verecundiorem me in loquendo facias: mihi enim * iudicatum est, si modo hoc Cæsar aut patietur, aut volet, deponere illam iam personam. in qua me sæpe illi ipsi probaui. ac me totum in literas abdere, tecúmque, & cum ceteris earum studiosis honestissimo otio perfrui Te vellem, *s* ne veritus esses, ne perinuitus legerem tuas literas, si mihi (quemadmodum scribis) longiores fortè misisses, ac velim posthac sic statuas, tuas mihi literas longissimas quasque gratissimas fore. Vale

r l. literis meis quibus. * statutum.

s al. non

M. COELII EPISTOLARVM
LIBER OCTAVVS, AD M. Tullium Ciceronem.

***

ARGVMENTVM.

Primùm vt arrogantia culpam vitet, excusat se quòd rerum vrbanarum commentarium aliena opera cōficiendum curauerit. Deinde subiungit de Comitiis Transpadanorum. De successione Galliarum nihil relatum de Pompeio: De Cæsare & Pomitio: De Cicerone & Pompeio: De Planco: De libris Ciceronis: De Republica. Scripta est Ser. Sulpitio & M. Marcello Coss. quo anno Cicero in prouinciam profectus est. Respondet Cicero libr. 2. epist. 7.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. I

QVOD tibi * decenti pollicitus sum, me omneis res vrbanas diligētissimè tibi perscripturum: data opera paraui, qui sic omnia persequeretur. vt verear, *a* ne tibi arguta nimiùm hæc sedulitas videatur. Tametsi tu, scio, quàm sis curio

* al. discedens.

a L. ne tibi nimiū arguta hæc sedul.

curiosus,& quàm omnibus peregrinantibus gratum sit, minimarum quoque rerum, quæ domi gerantur fieri certiores: tamen in hoc te deprecor, ne meum hoc officium arrogantiæ condemnes, quòd hunc laborem alteri * delegaui: non quin mihi suauissimum sit & occupato, & ad literas scribendas, vt tu nosti, pigerrimo, tuæ memoriæ dare operã. Sed ipsum volumen, quod tibi misi, facilè, vt ego arbitror, me excusat. Nescio cuius otij esset, non modo perscribere hæc, sed omnino animaduertere. Omnia enim sunt ibi senatusconsulta, edicta, fabulæ, rumores: quod exemplum si fortè minus te delectarit: ne molestiam tibi cum impensa mea exhibeam, fac me certiorem. Si quid in republ. maius actum erit: quod isti operarij minus commodè persequi possint: & quemadmodum actum sit, & quę * existimatio *b* consecuta *c* quæque de eo spes est, diligenter tibi perscribemus. Vt nunc est, nulla magnopere exspectatio est. Nam & illi rumores de comitiis transpadanorum, *d* Cumarum tenus caluerunt. Romam cùm venissem, ne tenuissimam quidem auditioné de ea re accepi. Præterea Marcellus quidem adhuc nihil retulit de successione prouinciarum Galliarum: & in Kalendas Iun. *e* vt mihi ipse dixit, eam distulit relationem. sanè quã eos sermones repressit, qui de eo tum fuerant, cũ Romæ nos essemus. Tu si Pompeium, vt volebas, offendisti: qui tibi visus sit, & quam orationẽ habuerit tecum, quámque ostenderit voluntatem (solet enim aliud sentire, & loqui: *f* neque tamẽ tantum valere ingenio, vt non appareat, quid cupiat) fac mihi perscribas. Quod ad Cæsarem attinet, crebri, & non belli de eo rumores. *g* sed susurrationes duntaxat veniunt: alius equitẽ perdidisse, *h* quod opinor certè *h* factũ. alius septimã legionem vapulasse: ipsum apud Bellouacos circũsideri, interclusũ ab reliquo exercitu: neq; adhuc certi quidquam est, neq; hæc incerta tamẽ vulgò iactan-

* delegare, est vice sua reum dare. l. 11. ff. de nouat. & delega.

* al. exspectatio.
b v.c. secuta
c L. quæq; de eo spes dil.
d q.v.c. Cumanorum.
e for. Cumanorũ t.
e al. vt ipse mihi dixit.

f q.v.c. neq; tantum valere ing.
g L. sed susurratores dunt. & ita v.c.
h L. factum esse alius sept.

iactantur: sed inter paucos, *i* quos tu nosti planè, secretò narrantur, at Domitius, cũ manus ad os apposuit. Te *k* ad IX kal. Iu. *subrostrani (quod illorum capiti sit) dissiparãt periisse: ita vt in vrbe, ac foro toto maximus rumor fuerit, te à Q. Põpeio in itinere occisũ. Ego, qui scirẽ 2 † Q. Pompeiũ Baulis *l* embænitici facere & vsque eò, vt ego misererer eius esuriem, non õlum cõmotus: & hoc mendacio, si qua pericula tibi impenderent vt defungeremur, optaui. Plancus quidẽ tuus Rauẽnæ est. & magno cõgiario donatus à Cæsare, nec beatus, nec bene instructus est. Tui politici libri omnibus vigent. Vale.

ARGVMENTVM.

De Messala ambitus absoluto. De exsibilato Hortensio Messalæ Patrono. De Marcelli Consulis impetu sedato. De Consularibus comitiis. De suis in ædilitate cõpetitoribus. De Pantheris. De Syngrapha Sittiana. De commentariis reũ vrbanarũ, breuiter more suo ad Ciceronẽ scribit Cœlius familiarissimè.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 2

CERTE inquã,* absolutus est: 1 me *m* præsẽte pronuntiatũ est & quidẽ omnib.* ordinibus, *n* sed & singulis in vnoquoque *o* genere sententiis. 2 *p* Vidésne rogo? inquis, Nõ mehercules. nihil enim vnquã tã præter opinionẽ, tã quod videretur omnibus indignũ, accidit, quin ego, cùm pro amicitia validissimè fauerem ei, & me iã ad dolendũ præparassem: postquã factũ est, obstupui, & mihi visus sum captus esse. Quid alios putas clamoribus scilicet maximis iudices corripuerunt: & ostẽderunt, planè esse quod ferri non posset. Itáque relictus lege * Licinia maiore esse *p* periculo videtur. Accessit huc, quod postridie eius absolutionis, in theatrum Curionis Hortensius introiit, puto vt suum gaudium gauderemus. Hic tibi strepitus, fremitus, clamor, *b* tonitruum, 3 ruden-

i L. quos tu nosti: plane secretò nar. *k* L. a. d. IX kal. * qui in rostris manere soliti. *l* al. epibaticam fa. al. schœnobaticam fa. L em peneticã fa. Pantag. embibaticam Turn. empineticam, veter. emeneticam. * Marcus Valerius Messala ambitus consularis. *m* al. repræsentante pr. al. matre præhensante. * id est, senatorio equestri & Tribunorum: hi enim soli lege à L. Aurelio lata, iudicabant. vide Asconium & Ora. pro Plãc. *n* v.c. sed singulis. *o* L. ordine. *p* L. vide modò, inquis, Non, mehercule. *q* L. forte ir pe i[illegible]

quidquã vnquã r. & ita v.c. * ambitus de qua pro Pl. p[illegible]culo. q L. tonitru, rudenti sibilus. R[illegible]nius, Rudentum sibilus [illegible]

sis,quàm ego sum.Itaque omnia experiar. Video enim quid mea intersit, quid vtriusq: nostrûm,si-quid egero,faciam vt scias.Tu & ad omnia rescribes,& quãdo te exspectem,facies me, *p* si tibi videbitur,certiorem.Vale.

p al. si tibi videatur.

ARGVMENTVM.

Scribit Tigellium iniustè sibi irasci. Cæsare quartùm Consule sine collega.

M. T. C. M. FABIO GALLO, S. D. 24

AMORIS quidem tui,quoquò me verti, vestigia:vel proximè *q* de Tigellio. Sensi enim ex literis tuis,valde te laborasse. Amo igitur voluntatem. Sed pauca de re 1 *r* Capius (opinor) olim, NON OMNIBVS DORMIO: sic ego non omnibus, mi Galle seruio.etsi quæ est hæc seruitus? Olim, cùm regnare existimabamur, non tam ab vilis quàm hoc tempore obseruor à familiarissimis Cæsaris omnibus,præter istum. Id ego in lucris pono non ferre, hominem pestilentiorem patria sua:eúmque addictum iã tum puto esse Calui Licinij Hipponacteo præconio. At vide, quid succenseat. Phameæ causam *s* susceperam, ipsius quidem causa. erat enim mihi sanè familiaris. Is ad me venit:dixitq;, iudicẽ sibi operam dare cõstituisse eo ipso die,*t* quo de P.Sextio† in consiliũ *iri necesse erat. † *v* respondi 2 nullo modo *x* me facere posse. quem vellet alium diem si sumsisset, me ei non defuturum.Ille autem,qui sciret se nepotem, bellum tibicinem habere, 3 & sat bonum *y* vnctorem,discessit à me,vt mihi videbatur, iratior.* *Habes Sardos venaleis:* alium alio nequiorẽ. Cognosti meam causam,4 & istius Salaconis iniquitatem.Catonem tuum mihi mitte.cupio enim legere. me adhuc non legisse, turpe vtrique nostrûm est. Vale.

q libri vul. de Tigellio perspexi. Senij.
r al.Cepius. al. Citius. alij Cipius. ex Festo in nõ omnib⁹ dormio. χάλβας Pluta. vocatur in ἐρωτικῷ nonnulli libri vet.Cæpio habent.
s q.v.c.receperam.
t L.quo die de P. S.
* Vr.ire.
v L. respondi id nullo modo, &c. & ita v.c.
x L. me facere posse, quum vellem aliũ d.
y al.cantorem.al. victorem.
* vide Festũ in Sardi venales &Plutar. in probl.

ARGVMENTVM

Epistolam Galli non conscissam significat. Monenti vt de Cæsare cautè loquatur,gratias agit. Hortatur ne scribendi exercitationem intermittat. Eodẽ anno.

CICE

CICERO M. FABIO GALLO, S. D. 25

QVOD epistolam conscissam doles, noli laborare: z salua est domi. petes cùm libebit. Quòd autem me mones, valde gratum est: idque vt semper facias, rogo. 1 Videris enim mihi vereri, a ne, si istum habuerimus, rideamus* γέλωτα σαρδόνιον. Sed heus tu,* *manum de tabula.* * magister adest citiùs, quàm putaramus. 2 Vereor, ne *b* in catonem, Cato in nos. Mi Galle, caue putes quidquam melius, quàm epistolæ tuæ partem ab eo loco, cetera labuntur. Secretò hoc audi: * *tecum habeto*: ne Apellæ quidẽ, liberto tuo, dixeris. *c* præter duos nos, loquitur isto modo nemo: bene, * male ne videro: sed, quidquid est, nostrum est. *d* Vrge igitur: *nec transuersum vnguem* (quod aiunt) à stilo. is enim est dicendi opifex. † *e* atq; ego quidem aliquantum iam etiam noctis assumo. Vale.

ARGVMENTVM.

Scribit se in morbum incidisse, quia suauiter conditas herbas parum cautè comedisset, sibi tamen iam esse melius, & mansurum in Tusculano, quoad se reficiat: Manutius scriptam esse putat anno quo P. Lentulus & Q. Metellus nepos Consulatum gesserunt.

CICERO GALLO, S. D. 26

f CVM decimum iam diẽ grauiter *g* ex intestinis laborarẽ: neq; iis, qui mea opera vti volebant, probarem, me non valere, quia febrim non haberem: fugi in Tusculanum: cum quidem biduũ ita ieiunus fuissem, vt ne aquã quidem gustarem. Itaq; confectus languore, & fama, magis tuũ officiũ desideraui, quã abs te requiri putaui meum. Ego autem cùm omneis morbos reformido, *h* tum in quo Epicurum tuum. Stoici malè accipiũt, quia dicat, δυσουρικὰ, καὶ δυσεντερικὰ πάθη, *i* molesta esse quorum alterũ, morbũ edacitatis esse putãt: alterũ etiã turpioris intẽperãtiæ. Sanè δυσεντερίαν

z al. salua est. domo petes cùm.
al. ne, nisi istum cauerimus, rid.
al. ne si stilũ acuerimus, rid.
* vocat risum cum dolore.
* Prouerbiũ à pueris pingendi artem discentibus sumptum.
* Magistrũ populi vocat Cæsarẽ.
b L. in Catonium Catoninos. de Catoniis vi de Gell. l. 16 c. 7. Victor. in hanc ep. Tur. Adue. c. 28.
* al. tecũ habita.
c al. præter duo nos.
* al. malé ue.
d al. Vrgeo.
e al. Atque equidem.
f q. v. c. Cũ iamdecimũ diem grauiter, &c.
g al. ex intestino.
h L. tum eum, in quo. al. tum eum quod. al. tum eum in quo.
i fort. sibi molesta esse.

pertimueram. Sed visa est mihi vel loci mutatio, vel animi etiam relaxatio, vel ipsa fortasse iā senescentis morbi remissio profuisse. Attamen, ne mirere, vnde hoc acciderit, quomodóve commiserim; *lex sumtuaria, quæ videtur λιτότητα attulisse, * ea mihi *fraudi fuit. Nam dum volunt isti lauti terra *nata quæ lege excepta sunt, in honorē adducere: fungos, heluellas, herbas omneis ita cō diunt, vt nihil possit esse suauius. in eas cum incidissem in cœna* augurali apud Lentulum, tanta me διάῤῥοια arripuit, vt hodie primum k videatur cœpisse consistere. Ita ego, qui me ostreis, & murænis facilè abstinebam: à beta etiā & malua deceptus sum. Posthac igitur erimus cautiores. Tu tamen cū audisses ab Anicio (vidit enim me nauseantē) non modò mittendi causam iustā habuisti, sed etiam visendi. Ego hîc cogito l commorari, quoad me reficiā, nā & vireis, & corpus amisi. Sed, si morbū depulero, facilè, vt spero, illa reuocabo. Vale.

ARGVMENTVM.

Iniquè Gallus Ciceronem literis accusauit, vicißim igitur eius accusationi respondet Cicero. Scripta quidē dominante Cæsare, annus tamen incertus.

M. T. C. M. m GALLO, S. D. 27

MIROR, cur me accuses, cùm tibi id facere nō liceat. quòd si liceret, tamen non debebas. n EGO ENIM TE IN CONSVLATV OBSERVARAM. Et ais, fore, vt te Cæsar restituat. Multa tu quidem dicis: sed tibi nemo credit. Tribunatū o plebis dicis te mea causa p petisse. Vtinā semper esses tribunus: intercessorē nō quæreres. q Negas, me audere, quod sentiam, dicere. Quasi tibi, cū parum pudenter me rogares, parum fortiter responderim. Hæc tibi scripsi, vt isto ipso in genere, in quo aliquid posse vis, te nihil esse cognosceres. Quòd si humaniter mecum questus esses, libenter tibi

[Marginal notes:]
g de legibus sūptuarijs, vide Gell. l. 2. c. 24. Macro. 3. Satu. c. 1.
h particula ea, deest in quibusdam libris.
*fraudi fuit, id est nocuit, fraus enim ꝓ pœna sumitur. 13. ff. de ver. sig.
* vide Festū in Centenariæ cœnæ, vbi refert centenarias pœnas dictas, in quas leg. Licinia non plus centussib⁹, præter terra nata, impēdebatur. vide Gell. l. 2. c. 24.
* de cœna augurali vide Var. l. 3. c. 6. Pl. l. 10. c. 20. adiicialem vocat.
k al. videar
l q. v. c. morari.
m al. Fabio Gallo. al. Sextio Gallo.
n Lāb. Ego enim te, inquis, in consulatu obseruaueram.
o L. plebeij.
p L. petiisse.
q q. v. c. Negas, me, q̄ sentiā, audere dicere.

tibi me, & facilè purgassem. Non enim mihi ingrata sunt quæ fecisti: sed quæ scripsisti, molesta. Me autem, propter quem ceteri liberi sunt, tibi liberum non visum, demiror. Nam si falsa fuerunt, quę tu ad me, vt ais, detulisti: quid ego tibi debeo? sin vera: tu es optimus testis, quid mihi populus R. debeat. Vale.

ARGVMENTVM.

Probat Curium qui Repub. desperata in Græciam se contulerit, & adiungit se totum posteaquam libertatem amissam viderit, literis tradidisse. Scripta etiam dominante Cæsare anno incerto.

M. T. C. r M. CVRIO, S. D. 28 r L. M.

MEMINI * cùm mihi desipere videbare, quòd istic potiùs viueres, quàm nobiscum. Erat enim multò domicilium huius vrbis (cùm quidē hæc vrbs) ptius humanitati, & suauitati tuæ, quā tota Peloponesus, nedum Patræ. Nūc contrà s & vidisse mihi multum videris, cùm, propè desperatis his rebus, te in Græciam contulisti, & hoc tēpore non solùm sapiens, qui hinc absis, sed etiam beatus. quamquam quis, qui aliquid sapiat, nunc beatus esse potest? Sed, quod tu, cui licebat, pedibus es consecutus, vt ibi esses, vbi * NEC PELOPIDARVM, nosti cetera: nos idem propemodum consequimur alia ratione. Cùm enim salutationi nos dedimus amicorum: quæ fit hoc etiam frequentiùs, quàm solebat, quòd, quasi auem albam, videntur bene sentientem ciuem videre: abdo me in bibliothecam. Itaque opera officio tanta, t quāta fortasse tu senties v Intellexi enim ex tuo sermone quodam cùm mœstitiam meam, & desperationem accusares domi tuæ, dicere te, ex meis libris animum meum desiderare. Sed mehercule & tum remp. lugebam, quæ non solùm suis erga me, sed etiam meis erga se beneficijs erat mihi carior: & hoc tempore quamquam me non ratio

* Manut. quod.

s al. & vidisse multum videris.

* vide infrà ep. 30. Pelopidas vocat malos ciues qui remp. armis oppresserant.

t al. quanta tu fortasse senties.

v al. intellexi enim ex t. s. q. te, cū m. m. & desp. acc. d. t. dicere, ex m. libr.

ratio solùm consolatur; quæ plurimum debet valere, sed etiam *DIES, QVAE STVLTIS QVOQVE MEDERI SOLET: tamen doleo, ita communem rem esse dilapsam, vt ne spes quidem meliùs aliquando fore, relinquatur. Nec verò nunc quidem culpa in eo est, in cuius potestate omnia sunt (nisi fortè id ipsum esse non debuit) sed alia casu, alia etiam nostra culpa sic acciderunt, vt de præteritis non sit querendum. 1 Reliquam spem nullam video. quare ad prima redeo. Sapienter hæc reliquisti, si consilio: feliciter, si casu Vale.

ARGVMENTVM.

Memoriam declarat accepti à Cicerone beneficij & cõmendatitias ab eo literas petit ad Sulpitium successorem. Scripta eo anno quo primum Cæsar quartùm Consul fuit sine collega, deinde Q. Fabius cum C. Trebonio.

x M. CVRIVS M. CICERONI, S. D. 29

SI vales, bene est. Sum enim* χρήσει μὲν tuus, κτήσει δὲ Attici nostri. ergo fructus est tuus, mancipium illius: quod quidem si inter senes* coemtionaleis venale proscripserit, egerit nõ multũ. At illa nostra prædicatio quanti est, nos, 1 y quòd simus, quòd habeamus, quòd homines existimemur, id omne abs te habere? Quare, Cicero mi, perseuera constanter nos conseruare, & Sulpicij successori nos* *de meliore nota* commenda, quo faciliùs tuis præceptis obtẽperare z possimus, 2 téque a ad vrbem lubentes videre, 3 & nostra b defigere, deportaréque tutò possimus. 4 Sed, *amice magne. noli hanc epistolam Attico ostendere: sine eum errare, & putare, me virum bonum esse, *nec solere duos parietes de eadem fidelia dealbare.* Ergo, patrone mi, bene vale, Tironémque meum saluta nostris verbis. Data a. d. IIII. Kalend. Nouembr.

AR

* vide 4. epist. 6. l. 5. ep. 16. libr. 6 ep. 13.

x L. M.

*hanc sententiam sic explicat Luc. l. 3. Vitaque mancipio nulli datur, omnibus vsu.

* de coemptionalibus senibus vide Cic. pro Mur. & T. Liuium l. 8. in fine de Coemtione Oratio. pro Flac. 1. de Orato. Turneb. 1. aduers. c. 28. Boet. in Topic.

y L. quòd simus, quod homines exist.

* metaphora sumpta à doliis, quibus diuersæ inuruntur notæ, vt internoscantur vina. Vtitur Catullus, ad Manlium.

z Lâb. delet hoc loco, possim⁹, & verò nõ reperitur in codicib. antiq. fidelioribus. a Lamb. ad ver. lub. b fort. r efigere. al. deferre.

ARGVMENTVM.

Improbat ea quæ Cæsaris ex voluntate fiunt contra morem & leges maiorum, suum ab vrbe significat discedendi cupiditatem. Caninium Q. Fabio Pr. Cal. Ian. mortuo, Consulem in eius locum esse surrogatum, vt in Consulatu esset vsque ad Cal. Ian. Addit de literis commendatitiis ad Acilium Sulpitii successorem. Scripta Cæsare quintùm & M. Antonio Coss. quo anno Id. Mar. interfectus est Cæsar.

CICERO CVRIO, S. D. 30

EGO verò iam te nec hortor, nec rogo, vt domum redeas, quin hinc ipse euolare cupio & aliquò peruenire, *vbi nec Pelopidarum nomen, nec facta audiam.* Incredibile est, quàm turpiter mihi facere videar, qui his rebus intersim. Næ tu videris multò antè prouidisse; quid impenderet tum, cùm hinc profugisti: quamquam enim hæc etiam auditu acerba sunt, tamen AVDIRE TOLERABILIVS EST *quàm videre.* In campo certè non fuisti, cùm hora* secunda, comitiis* quæstorijs institutis, sella Q. Maximi, quem illi consulem esse dicebant, posita esset: quo mortuo nuntiato, sella sublata est. Ille* autem, qui comitijs * tributis esset auspicatus centuriata habuit: consulem hora septima renuntiauit, qui vsque ad Kalendas Ian. esset: quæ erant futuræ manè postridie. 1 Ita Caninio consule scito neminem * prandisse. nihil tamen eo consule mali factum est: fuit enim mirifica vigilantia qui suo toto* consulatu somnum nõ viderit. Hæc tibi ridicula videntur. non enim ades. quæ si videres, lacrymas non teneres. Quid si cetera scribam? sunt enim innumerabilia generis eiusdem: quæ quidem ego non ferrem, nisi me in Philosophiæ portum contulissem, & nisi haberem socium studiorum meorum, Atticum nostrum

manè postridie. * Sex enim prioribus horis noctis, dormire occupatissim⁹ Cõsul, nõ potuit, posteriores verò sex horæ Kalen. respiciunt. Kal. pertinent (à medio enim noctis dies ordiuntur Romani)

* id est potens. Hora. & Iuuenal. Sat. 6. dicuntur magnæ animæ magnorum & præstãtium virorũ. Taci. in Agricol.

* post solis ortum.

* al. Quæstoris.

* Cæsaridéque collega Q. Maximi.

* Comitia tributa, centuriata, calata, Curiata, vide Gell. l. 5. c. 9 & l. 15. c. 27. Comitijs tributis creabantur minores magistrat⁹. vt centuriatis maiores.

* hora enim septima Cõsul renunciatus, id est, post horam prãdij. Consul autem fuit ad Kaléd. vsq; Ianu. quæ futuræ erãt quę ad prid.

strum. cuius quando proprium te esse scribis mancipio, & nexu: meum autem vsu, & fructu, contentus isto sum. ID ENIM *cuiusque est proprium, c quo quisque fruitur, atque vtitur.* Sed hæc alias pluribus. Acillius, qui in Græciam cum legionibus missus est, † *d* maximo meo beneficio est. bis enim est à me iudicio capitis, rebus saluis, defensus: & est homo non ingratus, méque vehementer obseruat. Ad eum *e* de te diligentissimè scripsi eámque epistolam cum hac coniunxi: quam ille *f* quomodo acceperit, & quid tibi pollicitus sit, velim ad me scribas. Vale.

c al. quo fruitur quisque, atque.
d libri vulg. maximo meo beneficio est affectus, b. Vrsin. ex manuscripto m m. beneficio affectu' st.
e q. v. c. diligentissimè de te scr.
f L. cum accepit, ecquid tibi pollic.

ARGVMENTVM.

Ad mutua officia, reditumq; vrbanum, Curionem inuitat. Scripta eodem anno.

CICERO CVRIO, S. D. 31

FACILE perspexi ex tuis literis, quod semper studui, & me à te plurimi fieri, & te intelligere, quam mihi carus esses. Quod quando vterque nostrûm consecutus est: reliquum est, vt officiis certemus inter nos: quibus æquo animo vel vincam te, vel vincar abs te. Acillio nō fuisse necesse meas dari literas, facile patior. Sulpicij tibi operam intelligo ex tuis literis, non multùm opus fuisse, *g* propter res tuas ita cōtractas, vt, quemadmodū scribis, * nec caput nec pedes. Equidem vellem, vti pedes haberent, vt aliquando redires. Vides enim exaruisse iam veterem vrbanitatem: vt Pomponius noster suo iure possit dicere, nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. *i* Ergo is tibi nos ei * succedimus. Veni igitur, quæso, ne tantum semen vrbanitatis vnà cum rep. intereat. Vale.

g q. v. c. propter tuas res.
* Prouerbij species.
* al. succedamus, alij, succedemus.

ARGVMENTVM.

Prima epistolæ pars est de dictis in Ciceronē. Secunda, de iudiciis, tertia de Republica. Quarta de Dolabella nondum genero. Scripta, cùm pro Consule Ciliciæ præesset, Marcello & Sulpitio Coss. Curione Trib. pleb. designato.

M. T.

M. T. C. VOLVMNIO, S. D. 32

QVOD sine prænomine familiariter, vt debebas, ad me epistolam misisti, primùm addudubitaui, num à Volumnio senatore esset, quo cũ mihi est magnus vsus: deinde εὐτραπελία literarum fecit, vt intelligerem, tuas esse. Quibus in literis omnia mihi periucunda fuerunt, præter illud, quòd parum diligenter possessio * saluiarum mearum à te procuratore defenditur. Ais enim, vt ego discesserim. omnia omnium dicta, in his etiam *h* Sextiana, in me conferri. Quid? tu id pateris? *i* nónne defendis? non resistis? equidem sperabã, ita netata me reliquisse genera dictorum meorũ, vt cognosci sua sponte possent. Sed quando tanta fæx est in vrbe, vt nihil tam sit ἄκυρον quod non alicui venustum esse videatur: pugna, si me amas nisi acuta ἀμφιβολία, nisi elegans ὑπερβολή, nisi παράγραμμα bellum, nisi ridiculum παρὰ προσδοκίαν, nisi cetera, quæ sunt à me in secundo libro de Oratore *l* per Antonij personam disputata de ridiculis, ἔντεχνα, & arguta apparebunt, * vt sacramento contendas mea non esse. Nam de iudiciis quòd quereris, multo laboro minùs. *m* trahantur per me pedibus omnes rei. sit vel Selius tam eloquens, vt possit probare *n* se liberum: non laboro. Vrbanitatis possessionem, amabò, quibusuis interdictis defendamus: in qua te vnum metuo, contemno ceteros. Derideri te putas. Nunc demùm intelligo te sapere. Sed mehercule, extra iocum: valde mihi tuæ literæ facetæ, elegantesque visæ sunt, illa quamuis ridicula essent, sicut erant, mihi tamen risum non mouerunt. Cupio enim nostrum * illum amicum in tribunatu quàm plurimum habere grauitatis: idque cùm ipsius causa (est enim mihi, vt scis, in *o* amoribus) tum mehercule etiam reip. quam quidem, quamuis in me ingrata sit, tamen amare non desinam. Tu, mi Volumni, quando & instituisti, & mihi vides esse

* id est, sales & iocos.
h al. Sestiana.
i L. non defendis?
ἀκύθηρον, id est, inuenustum.
l fort. per Iulij personã,
* Sacramento contédebant qui pecuniã apud Pontificem deponebant, qua in depositione victori pecunia restituebatur victi pecunia ærario cedebat. Varro, in spõsione victori acquirebatur.
m L. trahantur per me licet pedib' omn.
n L. se esse liberum.
* Curionẽ Trib. plebis intelligit.
o L. maiorib.

esse gratum, scribe ad me quàm sæpissime † de rebus vrbanis, * de repub. Iucundus est mihi sermo literarum tuarum. Præterea Dolabellam, quem ego perspicio, & iudico cupidissimum esse, atque amantissimum mei, cohortare, & confirma, & redde planè meum. Non mehercule, quòd quidam desit: sed quia valde cupio, non videor nimiùm laborare. Vale.

ARGVMENTVM.

Afflicta repub. se ad declamationem retulisse scribit, auditoribus Hirtio, Cassio, & Dolabella. Hirtij laudat eloquentiam. Volumnium inuitat ad eadem studia, deliberatum sibi iam significans abdere se totum in literas, Cæsare permittente. Videtur scripta post bellum Africanum, Cæsare III. & Lepido Coss.

M. C. VOLVMNIO, S. D. 33

QVÒD declamationibus nostris cares, damni nihil facis. Quòd Hirtio inuideres, nisi eũ amares: non erat causa inuidendi: nisi fortè ipsius eloquentiæ magis, quàm, quòd me audiret, inuideres. Nos enim planè, mi suauissime Volumni, aut nihil sumus, aut nobis quidem ipsis displicemus, *gregalibus illis, quibus, te plaudente, vigebamus, amissis: vt etiam, si quando aliquid dignum nostro nomine emisimus, ingemiscamus, quòd hæc *p* pennigero, non armigero in corpore tela exerceantur, vt ait Philoctetes apud *q* Accium, abiecta gloria. Sed tamen omnia mihi erunt, si tu veneris, hilariora quamquam venies, vt ipse intelligis, in maximarũ quasi concursum occupationũ: quas si, vt volumus, exceperimus, ego verò multã salutem & * foro dicam, & curiæ: viuámque tecum multùm, & cum I communibus * nostris amatoribus. Nam & Cassius tuus, & Dolabella noster, vel potius vterque noster, studiis iisdem tenentur, & meis æquissimis vtuntur auribus. Opus est huc limatulo, & polítulo tuo iu-

† Vt s. hæc duo de republica videtur scholion.
* id est, sociis in bello ciuili amissis.
p intelligitur de auibus quas Philoctetes configebat tardus celeres, stans volantes: alij tamẽ cõtra Quintiliani sentẽtiam, qui pinnas de auibus dici non vult, pinnigero, legere maluerunt. Cõqueritur autem hoc loco Cicero, quòd non, vt antea, in agẽdis causis, aut tuenda repub. sed in meis declamationibus ingenij sui vires exerceat.
q al. Attiũ.
* fori voce iudicia, curiæ senatum intelligit.
* al. nostri.

iudicio, † 2 & illis interioribus r literis meis, r quibus sæpe verecundiorem me in loquendo facias: mihi enim * iudicatum est, si modo hoc Cæsar aut patietur, aut volet, deponere illam iam personam. in qua me sæpe illi ipsi probaui ac me totum in literas abdere, tecúmque, & cum ceteris earum studiosis honestissimo otio perfrui Te vellem, s ne veritus esses, ne perinuitus legerem tuas literas, si mihi (quemadmodum scribis) longiores fortè misisses, ac velim posthac sic statuas, tuas mihi literas longissimas quasque gratissimas fore. Vale

r l. literis eis quibus.
* statutum.
s al. non

M. COELII EPISTOLARVM LIBER OCTAVVS, AD M. Tullium Ciceronem.

***

ARGVMENTVM.

Primùm vt arrogantia culpam vitet, excusat se quòd rerum vrbanarum commentarium aliena opera cōficiendum curauerit. Deinde subiungit de Comitiis Transpadanorum. De successione Galliarum nihil relatum de Pompeio: De Cæsare & Pomitio: De Cicerone & Pompeio: De Planco: De libris Ciceronis: De Republica. Scripta est Ser. Sulpitio & M. Marcello Coss. quo anno Cicero in prouinciam profectus est. Respondet Cicero libr. 2. epist. 7.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. I

VOD tibi * decenti pollicitus sum, me omneis res vrbanas diligētissimè tibi perscripturum: data opera paraui, qui sic omnia persequeretur vt verear, a ne tibi arguta nimiùm hæc sedulitas videatur. Tametsi tu, scio, quàm sis curio

* al. discedens.
a L. ne tibi nimiū arguta hæc sedul.

iactantur: sed inter paucos, *i* quos tu nosti planè, secretò narrantur, at Domitius, cū manus ad os apposuit. Te *k* ad IX kal. Iu. *subrostrani (quod illorum capiti sit) dissiparāt periisse: ita vt in vrbe, ac foro toto maximus rumor fuerit, te à Q. Pōpeio in itinere occisū. Ego, qui scirē 2 † Q. Pompeiū Baulis *l* embænitici facere & vsque eò, vt ego misererer eius esuriei, non sum cōmotus: & hoc mendacio, si qua pericula tibi impenderent vt defungeremur, optaui. Plancus quidē tuus Rauēnæ est, & magno cōgiario donatus à Cæsare, nec beatus, nec bene instructus est. Tui politici libri omnibus vigent. Vale.

ARGVMENTVM.

De Messala ambitus absoluto. De exsibilato Hortensio Messalæ Patrono. De Marcelli Consulis impetu sedato. De Consularibus comitiis. De suis in ædilitate cōpetitoribus. De Pantheris. De Syngrapha Sittiana. De commentariis rerū vrbanarū, breuiter more suo ad Ciceronē scribit Cælius familiarissimè.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 2

CERTE inquā.* absolutus est: 1 me *m* præsēte pronuntiatū est & quidē omnib.* ordinibus, *n* sed & singulis in vnoque *o* genere sententiis. 2 *p* Vidésne rogo? inquis, Nō mehercules. nihil enim vnquā tā præter opinionē, tā quod videretur omnibus indignū, accidit, quin ego, cùm pro amicitia validissimè fauerem ei, & me iā ad dolendū præparassem: postquā factū est, obstupui, & mihi visus sum captus esse. Quid alios putas clamoribus scilicet maximis iudices corripuerunt: & ostéderunt, planè esse quod ferri non posset. Itáque relictus lege * Licinia maiore esse *p* periculo videtur. Accessit huc, quod postridie eius absolutionis, in theatrum Curionis Hortensius introiit, puto vt suum gaudium gauderemus. Hic tibi strepitus, fremitus, clamor, *b* tonitruum, 3

i L. quos tu nosti: plane secretò narr.
k L. a. d. IX kal.
* qui in rostris manere soliti.
l al. epibaticam fa. al. schœnobaticam fa. Lem penetica fa. Pantag. embibaticam Turn. empineticam, veter. emeneticam.
* Marcus Valerius Messala ambitus consularis.
m al. repræsentante pr. al. matre præhensante.
* id est, senatorio equestri & Tribunorum: hi enim soli lege à L. Aurelio lata, iudicabant. vide Asconium & Ora. pro Plãc.
n v. c. sed singulis.
o L. ordine.
p L. vide modò, inquis, Non, mehercule.

quidquā vnquā t. & ita v. c. *ambitus de qua pro P l p culo. q L. tonitru, rudenti sibilus. R...nius, Rudentum simili[illegible]

& 3 rudentum sibilus. Hoc magis animaduersum est, quòd intactus à sibilo peruenerat. Hortensius ad senectutem. Sed tum ita bene, vt in totam vitam cuiuis satis esset, & pœniteret eum iam vicisse. De rep. quod tibi scribam, nihil habeo. Marcelli impetus resederunt, non inertia, sed (vt mihi videbatur) consilio. De comitiis cōsularibus incertissima est existimatio. Ego incidi in competitorē nobilē *r* & ignobilē egentē. Nam M Octauius Cn. filius, & C. Hirrus mecū perit. Hoc ideo scripsi, quòd scio te acriter propter Hirrum, nuntiū nostrorum comitiorum exspectaturum. Tu tamen simul ac me designatum audieris, vt tibi curæ sit, quod ad * pantheras attinet, rogo: Syngrapham Sitianam tibi commendo. Commentarium rerū vrbanarum primum dedi L. Castrinio Pæto: secundum ei, qui has literas tibi reddet. Vale.

r L. & nobilem agentē

* vide infrà ep. 4.

ARGVMENTVM.

Significat Cœlius suam in scribendo diligentiam, & quo Ciceronis absentis desiderio teneatur. Deinde se certiorem Hirro candidatum ait. Philotimum absenti Miloni satisfacturum. Valde sibi fore gratum vt eum Cicero suis scriptis ornet.

M. COELIVS CICERONI S. D. 3

ESTNE? vici? & tibi sæpe, *s* quod negaras discedens curaturum literas mitto? est, si quidem perferuntur quas do. Atque hoc eo diligētiùs *t* factito, quòd cùm otiosus sum planè, vbi delectem otiolum meum, non habeo. *u* Tu cū Romæ eras, hoc mihi *x* certum ac iucundissimū vacanti negotium erat, tecum id otij tempus consumere: idque non mediocriter desidero: vt non modo mihi solus esse, sed Romæ te profectò, solitudo videatur facta: & qui (quæ mea negligētia est) multos sæpe dies ad te, cùm hic eras, non accedebam, nunc quotidie non esse te, ad quem cursitem, discrucior. Maximè verò, vt te dies, noctesque quæram, competitor Hirrus curat. Quomodo illum putas auguratus tuum competitorem

s al. quod me neg.
t al. facio.
v L. Tum cùm R.
x fort. certissimum.

orem dolere, & dissimulare me certiorem quàm
:, candidatum? de qu.,vt, quem optas quàm pri-
nùm nuntium accipias, tua mediusfidius magis,
uàm mea causa cupio. *y* Nam me, si fio, forsitã
um locupletiore referam. sed hoc vsque eò sua-
e est, *z* quod, si acciderit, tota vita risus nobis
eesse non poterit. *a* Sed tanti? Sed est meher-
ule. *b* Nec multum M. Octauius eorum odia,
ui Hirrum premunt, *x quæ permulta sunt, sub-
uat. Quòd ad Philorimi liberti officium, & bo-
a Milonis attinet, dedimus operam, vt & Phi-
timus quàm honestissimè Miloni absenti, eiúsq;
ue necessariis satisfaceret, & secundum eius fi-
em, & sedulitatem existimatio tua conseruare-
ır. Illud nunc à te peto, si eris (vt spero) otio-
ıs, aliquod ad nos, vt intelligamus nos tibi cu-
: esse σύνταγμα, conscribas. Qui tibi *c* istuc, in-
uis, in mentem venit, homini non inepto? A-
quod ex tam multis tuis monumentis extare,
uod nostræ amicitiæ memoriam, posteris quoq;
odat velim: Cuiusmodi puto, quæris. Tu aptiùs,
ui omnem nosti disciplinam, quod maximè
onueniat, excogitabis: *d* genere, quod & ad nos
ertineat, & διδασκαλίαν quandam, vt versetur
ter manus habeat. Vale.

y L. Nã mea si fio, forsitã non locupletiora referam. & ita v.c L. nam me si fio nõ locupletiorem ref.
z L. vt si accid. tota vita risus no. deesse non poss. vide l. ep. 9.
a L. est tanti. Sed mehercule.
b non multum.
* al. qui per multi sunt.
c. al. isthuc.
d L. ex eo tamen genere tamen.

ARGVMENTVM.

e Messala damnato. de C. Marcello Consule designato M. Claudio absoluto. Dolabella. xv. viro creato Lentulo repulso condemnato Seruio tribuno plebis designato Curione petente eius locum. De Comitiis prætoriis, & suis ædilitiis quid actum sit in Senatu. Quem in Cæsarem Pompeius animum ostenderit. De syngrapha Sitiana. De pantheris De morte regis Alexandrini scribit.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 4

Nvideo tibi tam multa quotidie, quæ mire-
e istò *e* perferuntur. Primùm illud, absolutum
Messalam: deinde eundem condemnatum C

e cognomẽ est à Messana capta.

Marcellum consulem factum: M. * Claudium à repulsa e condemnatum f postulatu à Galliis duobus: P. Dolabellam quindecim virum factum. Hoc tibi non inuideo, caruisse te pulcherrimo spectaculo, & Lentuli g Cruris repulsi vultum non vidisse. At qua spe, quàm certa opinione descenderat? quàm ipso diffidente Dolabella? h & Hercules, nisi nostri equites acutiùs vidissent, * penè concedente aduersario superasset. Illud te non arbitror miratum, Seruium, tribunum pleb. designatum, condemnatum: cuius locum C. Curio petiit, sanè quàm i multis incutit, qui eum facilitatémque eius non norunt, magnum metum. Sed, vt spero, & volo, &, vt se fert ipse k bonos, & senatum malet. 2 totus, vt nunc est, hic l scaturit. Huius autem voluntatis initium, & causa est, quod eum non mediocriter Cæsar, qui solet infimorum hominum amicitias sibi qualibet impensa adiungere, valde contempsit. Qua in re mihi videtur illud per qu venustè * cecidisse: quod à reliquis quoque vsque eò est animaduersum, vt Curio, qui nihil consilio facit, ratione m & insidiis vsus videretur in euitandis n eorum consiliis qui se intenderant aduersarios o in eius tribunatu: 3 p Lęlios, & Antonios, & id genus valenteis dico. Has ego tibi literas eo maiore misi interuallo, quòd comitiorum dilationes occupatiorem me habebant, & exspectare in dies exitum cogebant, vt, confectis omnibus te facerem certiorem. Ad Kalendas Sextileis vsq; exspectaui. Prætoris moræ quædam inciderunt. Mea porrò comitia, quẽ euentum sint habitura, nescio: opinionem quidem, quod ad Hirrum attinet, incredibilem ædilium pl. comitiis, nacta sunt. 4 Nam † M. Cœlium q Vinicianum mentio illa fatua quam deriseramus olim, & promulgatio de dictatore, subito deiecit, & deiectum magno clamore insecuta est. 5 Inde Hirrum r cuncti iam non faciendum flagitare. Spero, te celeriter, & de nobis quod sperasti, & de illo

* al. Clodium, de quo de Clar. orat. & ep. 9.
e L. à Gallis
f al. à Galliis duobus.
g al. Suræ.
h v.c. & me hercule.
* L. prope.
i L. incutit multis, q.
k al. bonos seruatos malet. non pl.
l L. senaturit. al. sentiri it.
* al. cedisse. al. cecinisse.
m L. & consiliis vsus. &c.
n L. eorum insidiis, qui.
o L. in eius tribunatum.
p L. Lollios.
q L. Vinicianum. al. Vincinianum. al. Ticinianum. vide Vrsinum.
r L. Cuncti iam ad non faciendum flagitare.

illo quod vix sperare ausus es, auditurum. De republ. iam noui quidquam exspectare desieramus. Sed cùm senatus habitus esset ad Apollinis, s ad xi. Kal. Sext. & referretur de stipendio Cn. Pompeij: mentio facta est de legione ea, quam expensam tulit C. Cæsari Pompeius, 6 quo numero esset, t quo appeteretur: cùm ex * Gallia * coactus esset dicere Pompeius se legionem abducturum, sed non statim sub mentionem, & conuiciũ obtrectatorum. Inde u interrogatus de successione C. Cæsaris: de qua, hoc est, de prouinciis, placitum est, vt quàm primum ad vrbem reuerteretur Cn. Pompeius: x coram eo de successione prouinciarum ageretur. Nam Ariminum ad exercitum Pompeius erat iturus: & statim id iit puto idib. Sextil. de ea re y factum iri. profectò aut transigetur aliquid, aut turpiter intercedetur. Nam in disputando coniecit illam vocẽ Cn. Põpeius, Omneis oportere senatui dicto audienteis esse. Ego tamen sic nihil exspecto, quomodo Paullum consulem designatum primum sentẽtiam dicentem. Sæpius te admoneo de syngrapha Sitiana: cupio enim te intelligere, eam rem ad me valde pertinere.* Item de Pãtheris, vt Cybiratas arcessas, curésque, mihi vt vehantur. Præterea nuntiatum nobis, & pro certo iam habetur, regem Alexandrinum mortuum: quid mihi suadeas, quomodo regnum illud sese habeat, quis procuret, diligenter mihi z perscribas. Kalendis Sextil. Vale.

s L. a. d. xi. kalend.

t L. quo appellaretur.

* cum Pompeius esset in Gallia, coactus est dicere Pompeium, &c.

* al. conatus.

v interrogatus est de

x L. vt coram eo de succ.

y L. actum iri.

* de Pantheris adde ep. supra ep. 2. 6. & 9. & 2, ep. 11.

z al. perscribas velim.

ARGVMENTVM.

De prouinciis Ciceronis. De successionibus prouinciarum. Quo hæc die scripta sit non constat: superiorẽ tamen videtur paucis diebus consecuta.

M. COELIVS CICERONI, S. D. 5

QVAM tu cura sis, quòd pacem prouinciæ tuæ, finitimarúmque regionum attinet, nescio: ego quidem vehementer animi pendeo.

se ei Ciceronis filiã posse collocari: Pompeium valde pro Appio laborare: consulum esse summam negligentiam: Ciuitatem esse otiosam: Bibulum parũ feliciter in Syria pugnasse: Curionem ab optimatibus ad Cæsaris partes transiisse. De Dolabella integrũ esse seruandum. De Pantheris. Paulo & Marcello Coss. Respondit li.2. ep.13.

M. COELIVS CICERONI, S. D. 6

NON dubito, quin perlatum ad te sit, Appiũ à * Dolabella reum factum: sanè quàm nõ ea *d* qua existimaueram, * inuidia. Neque enim stultè Appius: qui simulatque Dolabella accessit ad tribunal, introierat in vrbem, triumphiq; postulationem abiecerat. Quo facto * retudit sermones, paratiórq; visus est, quàm sperauerat accusator. Is nunc in te maximam spẽ habet. Scio tibi eum non esse odio. quã velis eum obligare, in tua manu est: cum quo simultates si tibi non fuissent, liberius tibi de tota re esset. 1 Nunc si ad illam summam * seueritatem legitimum ius exegeris: cauendum tibi erit, ne parum simpliciter, & candidè posuisse inimicitias videaris. In hanc partem porrò tutum tibi erit, si quid volueris, *e* gratificari. nemo enim necessitudine & amicitia te deterritum ab officio dicet. Illud mihi occurrit, quòd inter * postulationem, & nominis delationem, vxor à Dolabella discessit. Quid mihi discedens mandaris, memini, quid ego tibi scripserim, te non arbitror oblitum. Non est iam tempus plura narrandi. Vnũ illud monere te possum *f* si res tibi non displicebit, tamen hoc tempore nihil de tua voluntate ostendas, & expectes, quẽadmodum exeat ex hac causa, 2 ne qua * inuidiosum tibi sit, si emanarit: porrò, significatio vlla, si intercesserit, clarius quàm deceat, aut expediat, fiat. *g* Neque ille tacere eam rem poterit, quæ suæ spei tam opportuna acciderit, quæque in negotio conficiendo tanto illustrior erit: cùm presertim is sit, qui, si perniciosum sciret esse,

* li.3.ep.10.
d L. quam existim.
* maiestatis & ambitis.
* prætoris s. qui præerat iudiciis.
* al. retulit.
* al. veritatem.
e L. ei gratif.
* Postulabat primũ accusator, vt accusato liceret, hoc imperato, nomen rei deferebat. Postremò accusabat.
f for. vt si res tibi.
* al. deniq;
g L. Neque enim ille t.

loqui de hac re, vix tamen se contineret. Pompeius dicitur valde pro Appio laborare, vt etiam putent alterutrum de filiis ad te missurum. Hic nos omnes absoluimus: †& * hercules * cōfecta h omnia, fœda, & inhonesta sunt. Consules autem habemus summa diligentia: adhuc senatusconsultum nisi de * feriis Latinis, nullum facere potuerunt. Curioni nostro tribunatus conglaciat. Sed dici non potest, quomodo hîc omnia iaceant. Nisi ego cum * tabernariis, & aquariis pugnarē, * veternus ciuitatem occupasset. Si Parthi vos nihil calfaciunt, nos hîc frigore frigescimus. Tamē quoquo modo hîc omnia iaceāt, p[illegible] sine Parthis. Bibulus in Amano nescio quid c[illegible]horticularum amisit. Hoc sic nuntiatum est. Quòd tibi suprà scripsi Curionem frigère: iam calet, nā feruentissimè concerpitur. i bellissimè enim, quia de intercalando non obtinuerat, trāsfugit ad populum, & pro Cæsare * loqui cœpit. † legémq; * Viariam non dissimilem Agrariç Rulli, & Alimentariā, *quas iubet ædileis metiri, iactauit, hoc nōdum fecerat, cùm priorem epistolæ partem scripsi. Amabo te, si quid, quod opus fuerit, Appio facies, ponito me in * gratiam. De Dolabella k integrū tibi reserues, suadeo: & huic rei, de qua loquor, & dignitati tuæ, æquitatiq́ue opinioni, l te hoc ita facere expedit. Turpe tibi erit 5 m pantherarum greges me non habere. Vale.

* Hercules. al. cōstituta. al. conficta. al. consepta omnia fœdera. al. conscripta al. conscepta. al. confecta iudicia fœda omnia & inhonesta sūt al. cōcepta. Vrs. coempta omni fœdere.
h L. omnia fœdè, & inhonestè sunt. Vide Varr. 5. de ling. Lat. Liuiū, Diony. Halyc. Plut.
* Aquarū publicarum cura ad ædiles curules pertinebat. Vide Front. in li. 1. de Aquæduct.
* Veternus morbus ex ignauia cō tractus.
i al. leuissimè enim. &c. al. lenissimè enim &c.
* id est, de die. Cæsaris causa producendi. Vide Diony. l. 40. * Lex viaria erat de muniendis viis. Vide App. li. 2. de bello ciuili. Pantag. viuariā. alij vinariā. Lip. vineariā 1. Hæc. 8. * al. qua Pant. queis iubet. * al. gratia. k L. integrā tibi rē serues suadeo. l prouocabulū, te, abest ab omnib. ferè v. c. m L. Pār. Græ. me nō h. vid. su. ep. 4. n q. l. v. ist.

ARGVMENTVM.

Scribit se præsentem Ciceronem cupere. De Cornificij & Oristellæ nuptiis. De Paullæ diuortio. De Ocellæ adulterio.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 7

QVAM cito tu n istinc decedere cupias nescio: ego quidem eò magis, quo adhuc felicius rē gessisti.

gessisti. Dum istic eris, de belli Parthici periculo cruciabor, ne hunc risum meũ metus o aliquip perturbent Breuiores has litteras properanti publicanorũ tabellario subitò dedi: tuo liberto pluribus verbis scriptas pridie dederam. Res autẽ nouæ nullæ sane acciderunt, nisi hæc vis tibi scribi, quæ certè vis. Cornificius adolescens Orestillæ filiam sibi despondit. Paulla Valeria, soror Triarij q diuortium sine causa, quo die vir è prouincia venturus erat fecit.† Nuptura est D. Bruto r nondũ r retulerat. Multa in hoc genere incredibilia, te absente, acciderunt. Seruius Ocella nemini persuasisset se mœchum esse, nisi triduo bis deprehensus esset. Quæres, vbi? † vbi hercule ego minime * vellem. relinquo tibi quod ab aliis quæras, neque enim displicet mihi imperatorem singulos s percontari, cum qua sit aliquis t deprehensus. Vale.

o al. aliquis. p l. perturbet. q al. deuortium. r Pantag. mundum retulerat. al. nondum res suas retulerat. * Vrs. nollem. s l. percunctari. t L. deprẽsus.

ARGVMENTVM.

De M. Seruilio & M. Tuccio accusatis. De senatusconsulto. De Pompeio Cæsare, Curione. De Pantheris iterum. De syngraphia Sittiana. De liberto Philone & Diogene Græco.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 8

v ETsi de republ. quæ tibi scribam, habeo: tamen nihil, quo magis gauisurum te putẽ, habeo, quàm hoc. Scito, C. Sempronium x Rufum, mel, ac delicias tuas, † calumniam maximo plausu y tulisse, quòd is in causa M. Tucciũ, accusatorem suum post ludos Romanos, reũ lege * Plotia de vi fecit. hoc consilio, quod videbat, si extraordinarius z nemo reus a accessisset, sibi hoc anno causam esse dicendã. Dubium porro illi non erat, quid futurum esset. Nemini hoc deferre munusculum maluit, quàm suo accusatori. Itaque sine vllo subscriptore descendit, & Tuccium reum fecit. At ego, simulatque audiui, inuocatus ad subsel

v al. Etsi multa de rep. quæ tibi scr. x L. Rufum mel. y L. tulisse. Quæris, qua in causa M. Tuccium. *Danesius, iurasse, quòd. * De lege Plautia, vel, vt aliis placet, Plãcia, vide Ciceronẽ pro Milone. Iustin. de vsu cap. z v. c. reus nemo a libr. v. accidisset. al. decessisset.

subsellia rei *b* accurro: surgo, neque verbum de re facio. Totum Sempronium vsque eò perago, vt Vestorium quoque interponam, & illam fabulam narrem, quemadmodum tibi pro beneficio dederit, † *c* si quid in iniuriis suis esset quo Vestorius teneretur. Hæc quoque magna nunc contentio forum tenet. M. Seruilius postquam, vt cœperat, omnibus in rebus turbarat, nec quod non venderet, quidquam reliquerat: maxima nobis traditus erat inuidia: neque Laterensis prætor, postulante Pausania nobis patronis, QVO EA PECVNIA PERVENISSET, recipere voluit. Quòd Pilius, necessarius Attici nostri de repetundis eum postulauit: magna illicò fama surrexit: & de damnatione feruenter *d* loqui est cœptũ. Quo vento proiicitur Appius minor, vt *e* implicet pecuniã ex bonis paternis peruenisse ad Seruiliũ, *f* prçuaricationisq; causa * diceret depositũ LLS LXXXI. Admiraris amentiam, quid si actiones stultissimas, quid si *g* nefarias patris confessiones audisses? Mittit in consiliũ eosdé illos, qui *h* liteis çstimarant, iudices. Cùm æquo numero sententiæ fuissent, Laterensis leges ignorãs, pronunciauit, *i* quid singuli ordines iudicassent. † *i* & ad extremum, *k* ait, *l* vt solet *m* REFERAM. Postquã discessit, & pro absoluto Seruilius haberi *n* cœptus, legisq; vnũ & cẽtesimũ caput legit, in quo ita erat: QVOD EORVM IVDICVM MAIOR PARS IVDICARIT, ID IVS RATVM ESTO: in tabulas absolutũ non retulit ordinũ iudicia perscripsit. postulante rursus Appio, cum L. Lollio transegit, & se relaturum dixit. Sic nunc neque absolutus, neque damnatus Seruilius, de repetundis saucius Pilio tradetur. Nam de diuinatione Appius cum calumniam iurasset, contendere ausus non est, Pilióque cessit: & ipse de pecuniis repetundis à Seruiliis est postulatus & præterea de vi reus à quodam emissario suo, * Titio factus est. Rectè hoc par habet

b al. occurro.
c L. si quid iuris sui esset, vt eo Vestorius veretur. al. si quid in iurib. suis, esset quod Vestorius teneret. Pãtag. quod esset, vt Vestorius teneretur.
d q.v.c. loqui cœptũ. Quo.
e indicet pec. al. imputet.
f al. diuinationísque causa d.
* Pantag. deieret.
g L. nefarias de patre conf.
h L. litem.
i L. quod sing.
k v.c. vt solent. Vrs. absolutum.
l ait, abest à v.c.
m L. non referã. al. non redigam. & ita v.c.
n L. cœptus est.
* l. 10. ep. 12.

habet. Quod ad remp. pertinet, omnino multis diebus expectatione Galliarum actum nihil est. Aliquando tamen sæpe re o dilata, & grauiter acta, & planè perspecta Cn. Pompeij voluntate in eam partem vt eum decedere post Kalendas Martias placeret: senatusconsultum, quod tibi misi, factū est, auctoritatésque * perscriptæ. S. C p *auctoritates. Pridie Kalendas Octobreis in æde Apollinis scribendo affuerunt, L. Domitius. Cn. Filius, Ahenobarbus, Q. Cæcilius, Q. F. Metellius, Pius Scipio, L. Iulius, Lucij F. Pont. Annalis, C. Septimius, T. F. Quirina, C. Luceius, C. F. Pub. Hirrus. C. Scribonius, C. F. Pop. Curio, L. Atteius, L. F. Annal. Capito, Marc. Oppius, M. fil. Terentina. Quod M. Marcellus Consul, V. F. de prouinciis consularibus 3 D. E. R. I. C. vti L. Paulus, C. Marcellus consules, cùm magistratū inissent, q ad kalendas Martias, quæ in suo magistratu futuræ essent, de consularibus prouinciis ad senatū referrent, néue quid priùs r ex kalendis Martijs, néue quid coniunctim de ea referretur à cōsulibus, vtique eius rei causa per dies comitialeis senatum haberent, S. Q. C. facerent, &, cùm de ea re ad senatū referretur à* Coss. *eorū, qui in CC. iudicibus essent sex adducere liceret. Si quid de ea re ad populum: plebémve lato opus esset. vt Ser. Sulpicius, M. Marcellus* Coss. *prætores, tribunique plebis, quibus eorū videretur, ad populum, plebémve ferrent quod ij non tulissent, vti, s quicunque deinceps essent, ad populum plebémque ferrent, S. C. A. Prid kalend. Octobr. in æde Apollinis, scribendo affuerunt, L. Domitius, Cn. F. Ahenobarbus, Q. Cæcilius, Quint. F. Metellus, Pius Scipio, L. Iulius, L. F. Pont. Annalis, C. Septimius, T. F. Quirina: C. Scribonius, C. F. Pop. Curio, L. Ateius, L. F. An. Capito, M. Oppius, M. F. Terentina. Quod M. Marcell. COS. V. F. de prouinciis, D. E. R. I. C. senatum existimare, neminem eorum, qui potestatē habent intercedēdi impediendi, morā afferre oportere, quo minùs de repub. quàm primùm ad senatum referri, senatúsque consultum fieri possit, qui impedierit, eum senatū: existimare contra rempub. fecisse. Si quis huic*

sena

o al. relata.

* De duplici præscriptione, vide Festū in Numera senatum. & Cicero 5. Fam. ep. 2 & 3. de Oratore.

p L. auctoritas. Dicebantur auctoritates nomina Senatorum, quę scribēdo Senatus cōsulto interfuerunt, quorum & nomina S. C. perscribebantur.

q. fort. a. d. II.

r fort. ex a. d. II. Kalēd Mart.

s L. quicūque deinceps essent, ferrent.

L. existimaturum.

senatusc. intercesserit, senatui placere, auctoritatem perscribi, & de ea re v u *ad senatum, populúmque referri.* Huic Senatusconsulto intercessit C. Cœlius, † L. x Vicinius, P. Cornelius, C. Vibius Pansa. *Item senatui placere, de militibus, qui in exercitu C. Cæsaris sunt: qui eorũ stipendia emerita, causas, quibus de causis missi fieri debeãt, habeant, ad hunc ordinem referri, vt eorum ratio habeatur, causæq; cognoscãtur. Si quis huic S.C. intercesserit, senatui placere auctoritate perscribi, & de ea re ad senatũ, populúmque referri.* Huic S.C. intercessit C. Cœlius, C. Pansa tribuni pleb. *Itémque senatui placere, in Ciliciam prouinciam,* y *in quo octo reliquas prouincias, quas prætorij pro prætorij pro prætore obtinerent, eos, qui prætores fuerunt, neque in prouincia cum imperio fuerunt, quos eorum ex Senatusconsulto cum imperio in prouincias pro prætore mitti oporteret. eos sortito in prouincias* z *mitti placere. si ex eo numero, quos ex S. C. in prouincias ire oporteret, ad numerum non essent, qui in eas prouincias proficiscerentur: tũ vti quodque collegiũ primum prætorũ fuisset, neq; in prouincias profecti essent; ita sorte in prouincias proficiscerentur. si ad numerũ ij non essent, tũc deinceps proximi cuiusque collegij, qui prætores fuissent, neque in prouincias profecti essent, in sortem conijcerentur, quoad is numerus effectus esset, quem ad numerum in prouincias mitti oporteret. Si quis huic S. C. intercessisset, auctoritas perscriberetur.* Huic Senatusconsulto intercessit C. Cælius, C. Pansa, tribuni pleb. Illa præterea Cn. Pompeij sunt animaduersa, quæ maximè, confidentiam attulerunt hominibus, vt diceret, se ante Kalendas Mart. non posse sine iniuria de prouinciis Cæsaris statuere: post Kalendas Mart. se non dubitaturum. Cùm interrogaretur, si qui tum intercederent: dixit, hoc nihil interesse, vtrũ Cæsar senatui dicto audiens futurus non esset, an pararet, qui senatum decernere non pateretur. Qui si, inquit alius, & consul esse, & exercitum habere volet? At ille, quàm clemen-

v L. ad hũc ordinẽ referri. & ita Victorius.
x L. Vinicius.
y L. & in octo.
z mitti. si ex.

clemenenter! Quid si filius meus fustem mihi impingere volet? His vocibus, vt existimarent homines Pompeio cum Cæsare esse negotium, effecit. Itaque iam, vt video, alterutram ad conditionem descendere vult Cæsar, vt aut maneat, neque hoc anno sui ratio habeatur: aut si designari poterit, decedat. * Curiosè contra eum totũ parat. quid assequi possit, nescio. illud video, benè sentientem, etsi nihil effecerit, cadere non posse. * Me tractat liberaliter, & mihi suo munere negotium imposuit. Nam si mihi non dedisset eas, quæ ad ludos ei aduectæ erant Africanæ, potuit supersederi. Nunc, quando dare necesse est, velim tibi curæ sit:* quod à te semper petij, vt aliquid istinc * bestiarum habeamus. a Sitianamque syngraphã tibi commendo. Libertum Philonem istuc misi, & Diogenem Græcum, quibus mandata, & litteras ad te dedi. eos tibi & rem, de qua misi, velim curæ habeas. nam, quàm vehementer ad me pertineat: in iis, quas tibi illi reddent, literis descripsi. Vale.

* L. Ceriosè.

* Lamb. Me tractat liberaliter Curio, &.

* Pantheras intelligit. Vide ep. sequẽti.

a q. v. c. Sitianã quoque syngraphãm.

ARGVMENTVM.

Hirrum repulsam esse passum, se ædilem designatum, de prouinciis nihil actũ. Pantheras petit: Fetidium commendat. De Pompeij & Scipionis in Cæsarem animo Calidum in sua defensione frigidũ appellat.

COELIVS M. CICERONI, S. D. 9

SIc tu, inquis, Hirrum tractasti: Immo, si scias, quàm facilè, quàm ne, cõtentionis quidẽ b minima fuerit, pudeat te, ausum illum vnquam esse incedere tanquam tuum competitorem. Post repulsam verò risus facit: ciuem bonum ludit, & contra Cæsarẽ sententias dicit: exspectationẽ corripit. c Curionẽ prorsus non mediocriter obiurgatus, hac repulsa se mutauit. Præterea qui numquã in foro apparuerit, non multùm in iudiciis versatus sit, † d agit causam liberaliter: sed rarò post meridiem. De prouinciis quod tibi scripseram idibus

b fort. res fuerit.

c L. obiurgat scilicet hac repulsa se mutauit. al. obiurgat is hac repulsa.

d L. agit causas liberaleis: sed r. & ita v. c. Pant. liberalius.

idibus Sextil. actum iri, interpellat iudicium Marcelli, consulis * designari in Kalendas reiecta causa est, ne frequentiam quidem efficere potuerant. Has literas *e* ad IIII. Non. Septēbr. dedi, cùm ad eam diem ne *f* profligatum quidem quidquā *g* esset. Vt video, causa hæc integra in proximum annū transferetur: &, quantū diuino, relinquendus tibi erit, qui prouinciam obtineat Nam non *h* expedietur successio, quando Galliæ, quæ habent intercessorem, in eandē conditionem, *i* quam ceteræ prouinciæ, vocantur. Hoc mihi nō est dubium *k* quo tibi magis scripsi, vt ad hunc euentū te parares. Ferè literis omnibus tibi * de pantheris scripsi. turpe tibi erit, Patischū Curioni *l* decem misisse, te non multis partibus plureis: quas ipsas Curio mihi, & alias Africanas decem donauit: ne putes illum tantùm prædia rustica dare scire. Tu, si modò memoria *m* tenueris, & Cibyratas arcessieris, itémq; in Pamphyliā literas miseris (nam ibi plureis capi aiunt) quod voles efficies. Hoc vehemētiùs laboro, nūc, quod seorsum à collega puto mihi omnia paranda. Amabo te, † * impera tibi: hoc cura: Soles libenter, vt ego, maiorem partem nihil curare. In hoc negotio nulla tua, nisi loquendi, cura est, hoc est, imperandi, & mandandi. Nam simulatque erunt captæ: qui alant eas, & deportent, habes eos, quos ad Sitianam syngrapham misi. Puto etiam, si vllam spem mihi literis ostēderis, me istò missurū alios † Marcum *n* Fetidium, equitem Romanum, amici mei filium, bonum, & strenuum adolescentem, qui ad suum negotium istuc venit, tibi commendo: & te rogo, vt eum in tuorum numero habeas. † Agros, quos fructuarios *o* habent *p* ciuitates, vult tuo beneficio, quod tibi facile, & honestum factu est, immuneis esse. gratos & bonos viros tibi obligaris. Nolo te putare * † Fauoniū * à columnariis *q* perterritum esse: † optimus quisque *r* eum nihili fecit.

* al. designatio, vnde mox in Kal. reiecta est, vt etiā in multis libris deest vox causa.
e L. a. d. IIII.
f L. promulgatumque.
g al. erat.
h q. v. c. expeditur.
i L. quàm.
k fort. quod tibi eo magis scr.
* suprà ep. 4. in fine.
l q. v. c. decem pā. heras mis.
m L. teneres.
* al. impera tibi hoc curæ.
n Feridiū. al. Fafidium.
o v. c. habet.
p al. Cibyratæ. Pant. Cibyratis.
* Vr. Faonium.
* al. colonarijs male. vi. Ped. de Diuinat. & pro Cluēt.
q L. pręteritum: opt. r L. eum non sec.

fecit. † Pompeius tuus apertè Cæsarem * vetat prouinciam tenere cum exercitu,& consulem esse. tamen hanc sentētiam dixit, nullum hoc tempore senatusconsultum faciendum. Scipio hanc, vt Kalendis Martiis de prouinciis Galliis, neu quid coniunctim referretur. Contristauit hæc sententia Balbum Cornelium: & scio, eum s conquestum esse cum Scipione. t Calidius in defensione sua fuit disertissimus , * in accusatione v satis frigidus. Vale.

Argumentum.

De Parthis quid C. Cassius, quid Deiotarus scripserint. De rebus vrbanis quæ putat actū iri anno sequenti. De suo in Ciceronem officio.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 10

SANE quàm literis C. Cassij & Deiotari, sumus commoti. Nam Cassius cis * Euphratem copias Parthorum esse scripsit: Deiotarus, x profectas per Cōmagenē in prouinciā nostrā Ego quidem præcipuum metū, quod ad te attinebat , habui, qui scirem, * quàm paratus ab exercitu esses, nequod hic tumultus dignitati tuæ periculum afferret. Nam de vita, si paratior ab exercitu esses, timuissē. nūc hæc exiguitas copiarū, recessum, non dimicationē mihi tuā præsagiebat. Hoc quomodo acciperent homines , quàm probabilis necessitas futura esset, vereor etiam nunc: neque priùs desinā formidare, quàm tetigisse te Italiam audiero. Sed de Parthorū transitu nuntij varios sermones excitarunt. Alius enim , Pompeium mittendum: alius, ab vrbe non remouendum : alius, Cæsarem cum suo exercitu: alius, consules: nemo tamen ex senatusconsulto priuatos. Consules autem , quia verentur, ne illud senatusconsultum fiat, vt * paludati exeant , aut contumeliosè , præter eos, ad alium res transferatur , omnino senatum haberi nolunt: vsque eò , vt parum diligentes in

* Vrsi. molestè fert Cæsare & prouinciā tenere cum exercitu,& consulatū petiturum esse.
s L. questū.
t L. Canidius cum accusaretur à duobus Gallis ep. 4.
* cùm accusaret Q. Gallium defendēte Cicerone. v. de Claris.
v al. sanè frigidus.
* terminus imperij Romani.
x q. v. c. esse profectas p.
* al. imparatus. vel hoc paratus.
* vide l. 13. ep. 17.

rep. videantur: sed honestè, siue negligentia, siue inertia est, siue ille, quem proposui, metus latet sub hac temperantiæ existimatione, nolle prouinciam. A te literæ non venerunt: &, nisi Deiotari subsecutæ essent, in eam opinionem Cassius venerat, quæ diripuisset ipse, vt viderentur ab hoste vastata, finxisse bellum, & Arabas in prouinciam immisisse, eósque Parthos esse, senatui renuntiasse. Quare tibi suadeo, quicunque est istic status rerum, diligenter, & cautè perscribas, ne aut velificatus alicui dicaris: aut aliquid, quod referret scire, *a* reticuisse. Nunc exitus est anni. nam ego has literas *b* ad XIIII. Kal. Decemb. scripsi. Planè nihil video ante Kal. Januar. agi posse. Nosti Marcellum, quàm tardus, & parum efficax sit: *c* itémque Seruium, quàm cunctator. Cuiusmodi putas hos esse? aut qui id, quod *d* nolint, conficere posse, qui quæ cupiunt, tamen ita frigidè agunt, vt nolle existimentur? Nouis magistratibus autem, si Parthicum bellum erit, hæc causa primos menses occupabit. Sin autem aut non erit istic bellum, aut tantum erit, vt vos, aut successores paruis additis copiis sustinere possint: Curionem video se dupliciter* iactaturum: primùm, vt aliquid Cæsari adimat: *e* inde aliquid Pompeio tribuat, quoduis, quamlibet tenue munusculum. Paullus porò nō humanè de prouincia loquitur. huius cupiditati occursurus est Furnius noster. plureis suspicari non possum. Hæc noui. alia, quæ possunt accidere, non cerno. multa tempus afferre, & præparata multa scio. sed intra fineis hos, quæcumque acciderint, vertentur. *f* Illud addo, actiones C. Curionis,* de agro Campano: de quo negant Cæsarem laborare, sed Pompeium * valde vellè, ne vacuus aduenienti Cæsari pateat. Quod ad tuum decessum attinet, illud tibi non possum polliceri, me curaturum, vt tibi succedatur: illud certè præstabo, *g* ne quid amplius prorogetur. Tui consilij est, si tempus, si senatus coget, si honestè à nobis

a q.v.c. conticuisse. nō pl.
b Lāb. a. d. XIIII.
c q. v. c. itē Seruius quā cunctator. vide lib. 2. ep. 15.
d al. nolūt.
finito scilc. ea magistratu.
e L. deinde vt.
f L. illud addo, ad actiones C. Curionis de agro Campano.
* vt s. diuideretur. vide 1. ep 9.
* al. valde nolle. al. validè, ne vacuus.
g al. ne prorogetur.

bis recusari non poterit, velísne perseuerare: mei officij est, meminisse, qua obtestatione decedens mihi, ne paterer fieri, mandaris. Vale.

ARGVMENTVM.

De supplicationibus Curioni decretis. De repub. narrat contentiones inter Pompeium & Curionem, de successore Cæsari mittendo. Mittit commentarium rerum vrbanarum. Sittianum negotium commendat.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. II

NON diu sed acriter nos tuæ* supplicationes torserunt. incideramus enim in difficilem nodum. Nam Curio tui cupidissimus, cui omnibus rationibus *h* comitiales eripiebantur, negabat se vllo modo pati posse, decerni supplicationes, *i* ne, si quid furore Paulli ademtum esset boni, sua culpa videretur amisisse: & præuaricator causæ publicæ existimaretur. Itaque ad pactionem descendimus: & confirmarunt consules, se his supplicationibus in hunc annum non vsuros. Planè, quod vtrisque consulibus gratias agas est: Paullo magis certè. Nam Marcellus sic respondit ei *k* spê in istis supplicationibus non habere: *Paullus*, se omnino in hunc annum non edicturum. Renuntiatum nobis erat, Hirrum diutius dicturum: prendimus eum. non modò non fecit, *l* sed, cùm *l* de hostibus ageretur, & posset rem impedire si * vt numerarentur, *m* postularet, tacuit. Tantùm Catoni assensus est, qui de te *n* tam locutus honorificè, *o* non decreuerat supplicationes. Tertius ad hos Fauonius accessit. Quare pro cuiusque natura, & instituto, gratiæ sunt agendæ. his, quòd tantùm voluntatem ostenderunt: pro sententia, cùm impedire possent, non pugnarunt: Curioni verò, quòd de suarum actionum cursu tua causa deflexit. Nam Furnius, & Lentulus, vt debuerunt, quasi eorum res esset, vnà nobiscum cir-

* vid. 2. e. 19.

h al. contiones.

i L. ne quod furore Paulli ademtum esset boni. al. ne quod furore Paulli ademtus esset boni. al. ne quod fauore Paulli adeptus esset boni &c.

k al. se spê in istis s.

l v. c. de hostijs.

* al. numerdaretur.

m q. v. c. postulasset.

n al. tam honorificè locutus. al. iã locut⁹ hon.

o al. non decrerat.

cumierunt, & laborarunt. Balbi quoque Cornelij operam, & sedulitatem laudare possum. Nam cum Curione vehementer locutus est: & eum, si aliter fecisset, iniuriam Cæsari facturum dixit: tum eius fidem in suspicionem *p* adduxit. † Decreuerant qui iniquè transigi volebant, Domitij, Scipiones, quibus hac re ad intercessionem auocandam interpellantibus, venustissimè Curio respondit, se eo libentius non intercedere quòd quosdam, qui decernerent, videret confici nolle. Quod ad remp. attinet, in vnam causam omnis contentio coniecta est, *q* de prouincijs: in quam adhuc incubuisse cum senatu Pompeius videtur. vt Cęsar ante idus Nouembreis decedat. Curio omnia potiùs subire constituit, quàm id pati. ceteras suas abiecit actiones. Nostri porrò, quos tu bene nosti, ad extremũ certamen rem deducere non audent. † *r* Scena rei totius hæc. Pompeius tanquam Cæsarem non impugnet, sed, quod illi æquum putet, constituat, ait Curionem quærere discordias. Valde autem non vult, & planè timet Cæsarem consulem designari priùs quàm exercitum & prouinciam tradiderit. Accipitur satis malè à Curione: & totus eius secundus consulatus exagitatur. Hoc tibi dico: si omnibus rebus prement Curionem, Cæsar defendetur.* intercessorem si (quod videntur) reformidabunt: Cæsar, quoad volet, manebit. Quam quisque sententiam dixerit, in commentario est rerum vrbanarum: è quo tu, quæ digna sunt, selige. multa transi in primis ludorum explosiones, & funerum, *r* & ceterarum ineptiarum plura habet* inutilia. Denique malo in hanc partem *s* errare, vt quæ non desideras, audias, quàm quidquam, quod opus est, prætermittatur. *t* Tibi curæ fuisse de Sitiano negotio, gaudeo. Sed, quando suspicaris, minùs certa fide eos tibi visos; * tamquam procurator, sic * agas, rogo. Vale.

ARGVMENTVM.

Queritur de Appij Claudij, qui cum L. Pisone Censuram.

p L. abduxit. Nec deerant, quidẽ qui id nunquam qui iniquè transigi voleb. fort. qui nũquam transigi volebant. Pant. sed erãt qui iniquè, nec deerãt qui id nunquã transigi volebant.

q al. de prouincijs, in quã, adhuc incub.

r al. Summa rei. Vrs. sũma totius rei hæc.

* L. si intercessorem.

r q. v. c. & ineptiarũ, ceterarũ pl.

* L. vtilia.

s fort. peccare.

t al. Tibi curæ fuisse Sitianum negotiũ, gaudeo.

* al. quàm.

* al. agros.

ram gerebat, non ingrato solùm animo, sed grauissima etiam iniuria, quem cum inimicum sibi esse, accusationémque cogitare comperisset, anteuertit ipse, eumq; lege Scantinia postulauit.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 12

PVDET me tibi confiteri, & queri de Appij, hominis ingratissimi, iniuriis, qui me odisse, quia magna mihi v debeat beneficia, cœpit: &, cũ homo auarus, vt ea solueret, sibi imperare non posset, occultum bellum mihi indixit: ita occultum tamen, vt multi mihi renuntiarent, & ipse facilè animaduerterem, malè eum de me cogitare. Posteaquàm verò comperi eum x collegium tentasse: deinde apertè cum quibusdam locutum: cum L. Domitio, vt nunc est, mihi inimicissimo y homine, deliberare: velle hoc munusculum deferre. Cn. Pompeio. z ipsum reprehenderem, & ab eo deprecarer iniuriam, quem vitam mihi debere putarem, impetrare à me non potui. Quid ergo est? a Tum quidẽ cum aliquot amicis, qui testes erant meorum in illum meritorum, locutus sum. posteaquàm illum, ne, cui satisfaceret quidem, me dignum habere sensi, malui collegæ eius, homini alienissimo, mihíque propter amicitiam tuam, non æquissimo, me obligare, quàm illius simiæ vultum subire. Id postquàm b resciit, c excanduit, & me causam inimicitiarum quærere clamitauit: quasi, quòd mihi in pecunia minùs satisfecisset, per hanc speciem simultatis eũ consectarer. † Posteà non destitit arcessere d palàm Seruium accusatorem, inire cum Domitio consilia: quibus cùm parum procederet, vt vlla lege mihi ponerent accusatorem: compellari ea lege me voluerunt, qua dicere non poterant. Insolentissimi homines e summis Circensibus ludis meis postulandum me lege * Scantinia curant.

Pp 3 Vix

v L. debebat benef.
x a. collegã.
y vox, homine, abest à q.v.c.
z L. ipsum vt reprehẽderem.
a fort. Tum tamẽ cum.
* al. tamen quasi aliquid amicis. al. quasi aliquot amicis.
b al. resciuit.
c al. incanduit. *al. scãduit. al. canduit.
d L. Polam Seruium accus. al. Polã Seruilium. Pola cognomen erat Seruiorũ.
e q.v.c. non habent vocẽ, summis.
* hac lege vindicabatur turpissimumcrimẽ de quo in l. cùm vir nubit in fœminã in Cod. de adulterijs. Huius meminit. 3. Phil. infrà ep.14. Sueton. in Domitiano, Iuuena. Satyr.2. eam à Scantinio, cui Cl. Marcellus diem dixit, quòd filium suum de stupro appellasset, latam fuisse putat Ausonius. vide Plutarc. in Marcello. Val. l. 6. c. 1.

loqui de hac re, vix tamen se contineret. Pompeius dicitur valde pro Appio laborare, vt etiam putent alterutrum de filiis ad te missurum. Hic nos omnes absoluimus: †& * hercules * cōfecta *h* omnia, fœda, & inhonesta sunt. Consules autem habemus summa diligentia: adhuc senatusconsultum nisi de * feriis Latinis, nullum facere potuerunt. Curioni nostro tribunatus conglaciat. Sed dici non potest, quomodo hîc omnia iaceant. Nisi ego cum * tabernariis, & aquariis pugnarē, * veternus ciuitatem occupasset. Si Parthi vos nihil calfaciunt, nos hîc frigore frigescimus. Tamē quoquo modo hîc omnia iaceāt, potuit sine Parthis. Bibulus in Amano nescio quid cohorticularum amisit. Hoc sic nuntiatum est. Quòd tibi suprà scripsi Curionem frigēre: iam calet, nā feruentissimè concerpitur. *i.* bellissimè enim, quia de intercalando non obtinuerat, trāsfugit ad populum, & pro Cæsare * loqui cœpit. † legémq; * Viariam non dissimilem Agrariç Rulli, & Alimentariā, *quas iubet ædileis metiri, iactauit, hoc nōdum feceraт, cùm priorem epistolæ partem scripsi. Amabo te, si quid, quod opus fuerit, Appio facies, ponito me in * gratiam. De Dolabella *k* integrū tibi reserues, suadeo: & huic rei, de qua loquor, & dignitati tuæ, æquitatisque opinioni, *l* te hoc ita facere expedit. Turpe tibi erit 5 *m* pantherarum greges me non habere. Vale.

ARGVMENTVM.

Scribit se præsentem Ciceronem cupere. De Cornificij & Orestillæ nuptiis. De Paullæ diuortio. De Ocellæ adulterio.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 7

QVAM cito tu *n* istinc decedere cupias nescio: ego quidem eò magis, quo adhuc felicius rē gessisti.

* Hercules. al. cōstituta. al. conficta. al. consepta omnia fœdera. al. conscripta. al. concepta. al. confecta iudicia fœda omnia & inhonesta sūt. al. cōcepta. Vrs. coempta omni fœdere.
h L. omnia fœdè, & inhonestè sunt. Vide Varr. 5. de ling. Lat. Liuiū, Diony. Halyc. Plut.
* Aquarū publicarum cura ad ædiles curules pertinebat. Vide Pront. in li. 1. de Aquæduct.
* Veternus morbus ex ignauia cō tractus.
i al. leuissimè enim. &c. al. lenissimè enim &c.
* id est, de die, Cæsaris causa producendi. Vide Diony. l. 40. * Lex viaria erat de muniendis viis. Vide App. li. 2. de bello ciuili. Pantag. viuariā. alij vinariā. Lip. vineariā s. Hæc. 8. * al. qua Pant. queis iubet. * al. gratia. k L. integrā tibi rē serues suadeo. l prouocabulū, te, abest ab omnib. ferè v. c. m L. Pāt. Græ. me nō. h. vid. su. ep. 4. n q. l. v. ist.

gessisti. Dum istic eris, de belli Parthici periculo cruciabor, ne hunc risum meũ metus *o* aliquis *p* perturbent Breuiores has litteras properanti publicanorũ tabellario subitò dedi: tuo liberto pluribus verbis scriptas pridie dederam. Res autẽ nouæ nullæ sane acciderunt, nisi hæc vis tibi scribi, quæ certè vis. Cornificius adolescens Orestillæ filiam sibi despondit. Paulla Valeria, soror Triarij *q* diuortium sine causa, quo die vir è prouincia venturus erat fecit. † Nuptura est D. Bruto *r* nondũ *r* retulerat. Multa in hoc genere incredibilia, te absente, acciderunt. Seruius Ocella nemini persuasisset se mœchum esse, nisi triduo bis deprehensus esset. Quæres, vbi? † vbi hercule ego minime * vellem. relinquo tibi quod ab aliis quæras, neque enim displicet mihi imperatorem singulos *s* percontari, cum qua sit aliquis *t* deprehensus. Vale.

o al. aliquis. p L. perturbet. q al. deuortium. r Pantag. mundum retulerat. al. nondum res suas retulerat. * Vrs. nollem. s l. percunctari. t L. deprẽsus.

ARGVMENTVM.

De M. Seruilio & M. Tuccio accusatis. De senatusconsulto. De Pompeio Cæsare, Curione. De Pantheris iterum. De syngraphia Sittiana. De liberto Philone & Diogene Græco.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 8

VEtsi de republ. quæ tibi scribam, habeo: tamen nihil, quo magis gauisurum te putẽ, habeo, quàm hoc. Scito, C. Sempronium *x* Rufum, mel, ac delicias tuas, † calumniam maximo plausu *y* tulisse, quòd is in causa M. Tucciũ, accusatorem suum post ludos Romanos, reũ lege * Plotia de vi fecit. hoc consilio, quod videbat, si extraordinarius *z* nemo reus *a* accessisset, sibi hoc anno causam esse dicendã. Dubium porro illi non erat, quid futurum esset. Nemini hoc deferre munusculum maluit, quàm suo accusatori. Itaque sine vllo subscriptore descendit, & Tuccium reum fecit. At ego, simulatque audiui, inuocatus ad

subsel

v al. Etsi multa de rep. quæ tibi scr. x L. Rufum mel. y L. tulisse. Quęris, qua in causa M. Tuccium. * Danesius, iurasse, quòd. * De lege Plautia, vel, vt aliis placet, Plãcia, vide Ciceronẽ pro Milone. Iustin. de vsu cap. z v. c. reus nemo a libr. v. accidisset. al. decessisset.

subsellia rei *b* accurro: surgo, neque verbum de re facio. Totum Sempronium vsque eò perago, vt Vestorium quoque interponam, & illam fabulam narrem, quemadmodum tibi pro beneficio dederit, † *c* si quid in iniuriis suis esset quo Vestorius teneretur. Hæc quoque magna nunc contentio forum tenet. M. Seruilius postquam, vt cœperat, omnibus in rebus turbarat, nec quod non venderet, quidquam reliquerat: maxima nobis traditus erat inuidia: neque Laterensis prætor, postulante Pausania nobis patronis, QVO EA PECVNIA PERVENISSET, recipere voluit. Quòd Pilius, necessarius Attici nostri de repetundis eum postulauit: magna illicò fama surrexit: & de damnatione feruenter *d* loqui est cœptũ. Quo vento proiicitur Appius minor, vt *e* implicet pecuniã ex bonis paternis peruenisse ad Seruiliũ, *f* preuaricationisq; causa * diceret depositũ LLS LXXXI. Admiraris amentiam, quid si actiones stultissimas, quid si *g* nefarias patris confessiones audisses? Mittit in consiliũ eosdé illos, qui *h* liteis æstimarant, iudices. Cùm æquo numero sententiæ fuissent, Laterensis leges ignorãs, pronunciauit, *i* quid singuli ordines iudicassent. † *i* & ad extremum, *k* ait, *l* vt solet *m* REFERAM. Postquã discessit, & pro absoluto Seruilius haberi *n* cœptus, legisq; vnũ & cétesimũ caput legit, in quo ita erat: QVOD EORVM IVDICVM MAIOR PARS IVDICARIT, ID IVS RATVM ESTO: in tabulas absolutũ non retulit ordinũ iudicia perscripsit. postulante rursus Appio, cum L. Lollio transegit, & se relaturum dixit. Sic nunc neque absolutus, neque damnatus Seruilius, de repetundis saucius Pilio tradetur. Nam de diuinatione Appius cum calumniam iurasset, contendere ausus non est, Pilióque cessit: & ipse de pecuniis repetundis à Seruiliis est postulatus & præterea de vi reus à quodam emissario suo, * Titio factus est. Rectè hoc par habet

b al. occurro.
c L. si quid iuris sui esset, vt eo Vestorius veretur. al. si quid in iurib. suis, esset quod Vestorius teneret. Pãtag. quod esset, vt Vestorius teneretur.
d q.v.c. loqui cœptũ. Quo.
e indicet pec. al. imputet.
f al. diuinationísque causa d.
* Pantag. deieret.
g L. nefarias de patre conf.
h L. litem.
i L. quod sing.
k v.c. vt solent. Vrs. ab solutum.
l ait, abest à v.c.
m L. non referã. al. non redigam. & ita v.c.
n L. cœptus est.
* l. 10. ep. 12.

habet. Quod ad remp. pertinet, omnino multis diebus expectatione Galliarum actum nihil est. Aliquando tamen sæpe re o dilata, & grauiter acta, & planè perspecta Cn. Pompeij voluntate in eam partem vt eum decedere post Kalendas Martias placeret: senatusconsultum, quod tibi misi, factũ est, auctoritatésque * perscriptæ. S. C p *auctoritates. Pridie Kalendas Octobreis in æde Apollinis scribendo affuerunt, L. Domitius. Cn. Filius, Ahenobarbus, Q. Cæcilius, Q. F. Metellus, Pius Scipio, L. Iulius, Lucij F. Pont. Annalis, C. Septimius, T. F. Quirina, C. Luceius, C. F. Pub. Hirrus, C. Scribonius, C. F. Pop. Curio, L. Atteius, L. F. Annal. Capito, Marc. Oppius, M. fil. Terentina. Quod M. Marcellus Consul, V. F. de prouinciis consularibus 3 D. E. R. I. C. vti L. Paulus, C. Marcellus consules, cùm magistratũ iniissent, q ad kalendas Martias, quæ in suo magistratu futuræ essent, de consularibus prouinciis ad senatũ referrent, néue quid priùs r ex kalendis Martijs, néue quid coniunctim de ea referretur à cõsulibus, vtique eius rei causa per dies comitialeis senatum haberent, S. Q. C. facerent, &, cùm de ea re ad senatũ referretur à Coss. eorũ, qui in CC. iudicibus essent, sex adducere liceret. Si quid de ea re ad populum: plebémve lato opus esset. vt Ser. Sulpicius, M. Marcellus Coss. prætores, tribunique plebis, quibus eorũ videretur, ad populum, plebémve ferrent quod ij non tulissent, vti, s quicunque deinceps essent, ad populum plebémque ferrent, S. C. A. Prid. kalend. Octobr. in æde Apollinis scribendo affuerunt, L. Domitius, Cn. F. Ahenobarbus, Q. Cæcilius, Quint. F. Metellus, Pius Scipio, L. Iulius, L. F. Pont. Annalis, C. Septimius, T. F. Quirina: C. Scribonius, C. F. Pop. Curio, L. Ateius, L. F. An. Capito, M. Oppius. M. F. Terentina. Quod M. Marcell. COS. V. F. de prouinciis, D. E. R. I. C. senatum existimare, neminem eorum, qui potestatẽ habent intercedẽdi impediendi, morã afferre oportere, quo minùs de repub. quàm primùm ad senatum referri, senatúsque consultum fieri possit, qui impedierit, eum senatũ: existimare contra rempub. fecisse. Si quis huic*

sena

o al. relata.

* De duplici præscriptione, vide Festũ in Numera senatum. & Cicero 5. Fam. ep. 2 & 3. de Oratore.

p L. auctoritas. Dicebantur auctoritates nomina Senatorum, quę scribẽdo Senatuscõsulto interfuerunt, quorum & nomina S. C. perscribebantur.

q. fort. a. d. II.

r fort. ex a. d. II. Kalẽd Mart.

s L. quicũque deinceps essent, ferrent.

L. existimaturum.

clemenentei !Quid si filius meus fustem mihi impingere volet ? His vocibus, vt existimarent homines Pompeio cum Cæsare esse negotium, effecit. Itaque iam, vt video, alterutram ad conditionem descendere vult Cæsar, vt aut maneat, neque hoc anno sui ratio habeatur: aut si designari poterit, decedat. * Curiosè contra eum totũ parat. quid assequi possit, nescio. illud video, benè sentientem, etsi nihil effecerit, cadere non posse. * Me tractat liberaliter, & mihi suo munere negotium imposuit. Nam si mihi non dedisset eas, quæ ad ludos ei aduectæ erant Africanæ, potuit supersederi. Nunc, quando dare necesse est, velim tibi curæ sit: quod à te semper petij, vt aliquid istinc * bestiarum habeamus. a Sitianam que syngraphã tibi commendo. Libertum Philonem istuc misi, & Diogenem Græcum, quibus mandata, & litteras ad te dedi. eos tibi & rem, de qua misi, velim curæ habeas. nam, quàm vehementer ad me pertineat: in iis, quas tibi illi reddent, literis descripsi. Vale.

* I. Ceriosè.

* Lamb. Me tractat liberaliter Curio, &.

* Pantheras intelligit. Vide ep. sequẽti. a q.v. c. Sitianã quoque syngrapham.

ARGVMENTVM.

Hirrum repulsam esse passum, se ædilem designatum, de prouinciis nihi actũ. Pantheras petit: Fetidium commendat. De Pompeij & Scipionis in Cæsarem animo Calidum in sua defensione frigidũ appellat.

COELIVS M. CICERONI, S. D. 9

SIc tu, inquis, Hirrum tractasti: Immo, si scias, quàm facilè, quàm ne, cõtentionis quidẽ b minima fuerit, pudeat te, ausum illum vnquam esse incedere tanquam tuum competitorem. Post repulsam verò risus facit: ciuem bonum ludit, & contra Cæsarẽ sententias dicit: exspectationẽ corripit. c Curionẽ prorsus non mediocriter obiurgatus, hac repulsa se mutauit. Præterea qui numquã in foro apparuerit, non multùm in iudiciis versatus sit, † d agit causam liberaliter: sed raró post meridiem. De prouinciis quod tibi scripseram idibus

b fort. res fuerit.

c I. obiurgat scilicet hac repulsa se mutauit. al. obiurgat is hac repulsa.

d I. agit causas libe raleis: sed r. & ita v.c. Pant. liberalius.

idibus Sextil. actum iri, interpellat iudicium Marcelli, consulis * designari in Kalendas reiecta causa est, ne frequentiam quidem efficere potuerant. Has literas *e* ad IIII. Non. Septēbr. dedi, cùm ad eam diem ne *f* profligatum quidem quidquā *g* esset. Vt video, causa hæc integra in proximum annū transferetur: &, quantū diuino, relinquendus tibi erit, qui prouinciam obtineat Nam non *h* expedietur successio, quando Galliæ, quæ habent intercessorem, in eandē conditionem, *i* quam ceteræ prouinciæ, vocantur. Hoc mihi nō est dubium *k* quo tibi magis scripsi, vt ad hunc euentū te parares. Ferè literis omnibus tibi * de pantheris scripsi. turpe tibi erit, Patischū Curioni *l* decem misisse, te non multis partibus plureis: quas ipsas Curio mihi, & alias Africanas decem donauit: ne putes illum tantùm prædia rustica dare scire. Tu, si modò memoria *m* tenueris, & Cibyratas arcessieris, itémq; in Pamphyliā literas miseris (nam ibi plureis capi aiunt) quod voles efficies. Hoc vehemētius laboro, nūc, quod seorsum à collega puto mihi omnia paranda. Amabo te, † * impera tibi: hoc cura: Soles libenter, vt ego, maiorem partem nihil curare. In hoc negotio nulla tua, nisi loquendi, cura est, hoc est, imperandi, & mandandi. Nam simulatque erunt captæ: qui alant eas, & deportent, habes eos, quos ad Sitianam syngrapham misi. Puto etiam, si vllam spem mihi literis ostēderis, me istò missurū alios † Marcum *n* Fetidium, equitem Romanum, amici mei filium, bonum, & strenuum adolescentem, qui ad suum negotium istuc venit, tibi commendo: & te rogo, vt eum in tuorum numero habeas. † Agros, quos fructuarios *o* habent *p* ciuitates, vult tuo beneficio, quod tibi facile, & honestum factu est, immuneis esse gratos & bonos viros tibi obligaris. Nolo te putare * † Fauoniū * à columnariis *q* perterritum esse: † optimus quisque *r* eum nihili fecit.

* al. designatio, vnde mox in Kal. reiecta est, vt etiā in multis libris deest vox causa.
e L. a. d. IIII.
f L. promulgatumque.
g al. erat.
h q. v. c. expeditur.
i L. quàm.
k fort. quod tibi eo magis scr.
* suprà ep. 4. in fine.
l q. v. c. decem pāthe ras mis.
m L. teneres.
* al. impera tibi hoc curæ.
n Feridiū. al. Fasidium.
o v. c. habet.
p al. Cibyratæ. Pant. Cibyratis.
* Vr. Faonium.
* al. colonarijs malè. vt. Ped. de Diuinat. & pro Cluēt.
q L. præteritum: opt. r L. eum non fec.

fecit. † Pompeius tuus apertè Cæſarem * vetat prouinciam tenere cum exercitu,& conſulem eſſe.tamen hanc ſentẽtiam dixit, nullum hoc tempore ſenatuſconſultum faciendum. Scipio hanc, vt Kalendis Martiis de prouinciis Galliis,neu quid coniunctim referretur.Contriſtauit hæc ſententia Balbum Cornelium:& ſcio,eum s conqueſtum eſſe cum Scipione. t Calidius in defenſione ſua fuit diſertiſſimus , * in accuſatione v ſatis frigidus. Vale.

ARGVMENTVM.

De Parthis quid C.Caßius,quid Deiotarus ſcripſerint. De rebus vrbanis quæ putat actũ iri anno ſequenti. De ſuo in Ciceronem officio.

M. COELIVS M. CICERONI, S.D. IO

SANE quàm literis C.Caſſij & Deiotari, ſumus commoti. Nam Caſſius cis * Euphratem copias Parthorum eſſe ſcripſit: Deiotarus, x profectas per Cõmagenẽ in prouinciã noſtrã Ego quidem præcipuum metũ.quod ad te attinebat , habui,qui ſcirem, * quàm paratus ab exercitu eſſes, nequod hic tumultus dignitati tuæ periculum afferret. Nam de vita, ſi paratior ab exercitu eſſes, timuiſſẽ.nũc hæc exiguitas copiarũ,receſſum,non dimicationẽ mihi tuã præſagiebat.Hoc quomodo acciperent homines ,quàm probabilis neceſſitas futura eſſet,vereor etiam nunc:neque priùs deſinã formidare, quàm tetigiſſe te Italiam audiero. Sed de Parthorũ tranſitu nuntij varios ſermones excitarunt. Alius enim , Pompeium mittendum: alius,ab vrbe non remouendum : alius, Cæſarem cum ſuo exercitu:alius,conſules : nemo tamen ex ſenatuſconſulto priuatos. Conſules autem , quia verentur,ne illud ſenatuſconſultum fiat, vt * paludati exeant , aut contumeliosè , præter eos, ad alium res transferatur , omnino ſenatum haberi nolunt : vſque eò , vt parum diligentes in

* Vrſi. moleſtè fert Cæſare & prouinciã tenere cum exercitu,& conſulatũ petiturum eſſe.
s L.queſtũ.
t L.Canidi⁹ cum accuſaretur à duobus Gallis ep.4.
* cùm accuſaret Q.Gallium defendẽte Cicerone.v.de Claris.
v al. ſanè frigidus.
* terminus imperij Romani.
x q.v.c.eſſe profectas p.
* al.imparatus.vel hoc paratus.
* vide l. 13. ep.17.

rep. videantur: sed honestè, siue negligentia, siue inertia est, siue ille, quem proposui, metus latet sub hac temperantiæ existimatione, nolle prouinciam. A te literæ non venerunt: &, nisi Deiotari subsecutæ essent, in eam opinionem Cassius venerat, quæ diripuisset ipse, vt viderentur ab hoste vastata, finxisse bellum, & Arabas in prouinciam immisisse, eósque Parthos esse, senatui renuntiasse. Quare tibi suadeo, quicunque est istic status rerum, diligenter, & cautè perscribas, ne aut velificatus alicui dicaris: aut aliquid, quod referret scire, *a* reticuisse. Nunc exitus est anni. nam ego has literas *b* ad XIIII. Kal. Decemb. scripsi. Planè nihil video ante Kal. Januar. agi posse. Nosti Marcellum, quàm tardus, & parum efficax sit: *c* itémque Seruium, quàm cunctator. Cuiusmodi putas hos esse? aut qui id, quod *d* nolint, conficere posse, qui quæ cupiunt, tamen ita frigidè agunt, vt nolle existimentur? Nouis magistratibus autem, si Parthicum bellum erit, hæc causa primos menses occupabit. Sin autem aut non erit istic bellum, aut tantum erit, vt vos, aut successores paruis additis copiis sustinere possint: Curionem video se dupliciter* iactaturum: primùm, vt aliquid Cæsari adimat: *e* inde aliquid Pompeio tribuat, quoduis, quamlibet tenue munusculum. Paullus porò nô humanè de prouincia loquitur. huius cupiditati occursurus est Furnius noster. plureis suspicari non possum. Hæc noui. alia, quæ possunt accidere, non cerno. multa tempus afferre, & præparata multa scio. sed intra fineis hos, quæcumque acciderint, vertentur. *f* Illud addo, actiones C. Curionis,* de agro Campano: de quo negant Cæsarem laborare, sed Pompeium * valde vellè, ne vacuus aduenienti Cæsari pateat. Quod ad tuum decessum attinet, illud tibi non possum polliceri, me curaturum, vt tibi succedatur: illud certè præstabo, *g* ne quid amplius prorogetur. Tui consilij est, si tempus, si senatus coget, si honestè à nobis

a q. v. c. conticuisse. nô pl.
b Lâb. a. d. XIIII.
c q. v. c. itê Seruius quâ contator. vide lib. 2. ep. 15.
d al. nolût.
Finito scil. magistratu.
e L. deinde vt.
f L. illud addo, ad actiones C. Curionis de agro Campano.
* vt s. diuideretur. vide 1. ep 9.
* al. valde nolle. al. validè, ne vacuus.
g al. ne amplius.

bis recusari non poterit, velísne perseuerare: mei officij est, meminisse, qua obtestatione decedens mihi, ne paterer fieri, mandaris. Vale.

ARGVMENTVM.

De supplicationibus Curioni decretis. De repub. narrat contentiones inter Pompeium & Curionem, de successore Caesari mittendo. Mittit commentarium rerum vrbanarum. Sittianum negotium commendat.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. II

NON diu sed acriter nos tuae* supplicationes torserunt. incideramus enim in difficilem nodum. Nam Curio tui cupidissimus, cui omnibus rationibus *h* comitiales eripiebantur, negabat se vllo modo pati posse, decerni supplicationes, *i* ne, si quid furore Paulli ademtum esset boni, sua culpa videretur amisisse: & praeuaricator causae publicae existimaretur. Itaque ad pactionem descendimus: & confirmarunt consules, se his supplicationibus in hunc annum non vsuros. Planè, quod vtrisque consulibus gratias agas est: Paullo magis certè. Nam Marcellus sic respondit ei *k* spê in istis supplicationibus non habere: Paullus, se omnino in hunc annum non edicturum. Renuntiatum nobis erat, Hirrum diutius dicturum: prendimus eum. non modò non fecit, sed, cùm *l* de hostibus ageretur, & posset rem impedire si * vt numerarentur, *m* postularet, tacuit. Tantùm Catoni assensus est, qui de te *n* tam locutus honorificè, *o* non decreuerat supplicationes. Tertius ad hos Fauonius accessit. Quare pro cuiusque natura, & instituto, gratiae sunt agendae. his, quòd tantùm voluntatem ostenderunt: pro sententia, cùm impedire possent, non pugnarunt: Curioni verò, quòd de suarum actionum cursu tua causa deflexit. Nam Furnius, & Lentulus, vt debuerunt, quasi eorum res esset, vnà nobiscum cir-

* vid. 2. e. 13.
h al. contiones.
i L. ne quod furore Paulli ademtum esset boni. al. ne quod furore Paulli ademtus esset boni. al. ne quod fauore Paulli adeptus esset boni &c.
k al. se spê in istis s.
l v. c. de hostijs.
*al. numerarentur.
m q. v. c. postulasset.
n al. tam honorificè locutus. al. iá locut' hon.
o al. non decrerat.

cumierunt, & laborarunt. Balbi quoque Cornelij operam,& sedulitatem laudare possum.Nam cum Curione vehementer locutus est:& eum, si aliter fecisset, iniuriam Cæsari facturum dixit:tum eius fidem in suspicionem *p* adduxit. † Decrerant qui iniquè transigi volebant,Domitij,Scipiones, quibus hac re ad intercessionem auocandam interpellantibus, venustissimè Curio respondit. se.eo libentius non intercedere quòd quosdam,qui decernerent, videret confici nolle. Quod ad remp. attinet, in vnam causam omnis contentio coniecta est,*q* de prouincijs: in quam adhuc incubuisse cum senatu Pompeius videtur.vt Cęsar ante idus Nouembreis decedat. Curio omnia potiùs subire constituit, quàm id pati.ceteras suas abiecit actiones. Nostri porrò,quos tu bene nosti,ad extremum certamen rem deducere non audent.† *r* Scena rei totius hæc.Pompeius tanquam Cæsarem non impugnet,sed,quod illi æquum putet, constituat,ait Curionem quærere discordias. Valde autem non vult,& planè timet Cæsarem consulem designari priùs quàm exercitum & prouinciam tradiderit. Accipitur satis malè à Curione: & totus eius secundus consulatus exagitatur.Hoc tibi dico:si omnibus rebus prement Curionem, Cæsar defendetur.* intercessorem si(quod videntur)reformidabunt: Cæsar, quoad volet, manebit. Quam quisque sententiam dixerit, in commentario est rerum vrbanarum:è quo tu,quæ digna sunt,selige. multa transi in primis ludorum explosiones, & funerum, *r* & ceterarum ineptiarum plura habet*inutilia. Denique malo in hanc partem *s* errare, vt quæ non desideras, audias, quàm quidquam, quod opus est, prætermittatur. *t* Tibi curæ fuisse de Sitiano negotio, gaudeo. Sed, quando suspicaris, minùs certa fide eos tibi visos; * tamquam procurator, sic * agas, rogo. Vale.

ARGVMENTVM.

Queritur de Appij Claudij,qui cum L.Pisone Censuram

p L. abduxit.Nec deerant, quidē qui id nunquam qui iniquè transigi voleb. fort.qui nū quam transigi volebant. Pant. sed erāt qui iniquè, nec deerāt qui id numquā transigi volebant.

q al.de prouincijs, in quā, adhuc incub.

r al.Summa rei.Vrs. sūma totius rei hæc.

* L.si intercessorem.

r q. v. c. & ineptiarū, ceterarū pl.

* L. vtilia.

s fort. peccare.

t al.Tibi curæ fuisse Sitianum negotiū, gaudeo.

* al.quàm.

* al.agros.

ram gerebat, non ingrato solùm animo, sed grauissima etiam iniuria, quem cum inimicum sibi esse, accusationémque cogitare comperisset, anteuertit ipse, eumq; lege Scantinia postulauit.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 12

PVDET me tibi confiteri, & queri de Appij, hominis ingratissimi, iniuriis, qui me odisse, quia magna mihi *v* debeat beneficia, cœpit: &, cû homo auarus, vt ea solueret, sibi imperare non posset, occultum bellum mihi indixit: ita occultum tamen, vt multi mihi renuntiarent, & ipse facilè animaduerterem, malè eum de me cogitare. Posteaquàm verò comperi eum *x* collegium tentasse: deinde apertè cum quibusdam locutum: cum L. Domitio, vt nunc est, mihi inimicissimo *y* homine, deliberare: velle hoc munusculum deferre. Cn. Pompeio. *z* ipsum reprehenderem, & ab eo deprecarer iniuriam, quem vitam mihi debere putarem, impetrare à me non potui. Quid ergo est? *a* Tum quidé cum aliquot amicis, qui testes erant meorum in illum meritorum, locutus sum. posteaquàm illum, ne, cui satisfaceret quidem, me dignum habere sensi, malui collegæ eius, homini alienissimo. mihique propter amicitiam tuam, non æquissimo, me obligare, quàm illius simiæ vultum subire. Id postquàm *b* resciit, *c* excanduit, & me causam inimicitiarum quærere clamitauit: quasi, quòd mihi in pecunia minùs satisfecisset, per hanc speciem simultatis eû consectarer. † Postea non destitit 1 arcessere *d* palàm Seruium accusatorem, inire cum Domitio consilia: quibus cùm parum procederet, vt vlla lege mihi ponerent accusatorem: compellari ea lege me voluerunt, qua dicere non poterant. Insolentissimi homines *e* summis Circensibus ludis meis postulandum me lege * Scantinia curant.

v L. debebat benef.
x a. collegâ.
y vox, homine, abest à q. v. c.
z L. ipsum vt reprehéderem.
a fort. Tum tamê cum.
* al. tamen quasi aliquid amicis. al. quasi aliquot amicis.
b al. resciuit.
c al. incanduit. *al. scâduit. al. canduit.
d L. Polam Seruium accus. al. Polá Seruilium. Pola cognomen erat Seruiorû.
e q. v. c. non habent você, summis.
* hac lege vindicabatur turpissimumcrimê de quo in l. cùm vir nubit in fœminá in Cod. de adulterijs. Huius meminit. 3. Phil. infrà ep. 14. Sueton. in Domitiano, Iuuena. Satyr. 2. eam à Scantinio, cui Cl. Marcellus diem dixit, quòd filium suum de stupro appellasset, latam fuisse putat Ausonius. vide Plutarc. in Marcello. Val. l. 6. c. 1.

Vix hoc erat *f* Pola elocutus, cùm ego Appium censorem eadem lege postulaui. Quod melius caderet, nihil vidi. Nam sic est à populo, & non infimo quoque approbatum, vt maiorem Appio dolorem fama, quàm postulatio, attulerit. Prætereà cœpi sacellum, in domo quod est, ab eo petere. Conturbat me mora serui huius, qui tibi literas attulit. Nam acceptis prioribus literis, amplius quadraginta dies mansit. Quid tibi scribam, nescio. scis Domitio diem timori esse. Expecto te valde, & quàm primùm videre cupio A te peto, vt meas iniurias *g* perinde doleas, vt me existimas & dolere, *h* & tuas vlcisci solere. Vale.

f L. prælocutus.
g L. proinde.
h L. & vlcisci tuas solere.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Dolabellam Ciceroni generum adscitum esse. De Curionis Tribuni plebis intercessione. De prouincijs quid actum sit exponit. Hortensij Oratoris interitum significat. Respondet huic epistolæ Cicero lib. 2. ep. 15.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 13

GRATVLOR tibi *i* affinitate* viri medius fidius optimi. Nam hoc ego de illo existimo. Cetera porrò, quibus adhuc ille sibi parum vtilis fuit, & ætate iam sunt decursa, & consuetudine, atque auctoritate tua, *k* & pudore Tulliæ, si qua restabunt, confido celeriter *l* sublatum iri. Non est enim pugnax in vitiis, neq; hebes ad id, quod melius sit, intelligendum. Deinde (quod maximũ est) ego illum valde amo. Vides, Cicero, Curionẽ nostrum lautum intercessionis de prouincijs exitum habuisse. Nam cùm de intercessione referretur, quæ relatio fiebat ex S. C. primáque M. Marcelli sententia pronunciata esset, qui agendum cũ tribunis plebis censebat:* frequens senatus in alia omnia iit. †1 *m* Stomacho est, scilicet Pompeius Magnus, nunc ita languenti, vt vix id, quod sibi placeat, reperiat. Transierant illuc, 2 * vt ratio esset eius habenda, qui neque exercitum, neq; prouincias

i L. affinitatem.
* id est, Dolabellæ.
k al. & prudẽtia T.
l v. c. sublaturi.
* id est, dissentire, ita lib. 1. ep. 2. & l. 10. ep. 12. Hirtius. 8. de bello Gallico. Festus in qui hoc censetis illuc trãsite.
m L. Stomacho est Magnus nunc ita lang. al. Stomacho est Cn. Pompeio.
* al. vt ratio ne esset eius. al. vt nec ratio esset eius.

uincias tradere vellet.† Quemadmodum hoc Pōpeius laturus sit, cùm cognoscat, * quidnam reip. futurum sit, si aut non possit, aut non curet, vos senes diuites videritis. Qu. Hortensius, cùm has literas scripsi, animam agebat. Vale.

* aut quidnam reip. futurum sit non curet, vt senes diuites videritis.

ARGVMENTVM.

De L. Domitij Ahenobarbi repulsa in auguratu. De Saturnino ab Cn. Domitio Caluino in iudicium vocato. De Pompeij Cæsarísque discordia. De Appij ridicula in emendandis moribus ciuitatis diligētia.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 14

TANTI non fuit Arsacen capere, *n* Seleuciam expugnare, vt earum rerum, quæ hîc gestæ sunt, spectaculo careres. nūquam tibi oculi doluissent, si in repulsa Domitij vultum vidisses. magna illa comitia fuerunt, & planè studia ex partium sensu apparuerunt: perpauci necessitudinem secuti officium præstiterunt. Itaque mihi est Domitius inimicissimus, vt ne familiarem *o* quidem suum, quem nosti, tam oderit, quàm me: atque eo magis, quòd per iniuriam sibi putat ereptum, cuius ego auctor fuerim. Nunc furit, tam gauisos homines suum dolorem, vnúmque me studiosiorem Antonij. Nam Cn. Saturninum * adolescētem, ipse Cn. Domitius reum fecit, sanè quàm * à superiore vita inuidiosum. quod iudicium nunc in exspectatione est, etiam in bona spe post Sext. Peducæi absolutionem. De summa rep. sæpe tibi scripsi, me etiamnum pacem non videre: & quo propiùs ea contentio, *p* quàm fieri necesse est, accedit, eò clariùs id periculum apparet. Propositum hoc est, de quo, qui rerum potiuntur, sunt dimicaturi: quòd Cn. Pompeius constituit non pati C. Cæsarem consulem aliter fieri, nisi exercitum, & prouincias tradiderit: Cæsari autem persuasum est, se saluum esse non posse, si ab exercitu recesserit. Fert illam tamen conditionem, vt ambo exercitus tradant. Sic illi iam amores, *q* & inuidio

n L. Seleuceam exp. al. & Seleuc. exp.

o q.v.c. quidem suum quemquam tam od.

* al. adolescens.

* al. superiore à vita.

p q.v.c. quā videri necesse est. nō pl.

q q. v.c. & ingens coniunct.

diosa coniunctio, non ad occultam recidit* obtrectationem, sed ad bellum* erumpit: neque mearũ rerum quid consilij capiam, reperio: neque dubito, quin te quoque hæc deliberatio sit perturbatura. Nam mihi cum hominibus his & gratia est, & necessitudo. r tamen tantùm causam illam, non homines odi. Illud te non arbitror fugere, QVIN HOMINES *in dissensione domestica debeant, quamdiu ciuiliter sine armis* s *certetur, honestiorem sequi partẽ: vbi ad bellum, & castra ventum sit, firmiorem: & id melius statuere, quod tutius sit.* In hac discordia video Cn. Pompeium, senatum, quíque res iudicant, secum habiturum: ad Cæsarem omneis, qui cum timore, aut mala spe viuant accessuros: exercitum conferendum non esse. † omnino satis spatij sit ad considerandas vtriusque copias, t & ad eligendã partem v tutiorem. Propè oblitus sum, quod maximè fuit scribendum. Scis Appium censorem hîc ostenta facere? * de signis, & tabulis, * de agri modo, de ære alieno acerrimè agere? Persuasum est ei, censuram, lomentum, aut x nitrum esse. errare mihi videtur. y Nam sordeis eluere volens, venas sibi omneis, & viscera & aperit. Curre per deos, atque homines, & quàm primùm hæc risum veni: legis Scantiniæ iudicium apud Drusum fieri: Appium de tabulis, & signis agere. crede mihi, est properandum. * Curio noster sapienter id quod remisit de stipendio Pompeij, fecisse existimatur. Ad summam, quæris, quid putem futurum. Si alteruter eorum ad Parthicum bellum non eat, video magnas impendere discordias: quas ferrum, & vis z iudicabit. vterque animo & copiis est paratus. a Si sine tuo periculo fieri posset, magnum, & iucundum tibi fortuna spectaculum b parabat. Vale.

ARGVMENTVM.

Prima epistolæ pars Cæsarem laudat, Pompeium vituperat: orto enim ciuili bello non honestiorẽ, sed tutiorem partem elegit Cælius. Subiungit de sui conuenien

* vide 2. Philippic.
* al. erupit.
r al. tum tátùm.
s al. cernatur.
t q.v.c. & eligendas parteis. Propè, &c.
v vox, tutiorem, non inest in v.c.
* id est, de impensis in tabulas & signa moderandis.
* id est, de agri possessione moderanda.
x l. Vitrum esse.
y L. Ná dũ sordeis eluere vult, ven. q v. c. Nam sordeis eluere vult, venas, &c.
* intédebat enim Curio ne senatusconsultum fieret de stipendio Põpeij legionibus persoluendo.
z al. vindicabit. non pl. al. vindicauit.
a L. Si sine summo periculo fieri pos. b al. parabit. non pl.

ueniendi Ciceronis cupiditate. De itinere ad Alpes De Domitio Cæsaris hospite interfecto. Scripta est hæc epistola anno sequenti post superiores, Lentulo & Marcello Coss.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 15

ECQVANDO tu hominem ineptiorem, quàm tuum Cn. Pompeium vidisti, qui tantas turbas, qui tam nugax esset, commorit? Ecquem autem Cæsare nostro acriorem in rebus gerendis: eodem in victoria temperatiorem, aut legisti, aut audisti? Quid est? nunc tibi nostri milites, qui durissimis, & frigidissimis locis, teterrima hyeme, bellum ambulando confecerunt, malis orbicularis esse pasti videntur? *d* Quid iam, inquis, gloriosum? Immò, si scias quàm sollicitus sim, tum hanc meã gloriam, quæ ad me nihil pertinet, derideas. quæ tibi exponere, nisi coràm, non possum: 1 * idque celeriter fore spero. 2 Nam * me, cùm expulisset ex Italia Pompeium, constituit ad vrbem vocare. id quod iam existimo confectum *e*, nisi maluit Pompeium Brundisij circunsedere. Peream, si minima causa est properandi istò mihi, *f* quòd te videre, & omnia intima *g* conferre discupio: habeo autem quàm multa? Hui vereor (quod solet fieri) ne, cùm te videro, omnia obliuiscar. Sed tamen quódnam ob scelus iter mihi necessarium retrò ad Alpeis versus incidit? * Adeò quòd * Intimelij in armis sunt, neque de magna causa. Bellienus, verna Demetrij qui ibi cum præsidio erat, 3 Domitium quendã, nobilem * illic Cæsaris hospitem, à cõtraria factione nummis acceptis, comprehendit, & strangulauit. ciuitas ad arma iit. eò nunc cũ quatuor cohortibus mihi per niueis eundũ est. Vsquequaque, inquis, se Domitij *h* malè habent. Vellem quidem *i* Venere prognaturus tantum animi habuisset in vestro Domitio, 4 *k* quantum ipse senatus in hoc habuit. Ciceroni F. S. D. Vale.

c num tibi.
d Quid? iá, inquis, gloriosè?
* id quod.
* al. cùm Cesar expulisset.
e q. v. c. al. nisi maluit Pompeius: Brũdisij circumsederi. P. & ita L.
f L. nisi q̃ te videre.
g L. tecùm conf.
* L. Ideo quòd.
* vide Pli. l. 3. c. 5.
* quidam l. vet. illi vt Terent. in Phormione & Lucretius l. 1. Illi cũ videant, &c.
h al. malè dant.
i L. Verna propugnaturus.
k L. quantũ Pscecade natus in hoc h.
* al. quantũ ipse cadenatus.

ARGVMENTVM.

Suadet Ciceroni quid facto opus sit Pompeio ex Italia

pulso, vt vel Cæsari se coniungat, vel vt ei se dedat. Huic epistolæ respondet Cicero l.2.ep.16. Repetitur autem & inculcatur hæc eadem 10. ad Atticum ep.11.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 16

1 I. Exanimatus tuis literis, quibus te nih. n.tr. c. ost. neq. id q. ess. persc. neq. non tamen q. ess. q cog. aperuisti: has ill.

l EXANIMATVS sum tuis literis: quibus te nihil, nisi triste cogitare ostendisti: neque id quid esset, perscripsisti: neque non tamen, quale esset, quod cogitares, aperuisti. Has illico ad te literas scripsi. Per fortunas tuas, Cicero, per liberos, te oro, & obsecro, ne quid grauius de salute, & incolumitate tua consulas. Nam deos, hominésque, amicitiámque nostram testificor, me neq; temere tibi prædixisse, neque temere monuisse: sed, postquàm Cæsarem conuenerim, sententiámque eius, qualis futura esset, parta victoria, cognouerim, te certiorem fecisse. Si existimas eandem rationem fore Cæsari in dimittendis aduersarijs, & conditionibus ferendis, erras. Nihil nisi atrox, & sæuum cogitat, atque etiam loquitur. Iratus senatui exiit: his intercessionibus planè incitatus est: non mehercule, erit deprecationi locus. Quare si tibi tu, si filius vnicus, si domus, si spes tuæ reliquæ tibi * caræ sunt: si aliquid apud te nos, si vir optimus, gener tuus valet: eorum fortunas non debes velle conturbare, vt eam causam, in cuius victoria salus nostra est, aut odisse, aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem contra salutem tuam habeamus. Denique illud cogita: quod offensæ fuerit in ista cunctatione, te prius subiisse. nunc te contra victorem facere, quem dubiis rebus lædere noluisti: & ad eos fugatos accedere, quos resistenteis sequi nolueris, summæ stultitiæ est. Vide, ne, dum pudet te parum optimatem esse, parum diligenter, quid optimum sit, eligas. Quòd si totum tibi persuadere non possum: saltem, dum, quid de Hispanis agamus,

al. curæ.

mus, ſcitur, exſpecta: quas tibi nũtio aduentu Cæſaris fore noſtras. Quam iſti ſpem habeant, amiſſis Hiſpanijs, neſcio. Quod porrò tuum conſilium ſit ad deſperatos accedere, non medius fidius reperio. Hoc, quod tu non dicendo mihi ſignificaſti, Cæſar audierat: ac, ſimulatque, *m* aue, mihi dixit, ſtatim quid de te audiſſet, expoſuit. negaui me ſcire: ſed tamen ab eo petij, vt ad te literas mitteret, quibus maximè ad remanendum commoueri poſſes. Me ſecum in Hiſpaniam ducit. Nam, niſi ita faceret ego priùs, quàm ad vrbem accederem, vbicumque eſſes ad te percurriſſem, & hoc à te præſens contendiſſem, atque omni vi te retinuiſſem. Etiam atque etiam, mi Cicero, cogita, ne te, tuóſque omneis funditus euertas: ne te, ſciens, prudénſque eò *n* dimittas, vnde exitum vides nullum eſſe. Quòd ſi te aut voces *o* optimatum commouent, aut nonnullorum hominum inſolentiam, & iactationem ferre non potes: eligas* cenſeo aliquod oppidum, vacuum à bello, dum hæc decernuntur: *p* iam erunt confecta. Id ſi feceris, te ſapienter feciſſe iudicabo, & Cæſarem non offendes. Vale.

m v.c. haue. Aue eſt ſalutatio matutina.

n L. demittas.

o L. optimatium.

* vide l. 2. ep. 16.

p L. quæ cũ confeceris: & ego.

ARGVMENTVM.

Conqueritur ſe Curionis amore & Appij odio ab optima mẽte deſciuiſſe, Cæſariſq; partes potius quàm Pompeij ſecutum eſſe: eiúſque mutationis culpam in fortunam quoque confert. Quæ effecerit vt in Hiſpania eſſet, quo tempore Cicero ad Pompeium in Græciam profectus eſt. Leuiter etiam, quòd amici officium neglexerit, Ciceronem accuſat.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D. 17

ERGO me potiùs in Hiſpania *q* fuiſſe tum, quàm Formijs, cùm tu profectus es ad Pompeium? † quod vtinam * aut non in iſta parte Appius Claudius, aut non in hac C. Curio: *r* cuius amicitia me paulatim in hanc perditam cauſam impoſuit. nam mihi ſentio bonam mentem I iracundia *, & amore ablatam.* Tum tu

q al. fuiſſe, quàm Formiis, tum, cùm tu.

* Pantag. aut non Appius.

r L. C. Curio fuiſſet.

* Riuius iracundiæ tumore ablatam, malè.

* Manu. Tu, tu.

tu porrò, cum ad te proficiscens noctu Ariminum venissem, dum mihi pacis mandata das ad Cæsarem, & mirificum ciuem agis, amici officium neglexisti, neque * mihi consuluisti. Neque hæc dico, quòd diffidam huic caussæ: sed, crede mihi, perire satius est, quàm hos videre. Quòd si timor vestræ crudelitatis non esset, eiecti iam pridem hinc essemus. Nam hîc nunc, præter fœneratores paucos, nec homo, nec ordo quisquam est, * nisi Pompeianus. Equidem iam effeci, 2 vt maximè plebs, &, qui antea noster fuit, populus, vester esset. Cur hoc, inquis? immò s reliqua expecta. Vos inuitos vincere coëgero. irritaui in * me Catonem. Vos dormitis: 3 * nec hæc adhuc mihi videmini intelligere, quà nos pateamus, & quà simus imbecilli. Atque hoc nullius præmij spe t facio: sed, quod apud me plurimùm solet valere, doloris, atque v indignitatis causa. Quid istic facitis? prœlium exspectatis, quod firmissimum est? Vestras copias non noui nostri valde depugnare, & facilè algere, & esurire * consueuerunt. Vale.

* Man. mi consuluisti.
* alij, nisi es Pompeianus.
s Lab. reliquias exspectant. Vos
* vet. l. Arũtenum me Catonem.
* al. nec adhuc.
t L. faciam. & ita v. c.
v al. indignationis.
* al. consuerunt.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Familiareis, Liber IX. Ad M. Terentium Varronem.

ARGVMENTVM.

Varronis aduentum expetit, quòd in eius potissimùm consuetudine, spem doloris leniendi quem capiebat è rerum publicarum interitu, reposuerit. Scripta Cæsare III. & Lepido Consulatum gerentibus.

M. T. C. M. TERENTIO VARRONI, S. D.

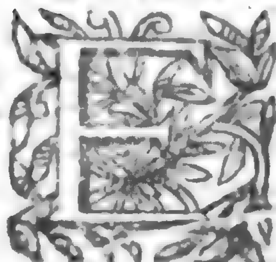

EX IIS literis, quas Atticus x à te missas mihi legit, quid ageres, & vbi esses, cognoui: quando autem te visuri essemus, nihil sanè ex eisdem literis potui suspicari. In spem tamé venio,

x L. à te ad se miss.

venio, appropinquare y tuum aduentum: qui mihi vtinam solatio sit: etsi tot, tantisque rebus vrgemur, vt nullam alleuationem quisquam non stultissimus sperare debeat: sed tamen aut tu potes me, aut ego te fortasse aliqua re iuuare. Scito enim me posteaquàm in vrbem venerim, rediisse cum veteribus amicis, id est, cum libris nostris in gratiam. etsi non idcirco eorum vsum dimiserã, quòd iis z succenserem: sed quòd eorum me suppudebat. Videbar enim mihi, cùm me in res turbulentissimas infidelissimis sociis demisissem, præceptis illorum non satis paruisse. Ignoscunt mihi, & reuocant in consuetudinem pristinam: téq;, quòd in ea permanseris, sapientiorem, quàm me, dicunt fuisse. Quamobrem, quando placatis his vtor: videor sperare debere, si te viderim, & ea, quæ premant, & ea, quæ impendeant, me facilè transiturum. Quamobrem siue in Tusculano, a siue in Cumano adesse tibi placebit, siue (quod minimè velim) Romæ: dummodò simul simus, perficiam profectò, vt id vtrique nostrûm commodissimum esse * videatur. Vale.

y q.v.c. aduentũ tuũ: q.

z q.v.c. suscenserem.

a L. siue in Cumano ad te pl. al. siue in Cumano apud te pl.

* al. videbitur. al. iudicetur. al. diiudicetur. al. diuidetur.

ARGVMENTVM.

Retentæ diutius epistolæ causam exponit: suadet, quod sibi quoque statutum affirmat, vt hominum frequẽtiam vitet, dum gratulatio, quæ propter Africanæ victoriæ nuncium fiebat, deferuescat: causam affert cur in vrbe maneat, suúmque quoquo modo iuuandæ reip. desiderium declarat. Scripta eodẽ anno.

CICERO VARRONI, S. D. 2

CANINIVS *b* idem tuus, & idem noster cùm ad me *c* nuper vesperi venisset, & se postridie manè ad te iturum esse dixisset: dixi ei, me daturũ aliquid manè, &, vt peteret, rogaui. Conscripsi epistolam noctu: nec ille ad me rediit oblitum credidi. *d* Attamen eam ipsam epistolam misissem per meos, nisi audissem ex eodem, postridie te manè è Tusculano exiturũ. *e* At ibi repentè, paucis pòst die-

b v.c. idem, & idẽ nost.

c L. per vesperi veniss.

d fort. Ac tamen.

e L. At tibi repentè, p.

diebus, cùm minimè exspectarem: venit ad me Caninius manè: *f* proficisci ad te statim dixit. etsi erat ἕωλ☉ illa epistola, præsertim *g* tanti postea nouis rebus allatis tamen perire meam lucubrationem nolui. & eam ipsam Caninio dedi: sed cum eo & homine docto, & amantissimo tui, locutus ea sum, quæ pertulisse illum ad te existimo. Tibi autem idem consilij do, quod mihimetipsi: *vt vitemus oculos hominum, si linguas minùs facilè * possumus.* Qui enim victoria se efferunt, quasi victos, nos intuentur. Qui autem victos esse nostros molestè ferunt, nos dolent viuere. Quę res fortasse, cur, cùm hæc in vrbe sint, non absim, quēadmodum tu. Tu enim ipse, qui & me, & alios prudentia vincis, omnia, credo, vidisti. nihil omnino te fefellit. *h* *Quis est tam Lynceus*, qui in tantis tenebris nihil offendat? nusquam incurrat? Ac mihi quidem iampridem venit in mentem, bellum esse aliquò exire, vt ea, quæ agebantur hîc, quæq; dicebantur, nec viderem, nec audirem. *i* Sed *i* calūniabar ipse. putabam qui obuiam mihi venisset, vt cuique commodum esset, suspicaturum, aut dicturum, etiamsi non suspicaretur. Hic aut metuit, & ea re fugit: aut aliquid cogitat, & habet nauem paratā. Denique, leuissime qui suspicaretur, & qui fortasse me nouisset optimè: putaret me idcirco discedere, quòd quosdam homines oculi mei ferre non possent. Hæc ego suspicans adhuc Romæ maneo: & tamen λεληθότως * consuetudo diuturna callum iam obduxit stomacho meo. Habes rationem mei consilij. *k* Tibi igitur *l* hæc: censeo latendum tantisper ibidem, dum deferuescit * hæc gratulatio, & simul dum audiamus, quemadmodum negotium confectum sit: confectum enim esse existimo. Magni autem intererit, qui fuerit victoris animus, qui exitus rerum. quamquam quò me coniectura ducat, habeo: sed exspecto tamen. Te verò nolo, nisi ipse rumor iam raucus erit factus: ad Baias venire. Erit enim

nobis

f L. proficisci se ad te st.

g al. tot. & tantis p.

* q. v. c. possimus.

h L. Quamuis quis est.

i v. c. calumpniabar, &c mendosè. al. calūniabar ipse me.

* al. sensim.

k al. Tibi autem hæc cē seo: latend.

l al. hoc.

* ob res à Cæsare contra Scipionem Pompeij generum, & Iubam Mauritaniæ regem gestas.

nobis honestius, etiam cùm hinc discesserimus, videri venisse in illa loca ploratum potiùs, quàm natatum. Sed hæc tu meliùs: modò stet nobis illud, vnà viuere in studijs nostris: à quibus antea delectationem modò petebamus, nunc verò etiã salutem: non deesse, si quis adhibere volet, non modò vt architectos, verùm etiam vt fabros, ad ædificandam remp. & potiùs libenter accurrere: sin nemo vtetur opera, tamen & scribere, & legere πολιτείας: & si minùs in curia, atque in foro: at in literis, & libris, vt doctissimi veteres fecerunt, *m* nauare reip. & de moribus, ac legibus quærere. Mihi hæc videntur. Tu, quid sis *n* acturus, &, quid tibi placeat, pergratum erit, si ad me scripseris. Vale.

m L. nauare operam r. • al. nauarã Reip.

n L. facturus ad te.

ARGVMENTVM.

Cupit se Varroni præsentem.

CICERO VARRONI, S. D. 3

ETSI, quid scriberem, non habebam: tamen *o* amico ad te eunti, nõ potui nihil dare. Quid ergo potissimùm scribam? quod velle te puto, citò me ad te esse venturum. Etsi vide, quæso, satísne rectum sit, nos, hoc tanto incendio ciuitatis, in istis locis esse. Dabimus sermonem iis, qui nesciũt, nobis, quocumque in loco simus, eundem cultũ, eundem victum esse. Quid refert? tamen in sermonem incidemus. Valde id, credo, laborandum est, ne, cùm omnes in omni genere & scelerum, & flagitiorum volutentur, nostra nobiscũ, aut inter nos cessatio vituperetur. Ego verò, neglecta barbarorũ inscitia, te persequar. Quamuis enim hæc sint misera, quæ sunt miserrima, tamen artes nostræ nescio quo modo nunc vberiores fructus ferre videntur, quàm olim ferebant: siue quia nulla nunc in re alia acquiescimus, siue quod grauitas morbi facit, *p* vt medicinæ egeamus, ea nunc appareat cuius vim non sentiebamus, cùm valebamus. Sed quid ego hęc ad te, cuius domi nascũtur? γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας. nihil scilicet, nisi vt rescribẽs aliquid, me expectares. sic igitur facies. Vale.

o al. Caninio ad te.

p fort. vt me dicina egea mus.

AR-

ARGVMENTVM.

De Varronis aduentu ex Diodori Dialectici sententia iocatur. Eodem anno.

M. T. C. VARRONI, S. D. 4

ΠΕΡΙ δυνατῶν me scito κατὰ Διόδωρον κρίνειν. Quapropter, si venturus es, scito necesse esse te venire. sin autẽ *q* non, τῶν ἀδυνάτων est te venire. Nunc vide, vtra te κρίσις magis delectet, Χρυσιππεία ne, an hæc, quam noster *r* Diodorus non concoquebat. Sed de his etiam rebus, otiosi cùm erimus, loquemur. hoc etiam est κατὰ Χρύσιππον δυνατόν. De *s* Costio mihi gratum est. Nam id etiam Attico mandaram. Tu, si minùs, ad nos, nos accurremus ad te. si hortum in bibliotheca habes, *t* nihil deerit. Vale.

q l. non es: τῶν.
r l. Diodotus. & ita v. c.
s l. Coctio.
t v. c. deerit nihil.

ARGVMENTVM.

Probat diem quo venturi sint, & suum, Varronisque consilium, quòd semel à Cæsare victi ab armis discesserint. Eodem anno.

M. T. C. TER. VARRONI, S. D. 5

MIHI verò ad Non. bene maturum videtur fore, neque solùm *v* propter remp. sed etiam propter anni tempus. Quare diem istum probo. itaque eundem ipse sequar. Consilij nostri, ne si eos quidẽ, qui id secuti non sunt, *x* non pœniteret, nobis pœnitendum putarẽ. Sequuti enim sumus non spem, sed officiũ. Reliquimus autem non officiũ, sed desperationẽ. *y* Ita verecundiores fuimus, quàm qui se domo non commouerunt: saniores, quã qui amissis opibus, domum non reuerterunt. Sed nihil minùs fero, quàm seueritatẽ otiosorum: &, quoquo modo res se *z* habet, magis illos vereor, qui in bello occiderunt, quã hos curo, quibus non satisfacimus, quia viuimus. Mihi si spatiũ fuerit in Tusculanũ ante Nonas veniendi, istic te videbo. sin minùs, persequar in Cumanum: & antè te certiorem faciã, *a* vt lauatio parata sit. Vale.

v q. v. c. propter reip.
x l. pœniteret.
y l. Itaque verecund.
z l. habeát.
a q. v. c. cautio p.

ARGVMENTVM.

Cæsaris ex Africano bello reuertentis reditum significat.

ficat. Belli ciuilis culpam Pompeio potius quàm Cæsari tribuit. Varronis otium laudat. Eodem anno.

CICERO VARRONI, S. D. 6

CANINIVS noster me tuis verbis admonuit, vt scriberem ad te, si quid esset quod putarem te scire oportere. *b* Est igitur aduentus in exspectatione: neque tu id ignoras. Sed tamé, cùm ille scripsisset, vt opinor, † se in * Alsiense venturum: scripserunt ad eum sui, ne id faceret: multos ei molestos fore, ipsúmque multis, *c* in Pomptinum videri commodius eum exire posse. Id ego non intelligebam, quid interesset. Sed tamen Hirtius mihi dixit & se ad eum, & Balbum, & Oppium scripsisse, vt ita faceret, homines, vt cognoui, amanteis tui. Hoc ego idcirco nosse te volui, vt scires, hospitium tibi vbi parares, vel potiùs *d* vbi vtrique. quid enim ille facturus, incertum est: & simul ostentaui, me istis esse familiarem, & consiliis eorum interesse. Quod ego cur nolim, nihil video. NON ENIM *est idē, ferre, si * quid ferendum est: & probare, si quid probandum non est.* Etsi, quid non probē *f* quidē nescio, præter initia rerum. Nā hæc in voluntate fuerunt. Vidi enim (nā tu aberas) nostros * amicos cupere bellū: * hunc autem non tam cupere, quàm non timere. Ergo hæc, consilij fuerunt: reliqua necessaria. Vincere autem aut hos, aut illos necesse est. Scio te semper mecum in luctu fuisse, cùm videremus, *g* quàm illud ingens malū alterutrius exercitus ex ducum interitu: tum verò * EXTREMVM *malorum omnium esse ciuilis belli victoriam:* quā quidē ego etiā illorum timebā, ad quos veneramus. * Crudeliter enim otiosis minabantur: erátq; iis & tua inuisa voluntas, & mea oratio. Nunc verò, si essent nostri potiti, valde intemperantes fuissēt. Erant enim nobis perirati, quasi quidquā de nostra salute decreuissemus, quod non idem illis cēsuissemus: aut quasi vtilius reip. fuerit, eos etiā ad

b L. Est igitur aduentus Cæsaris exsp.
* Alsium idē quod Cæsare. vid. Pli. l. 3. c. 5.
c al. Ostiam videri L. in Ostiense vi.
d L. vtrubi. al. vtrobiq;.
e q. v. c. ostētaui tibi mē
* Lamb. ferendū non est.
f al. equidē nescio.
* Pompeiū intelligit.
* Cæsarem.
g L. cum.
* vide sup. l. 4. ep. 9.
* vide lib. 4. ep. 14. lib. 8. ep. vlt. Att. li. 11. epist. 6. Cæs. li. 1. de bello ciuili.

h q.v.c. quã vel emori. i q.v.c. Sed hoc vid.

bestiarum auxilium confugere, *h* quàm vel mori, vel cum spe, si non optima, at aliqua tamen viuere. At in perturbata rep. viuimus. Quis negat? *i* Sed hæc viderint ij qui nulla sibi subsidia ad omnes vitæ status parauerunt. huc enim vt venirem, superior longiùs, quàm volui, fluxit oratio. Cùm enim te semper magnum hominem *k* duxi: tum quòd his tẽpestatibus es propè solus in portu: fructúsque doctrinæ percipis eos, qui maximi sunt, vt ea considere, eáque tractes, quorum & vsus, & delectatio est 2 omnibus istorum & * actis, & voluptatibus anteponenda. Equidem hos tuos Tusculanenseis dies *l* instar esse vitæ puto: libentérque omnibus omneis opes concesserim, vt mihi liceat, vi nulla interpellante, isto modo viuere. Quod nos quoque imitamur, vt possumus, & in nostris studiis libentissimè conquiescimus. QVIS ENIM hoc non dederit nobis, vt, cùm opera nostra patria siue non possit vti, siue nolit, ad eam vitam reuertamur, quam multi docti homines, fortasse non rectè, sed tamen multi etiam reipub. præponendam putauerunt? Quæ igitur studia, magnorum hominum sententia, vacationem habent etiam publici muneris, iis concedente rep. cur non abutamur? Sed plus facio, quàm Caninius mandauit. Is enim si quid ego scirem, rogarat, quod tu nescires. ego tibi ea narro, quæ tu melius scis, quàm ipse qui narro. Faciam ergo illud, quod rogatus sum, vt eorũ quæ tẽporis huius sint, quæ tua interesse audiero, ne quid ignores. Vale.

k q.v.c. duxerim.

* hæc verba, actis & voluptatibus, nõ sunt in quibusdã libris.

l. al. instar victoriæ puto.

ARGVMENTVM.

Monet vt ab vrbe discedat. De Cæsaris ex Africano bello redeuntis itinere varios rumores nuntiat. Eodem anno.

CICERO VARRONI, S. D. 7

COENABAM apud Seium, cum vtrique nostrũ redditæ sunt à te literæ. Mihi verò iam maturũ videtur. Nam quòd antea te calumniatus sũ, indicabo malitiam meam. Volebam propè alicu-

bi.

bi *m* esse, si quid bonæ salutis, σύν τε δύ' ἐρχομένω. nunc: *n* quando confecta sunt omnia, 2 dubitandum non est, quin * equis velis. Nam vt audiui de L. Cæsare F. mecum ipse, * QVID MIHI FACIET PATRI? Itaque *o* nõ desino apud istos, qui nunc dominantur, cœnitare. Quid faciam? tẽpori seruiendum est. 3 Sed ridicula * missa, præsertim cum sit, nihil quòd rideamus. * AFRICA TERRIBILI TREMIT HORRIDA TERRA TVMVLTV. Itáque nullum est ἀπροσπεφωνημένον, quod non verear. Sed quod quæris quando, quà, quò, nihil adhuc scimus. Istuc ipsum de Baiis, nonnulli dubitant, an per Sardiniam veniat. Illud enim adhuc prædium suum non inspexit, nec vllum habet deteriùs, sed tamen non contemnit. Ego omnino magis arbitror per Siciliam: vel iam sciemus. aduentat enim Dolabella. † eum * puto magistrũ * fore. Πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. Sed tamen, si sciam, quid tum constitueris, meum consilium accommodabo potissimum ad tuum. Quare exspecto tuas literas. Vale.

m fort. esses. al. esse te.
* sumptum ex Homero Iliad. 10. vide Att. l. 9. ep. 4.
n q. v. c. quõniã al. quã.
* Antea equis viris.
* ex Andria Terentij.
o q. v. c. non desisto.
* Lamb. missa faciamus
* versus sũt Ennij. vide Festum in Metonymia.
al. ei reo puto magistrũ fore.
* id eest, docebit me quemadmodum Cæsaris gratiam recuperem.

ARGVMENTVM.

Petit promissos sibi à Varrone libros de lingua Latina: ad eundẽ quatuor Quæstionũ Academicarũ libros mittit. Cupit præsentẽ Varronẽ. Gratulatur de domo empta. Cęsare quartũ Cõsule sine Collega.

CICERO VARRONI, S. D. 8

ETSI munus flagitare, quamuis quis ostenderit, vt populus quidem solet, nisi cõcitatus, tamen ego exspectatione promissi tui moueor, vt admoneam te, non vt flagitem. *p* Misi autẽ ad te quatuor admonitores nõnimis verecundos. Nosti enim profectò os *q* eius adolescẽtioris Academiç. Ex ea igitur media excitatos misi: qui metuo, ne te fortè flagitent: ego autem mandaui vt rogarẽt. * Expectabam omninò iamdiu, méque sustinebã, ne ad te prius ipse quid scriberẽ, quàm aliquid accepissem, vt possem te remunerari quàm simillimo munere. Sed cum tu *r* tardius faceres,

p q. v. c. Misi enim.
q L. huius adol.
* Libro de lingua Latina. 13. Att. ep. 12.
r al. id tardiùs.

id est, vt ego interpretor, diligentiùs: teneri non potui, quin coniunctionem studiorum, amorísque nostri, quo possem literarum genere, declararem. Feci igitur sermonem inter nos habitum in Cumano, cũ esset vna Pomponius. tibi dedi parteis. s Antiochianas, quas à te probari intellexisse mihi videbar: mihi sum si Philonis. Puto fore, vt cùm legeris mirêre, id nos locutos esse inter nos, quod numquam locuti sumus. sed nosti morem Dialogorum. Posthac autem mi Varro, quamplurima, si videbitur: & de nobis, & inter nos: serò fortasse: sed superiorum temporũ fortuna reipubl. causam sustineat. Hæc ipsi præstare debemus. Atque vtinam quietis temporibus, atq; aliquo si nõ bono, at saltem certo statu ciuitatis, hæc inter nos studia exercere possemus. Quamquam tũ quidem vel aliæ quæpiam rationes, honestas nobis & curas, & actiones darent: nunc autem quid est: sine his cur viuere velimus? Mihi verò cùm his ipsis vix: his autem detractis, ne vix quidem. Sed hæc coram, & sæpius. Migrationẽ, * & emptionem t feliciter euenire volo, tuúmque in ea re cõsilium probo. Cura vt valeas.

s L. Antiochinas. hoc est, Antiochi Ascalonetæ Philosophi Academici, de quo Plut. in Lucullo, & Cicero in Bruto.

* In domũ nuper emptam.

t L. tibi feliciter.

ARGVMENTVM.

Suadet Ciceroni gener Dolabella, vt se vel cum Cæsare coniungat, vel in otium referat. Cæsare iterum & Seruilio Coss. Idẽ scripsit Cœlius li. 8. ep. 16.

DOLABELLA CICERONI, S. D. 9

SI vales, gaudeo: u & ipse valeo, & Tullia nostra rectè valet. Terentia minùs bellè habuit: sed certũ scio iã cõualuisse eã. Præterea rectissimè sunt apud te omnia. x Et si nullo tempore in suspicionem tibi debui venire, y partium causa potiùs, quàm tua, tibi suadere, vt te aut cum Cæsare, nobiscúmque coniungeres, aut certè in otium referres: præcipuè nunc iam inclinata victoria, ne possum quidem in nullam aliam incidere opinionem, nisi in eam in qua scilicet tua de re tibi suadere videar, quod piè tacere non possum. Tu autem,

u q. v. c. ego valeo, & Tull.

x al. Si nullo.

y fort. me partium c.

tē,mi Cicero, sic hæc accipies,vt siue probabuntur tibi,siue non probabuntur,ab optimo certè animo, ac deditissimo tibi & cogitata & scripta esse iudices. Animaduertis Cn. Pompeium nec nominis sui, nec rerum gestarum gloria, nec etiā regum, aut nationum clientelis, quas ostentare crebrò solebat,esse tutum, & hoc etiam quod infimo cuique contigit, illi non posse contingere, vt honestè effugere possit, pulso Italia, amissis * Hispaniis, capto exercitu veterano. 1 circumuallato nunc denique: quod nescio, 2 an vlli vmquā nostro acciderit imperatori. Quamobrem, quid aut ille sperare possit,aut tu animum aduerte pro tua prudentia. Sic enim facillimè,quod tibi vtilissimum erit, consilij capies. Illud autem à te peto, vt,si iam ille *a* euitauerit hoc periculum, & se abdiderit in classem,tu tuis rebus consulas: & aliquando tibi potiùs,quàm cuiuis, sis amicus. Satisfactum est iam à te vel officio, vel familiaritati: satisfactum etiam partibus, & ei reip. quam tu probabas. reliquum est *b* vbi nunc est respublica ibi simus potius, quàm dum illam veterem sequimur, simus in nulla. Quare velim, *c* mihi iucundissime Cicero, si fortè Pompeius pulsus his quoque locis,rursus,alias regiones petere cogatur,vt tute vel Athenas, vel in quamuis quietam recipias ciuitatem. Quod si eris facturus,velim mihi scribas,vt ego, si vllo modo potero,ad te aduolem. Quæcumque de tua dignitate ab imperatore erunt impetranda, qua est humanitate Cæsar, facillimum erit ab eo tibi ipsi impetrare: & meas tamen preces apud eum non minimum auctoritatis habituras puto. Erit tuæ quoque fidei, & humanitatis curare,vt is tabellarius,quem ad te misi,reuerti possit ad me: & à te mihi literas referat. Vale.

* Lamb. Hispaniis.
z L.an nulli vmq.
a L.vitauerit.
b L.vt vbi nunc est r.
c L. mi iucundissime.

ARGVMENTVM.

Quasi per iocum scribit inter Niceam & Vidium se esse iudicem constitutum, Sullæque mortem significat.

cat. Cæsare quartùm Consule sine Collega.

CICERO DOLABELLAE, S. D. 10

NON sum ausus Saluio nostro nihil ad te literarum dare: nec mehercule habebam, quid scriberem, nisi te à me mirabiliter amari: de quo etiam nihil scribente me, te non dubitare, certò scio. Omninò mihi magis literæ sunt expectandæ à te, quàm à me tibi. Nihil enim Romæ geritur, quod te putem scire curare: nisi fortè scire vis, me inter * Niciam nostrum, & Vidium, iudicem esse. Profert alter (vt opinor) duobus versiculis expēsum Niciæ: *d* alter Aristarchus hos ὀβελίζει. Ego, tanquam criticus antiquus iudicaturus sum, vtrū sint τοῦ ποιητοῦ, an παρεμβεβλημένοι. Puto te nunc dicere: Oblitúsne es igitur fungorum illorū, quos apud Niciam? & ingentium *e* culinarum † cū Sophia ∵ Septimiæ? Quid ergo? *f* adeón' tu mihi excussam seueritatē veterē putas, vt ne in foro quidem reliquiæ pristinæ frontis appareant? sed tamen suauissimum συμβιώτην nostrum, præstabo integellum: nec committā, vt, si ego eum condemnaro, tu restituas, ne habeat Plancus Bursa apud quem literas discat. Sed quid ago? cū mihi sit incertum, tranquillóne sis animo, an, vt in bello, in aliqua maiuscula cura: negotióve versere, lâbor longius. Cùm igitur mihi erit exploratum, te libenter esse risurum, scribā ad te pluribus. Te tamen hoc scire volo, vehementer populum sollicitum fuisse de P. Syllæ morte, antè quàm certum *g* sciret. Nunc quærere desierunt, quomodo perierit. satis putant, se scire, quod sciunt. Ego, *h* cetero quin animo æquo fero, vnum vereor, ne hasta ∵ Cæsaris refrixerit. Vale.

∵ hic est Niceas grāmaticus dequo Suet. in lib. de grāmaticis. ad At. lib. 13. ep. vl. Dolabellæ familiaris.
d fort. alter, tanquam. At Aristarchi quoque meminit. l. 3. ep. 11.
e L. Gallinarum al. cochlearum, al. galarum, cellarū, Tullarum, vel ferculorū:
∵ antea Septimia.
f q. v. c. tun' adeo mihi exc. al. an adeò mihi.
g q. v. c. scieris, & ita L. & Ant. Aug. alij scierit.
h L. certa qui animo, & c. L. cetera qui animo.
∵ ad quam Pompeianorum bona venerant.

ARGVMENTVM.

Scribit de morte Tulliæ, cupit præsentem Dolabellam, & suos obtrectatores ab eo refutari. Eodem anno.

CICERO DOLABELLAE SVO, S. D. 11

VEL meo ipsius interitu mallē literas meas desiderares, quàm eo casu, quo sum grauissimè af-

afflictus: quem ferrem certè moderatiùs, si te haberem. Nam & oratio tua prudēs, & amor erga me singularis, multū leuaret. Sed quoniam breui tēpore, vt opinio nostra est, te sum visurus, ita me affectum offendes, vt multum à te possim iuuari: *i* non quò ita sim fractus, vt aut hominem me esse oblitus sim, aut fortunæ succūbendū putē: sed tamē ∵ hilaritas illa nostra, & suauitas, quæ te præter ceteros delectabat, erepta mihi *k* omnis est. Firmitatē tamen & cōstantiā, si modò fuit aliquando in nobis, eandē cognosces, quā reliquisti. Quod scribis prœlia te mea causa sustinere: nō tā id laboro, vt si qui mihi obtrectēt, à te refutētur: quā intelligi cupio, quòd certè intelligitur, me à te amari. quod vt facias, te etiā, atq; etiam rogo. Ignoscá'q; breuitati mearum literarū. nā & celeriter vna futuros nos arbitror, & nondū satis confirmatus sum ad scribendum. Vale.

i al. non quod.

∵ idem 12. Att. ep. 39.

k L. nihil omninò est.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Dolabellæ de repētina Baiarum salubritate. Orationem pro Deiotaro rege ad Cæsarem habitam mittit. Eodem anno.

CICERO DOLABELLAE S. D. 12

GRATVLOR Baiis nostris: si quidem, vt scribis, salubres repētè factę sunt: nisi fortè te amāt, & tibi assentantur: & tādiu, dū tu ades, sunt oblitę sui. Quod quidē si ita est, minimè miror, cœlū etiā, & terras vim suā, si tibi ita conueniat, *l* dimittere. Oratiunculam pro Deiotaro, quam requirebas, habebā mecum, quod non putaram. Itaque eā tibi misi. *m* velim sic legas, vt causam tenuem, & inopem, nec scriptione magnopere dignam. † Sed ego hospiti veteri, & amico 1 munusculū mittere volui *n* leuidensæ, crasso filo, cuiusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapienti, fortiq; sis: vt tua moderatio, & grauitas, aliorum infamet iniuriam. Vale.

l L. remittere.

m Lamb. quá velim.

n L. leuidēse. al. lenidē se. Vrsi. leui & crasso filo. Pantag. leuidente. expuncto verbo volui.

ARGVMENTVM.

Rogat Dolabellam, vt Suberino & Planio reditum

 in

tu porrò, cum ad te proficiscens noctu Ariminum venissem, dum mihi pacis mandata das ad Cæsarem, & mirificum ciuem agis, amici officium neglexisti, neque * mihi consuluisti. Neque hæc dico, quòd diffidam huic caussæ: sed, crede mihi, perire satius est, quàm hos videre. Quòd si timor vestræ crudelitatis non esset, eiecti iam pridem hinc essemus. Nam hîc nunc, præter fœneratores paucos, nec homo, nec ordo quisquam est, * nisi Pompeianus. Equidem iam effeci, vt maximè plebs, &, qui antea noster fuit, populus, vester esset. Cur hoc, inquis? immò s reliqua expecta. Vos inuitos vincere coëgero. irritaui in * me Catonem. Vos dormitis: * nec hæc adhuc mihi videmini intelligere, quà nos pateamus, & quà simus imbecilli. Atque hoc nullius præmij spe t facio: sed, quod apud me plurimùm solet valere, doloris, atque v indignitatis caussa. Quid istic facitis? prœlium exspectatis, quod firmissimum est? Vestras copias non noui nostri valde depugnare, & facilè algere, & esurire * consueuerunt. Vale.

* Man. mi consuluisti.
* alij, nisi es Pompeianus.
s Lâb. reliquias exspectant. Vos
* vet. l. Arũtenum me Catonem.
* al. nec adhuc.
t L. faciam. & ita v. c.
v al. indignationis.
* al. consuerunt.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Familiareis, Liber IX. Ad M. Terentium Varronem.

ARGVMENTVM.

Varronis aduentum expetit, quòd in eius potissimùm consuetudine, spem doloris leniendi quem capiebat è rerum publicarum interitu, reposuerit. Scripta Cæsare III. & Lepido Consulatum gerentibus.

M. T. C. M. TERENTIO VARRONI, S. D.

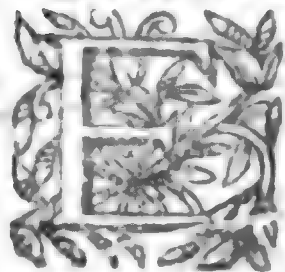

EX IIS literis, quas Atticus x à te missas mihi legit, quid ageres, & vbi esses, cognoui: quando autem te visuri essemus, nihil sanè ex eisdem literis potui suspicari. In spem tamé venio,

x L. à te ad se miss.

venio, appropinquare y tuum aduentum: qui mihi vtinam solatio sit: etsi tot, tantisque rebus vrgemur, vt nullam alleuationem quisquam non stultissimus sperare debeat: sed tamen aut tu potes me, aut ego te fortasse aliqua re iuuare. Scito enim me posteaquàm in vrbem venerim, rediisse cum veteribus amicis, id est, cum libris nostris in gratiam. etsi non idcirco eorum vsum dimiserã, quòd iis z succenserem: sed quòd eorum me suppudebat. Videbar enim mihi, cùm me in res turbulentissimas infidelissimis sociis demisissem, præceptis illorum non satis paruisse. Ignoscunt mihi, & reuocant in consuetudinem pristinam: téq;, quòd in ea permanseris, sapientiorem, quàm me, dicunt fuisse. Quamobrem, quando placatis his vtor: videor sperare debere, si te viderim, & ea, quæ premant, & ea, quæ impendeant, me facilè transiturum. Quamobrem siue in Tusculano, a siue in Cumano adesse tibi placebit, siue (quod minimè velim) Romæ: dummodò simul simus, perficiam profectò, vt id vtrique nostrûm commodissimum esse * videatur. Vale.

y q.v.c. aduentũ tuũ: q.

z q.v.c. suscenserem.

a L. siue in Cumano ad te pl. al. siue in Cumano apud te pl.

* al. videbitur. al. iudicetur. al. diiudicetur. al. diuidetur.

ARGVMENTVM.

Retentæ diutius epistolæ causam exponit: suadet, quod sibi quoque statutum affirmat, vt hominum frequẽtiam vitet, dum gratulatio, quæ propter Africanæ victoriæ nuncium fiebat, deferuescat: causam affert cur in vrbe maneat, suúmque quoquo modo iuuandæ reip. desiderium declarat. Scripta eodẽ anno.

CICERO VARRONI, S. D. 2

CANINIVS b idem tuus, & idem noster cùm ad me c nuper vesperi venisset, & se postridie manè ad te iturum esse dixisset: dixi ei, me daturũ aliquid manè, & vt peteret, rogaui. Conscripsi epistolàm noctu: nec ille ad me rediit: oblitum credidi. d Attamen eam ipsam epistolam misissem per meos, nisi audissem ex eodem, postridie te manè è Tusculano exiturũ. e At ibi repentè, paucis pòst die-

b v.c. idem, & idẽ nost.

c L. pernesperi veniss.

d fort. Ac tamen.

e L. At tibi repentè, p.

diebus, cùm minimè exspectarem: venit ad me Caninius manè: f proficisci ad te statim dixit. etsi erat ἕωλος illa epistola, præsertim g tanti postea nouis rebus allatis tamen perire meam lucubrationem nolui. & eam ipsam Caninio dedi: sed cum eo & homine docto, & amantissimo tui, locutus ea sum, quæ pertulisse illum ad te existimo. Tibi autem idem consilij do, quod mihimetipsi: *vt vitemus oculos hominum, si linguas minùs facilè * possumus.* Qui enim victoria se efferunt, quasi victos, nos intuentur. Qui autem victos esse nostros molestè ferunt, nos dolent viuere. Quę res fortasse, cur, cùm hæc in vrbe sint, non absim, quē admodum tu. Tu enim ipse, qui & me, & alios prudentia vincis, omnia, credo, vidisti. nihil omnino te fefellit. h *Quis est tam Lynceus*, qui in tantis tenebris nihil offendat? nusquam incurrat? Ac mihi quidem iampridem venit in mentem, bellum esse aliquò exire, vt ea, quæ agebantur hîc, quæq; dicebantur, nec viderem, nec audirem. i Sed i calūniabar ipse. putabam qui obuiam mihi venisset, vt cuique commodum esset, suspicaturum, aut dicturum, etiamsi non suspicaretur. Hic aut metuit, & ea re fugit: aut aliquid cogitat, & habet nauem paratā. Denique, leuissime qui suspicaretur, & qui fortasse me nouisset optimè: putaret me idcirco discedere, quòd quosdam homines oculi mei ferre non possent. Hæc ego suspicans adhuc Romæ maneo: & tamen λεληθότως * consuetudo diuturna callum iam obduxit stomacho meo. Habes rationem mei consilij. k Tibi igitur l hæc: censeo latendum tantisper ibidem, dum deferuescit * hæc gratulatio, & simul dum audiamus, quemadmodum negotium confectum sit: confectum enim esse existimo. Magni autem intererit, qui fuerit victoris animus, qui exitus rerum. quamquam quò me coniectura ducat, habeo: sed exspecto tamen. Te verò nolo, nisi ipse rumor iam raucus erit factus: ad Baias venire. Erit enim nobis

f l. proficisci se ad te st.
g al. tot. & tantis p.
* q.v.c. possimus.
h l. Quamuis quis est.
i v.c. calumpniabar, & c mendosè. al. calūniabar ipse me.
* al. sensim.
k al. Tibi autem hæc cē seo latend.
l al. hoc.
* ob res à Cæsare contra Scipionem Pompeij generum, & Iubam Mauritaniæ regem gestas.

nobis honestius, etiam cùm hinc discesserimus, videri venisse in illa loca ploratum potiùs, quàm natatum. Sed hæc tu meliùs: modò stet nobis illud, vnà viuere in studijs nostris: à quibus antea delectationem modò petebamus, nunc verò etiã salutem: non deesse, si quis adhibere volet, non modò vt architectos, verùm etiam vt fabros, ad ædificandam remp. & potiùs libenter accurrere: sin nemo vtetur opera, tamen & scribere, & legere πολιτείας: & si minùs in curia, atque in foro: at in literis, & libris, vt doctissimi veteres fecerunt, *m* nauare reip. & de moribus, ac legibus, quærere. Mihi hæc videntur. Tu, quid sis *n* acturus, &, quid tibi placeat, pergratum erit, si ad me scripseris. Vale.

m L. nauare operam r. al. nauarã Reip.

n L. facturus ad te.

ARGVMENTVM.

Cupit se Varroni præsentem.

CICERO VARRONI, S. D. 3

ETSI, quid scriberem, non habebam: tamen *o* amico ad te eunti, nõ potui nihil dare. Quid ergo potissimùm scribam? quod velle te puto, citò me ad te esse venturum. Etsi vide, quæso, satisne rectum sit, nos, hoc tanto incendio ciuitatis, in istis locis esse. Dabimus sermonem iis, qui nesciũt, nobis, quocumque in loco simus, eundem cultũ, eundem victum esse. Quid refert? tamen in sermonem incidemus. Valde id, credo, laborandum est, ne, cùm omnes in omni genere & scelerum, & flagitiorum volutentur, nostra nobiscũ, aut inter nos cessatio vituperetur. Ego verò, neglecta barbarorũ inscitia, te persequar. Quamuis enim hæc sint misera, quæ sunt miserrima, tamen artes nostræ nescio quo modo nunc vberiores fructus ferre videntur, quàm olim ferebant: siue quia nulla nunc in re alia acquiescimus, siue quod grauitas morbi facit, *p* vt medicinæ egeamus, ea nunc appareat cuius vim non sentiebamus, cùm valebamus. Sed quid ego hęc ad te, cuius domi nascũtur? γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας. nihil scilicet, nisi vt rescribẽs aliquid, me expectares, sic igitur facies. Vale.

o al. Caninio ad te.

p fort. vt medicina egeamus.

AR-

ficat. Belli ciuilis culpam Pompeio potius quàm Cæsari tribuit. Varronis otium laudat. Eodem anno.

CICERO VARRONI, S. D. 6

CANINIVS noster me tuis verbis admonuit, vt scriberem ad te, si quid esset quod putarem te scire oportere. *b* Est igitur aduentus in exspectatione: neque tu id ignoras. Sed tamẽ, cùm ille scripsisset, vt opinor, † se in ✶ Alsiense venturum: scripserunt ad eum sui, ne id faceret: multos ei molestos fore, ipsúmque multis, *c* in Pomptinum videri commodius eum exire posse. Id ego non intelligebam, quid interesset. Sed tamen Hirtius mihi dixit & se ad eum, & Balbum, & Oppium scripsisse, vt ita faceret, homines, vt cognoui, amanteis tui. Hoc ego idcirco nosse te volui, vt scires, hospitium tibi vbi parares, vel potiùs *d* vbi vtrique. quid enim ille facturus, incertum est: & simul ostentaui, me istis esse familiarem, & consiliis eorum interesse. Quod ego cur nolim, nihil video. NON ENIM *est idẽ, ferre, si* ✶ *quid ferendum est: & probare, si quid probandum non est.* Etsi, quid non probẽ *f* quidẽ nescio, præter initia rerum. Nã hæc in voluntate fuerunt. Vidi enim (nã tu aberas) nostros ✶ amicos cupere bellũ: ✶ hunc autem non tam cupere, quàm non timere. Ergo hæc, consilij fuerunt: reliqua necessaria. Vincere autem aut hos, aut illos necesse est. Scio te semper mecum in luctu fuisse, cùm videremus, *g* quàm illud ingens malũ alterutrius exercitus ex ducum interitu: tum verò ✶ EXTREMVM *malorum omnium esse ciuilis belli victoriam:* quã quidẽ ego etiã illorum timebã, ad quos veneramus. ✶ Crudeliter enim otiosis minabantur: erátq; iis & tua inuisa voluntas, & mea oratio. Nunc verò, si essent nostri potiti, valde intemperantes fuissẽt. Erant enim nobis perirati, quasi quidquã de nostra salute decreuissemus, quod non idem illis censuissemus: aut quasi vtilius reip. fuerit, eos etiã ad

b L. Est igitur aduentus Cæsaris exsp.
✶ Alsium idẽ quod Cæsare. vid. Pli. l. 3. c. 5.
c al. Ostiam videri L. in Ostiense vi.
d L. vtrubi. al. vtrobiq;.
e q. v. c. ostẽtaui tibi mẽ
✶ Lamb. ferendũ non est.
f al. equidẽ nescio.
✶ Pompeiũ intelligit.
✶ Cæsarem.
g L. cum.
✶ vide sup. l. 4. ep. 9.
✶ vide lib. 4. ep. 14. lib. 8. ep. vlt. Att. li. 11. epist. 6. Cæs. li. 1. de bello ciuili.

beſtiarum auxilium confugere, *h* quàm vel mori, vel cum ſpe, ſi non optima, at aliqua tamen viuere. At in perturbata rep. viuimus. Quis negat? *i* Sed hæc viderint ij qui nulla ſibi ſubſidia ad omnes vitæ ſtatus parauerunt. huc enim vt venirem, ſuperior longiùs, quàm volui, fluxit oratio. Cùm enim te ſemper magnum hominem *k* duxi: tum quòd his tẽpeſtatibus es propè ſolus in portu: fructúſque doctrinæ percipis eos, qui maximi ſunt, vt ea conſideres, eáque tractes, quorum & vſus, & delectatio eſt *2* omnibus iſtorum & * actis, & voluptatibus anteponenda. Equidem hos tuos Tuſculanenſeis dies *l* inſtar eſſe vitæ puto: libentérque omnibus omneis opes conceſſerim, vt mihi liceat, vi nulla interpellante, iſto modo viuere. Quod nos quoque imitamur, vt poſſumus, & in noſtris ſtudiis libentiſſimè conquieſcimus. QVIS ENIM hoc non dederit nobis, vt, cùm opera noſtra patria ſiue non poſſit vti, ſiue nolit, ad eam vitam reuertamur, quam multi docti homines, fortaſſe non rectè, ſed tamen multi etiam reipub. præponendam putauerunt? Quæ igitur ſtudia, magnorum hominum ſententia, vacationem habent etiam publici muneris, iis concedente rep. cur non abutamur? Sed plus facio, quàm Caninius mandauit. Is enim ſi quid ego ſcirem, rogarat, quod tu neſcires. ego tibi ea narro, quæ tu melius ſcis, quàm ipſe qui narro. Faciam ergo illud, quod rogatus ſum, vt eorũ, quæ tẽporis huius ſint, quæ tua intereſſe audiero, ne quid ignores. Vale.

h q.v.c. quã vel emori.
i q.v.c. Sed hoc vid.
k q.v.c. duxerim.
* hæc verba, actis & voluptatibus, nõ ſunt in quibuſdã libris.
l. al. inſtar victoriæ puto.

ARGVMENTVM.

Monet vt ab vrbe diſcedat. De Cæſaris ex Africano bello redeuntis itinere varios rumores nuntiat. Eodem anno.

CICERO VARRONI, S. D. 7

COENABAM apud Seium, cum vtrique noſtrũ redditæ ſunt à te literæ. Mihi verò iam maturũ videtur. Nam quòd antea te calumniatus ſũ, indicabo malitiam meam. Volebam propè alicu-

bi *m* esse, si quid bonæ salutis, σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω. nunc: *n* quando confecta sunt omnia, 2 dubitandum non est, quin * equis velis. Nam vt audiui de L. Cæsare F. mecum ipse, * QVID MIHI FACIET PATRI? Itaque *o* nō desino apud istos, qui nunc dominantur, cœnitare. Quid faciam? tēpori seruiendum est. 3 Sed ridicula * missa, præsertim cum sit, nihil quòd rideamus. * AFRICA TERRIBILI TREMIT HORRIDA TERRA TVMVLTV. Itáque nullum est ἀπροσδόκητον, quod non verear. Sed quod quæris quando, quà, quò, nihil adhuc scimus. Istuc ipsum de Baiis, nonnulli dubitant, an per Sardiniam veniat. Illud enim adhuc prædium suum non inspexit, nec vllum habet deteriùs, sed tamen non contemnit. Ego omnino magis arbitror per Siciliam: vel iam sciemus. aduentat enim Dolabella. † eum * puto magistrū * fore. Πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. Sed tamen, si sciam, quid tūm constitueris, meum consilium accommodabo potissimum ad tuum. Quare exspecto tuas literas. Vale.

m fort. esses. al. esse te.
* sumptum ex Homero Iliad. 10. vide Att. l. 9. ep. 4.
n q. v. c. quoniā al. quā.
* Antea equis viris.
* ex Andria Terentij.
o q. v. c. non desisto.
* Lamb. missa faciamus
* versus sūt Ennij. vide Festum in Metonymia.
al. ei reo puto magistrū fore.
* id est, docebit me quemadmodum Cæsaris Gratiam recuperem.

ARGVMENTVM.

Petit promissos sibi à Varrone libros de lingua Latina: ad eundē quatuor Quæstionū Academicarū libros mittit. Cupit præsentē Varronē. Gratulatur de domo empta. Cæsare quartū Cōsule sine Collega.

CICERO VARRONI, S. D. 8

ETSI munus flagitare, quamuis quis ostenderit, ne populus quidem solet, nisi cōcitatus, tamen ego exspectatione promissi tui moueor, vt admoneam te, non vt flagitem. *p* Misi autē ad te quatuor admonitores nōnimis verecundos. Nosti enim profectò os *q* eius adolescētioris Academiæ. Ex ea igitur media excitatos misi: qui metuo, ne te fortè flagitent: ego autem mandaui vt rogarēt. ∵ Expectabam omninò iamdiu, méque sustinebā, ne ad te prius ipse quid scriberē, quàm aliquid accepissem, vt possem te remunerari quàm simillimo munere. Sed cum tu *r* tardius faceres,

p q. v. c. Misi enim.
q L. huius adol.
∵ libro de lingua Latina. 13. Att. ep. 12.
r al. id tardiùs.

id est, vt ego interpretor, diligentiùs: teneri non potui, quin coniunctionem studiorum, amorísque nostri, qüo possem literarum genere, declararem. Feci igitur sermonem inter nos habitum in Cumano, cũ esset vna Pomponius. tibi dedi parteis. *s* Antiochianas, quas à te probari intellexisse mihi videbar: mihi sum si Philonis. Puto fore, vt cùm legeris mirêre, id nos locutos esse inter nos, quod numquam locuti sumus. sed nosti morem Dialogorum. Posthac autem mi Varro, quamplurima, si videbitur: & de nobis, & inter nos: serò fortasse: sed superiorum temporũ fortuna reipubl. causam sustineat. Hæc ipsi præstare debemus. Atque vtinam quietis temporibus, atq; aliquo si nõ bono, at saltem certo statu ciuitatis, hæc inter nos studia exercere possemus. Quamquam tũ quidem vel aliæ quæpiam rationes, honestas nobis & curas, & actiones darent: nunc autem quid est: sine his cur viuere velimus? Mihi verò cùm his ipsis vix: his autem detractis, ne vix quidem. Sed hæc coram, & sæpius. Migrationẽ, *t* & emptionem *t* feliciter euenire volo, tuúmque in ea re cõsilium probo. Cura vt valeas.

s L. Antiochinas. hoc est, Antiochi Ascalonetæ Philosophi Academici, de quo Plut. in Lucullo, & Cicero in Bruto.

t In domũ nuper emptam.

t L. tibi feliciter.

ARGVMENTVM.

Suadet Ciceroni gener Dolabella, vt se vel cum Cæsare coniungat, vel in otium referat. Cæsare iterum & Seruilio Coss. Idẽ scripsit Cœlius li. 8. ep. 16.

DOLABELLA CICERONI, S. D. 9

SI vales, gaudeo: *u* & ipse valeo, & Tullia nostra rectè valet. Terentia minùs bellè habuit: sed certũ scio iã cõualuisse eã. Præterea rectissimè sunt apud te omnia. *x* Et si nullo tempore in suspicionem tibi debui venire, *y* partium causa potiùs, quàm tua, tibi suadere, vt te aut cum Cæsare, nobiscúmque coniungeres, aut certè in otium referres: præcipuè nunc iam inclinata victoria, ne possum quidem in nullam aliam incidere opinionem, nisi in eam in qua scilicet tua de re tibi suadere videar, quod piè tacere non possum. Tu autem,

u q. v. c. ego valeo, & Tull.

x al. Si nullo.

y fort. me partium c.

tē, mi Cicero, sic hæc accipies, vt siue probabuntur tibi, siue non probabuntur, ab optimo certè animo, ac deditissimo tibi & cogitata & scripta esse iudices. Animaduertis Cn. Pompeium nec nominis sui, nec rerum gestarum gloria, nec etiã regum, aut nationum clientelis, quas ostentare crebrò solebat, esse tutum, & hoc etiam quod infimo cuique contigit, illi non posse contingere, vt honestè effugere possit, pulso Italia, amissis * Hispaniis, capto exercitu veterano. z circumuallato nunc denique: quod nescio, z an vlli vmquã nostro acciderit imperatori. Quamobrem, quid aut ille sperare possit, aut tu animum aduerte pro tua prudentia. Sic enim facillimè, quod tibi vtilissimum erit, consilij capies. Illud autem à te peto, vt, si iam ille *a* euitauerit hoc periculum, & se abdiderit in classem, tu tuis rebus consulas: & aliquando tibi potiùs, quàm cuiuis, sis amicus. Satisfactum est iam à te vel officio, vel familiaritati: satisfactum etiam partibus, & ei reip. quam tu probabas. reliquum est *b* vbi nunc est respublica ibi simus potius, quàm dum illam veterem sequimur, simus in nulla. Quare velim, *c* mihi iucundissime Cicero, si fortè Pompeius pulsus his quoque locis, rursus alias regiones petere cogatur, vt tute vel Athenas, vel in quamuis quietam recipias ciuitatem. Quod si eris facturus, velim mihi scribas, vt ego, si vllo modo potero, ad te aduolem. Quæcumque de tua dignitate ab imperatore erunt impetranda, qua est humanitate Cæsar, facillimum erit ab eo tibi ipsi impetrare: & meas tamen preces apud eum non minimum auctoritatis habituras puto. Erit tuæ quoque fidei, & humanitatis curare, vt is tabellarius, quem ad te misi, reuerti possit ad me: & à te mihi literas referat. Vale.

* Lamb. [illegible] pan is.

z L. an nulli vmq.

a L. vitauerit.

b L. vt vbi nunc est r.

c L. mi iucundissime.

ARGVMENTVM.

Quasi per iocum scribit inter Niceam & Vidium se esse iudicem constitutum, Sullæque mortem significat.

cat. Cæsare quartum Consule sine Collega.

CICERO DOLABELLAE, S. D. 10

NON sum ausus Saluio nostro nihil ad te literarum dare: nec me hercule habebam, quid scriberem, nisi te à me mirabiliter amari: de quo etiam nihil scribente me, te non dubitare, certò scio. Omninò mihi magis literæ sunt expectandæ à te, quàm à me tibi. Nihil enim Romæ geritur, quod te putem scire curare: nisi fortè scire vis, me inter ✱ Niciam nostrum, & Vidium, iudicem esse. Profert alter (vt opinor) duobus versiculis expēsum Niciæ: *d* alter Aristarchus hos ὀβελίζει. Ego, tanquam criticus antiquus iudicaturus sum, vtrū sint τοῦ ποιητοῦ, an παρεμβεβλημένοι. Puto te nunc dicere: Oblitusne es igitur fungorum illorū, quos apud Niciam? & ingentium *e* culinarum † cū Sophia ∵ Septimiæ? Quid ergo? *f* adeón' tu mihi excussam seueritatē veterē putas, vt ne in foro quidem reliquiæ pristinæ frontis appareant? sed tamen suauissimum συμβιώτην nostrum, præstabo integellum: nec cōmittā, vt, si ego eum condemnaro, tu restituas, ne habeat Plaucus Bursa apud quem literas discat. sed quid ago? cū mihi sit incertum, tranquillóne sis animo, an, vt in bello, in aliqua maiuscula cura: negotióve versere, lâbor longius. Cùm igitur mihi erit exploratum, te libenter esse risurum, scribā ad te pluribus. Te tamen hoc scire volo, vehementer populum sollicitum fuisse de P. Syllæ morte, antè quàm certum *g* sciret. Nunc quærere desierunt, quomodo perierit. satis putant, se scire, quod sciunt. Ego, *h* cetero quin animo æquo fero, vnum vereor, ne hasta ∵ Cæsaris refrixerit. Vale.

✱ hic est Niceas grāmaticus de quo Suet. in lib. de grāmaticis. ad At. lib. 13. ep. vl. Dolabellæ familiaris.
d fort. alter, tanquam. At Aristarchi quoque meminit. l. 3. ep. 11.
e L. Gallinarum al. cochlearum, al. galarum, al. cularū, Tullarum, vel ,erculorū:
∵ antea Septimia.
f q. v. c. tun' adeo mihi exc. al. an adeò mihi.
g q. v. c. scieris, & ita L. & Ant. Aug. alij scierit.
h L. certa qui animo, &c. L. cetera qui animo.
∵ ad quam Pompeiano rum bona venerant.

ARGVMENTVM.

Scribit de morte Tulliæ, cupit præsentem Dolabellam, & suos obtrectatores ab eo refutari. Eodem anno.

CICERO DOLABELLAE SVO, S. D. 11

VEL meo ipsius interitu mallē literas meas desiderares, quàm eo casu, quo sum grauissimè

af-

afflictus: quem ferrem certè moderatiùs, si te haberem. Nam & oratio tua prudēs, & amor erga me singularis, multū leuaret. Sed quoniam breui tēpore, vt opinio nostra est, te sum visurus, ita me affectum offendes, vt multum à te possim iuuari: *i* non quò ita sim fractus, vt aut hominem me esse oblitus sim, aut fortunæ succūbendū putē: sed tamē ∵ hilaritas illa nostra, & suauitas, quæ te præter ceteros delectabat, erepta mihi *k* omnis est. Firmitatē tamen & cōstantiā, si modò fuit aliquando in nobis, eandē cognosces, quā reliquisti. Quod scribis prœlia te mea causa sustinere: nō tā id laboro, vt si qui mihi obtrectēt, à te refutētur: quā intelligi cupio, quòd certè intelligitur, me à te amari. quod vt facias, te etiā, atq; etiam rogo. Ignoscáq; breuitati mearum literarū. nā & celeriter vnà futuros nos arbitror, & nondū satis confirmatus sum ad scribendum. Vale.

i al. non quod.

∵ idem 12. Att. ep. 39.

k L. nihil omninò est.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Dolabellæ de repētina Baiarum salubritate. Orationem pro Deiotaro rege ad Cæsarem habitam mittit. Eodem anno.

CICERO DOLABELLAE S. D. 12

GRATVLOR Baiis nostris: si quidem, vt scribis, salubres repētè factę sunt: nisi fortè te amāt, & tibi assentantur: & tādiu, dū tu ades, sunt oblitę sui. Quod quidē si ita est, minimè miror, cœlū etiā, & terras vim suā, si tibi ita conueniat, *l* dimittere. Oratiunculam pro Deiotaro, quam requirebas, habebā mecum, quod non putaram. Itaque eā tibi misi. *m* velim sic legas, vt causam tenuem, & inopem, nec scriptione magnopere dignam. † Sed ego hospiti veteri, & amico munusculū mittere volui *n* leuidensæ, crasso filo, cuiusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapienti, fortiq; sis: vt tua moderatio, & grauitas, aliorum infamet iniuriam. Vale.

l L. remittere.

m Lamb. quā velim.

n L. leuidēse. al. lenidēse. Vrsi. leui & crasso filo. Pantag. leuidente. expuncto verbo volui.

ARGVMENTVM.

Rogat Dolabellam, vt Suberino & Planio reditum

 in

in patriam à Cæsare impetret, eósq; ita excusat, vt ostendat casu quodam & necessitate coactos, Pompeij partes in Hispania secutos esse. Eodem anno, confecto Hispaniensi bello, cùm tamen nondum Cæsar in Italiam reuertisset.

CICERO DOLABELLAE, S. D. 13.

o L. Suberinus.

CAIVS o Suberinus Galenus, & meus est familiaris, & Leptæ nostri familiarissimi pernenecessarius. is cùm vitandi belli causa profectus esset in Hispaniam cum M. Varrone ante bellum, vt in ea prouincia esset, in qua nemo nostrûm, post Afranium superatum, bellum vllum fore putarat: incidit in ea ipsa mala, quæ summo studio vitauerat. Oppressus est enim bello repentino: quod bellum commotum ∵ à Scapula, ita postea confirmatum est à Pompeio, vt nulla ratione se ab illa miseria eripere posset. Eadem causa ferè est M. Planij hæredis, qui est itẽ Calenus Leptæ nostri familiarissimus. Hosce igitur ambos tibi commendo, vt maiore cura, studio, sollicitudine animi commendare non posim. Volo ipsorũ causa, méque in eo vehementer & amicitia mouet, & humanitas. Lepta verò cùm ita laboret, vt eius fortunæ videantur in discrimen venire: non possum ego non aut proximè, atque ille, aut etiã æquè laborare. Quapropter, etsi sæpe expertus sum, quantum me amares: tamen sic velim p tibi persuadeas, id me, in hac re maximè iudicaturum. Peto igitur à te, vel, si pateris, oro, vt homines miseros, & fortuna, quã vitare nemo potest, magis, quã culpa, calamitosos conserues incolumeis: velísque per te, me hoc muneris cùm ipsis amicis hominibus, tum municipio Caleno, qui-cum mihi magna necessitudo est, tùm Leptæ, quem omnibus antepono, dare. Quod dicturus sum, puto equidẽ non valde ad rem pertinere, sed tamen nihil obest dicere. res familiaris alteri eorum valde exigua est, alteri vix equestris. * Quapropter quando his Cæsar vitam sua liberalitate concesit, nec est, quod

∵ Dio. l. 43.

p al. persuadeas tibi.

* Horat. li. I. epistolarũ, ep. I.

quod .is præterea magnopere posſit adimi: redi tum, ſi me tantum amas, quantum certè amas, hominibus confice. In quo nihil eſt, præter viã longamquam idcirco non fugiunt, vt & viuant cum ſuis, & moriantur domi. Quod vt enitare, contendáſque, vel potiùs vt perficias (poſſe enim te, mihi perſuaſi) vehementer te etiam atq; etiam rogo. Vale.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Dolabellæ, quia columnam & aram Cæſari mortuo, tanquam Deo erectã, euerterat. Hominésque peſſime cõtra ciuitatis libertatem animatos, ſupplicio affecerat. Scripta M. Antonio & Dolabella Coſſ. paulò poſt Cæſaris necem.

CICERO DOLABELLAE CONSVLI, S. D. 14

ETSI contentus eram, mi Dolabella, tua gloria, ſatíſque ex ea magnam lætitiam voluptatémque capiebam: tamen non poſſum non confiteri, cumulari me maximo gaudio, quòd vulgò hominum opinio ſocium me adſcribat tuis laudibus. Neminem conueni (cõuenio autẽ quotidie plurimos: ſunt enim permulti optimi viri qui q valetudinis cauſa in hæc loca conueniant: præterea ex municipiis frequẽtes neceſſarij mei) quin omnes, cùm te ſummis laudibus ad cœlum extulerunt, mihi continuò maximas gratias agãt. Negant enim ſe dubitare, quin tu meis præceptis, & conſiliis obtemperans, præſtantiſſimũ te ciuem, & ſingularem conſulem præbeas. Quibus ego, quamquam veriſsimè poſſum reſpondere, te, quæ facias, tuo iudicio, & tua ſponte facere, nec cuiuſquam egere conſilio: tamen neque planè aſſentior, ne imminuam laudem tuam, ſi omnis à meis conſiliis profecta videatur: neque valde nego. Sum enim auidior etiam quàm ſatis eſt, gloriæ. Eſt tamen non alienum à dignitate tua, quod ipſi Agamemnoni, regum regi, fuit honeſtum, *habere aliquem in conſiliis capiundis Neſtorem:* mihi verò glorioſum, te iuuenem conſulem florere lau-

q v. c. valitudinis.

 dibus

dibus, quasi alumnum disciplinæ meæ. L. quidē Cæsar cùm ad eum ægrotum Neapolim venissem, quamquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen antè, quàm me planè salutauit, O mi Cicero, inquit, *r* gratulor tibi, cùm tantum vales apud Dolabellam, quantum si ego apud sororis filium valerem, *s* iam salui esse possemus. Dolabellæ verò tuo & ᵗ gratulor, & gratias ago: quem quidem post te consulem, solum possumus verè consulem dicere. Deinde multa de facto, ac de re gesta: tum nihil magnificentius, nihil præclariùs actum vnquam, nihil reipubl. salutariùs, Atque hæc vna vox omnium est. A te autem peto, vt me hanc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere: méque aliqua ex parte in societatem tuarum laudum venire patiare: quamquam, mi Dolabella (hæc enim iocatus sum) libentiùs omneis meas, si modo sunt aliquæ meæ laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam cùm te semper tātum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti: tū *t* his tuis factis sic incensus sum, vt nihil vnquam in amore fuerit amentius. NIHIL EST *enim* (mihi crede) *virtute famosius, nihil pulchrius, nihil amabilius.* Semper amaui (vt scis) M. Brutum, propter eius summum ingenium, suauissimos mores, singularem probitatem, atque constantiam: tamen ᵘ idibus Martiis tantum accessit ad amorem, vt mirarer, locum fuisse augendi in eo, quod mihi iampridem cumulatum *u* etiam videbatur. Quis erat, qui dubitaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tantum accessit, vt mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Quare quid est, quod ego te horter, vt dignitati, & gloriæ seruias? proponā tibi claros viros quod facere solent, qui hortantur? neminem habeo clariorem, quàm teipsum: te imitêre oportet: tecum ipse certes. *x* nec licet quidem tibi iam tā-

tus

r gratulor tibi, quod t.

s q.v.c. tum salui.

ᵗ ob rectè facta primū gratulari, deinde gratias agere solebant veteres, vi. l. 2. ep. 6.

t al. tuis inf.

ᵘ quo die Brutus Cæsarem interemit.

u L. esse vi.

x L. ne licet quidem.

tis rebus gestis, non tui similem esse. Quod cùm ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis vtendum est. Cōtigit enim tibi quod haud scio an nemini vt summa seueritas animaduersionis non modò non inuidiosa, sed etiam popularis esset, & cùm bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed contigit magnitudine *y* cùm animi tum etiam ingenij atque cōsilij. Legi enim concionem tuam. nihil illa sapiētiùs. ita pedetentim, & gradatim tum accessus à te ad causam facti, tū recessus, vt res ipsa *z* maturitatem tibi animaduertendi omnium concessu daret. Liberasti igitur & vrbem periculo, & ciuitatem metu neque solùm ad tempus maximam vtilitatem attulisti, sed etiam *a* ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te repositam esse remp. tibique nō modo tuendos, sed etiam ornandos esse illos viros, à quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coràm plura propediem, vt spero. Tu quando remp. nósque conseruas, fac vt diligentissimè teipsum, mi Dolabella custodias. Vale.

y q.v.c. tum animi.

z al. auctoritatem.

e L. ad exēplum facti intel.

ARGVMENTVM.

Duabus epistolis Pæti respondet: priori iure se eius valetudine perturbatum, cuius & amorem in se, & ingenij festiuitatem plurimi faciat: posteriori nihil referre vtrum Romæ sit, an Neapoli, cùm Romæ vnius nutu regantur omnia. Scripta Cæsare a II. & Lepido Consulibus. Antequam Cæsar iret in Hispaniam contra Pompeij liberos.

M. C. PAPIRIO PAETO, S. D.

DVABVS tuis epistolis respondebo: vni, quam triduo antè acceperam à Zetho: alteri, quam attulerat Phileros tabellarius. Ex prioribus tuis literis intellexi † pergratam tibi esse *b* curam meam valetudinis tuæ: quam tibi perspectam esse gaudeo. Sed, mihi crede, non per

b L. sententiā meā, & curā valetudinis tuę, animúmque erga te meū quā tibi p. al. sententiā meam, & animū meū circa curā valetudinis pergratā tibi meam de perturbatione valetudinis tuæ examinationē, & amorē erga te meum tibi perspectum esse gaudeo.

c L. vt est re apse, absens.

perinde, c vt est re ipsa, ex literis perspicere potuisti. Nam cùm à satis multis (non enim possum aliter dicere) & coli me videã, & diligi: nemo est illorum omnium mihi te iucundior. Nam quòd me amas: quòd id & iampridem, & constanter facis: est id quidẽ magnum, atque haud scio an maximum: sed tibi cõmune cum multis quòd tu ipse tam amãdus es, támque dulcis: d támque in omni genere iucundus, id est propriè tuum. Accedũt non Attici, sed salsiores, quàm illi Atticorum, Romani veteres, atque vrbani sales. Ego autem (existimes licèt quod lubet) mirificè capior facetiis, maximè nostratibus, præsertim cùm eas videam primùm oblitas Latio, tum, cùm in vrbem nostram est infusa peregrinitas, nunc verò etiam Bracchatis & Transalpinis nationibus, vt nullum veteris lepôris vestigium appareat. Itaque te cùm video. omneis mihi e granios, omneis Lucilios f (verè vt dicam) Crassos quoq;, & Lælios videre videor. Moriar, si, præter te, quemquam reliquũ habeo, in quo possim imaginem antiquæ & vernaculæ festiuitatis agnoscere. Ad hos lepôres cùm amor erga me tantus accedat, miraris, me tanta perturbatione g valetudinis tuæ, tam grauiter exanimatum fuisse? Quòd autem altera epistola purgas te, non dissuasorem mihi emptionis Neapolitanæ fuisse, sed auctorem commorationis vrbanæ: néque ego aliter accepi, intellexi tamen idem, quod his intelligo literis, non existimasse te, mihi licere, id quod ego arbitrabar, res has non omnino quidem, sed magnam partem relinquere. Catulum mihi narras, & illa tempora. Quid similes? ne mihi quidem ipsi tunc placebat diutius abesse ab reip. custodia. sedebamus enim in puppi, clauúmque tenebamus. nunc autem vix est in sentina locus. An minùs multa senatusconsulta futura putas, si ego sim Neapoli? Romæ cùm sum, & vrgeo forum senatusconsulta scribuntur apud amatorem tuum, familiarem meum:

d al. atq; in omni gen.

e L. Gracchos. vide 2. de Or. de Clar. pro Plan. Gell. l. 4. c. 17.
f L. (& vt verè dicã)
g v. c. valitudinis.

meum. Et qidem cùm in mentem venit, *h* ponor ad ſcribendum: & antè audio ſenatuſconſultum in Armeniam, & Syriam eſſe perlatum, quod in meam ſententiam, factum eſſe dicatur, quàm omninò mẽtionem vllam de ea re eſſe factam. Atq; hoc nolim me iocari putes. Nam mihi ſcito iam, à regibus vltimis allatas eſſe literas, quibus, mihi gratias agant, quòd ſe mea ſententia reges appellauerim: quos ego non modo reges appellatos, ſed omnino natos neſciebam. Quid ergo eſt? tamen quamdiu hic erit noſter hic ∵ pręfectus moribus, parebo auctoritati tuæ: cùm vero abierit, ad fungos me tuos conferam. Domum ſi habebo, *i* in denos dies, ſingulos ∵ ſumtuariæ legis conferam. *k* Sin minùs inuenero, quod placeat: decreui habitare apud te. Scio enim me nihil gratius tibi facere poſſe. Domum Syllanam deſperabam iam, vt tibi proximè ſcripſi: ſed tamen non abieci. Tu velim, vt ſcribis, cum fabris eam perſpicias. Si enim nihil eſt in parietibus, aut in tecto vitij, cetera mihi probabuntur. Vale.

h I. ponor aſſuiſſe ſcribendo. &c.

∵ id eſt, Cæſar, quem Senatus in triennium moribus pręfecerat. Dion. l. 43.

i q. v. c. in denos dies, ſingulos ſumptuariæ legis dies conf.

∵ ſumptuaria lex à Cæſare poſt bellũ Africanum lata, auctore Dion. l. 43. meminit & Cicero hîc ep. vlt. At. 13. epiſt. 7. Ep. l. 7. ep. 26. & Gel. l. 2. c. 24.

k q. v. c. Sin autẽ min.

ARGVMENTVM.

Nihil à ſe prætermiſſum, vt Cæſarianorũ beneuolentiã ſibi cõciliaret. Neque boni ciuis, neq; ſapientis hominis officiũ à ſe deſiderari poſſe. Poſtremò iocis Pæti reſpondet. Cæſare III. & Lepido Coss.

M. C. PAPIRIO PAETO, S. D. 16

DELECTAVERVNT me literæ tuæ: in quibus primùm amaui amorem tuum qui te ad ſcribendum incitauit, verentem, ne Silius ſuo nuntio aliquid mihi ſollicitudinis attuliſſet, de quo *l* & tu mihi antea ſcripſeras, bis quidem eodem exemplo: facilè vt intelligerem, te eſſe commotum: & ego tibi accuratè reſcripſeram, vt quoquo modo in tali re, atq; tẽpore aut liberarem te iſta cura, aut certè leuarem. Sed *m* quando proximis quoque literis oſtendis, quantæ *n* curæ tibi ſit ea res: ſic,

l I. etiam tu mihi.

m q. v. c. quoniam.

n q. v. c. tibi curæ.

sic mi Pæte, habeto: quidquid arte fieri potuerit (non enim iam satis est consilio pugnare, artificium quoddã excogitãdum est) sed tamen quidquid elaborari, aut effici potuerit, ad istorum o beneuolentiam conciliandam, & colligendam, summo studio me consecutum esse: nec frustra, vt arbitror. sic enim color, sic obseruor ab omnibus his, qui à Cæsare diliguntur, vt ab eis me amari putem. NAM ETSI NON FACILE DIIVDICATVR AMOR VERVS, *& fictus, nisi aliquod incidat eiusmodi tempus, vt * quasi aurum igne, sic p beneuolentia fidelis, periculo aliquo perspici possit*: cetera sunt signa communia: q sed ego vno vtor argumento, quamobrem me ex animo, veréque arbitror diligi, quòd & nostra fortuna ea est, & illorũ, vt simulandi causa non sit. DE * illo autem, quẽ penes est omnis potestas, nihil video, quod timeam: nisi quòd omnia sunt incerta, cum à iure discessum est: nec præstari quidquam potest, quale r futurum sit, quod positum est in alterius voluntate, ne dicam libidine. Sed tamen eius ipsius nulla re à me offensus est animus. Est enim adhibita in ea re ipsa summa à nobis moderatio. Vt enim olim arbitrabar esse meum liberè loqui, cuius opera esset in ciuitate libertas: sic, ea nunc amissa, nihil loqui, quod offendat, aut illius, aut eorum, qui ab illo diliguntur, voluntatem. Effugere autem si velim nonnullorum s acutè, t aut facetè dictorum offensionem, fama ingenij mihi est abiicienda: quod si possem, non recusarẽ. Sed tamen ipse Cæsar habet peracre iudicium: &, vt Seruius, frater tuus, quem literatissimum fuisse iudico, facilè diceret, hic versus Plauti non est, hic est, quòd tritas haberet aureis notandis generibus poëtarum, & consuetudine legendi: sic audio Cæsarem, cùm volumina iam confecerit ἀποφθεγμάτων, vel per se, si quid afferatur ad eum pro meo, quod meum non sit, reiicere solere: quod eo nunc magis facit, quia viuunt mecum ferè quotidie.

o v.c. beniuolentiam.

* Isocrates ad Dominicum.

p v.c. beniuolentia.

q L. tamen ego vno.

* id est, Cęsare.

r q.v.c. futurum sit id, quod.

s q. v.c. aut acutè.

t l. aut facilè d.

tidie illius familiares Incidunt autẽ in sermone vario multa, quæ fortasse illis cùm dixi, nec illiterata, nec insulsa esse videantur. Hæc ad illum cũ reliquis actis perferuntur, ita enim ipse mandauit. Sic fit, vt, si quid præterea de me audiat, non audiendum putet. Quamobrem Oenomao tuo nihil vtor: etsi posuisti loco versus *u* Accianos. Sed quæ est inuidia? aut quid nunc mihi inuideri potest? Verùm fac esse omnia. Sic video * philosophis placuisse, iis, qui mihi soli videntur vim virtutis tenere, NIHIL ESSE SAPIENTIS PRAESTARE *nisi culpam*: qua videor mihi dupliciter carere: & quòd ea senserim, quæ rectissima fuerunt: & quòd, cùm viderem præsidij non satis esse ad ea obtinenda, viribus certandum cum valentioribus non putarim. Ergo in officio boni ciuis, certè non sum reprehendendus. Reliquum est, ne quid stultè, ne quid temere dicam, faciámve contra potenteis. Id quoque puto esse sapientis, cetera verò, quid quisque me dixisse dicat: aut quomodo ille accipiat: aut qua fide mecum viuant ij, qui me assiduè colunt, & obseruant, præstare non possum. Ita fit, vt *x* superiorum consiliorum conscientia, & præsentis temporis moderatione me consoler, & illam Accij similitudinem non modò iam ad inuidiam, sed ad fortunam transferam: QVAM EXISTIMO LEVEM, *y & imbecillem, ab animo firmo, & graui, tanquã fluctum à saxo frangi oportere.* Etenim cùm plena sint monumenta Græcorum, quemadmodum sapientissimi viri regna tulerint vel Athenis, vel Syracusis: cùm, seruientibus suis ciuitatibus, fuerint ipsi quodammodo liberi: ego me non putem tueri meum statum sic posse, vt neque offendam animum cuiusquam, nec frangam dignitatem meam? Nunc venio ad iocationes tuas, quando tu secundum Oenomaum *z* Accij, non, vt olim solebat, † Atellanum: sed, vt nunc fit, animum introduxisti. ‡ Quem tu mihi *a* Popilium,

u al. Attianos.
* Stoicis.
x q. v. c. & consiliorũ superiorum consc.
y L. & imbecillam.
z l. Attij.
a L. Pompinm. al. Popyum.

lium, quem *b* denarium narras? quàm tyrotarichi patinam? facilitate mea ista ferebantur anteà: nunc mutata res est. Hirtium ego, & Dolabellam dicẽdi discipulos habeo, cœnandi magistros. Puto enim te audisse (si fortè ad vos omnia perferuntur) illos apud me declamitare, me apud eos cœnitare. *Tu autem, quod mihi bonam copiam* c *eiures*, nihil est: tum enim, cùm rem *d* habebas quæstiunculis te faciebã attentiorem. nũc, cùm tam æquo animo bona perdas, non eo sis cõsilio, vt cùm me hospitio recipias, æstimationem te aliquam putes accipere. *e* Etiam hæc leuior est plaga ab amico, quàm à debitore. Nec tamen eas cœnas quæro, vt magnæ reliquiæ fiant, quod erit, magnificum sit, & lautum. Memini te mihi Phameæ cœnam narrare. * temperiùs fiat: cetera eodem modo. Quòd si perseueras me ad matris tuæ cœnam *f* vocare, feram id quoque. Volo enim videre animum, qui mihi audeat ista, quæ scribis, apponere, aut etiam polypum *g* Miniani Iouis similem. Crede mihi, non audebis. Ante meum aduentum fama ad te de mea noua lautitia veniet: eam extimesces. Neque est, quòd in promulside spei ponas aliquid: quàm totam sustuli. 1 Solebam enim antea ∵ delectari oleis, & lucanicis tuis. Sed quid hæc loquimur? liceat modò istò venire. Tu verò (volo enim abstergere animi tui metum) ad tyrotarichum antiquum redi. Ego tibi vnum sumtum afferam, quòd balneum calfacias oportebit: cetera more nostro. superiora illa lusimus. De villa *h* Cæciliana & curasti diligenter, & scripsisti facetissimè. Itaque puto me prætermissurum. 2 salis enim satis est, Sannionum parum. Vale.

b al.] thynnarium.

c L. Iures. quid sit eiurare, vide Varron. l. 6. de lingua Latina, Festum in Eiurat.

d L. augebas, quæstiunculis test.

e L. Et iam hæc.

* al. tempori̇us.

f al. reuocare.

g L. Miniati, hoc est, minio depicti, vide Pl. l. 33. c. 7.

∵ al. delibitari al. debil-tari. al. delimitari. Turneb. 6. adu. dilibitare, pro famem diminuere, sumendum esse putat.

h L. Seliciana.

ARGVMENTVM.

Manauerat rumor, velle Cæsarem suis militibus municipia quædam diuidere, veritus est Pætus ne ea diuisio ad suos agros perueniret, idque querenti Cicero respondet. Eodem anno.

M. T. C.

M. T. C. L. PAPIRIO PAETO, S. D. 17

i NVM tu homo ridiculus es, qui cùm Balbus noster apud te fuerit, ex me quæras quid de istis municipijs, & agris futurum putem? quasi aut ego quidquam sciam, quod iste nesciat: aut, si quid aliquando scio, non ex isto soleam scire. *k* Immò verò, si me amas tu fac, vt sciam, quid de nobis futurum sit. Habuisti enim in tua potestate, ex quo vel ex sobrio, vel certè ex ebrio scire posses. Sed ego ista, mi Pæte, non quæro: primùm quia de lucro propè iam quadriennium viuimus: si aut hoc lucrum est, aut hæc vita, superstitem reip. viuere: deinde, quòd scire quoque mihi videor, quid futurum sit. fiet enim quodcumq; volent, qui valebunt: valebunt autem semper arma. *l* Nobis igitur satis esse debet, quidquid conceditur. hoc si quis pati non potuit, mori debuit. Veientem quidem agrum, & Capenatem metiuntur. hic non longè abest à Tusculano. Nihil tamen timeo: fruor, dum licet: opto, vt semper liceat. Si id minùs contigerit: tamen, quando ego vir fortis, idémque philosophus, viuere pulcherrimum duxi, non possum eum non diligere, cuius beneficio id consecutus sum. qui si cupiat esse remp. qualem fortasse & ille vult, & omnes optare debemus, quid faciat tamen, non habet: ita se cum multis colligauit. Sed longiùs progredior. scribo enim ad te. Hoc tamen scito, *m* non modò non me, qui consilijs non intersum, sed ne ipsum quidem principem scire, quid futurum sit. Nos enim illi seruimus: *n* ipse temporibus. ita nec ille, quid tempora postulatura sint: nec nos, quid ille cogitet, scire possumus. Hæc tibi anteà non rescripsi, *o* non quò cessator esse solerem, præsertim in literis: sed cùm explorati nihil haberem, nec tibi sollicitudinem ex dubitatione mea, nec spem ex affirmatione afferre volui. Illud tamen adscribam, quod est verissimum, me his temporibus ad-

i L. Non tu homo rid. & ita v.c.

k L. Immò, si me.

l q. v. c. satis igitur nobis esse debet, quidquid c.

m L. non modo me, qui.

n q. v. c. ille temp.

o al. non quòd.

p L. de periculo.

huc p de isto periculo nihil audisse. Tu tamen pro tua sapientia debebis optare optima, cogitare difficillima, ferre quæcumque erunt. Vale.

ARGVMENTVM.

Exponit quibus adductus rationibus familiares suos quasi aperto ludo in eloquentia cœperit exercere: nõnulla per iocum addit de cœnarum lætitia. Eodem anno, reuertente Cæsare ex Africa.

CICERO S. D. L. PAPIRIO PAETO. 18

q L. Cæsari miseram.

r q.v.c. consilium meũ.

* vide Iustinum li. 13.

CVM essem otiosus in Tusculano, propterea quòd discipulos obuiam q miseram, vt iidem me quàm maximè conciliarent familiari suo: accepi tuas literas plenissimas suauitatis: ex quibus intellexi probari tibi r meum consiliũ. quòd, vt * Dionysius tyrannus, cùm Syracusis expulsus esset, Corinthi dicitur ludũ aperuisse: sic ego sublatis iudiciis, amisso regno forensi, ludum quasi habere cœperim. Quid quæris? me quoque delectat cõsilium. multa enim consequor: primùm, id quod maximè nunc opus est, munio me ad hæc tempora. Id cuiusmodi sit, nescio. tantum video, nullius adhuc consilia me huic anteponere: nisi fortè mori melius fuit in lectulo. fateor: sed non accidit. in acie non fui. Ceteri quidem, Pompeius, Lentulus tuus, Scipio, Afranius, fœdè perierunt. At Cato præclarè. Iam istud quidem cùm volemus, licebit. demus modò operam, ne tam necesse nobis sit, quàm illi fuit: id quod agimus. Ergo hoc primum. Sequitur illud. Ipse melior fio. Primum s valetudine quam, intermissis exercitationibus, amiseram: deinde ipsa illa, si qua fuit in me facultas orationis, nisi me ad has exercitationes retulissem, exaruisset. Extremum illud est, quod tu nescio an primum putes. plureis iam pauones confeci, quàm tu pullos columbinos. Tu istic te t Atteriano iure delectato: ego me hîc Hirtiano. Veni igitur, si vir es, & disce iam v προλεγομένας, quas quæris: etsi sus Mineruam. Sed * quando, vt video, æstimationes tuas vendere non potes, neque ollam denario-

s v.c. valitudine.

t L. Hateriano.

v alij, λεγόμενα, quæ q.

* al. quoniam. al. quomodo.

riorum implere, Romam tibi remigrandum est. Satius est hîc cruditate, quàm istic fame. Video te bona perdidisse: spero idem istuc familiareis tuos. Actum igitur de te est, nisi prouides. Potes mulo isto, quem tibi reliquum dicis esse, quando x cantherium comedisti, Romam peruehi. Sella tibi erit in ludo, tanquam hypodidascalo proxima. eam puluinus sequetur. Vale.

x L. canterium.* Canterius est equus castratus.

ARGVMENTVM.

De Balbo excepto à Pæto, à se verò excipiendo. Eodem anno.

M. C. PAPIRIO PAETO, S. D. 19

TAMEN à malitia non discedis, 1 y tenuiculo apparatu significas Balbum fuisse contentum. hoc videris dicere, *cùm reges tam sint continentes, multò magis consulareis esse oportere.* nescis me ab illo omnia exspiscatum. z rectà enim à porta domum meam venisse. neque hoc admiror, quòd non ad tuam potiùs: sed illud, quòd nec ad suam. Ego autem a tribus primis verbis, Quid noster Pætus? at ille adiurans, Nusquam se vmquam libentiùs. Hoc si verbis assecutus es, aureis ad te afferam non minùs eleganteis. sin autem obsonio: peto à te, ne, pluris esse* balbos, quàm disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed, si me expediero, vt in ista loca venire possim, non committam, vt te serò à me certiorem factum putes. Vale.

y v.c. tenuculo. al. tenuissimo.

z L. rectà eum à p. & ita v. c.

a q. v. c. primis tribus verbis.

* Ludit in ambiguo Balbi nomine.

ARGVMENTVM.

Iocatur, & se Epicureum factum ait, rationemq; vitæ exponens, narrat se matutinas horas salutationi tribuere, deinde literis vti. Reliquum tempus in reficiendo corpore consumere. Eodem anno.

M. C. PAPIRIO PAETO, S. D. 20

DVPLICITER delectatus sum tuis literis, & quòd ipse risi, & quòd te intellexi iam posse ridere. Me autem à te, vt * scurram velitem malis oneratum esse, non molestè tuli. Illud doleo, in ista loca venire me, vt consti-

*vid. Lips. 3. Antiquitat.

 tue

tueram, non potuisse. habuisses enim non hospitē, sed contubernalem. At quem virum? non eum, 1 quem tu *b* es solitus promulside conficere. Integram famem ad ouum affero. *c* Ita ad assum *d* vitellinum opera perducitur. Illa mea, quæ solebas antea laudare, ô hominem facilem! ô hospitem non grauem! abierunt. Nam omnem nostram de rep. curam, cogitationem de dicenda in senatu sententia, commentationem causarum, abiecimus. 2 In Epicuri nos aduersarij nostri * castra coniecimus: nec tamen ad hanc insolentiam: sed ad illam tuam lautitiam, veterem dico, cùm *e* in sumtus habebas. etsi nunquam plura prædia habuisti. Proinde te para. cum homine edaci tibi res est, & qui iam aliquid intelligat. * ὀψιμαθεῖς autē homines, scis quàm insolentes sint. dediscendæ tibi sunt sportellæ, & * artolagani tui. Nos iam 3 *f* ex areis tantum habemus, vt *g* Verrium tuum, & Camillum, qua mūditia homines? qua elegantia? vocare sæpius audeamus. Sed vide audaciam. etiam Hirtio cœnam dedi sine pauone, tamen in ea cœna cocus meus præter ius feruēs, nihil potuit imitari. Hæc igitur est nunc vita nostra. Manè salutamus domi & bonos viros multos, sed tristeis: & hos latos victores: qui me quidem perofficiosè, & peramanter obseruant. Vbi salutatio defluxit, literis me inuoluo, aut scribo, aut lego. Veniunt etiam qui me audiunt, quasi doctum hominem, quia paulò sum *h* quàm ipsi, doctior. Inde corpori omne tempus datur. Patriam eluxi iam & grauiùs, & diutiùs, quàm vlla mater *i* vnicum filium. Sed cura, si me amas, vt valeas: ne ego, te iacente, bona tua *k* comedam. Statui enim tibi ne ægroto quidem parcere. Vale.

b L. solitus es.
c L. Itaque vsque ad.
d al. vitulinum.
* al. cassa-ra.
2
e al. in sum-tum.
* id est serò discentes.
* panis genus. vide Plin. l. 8. c. 2. & Athenæū, lib. 3.
f fort. ex arcis. quidā vet. script. artis, & arcis.
g al. Vettiū Flaccū, sed vide Macro. 1. Satur. & Festum.
h al. quàm illi.
i ἀγαπητόν.
k L. comedim.

ARGVMENTVM.

Irriserat seipsum Pætus, qui fulmina verborum Ciceronis imitaretur, cùm ea consequi minimè posset. Deinde negauerat Papirium quemquam fuisse Patricium. Vtrumq; refutat Cicero. Incertus epistolæ annus.

annus: Manutio tamen omnes ad Pætum post pugnam Pharsalicam scriptæ videntur, pleræque post Africanam Cæsaris victoriam.

M. C. PAPIRIO PAETO, S. D. 21

AIN' tandem? insanire tibi videris, quòd imitere verborum meorum vt scribis, fulmina? tũ insanires, si consequi non posses. cùm verò etiam vincas, me priùs irrideas, quàm te oportet. Quare nihil tibi opus est illud à * Trabea, sed potiùs *l* ἀπόφτεγμα meum. Verumtamen quid tibi ego videor in epistolis? nónne plebeio sermone agere tecum? nec enim semper eodem modo. Quid enim simile habet epistola aut iudicio, aut concioni? quin ipsa iudicia non solemus omnia tractare vno modo. Priuatas causas, & eas tenueis, agimus subtiliùs: capitis, aut famæ, scilicet ornatiùs. epistolas verò, quotidianis verbis texere solemus. Sed tamen, mi Pæte, quî tibi venit in mentem negare Papirium quemquam vnquam, nisi plebeiũ fuisse? fuerunt enim Patricij minorum gentiũ, quorum princeps L. Papirius Mugillanus, qui Consul cum L. Sempronio Atratino fuit, cùm anteà Censor cum eodem fuisset, annis post Romam conditam CCCXII. Sed tum Papisij dicebamini. Post hunc, XIII. fuerunt sella curuli ante L. Papirium Crassum, qui *m* primus Papisius est vocari desitus. Is dictator cum L. Papirio Cursore, magistro equitum, factus est, annis post Romam conditam CCCCXV. & quadriennio post Consul cum † C. Duillio. Hunc secutus est Cursor, homo valde honoratus: deinde *n* L. Masso Aedilitius: inde multi Massones: quorum quidem tu omnium Patriciorũ imagines habeas, volo. Deinde Carbones, & Turdi insequuntur. Hi plebeij fuerunt: quos contemnas, censeo. Nam præter hunc Cn. Carbonem, quẽ Damasippus occidit, ciuis è rep. Carbonum nemo fuit. Cognouimus Cn. Carbonem & eius fratrem scurram. quid his improbius? de hoc amico meo, Rubriæ filio, nihil dico. Tres illi fratres

*citatur trabea r. de Fin. 4. Tus. Gell. l. 15. c. 24.

l L. ἀπόφτεγμα.

m al. primũ.

n L. Maso Aedilitius. inde multi Masones.

fuêre, P. C. M. Carbones. Publius, Flacco accusante, *o* condemnatus: fugit Marcus ex Sicilia: Caius, accusante L. Crasso, cantharidas sumsisse dicitur. is tribunus pleb. seditiosus: & P. Africano vim attulisse existimatus est. Hoc verò, qui Lilybæi à Pompeio nostro interfectus est, improbior nemo, meo iudicio, fuit. Iam pater eius accusatus à M. Antonio, sutorio atramento absolutus putatur. Quare ad patritios cēseo reuertare: plebeij quàm fuerint importuni, vides. Vale.

o L. condē-natus est.

ARGVMENTVM.

Ita familiariter iocatus erat Pætus, vt obscœnum verbum non vitaret: vnde sumsit occasionem Cicero exponendæ Stoicorum sententiæ de loquendi licentia, quo facto damnat scholā Stoicā. Annus incertus.

M. T. C. L. PAPIRIO PAETO, S. D. 22

1 AMO verecundiam, *p* vel potiùs libertatem loquendi, atque hoc Zenoni placuit, homini mehercule acuto: etsi Academiæ nostræ cum eo magna rixa est. Sed, vt dico, placet Stoicis suo quamque rem nomine appellare. Sic enim disserunt, Nihil esse obscœnū, nihil turpe dictu. Nam, si quod sit in obscœnitate flagitium, id aut in re esse, aut in verbo: nihil esse tertium. In re non est. Itaque non modò in comœdijs res ipsa narratur: vt ille in Demiuigo, Modò (fortè nosti canticum: meministi Rosciū) ita me destituit nudum. Totus est sermo verbis tectus, re impudentior: sed etiam in tragœdiis. quid est enim illud? *Quæ mulier vna?* *quid, inquam, est?* † *Vsurpata duplex cubile?* Quid illud? *Phærei hic cubile mire est ausus.* Quid est, *Virginem me quondam inuitam per vim violat?* Iupiter bone, violat? atqui idem significat: sed alterum nemo tulisset. Vides igitur, cùm eadem res sit, quia verba non sint, nihil videri turpe. Ergo in re non est: multò minùs in verbis. Si enim quod verbo significatur, id turpe non est, verbum, quod significat, turpe esse non potest. *Anum* appellas aliquo nomine: cur non suo potiùs? Si turpe est, ne alieno

p L. tu potiùs libert.

qui

quidem: si non est, suo potius. Caudam antiqui penem vocabant: ex quo est propter similitudinem *q* peniculus. At hodie *penis* est in obscœnis. At verò Piso ille *r* frugi in Annalibus suis queritur, adolescenteis peni deditos esse. Quod tu in epistola appellas suo nomine, ille tectius penem. sed iam multis factum est tam obscœnum, quàm id verbum, quo tu vsus es. Quid, quod vulgò dicitur, Cũ nos te volumus *conuenire*, num obscœnum est? Memini, in senatu disertum consulã: em ita eloqui. Hanc culpam maiorẽ, an illam dicam? potuit obscœnius? non, inquis. non enim ita sensit. Nõ ergo in verbo est. docui autem in re non esse. nusquam igitur est. *Liberis dare operam*, quàm honestè dicitur? etiam patres rogant filios. eius operæ nomen non audent dicere. Socratem fidibus docuit nobilissimus fidicen. Is *Connus* vocitatus est. num id obscœnum putas? Cùm loquimur terni, nihil flagitij dicimus. at cùm bini, obscœnum est. Græcis quidem, inquies. nihil est ergo *s* in verbo, quando & ego Græco scio: & tamen tibi dico, bini: idque tu facias, quasi ego Græcè non Latinè dixerim. *Ruta, & menta*, rectè vtrumque. Volo mentam pusillam ita appellare, vt rutulam: non licet. Sella tectoriola dicis, dic ergo etiam pauimento isto modo, non potes: *t* vide igitur, nihil esse, nisi ineptias: turpitudinem nec in verbo esse, *v* nec in re: itaq; nusquã esse. Ergo in verbis honestis obscœna ponimus. Quid enim? *x* num honestum verbũ est *y diuisio*? At inest obscœnũ, cui respõdet intercapedonũ: hęc ergo obscœna sunt? Nos autem ridiculè. Si dicimus, ille patrẽ *strangulauit*, honorẽ non præfamur. sin de Aurelia aliquid, aut Lollia: honos præfandus est. Et quidẽ iã etiã nõ obscœna verba, pro obscœnis sunt. *Batuit*, inquit, impudenter; *depsit* multò impudentiùs, Atqui neutrũ est obscœnum. STVLTORVM *plena sunt omnia. Testes*, verbum honestissimum in iudicio: alio loco, non nimis: at honesti, Colei Lanuuini: Clitemini, nõ honesti. Quid?

q L. peniculus.
r L. frugi.
s L. obscœni in verbo.
t L. Viden igitur, nihil esse, nisi ineptias?
v L. nec in re? itaque nusquã esse?
x L. non honestum.
y al. diuiso.

L.res non modò honesta? modò turpis?
a L.suppellere flagitium est.al. suppellit.
b L.Honore igitur.

ipsa* res modò honesta,modò turpis? 3 *a* suppetit, flagitium est.iam erit nudus in balneo,non reprehendes. Habes scholam Stoicam, ὁ σοφὸς ἀθυρρήμων ἔστη. quàm multa ex vno verbo tuo? Te aduersus me omnia audere gratum est.Ego seruo,& seruabo (sic enim assueui) Platonis verecundiam. Itaque tectis verbis ea ad te scripsi, quæ apertissimis aguntStoici.Sed illi etiam *crepitus aiunt æquè liberos,ac ructus esse oportere.* b Honor est igitur. Kalendis Mart.Tu me diliges,& valebis. Vale.

ARGVMENTVM.

Aduentum suum Pæto prænunciat,quamquam enim audierit eum pedibus laborare,putare tamen se ait cocum morbo articulari non laborare,quo minùs cenam possit parare. Cęsare III.& Lepido Coss.

M. C. PAPIRIO PAETO, S. P. D. 23

HERI veni in Cumanum:cras ad te fortasse. Sed cùm certum sciam,faciàm te paulò antè certiorē.Etsi M.Ceparius,cùm mihi in silua* Gallinaria obuiam venisset,quæsissemq;,quid ageres, dixit te in lecto esse, quòd ex pedibus laborares. Tuli scilicet molestè, vt debui:sed tamen constitui ad te venire,vt & viderem te, & viserem, & cenarem etiam. Non enim arbitror cocum etiam te * arthricum habere. Expecta igitur hospitem cùm minimè edacem, tum inimicum cenis sumtuosis. Vale.

* in mari tusc. vide Vitr.3.de re Strab. li. 5.

* L. Artmiticum.

ARGVMENTVM.

Rufum à Pæto commendatum ait etiam atque etiam sibi curæ fore:monet vt ad cœnas familiares redeat. Republica nihil sibi carius scribit. Hirtio & Pansa Coss. post Cæsaris necem.

M. C. PAPIRIO PAETO, S. D. 24

RVFVM istum,amicum tuum,de quo iterum iam ad me scribis,adiuuarem,quantū possem, etiam si ab eo læsus essem,cùm te *c* tantopere viderem eius causa laborare.cùm verò & ex tuis literis,&ex illius ad me missis intelligam,& iudicē, magnæ curæ ei salutem meā fuisse:non possum ei non

c q.v.c.magnopere.

non amicus esse, neq; solùm tua commendatione, quæ apud me vt debet, valet plurimùm. sed etiam voluntate, ac iudicio meo. volo enim te scire, mi Pæte, initium mihi suspicionis, & cautionis, & diligentiæ fuisse, literas tuas: quibus literis congruentes fuerũt aliæ posteà multorum. Nam & Aquini, & Fabrateriæ consilia sunt inita de me, quæ te video inaudisse: &, quasi diuinarẽt, quàm his molestus essem futurus, nihil aliud egerunt, nisi me vt opprimerent. Quod ego non suspicans, incautior fuissem, nisi à te admonitus essem. Quamobrẽ iste tuus amicus apud me *d* commendatione nõ eget. Vtinam ea fortuna reip. sit, vt ille me quàm gratissimum possit cognoscere. Sed hæc hactenus. Te ad cenas itare desisse, molestè fero. Magna enim te delectatione, & voluptate priuasti. Deinde etiam vereor (licet enim verum dicere) ne nescio quid illud, quod solebas, dediscas & obliuiscare cenulas facere. Nam si tum, cùm habebas, quos imitarére, non multum proficiebas: quid nunc te facturum putem? Spurina quidem, cùm ei rem demonstrassem, & vitam tuam superiorem exposuissem: magnum periculum *e* summæ reip. demonstrabat, nisi ad superiorem consuetudinem tũ, cùm Fauonius flaret, reuertisses. hoc tempore *f* ferri posse, si fortè tu frigus ferre non posses. Sed, mehercule, mi Pæte extra iocum, moneo te, quod pertinere ad beatè viuendum arbitror: *vt cum viris bonis, iucundis, amantibus tui viuas.* Nihil est aptius vitæ: nihil ad beatè viuendum accommodatius. Nec id ad voluptatem refero: sed ad *g* communitatẽ vitæ, atq; victus, remissionémq; animorũ, quæ maximè sermone efficitur familiari, qui est in conuiuijs dulcissimus: vt sapientiùs nostri, quàm Græci: illi συμπόσια aut σύνδειπνα, * id est, compotationes, aut concenationes: nos conuiuia: quòd tũ maximè simul viuitur. Vides, vt te philosophando reuocare coner ad cenas? Cura, vt valeas. id foris cenitando facillimè consequére. Sed caue, si me amas,

d q.v.c. non eget commendatione.

e al. summę rei d.

f L. fieri pos.

g al. comitatem. non pl.

* totũ hoc, id est, compotationes, aut concenationes; nos conuiuia. multis glossema videtur.

amas, existimes, me, quòd iocosiùs scribam, abiecisse curam reip. Sic tibi, mi Pæte, persuade, mẽses, & nocteis nihil aliud agere, nihil curare, nisi vt mei ciues salui, liberiq; sint. Nullum locum prætermitto monendi, agendi, prouidendi. Hoc deniq; animo sum, vt, si in hac cura, atque administratione vita mihi ponenda sit, præclarè actum mecum putem. Etiam, atque etiam Vale.

ARGVMENTVM.

Præcepta militaria sibi à Pæto missa tradit, & in ea iocatur. Commendat M. Fabium eum quem Cœlio lib. 2 ep. 14. commendauit. L. Paulo, & C. Marcello Coss.

M. T. C. IMP. PAPIRIO PAETO, S. D. 25

SVMMVM me ducem literæ tuæ reddidere. planè nesciebam, te tam peritum esse rei militaris. *Pyrrhi te libros, & Cineæ video lectitasse. Itaque obtemperare cogito præceptis tuis: hoc amplius, nauicularum habere aliquid in ora maritima. contra equitem Parthũ negant vllam armaturam meliorem inueniri posse. Sed quid ludimus? nescis, quocum imperatore tibi negotium sit. Κύρου παιδείαν, quam contriueram legendo, totam in hoc *imperio explicaui. Sed iocabimur aliàs coràm, &, vt spero, breui. Nunc ades ad imperandũ, vel ad parendum potiùs: sic enim antiqui loquebantur. Cum M. Fabio (quod scire te arbitror) summus mihi est vsus: valdeq; eum diligo, cũ propter summam probitatem eius, ac singularem modestiam, tum quòd in his controuersijs, quas habeo cum tuis cõbibonibus Epicureis, optima opera eius vti soleo. Is cùm ad me Laodicéam venisset, mecúmq; *h* eum ego esse vellem, repentè percussus est atrocissimis literis, in quibus scriptum erat, fundum Herculanensem à Q. Fabio, fratre, proscriptum esse: qui fundus cum eo communis esset. Id M. Fabius pergrauiter tulit: existimauitq;, fratrem suũ, hominem nõ sapientem, impulsu inimicorum suorum eò progressum esse. Nunc, si me amas

* vide Plutarchum & Aelianum.

* in Cilicia administrando.

h v. c. ego eum esse.

amas, mi Pæte, negotium totum suscipe: *i* & molestia Fabiū libera. Auctoritate tua nobis opus est, & consilio, & etiam gratia. Noli pati litigare fratres, & iudicijs turpibus conflictari. Matonem, & Pollionem inimicos habet Fabius. Quid multa? nō mehercule tam perscribere possum, quàm mihi gratum feceris, si otiosum Fabium reddideris. Id ille in te positum esse putat, mihiq; persuadet. Vale.

ARGVMENTVM.

Descriptio & accusatio cenæ hilarioris, accumbente præsertim Cytheride meretrice. Iisdem Coss.

M. C. PAPIRIO PAETO, S. D. 26

ACCVBVERAM hora * nona, cùm ad te harum exemplum in codicillis exaraui. Dices, vbi? * apud Volumnium Eutrapelum, & quidem supra me Atticus, infra Verrius, familiares tui. *l* Miraris tam exhilaratam esse *k* seueritatem nostram? Quid ergo faciam? te consulo, qui philosophum audis. Angar? excrucièmne me? quid assequar? Deinde quem ad finem? Viuas, inquis, in literis. An quidquam me aliud agere censes? *l* *Haud possem viuere, nisi in litteris viuerem.* Sed est earum etiam non satietas, sed quidam modus. A quibus cùm discessi, etsi minimum mihi est in cena: quod tu vnum ζήτημα Dioni philosopho posuisti: tamē quid potiùs faciam, priùs quàm me dormitum conferam, non reperio. audi reliqua. Infra Eutrapelum Cytheris accubit. In eo igitur, inquis, conuiuio Cicero ille? * *quē expectabant? cuius ob os Graij ora obuertebant sua?* Non, mehercule, suspicatus sum illā affore: sed tamen ne Aristippus quidē ille Socratic⁹ erubuit, *m* cùm esset obiectū, habere eum Laida. *n* *Habeo*, inquit, *Laida: non habeor à Laide*. Græcè hoc meli⁹. tu, si voles, interpretabere. Me verò nihil istorū ne iuuenē quidē mouit vmquam: nedū senem. conuiuio delector. ibi loquor aliquid, quod in solū, vt dicitur: * & gemitum, & in risus maximos transfero. An tu id meliùs, qui etiam philosophū irriseris? Cùm ille, si quis quid quæreret, dixisset

i L. molestia.
* hac veteres cenabant, vnde Martial. Incipit instructos frangere nona thoros.
* Vide Lips. 3. Antiq.
k L. seruitutem. n. q. v. c. senectutem nostr. mendosè.
l al. aut posse me viuere, nisi, &c.
* versus sunt Ennij ex Tragœdia Telamone, quos citat etiam 3. Tusc.
m L. cùm esset ei obiectum.
n ἔχω Λαΐδα οὐκ ἔχομαι Λαΐδι. vid. Gell. lib. 8. c. 15. Laërt. l. 3. c. 11. Laert. in Aristippo, Athenæum l. 12. & 13. Clement. Strom. 2.
* L. & gemitū in risus maximos tr.

rep. in qua hominis *d* impotētissimi, atque intēperantissimi armis oppressa sunt omnia? & in qua nec senatus, nec populus vim habet vllam? nec leges vllæ sunt, nec iudicia, nec omninò simulacrū aliquod, aut vestigium ciuitatis? *e* Sed quādo acta omnia mitti ad te arbitrabar: nihil erat, quod singulis de rebus scriberem. Illud autem erat amoris mei, quem à tua pueritia susceptum non seruaui solùm, sed etiam auxi: monere te, atq; hortari, vt in remp. omni cogitatione, curaque incumberes. Quæ si ad tuum tempus perducitur, facilis gubernatio est. vt perducatur autem, magnæ tum diligentiæ est, tum etiam fortunæ. Sed & te aliquanto antè (vt spero) habebimus, &, præterquàm quòd reip. consulere debemus, tamen tuæ dignitati ita fauemus, vt omne nostrum consilium, studium, officium, operam, laborem, diligentiam, ad amplitudinem tuam conferamus. Ita facillimè & reip. quę mihi carissima est, & amicitiæ nostræ, quam sanctissimè nobis colendam puto, me intelligo satisfacturum. Furniū nostrum tantum à te fieri, quantum ipsius humanitas, & dignitas postulat, nec miror, & gaudeo: téque hoc existimare volo, quidquid in eum iudicij, officiiq; contuleris, id ita me accipere, vt in meipsum te putem contulisse. Vale.

d L. impudicissimi.

e q. v. c. sed quoniam.

ARGVMENTVM.

Excusat se quòd in senatum non venerit, augendi illius honoris gratia. Officium autem suum in omnibus alijs pollicetur. Iisdem Coss.

M. C. CN. PLANCO IMP. CONS. DES. S. D. 2

MEVM studium honori tuo pro necessitudine nostra non defuisset, si aut tutò in senatum, aut honestè venire potuissem. *Sed nec sine periculo quisquam liberè de repub. sentiens versari potest in summa impunitate * gladiorum: nec nostræ dignitatis videtur esse, ibi sententiam de rep. dicere, vbi me & melius, & propius audiant armati, quàm senatores.*

* militum Antonij.

res. Quapropter in priuatis rebus nullum neque officium, neque studium meum desiderabis: ne in publicis quidē, si quid erit, in quo me interesse necesse sit, vnquā deero, ne cū periculo quidē meo, dignitati tuæ. In iis autem rebus, quæ nihilo minùs, vt ego absim, confici possunt, peto à te, vt me rationem habere velis & salutis, & dignitatis meæ. Vale.

ARGVMENTVM.

Veritus Cicero ne Plancus relicta reip. causa, cum Antonio se coniungeret, crebrò illum ad Rempub. tuendam adhortatur, cúmque ornat laudibus, veterémque necessitudinem commemorat. Hirtio & Pansa Coss.

M. T. C. CN. PLANCO IMP. CONS. DES. S. D.

3

CVM ipsum Furnium per se vidi libentissimè, tum hoc libentiùs, quòd illum audiens, te videbar audire. Nam & in re militari virtutem, & in administranda prouincia iustitiam, & in omni genere prudentiā mihi tuā exposuit: & prętcrea mihi nō ignotā in cōsuetudine, & familiaritate suauitatē tuā adiunxit: prętcrea summam erga se liberalitatē. Quæ omnia mihi iucunda, hoc extremū etiā gratum fuit. Ego, Plance, necessitudinem constitutam habui cum domo vestra, antè aliquantò, quā tu natus es: amorem autem erga te ab ineunte pueritia tua: confirmata iam ætate, familiaritatem cùm studio meo, tum iudicio tuo constitutam. His de causis mirabiliter faueo dignitati tuæ: quàm mihi tecum statuo esse communem. Omnia summa consecutus es,* VIRTVTE DVCE, COMITE FORTVNA: eáque es adeptus adolescens, multis inuidentibus, quos ingenio, industriáque fregisti. Nunc me, amantissimum tui, nemini concedentē, qui tibi vetustate necessitudinis potior possit esse, si audies, omnem tibi reliquæ vitæ dignitatem ex optimo reip. statu acquires. Scis profectò (nihil enim

* ep. 5. & 20.

enim te fugere potuit) fuisse quoddam tempus, cùm homines existimarent, te nimis seruire temporibus: quod ego quoque existimarem, si te ea, quæ patiebare, probasse etiam arbitrarer. Sed cũ intelligerem, quid sentires, *f* prudenter te arbitrabar videre quid posses. Nunc alia ratio est, omniũ rerum tuum iudicium est, idq; liberum. Consul es designatus, optima ætate, summa eloquentia, maxima orbitate reip. virorum talium. Incumbe, per deos immortaleis, in eam curam, & cogitationem, quæ tibi summam dignitatem, & gloriam afferat. Vnus autem est, hoc præsertim tempore, per tot annos reip. *h* deuexata. reip. bene gerendæ cursus ad gloriam. Hæc amore magis impulsus scribenda ad te putaui, quàm quòd arbitrarer te monitis, & præceptis meis egere. Sciebam enim, ex iisdem te hæc haurire fontibus, ex quibus ipse hauserã. Quare modum faciam. Hoc tantum significandũ putaui: vt potiùs amorem tibi ostẽderem meũ, quàm ostentarem prudentiam. Interá, quæ ad dignitatẽ tuam pertinere arbitrabor, studiosè, diligentérque curabo. Vale.

f L. non habet pruden ter.

h L. diuexata.

ARGVMENTVM.

Respondet epistolæ superiori, gratiásque agit Ciceroni, quòd eum ad verissimæ gloriæ studium sit adhortatus, seq; in reipub. potestate totum fore pollicetur. Eodem anno.

PLANCVS CICERONI, S. D. 4

GRATISSIMAE mihi tuæ literæ fuerunt, quas ex Furnij sermone te scripsisse animaduerti. Ego autem præteriti temporis excusationem affero, quòd te profectum audieram: nec multò antè rediisse sciui, quã ex epistola tua cognoui. Nullum enim in te officium, ne minimùm quidẽ, sine maxima culpa videor posse præterire. in quo tuendo habeo causas plurimas vel paternæ necessitudinis, *h* vel meæ à pueritia obseruantiæ, vel tui erga me mutui amoris. Quare, mi Cicero, quod mea, tuáque patitur ætas, persuade tibi, te vnum esse

h L. vel meæ in te à pueri.

in

in quo ego colendo patriam mihi constituerim sanctitatem. Omnia igitur tua consilia mihi non magis prudentiæ plena, quæ summa est, videntur, quàm fidelitatis, quã ego ex mea conscientia metior. Quare *i* si aut aliter sentirem, certè admonitio tua me reprimere: aut, si dubitarem, hortatio impellere posset, vt id sequerer, quod tu optimum putares. Nunc verò quid est, quod me in aliã partem trahere possit? Quæcunque in me bona sunt, aut fortunæ beneficio tributa, aut meo labore parta, etsi à te propter amorem cariùs sunt æstimata: tamen vel inimicissimi iudicio tanta sunt, vt, præter bonam famam, nihil desiderare videãtur. Quare hoc vnum tibi persuade: quantum viribus eniti, consilio prouidere, auctoritate*k* mouere potuero, hoc omne reip. semper futurum. Non est ignotus mihi sensus tuus: neque, si facultas, optabilis mihi quidem, tui præsentis esset, vnquam à tuis consiliis discreparem: nec nunc committam, vt vllum meum factum reprehendere iure possis. Sũ in exspectatione omnium rerũ, quid in Gallia* citeriore, quid in vrbe* Ianuario mense geratur, vt sciam. Interim maximam hîc solicitudinem, curãque sustineo, ne inter aliena vitia hæ gentes nostra mala suam putent occasionem. Quod si perinde, vt ipse mereor, mihi successerit: certè & tibi, cui maximè cupio, & omnibus viris bonis satisfaciam. Fac valeas, méque mutuò diligas. Vale.

i fort. aut si aliter s.

k L. monere p.

* cui præerat D. Brutus & ipse Consul designatus Mutinæ inclusus, obsidente Antonio.

* hoc mense videtur scripta epistola.

l L. proinde.

ARGVMENTVM.

Hortatur Plancum ad tuendam rempub. gloriæ stimulis. Eodem anno.

CICERO PLANCO IMP. CONS. DESIGN. S. D. 5

BINAS à te accepi literas eodem exemplo: quòd ipsum argumento mihi fuit diligentiæ tuæ. Intellexi enim te laborare, vt ad me tuæ exspectatissimæ literæ perferrentur. Ex quibus cepi fructum duplicem, mihíque in compara-

paratione difficilem ad iudicandum amorémne erga me tuum, an animum in remp. pluris æstimandum putarem. EST OMNINO *patriæ caritas, meo quidem iudicio, maxima: sed amor,* m *voluptatísque coniunctio plus certè habet suauitatis.* Itáque commemoratio tuæ paternæ necessitudinis, *n* beneuolentiæque eius, quam erga me à pueritia cõtulisses, ceterarúmque rerum, quæ ad eam sententiã pertinebant, incredibilẽ mihi lætitiã *o* attulerat. Rursus declaratio animi tui, quem haberes de rep. quémque habiturus esses, mihi erat iucundissima, eóque maior erat hęc lætitia, quòd ad illa superiora accedebat. Itáque te non hortor solùm, mi Plance, sed planè etiam oro, quod feci iis literis, quibus tu humanissimè respondisti, vt tota mente, omníque animi impetu in remp. incumbas. Nihil est, quod tibi maiori fructui, gloriæque esse possit: NEC QVICQVAM EX OMNIBVS REBVS HVMANIS EST PRAECLARIVS, AVT PRAESTANTIVS, QVAM DE REP. BENE MERERI. Adhuc enim patitur tua summa humanitas, & sapientia, me, quod sentiam, liberè dicere. Fortuna suffragante videris res maximas consecutus, quod quamquam sine virtute non potuisses: tamen ex maxima parte, ea, quæ es adeptus, fortunæ, temporibúsque tribuuntur. His temporibus difficillimis reip. quidquid subueneris, id erit totum, & *p* proprium tuum. Incredibile est omnium ciuium latronibus exceptis, odium in Antoniũ. Magna spes in te, & in tuo exercitu magna exspectatio. Cuius per Deos, gratiæ gloriæque caue tempus amittas. Sic moneo, vt filium: sic faueo, vt mihi: sic hortor, vt & pro patria, & amicissimũ. Vale.

m L. voluntatísque.
n v. c. beniuolentiæq;
o L. attulit.
p propriè tuum q. v. c. proprium & tuum.

ARGVMENTVM.

Improbat consilium Planci: pacémque armis non pactione quærendam ait. Plancum verò ipsum vt se à societate malorum ciuium aliquando seiungẽs, totũ transferat ad remp. proposito Consulis officio, ad-

 hor-

summa deformitas. Hæc, repulsus x beneuolentia, scripsi paulò seueriùs: quæ tu y in experiendo ea ratione, quæ te digna est, vera esse cognosces. z Datum XIII. Kal. Aprilis. Vale.

y al. in expẽdendo.
z v. c. D. XIII Kal.

ARGVMENTVM.

Breuitatem epistolæ excusat, & cur suum in rempubl. studium serius patefecerit. Commendat dignitatem suam. Eisdem Consulibus.

PLANCVS CICERONI, S. D. 7

PLVRA tibi de meis consiliis scriberem, rationémque omnium ∵ rerum redderem verbosiùs, quò magis iudicares, omnia me reipublicæ præstitisse, quæ & tua exhortatione excepi, & mea affirmatione tibi recepi (non minùs enim à te probari, quàm diligi semper volui: nec te magis in culpa defensorem mihi paraui, quàm prædicatorem meritorum meorum esse volui) sed breuiorem me duæ res faciunt: vna, quòd publicis literis omnia sum persecutus: altera, quòd M. Varisidium, equitem Rom. familiarem meum, a ad te ipsum transire iussi, ex quo omnia cognoscere posses. Non medius fidius, mediocri dolore afficiebar, cùm alij occupare possessionem laudis viderentur: b sed vsque mihi temperaui, dum c producerem eò rem, vt dignum aliquid & consulatu meo, & vestra exspectatione efficerem. Quod spero, si me fortuna non fefellerit, me consecutũ: vt maximo præsidio reip. nos fuisse, & nunc sentiãt homines, & in posterũ memoria teneãt. A te peto, vt dignitati meæ suffrageris: & quarũ rerum spe ad laudẽ me vocasti, harũ fructu in reliquũ facias alacriorẽ. Nõ minùs posse te, quã velle, exploratum mihi est. Fac valeas, méque mutuò diligas.

∵ Lamb. nõ habet vocẽ rerum.
a q. v. c. ipsũ ad te trans.
b fort. sed vsque cõmihi t.
c L. perducerem.

ARGVMENTVM.

Defensorem se libertatis reip. fore pollicetur, tametsi & id serò fecerit, & causas habuerit. De exercitu suo, & reip. statu significat. Eodem anno.

CN. PLANC. IMP. CONS. DES. S. P. D. COSS. PR. TRIB. SEN. POP. PL. Q. R. 8

SI cvi fortè videor diutius & hominum exspectationem, & spem reipub. de mea voluntate tenuisse suspensam: huic priùs excusandum me esse arbitror, quàm de insequenti officio quidquã vlli pollicendum. Non enim præteritam culpam videri volo redemisse: sed optimæ mentis *d* cogitata iampridem , maturo tempore enuntiare. Non me præteribat,*in tanta sollicitudine hominum, & tam perturbato statu ciuitatis, fructuosissimam esse professionem bonæ voluntatis: magnósque honores ex ea re complureis consecutos videbam.* Sed cùm in eum casum me fortuna demisisset, vt aut celeriter pollicendo † 1 *e* magna in spe ad proficiendum impedimenta opponerem: aut, si in eo mihi temperauissem, maiores occasiones ad opitulandum haberem: expeditius iter communis salutis , quàm meæ laudis esse volui. Nam quis in ea fortuna, quæ mea est, & ab ea vita , quam in me cognitam hominibus arbitror , & cum ea spe quam in manibus habeo aut sordidum quidquã pati, aut perniciesum concupiscere potest? 2 *f* Sed aliquantũ nobis temporis, & magni laboris , & multæ impensæ opes fuit, vt, quæ reip. bonísque omnibus polliceremur, exitu præstaremus: neque ad auxilium patriæ nudi cum bona voluntate, sed cum facultatibus accederemus. Confirmandus erat exercitus nobis, magnis sæpe præmiis sollicitatus, vt ab rep. potiùs moderata, quàm ab vno infinita speraret. Confirmandæ complures ciuitates, quæ superiore anno largitionibúsque præmiorum erãt obligatæ: vt & illa vana putarent, & eadem à melioribus auctoribus petenda existimarent. Alliciẽdæ etiam voluntates reliquorũ, qui finitimis prouinciis, exercitibúsque præfuerunt: vt potiùs cum pluribus societatem defendendæ libertatis iniremus, 3 quàm cum paucioribus funestam orbi terrarum victoriam *g* pararemus. Muniendi verò nosmetipsi fuimus, aucto exercitu, auxiliisq; multiplicatis, vt cùm præferremus sensus apertè, tum etiam

d q.v.c. excogitata.

e L. magna mihi ipse ad proficiendũ imp. al. magna in spe ad perficiẽdum imp. f forè. Sed aliquãti nob.

g L. partiremur. al. pareremus. al. pararemus. a . paterremur.

etiám, inuitis quibusdam, sciri, quid defensuri essemus, non esset periculosum. Itáque numquam diffitebor, multa me, vt ad effectum horum consiliorum peruenirem, & simulasse inuitum, & dissimulasse cum dolore: quod præmatura denuntiatio boni ciuis imparati, quàm periculosa esset, ex casu collegæ videbam. Quo nomine etiam C. Furnio legato viro forti atque strenuo, plura etiã verbo, quàm scriptura mandàta dedimus, vt & rectiùs ad vos perferrentur, & nos essemus tutiores: quibúsque rebus & communem salutem muniri, & nos armari cõueniret, præcepimus. Ex quo intelligi potest, curam *b* reip. summè defendendæ iampridem apud nos excubare. Nunc cùm deûm benignitate ab omni re simus paratiores, non solũ bene sperare de nobis homines, sed exploratè iudicare volumus. Legiones habeo v. sub * signis, & sua fide virtutéque reip. coniunctissimas, & nostra liberalitate nobis obsequenteis. Prouinciam, omnium ciuitatum cõsensu, paratissimam & summa contentione ad officia certantem: equitatus, auxiliorúmque tantas copias, quantas hæ gentes ad defendendam suam salutem, libertatémq; cõficere possunt. Ipse ita sum animo paratus, vel prouinciam tueri, vel ire quò resp. vocet, vel tradere exercitũ auxilia, prouinciámque, vt vel omnem impetum belli in me conuertere non recusem, si modò meo casu aut confirmare patriæ salutem, aut periculum morari possim. *i* Hæc si iam expeditis omnibus rebus, tranquillóque statu ciuitatis polliceor: in damno meæ laudis, reip. cõmodo lætabor. sin ad societatem integerrimorũ, & maximorum periculorũ accedam: consilia mea æquis iudicibus ab obtrectatione inuidorum defendenda commendo. Mihi quidem ipsi fructus meritorum meorum in reip. incolumitate satis magnus est paratus. Eos verò, qui meam auctoritatem, & multò magis vestram fidem secuti, nec vlla spe decipi nec vllo metu deterreri potuerunt,

b L. reip. summę def. al. rei summæ def.

* non sine ordine dispersas, quæ ducum iussa non seruent Lucretius, Multa virũ sub signis millia ducta. Plaut. in Pseu. omnes ordines sub signis ducam.

i q. v. c. Hoc si iam, &c.

CICERO PLANC. IMP. CONS. DES. S. D. IO

ETSI satis ex Furnio nostro cognoueram, quæ tua voluntas, quod consilium de repub. esset, tamen, q lectis tuis literis, liquidiùs de toto sensu tuo iudicaui. Quamobrem quamquam in vno prœlio omnis fortuna reip. disceptat: quod quidem, cùm hæc legeres, iam decretum arbitrabar fore: tamen ipsa fama, quæ de tua voluntate percrebruit, magnam es laudem consecutus. Itáq; si consulem Romæ habuissemus, declaratum r esset à senatu cum tuis magnis honoribus, quã gratus esset conatus, & apparatus tuus. Cuius rei non modò non præteriit tempus, sed ne maturum quidem etiamnum, meo quidẽ iudicio, fuit. IS ENIM DENIQVE HONOS MIHI VIDERI SOLET, *qui non propter spem futuri beneficij, sed propter magna merita claris viris defertur, & datur.* Quare, sit modo aliqua respub. in qua honos elucere possit, omnibus, mihi crede, amplissimis honoribus abũdabis. IS AVTEM, QVI VERE APPELLARI POTEST HONOS, † *non inuitamentum ad tempus, sed perpetuæ virtutis est præmium.* Quamobrem, mi Plance, incumbe toto pectore ad laudem subueni patriæ: opitulare collegæ: omnium gentium consensum, & incredibilem conspirationem adiuua. Me tuorum consiliorum adiutorẽ, dignitatis fautorem, omnibus in rebus tibi amicissimum fidelissimúmque cognosces. Ad eas enim causas, quibus inter nos amore sumus, officiis, vetustate cõiuncti, patriæ caritas accessit: eáque efficit, vt tuã vitam anteferrem meæ. s Quarto Kalendas Aprilis. Vale.

q q.v.c. tuis literis lectis

r q.v.c. ab senatu esset cum t.

s L. IIII. Kalendas Aprileis.

ARGVMENTVM.

Ciceronis officia sibi grata esse commemorat. Studium in remp. pollicetur. Eodem anno.

PLANCVS CICERONI, S. P. D. II

Et q. L. non habēt tuis.
y q.v.c. disertissimè, grauissiméque scr.
x fort. vt tū me ref.

IMMORTALEIS ago tibi gratias, agámq; dum viuā. nam relaturum me affirmare non possum. Tantis enim *t* tuis officiis non videor mihi respondere posse: nisi fortè (vt tu *u* grauissimè, disertissiméq; scripsisti) ita sensurus es, *x* vt me referre gratiam putes, cùm memoria tenebo. Si de filij tui dignitate esset actum, amabiliùs certè nihil facere potuisses. Primæ tuæ sententiæ infinitis cum muneribus posteriores ad tēpus arbitriúmq; amicorum meorum compositæ: oratio assidua, & perpetua de me iurgia cum obtrectatoribus propter me, notissima mihi sunt. Quare non mediocris adhibenda mihi est cura, vt reipu. me ciuem dignum tuis laudibus præstē in amicitia tua memorem, atque gratum. Quod reliquum est, tuum munus tuere: & me, si quem esse voluisti, eum exitu, rebúsque cognoscis, defende, ac suscipe. Cùm Rhodanum *y* copias traiecissem, fratrémque cum tribus millibus equitum præmisissem, ipse iter ad Mutinam dirigerem: in itinere de prœlio facto, Brutóque, & Mutina obsidione liberatis, audiui. Animaduerti, nullum alium receptum Antonium, reliquiásque, quæ cò essent, habere, nisi in his partibus: duásque ei spes esse propositas: *z* vnam Lepidi ipsius, alteram exercitus. Quod quædam pars exercitus non minus furiosa est, quàm qui cum Antonio fuerunt, equitatum reuocaui. Ipse in Allobrogibus constiti, vt *a* perinde ad omnia paratus essem, ac res me moneret. Si nudus *b* huc se Antonius conferet: facilè mihi videor per me sustinere posse, rémque publicam ex vestra sententia administrare, quamuis ab exercitu Lepidi recipiatur. si verò copiarum aliquid secum adducet: &, si decima legio veterana, quæ nostra opera reuocata cum reliquis est, ad eundem furorem redierit: tamen nequid detrimenti fiat, dabitur opera à me: idque me *c* præstiturum spero, dum istinc copiæ traiiciantur, coniunctæque nobiscum faciliùs perditos opprimant. Hoc tibi spondeo, mi Cice

y q. cod. nō habent vocē, copias.
z al. vnam Lepidi, ipsius alterā exerc.
a v.c. proinde. & ita Lamb.
b L huc Antonius se cōferet. & ita v.c.
c q.v.c. præstaturū sp.

Cicero, neque animum, neq; diligentiam mihi defuturam. Cupio mehercule nullam residuam sollicitudinẽ esse. Sed si fuerit, nec animo, nec *d* beneuolentiæ, nec patientię cuiusquam *e* pro vobis cedam. Do quidem ego operam, vt etiam Lepidũ ad huius rei societatem incitem: omniáq; ei obsequia polliceor, si modo rempub. respicere volet. Vtor in hac re adiutoribus, interpretibúsque, fratre meo, & Laterẽse, & Furnio nostro. Non me impedient priuatæ offensiones, quò minùs pro reip. salute etiam cum inimicissimo consentiam. Quod si nihil profecero, nihilominùs maximo sũ animo, & maiore fortasse cum mea gloria vobis satisfaciã. Fac valeas, méque mutuò diligas. Vale.

d q.v.c. beniuolentias.
e q.v.c. non habent, pro vobis.

ARGVMENTVM.

Literas Planci senatui fuisse gratissimas, quidq; ex eius literis actum sit exponit. Postrema est ad recuperandam libertatem accurata cohortatio. Eodem anno.

CICERO PLANCO IMP. CONS. DES. S. D. 12

ETsi reip. causa maximè gaudere debeo, tantùm ei te præsidij, tantùm opis attulisse extremis penè temporibus: tamen ita te victorem complectar, repub. recuperata, vt magnam partẽ mihi lætitię tua dignitas *f* afferat, quam & esse iã, & futuram amplissimã intelligo. Caue enim putes vllas literas vmquam *g* gratiores, *h* quàm tuas in senatu esse recitatas. Idq; contigit tum meritorum tuorum in rempu. eximia quadam magnitudine, tum verborum, sentẽtiarúmq; grauitate. Quod mihi quidẽ minimè nouum, qui & te nossem, & tuarum literarum ad me missarum promissa meminissem, & haberem à Furnio nostro tua penitus consilia cognita. Sed senatui maiora visa sunt, quàm erant expectata: non *i* quòd vmquam de tua volũtate dubitasset: sed nec quãtum

f L. affert.
g al. grauiores.
h q.v.c. non habent, quã tuas s.
i al. quod.

tuum commenda immortalitati: atque hæc omnia, QVAE HABENT *speciem gloriæ*, q *collecta ex inanissimis splendoris insignibus, contemne,* *breuia,* *fugacia,* r *& caduca existima.* VERVM DECVS *in virtute positum est, quæ maximè illustratur magnis in remp. meritis.* Eam facultatem habes maximã, quam * quando complexus es, & tenes, perfice, vt ne minùs resp. tibi, quàm tu reip. debeas. Me tuæ dignitatis non modò fautorem, sed etiam amplificatorem cognosces. Id s tum reip. quæ mihi est mea vita carior, tũ nostræ necessitudini debere me iudico. Atque in his curis, quas contuli ad dignitatem tuam, cepi magnam voluptatem, quòd bene cognitam mihi T. Munatij prudentiam, & fidem, magis etiam perspexi in eius incredibili erga te t beneuolentia, & diligentia. u III. idus Aprileis. Vale.

q L. collectam ex.
Victo. & Manu fucata, in vno lege, fugata:
r copulatio, Gab. est ab omnib. v. c.
* al. quoniã
al. quem.
s v. c. cum.
t v. c. beniuolentia.
v l. Quarto idus April.

ARGVMENTVM.

De senatusconsulto in sententiam Planci facto, hortatúrque vt Antoniani belli reliquias conficiat.

CICERO PLANCO IMP. CONS. DES. S. D.

VT primùm potestas data est augendæ dignitatis tuæ, nihil prætermisi in te ornãdo, quod positum esset aut in premio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso senatusconsulto poteris cognoscere. ita enim est perscriptum, vt à me de scripto dicta sententia est: quam senatus frequens sequutus est summo studio, magnóque consensu. Ego quamquam ex tuis literis, quas mihi misisti, perspexeram, te magis iudicio bonorum, quàm insignibus * gloriæ delectari: tamen considerandũ nobis existimaui, etiamsi tu nihil postulares, quãtum tibi à rep. deberetur. Tu contexes extrema cũ primis. Qui.n. M. Antoniũ oppresserit, is bellũ confecerit. Itaq; Homerus non Aiacem, nec Achillem, sed Vlyssem x appellauit πτολίπορθον.

* honorib. à senatu decretis.

ARGVMENTVM.

Landat

Laudat Plancum quòd celeri auxilio Brutum collegã adiuuerit, hortatur vt belli reliquias exstinguat. Eodem anno.

CICERO PLANCO IMP. CONS. DES. S. D. 14

O GRATAM famã biduo ante victoriam, de subsidio tuo, de studio, de celeritate, de copiis. *u* Atqui etiam hostibus fusis spes omnis in te est. Fugisse enim ex prælio Mutinẽsi dicuntur notissimi latronum duces. EST AVTEM *non minùs gratum extrema delere, quàm prima depellere.* Equidem exspectabam, jam tuas literas, idq; cum multis: sperabámque etiam Lepidum, temporibus admonitum, *x* tecum & reip. satis esse facturum. In illam igitur curã incumbe, mi Plance, vt ne qua scintilla teterrimi belli relinquatur. Quod si erit factũ & remp. diuino beneficio affeceris, & ipse æternam gloriam consequére. Tertio idus Maij. Vale.

u V. C. Atquin.

x L. tecum reip.

ARGVMENTVM.

Quid egerit, quidque paret vt opprimatur Antonius, exponit. Eodem anno.

PLANCVS IMP. CICERONI, S. P. D. 15

HIs literis scriptis, quæ postea accidissent, scire te, ad remp. putaui pertinere. Sedulitas mea (vt spero) & mihi, & reip. tulit fructum. Namque assiduis internuntiis cũ Lepido egi, vt omissa omni contentione, reconciliatáque voluntate nostra cõmuni consilio reip. succurreret: se, liberos, *y* vrbem pluris quam vnum perditum, abiectúmque latronem putaret: obsequióque meo, si ita faceret, ad omneis res abuteretur. Profeci itaque per Laterensem internuntium. fidem mihi dedit, se Antonium, si prohibere *z* sua prouincia non potuisset, bello persecuturum: me, vt venirem, copiásque coniungerem, rogauit: eóque magis quòd & Antonius ab equitatu firmus esse dicebatur, & Lepidus ne mediocrem quidem equitatum habebat. Nam etiam ex paucitate eius, non multis antè diebus, decem, qui optimi fuerant, ad me *a* transierunt. Quibus rebus ego

y q. v. c. vrbémque.

z L. prouincia sua.

a q. v. c. trãsierant.

ego cognitis, *b* cunctatus non sum in cursu bonorum consiliorum: Lepidum adiuuandum putaui. Aduentus meus quid profecturus esset, vidi: vel quòd equitatu meo persequi, atque opprimere equitatū eius possem: vel quòd exercitus Lepidi eā partē, quæ corrupta est, & ab rep. alienata, & corrigere, & coërcere præsentia mei exercitus *c* possem. Itaque in Isara, flumine maximo, quod in finibus est Allobrogum, ponte, vno die, facto, exercitum *d* ad quartum idus Maij traduxi. Cùm verò mihi nuntiatum esset, L. Antonium, præmissum cum equitibus, & cohortibus ad Forum Iulij venisse: fratrem cum equitum quatuor millibus, vt occurreret ei, misi *e* ad pridie idus *f* Maij. Ipse maximis itineribus cum quatuor legionibus expeditis, & reliquo equitatu subsequar. Si nos mediocris modò fortuna reip. adiuuerit: & audaciæ perditorum, & nostræ sollicitudinis hîc finem reperiemus. Quòd si latro, præcognito nostro aduentu, rursus in Italiam se recipere cœperit, Bruti erit officiū, occurrere ei: cui scio nec consilium, nec animum defuturum. Ego tamen, si id acciderit, fratrem cum equitatu mittam, qui sequatur, *g* Italiámque à vastatione defendat. Fac valeas, méque mutuò diligas. Vale.

b L. cunctatus nō sum in cursu bonor. consiliorum Lepidum adiuu.

c possem, abest hoc loco à v. c. nec agnoscit Lamb.

d L. a. d. IIII. id.

e v. c. a. d. II. idus. Me.

f L. Maias.

g L. Italiā a vast. & ita v. c.

ARGVMENTVM.

Gratas fuisse Senatui Planci literas, & eam à se dictam sententiam, cui planè omnes assenserint factū S. C. significat. Monet vt in subitis rebus ipse à sese consilium capiat, sententiam senatus non exspectet. Eodem anno.

CICERO PLANCO SVO, S. D. 16

NIHIL post hominum memoriam gloriosius, nihil gratius, ne tempore quidē ipso opportunius accidere vidi, quàm tuas, Plance, literas. Redditæ sunt enim frequenti senatu Cornuto, cùm is frigidas sanè & inconstanteis recitasset literas Lepidi: sub eas statim recitatæ sunt tuæ, non sine

mag nis

verùm etiã coëgi *o* isto proficisci: quòd * illa valetudine magis conficere se quàm me *p* tueri posset in castris: & quòd acerbissimo interitu consulum rempub. nudatam, tali ciue prætore in vrbanis officiis indigere existimabam. Quod si quis vestrûm *q* non probabit, mihi prudentiam in cõsilio defuisse sciat, non illi erga patriam fidelitatẽ. Lepidus *r* tandem, quod ego desiderabã, fecit, vt Appellam ad me mitteret, *s* quo obside, fide illius, & societate in rep. administrãda vterer. Studiũ in ea re suum mihi L. Gell de tribus fratribus *t* Segauiano probauit: quo ego interprete nouissimè ad Lepidũ sum vsus. Amicum eũ reip. cognoscere videor: libentérque ei sum testimonio, & omnibus ero, qui bene merẽtur. Fac valeas, méq; mutuò diligas, dignitatẽq; meã, si mereor, tuearis, sicut adhuc singulari cũ *u* beneuolẽtia fecisti. Vale.

ARGVMENTVM.

Narrat quibus ex causis ad Lepidum proficiscatur.
Eodem anno.

PLANCVS CICERONI, S. D. 18

QVID in animo habuerim, cùm * Læuus: Neruáq; discesserunt à me, & ex literis, quas eis dedi, & ex ipsis cognoscere potuisti, qui omnibus rebus, consiliisque meis interfuerunt. Accidit mihi, quod homini pudenti, & cupido satisfaciendi reip. bonisq; omnibus accidere solet: vt consilium sequerer periculosum magis, dum me probarẽ, quàm tutũ quod habere posset obtrectationẽ. Itaq; post discessum legatorũ, cùm binis continuis literis & Lepidus me, vt venirẽ, rogaret, & Laterensis multo etiam magis propè implorans obtestaretur: *x* nullã rem aliã extimescens, quàm eandem, quæ mihi *y* quoq; facit timorem, varietatem, atq; infidelitatẽ exercitus eius: non dubitandũ putaui, quin succurrerẽ, méq; communi periculo offerrem. *z* Sciebã enim, 1 & cautius illud erat consilium expectare me ad Isaram, dum Brutus traiiceret exercitum, & cum collega consentiente, *a* sicut milites faciunt, hostibus obuiam

o q. v. c. illo.
* L. & illa valetud.
p q. l. iuuare.
q q. c. improbabit.
r q. v. c. tamen q.
s L. quo obside fidei illius, & societate.
t L. ex. Gauianis prob. cuius meminit in Orat. pro Sext.
u v. c. beniuolentia.
* Cispius, de quo ep. 21. infrà.
x q. v. c. nõ vllam rem.
y Lamb. nũc quoque.
z L. sciebam enim, & si cautius illud erat cõsil. expect. me ad Isaram, dũ Br. traiiceret exerc. & cũ coll. consentiente, exercitu concordi, & bene de rep. sentiente, hostib. obuiã ire, tamen si quid Lep. a hoc totũ, sicut milites faciunt, delet L. vt alienum.

ire. Tamen si quid Lepidus bene sentiens, detrimenti cepisset, hoc omne assignatum iri aut pertinaciæ meæ, aut timori *b* videbam, si aut hominem offensum mihi, coniunctum cum rep. nō subleuassem: aut ipse à certamine belli tam necessarij me remouissem. Itaque potiùs periclitari volui, si possem mea præsentia & Lepidum tueri, & exercitum facere meliorem, quàm nimis cautus videri. Sollicitiorē certè *c* hominem non suis contractis neminem puto fuisse. Nam, quæ res nullam habebat dubitationem, si exercitus Lepidi *c* abfit: ea nunc magnam affert sollicitudinem, magnūq; habet casum. Mihi enim si contigisset, vt prior occurrerem Antonio, non mehercule horam cōstitisset: tantùm ego & mihi confido, & sic perculsas illius copias, Ventidiique ∵ Mulionis castra despicio. Sed non possum non exhorrescere, si quid intra cutem subest vulneris, quod priùs nocere potest quàm sciri, curarique possit. Sed certè nisi vno loco *d* metaremur, magnum periculum ipse Lepidus, magnum ea pars exercitus adiret, quæ bene de rep. sentit. Magnam etiam perditi hostes accessionem sibi fecissent, si quas copias à Lepido abstraxissent. Quæ si aduentus meus repressserit, agam gratias fortunæ, cōstantiæq; meæ, quæ me ad hanc experientiam excitauit. Itaque ad XII. Kalendas Iun. ab Isara castra moui, pontem tamen, quem in Isara feceram, castellis duobus ad capita positis, reliqui: præsidiáque ibi firma posui, vt venienti Bruto, exercituíque eius sine mora transitus esset paratus. Ipse, vt spero, diebus octo, quibus has literas dabam, cum Lepidi copiis me coniungam. Vale.

b verbum videbam, potest abesse.

c L. hominē rationibus suis malè contractis, nem.

c q. v. c. abesset. & ita L.

∵ quia victum comparādis mulis cōparauerat Plin. lib. 7. c. 43.

d L. me tenerem.

e a. d. XII. Kalendas Iun.

ARGVMENTVM.

De gratiarum actione Planci. De literis Planci ad senatum. Plancum hortatur vt reliquias belli conficiat. Eodem anno.

QVAMQVAM gratiarum actionem à te non desiderabam, cùm te re ipsa, atq; animo scirem esse gratissimum: tamen (fatendum est enim) fuit ea mihi periucunda. sic enim vidi, quasi ea, quæ oculis cernuntur, me à te amari. Dices, quid antea? Semper *f* quidem, sed numquam illustriùs. Literæ tuæ mirabiliter gratæ sunt senatui, cũ rebus ipsis, quæ erant grauissimæ, *g* & maximè fortissimi animi, summique consilij: tum etiam grauitate sententiarum, atque verborũ. Sed, mi Plance, incumbe, vt belli extrema perficias in hoc erit summa & gratia, & gloria. Cupio omnia reip. causa: sed, mehercule, in ea conseruanda iam defatigatus, non multò plus *h* faueo patriæ, quàm tuæ gloriæ: cuius maximam facultatem tibi dij immortales, vt spero, dedere: quam complectere, obsecro. Qui enim Antonium oppresserit, *i* is hoc teterrimum bellum, periculosissimúmque confecerit. Vale.

f fort. equidem.
g L. & maximæ, fortissimi an.
h q. v. c. patriæ faue- [illegible]
[illegible] hoc bellũ teterrimũ, peric.

ARGVMENTVM.

De incerta Lepidi voluntate. Hortatur vt Antonium opprimat. Eodem anno.

CICERO PLANCO, S. P. D. 20

ITA erant omnia, quæ istinc afferebantur, incerta, vt, quid ad te scriberem, non occurreret. Modò enim quæ vellemus de Lepido, modò contrà nuntiabantur. De te tamen *k* constans fama, nec decipi posse, nec vinci: quorum alterius fortuna partem habet quandam: alterum, proprium est prudentiæ tuæ. Sed accepi literas à collega tuo, * datas idibus Maijs: *l* in quibus erat, te ad se scripsisse. à Lepido non recipi Antonium. Quod erit certius, si tu ad nos idem scripseris. sed minùs audes fortasse propter inanem lætitiam literarum superiorum. Verùm, * vt errare, mi Plance, potuisti (quis .n. id *m* effugeret?) sic decipi te non potuisse, quis non videt? Nunc verò etiam erroris *n* iam causa sublata est. Culpa enim illa, BIS AD EVNDEM, vulgari reprehensa prouerbio est.

k q. v. c. fama constás.
* Bruto obsidione Mutinæ iam liberato.
l fort. in quibus erat scriptum, te ad se.
* Victo. vt errarem id Plance, potuisti. al. valuisti.
m L. effugerit? & ita v. c.
n particula, iam, abest à q. v. c.

Tt Sin,

Sin, vt ſcripſiſti ad collegam, ita ſe res habet, omni cura liberati ſumus: nec tamen erimus priùs, quàm ita eſſe tu nos feceris certiores. Mea quidẽ, vt ad te ſæpius ſcripſi, hæc ſententia eſt: Qui reliquias huius belli oppreſſerit, eum totius belli cõfectorem fore: quem te & opto eſſe, & confido futurum. Studia mea erga te, quibus certè nulla eſſe maiora potuerunt, tibi tã grata eſſe, quã ego putaui fore, minimè miror, vehementerque lætor. Quæ quidem tu, ſi rectè iſtic erit, maiora, & grauiora cognoſces. o Quarto Kalendas Iunias.

o L.IIII.Kalendas Iun.

ARGVMENTVM.

Perfidiam Lepidi coniunctionemq; cum Antonio nunciat. Nouarum copiarum ſubſidium poſtulat. Dignitatem ſuam commendat. Eodem anno.

CICERO PLANCO IMP. S. P. D. 21

PVDERET me inconſtantiæ mearum literarũ, ſi non ex aliena nouitate penderent. Omnia feci, quare Lepido coniuncto ad remp. defendendam, minore ſollicitudine veſtra, perditis reſiſterem. Omnia ei & petenti recepi, & vltrò pollicitus ſum, ſcripſique tibi biduo antè, confidere me, bono Lepido eſſe vſurum, communique conſilio bellum adminiſtraturum. Credidi chirographis eius: affirmationi præſentis Laterenſis: qui tum apud me erat, reconciliarémque me Lepido, fidémque haberem, orabat. Non licuit diutius bene de eo ſperare. Illud certè caui, & cauebo, ne mea crudelitate *p* reip. ſumma fallatur. Cùm Iſaram flumen, vno die ponte confecto, exercitum traduxiſſem, pro magnitudine rei celeritatem adhibens, quòd petierat per literas ipſe vt maturarem venire: præſtò mihi fuit ſtator eius cum literis, quibus, ne venirem, denuntiabat: *q* ſe poſſe conficere per ſe negotium: interea ad Iſaram expectarem. Indicabo temerarium meum conſilium tibi: nihilominus ire decreueram, exiſtimans eum ſocium gloriæ vitare. Putabam poſſe me *r* nec de laude ieiuni hominis *r* delibare quidquam: & ſubeſſe tamen pro-pin

p L.reſp.sũma fal.
q.q. v. c. ſe conficere poſſe per ſe n.
r delibe- rare quidquã. al. deliberare quicquam. al. delibrare. al. delimare.

pinquis locis, vt, si durius aliquid esset, succurrere celeriter possem. Ego non malus homo homo hoc suspicabar. At Laterẽsis, vir sanctissimus, suo chirographo mittit s mihi literas, in iisq; desperãs de se, de exercitu, de Lepidi fide, querensque se destitutum: in quibus apertè denũtiat, videam, ne fallar: suam fidem solutam esse, reip. ne desim. Exemplar eius chirographi Titio t dedi. Ipsa chirographa omnia, v & quibus credidi, & ea, quibus fidem non habendam putaui, Læuo* Cispio dabo perferẽda: qui omnibus his interfuit rebus. Accessit eò, vt milites eius cùm Lepidus concionaretur, improbi per se, corrupti etiam per eos, qui præsunt Canidios, Rufrenósque, & ceteros, quos, cùm opus erit, scietis, conclamarint viri boni, pacem se velle, neque esse cum vllis pugnaturos, duobus iam consulibus, x singularibus occisis, tot ciuibus pro patria amissis, hostibus denique omnibus iudicatis, bonísque publicatis neque hoc aut vindicarat Lepidus aut sanarat. Huc me venire, & duobus exercitibus coniunctis y obiicere exercitum fidelissimum maxima auxilia, principes Galliæ, prouinciã cunctam, summæ dementiæ, & temeritatis esse vidi: mihiq; si ita oppressus essem, rémq; publicam mecum z perdidissem mortuo non modò honorẽ, sed misericordiam quoque defuturam. Itaque rediturus sum: nec tanta munera perditis hominibus dari posse sinam. Exercitum locis vt habeam opportunis, prouinciam tuear etiam si ille exercitus descierit, a omnia vt integra seruem, dabo operam, quoad exercitus huc summitatis, paríque felicitate remp. hic vindicetis. nec depugnare, si occasio tulerit: nec obsideri, si necesse fuerit: nec mori, si casus inciderit, pro vobis, paratior fuerit quisquam. Quare hortor te mi Cicero, exercitum huc traiiciendum quàm primùm cures, & matures prius quã hostes magis corroborentur, & nostri perturbentur. In quo si celeritas erit adhibita, respubl. in possessione victoriæ deletis sceleratis,

s L. mihi literas, meísque desp. & ita v. c.

t q. v. c. misi.

v L. & ea quib.

*vide ep. 18 in initio.

x L. singularibus viris.

y v. c. obicere.

z al. prodissem.

a q. v. c. omniáque integra vt seruem.

permanebit. Fac valeas, méq; diligas. Fratrē meū tibi fortissimum ciuem, & ad omnia paratissimū, *b* excuso literis, qui ex labore in febriculam incidit assiduam, & satis molestam. Cùm primùm poterit istuc recurrere, non dubitabit, ne quo loco reip. desit. Meam dignitatem commendatam habeas, rogo. Concupiscere me nihil oportet. habeo te & amantissimum mei, &, quod optaui, summæ auctoritatis. Tu videris, quantum, & quando tuum munus apud me velis esse. Tantùm te rogo, in Hirtij locum me subdas, & ad tuum amorem, & *c* ad meam obseruantiam. Vale.

b L. excusē literis, qui ex lab. in feb. incidit assid. & s. molestam? & ita v.c.

c fort. ad meam in te obseru.

ARGVMENTVM.

Agris diuidendis præfici Plancus cupiebat, ea de re respondet Cicero. Eodem anno.

M. T. C. CN. PLAN. CONS. DES. S. D. 22

IN TE, & in collega omnis spes est, dijs approbantibus. Concordia vestra, quæ senatui declarata literis vestris est, mirificè & senatus & cūcta ciuitas delectata est. Quòd ad me scripseras* de re agraria: si consultus senatus esset, vt quisque de te honorificentissimam sententiam dixisset, eam secutus essem: qui certè ego fuissem. Sed propter tarditatem sententiarum, morámque rerum, cum ea, quæ consulebantur, ad exitum non peruenirent: commodissimum mihi, Plancoque fratri visū est, vti eo, quod ne nostro arbitratu cōponeretur, quis fuerit impedimento, arbitror te ex Planci literis cognouisse. Sed siue in senatusconsulto, siue in ceteris rebus desideras aliquid: sic tibi persuade: tantam esse apud omneis bonos tui caritatem, vt nullum genus amplissimæ dignitatis excogitari possit, quod tibi non paratum sit. Literas tuas vehementer expecto, & quidem *d* taleis, qualeis maximè opto. Vale.

* de agris militibus reipub. diuidendis: quā sibi curando mandari non modò Plācus, sed Brutus etiā cupiebat. vide l. 11. ep. 20. & 21.

d v. c. talis, qualis max.

ARGVMENTVM.

Excusat se quòd Lepido crediderit, suam diligentiam declarat in copiis tutò reducendis, audita Lepidi & Anto-

Antonii coniunctione. Subsidium postulat exercitus Octauii. Eodem anno.

PANCVS CICERONI, S. D. 23

NVMQVAM mehercule mi Cicero, me pœnitebit maxima pericula pro patria subire, dū si quid acciderit mihi, à reprehensione temeritatis absim. Confiterer imprudentia me lapsum, si vmquam Lepido ex animo credidissem. CREDVLITAS ENIM, ERROR EST MAGIS, *quàm culpa: & quidem in optimi cuiusq; mentem facillimè irrepit.* Sed ego non hoc vitio penè sum deceptus. Lepidum enim pulchrè noram Quid ergo est? Pudor me, qui in bello maximè est periculosus, hunc casum coëgit subire. Nā, nisi vno loco essemus, verebar, ne cui obtrectatorum viderer & nimium pertinaciter Lepido *e* offensus, & mea patientia etiam alere bellum. Itaque copias propè *f* in adspectum Lepidi, Antoniique adduxi, quadragintáque millium passuum spatio relicto consedi, eo consilio, vt vel celeriter accedere, *g* vel salutariter recipere me possem. Adiunxi hæc, in loco eligendo, flumen oppositum vt haberem: in quo mora transitus esset: Vocontij sub manu vt essent, per quorū loca mihi fideliter pateret iter. Lepidus, desperato aduentu meo, quem non mediocriter captabat, se cum Antonio coniunxit *h* ad IIII. Kal. Iunias: eodémque die ad me castra mouerunt: viginti millia passuum cū abessent, res mihi nuntiata est. Dedi operā deûm benignitate, vt & celeriter me reciperē, & hic discessus nihil fugæ simile haberet: non miles vllus, non eques, non quidquam impedimentorum amitteretur, *i* aut ab illis furentibus latronibus inciperetur. itaq; pridie nonas Iunias omneis copias Isaram traieci, ponteisque, quos feceram, interrupi. & vt spatiū ad se colligendū homines haberent, & ego me interea cū collega coniungerem: quem triduo, cùm has dabam literas, exspectabam. Laterensis nostri & fidē, & animum singularem in remp. semper fatebor. Sed

e L. incensus.

f q. v. c. in conspectū Lep. & ita L.

g L. vel cum salute.

h L. ad IIII. Kalendas Iun.

i L. aut ab illis feruentib' latron.

Sed certè nimia eius indulgentia in Lepidum, ad hæc pericula perſpicienda fecit eum minus ſagacem. Qui quidem cùm in fraudē ſe deductum videret, manus, quas iuſtiùs in Lepidi perniciē armaſſet, ſibi afferre conatus eſt. In quo caſu tamen interpellatus, adhuc viuit, & dicitur* victurus. Sed tamen de hoc mihi parum certum eſt. 2 Ego magno cum dolore *k* patricidarum elapſus ſum *l* bis. veniebant enim eodem furore in me, quo in patriam, incitati. Iracundias autem harū rerum recenteis *m* habebant: quòd Lepidum caſtigare non deſtiteram, vt extingueret bellū, quòd colloquia facta improbabam: quòd legatos, fide Lepidi dimiſſos, ad me in conſpectum venire vetueram: quòd C. Catinium Veſtinum, tribunum *n* militum, miſſum ab Antonio ad eum cū literis, *o* interceperā. In quo hanc capio voluptatē, quòd certè, quò magis me petiuerunt, tantò maiorem *p* his fruſtratio dolorem attulit. Tu, mi Cicero, quod adhuc feciſti, idē præſta: vt vigilāter, neruoſéque nos, qui ſtamus in acie, ſubornes. Veniat Cęſar cum copijs, quas habet firmiſſimas: aut, ſi ipſum aliqua res impendit, exercitus eius mittatur: cuius ipſius magnum periculum agitur. Quidquid aliquando futurū fuit in caſtris perditorū contra patriam, hoc omne iam conuénit. Pro vrbis verò ſalute cur non omnibus facultatibus, quas habemus, vtamur? Quòd ſi vos nūc non defueritis, profectò, quod ad me attinet, omnibus rebus abundè rei. ſatisfaciam. Te quidem, mi Cicero, in dies, mehercule, habeo cariorem: ſollicitudinéſque meas quotidie magis tua merita exacuunt, ne quid aut ex amore, aut ex iudicio tuo *q* perdam. Peto vt mihi liceat iam, præſenti pietate meorum officiorum tua beneficia tibi facere iucundiora. Vale Octauo idus Iunias,* Ciuarone: ex finibus Allobrogum.

* non tamē vixit. Velle ius 2. Dion. 46.
k L. paricidarum.
l L. iis.
m L. habebam.
n L. militarem.
o q. v. c. exceperam.
p L. eis.
q fort. deperdam.
* al. Anerone. al. Curone. al. Cuiarone. alij, prorſus hoc nomen non habent.

ARGVMENTVM.

Beneficiorum ſe memorem pollicetur. Copias ſuas narrat.

rat. Subsidium aut Octauiani Cæsaris copiarũ, aut Africani exercitus postulat. Octauium quasi parũ Reip. amantem carpit. Eodem anno.

PLANCVS IMP. CONS. DESIGN. C. S. D. 24

FACERE non possum, quin in singulas res, meritáque tua, tibi gratias agam. Sed mehercule facio cum pudore. Neque enim tanta necessitudo, quantã tu mihi tecum esse voluisti, desiderare videtur gratiarum actionem. Neque ego *r* lubenter pro maximis tuis beneficijs tam vili munere defungor orationis: & malo præsens obseruãtia, *s* in diligentia, assiduitate, memorem me tibi probare. Quòd si mihi vita contigerit, omneis gratas amicitias, atque etiam *t* pias propinquitates, in tui obseruantia, indulgentia, assiduitate vincam. Amor enim tuus, ac iudiciũ de me, vtrùm mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis, quotidie sit allaturus, nõ facilè dixerim. De militũ commodis, fuit tibi curæ: quos ego non potentiæ meæ causa (nihil enim me non salutariter cogitare scio) ornari volui à senatu: sed primùm, quòd ita meritos iudicabam: deinde quòd ad omneis casus coniunctiores reipub. esse volebam: nouissimè, vt ab omni omnium sollicitatione auersos eos, taleis vobis præstare possem, quales adhuc fuerunt. Nos adhuc hîc omnia integra sustinuimus. Quod consilium nostrum, etsi, quanta sit auiditas hominum, non sine causa, talis victoriæ, scio: tamen vobis probari spero. Non enim si quid in his exercitibus sit offensum, magna subsidia resp. habet expedita, quibus subito impetui, ac latrocinio *v* parricidarũ resistat. Copias verò nostras notas tibi esse arbitror. In castris meis legiones sunt veteranæ tres: tironũ vel luculentissima ex omnib. vna: in castris Bruti vna veterana legio; altera bima: octo tironum. Ita vniuersus exercitus, numero amplissimus est, firmitate exiguus. Quantum autem in acie tironi sit committendum, nimiùm sæpe expertum ha-

r al. libenter.

s L. diligentia.

t L. pias propinquitates, tui obseruantia, diligentia.

v L. paricidarum.

bemus. Ad hoc robur nostrorū exercituum, siue Africanus exercitus, qui est veteranus, siue Cæsaris accessisset, æquo animo *x* summā rēp. in discrimen deduceremus. *y* Aliquantò autem propiùs esse *z* quod ad Cæsarem attinet, videbamus. Nihil destiti eum literis hortari, neque ille intermisit affirmare, se sine mora venire: cùm interim auersum illum ab hac cogitatione ad alia consilia video se contulisse. Ego tamen ad eum Furnium nostrū cum mandatis, literisq; misi, si quid fortè proficere posset. Scis tu, mi Cicero, quod ad Cæsaris amorem attinet, societatem mihi esse tecum: vel quòd in familiaritate Cæsaris, viuo illo, iam tueri eum, & diligere *a* mihi fuit necesse: vel quòd ipse, quoad ego nosse potui, moderatissimi, atque humanissimi fuit sensus: vel quòd ex tam insigni amicitia mea, atque Cæsaris, hunc filij loco, & illius, & vestro iudicio substitutum, non *b* perinde habere, *c* mihi turpe videtur. Sed, quidquid tibi scribo, dolenter mehercule magis, quàm inimicè facio. Quòd viuit Antonius hodie, quòd Lepidus vnà est, quòd exercitus habent non contemnendos, quòd sperant, quòd audent: id omne Cæsari acceptum referre possunt. Neque ego superiora repetam. Sed ex eo tempore, quo ipse mihi professus est se venire, si venire voluisset, aut oppressum iā bellum esset, aut in *d* auersissimam illis Hispaniā cum detrimento eorum maximo* detrusum. Quæ mens eum, aut quorum consilia à tanta gloria, sibi verò etiam necessaria, ac salutari auocarint, & ad cogitationem consulatus* bimestris, summo cū terrore hominū, & insulsa cum efflagitatione trāstulerint, exputare non possum. Multùm in hac re mihi videntur necessarij eius, & reip. & ipsius causa proficere posse: plurimùm, vt puto, tu quoque: cuius ille tanta merita habet, quanta nemo, *e* præter me. numquam *f* enim obliuiscar, maxima, ac plura me tibi debere. De his rebus, *g* vt exigeret cum eo, Furnio mandaui. Quòd, si quantam debeo,

x L. summā reip. al. summam rem.
y L. Aliquāto illū propiùs esse, è rep. esse videbamus.
z hoc totū, quod ad Cæsarem attinet, delet. L.
a q. v. c. fuit mihi n.
b L. proinde.
c L. turpe mihi videtur.
d L. aduersissimam illis, &c. & ita v. c.
* Man. extrusum. al. & rursum vnus cod. & rusum.
* Man. quin queme-stris. totidē enim menses superer ant.
e q. v. c. post me.
f L. verò obl.
g L. vt ageret.

beo, habuero apud eum auctoritatem, plurimum ipsum iuuero. Nos intereà *h* duriori conditione bellum sustinemus, quòd neque expeditissimam dimicationem putamus: neque tamen refugiendo commissuri sumus, vt maius detrimentum respu. accipere possit. Quòd si aut Cæsar se respexerit, aut Africanæ legiones celeriter venerint, securos vos ab hac parte reddemus. Tu, vt instituì, me diligas rogo prop séque tuum esse, tibi persuadeas. *i* Quincto Kal. Sextileis: ex castris. Vale.

h L. duriore.

i L. v. Kalēdas, &c.

ARGVMENTVM.

Modestè reprehendit in Furnio præproperam adipiscendæ Præturæ festinationem.

M. T. C. C. FVRNIO, S. P. D. 25

SI interest, id quod homines arbitrantur, reip. te, vt instituisti, atque fecisti, *i* nauare operam, rebúsque maximis, quę ad extinguendas reliquias belli pertinent, interesse: nihil videris *k* melius, neque laudabilius, neque honestius facere posse. Istã que operam tuam, nauitatem, animum in rempu. celeritati Præturæ anteponendam censeo. Nolo enim te ignorare, quantam laudem cōsecutus sis: mihi crede, proximam Planco, idque ipsius Planci testimonio, *l* præteréaque fama, scientiáque omnium. Quamobrem si quid operis tibi etiam nūc restat, id *m* maximopere censeo persequendum. Quid enim honestius, aut quid honesto anteponendum? Sin autem satisfactum reipubl. putas, celeriter ad comitia, *n* quandò maturè futurè sunt, veniendum censeo: dummodò nequid hæc ambitiosa festinatio imminuat eius gloriæ, quam consecuti sumus. Multi clarissimi viri cùm reip. darent operam, annum petitionis suæ non obierunt. Quod eo facilius nobis est, quod non est annus hic tibi destinatus: vt si ædilis fuisses, post bienniū tuus annus esset. Nunc nihil prætermittere videbere vsitati, & quasi legitimi temporis ad petendum. Video autem, Planco consule, etsi etiam sine eo rationes expeditas haberes: tamen splendidiorem

i al. operam nauare, reb.

k al. neque melius.

l L. prætereà.

m al. maximopere.

n al. quoniam.

rem petitionem tuam fore, si modò ista ex senté-tia confecta essent. Omnino plura me scribere, cũ tuum tantum consilium, iudiciúmque sit, o non ita necesse arbitrabar: sed tamen sententiam meam tibi ignotam esse nolebam. Cuius est hæc summa, vt omnia te metiri dignitate malim, quã ambitione: maiorémque fructum ponere in perpetuitate laudis, quàm in celeritate præturæ. Hæc eadem locutus sum domi meæ, adhibito Q. fratre meo, & Cæcina, & *Caluisio, studiosissimis tui, cùm *Dárdanus, libertus tuus, interesset. omnibus p videbatur probari oratio mea. sed tu optimè iudicabis. Vale.

o q.v.c. arbitrabar nõ ita necesse.

* forte illo de quo Phil. 3. etsi ille Antonij amicus hic videtur rei pu.

* in Dardania captus. vnde nomen.

p L. probari videbatur.

ARGVMENTVM.

Et de periculo vitato, quod ex Narbonensi pugna impendere scripserat Furnius, & de Planci Brutiq; cõcordia gratulatur. Dissuadet ne ad petendam Præturam eat. Comitia non tam eius quàm reipub. causa à se protrahi, quantum in ipso sit, in Ianuarium mensem significat. Eodem anno.

M. T. C. C. FVRNIO, S. P. D. 26

LECTIS tuis literis, quibus declarabas, aut q omittendos. Narbonenseis, aut cum periculo dimicandum, illud magis timui: quod vitatum non molestè fero. Quod de Planci & Bruti concordia scribis, in eo vel maximam spem pono victoriæ.* De Gallorum studio, nos aliquando cognoscemus, vt scribis, cuius id opera maximè excitatum sit. Sed iã (mihi crede) cognouimus. Itaq; iucundissimis tuis literis stomachatus sum r in extremo. Scribis enim, si in Sextilem comitia,* citò te: sin iam confecta, citiùs, ne diutius cum periculo fatuus sis. O mi Furni, quàm tu causam tuam non nosti, qui alienas tam facilè discas! Tu nunc candidatum te putas, & id cogitas, vt aut ad comitia curras: aut, si iam confecta, s domi tuæ sis, scilicet ne cum maximo periculo, vt scribis, stultissimus sis. Non arbitror te t ita sentire. omneis enim

q al. dimittendos.

* Transalpinorum cui præerat Plãcus.

r fort. in extremis.

* venturum Romam.

s q.v.c. domi tuæ scilicet sis, ne cum.

t q.v.c. ista sentire.

enim tuos ad la[illegible]m impetus noui. Quòd si, vt scribis, ita sentis, non magis te, quàm de te iudicium reprehendo meũ. Te adipiscendi magistratus leuissimi, & diuulgatissimi, si ita adipiscare, vt plerique, præpropera festinatio abducet à tantis laudibus, quibus te omnes in cælum iure, & verè ferunt? * Scilicet id agitur, vtrùm hac petitione, an proxima prætor fias, non vt ita de repub. mereare, omni honore vt dignissimus v iudicére? Vtrũ nescis, quàm altè ascenderis? an pro nihilo id putas? Si nescis, tibi ignosco: nos in culpa sumus. Sin intelligis: vlla tibi est prætura vel officio, quod pauci, vel gloria, quam omnes sequuntur, dulcior? Hac de re & ego, & * Caluisius homo magni iudicij, tuique amantissimus, te accusamus quotidie. Comitia tamen, quando ex his pendes, quantum facere possumus, quòd multis de causis reip. arbitramur conducere, in Ian. mensem x protrudimus. Vince igitur & Vale.

* Ironía.

v L. iudicere? Vtr.

* meminit superiori epistola.

x L. protendimus.

ARGVMENTVM.

Accusat vt immemorem beneficiorum. Deinde pacem inter Antonium, bonósq; ciues conciliare cupientẽ, hortatur ne se interponat. Eodem anno.

M. T. C. M. LEPIDO, S. P. D. 27

QVOD mihi, pro mea summa erga te y beneuolentia, magnæ curæ est, vt quàm amplissima * dignitate sis, molestè tuli, te senatui gratias non egisse, quòd z esses ab eo ordine ornatus summis honoribus. Pacis inter ciueis conciliandæ te cupidum esse lætor. Pacem eam si a seruitute seiungis, consules & reip. & dignitati tuæ. Sin ista pax * perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatus restitutura est, hoc animo scito esse omneis sanos, vt mortem seruituti anteponant. itaque sapientiùs, meo quidem iudicio, facies, si te in istam pacificationem non interpones, quæ neque senatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur. Sed hæc audies ex alijs, aut certior fies literis. Tu pro tua prudentia, quid

y v.c. beniuolentia.

* id est, supplicatione. 3. Philip. triumpho & statua. 5. Phil. & 13.

z q. v.c. esses quotidie ab eo ord. non pl. L. cum eses.

* Antonium vocat.

quid optimum factu sit, videbis. Vale.

ARGVMENTVM.

Dolet se participem non fuisse coniurationis in Cæsarem, quia superstes Antonius exitum reip. moliatur. Deinde suum libertatis recuperandæ studium declarat. Eodem anno.

M. T. C. C. TREBONIO, S. D. 28

QVAM vellem ad illas pulcherrimas* epulas me idibus Martijs inuitasses! reliquiarū* nihil haberemus. At nunc cum his tantum negotij est, vt vestrum illud diuinum in remp. beneficiū nonnullam habeat* querelam. Quòd verò à te, viro optimo,* seductus est, tuóque beneficio adhuc viuit hæc pestis: interdum, quod mihi vix fas est, tibi *a* subirascor. Mihi enim negotij plus reliquisti vni, quàm, præter me, omnibus. Vt enim primùm post Antonij fœdissimum discessum* senatus haberi liberè potuit, ad illum animum meum reuerti pristinum, quem tu cum ciue acerrimo, patre tuo, in ore, & amore semper habuisti. Nam cùm senatum *b* ad XIII. Kalendas Ianuarias tribuni pleb. vocauissent, déque alia re referrent: *c* totam remp. sū complexus, egíque acerrimè, senatúmque iam lãguentem, & defessum, ad pristinam virtutem, consuetudinémque reuocaui, magis animi, quàm ingenij viribus. Hic dies, meáque contentio, atque actio, spem primùm populo Roma. attulit libertatis *d* recuperandæ. Nec verò ipse posteà tempus vllum intermisi de repub. non cogitandi solùm, sed etiam agendi. Quòd nisi res vrbanas, actáque omnia ad te perferri arbitrarer, ipse perscriberem: quamquam eram maximis occupationibus impeditus. Sed illa cognosces ex alijs: à me pauca, & ea summatim. Habemus fortem senatum: consulareis partim timidos, partim malè sentienteis. Magnum damnum factum est in Seruio. L Cæsar optimè sentit: sed, quòd auunculus est, non acerrimas dicit sententias. Consules egregij: præclarus D. Brutus: egregius puer Cæsar, de quo spero equidem

* ad facinus illud egregium cùm Cæsarem Idib. Martiis occidistis.
* nōn modò Cęsar, sed & Antonius interfectus esset.
* al. querellam.
* Philip. 13. Dion. 44.
a q.v.c. irascor.
* vide Phil. 3. 5. 13. 12. Fam. ep. 3.
b L. a. d. XIII.
c q.v.c. sum complexus totam rēp. egiq.
d q.v.c. recuperandę.

dem

dem reliqua. Hoc verò certum habeto, nisi ille veteranos celeriter conscripsisset, legionésq; duæ de exercitu Antonij ad eius se auctoritatem contulissent, atque is oppositus esset terror Antonio: nihil Antonium sceleris, nihil crudelitatis præteriturum fuisse. Hæc tibi, etsi audita esse arbitrabar, volui tamen notiora esse. e Plura scribam, si plus otij habuero. Vale.

e L. Plura scribam, cū plus otij h.

ARGVMENTVM.

De suo studio erga salutem Ampij exsulantis, bonáque spem habere illum iubet. Annus incertus. Manutio videtur scripta Cæsare tertium & Lepido Coss.

M. T. CICERO f APPIO, S. P. D. 29

f L. Ampio.

DE meo studio erga salutem, & incolumitatem tuam, credo te cognoscere ex literis tuorum: quibus me cumulatissimè satisfecisse certò scio: nec his concedo, quamquam sunt singulari in te g beneuolentia, vt te saluum malint, quàm ego. Illi mihi necesse est concedant, h vt tibi plus, quā ipsi, hoc tempore prodesse possim: quod quidem nec destiti facere, nec desistam: & iam in maxima re feci, & fundamenta ieci salutis tuæ. Tu fac bono animo, magnóque sis, méque tibi nulla re defuturum esse confidas. Pridie Nonas Quinctileis. Vale.

g v.c. beniuolentia.
h for. vt ego tibi.

ARGVMENTVM.

Galba prælium exponit ad Mutinam factum, victoriamq; de Antonio relatam. Hirtio & Pansa Coss.

i SERGIVS GALBA M. T. C. S. P. D. 30

DEC. MOSEPTIMO Kalend. Maij, quo die Pāsa in castris Hirtij erat futurus, cum quo ego eram (nam ei obuiam processeram millia passuum centum, quo maturiùs veniret) Antonius legiones eduxit duas, secundam, & k trigesimamquintam, & cohorteis prætorias duas, vnam suam, alteram Silani, & euocatorum partem. Ita obuiam venit nobis, † quòd nos * quatuor legiones

i L. Ser. Galba, id est, Seruiæ, id enim Galbæ prænomen, non Sergiæ.
k al. tricesimam.
* Anton. Aug. duas.

nes tironum habere solùm arbitrabatur. Sed noctu, quo tutiùs venire in castra possemus, legionẽ Martiam, cui ego præesse solebam, & duas cohorteis prætorias miserat Hirtius nobis. Cùm equites Antonij apparuissent, contineri neque legio Martia, neque cohortes prætoriæ potuerunt: quas sequi cœpimus coacti, *l* quando eas retinere nõ poteramus. Antonius ad Forum Gallorum suas copias continebat: neque sciri volebat, se legiones habere: tantùm equitatum, & leuem armaturam ostendebat. Posteaquàm vidit, se inuito, legionem ire Pansa, sequi se duas legiones iussit tironum. postea quàm angustias paludis, & siluarum transiuimus, acies est instructa à nobis duodecim cohortium. Nondum venerant legiones duæ, cùm repente Antonius in aciem suas copias de vico produxit, & sine mora *m* concurrit. Primò ita pugnatum est, vt acriùs non posset ex vtraque parte pugnari: sed dexterius cornu, in quo ego eram cum Martiæ legionis cohortibus octo, impetu primo fugauerat legionem trigesimamquintam Antonij, vt amplius passus *n* quingentos vltra aciem, quo loco steterat, processerit. Itaque cùm equites nostrum cornu circuire vellent, recipere me cœpi, & leuem armaturam opponere Maurorũ equitibus, ne auersos nostros aggrederentur. Interim video me esse inter Antonianos, Antoniúmq; post me esse aliquanto. repente equum immisi ad eam legionem tironum, quæ veniebat ex castris, scuto reiecto. Antoniani me insequi: nostri pila coniicere velle. Ita nescio quo fato sum seruatus: quòd citò sum à nostris cognitus. In ipsa* Aemilia vbi cohors Cæsaris prætoria erat, diu pugnatum est. Cornu sinisterius, quod erat infirmius, vbi Martiæ legionis duæ cohortes erant, & cohors prætoria, pedem referre cœperunt: quòd ab equitatu circuibantur, quo vel plurimum valet Antonius. Cùm omnes se recepissent nostri ordines, recipere me nouissimus cœpi ad castra Antonius-

tam

l L. quoniã.

m al. cucurrit.

n L. centũ. al. ducẽtos.

* via quam strauit in primo consulatu M. Aemilius M. F. Lepidus is qui Pont. Max. bis Consul Censorque fuit & princeps senatus sexies lectu... er ducta e ... Arimino, vbi Flaminiæ, committebãtur ... qui le... sque. Strabo, Liuius.

quam victor, castra putauit se posse capere. Quò cùm venit, complureis ibi amisit, nec egit quidquam. Audita re Hirtius cum cohortibus viginti veteranis redeunti Antonio in sua castra occurrit, copiasque omneis eius deleuit, fugauitque eodem loco, vbi erat pugnatum ad Forum Gallorum. Antonius cum equitibus hora noctis quarta, se in castra sua ad Mutinam recepit. Hirtius in ea castra rediit, vnde Pansa exierat, vbi duas legiones reliquerat, quæ ab Antonio erant oppugnatæ. Sic partem maiorem suarum copiarum Antonius misit veteranarum. Nec id tamen sine aliqua iactura cohortium* Prætorianarum nostrarum, & legionis Martiæ fieri potuit Aquilæ duæ, signa sexaginta sunt relata Antonij. Res bene gesta est. *o* Ad XII. Kalendas Maij, ex castris. Vale.

* L. Prætoriarum.

o L. a. d. XII. kal.

ARGVMENTVM

Excusationem affert præteriti temporis, quòd studium suum erga rempub. nondum literis declarauerit, séque libertatis cupidum ostendit. Eodem anno.

C. ASINIVS POLLIO M. T. C. S. P. D. 31

MINIME mirum debet tibi videri, nihil me scripsisse de rep. posteà quàm itum est ad arma. Nam saltus Castulonensis, qui semper tenuit nostros tabellarios, etsi nunc frequentioribus latrociniis infestior factus est: tamen nequaquam tanta in mora est, quanta qui locis omnibus dispositi ab vtraque parte scrutantur tabellarios, & retinent. Itaque nisi naue perlatæ literæ essent, omnino nescirem, quid istic fieret. Nũc verò nactus occasionem, posteaquàm nauigari cœptũ est cupidissimè, & quàm crebertimè potero, scribam ad te. Ne mouear eius sermonibus, quem tametsi nemo est, qui videre velit, tamen nequaquam *p* perinde, ac dignus est, oderunt homines, periculum non est. Adeò est enim inuisus mihi, vt nihil non acerbum putẽ, quod cõmune cum il

p L. proinde. & ita v. c.

lo sit. Natura autem mea, & studia trahunt me pacis, & libertatis cupiditatem. Itaque illud initium ciuilis belli sæpe defleui. Cùm verò non liceret mihi nullius partis esse: quia vtrobique magnos inimicos habebam: ea* castra fugi, in quibus planè tutum me ab insidijs* inimici sciebam non futurum. compulsus eò, quò minimè volebam, ne in extremis essem, planè pericula non dubitanter adij. Cæsarē verò, quòd me in tanta fortuna, modò cognitum, vetustissimorum familiarium loco habuit dilexi summa cum pietate, & fide. Quæ mea sentētia gerere mihi licuit, *q* ita feci, vt optimus quisque maximè probarit. Quod iussus sum eo tempore, id ita feci, vt appareret inuito imperatum esse. Cuius facti iniustissima inuidia erudire me potuit, quàm iucunda libertas, & quàm misera sub dominatione vita esset. Ita, si id agitur, vt rursus in potestate omnia vnius sint: quicumq; is est, ei me profiteor inimicum. Nec periculum est vllum, quod pro libertate aut *r* refugiam, aut deprecer. Sed consules neque senatusconsulto, neque *s* literis suis præceperānt mihi, quid facerem. Vnas enim post idus Martias demum à Pansa literas accepi, in quibus hortatur me vt senatui scribam, me, & exercitum in potestate eius futurum? Quod,* cùm Lepidus concionaretur, atque omnibus scriberet, se consentire cum Antonio, maximè contrariū fuit. Nam quibus cōmeatibus, inuito illo, per illius prouinciam legiones ducerēm? aut, si cetera transissem, num etiam Alpeis poteram *t* transuolare, quæ præsidio illius *v* tenerentur? Adde huc, quòd perferri literæ nulla conditione potuerunt. Sexcentis enim locis excutiūtur: deinde etiā retinentur a Lepido tabellarij. Illud me Cordubæ pro contentione dixisse nemo vocabit in dubium, prouinciam me nulli, nisi qui à senatu missus venisset, traditurum. Nam de legione *x* trigesima tradenda quantas habuerim *y* conciones, quid ego scribam? Qua tradita, quan-

* Pompeiana.
*Tacitus in dial. de oratorib. accusatum ab adolescēte Asinio annos XIX. nato, M. Catonem testatur. Hic igitur fortasse Catonē dicit, vel de Labieno intelligit, qui Pollionem accusauerit Quint. l. 5. c. 20.
q al. ita gessi.
r L. fugiā. & ita v. c. al. defugiam.
s L. literis pr.
* al. cui cū Lepidus.
t q. v. c. transuolare.
v L. tenentur: & ita v. c.
x al. tricesima trad.
y L. contentiones.

quanto pro repub. infirmior futurus fuerim, quis ignorat? Hac enim legione non acrius, aut pugnacius quidquam putare esse. Quare me eum existima esse, qui primùm pacis cupidissimus sim (omneis enim ciueis, planè studeo esse saluos) deinde qui & me, & rēp. vindicare in libertatem paratus sim. Quòd familiarem * meum in tuorū numero habes, opinione tua mihi gratius est. Inuideo illi tamen quòd ambulat, & iocatur tecum. 2 Quæ res quanti æstimem, si vmquam licuerit viuere in otio, experieris. Nullum enim vestigium abs te discessurus sum. Illud vehementer *a* admiror, nō scripsisse te mihi, *b* manendo in prouinciáne, an ducendo exercitum in Italiam, reip. magis satisfacere possim. Ego quidem, etsi mihi tutius, ac minus laboriosum est, manere, tamen quia video tali tempore multò magis legionibus opus esse, quàm prouinciis, quæ præsertim recuperari nullo negotio possunt constitui, vt nunc est, cum exercitu proficisci. Deinde ex literis, quas Pansæ misi, cognosces omnia. nam earum tibi exemplar misi. XVII. Kal. April. *c* Cordubæ. Vale.

* potest esse Cornelius Gallus quē in ep. sequēti idem Asinius familiarem suum appellat.
2 L. Quærēs quanti æstimem, si vmquam, &c. al. Quod quanti æsti.
a al. miror.
b fort. manendóne in prouincia.
c al. Corduba.

ARGVMENTVM.

Exponit Balbi Quæstoris sui flagitia: deinde subiungit de suo in rempub. studio. Eodem anno.

C. ASINIVS POLLIO, M. T. C. S. P. D. 32

BALBVS quæstor, magna numerata pecunia, magno pondere auri, maiore argenti coacto de publicis exactionibus, ne stipendio quidem militibus reddito, * duxit se à Gadibus, & triduum tempestate retentus, ad Calpen Kal. Iuniis traiecit sese in regnum Bogudis, planè bene peculiatus. His rumoribus vtrùm Gadeis referatur, an Romā (ad singulos enim nūtios turpissimè consilia mutat) nondum scio: sed præter furta, & rapinas, & virgis cæsos socios, hæc quoque fecit, vt ipse gloriari solet, eadem, quæ C. Cæsar. Ludis quos Gadibus fecit. Herennium, Gallum histrionem, summo ludorum die * annulo aureo donatum, in *d* quatuor-

* Sic Terēt. in Hecyra vxor se duxit foras. Plaut. in Bacchi. duc te ab ædib. & in Aulul. ego me deorsum duco de arbore.
* Annulos aureos qui non habebat, eques Romanus nō erat, nec in quatuordecim gradibus sedebat.

d quatuordecim sessum deduxit. tot enim fecerat ordines equestris loci. * Quatuoruiratũ sibi prorogauit: comitia biennij biduò habuit, hoc est renuntiauit quos ei visum est, * exules reduxit. non horum tẽporum, sed illorum, quibus à seditiosis senatus trucidatus, aut expulsus est. Sex. Varro proconsule. Illa verò iam ne Cæsaris quidem exemplo: quod ludis * prætextam de suo itinere ad L. Lentulum e proconsulem sollicitandũ posuit. Et quidem cùm ageretur, fleuit, memoria rerum gestarum commotus. 1 f Gladiatoribus autem ob Fadium quendam militem Pompeianũ, quia cùm * depressus in ludum bis gratis depugnasset, * auctorari sese nolebat, & ad populum confugerat: primùm Gallos equites immisit in populum (coniecti enim sunt lapides in eum, cùm arriperetur Fadius) deinde abstractum * defodit in ludo: & viuuũ cõbussit: cùm quidem pransus, nudis * pedibus tunica soluta, manibus ad tergũ reiectis, inambularet, & illi misero quiritanti, 2 CIVIS ROMANVS SVM: responderet, Abi nũc, populi fidem implora. Bestiis verò g ciueis Romanos, † etiam his circulatorem quendam * auctionũ, notissimum hominem Hispali, quia deformis erat, obiecit. Cum huiusmodi portento res mihi fuit: Sed de illo plura coràm, 3 Nunc * quòd restat, quid me velitis facere, constituite. Treis legiones firmas habeo: quarum vnam vicesimam octauam cùm ad se initio belli 4 * accessisset Antonius, hac pollicitatione, quo die in castra venisset, h denarios quinquagenos singulis militibus daturum: in victoria verò eadem præmia, quæ suis legionibus (quorum quis i vllum finem, aut modum futurum k putauit?) incitatissimam retinui, ægrè mehercule: nec retinuissem, si vno loco habuissem vt pote l cùm singulæ quædam cohor-

d. L. quartũ decimum.
* Quatuor uiratus in municipiis summus erat magistratus, vt Romæ Consulatus.
* Vide orationem pro Muræn. in princ.
* est fabulæ genus, vt infrà.
e al. procõs.
f L. Gladiatoris autẽ.
* al. deprehensus.
* Má. auctori sese.
* vt pars obrueretur humo, pars super terrã emineret cuiusmodi facinus à Carthaginẽ sib. editum refert Cato, apud Gell.
* Contra morem Romanum, calceis enim in publico, domi soleis vtebantur.
g q. l. vet. habent etiam ciueis R. in his circ. & cilict. al. · genos, quos al. pu... et

ita L. * Vrs. Auentrenũ. * al. quod præstat. * al. accercessisset. h L. denariosè quingenos sing. al. quingenos Octauius dedit veteranis 16. Att. 8. i L. illam finem. l. cum singulæ cohortes.

cohortes seditionem fecerint. Reliquas quoq; legiones non desti it literis, atq; infinitis pollicitationibus incitare. Nec verò minùs Lepidus vrsit me & suis, & Antonij literis, vt legionem *m* trigesimam mitterem sibi. Itáque quem exercitum neque vendere vllis præmiis volui, *n* nec eorum periculorum metu, quæ victoribus illis portendebantur, *o* diminuere debetis existimare retentum, & conseruatũ reip. esse: atque ita credere, quodcunque imperasseris, facturũ fuisse, si *p* quod iussistis, feci. Nam & prouinciam in otio, & exercitum in mea potestate tenui: finibus meæ prouinciæ nusquam excessi. Militem non modò legionarium sed ne auxiliarium quidem vllum quoquam misi:&, si quos equiteis decedenteis nactus sum, supplicio affeci. Quarum rerũ fructũ satis magnũ republica salua tulisse me putabo. Sed respub si me satis nouisset, & maior pars senatus: maiores ex me fructus tulisset. Epistolam, quam Balbo, cũ etiamnum in prouincia esset, scripsi legendam tibi misi: etiam prætextam, si voles legere. Gallum * Cornelium familiarem meum poscito. VI. idus Iunias, *q* Cordubæ. Vale.

m L. tricesimam.
n al. nec eorum periculorum, quæ vict. illis port. metu demin.
o L. deminuere.
p L. quod nõ iussistis.
* fortè is quem in Bucolic. nominat Virgilius. Dion. 53. Marcellinus.
q L. Corduba.

ARGVMENTVM.

Deplorat cladem acceptam ad Mutinam. Venturum se significat in Italiã, vt communi succurrat incendio. Eodem anno.

C. ASINIVS POLLIO, M. T. C. S. P. D. 33

QVo tardiùs certior fierẽ de prœliis apud Mutinã factis, Lepidus effecit, qui meos tabellarios, nouẽ dies retinuit: tametsi tantã calamitatẽ rep. quã tardissimè audire optãdũ est: sed illis, qui prodesse nihil possunt, neq; mederi. Atq; vtinam eodẽ senatusconsulto, quo Plancũ & Lepidum in Italiam *r* arcessitis, me quoque iussissetis venire, profectò non accepisset resp. hoc vulnus.

r L. vulg. accersitis.

s al. in præsenti.

t L. & subo les.

u L. simileis simularem planè necesse er. al. similis al. simul. corruptè.

I. Fabatus Rosciæ gentis cognomen Lanuuio municipio oriũdæ.

x L. peduceum.

Appium Carsuleium vocant vet. l. alij Carsuleum. al. Casulenum. al. Casuleũ. al. Carsuleriũ. al. Cursulenum. al. Cursuleriũ, habent.

Manut. secundam.

y L. omneis perequites Antonij cæsas.

quo si qui lętantur s in præsentia, quia videntur, & duces, & veterani Cęsaris partium interiisse: tamen postmodum necesse est doleant, cum vastitatem Italiæ respexerint. 2 Nam & robur, t & soboles militum interiit: siquidem quæ nuntiantur, vlla ex parte vera sunt. Neque ego non videbam, quanto vsui reipub. essem futurus si ad Lepidum venissem. omnem enim cunctationem eius discussissem, præsertim adiutore Planco. Sed scribenti ad me eiusmodi literas, quas leges, & concionibus, videlicet, quas Narbone habuisse dicicitur, u simileis palparer necesse erat: si vellẽ cõmeatum per prouinciam eius iter faciens, habere. Præterea verebar, ne si antè, quàm ego incœpta perficerem, prœlium confectum esset, pium meũ consilium raperent in contrariam partem obtrectatores mei, propter amicitiam, quæ mihi cũ Antonio, non maior tamen, quàm Planco fuit. Itáque à Gadibus mense Aprili binos tabellarios in duas naueis imposui, & tibi, & consulibus, & Octauiano scripsi, vt me faceretis certiorem, quónam modo plurimùm possem prodesse reip. Sed, vt rationem in eo, quo die prœlium Pansa commisit, eodem à Gadibus naues profectæ sunt. Nulla enim post hyemem fuit ante eam diem nauigatio. Et hercule longè remotus ab omni suspicione futuri ciuilis tumultus. penitus in Lusitania legiones in hybernis collocaram. Ita porrò festinauit vterque confligere, tanquam nihil peius timerẽt, quàm ne sine maximo reipub. detrimento bellũ componeretur, sed, si properandũ fuit, nihil non summi ducis consilio gessisse Hirtium video. Nam hæc mihi scribuntur ex Gallia Lepidi, & nuntiãtur, Pansæ exercitum concisum esse: Pansam ex vulneribus mortuum: eodem prœlio Martiam legionem interisse, & † k. Fabatum, & C. x Peduceũ, & D. Carsulenum. Hirtiano autem prœlio & quartam legionem, † y & omneis peræquè Antonij cæsas: item Hirtij quartam, cùm ca-

stra

ſtra quoque Antonij cepiſſet, à quinta legione cõciſam eſſe. Ibi Hirtium quoque periiſſe, & Potiũ Aquilam. dici etiam Octauianum cecidiſſe. Quæ ſi (quod dij prohibeant) vera ſunt, non mediocriter doleo: Antonium turpiter Mutinæ obſeſſionẽ reliquiſſe, † z ſed habere * equitatũ, ac legiones ſub ſignis armatas treis, & P. * Vagieni vnam, a inermeis benè multos. Ventidiũ quoque ſe cum legione ſeptima, octaua, nona, coniunxiſſe: ſi nihil de Lepido ſpei ſit, deſcenſurum ad extrema, & nõ modò nationes, ſed etiam ſeruitia concitaturum: Parmam direptam: L. Antonium Alpeis occupaſſe. Quæ ſi vera ſunt, nemini noſtrûm ceſſandum eſt, neque exſpectandum, quid decernat ſenatus. Res enim cogit huic tanto incendio ſuccurrere omneis, qui aut imperium, aut nomen denique pop. Roman. ſaluum eſſe volunt. Brutum enim decem & ſeptem cohorteis, & duas non frequenteis tironum legiones, quas cõſcripſerat Antonius, habere audio. Neque tamen dubito, quin omnes, qui ſuperſint de Hirtij exercitu, confluant ad eum. Nam in b delectu non multum ſpei puto eſſe: præſertim cùm nihil ſit periculoſiùs, quàm ſpatium confirmandi ſeſe, Antonio dari. Anni autem tẽpus libertatem maiorẽ mihi dat, proptereà quia frumenta aut in agris, aut in villis ſunt. Itáque proximis literis cõſilium meũ expedietur. * *Nam neque deeſſe, neque ſupereſſe reip. volo* Maximè tamen doleo, adeò & longo, & infeſto itinere ad me veniri, vt die quadrageſimo pòſt, aut vltrà etiam, quàm facta ſunt, omnia c nuntientur. Vale.

z v.c. ſed habere equitũ * ac.
* al. equitũ ccIↃↃccIↃↃ ccIↃↃ ac legiones.
* al. Vagienij. al. Publili Vagieni.
a q. cod. veter. inermes
b L. dilectu.
* citat hunc locum Gel. l. 1. c. 22. in fine.
c fort. mihi nuntientur.

ARGVMENTVM.

Recepti Antonij cauſam in ſuos milites confert, diſſentionem ciuium iniquè ferentes. Eodem anno.

M. † LEPIDVS IMP. * ITER. PONT. MAX. S. D. SENAT. POP. PL. Q. R. 34

* Vrſin. non habet iterũ.

SI vos, liberíq; veſtri valetis, bene eſt: ego quoque valeo. Deos, hominéſque teſtor, patres cõſcri

ſcripti, qua mente, & quo animo ſemper in rép. fuerim, & quàm nihil antiquius communi ſalute, ac libertate iudicarim: quod vobis breui probaſſem, niſi mihi fortuna proprium conſilium extorſiſſet. Nam exercitus cunctus conſuetudinem ſuã in ciuibus *d* conſeruandis, communiq; pace; * ſeditione facta, retinuit: méque tantæ multitudinis ciuium Romanorum ſalutis, atq; incolumitatis cauſam ſuſcipere, vt verè dicã, coegit. In qua re ego vos, patres conſcripti, oro, atque obſecro, vt priuatis offenſionib. omiſſis, *e* ſummæ reip. cõſulati, néve miſericordiam noſtrã, exercituſque noſtri, in ciuili diſſentione, ſceleris loco ponatis. Quòd ſi ſalutis omnium, ac dignitatis rationem habueritis: melius & vobis, & reipub. conſuletis. Data *f* IIII. kal. Iun. ex Ponte Argenteo. Vale.

d q. v. c. ſeruandis. al. obſeruãdis.
* de hac ſeditione Vel l. eius Dio. Plutarch.
e al. ſummę rei conſ.
f L. IIII. Kalendas April. al. III. Kalendas.

ARGVMENTVM.

Narrat aduemiente Antonio quid egerit: agit gratias, quòd iniquis de ſe rumoribus fidem non habuerit. Eodem anno.

M. LEPIDVS IMP. ITERVM PONT. MAX.
M. T. C. S. P. D. 35

g SI vales, benè eſt: ego quoque valeo. Cùm audiſſem, Antonium cum ſuis copiis præmiſſo L. Antonio cum parte equitatus, in prouinciam meam venire: cum exercitu meo * à confluente Rhodano caſtra moui, ac contrà eos venire inſtitui. Itáque continuis itinerib. ad Forum * Vocontium veni, & vltrà, caſtra ad flumen Argenteum contra Antonianos feci. P. Ventidius ſuas legiones treis coniunxit cum eo, & vltrà me caſtra poſuit. habebat antea legionem ſecundam, & ex reliquis legionibus magnã multitudinem, *h* ſed inermium. Equitatum habet magnum. Nam omnis ex prœlio integer deceſsit, ita † vt ſint amplius equitum *i* triginta millia. Itáque ad me cõplures

g L. S. V. B. E. Q. V. Cũ.
* Vnus vetus liber ab confluente ab Rhodano. al. ab cõfluẽte Rhodano.
* veteres libri, Vecontium, Vo cõtij, Vocatiũ Vicontinũ. Veticonũ.
h L. ſed inermorum. & ita v. c.
i L. xx. CIↃ al. xxx. mil. al. CCIↃↃ. CCIↃↃ CCIↃↃ.

plures milites, & equites ab eo transierunt: & in dies singulos eius copiæ minuuntur, † Silanus, & Culleo ab eo discesserunt. Nos, & si grauiter ab ab his læsi eramus, quòd contra nostram voluntatem ad Antonium ierant: tamen nostræ humanitatis & necessitudinis causa, eorum salutis rationem habuimus. Nec tamen eorum opera vtimur: neque in castris habemus, neque vlli negotio præfecimus. Quod ad bellum hoc attinet, nec senatui, nec reip. deerimus. quæ postea egerimus, faciam te certiorem. Etsi omni tẽpore summa studia, officiáque mutuò inter nos certatim constiterunt, pro nostra inter nos familiaritate, & proinde diligenter ab vtroque conseruata sunt: tamen non dubito, in tanto, & tam repentino motu reip. quin nonnulla de me falsis rumoribus à meis obtrectatorib. me indigna, ad te delata sint, quę tuum animum magnopere mouerent pro tuo amore in remp. Ea te moderatè accepisse, neque temerè *k* credendum iudicasse, à meis procuratoribus certior sum factus: quæ mihi, vt debent, gratissima sunt. Memini autem & illa superiora, *l* quę abs tua voluntate profecta sunt, ad meam dignitatem augendam, & ornandam: quæ perpetuò *m* animo meo fixa manebunt. Abs te, mi Cicero, magnopere peto, *n* si meam vitam, & studium diligentissimè superioribus temporibus in rep. administranda, quæ Lepido digna sunt, perspecta habes, vt paria aut eò ampliora reliquo tempore exspectes: & proinde tua auctoritate metuendum existimes, quo tibi plura tuo merito debeo.

o Vale XII. kalend. Iunias,
ex castris, ex Ponte Argenteo.

***

k fort. credenda.

l al. quæ ab.

m L. fixa animo meo manebunt.

n q. v. c. si meam vitã, studium, diligentiam superiorib.

o L. Vale D. xj. Kalēdas Iun.

dum Rhodum aut aliquo terrarum arbitror. Si melior casus fuerit: reuertemur Romam: si mediocris, in exilio viuemus: si pessimus, ad nouissima * auxilia descẽdemus. Succurret fortasse hoc loco alicui vestrûm, cur nouissimum tempus exspectemus potius, quàm nunc aliquid moliamur? Quia vbi consistamus, non habemus præter Sex. Pompeium, & Bassum Cæcilium: qui mihi videntur, hoc nuntio de Cæsare allato, firmiores futuri. † * satis in tempore ad eos accedemus, vbi, quid valeant, scierimus. Pro Cassio, & te, *b* si quid velitis me recipere, recipiam. Postulat enim hoc Hirtius vt faciam. Rogo vos quàm primùm mihi rescribatis. nam non dubito, quin de his rebus antè horam quartam Hirtius *c* me certiorem sit facturus: quem in locum conuenire posimus. Quò me velitis venire, rescribite. Post nouissimũ Hirtij sermonem, placitum est mihi postulare: vt liceret nobis esse Romæ publico præsidio: quod illos nobis concessuros non puto. magnam enim inuidiam iis *d* faceremus. Nihil tamen non postulandũ putaui, quod æquum esse statuerem. valete.

* id est extrema.

* al. satis tempori ad eos accedemus.

b al. si quid me velitis recip.

c al. certiorem me sit fact. & ita Lamb.

d fort. conflaremus.

ARGVMENTVM.

Petunt ab Antonio Consule, Brutus & Cassius Prætores, an ipsos putet in vrbe magna veteranorũ militum frequentia tutos fore. Eodem anno.

M. BRVTVS, ET C. CASSIVS PRAETT. M. ANTONIO COSS. S. P. D. 2

DE TVA fide, *e* & beneuolentia in nos, nisi persuasum esset nobis, non conscripsissemus hęc tibi, quæ profectò, quando istum animum habes, in optimam partem accipies. Scribitur nobis, magnam veteranorum multitudinem Romam conuenisse iam, & ad Kalendas * Junias futurã multò maiorem. De te si dubitemus, aut vereamur, simus nostri dissimiles. Sed certè cum ipsi in tua potestate fuerimus, tuóque adducti consilio dimiserimus ex municipiis nostros necessarios, neque solum edicto, sed etiam literis id fecerimus: digni

e v.c. & beniuolentia.

* ad quam diem Antonius senatum edixerat.

optimo animo te fecisse:sed tamen neque agnoscimus quidquam eorum:& te miramur, cùm hæc reticueris, non potuisse *k* continere iracundiam tuam quin nobis de morte Cæsaris *l* obiiceres. Illud verò quemadmodũ ferendum sit, tute cogita:non licere prætoribus, concordiæ, ac libertatis causa † per edictum, * de suo iure decedere,quin cõsul arma minetur. Quorũ fiducia nihil est quòd nos terreas. Neque enim decet, aut conuenit nobis periculo vlli submittere animum nostrũ. Neque est Antonio postulandum,vt iis imperet,quorum opera liber est. Nos si alia hortarētur.vt bellum ciuile suscitare vellemus, literæ tuæ nihil proficerent.*Nulla enim minantis auctoritas apud liberos est.* Sed pulchre intelligis nõ posse nos quoquam impelli:& fortassis ea re minaciter agis, vt iudicium nostrũ, metus videatur. Nos in hac sententia sumus, vt te cupiamus etiam in libera rep. magnum, atque honestũ esse:vocemus te ad nullas inimicitias:sed tamē *pluris nostram libertatem, quàm tuã amicitiam æstimemus.* Tu etiam,atq; etiã vide, quid suscipias, quid sustinere possis:neque *quãdiu vixerit Cæsar,sed quàm non* * *diu regnarit,fac cogites.* Deos quæsumus, consilia tua reipub.salutaria sint, ac tibi.sin minùs, vt salua atque honesta reip.tibi quàm minimùm noceant, optamus. Pridie Nonas Sext. Vale.

k al. retinere irac.

l v.c.obiiceres.

* de suo iure decedebant, cùm prætores vltra decimũ diem abesse volebãt.

* regnauit post victos in Hispania Pompeij liberos,quinque tantũ menses: rediit enim Octobri mense, occisus Idib. Martiis. Vide Velleiũ li.2.

ARGVMENTVM.

Res à se gestas exponit. Rogat Ciceronem vt sibi sua sententia supplicationes decernat. Eodem anno.

D. BRVTVS IMP. DESIGN. M. C. S. P. D. 4

SI de tua in me voluntate dubitarem,multis à te verbis peterem, vt dignitatem meam tuereret: sed profecto est ita, vt mihi persuasi, me tibi esse curæ. Progressus sum ad *m* Inalpinos cum exercitu, non tam *n* nomen captans imperatorium, quàm cupiens militibus satisfacere, firmósque eos ad tuendas nostras res efficere: quod mihi videor consecutus. Nam & libera-

m L. Trãsalpinos.

n v. c. nomen imperatorium ptãs,quàm.

litatem

litatẽ noſtrã,& animũ ſunt experti. cum omnium bellicoſiſsimis bellum geſsi: multa caſtella cepi: multa vaſtaui. Non ſine cauſa ad ſenatũ literas miſi. Adiuua nos tua ſententia: quòd cũ facies, ex magna parte communi cõmodo inſeruieris. Vale.

ARGVMENTVM.

Excuſat ſe quòd Bruti literis non reſponderit. Hortatur ad libertatem recuperandam, ſua officia, ſtudiáque pollicetur. Eodem anno.

M. T. C. D. BRVTO, IMP. COSS. DES. S. P. D. 5

* Rutilorũ cognomen.

o L. ad v. id. Dec.

* in Cæſare occidendo.

p fort. tibi breuiter.

q v.c. reciperandæ.

* Antonius.

LVPVS * familiaris noſter, cùm à te veniſſet, cúmque Romæ quoſdam dies commoraretur, ego eram in iis locis, in quibus maximè me tutò eſſe arbitrabar. Eò factum eſt, vt ad te Lupus ſine meis literis rediret, cùm tamen curaſſet tuas ad me perferendas. Romã autẽ veni o ad quinctum idus Decembris, nec habui quidquam antiquius, quàm vt Panſam ſtatim conuenirem: ex quo ea de te cognoui, quæ maximè optabam. Quare hortatione tu quidem nõ eges, ſi ne illa quidem in re, quæ * à te geſta eſt, poſt hominum memoriam, maxima hortatorẽ deſideraſti. Illud tamen p breuiter ſignificandum videtur, populum Rom. omnia à te expectare, atque in te aliquando q recuperandæ libertatis omnem ſpem ponere. Tu, ſi dies, noctéſq; memineris (quod te facere certò ſcio) quantã rẽ geſſeris: non obliuiſcere profectò, quantæ tibi etiã nũc gerendæ ſint. Si enim * iſte prouinciã nactus erit, cui quidem ego ſemper amicus fui, antè, quã illũ intellexi nõ modò apertè, ſed etiã libẽter cũ rep. bellũ gerere: ſpẽ reliquã nullam video ſalutis. Quamobrem te obſecro iiſdem precibus, quibus S. P. Q. R. vt in perpetuum rempub. dominatu regio liberes: vt principiis cõſentiant exitus. Tuum eſt hoc munus, tuæ partes, à te hoc ciuitas, vel omnes potiùs gentes non exſpectant ſolùm, ſed etiam poſtulant. quamquam

quam, cùm hortatione non egeas, vt suprà scripsi, non vtar ea pluribus verbis: faciam illud, quod meum est, vt tibi omnia mea officia, studia, curas, cogitationes r polliceat, quæ ad tuam laudem, & gloriam pertinebunt. Quamobrem velim tibi ita persuadeas, me tum reip. causa, quæ mihi vita carior est: tū quòd tibi ipsi faueam, tuámq; dignitatē amplificari velim, tuis optimis consiliis, amplitudini, gloriæ, nullo loco defuturum. Vale.

r L. pollicear in iis, quæ.

ARGVMENTVM.

Dignitatem Bruti curæ sibi fore, ac fuisse ait. Idque in Senatu declaratum. Eodem anno.

M. T. C. D. BRVTO IMP. COSS. DES. S. P. D. 6

LVPVS noster cùm Romam sexto die Mutina venisset, postridie me manè conuenit, tuáque mihi mandata diligentissimè exposuit, & literas reddidit. Quòd mihi tuam dignitatem, commendas, eodem tempore existimo te mihi meam dignitatem commendare: quam mehercule non habeo tua cariorem. Quare mihi gratissimum facies, si exploratum habebis, tuis laudibus nullo loco, nec consilium, nec studium meum defuturū. Cùm * tribuni plebis edixissent, s senatus adesset ad XIII. * Kal. Ian. haberéntque in animo de præsidio consulum designatorum referre, quāquam statueram in senatum ante kal. Ian. non venire: tamen, cùm eo die ipso edictum tuū prępositum esset, nefas esse duxi, aut ita haberi senatum, vt de tuis diuinis in rempu. meritis sileretur (quod factum esset, nisi ego venissem) aut, etiam si quid honorificè de te diceretur, me non adesse. Itáque in senatum veni manè: quod cum esset animaduersum, frequentissimi senatores conuenerunt. Quæ de te in senatu egerim, quæ in concione * maxima dixerim, aliorum te literis malo cognoscere. Illud tibi persuadeas velim, me omnia, quæ ad tuam dignitatem augendam pertinebunt, quæ est per se am-

* Tribuni pleb. potestatē habebant vocandi senatus Gell. l. 4. c. 7.
s L. vt senatus adesset a.d. XIII.
* is dies est quo Philippicam 3. habuit Cicero, Antonio Cō sule, sed in Galliam profecto.
* vide Philip. 4.

ARGVMENTVM.

Scribit de legatis ad Antonium de pace missis. Brutum à populo Romano diligi: summam esse in Bruto ad libertatem recuperandam exspectationem Hirtio & Pansa Coss.

M. T. C. D. BRVTO IMP. COS. DES. S. D. 8

EO tempore [y] Polla tua [z] misit vt ad te, si quid vellem, darem literarum, cùm, [a] quid scriberem, non habebam. Omnia enim erant suspensa propter exspectationem * legatorum: qui quid egissent, nihil dum nuntiabatur. Hæc tamen scribenda existimaui: primùm, S. P. Q. R. de te laborare, non solùm salûtis suæ causa, sed etiã dignitatis tuæ. admirabilis [b] est enim quædam tui nominis caritas, amórque in te singularis omnium ciuiũ. Ita enim sperant, atque confidũt, vt antea rege, sic hoc tempore regno te remp. liberaturum. Romæ [c] delectus * habetur, totaque Italia: si hic [d] delectus appe lãdus est, cùm vltrò se offerũt omnes: tantus ardor animos hominum occupauit desiderio libertatis, odióque diutinæ seruitutis. De reliquis rebus à te iam exspectare literas debemus, quid ipse agas, quid noster Hirtius, quid Cæsar meus: quos spero breui tempore societate victoriæ tecum copulatos fore Reliquum est, vt de me id scribã, quod te ex tuorũ literis & spero, & malo cognoscere: me neque deesse vlla in re, neque vmquam defuturum dignitati tuæ. Fac valeas.

y L. Paulla, ea vxor Bruti, quę prius erat Triarij.
z Lamb. misit ad me, vt ad te.
a al. quod.
* L. Marcij Philipp. I. Calpurnij Pisonis 12. Fam. ep. 4. & Phil. 6.
b q. v. c. enim est quæd.
c L. dilectus.
* à Pansa Consule Hirtio iam cũ Octauiano ad Mutinã profecto.
d L. dilectus.

ARGVMENTVM.

Rogat Ciceronem prospiciat, ne vtroque consule ad Mutinam amisso, hostes reip. conualescant, monétq; quid agendum iudicet. Eodem anno.

D. BRVTVS M. T. C. S. P. D. 9

PANSA amisso, quantum detrimenti resp. acceperit, non te præterit. nunc auctoritate, & prudentia tua prospicias oportet, ne inimici * nostri, Coss sublatis, sperent se [e] conualescere posse. Ego, ne consistere possit in Italia Antonius, dabo operam. sequar eum confestim,

* Octauiani.
e fort posse conualescere.

festim. vtrumque me præstaturum spero, ne aut Ventidius elabatur, aut Antonius in Italia moretur. In primis rogo te, ad hominem ventosissimum, Lepidum mittas, ne bellum nobis redintegrare possit, Antonio sibi coniuncto. Nam de Pollione Asinio puto te *f* prospicere, quid sit facturus. multæ & bonæ, & firmæ sunt legiones Lepidi, & Asinij. Neque hæc idcirco tibi scribo, quod te non eadem animaduertere sciam, sed *g* quod mihi persuasissimum est, Lepidũ rectè facturum nũquam, si fortè vobis id de hoc dubium est. Plancum quoque confirmetis oro: quem spero, pulso Antonio, reip. non defuturũ. † Si se Alpeis Antonius traiecerit, cõstitui præsidium in Alpibus collocare, & te de omni re facere certiorẽ. Quarto Kalendas Maias, ex castris Rhegij. Vale.

f L. perspicere. & ita v.c.

g v. c. quòd mihi persuasi, Asiniũ, & Lepidum r.

h L. Si tamen hæc tẽporis videantur dici causa, malim meherc. al. si autem hoc tempore ab his videatur, dici causa simulationis malle mehercule tuuũ iudicium.

* Manu. Victo. malle me tuum iudicum.

i v. c. maliuolentia.

k L. nouitas. q. v. c. vacuitas.

ARGVMENTVM.

Queritur de quorundam maleuolentia, Reip. periculum exponit. Eodem anno.

D. BRVTVS M. T. C. S. D. 10

NON mihi remp. plus debere arbitror, quã me tibi gratiorem me esse in te posse, quàm isti peruersi sint in me exploratũ habes. † *h* Tamen hæc temporis videantur dici causa, *i* malle * me tuum iudicium, quàm ex altera parte omnium istorum. Tu enim à certo sensu, & vero iudicas de nobis: quod isti ne faciant, summa *i* maleuolentia, & liuore impediuntur. Interpellent me, quo minus honoratus sim, dũ ne interpellent, quo minùs respub. à me commodè administrari possit. Quæ quantò sit in periculo, quam potero breuissime exponam. Primùm omnium, quantam perturbationem rerum vrbanarum afferat obitus consulum, quantámque cupiditatem hominibus iniiciat *k* vacuitas non te fugit. Satis me multa scripsisse quæ literis commendari possint, arbitror. Scio enim, cui scribam. Reuertor nunc ad Antonium: qui ex fuga cùm paruulam manum peditum haberet inermium, ergastu-

la sol

la soluendo, omnéq; genus hominum arripiendo, satis magnum numerum videtur effecisse. Huc accessit manus Ventidij, quæ trans Apenninũ itinere facto difficillimo ad * Vada peruenit, atque *l* se ibi cũ Antonio coniunxit. Est numerus veteranorum. & armatorum satis frequens cum Ventidio. Cõsilia Antonij hæc sint, necesse est: aut ad Lepidũ vt se conferat, *m* si recipitur: aut Apennino, Alpibúsque se teneat, & *n* decursionibus per equites, quos habet multos, vastet ea loca, in quæ incurrerit: aut rursus se in Etruriam referat, quòd ea pars Italiæ sine exercitu est. Quòd me Cæsar audisset, atque Apenninum transisset: in tantas angustias Antonium *o* compulissem, vt inopia potiùs, quàm ferro conficeretur. Sed neque Cæsari imperari potest, nec Cæsar *p* exercitui suo: quod vtrumque pessimum est. Cùm hæc talia sunt: quo minùs, quod ad me pertinebit, homines interpellent, vt supra scripsi, non impedio. Hæc quemadmodum explicari possint, aut, à te cùm explicabuntur, ne impediãtur, timeo. Alere iam milites non possum. Cùm ad remp. liberandam *q* accessi, sestertiûm mihi fuit pecuniæ CCCC. amplius. Tãtum abest, vt meæ rei familiaris liberum sit quidquam: vt meos iam omneis amicos ære alieno obstrinxerim. Septenûm numerum legionum alo: qua difficultate, tu arbitrare. Non, si * Varronis thesauros haberem, *r* sustinere sumtum possem. Cùm primùm de Antonio exploratum habuero, faciam te certiorem. Tu me amabis ita, *s* si me hoc idem in te facere senseris. III. Nonas Maij, ex castris, *t* Derthona. Vale.

ARGVMENTVM.

Ciceronis erga se merita commendat. De Antonij profectione ad Lepidum scribit. Dubiam Planci fidem, suum in Remp. studium significat. Eodem anno.

* vide epi. 13.
l L. tibi secum Ant. & ita v.c.
m q.v.c. se recipiatur.
n fort. & excursionib[9].
o L. compulinet.
p. suo exercitui. & ita L.
q L. acces. LLS. mihi fuit quatuor millibus ampli[9].
* id est, Antonij, quem hic Varronẽ per contumeliam vocat, qui Cęsari, Thesauros ad Opis depositos, post ei[9] necem abstulerat.
r q.v.c. subsistere sumtui possem
s L. si hoc item me m. te f. sens.
t al. Derthoma al. Derthona.

D. BRVTVS IMP. ET COS. DES. M. T. C. S. D. 11

EODEM exemplo literæ à te mihi redditæ sunt, quo pueri mei attulerunt. Tantum me tibi debere existimo, quantum persoluere difficile est. Scripsi tibi, quæ hic gererentur. In itinere est Antonius: ad Lepidum proficiscitur: ne de Planco quidem spē adhuc abiecit, vt ex libellis eius animaduerti, qui in me inciderunt. In quibus quos ad Asinium, quos ad Lepidum, quos ad Plancum mitteret, scribebat. Ego tamen non habui ambiguum, & statim ad Plancum misi, & biduo ab Allobrogibus, v & totius Galliæ legatos exspecto, quos confirmatos domum remittam. Tu, quæ illic opus erunt administrari, prospicies, vt ex tua voluntate, reique publicæ commodo fiant. x Maleuolentiæ hominum in me, si poteris, occurres: si nō poteris, hoc te consolabere, quòd me de statu meo nullis cōtumelijs deterrere possunt. Pridie Nonas Maij, ex castris, finibus* Statiellensium.

v L. & totius Galliæ populis leg.

x v.c. Maliuolentiæ.

* al. Statielliorum adde Plin. l.3. c.5. l.31. c.2.

ARGVMENTVM.

Ita queritur bellum ab Antonio renouatum, vt in eo nonnullam Bruti culpam videatur agnoscere. Eodem anno.

M. T. C. D. BRVTO IMP. COS. DES. S. D. 12

TREIS vno die à te accepi epistolas: vnam breuem, quam Flacco Volumnio dederas: duas pleniores, quarum alteram tabellarius T. Vibij attulit: alteram ad me misit Lupus. Ex tuis literis, & ex Græceij oratione, non modò non restinctum bellum, sed etiam inflammatum videtur. Non dubito autem, pro tua singulari prudentia, quin perspicias, si aliquid firmitatis nactus sit Antonius, omnia illa tua præclara in remp. merita, ad nihilum esse ventura. Ita enim Romam erat nuntiatum, ita persuasum omnibus, cum paucis y inermibus, perterritis metu, fracto animo fugisse Antonium. Qui si ita se habet, vt, quemadmodū audie

y l. inermis.

dicebam de Graceio, confligi cum eo sine periculo non possit: non ille mihi fuisse à Mutina videtur, sed locum belli gerendi mutasse. Itaque homines alij fracti sunt: nonnulli etiam queruntur, quòd persecuti non sitis. opprimi potuisse, si celeritas adhibita esset, z existimant. OMNINO *est hoc populi, maximéque nostri, in eo potißimùm abuti libertate, per quem eam consecutus sit.* Sed tamen prouidendum est, ne qua iusta querela esse possit. Res sic se habet. Is bellum confecerit, qui Antonium oppresserit. Hoc *a* quam habeat vim, te existimare malo, quàm me apertiùs scribere. Vale.

z al. existimatur.

a L. quam vim, habeat. & ita v.c.

ARGVMENTVM.

Tarditatem suam in Antonio persequendo excusat, quo in statu res sit, exponit. Eodem anno.

D. BRVTVS, M. T. C. S. D. 13

IAM non ago tibi gratias. *Cui enim re vix referre possum, huic verbis non patitur res satisfieri.* Attendere te volo, quæ in manibus sunt. Qua enim prudentia es, nihil te fugiet, si meas literas diligenter legeris. Sequi confestim Antonium his de causis, Cicero, non potui. eram sine equitibus, sine iumentis: Hirtium periisse nesciebam. Cæsari non credebam priùs, quàm inuenissem, & collocutus essem. Hic dies hoc modo abiit. *b* Postridie manè à Pansa sum *c* accersitus Bononiam. Cùm in itinere essem, nuntiatum mihi est, eum mortuum esse. Recurri ad meas copiolas: sic enim verè eas appellare possum. Sunt extenuatissimæ, & inopia omnium rerum pessimè acceptæ. Biduo me Antonius antecessit, itinere multò maiore fugiens, quã ego sequens. Ille enim iit passim: ego ordinatim. Quacumq; iuit, ergastula soluit, homines arripuit, constitit nusquàm priùs, quàm ad Vada venit. Quẽ locum volo tibi esse notum. Iacet inter Apenninum, & Alpeis, impeditissimus ad iter faciendum. Cùm abessem ab eo millia passuum triginta, & se iam Ventidio coniunxisset: contio eius

b al. Postero die à P.

c L. arcessitus.

ad me est allata: n qua petere cœpit à militibus, vt se trans Alpeis sequerentur. sibi cum M. Lepido conuenire. Succlamatum est, & frequenter à militibus Ventidianis (nam suos valde quàm paucos habet) sibi aut in Italia pereundum esse, aut vincendum. Etiam orare cœperunt, vt Pollentiam iter facerent. Cùm sustinere eos non posset; in posterum diem iter suum contulit. Hac re mihi nuntiata, statim quinque cohorteis Pollentiam præmisi, meúmque iter eò contuli. hora ante præsidium meum Pollentiam venit, quàm Trebellius cum equitibus, sanè quàm sum gauisus. in hoc enim victoriam puto consistere. In spem venerant, quòd neque Planci quatuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabantur: neque ex Italia tam celeriter exercitum traiici posse credebant. quos ipsi adhuc satis arroganter Allobroges, equitatúsque omnis, qui eò præmissus erat, à nobis sustinebant: nostroque aduentu sustineri faciliùs posse confidimus. Tamen si quo etiam casu Isaram se traiecerint, nequid detrimenti reipub. iniungant, summa à nobis dabitur opera. vos magnum animum, optimámque spem *d* de summa repub habere volumus, cùm & nos, & exercitus nostros singulari concordia coniunctos, ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen nihil de diligentia remittere debetis, daréque operam, vt quàm paratissimi ab exercitu, reliquisq; rebus *e* pro vestra salute contra sceleratissimam conspirationem hostium confligamus. qui quidem eas copias, quas diu simulatione reipub. cõpararant, subitò ad patriæ periculum conuerterunt. Vale.

d l. de summæ reip.

e l. pro nostra.

ARGVMENTVM.

Respondet Bruti literis, de decemuiris creandis. De Octauiano: De sua inertia: De legione Martia & Quarta, de pecuniis. De Bruti & Cæsaris præsidiis. De Africanis legionibus. De bello renouato. De

An

Antonio & Lepido. De suo erga Brutum studio. Eodem anno.

M. T. C. D. BRVTO, IMP. COS. DES. S. P. D. 14

MIRABILITER mi Brute, lætor, mea consilia, meásque sententias à te probari de * decemuiris, *f* de adornando adolescente. Sed quid refert? mihi crede homini non glorioso: planè iã, Brute, frigeo. ὄργανον enim erat meum, senatus. id est iam dissolutum. Tantam spem attulerat exploratæ victoriæ tua præclara Mutina eruptio, fuga Antonij, conciso exercitu, vt omnium animi relaxati sint, meæq; illæ vehementes *g* contentiones, tanquam * σκιαμαχίαι esse videantur. Sed, vt ad rem redeam, legionem Martiam, & quartam negant, qui illas norunt, vlla conditione ad te posse perduci. Pecuniæ, quam desideras, ratio potest haberi, eáque habebitur. De Bruto *h* accersendo, Cæsaréq; ad Italiæ præsidium tenendo, valde tibi assentior. Sed, vt scribis, habes obtrectatores: quos equidem facillimè sustineo: sed impediunt tamen. Ex Africa legiones exspectantur. Sed bellum istic renatum homines mirantur. Nihil tam præter spem vnquam. Nam die tuo * natali victoria nuntiata, in multa sæcula videbamus remp. liberatam. Noui timores retexunt superiora. Scripsisti autem ad me iis, quas idibus Maiis dedisti, modò te accepisse à Planco literas, non recipi à Lepido Antonium. Id si ita est, omnia faciliora: sin aliter, *i* magnum negotium: cuius exitum ne extimescam, tuæ partes sunt. Ego plus, quàm feci, facere non possum. Te tamen, id quod spero, omnium maximum, & clarissimum videre cupio. Vale.

* vel creandis, vel creatis, qui consulatus ab Antonio gesti rationẽ exposcerent. vi. infr. ep. 20 ad At. l. 15. ep. 19. App. 3.
f L. de ornãdo adol.
g L. contiones.
* Vmbratiles pugnæ.
h L. arcescẽdo.
* vide ep. 15 ad Brutum.
i q. v. c. magnum negotiũ restat: cuius.

ARGVMENTVM.

Laudat officium & diligentiam Bruti, magnámque ex illius & Planci coniunctione lætitiã senatus, & populi Romani significat. Hortatur vt in tuenda repub. seipsum vincat. Eodem anno.

M. T. C. D. BRVTO, IMP. COS. DES. S. P. D. 15

ETSI mihi tuæ literæ iucundiſſimæ ſunt: tamen iucundius fuit, quod in ſummá occupatione tua Planco collegæ mandaſti, vt te mihi per literas excuſaret: quod fecit ille diligenter. mihi autem nihil amabilius officio tuo, & diligentia. Coniunctio tua cum collega, concordiáq; veſtra, quæ literis communibus declarata eſt, S. P. Q. R. gratiſſima accidit. Quod ſupereſt, perge, mi Brute: & iam non cum alijs, ſed tecum ipſe certa. Plura ſcribere non debeo, præſertim ad te: quo magiſtro breuitatis * vti cōgito. Literas tuas vehemēter exſpecto, & quidem taleis, qualeis maximè opto. Vale.

* vide ep. 24. & 25.

ARGVMENTVM.

Commendat Lucium Aelium Lamiam in petitione Præturæ. Antonio & Dolabella Coss.

M. T. C. D. BRVTO, IMP. COS. DES. S. P. D. 16

PERMAGNI intereſt, quo tibi hæc tempore epiſtola reddita ſit: vtrum cùm ſollicitudinis aliquid haberes, an cùm ab omni moleſtia vacuus eſſes. Itaque ei præcepi, quem ad te miſi, vt tempus obſeruaret epiſtolæ tibi reddendæ. Nā quemadmodum coràm qui ad nos intempeſtiuè adeūt, moleſti ſæpe ſunt: ſic epiſtolæ offendunt, nōn loco redditæ. Si autem, vt ſpero, nihil te perturbat, nihil impedit: & ille, cui mandaui, ſatis ſcitè, k & commodè tempus ad te cepit adeundi: confido, me quod velim, à te facilè impetraturum. L. Lamia præturam petit. hoc ego vtor vno omnium plurimum. Magna vetuſtas, magna conſuetudo intercedit, quódque plurimùm valet, nihil mihi eius eſt familiaritate iucundius. Magno prætereà beneficio eius, magnóque merito ſum obligatus. Nam Clodianis tēporibus cùm equeſtris ordinis princeps eſſet, próque mea ſalute acerrimè propugnaret, à Gabinio conſule relegatus eſt: quod ante id tem

k q. v. c. atque commodè.

l al. ciui Romano contigit.

tempus *l* ciui Romano Romæ contigit nemini. Hoc cùm pop. Rom. meminerit, meipsum non meminisse turpissimum est. Quapropter persuade tibi, mi Brute, me petere Præturam. Quamquã enim Lamia summo splendore, summa gratia est vsus magnificentissimo munere Aedilitio: tamen, quasi ea ita non essent, ego suscepi totum negotium. Nunc, si me tanti facis, quanti certè facis, quando equitum centurias tenes, in quibus regnas, mitte ad Lupum nostrum, vt is nobis eas centurias cõficiat. Nõ tenebo te pluribus. Ponam in extremo, quod sentio. Nihil est, Brute, cùm omnia à te exspectem, quod mihi gratius facere possis. Vale.

l al. ciui Romano contigit.

ARGVMENTVM.

Eundem iterum Lamiam commendat. Eodem anno.

M. T. C. D. BRVTO, IMP. S. D. 17

LAMIA vno omnium familiarissimè vtor. Magna eius in me non dico officia, *m* sed merita, eáque sunt pop. Rom. notissima. Is magnificentissimo munere Aedilitatis perfunctus, petit Præturam: omnésque intelligunt nec dignitatem ei deesse, nec gratiam. Sed is ambitus,* exstare videtur, vt ego omnia pertimescã, totamq; petitionem Lamiæ mihi sustinendam putem. In ea re quantũ me possis adiuuare, facilè perspicio: nec verò, quãtum mea causa velis, dubito. Velim igitur, mi Brute, tibi persuadeas, nihil me maiore studio à te petere, nihil te mihi gratius facere posse, quàm si omnibus tuis opibus, omni studio, Lamiam in petitione iuueris. quod vt facias, vehementer *n* te rogo. Vale.

m L. sed merita sunt, eáque populo R.

* L. excitari.

n L. rogo.

ARGVMENTVM.

Reprehendit in Bruto nonnullam timoris significationem. Scripta post interfectum Hirtium & Pansam Consules.

M. T. C. D. BRVTO, IMP. COS. DES. S. D. 18

ETSI ex mandatis, quæ Galbæ, Volumnióque ad senatum dedisti, quid timendum, suspi-

candúmque putares, suspicabamur: tamen timidiora mandata videbantur, quàm erat dignũ tua, populíque Rom. victoria. Senatus autem, mi Brute, fortis est, & habet forteis duces. Itaque molestè ferebat, se à te, quem omnium, quicunque fuissent, fortissimum iudicaret, timidum, atque ignauum iudicari. Etenim cùm, te incluso, spem maximam omnes habuissent in tua virtute, florente Antonio: quis erat, qui quidquam timeret, profligato illo, te liberato? Nec verò Lepidum timebamus. Quis enim esset qui illum tam furiosum arbitraretur, vt, qui in maximo bello pacem velle se dixisset, is in optatissima pace bellum reip. indiceret? Nec dubito, quin tu plus o prouideas. Sed tamen tam recenti gratulatione, quam tuo nomine ad omnia deorum templa fecimus, renouatio timoris magnam molestiam afferebat. Quare velim equidem, id quod spero, vt planè abiectus, & fractus sit Antonius. Sin aliquid virium fortè collegerit: sentiet nec Senatui consilium, nec populo Rom. virtutem deesse, nec reipublicæ, te viuo, imperatorem. XIIII. Kal. Iun. Vale.

o fort. videas.

ARGVMENTVM.

Reip. vicem timet. Vicetinos commendat. Eodẽ anno.

D. BRVTVS M. T. C. S. P. D. 19

AD senatum quas literas misi, velim priùs perlegas: &, si qua tibi videbuntur, commutes. Necessariò me scripsisse, ipse animaduertes. nã cùm putarem, quartam, & Martiam legiones mecum futuras, vt Druso, Paulóque placuerat, vobis assentientibus: minùs de reliquis rebus laborandũ existimaui. Nunc verò cùm sim cum tironibus egentissimis, valde & meam & vestram vicem timeam, necesse est. Vicetini me, & M Brutum præcipuè obseruant. His nequam patiare iniuriã fieri p in senatu vernarum causa, à te peto. Causam habent optimam, officium q in rep. summum, genus hominum aduersariorum seditiosum, & inertissimum. XII. Kalen. Iun. Vercellis. Vale.

p al. à senatu.
q L. in rép.

Ar-

ARGVMENTVM.

Timendum Ciceroni se à Seguleio accepisse. Suadet quid faciendum ei existimet. De se, suóque exercitu rescribit. Petit literas à Cicerone. Eodem anno.

D. BRVTVS IMP. COS. DES. M. T. C. S. P. D. 20

QVOD pro me non facio, id pro te facere meus in te amor, tuaque officia cogunt, vt timeam. Sæpe enim mihi cùm esset dictum, neque à me contemptum, nouissimè Labeo Segulius, homo sui simillimus, narrauit mihi, apud Cæsarem se fuisse, multúmque sermonem de te habitũ esse: ipsum Cæsarem nihil sanè de te questum, nisi dictum, quòd diceret te dixisse, laudandum adolescentem, ornandum, tollendum: se non esse commissurum, vt tolli possit. Hoc ego Labeonem credo illi retulisse, aut finxisse dictum, non ab adolescente prolatum. Veteranos verò pessimè loqui, volebat Labeo me credere, & tibi ab iis instare periculum: maximéque indignari, quòd in Decemuiris neque Cæsar, neque ego habiti essemus: atque omnia ad vestrum arbitrium essent collata. Hæc cùm r audissem, & iam in itinere essem, committendum non putaui prius vt Alpeis transgrederer, quàm, quid istic ageretur, scirem. Nam de tuo periculo, crede mihi, iactatione verborum, & denuntiatione periculi sperare eos, s te perterrefacto, adolescente impulso, posse magna consequi præmia: & totam istam cantilenam ex hoc pendere, vt quàm plurimum lucri faciant. Neque tamen non te cautum esse volo, & insidias t vitãtem. Nihil enim tua mihi vita potest esse iucundius, neq; carius. Illud vide, ne timendo magis timere cogare. Et, quibus rebus potest occurri veteranis, occurras. Primùm quòd desiderant de Decemuiris, facias: v deinde de præmijs. Si tibi videbitur, agros militum eorum qui cum Antonio veterani fuerunt, his dandos censeas ab vtrisque x nostrûm. De nummis, lentè, ac ratione habita pe-

r L. audiuissem.

s L. te pertimefacto. & ita v.c.

t fort. vitare.

v L. deinde de premijs, si tibi videtur agros.

x L. nobis.

pecuniæ senatum de ea re constituturum: quatuor legionibus iis, quibus agros dandos censuistis, video facultatem fore *y* ex agris Syllanis, & agro Campano. Aequaliter, aut sorte agros legionibus assignari puto oportere Hæc me tibi scribere non prudentia mea hortatur, sed amor in te, & cupiditas otij, quod sine te consistere nõ potest. Ego, nisi valde necesse fuerit, ex Italia non excedam. legiones armo, paro: spero me non pessimum exercitum habiturum ad omneis casus, & impetus hominum. De exercitu, quem Pansa habuit, legionẽ mihi Cæsar non remittit. Ad has literas statim mihi rescribe, tuorúmque aliquem mitte, si quid reconditum magis *z* erit, méque scire opus esse *a* putaris. Vale. *b* VII. Kal. Iun. Eporædia.

y v. c. ex agris Silani, &.

z al. fuerit.

a L. putaueris.

b al. IX. kal.

ARGVMENTVM.

Respondet superiori epistolæ.

M. T. C. D. BRVTO, IMP. S. P. D. 21

c DII isti Segulio malefaciant, homini nequissimo omnium, qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt. Quid? tu illum tecum solùm, aut *d* cum Cæsare, qui neminem prætermiserit, qui cum loqui potuerit, cui non eadem ista dixerit? Te tamen, mi Brute, sic amo, vt debeo, quòd istud, quidquid esset nugarum, me scire voluisti. Signũ enim magnum amoris dedisti. Nam quod idem Segulius ait, veteranos queri, quòd tu, & Cæsar in Decemuiris non essetis, vtinam ne ego quidem essem. Quid enim molestius? Sed tamen, cùm ego sensissem, de iis, qui exercitus haberent, sententiã ferri oportere: iidem illi, qui solent, reclamarunt. Itaque excepti etiam estis, me vehementer repugnante. Quocirca Segulium negligamus, qui res nouas quærit: *e* non quò veterem comederit: nullam enim habuit: † *f* sed hanc ipsam recentẽ *nouam deuorauit Quòd autem scribis, te, quod pro te ipso non facias, id pro me facere, vt de me timeas aliquid: omni te, vir optime, mihíque carissime Brute, de *metu libero. Ego enim, quæ prouideri

c al. Dei isti Seg.

d al. cum Cæsare locutum putas, qui.

e al. non quod.

f al. sed quia hanc ipsam.

† vox nouam, multis videtur esse glossema.

* L. de me metu libero.

deri poterunt non fallar in iis:quæ cautionem nō habebunt:de his non ita valde laboro Sim etenim impudens,si plus postulem , quàm homini à rerum natura tribui potest. Quòd mihi præcipis, vt caueam ne timendo magis timere cogar:& sapienter , & amicissimè præcipis. Sed velim tibi persuadeas,cùm te constet excellere hoc genere virtutis,vt numquam extimescas,nūquam perturbère:me huic tuæ virtuti proximè accedere.Quamobrem neque metuam quidquam, & cauebo omnia.Sed vide,ne tua iam,mi Brute, culpa futura sit,si ego quidquam timeam.tuis enim opibus , & consulatu tuo,etiam si timidi essemus , tamen omnem timorem g abiiceremus : præsertim cùm persuasum omnibus esset,mihique maximè,nos à te vnicè diligi. Consilijs tuis , quæ scribis de quatuor legionibus,déq; agris assignandis h ab vtrisque vestrûm, vehementer assentior. Itaque cùm quidam de collegis nostris i agrariam* curationē i ligurirent:disturbaui rem, totámque vobis integram reseruaui.Si quid erit occultius,& (vt scribis) reconditum, meorum aliquem mittam , quò fideliùs ad te literæ perferantur. Vale.Pridie Nonas Iunij.

g v.c. abiceremus.

h fort. ab vtroq; vestr.

*al.rogatio nem.

i L. ligurrirent. vide Noni.c.2.in Ligurire, 567.

ARGVMENTVM.

Commendat Appium Claudium. Eodem anno.

M. T. C. C. BRVTO , S. P. D. 22

CVM Appio Claudio,c.f.summa mihi necessitudo est,multis eius officiis , & meis mutuis constituta.Peto à te maiorem in modum vel humanitatis tuæ , vel mea causa, vt eum auctoritate tua,quæ plurimum valet,conseruatum velis.Volo,te cùm fortissimus vir cognitus sis , etiam clementissimum existimari. Magno tibi erit ornamento, nobilissimum adolescentem beneficio tuo esse saluum. Cuius quidem causa hoc melior debet esse,quòd pietate adductus,propter patris restitutionem,se cum Antonio coniunxit.Quare etsi minùs veram causam habebis , tamen vel probabi

babilē aliquam poteris inducere. Nutus tuus potest hominem, summo loco natum, summo ingenio, summa virtute, officiosissimum præterea & gratissimum, incolumē in ciuitate retinere. Quod vt facias, ita à te peto, vt maiore studio, magisve ex animo petere non possim. Vale.

ARGVMENTVM.

De Repub. bene sperandum, se literas à Cicerone expectare. Eodem anno.

D. BRVTVS M. T. C. S. P. D. 23

NOs hic valemus. rectè: &, quò meliùs valeamus, operam dabimus. Lepidus commodè de nobis sentire videtur. omni timore deposito, debemus liberè reip. consulere. Quòd si omnia essent aliena, tamen* tribus tantis exercitibus propriis repub. valentibus, magnum animum habere k debebas: quem & semper habuisti, & nunc fortuna * adiuuante augere potes. Quæ tibi superioribus literis mea manu scripsi, terrendi tui causa homines loquuntur. Si frænum momorderis, peream, si te omnes, quotquot sunt, conantem loqui ferre poterunt. Ego, tibi vt antea scripsi, dum mihi à te literæ veniant, in Italia morabor. Vale. VIII. Kal. Iun. Eporædia.

* Bruti, Octauiani, Planci.
k q.v.c. debebis. non plac.
* profligato iam Antonio Mutinensi pugna.

ARGVMENTVM.

Respondet epistolæ superiori, addit quid agendum ei sit de pecunia decreta. Eodem anno.

CICERO D. BRVTO, S. P. D. 24

NARRO tibi: antea subirascebar breuitati tuarum literarum. nunc mihi loquax esse videor. te* igitur imitabor. Quàm multa, quàm paucis? Te rectè valere, operamq; dare, vt quotidie meliùs. Lepidum commodè sentire: tribus exercitibus quiduis nos oportere confidere. Si timidus essem: tamen ista epistola mihi omnem metum abstersisses. Sed, vt mones, frænū momordi. etenim qui, te incluso, omnem spem habuerim in te, quid nūc putas? Cupio iam vigiliam meam, Brute, tibi tradere: sed ita, vt * ne desim constantiæ meæ.

* id est tuā breuitatem λακωνισμὸν vocat ep. sequēti.
* L. non.

Quod

Quod scribis, in Italia te moraturum, dum tibi literæ meæ veniant: si per hostem licet, non erraris. multa enim Romæ sine aduentu tuo bellum confici potest: nihil sit antiquius. Pecunia expeditissima quæ erat, tibi decreta est. Habes *l* amantissimũ Seruilium. nos non desumus. Vale. VIII. Idus Iunias. l fort. amantissimũ tui.

ARGVMENTVM.

Bruti in scribendo breuitatem commendat. Spem reipub. in ipso & Planco esse, M. Bruto nihil certi. Eodem anno.

M. T. C. D. BRVTO, S. P. D. 25

EXSPECTANTI mihi tuas quotidie literas, Lupus noster subitò denuntiauit, vt ad te scriberem si quid vellem. Ego autem, etsi, quid scriberẽ, non habebam (acta enim ad te mitti sciebam: inanem autem sermonem literarum tibi iniucundum esse audiebam) breuitatem secutus sum, te magistro. Scito igitur, in te, & in collega spem omnem esse. De Bruto autem nihil adhuc certi. quẽ ego, quemadmodum præcipis, priuatis literis ad bellũ commune vocare non desino: qui vtinam iam adesset. intestinum vrbis malum, quod est non mediocre, minus timeremus. Sed quid ago? non imitor λακωνισμὸν tuum? altera iam pagella procedit. Vince, & vale. XIIII. Kal. Quintileis.

ARGVMENTVM.

De Antonij & Lepidi coniunctione sollicitus, legiones & stipendium petit. Eodem anno.

D. B. IMP. M. T. C. S. P. D. 26

IN maximo meo dolore hoc solatio vtor, quòd intelligunt homines, non sine causa me timuisse ista, quę* acciderunt. Deliberent, vtrũ traiiciant legiones ex Africa, nécne: & ex Sardinia Brutum *m* accersant nécne: mihi stipendium dent, an non, decernant. Ad senatum literas misi. Crede mihi, nisi ista omnia ita fiunt quemadmodum scribo, magnum nos omneis adituros periculum. Ro-

* id est, coniunctionẽ. Lepidi cum Antonio. m L. arcessant.

go

go te, videte quibus hominibus negotium detis, quid ad me legiones adducant & fide opus est, & celeritate. Vale. III. Non. Iun. ex castris.

ARGVMENTVM.

Beneficia à Matio accepta commemorat. Respondet duabus querelis Matij. Negat enim Matium suffragium tulisse cuidam legi Cæsaris. deinde honestè interpretatur curationem ludorum Cæsari mortuo ab Octauiano dicatorum à Matio susceptam. Antonio & Dolabella Coss.

M. T. C. C. MATIO, S. P. D. 27

NONDVM satis constitui, molestiæ ne plus, an voluptatis, attulerit mihi Trebatius noster, homo tum plenus officij, tum vtriusque nostrûm amātissimus. Nā cùm in Tusculanū vesperi venissem, postridie ille ad me, nondum satis firmo corpore cùm esset, manè venit. Quē cùm obiurgarē, quod parum *n* valetudini parceret: tum ille, nihil sibi fuisse lōgiùs, quàm vt me videret. Num quidnam, inquam, noui? Detulit ad me querelam tuā: de qua priùs, quàm respondeo, pauca præponam. Quantum memoria repetere præterita possum, nemo est mihi te amicus antiquior, SED * VETVSTAS HABET ALIQVID COMMVNE CVM MVLTIS: *amor nō habet*. Dilexi te, quo die cognoui: meque à te diligi iudicaui. Tuus deinde * discessus, isq; diuturnus, ambitio nostra, & vitæ dissimilitudo nō est passa volūtates nostras cōsuetudine cōglutinari. Tuū tamē erga me animū agnoui, multis annis ante bellū ciuile, cùm Cæsar esset in Gallia. Quod .n. vehementer mihi vtile esse putabas, nec inutile ipsi Cæsari, perfecisti, vt ille me diligeret, coleret, haberet in suis. Multa prætereo, quæ temporibus illis inter nos familiarissimè dicta, scripta, cōmunicata sunt: grauiora enim *o* sunt consecuta. Et initio belli ciuilis cùm Brundisium versus ires ad Cæsarem, venisti ad me in Formianum. Primùm hoc ipsum quanti, præsertim tēporibus illis? Deinde oblitum me putas consilij, sermonis, humanitatis

n v.c. valitudini.

* vetustas pro veteri amicitia, vt suprà, ep. 16

* in Galliā Cæsarē pro consulem secutus.

o q. v. c. secutus. L.

tatis tuæ? quibus rebus interesse memini Trebatium: Nec verò *p* oblitus sum literarum tuarum, quas ad me misisti, cùm Cæsari obuiam venissem in agro, vt arbitror, Trebulano. Secutum illud tempus est, cùm me ad Pompeium proficisci, siue pudor meus cōēgit, siue officiū, siue fortuna. Quod officium tuum, quod studium vel in absentem me, *q* vel in præsenteis meos defuit? quem porrò omnes mei & mihi, & sibi te amiciorem iudicauerunt? Veni Brundisium. oblitúmne me putas, qua celeritate, vt primum audieris, ad me Tarento aduolaris? quæ tua fuerit *r* assessio, oratio, confirmatio animi mei, fracti communium miseriarum metu? Tandem aliquando Romæ esse cœpimus. quid defuit *s* nostræ familiaritati in maximis rebus? Quónam modo me gererem aduersus Cæsarem, vsus tuo cōsilio sum. In reliquis officiis, cui tu tribuisti, excepto Cæsare, præter me, vt domum ventitares, horásque multas sæpe suauissimo sermone consumeres? *t* tū cùm etiā, si meministi, vt hæc* φιλοσοφήματα scriberē, tu me impulisti. Post Cæsaris reditū, quid tibi maiori curæ fuit, quàm vt essem ego illi quā familiarissimus? quod effeceras Quorsum igitur hæc oratio longior, quàm putarā? quia sum admiratus, te, qui hoc nosse deberes, quidquā à me cōmissum, quod esset *v* alienū à nostra amicitia credidisse. Nā præter hæc, quæ cōmemoraui, quę testata sunt, & illustria, habeo multa occultiora, quę vix verbis exequi possū. Omnia me tua delectāt: sed maximè, maxima, cùm fides in amicitia consiliū grauitas, cōstantia: tū lepos, humanitas, literæ. Quapropter redeo nunc ad querelam. Ego tę suffragiū tulisse * in illa lege, primùm nō credidi: deinde, si credidissē, nūquā id, siue aliqua iusta causa existimarē te fecisse. Dignitas tua facit, vt animaduertatur, quidquid facias: *x* maleuolētia autē hominū, vt nōnulla duriùs, quā à te facta sint, proferantur

p q.v.c. sum oblitus lit.
q Lam. vel in præsentē defuit?
r al. accessio.
s L. nostræ familiaritati? in maximis reb. quonā modo, &c.
t L. cū etiā tum si memin.
* libros de Finib. Tuscul. quæstiones. De Diuinatione & alia quæ scripserat afflicta republ.
v v.c. alienū nostra amic. & ita L.
* putat Manutius legē significari quam Cæsar (vt scripsit 3. de bello ciuili) pro debitoribus tulit: vt arbitri darētur, per quos fierēt æstimationes possessionum & rerum quātiquęq; earū ante bellū fuissent. vide infr. epist. 28. vbi conqueritur Matius lege Cæsaris rem familiarem esse diminutam. x v. c. maliuolentia autem.

go te, videte quibus hominibus negotium detis, quid ad me legiones adducant & fide opus est, & celeritate. Vale. III. Non. Iun. ex castris.

ARGVMENTVM.

Beneficia à Matio accepta commemorat. Respondet duabus querelis Matij. Negat enim Matium suffragium tulisse cuidam legi Cæsaris, deinde honestè interpretatur curationem ludorum Cæsari mortuo ab Octauiano dicatorum à Matio susceptam. Antonio & Dolabella Coss.

M. T. C. C. MATIO, S. P. D. 27

NONDVM satis constitui, molestiæ ne plus, an voluptatis, attulerit mihi Trebatius noster, homo tum plenus officij, tum vtriusque nostrûm amātissimus. Nā cùm in Tusculanū vesperi venissem, postridie ille ad me, nondum satis firmo corpore cùm esset, manè venit. Quē cùm obiurgarē, quod parum *n* valetudini parceret: tum ille, nihil sibi fuisse lōgiùs, quàm vt me videret. Num quidnam, inquam, noui? Detulit ad me querelam tuā: de qua priùs, quàm respondeo, pauca præponam. Quantum memoria repetere præterita possum, nemo est mihi te amicus antiquior, SED * VETVSTAS HABET ALIQVID COMMVNE CVM MVLTIS: *amor nō habet*. Dilexi te, quo die cognoui: meque à te diligi iudicaui. Tuus deinde * discessus, isq; diuturnus, ambitio nostra, & vitæ dissimilitudo nō est passa volūtates nostras cōsuetudine cōglutinari. Tuū tamē erga me animū agnoui, multis annis ante bellū ciuile, cùm Cæsar esset in Gallia. Quod .n. vehementer mihi vtile esse putabas, nec inutile ipsi Cæsari, perfecisti, vt ille me diligeret, coleret, haberet in suis. Multa prætereo, quæ temporibus illis inter nos familiarissimè dicta, scripta, cōmunicata sunt: grauiora enim *o* sunt consecuta. Et initio belli ciuilis cùm Brundisium versus ires ad Cæsarem, venisti ad me in Formianum. Primùm hoc ipsum quanti, præsertim tēporibus illis? Deinde oblitum me putas consilij, sermonis, humanitatis

n v. c. valitudini.

* vetustas pro veteri amicitia, vt suprà, ep. 16

* in Galliā Cæsarē proconsulem secutus.

o q. v. c. secutus. I.

tatis tuæ? quibus rebus interesse memini Trebatium: Nec verò *p* oblitus sum literarum tuarum, quas ad me misisti, cùm Cæsari obuiam venissem in agro, vt arbitror, Trebulano. Secutum illud tempus est, cùm me ad Pompeium proficisci, siue pudor meus coēgit, siue officiū, siue fortuna. Quod officium tuum, quod studium vel in absentem me, *q* vel in præsenteis meos defuit? quem porrò omnes mei & mihi, & sibi te amiciorem iudicauerunt? Veni Brundisium. oblitúmne me putas, qua celeritate, vt primum audieris, ad me Tarento aduolaris? quæ tua fuerit *r* assessio, oratio, confirmatio animi mei, fracti communium miseriarum metu? Tandem aliquando Romæ esse cœpimus. quid defuit *s* nostræ familiaritati in maximis rebus? Quónam modo me gererem aduersus Cæsarem, vsus tuo cōsilio sum. In reliquis officiis, cui tu tribuisti, excepto Cæsare, præter me, vt domum ventitares, horásque multas sæpe suauissimo sermone consumeres? *t* tū cùm etiā, si meministi, vt hæc* φιλοσοφούμενα scriberē, tu me impulisti. Post Cæsaris reditū, quid tibi maiori curæ fuit, quàm vt essem ego illi quā familiarissimus? quod effeceras Quorsum igitur hæc oratio longior, quàm putarā? quia sum admiratus, te, qui hoc nosse deberes, quidquā à me cōmissum, quod esset *v* alienū à nostra amicitia credidisse. Nā præter hæc, quæ cōmemoraui, quę testata sunt, & illustria, habeo multa occultiora, quę vix verbis exequi possū. Omnia me tua delectāt: sed maximè, maxima, cùm fides in amicitia consiliū grauitas, cōstantia: tū lepos, humanitas, literæ. Quapropter redeo nunc ad querelam. Ego tę suffragiū tulisse * in illa lege, primùm nō credidi: deinde, si credidisse̅, nūquā id, siue aliqua iusta causa existimarē te fecisse. Dignitas tua facit, vt animaduertatur, quidquid facias: *x* maleuolētia autē hominū, vt nōnulla duriùs, quā à te facta sint, proferantur

p q. v. c. sum oblitus lit.
q Lam. vel in præsentē defuit?
r al. accessio.
s L. nostræ familiaritati? in maximis reb. quonā modo, &c.
t L. cū etiā tum si memin.
* libros de Finib. Tuscul. quæstiones. De Diuinatione & alia quæ scripserat afflicta republ.
v v. c. alienū nostra amic. & ita L.
* putat Manutius legē significari quam Cæsar (vt scripsit 3. de bello ciuili) pro debitoribus tulit: vt arbitri darētur, per quos fierēt æstimationes possessionum & rerum quātiquęq; earū ante bellū fuissent. vide infr. epist. 28. vbi conqueritur Mattius lege Cæsaris rem familiarem esse diminutam. *x* v. c. maliuolentia autem.

ferantur. Ea si tu non audis: quid dicam, nescio. equidem, si quando audio, tam defendo, quàm me scio à te *y* contra iniquos meos solere defendi. Defensio autem est duplex. Alia sunt, quæ *z* liquidò negare soleam: *vt de isto ipso suffragio.* alia, quæ defendam à te piè fieri, & humanè: vt *de curatione ludorum.* Sed te, hominem doctissimum, non fugit, si Cæsar rex fuerit, quod mihi quidem videtur, in vtramque partem de tuo officio disputari posse: vel in eam, qua ego vti soleo, laudandam esse fidẽ, & humanitatẽ tuam, qui amicum etiam mortuum diligas: vel in eam, qua nonnulli vtuntur, LIBERTATEM PATRIAE VITAE *amici anteponendam.* Ex his sermonibus vtinam essent delatæ ad te disputationes meæ. Illa verò duo, quæ maxima sunt *a* laudum tuarum, quis aut libentiùs, quàm ego, commemorat, aut sæpius: te, & nõ suscipiendi belli ciuilis grauissimũ auctorẽ fuisse, & moderandę victoriæ? in quo, qui mihi assentiretur, inuéni neminem. Quare habeo gratiã Trebatio, familiari nostro, qui mihi dedit *b* causam harum literarũ: quibus nisi credideris, me omnis officij & humanitatis expertem iudicaris: quod nec mihi grauius quidquam potest esse, nec a te alienius. Vale.

y L. contra inimicos meos.
z L. aliquãdo.
a q.v.c. laudium tuar.
b fort. an sam. har.

ARGVMENTVM.

Respondet superiori epistolæ, purgátque se aduersus vituperatores suos.

C. MATIVS M. T. C. S. P. D. 28

MAGNAM voluptatem ex tuis literis cepi, quòd, quam speraram, atque optaram, habere te de me opinionẽ, cognoui. De qua etsi nõ dubitabã, tamen, quia maximi æstimabã, vt incorrupta maneret, laborabã. Conscius autem mihi erã, nihil à me cõmissum esse, quod boni cuiusquã offenderet animũ. Eò minùs credebã, plurimis, atq; optimis artibus ornato tibi temere quidquã persuaderi potuisse, præsertim in quem mea propensa, & perpetua fuisset atque esset beneuolentia. Quod *d* quando, vt volui, scio esse: respon-

c v.c. beniuolentia.
d v.c. quoniã. & ita L.

de-

debo criminibus, quibus tu pro me, vt par erat, e tua singulari bonitate & amicitia nostra sæpe restitisti. Nota enim mihi sunt, quę in me post Cęsaris mortem contulerint. Vitio mihi dant, quòd mortem hominis necessarij grauiter fero: atque eum, quem dilexi periisse, indignor. 1 Aiunt * enim, PATRIAM AMICITIAE PRAEPONENDAM esse: f perinde ac si iam vicerint, obitum eius reipub. fuisse vtilem. Sed non agam astutè. Fateor me ad istum gradum sapientiæ non g peruenisse. Neq; n. Cęsarē in dissētione ciuili sum secutus, sed amicum, quamquam re offendebar, tamen nō deserui: neque bellum vmquam ciuile, aut etiā caussam dissentionis probaui: quam etiam nascentē extingui, summè studui. Itáque in victoria hominis necessarij, neque honoris, neque pecuniæ dulcedine sum captus: quibus præmiis reliqui, minùs apud eum, quàm ego, cùm possem, immoderatè sunt abusi. Atque etiam res familiaris mea, * lege Cæsaris h diminuta est: cuius beneficio plerique, qui Cæsaris morte lætantur, remanserunt in ciuitate ciuibus victis, vt parceretur, æquè ac pro mea salute, laboraui. Possum igitur, qui omneis voluerim incolumeis eum à quo id impetratum est, i periisse non indignari: cùm præsertim iidem homines illi & inuidiæ, & exitio fuerint? k plecteris ergo, inquiunt, quando factum nostrum improbare audes. O superbiam inauditam! alios in facinore gloriari, aliis ne dolere quidem impunè licere. At hæc etiam seruis semper libera fuerunt, timerent, l gauderent, dolerent suo potiùs, quàm alterius arbitrio, quæ nunc isti, vt quidem dictitant, libertatis auctores, metu nobis extorquere conantur. Sed nihil agunt. Nullius vmquam periculi terroribus ab officio, aut ab humanitate desciscam. NVMQVAM ENIM HONESTAM MORTEM FVGIENDAM SAEPE ETIAM APPETENDAM putaui. Sed quid mihi m succensent, si id opto, pœniteat eos sui facti? Cupio enim, Cæsaris mor-

e fort. pro tuia singul.

* Vict. patriæ amicitiam al. vt patriæ libertatem.

f L. proinde.

g L. venisse.

* diximus in epistola superiori.

h L. deminuta est.

i L. perisse. & ita v.c.

k al. plecteris.

l v.c. dolerent, gauderent suo pot.

*al. pro viri li.

tem omnibus esse acerbā. z Atq; debeo pro * ciuili partem remp. velle saluam. Id quidem me cupere, nisi & antè acta vita, & reliqua mea spes, tacente me, probat, dicendo vincere non postulo. Quare maiorem in modum te rogo, vt rem potiorem oratione ducas: mihíque si sentis expedire, rectè fieri, credas nullam cōmunionem cum improbis esse posse. An quod adolescens præstiti, *cùm etiam errare cum excusatione possem*, id nunc, ætate præcipitata commutem, ac me ipse retexam? Non faciam: neq; quod displiceat, committā, præterquam quod hominis coniunctissimi, ac viri amplissimi doleo grauem casum. Quòd si aliter essē animatus, numquam quod facerem, negarem: ne & in peccando improbus, & in dissimulando timidus, ac vanus existimarer. At ludos, quos Cæsaris victoriæ Cæsar adolescens fecit, curaui. At id ad priuatum officium, non ad statum reipu. pertinebat. Quod tamen munus & hominis amicissimi memoriæ, *n* ac honoribus præstare, etiā mortui, debui: & optimæ spei, adolescenti, † ac dignissimo *o* Cæsari petenti negare non potui. Veni etiam consulis Antonij sæpe domum, salutandi causa: ad quem, qui me parum patriæ amātem esse existimant, rogandi quidem aliquid, aut auferendi causa, frequenteis ventitasse reperies. Sed quæ hæc est arrogantia, quòd Cæsar numquā interpellauit, quin, quibus vellem, atq; etiā quos ipse non diligebat, tamen iis vterer: eos qui mihi amicum eripuerunt, carpendo me efficere, conari, ne quos velim, diligam? Sed non vereor, ne aut meæ vitæ modestia parum valitura sit in posterū contra falsos rumores: *p* aut etiam ij, qui me non amant, propter meam in Cæsarem cōstantiam, nō malint mei, quàm sui simileis amicos habere. Mihi quidem si optata contingent: quod reliquum est vitæ in otio Rhodi degam, sin casus aliquis interpellarit: ita ero Romæ, vt rectè fieri semper cupiā. Trebatio nostro magnas gratias ago, quòd tuum

n L. atque honoribus.

o L. Cæsare.

p L. aut ne etiā ij, qui.

tuum erga me animum simplicem, atque amicum aperuit: & quòd eum, quem semper dilexi lubenter, quo magis iure colere, atque obseruare deberem, fecit. Bene vale, & me dilige.

ARGVMENTVM.

Proficiscens in Græciam, res suas Oppio commendat, commemoratis antè beneficiis ab eo acceptis. Antonio & Dolabella Coss.

M. T. C. M. OPPIO, S. 29

DVBITANTI mihi (quod scit Atticus noster) de hoc toto consilio * profectionis, quod in vtramque partem in mentem multa veniebant, magnum pondus accessit ad tollendam dubitationem, iudicium, & consilium tuum. Nam & scripsisti apertè, quid tibi videretur: & Atticus ad me sermonem tuum pertulit. Semper iudicaui, in te & in capiendo consilio prudentiam summam esse, & in dando fidem: maximéque sum expertus, cùm initio ciuilis belli per literas te consuluissem, quid mihi faciendum esse censeres: eundúmne ad Pompeium, an manendum in Italia. Suasisti, vt consulerē dignitati meæ. ex quo, quid sentires, intellexi: i q & sum admiratus * fidem tuam, & in consilio dando religionem: quod cū aliud malle * amicissimū tuū putares, antiquiùs tibi officiū meū, quā illius voluntas fuit. Equidē & ante hoc tempus te dilexi, & semper me à te diligi sensi. Et cū abessem, atque in magnis periculis essē: & me absentē, & meos præsenteis à te cultos, & defensos esse, memini. Et post meū reditum quā familiariter mecū vixeris, quæque ego de te & senserim, & prædicarim, omnes, qui solēt hęc animaduertere, testeis habemus. Grauissimum verò iudicium de mea fide, & de constantia fecisti cū, post mortem Cæsaris, totum te ad amicitiam meam contulisti. Quod tuum iudicium, nisi mea summa r beneuolentia erga te, omnibúsque meritis comprobaro, ipse me hominem non curabo. Tu, mi Oppi, conseruabis amorem tuum (etsi mo-

* in Græcia.

q L. simque admiratus & fidem t.
* al. tuam in consilio dando & religionem.
* id est, Cæsarem.

r v. c. beniuolentia.

re magis hoc quidem scribo, quàm quo te admonendum putem) meáque omnia tuebere: quæ tibi ne ignota essent Attico mandaui: à me autem, cùm paulùm otij nacti erimus, vberiores literas exspectato. Da operam vt valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Familiareis, Liber XII. Ad C. Cassium, & alios.

ARGVMENTVM.

Dolabellæ facinus laudat. Queritur, tyranno Cæsare extincto, tyrannide adhuc sublatam non esse. Hortatur Cassium vt vnà cum Bruto rempubl. liberet. Antonio & Dolabella Coss.

M. T. C. C. CASSIO, S. P. D. I

FINEM nullũ facio, mihi crede, Cassi, de te, & de Bruto nostro, id est, de tota rep. cogitandi: cuius omnis spes in vobis est, & in D. Bruto. Quã quidem iam habeo ipse meliorem, republ. à Dolabella méo præclarissimè gesta. Manabat enim illud malum vrbanũ, & ita corroborabatur quotidie, vt ego quidẽ & vrbi & otio diffiderem vrbano. Sed ita cõpressum est, vt *a* mihi videamur omne iam ad tempus ab illo duntaxat* sordidissimo periculo tuti futuri. Reliqua, magna sunt, & multa: sed posita omnia sunt in vobis. quamquã primum quidque explicemus. Nam, vt adhuc quidem actum est, non regno, sed rege liberati videmus;* interfecto enim, rege, regios omneis nutus *b* tuemur. Neq; verò id solùm, sed etiã, quę ipse ille si viueret, nõ faceret, ea nos quasi cogitata ab illo probamus. Nec eius quidem rei finem

a al. vt videamur omne.
* al. fœdissimo.
* sic Att. 14. epist. sublato tyranno, tyrannidem manere video.
b fort. intuemur.

finem video. Tabulæ figuntur: immunitates dantur: pecuniæ maximæ describuntur: exules reducũtur: senatusconsulta falsa referuntur: vt tantummodo odium illud hominis impuri, & seruitutis dolor depulsus esse videatur resp. iaceat in his perturbationibus, in quas eam ille coniecit. Hæc omnia a vobis sunt expedienda. nec hoc cogitandum satis iã habere remp. à vobis. Habet illa quidẽ tantũ, quantũ nunquam mihi in mentem venit optare, sed contenta non est, & pro magnitudine & animi, & beneficij vestri à vobis magna desiderat. Adhuc vlta suas iniurias est per vos, interitu tyranni: nihil amplius. Ornamenta verò sua quæ recuperauit? an quod ei mortuo paret, quem viuum ferre non poterat? *d* cuius æra refigere debebamus, eius etiam chirographa defendimus? At enim ita decreuimus. Fecimus id quidẽ temporib. cedentes: quæ valent in rep. plurimũ. Sed immoderatè quidam, & ingratè nostra facilitate abutũtur. Verum hæc propediem, & multa alia coràm. Interim velim sic tibi persuadeas, mihi cũ reipub. quam semper habui carissimam, tum amoris nostri, causa, maximæ curæ esse tuam dignitatem. Da operam, vt valeas.

c L. discribuntur. al. distribuuntur.

d fort. an quòd, cuius æra ref. al. aram. vt II. ep. Fam. epist. 7.

ARGVMENTVM.

Inuehitur in Antonij immoderatam potentiam, reipu. statum describit: Eodem anno.

M. T. C. CASSIO, S. P. D. 2

VEHEMENTER lætor, tibi probari sententiam, & orationem meam: qua si sæpius vti liceret, nihil esset negotij libertatẽ, & rempu. recuperare. Sed homo * amens & perditus, multũq; nequior, quã ille ipse, quẽ tu nequissimũ occisũ esse dixisti, cædis initiũ quærit: nullámq; aliã ob causam me * auctorẽ fuisse Cæsaris interficiendi criminatur, nisi, vt in me veterani incitentur. Quod ego periculũ non extimesco, modo facti vestri gloriam cũ mea laude e cõmunicẽ. Ita * nec Pisoni, qui in eũ primus inuectus est, nullo assentiẽte. nec mihi qui

* Antonius.
* vid. epist. sequentem.
e L. communicet. & ita v.c.
* vide Phi. 1. & 5.

* vide Philip. 7.
f L.a.d.XIII. Kal.
* al. at quã. al.atque.al. ad quem.
* Tiburtina quam Antonius occupauerat. Philip. 5.
* septemdecim Phil. 5.
g v.c.visus est,& ita L.
* L.Pisonẽ, qui primus, Ciceronẽ, qui secundus P. Seruilium, qui tertius est in Antoniũ inuectus.
* M.Lepid. qui vxorem habebat sororem M. Bruti,vnã, alteram Casſius.
h L.disrumpitur. vide 14.Att.ep.2.
i v.c.valitu.
* Hirtio & Pansa.
k L.reciperabit.& ita v.c.
l fort. qui siue ad me quidem referent,mea tibi t.
m v.c.beniuolentia.

idem tricesimo pòst die feci:nec P. Seruilio, qui me est consecutus,tutò in senatũ venire licet.Cędem enim * gladiator quærit,eiúsque initium *f* ad XIII Kal.Octobr.à me se facturum putauit. 1 * Ad quã paratus venerat,cùm in villa * Metelli * cõplureis dies cõmentatus esset.Quæ autẽ,in lustris, & in vino commentatio potuit esse?Itaque omnibus *g* est visus,vt ad te antea scripsi,suo more vomere,non dicere.Quare quòd scribis te confidere, auctoritate, & eloquentia nostra aliquid profici posse:non nihil,vt in tantis malis est profectũ.Intelligit enim popu.Ro. * treis esse cõsulareis, qui, quia quę de rep.benè senserint,liberè locuti sunt, tutò in senatũ venire nõ posſint.Nec est prætereà quòd quidquã exspectes.Tuus enim * necessarius affinitate noua delectatur.Itaque iam non est studiosus ludorũ,infinitóq; fratris tui plausu *h* dirũpitur.Alter item affinis nouis cõmentariis Cæsaris delinitus est.Sed hæc tolerabilia:illud non ferendum,quòd est,qui vestro anno consulẽ filium suũ futurũ putet,ob eamq; causam se huic latroni deseruire præ se ferat. Nã L. Cotta familiaris meus, fatali quadã desperatione, vt ait,minùs in senatũ venit.L.Cæsar,optimus,& fortisſimus ciuis,*i* valetudine impeditur.Seru.Sulpicius & summa auctoritate,& optimè sentiens,nõ adest.Reliquos,* exceptis designatis,ignosce mihi,si nõ numero consulareis. Habes auctores cõsilij publici:qui numerus etiam bonis rebus, exiguus esset, quid censes perditis?Quare spes est omnis in vobis: qui si idcirco abestis,vt sitis in tuto:ne in vobis quidẽ.sin aliquid dignum vestra gloria cogitatis:velim saluis nobis.sin id minùs,res tamen publica per vos breui tempore ius suum *k* recuperabit. Ego tuis neque desum,neque deero. *l* qui siue ad me referent,siue non:mea tibi tamen *m* beneuolentia, fidésque præstabitur. Vale.

ARGVMENTVM.

In Antoniũ iterũ inuehitur.Spem esse in Casſio scribit.

Eodem anno. M. T. C.

M. T. C. C. CASSIO, S. P. D. 3

AVGET tuus amicus furorem in dies: primùm in * statua quam posuit in Rostris, inscripsit, PARENTI OPT. MER. vt non modò sicarij, sed iam etiam *n* parricidæ iudicemini quid dico, iudicemini? iudicemur potiùs. Vestri enim pulcherrimi facti ille furiosus me principẽ dicit fuisse. Vtinam quidem fuissem: molestus nobis esset. Sed hoc *o* vestrum fuit: quod quando præteriit, vtinam haberem *p* quid darem vobis consilij. Sed ne mihi quidem ipsi reperio, quid faciendum sit. *Quid enim est, quod contra vim sine vi fieri possit?* Consilium autem omne hoc est illorum, vt mortem Cęsaris persequantur. Itaque ante diẽ *q* sext. Non. Octob. productus in contionem à * Canutio, turpissimè ille quidem discessit: sed tamen ea dixit de conseruatoribus patriæ, quæ dici deberent de proditoribus De me quidem *r* non dubitanter, quin omnia de meo consilio & vos fecissetis, & Canutius faceret. Cetera cuiusmodi sint, ex hoc iudica, quòd legato tuo viaticum eripuerunt. Quid eos interpretari putas, cùm hoc faciunt? Ad hostem scilicet portari. O rem miseram! *domum ferre non potuimus:* conseruo seruimus.* Et tamen, me quidem fauente magis, quàm sperante, etiam nunc residet spes in virtute tua. Sed vbi sunt copiæ? De reliquo, malo teipsum loqui tecum, quàm dicta nostra cognoscere. Vale.

* ea fuit Cæsaris à Dolabella euersa. 14. Att. 17.
n L. patricidæ.
o al. vestrum est.
p q. v. c. quid vobis daré consilij.
q L. VI. Nonas.
* tribuno Plebis, quẽ postea necauit Octauianus. Velleius. l. 2. Suet. de claris Rheto. Dio. 48.
r L. nõ dubitãt, quin.
* Antonio.

ARGVMENTVM.

De Antonij nequitia. De populo. De senatu. De legatis ad Antonium missis. De Cassio. Hirtio & Pansa COSS.

M. T. C. C. CASSIO, S. P. D. 4

VELLEM idibus * Martiis me ad cenã inuitasses, reliquiarũ nihil fuisset. *s* Nũc me reliquiæ vestræ exercent, & quidẽ præter ceteros me: quãquam egregios * cõsules habemus: sed turpissimos consulareis: senatũ fortem, sed infimo quẽque honore fortissimum. Populo verò nihil fortius, nihil

* idem supra lib. 10. ep. 28.
s L. Nũc reliquiæ nos exercent.
* Hirtium & Pansam.

meliùs, Italiáque vniuersa. Nihil autem fœdius Philippo, & Pisone. t legatis, nihil flagitiosius: qui cùm essent missi, vt Antonio ex senatus sententia certas * res nunciarent: cùm ille earum rerum nulli paruisset, vltrò ab illo ad nos intolerabilia postulata retulerunt. Itáque ad nos concurritur: factique iam in re * salutari populares sumus. Sed tu quid ageres, quid acturus, vbi denique esses, nesciebam. Fama nuntiabat te esse in Syria: auctor erat nemo. De Bruto, quo propiùs est, eò firmiora videntur esse, quæ nuntiantur. Dolabella valde vituperabatur ab hominibus nō insulsis, quòd tibi tam citò succederet, cùm tu vix dum triginta dies in Syria fuisses. Itáque cōstabat eum recipi in Syriam non oportere. Summa laus & tua, & Bruti est, quod exercitum præter spem existimamini comparasse. Scriberē plura, si rem, causámque nossem. Nunc quæ scribo, scribo ex opinione hominum, atque fama, Tuas literas auidè exspecto. Vale.

t vox legatis, abest à q.v.c.
* vt Mutinæ obsidionem relinqueret
* multi in re pernicio sa fuerunt populares, Gracchi, Clodius, Cæsar.

ARGVMENTVM.

M. Bruti laudibus Cassium accendit. Addit de Mutinensi bello. De statu Reip. Eodem anno.

M. T. C. CASSIO, S. P. D. 5

HYEMEM credo adhuc prohibuisse, quo minus de te certum haberemus, quid ageres, maximéque vbi esses. Loquebantur omnes tamen, credo, quòd volebant in Syria te esse: habere copias. Id autem facilius credebatur, quia simile vero videbatur. Brutus quidem noster egregiam laudem est consecutus. Res enim tātas gessit, támq; inopinatas, vt eę, cùm per se gratæ essent: tum gratiores propter celeritatem. Quòd si tu ea tenes, quę putamus: magnis subsidiis fulta resp. est. A prima enim ora Græciæ, * vsque ad * Aegyptum optimorum ciuium imperiis muniti erimus, & copiis. Quāquam, nisi me fallebat, res sic se habebat, u vt totius belli omne discrimē in D. Bruto positum videretur: qui si, vt sperabamus, erupisset Mutina, nihil

* quam tenebat Brutus.
* quam tenebat Cassius.
u al. vt omne totius belli discr.

nihil belli reliquum fore videbatur. Paruis omninò iam copiis obsidebatur, quòd magno præsidio Bononiā tenebat Antonius. Erat autē * Cliternæ noster Hirtius:ad Forū,* Corneliū Cæsar: vterque cum firmo exercitu magnásque Romæ Pansa copias x x delectu Italiæ compararat. Hyēs adhuc rem geri prohibuerat. Hirtius nihil nisi cōsideratè, vt mihi crebris literis significaturus videbatur Præter Bononiā & Rhegium Lepidi, Parmā, totā Galliam tenebamus, studiosissimā reipu. u Tuos etiā clienteis Transpadanos mirificè coniunctos cum causa habebamus. Erat firmissimus senatus exceptis consularibus:ex quibus vnus L. Cæsar * firmus est,& rectus. Ser. Sulpitij morte, magnum præsidiū amisimus Reliqui partim inertes, partim improbi: nonnulli inuident eorum laudi, quos in rep. probari vident. Populi verò R. totiusq; Italiæ mira cōsensio est. Hæc erant ferè, quæ tibi nota esse vellem. Nunc autem opto, vt ab istis Orientis partibus virtutis tuæ lumen eluceat. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat Strabonem. In Cassio & M. Bruto, si res ad Mutinam malè geratur, spem omnem reipub. sitam esse dicit. Eodem anno.

M. T. C. CASSIO, S. P. D. 6

QVI status rerū fuerit, tum, cū has literas dedi, scire poteris ex C. Titio Strabone, viro bono, & optimè de rep. sentiente. nā quid dicam, cupidissimo tui, qui domo, & fortunis relictis, ad te potissimum profectus sit? Itáque eum tibi ne cōmendo quidē aduentus ipsius ad te satis eum cōmendabit. Tu velim sic existimes, tibíque persuadeas, omne perfugiū honorum, in te, & Bruto esse positum, si, quod nolim. aduersi quid euenerit. Res, cū hæc scribebam, erat in extremū z deducta discrimen. Brutus enim Mutinæ vix iam sustinebat. Qui si conseruatus erit vicimus: a sin (quod dij omen auertant) omnis omnium cursus est ad

* Cliternæ Pli. Strabo.
* quod postea Longobardorum temporibus Imola vocatum est.
x L. ex dilectis Ital. comp.
* al. comparat.
y L. tuos enim client.
* suprà ep. 2.
z L. adducta discr. & ita v.c.
a al. sin oppressus erit (quod dij &c.

vos. Proinde fac tantũ animum habeas, tantúmq; apparatum quanto opus est ad vniuersam rempu. recuperandam. Vale.

ARGVMENTVM.

De his quæ in senatu & ad populum Cassij nomine egerit. Eodem anno.

M. T. C. C. CASSIO, S. P. D. 7

Philip. II. ¸ōtio hæc non extat.

QVANTO studio dignitatem tuam, & * in senatu, & * ad populum defenderim, ex tuis te malo, quã ex me, cognoscere. Quæ mea sententia in senatu facilè valuisset, nisi Pansa vehementer obstitisset. Ea sententia dicta productus sum in contentionem à tribuno plebis, M. Seruilio. Dixi de te, quæ potui, tanta cõtentione quãtũ forum est, tanto clamore, consensúque populi, vt nihil vnquam simile viderim. Id velim mihi ignoscas, quòd inuita * socru tua fecerim. Mulier timida verebatur, ne Pansæ animus offenderetur. In contione quidem Pansa dixit, matrem quoque tuã, &* fratrẽ illã à me sententiã noluisse dici. Sed me hæc non mouebant: alia malebã. Fauebam & reipu. cui semper faui, & dignitati, ac gloriæ tuæ. Quòd autẽ, & in senatu plurib. verbis disserui, & dixi in cõtione, in eo velim fidem meã liberes: Promisi enim, & prope confirmaui, te nõ exspectasse, nec exspectaturũ decreta nostra: sed teipsũ tuo more rẽp. defensurum. &, quãquam nihildũ audieramus, nec vbi esses, nec quas copias haberes: tamẽ sic statuebã, omneis, quæ in istis partib. b essent opes, copiásque tuas esse: per téq; Asiam prouinciam cõfidebam iam reip. recuperatam. Tu fac in augenda gloria teipsum vincas. Vale.

*Seruilia Catonis Vticensis sorore, M. Bruti matre, & Tertulliæ Cassij vxoris.
* Cassium.

b fort. essẽt, opes copiæque.

ARGVMENTVM.

Renouatum esse Lepidi scelere bellum Cassium hortatur ad remp. liberandam. Eodem anno.

M. T. C. C. CASSIO, S. P. D. 8

SCELVS * affinis tui, Lepidi, summãq; leuitatẽ, & incõstantiã, ex actis, quæ ad te mitti certò scio, cognosse te arbitror. Itaq; nos, * confecto bello, vt arbitrabamur renouatũ bellũ gerimus: spéque

* qua se Lepidus cum Antonio cõiunxerat.
* Victo ad Mutinam Antonio.

omnẽ in D. Bruto,& Planco habemus : si verum quæris in te,& in meo Bruto, non solũ ad præsens perfugiũ, si (quod nolim) aduersi quid acciderit, sed etiã ad cõfirmationẽ perpetuæ libertatis. Nos hîc de Dolabella audiebamus, quæ vellemus: sed certos auctores nõ habebamus. Te quidẽ magnũ hominem,& præsenti iudicio,& reliqui temporis exspectatione scito esse. Hoc tibi proposito, fac vt ad summa contendas. Nihil est tantũ, quod nõ P. R. à te perfici, atq; obtineri posse iudicet. Vale.

ARGVMENTVM.

Iterum Lepidi cum Antonio belli renouandi nouam dedisse causam queritur. Cassium in Italiam ad Remp liberandam vocat. Eodem anno.

M. T. C. CASSIO, S. P. D. 9

BREVITAS tuarum literarũ me quoq; breuiorẽ in scribendo facit:& verè vt dicã nõ satis occurrit, quid scribam nostras enim res in actis perferri ad te certò scio tuas autẽ ignoramus. Tanquam enim clausa sit Asia, sic nihil perfertur ad nos, præter rumores de oppresso Dolabella, satis illos quidẽ constanteis, sed adhuc sine auctore. Nos, confectum bellũ cùm putaremus, repente à Lepido tuo in summam sollicitudinem adducti sumus. Itáque persuade tibi maximam reip spem in te,& in tuis copiis esse. Firmos omnino exercitus habemus, sed tamen, vt omnia (vt spero) prosperè procedant, multum interest te venire. Exigua est enim spes reipubl nam nullam non libet dicere : sed quæcumque est, ea despondetur anno consulatus tui. Vale.

ARGVMENTVM.

Lepidũ hostẽ à Senatu iudicatũ. Cassij cũ exercitu aduẽtum in Italiam omnino exoptari scribit. Eod. an.

M. T. C. C. CASSIO, S. P. D. 10

LEPIDVS, tuus affinis, meus familiaris, Pridie kalendas Quinctileis sententiis omnibus hostis à senatu iudicatus est: ceteríque, qui vnà cũ illo à rep. defecerũt: quib. tamen ad sanitatem

eodem

redeundi ante Kal. Septem. potestas facta est. Fortis sanè senatus, sed maximè spe subsidij tui. Bellum quidem, cùm hæc scribebam, sanè magnum erat, scelere, & leuitate Lepidi. Nos de Dolabella quotidie, quæ volumus, audimus: sed adhuc sine capite, sine auctore, rumore, nuntio. Quod cùm ita esset, tamē literis tuis, quas Nonis Maiis ex castris datas acceperamus, ita persuasum erat ciuitati, vt illum iam oppressum omnes arbitrarētur, te autē in Italiam venire cū exercitu: vt, si hæc ex sententia confecta essent, *c* consilio, atq; auctoritate tua: sin quid fortè titubatū esset, vt sit in bello, exercitu tuo niteremur. Quem quidē ego exercitum *d* quibuscunq; potero rebus ornabo, cuius rei tum tempus erit, cùm, quid opis reip. laturus exercitus sit, aut quid iam tulerit, notum esse cœperit. Nam adhuc tantū conatus audiūtur, optimi illi quidē, & præclarissimi, sed gesta res exspectatur: quam quidē aut iam esse aliquam, aut appropinquare confido. Tua virtute, & magnitudine animi nihil est nobilius. itaq; optamus, vt, quàm primùm te in Italia videamus. rempu. nos habere arbitrabimur, si vos habebimus. Præclarè viceramus, nisi spoliatum, inermen fugientē Lepidus recepisset Antonium. Itaq; nunquam tanto odio ciuitati Antonius fuit, quāto est Lepidus. Ille enim ex turbulenta repub. hic ex pace, & victoria bellum excitauit. Huic oppositos consules designatos habemus: in quibus est *e* magna quidem spes, sed anceps cura propter incertos exitus prœliorū. Persuade tibi igitur, in te, & in Bruto tuo esse omnia: vos exspectari: Brutum quidem iam, iamque. Quod si, vt spero, victis hostibus nostris veneritis: tamen auctoritate vestra respubl. exsurget, & in aliquo statu tolerabili consistet. Sunt enim permulta, quibus erit medendum: etiam si reip. satis esse videbitur sceleribus hostium liberata. Vale.

c li. vulg. cō silio, atque auctoritate tua roboramur, sin quid.

d q. v. c. verbis, quibuscumque potero, rebúsque orn.

e L. magna illa quidem sp. & ita v. c.

ARGVMENTVM

Scribit à quibus copias acceperit, séque & Rempubl.

commen

commendat. Eodem anno, ante Mutinensem victoriam.

C. CASSIVS PRO COS. M. T. C.
S. P. D. 11

f SI vales, bene est: ego quidem valeo. In Syriam me profectũ esse scito ad * L. Murcum, & Q. * Crispum, imperatores. Viri fortes, optimiq; ciues, posteà quàm audierunt, quæ Romæ gererentur, exercitus mihi tradiderunt: ipsique mecum vnà fortissimo animo rempub. administrant. Item legionem quam Q. Cæcilius * Bassus habuit, ad me venisse *g* scito. Quatuórque legiones, quas A. * Allienus ex Aegypto eduxit, traditas ab eo mihi esse scito. Nunc te cohortatione non puto indigere, vt nos absenteis, rémque publicam, quãtum opus est, defendas. Scire te volo, firma præsidia vobis, senatuique non deesse, vt optima spe, & maximo animo remp. defendas. Reliqua tecum aget L. Carteius, familiaris meus. Vale. Data Nonis Martiis, ex castris * Taricheis.

f L. V. S. B. E. E. Q. V.
* epist. seq. Phi. 11. App. 4. Dion. 47. & 48.
* al. Q. Marciũ Crispũ, ipsum quoque trium legionũ ducẽ. Philip. 11. App. & Dion.
* Philip. 11. Strab. 16. Dion. 47.
g delet hoc loco, scito.
* legatus Dolabellæ.
* Oppido Iudææ Pli. l. 5. c. 15. Ioseph. de bello Iudaico.

ARGVMENTVM.

Beneuolentiam Ciceronis erga se, suámque dignitatem, suos duces ac milites commendat. Scribit se in Ciliciam iturum. Eodem anno.

C. CASSIVS PRO COS. M. T. C.
S. P. D. 12

h SI vales, bene est: ego quidem valeo. Legi tuas literas, in quibus mirificum tuum erga me amorẽ recognoui. Videbaris enim nõ solùm fauere nobis, id quod & nostra & reip. causa semper fecisti: sed etiam grauem curam suscepisse, vehementérq; esse de nobis sollicitus. Itaque, quòd te primùm existimare putabam, nos oppressa rep. quiescere nõ posse: deinde, cùm suspicarerer *i* nos moliri, * quòd te sollicitum esse, & de salute nostra, & de rerum euentu putabam: simul ac legiones accepi, quas A. Allienus eduxerat ex Ægypto, scripsi ad te, *l* tabellarióśq; complureis Romã misi. Scripsi etiam ad senatum literas, quas reddi vetui

h L. S. V. B. E. E. Q. V.
i fortè nos aliquid mol.
* L. & te sollicitum.
l L. ac tabellarios compl.

vetui prius, quàm tibi recitatæ essent: si fortè mei obtemperare mihi *m* voluerunt. Quòd si literæ perlatæ non sunt, non dubito, quin Dolabella, qui, nefariè ∵ Trebonio occiso, Asiam occupauit, tabellarios meos *n* deprehenderit, literásque interceperit. Exercitus omneis, *o* qui in Syria fuêre, teneo. Habui paululum moræ, dum promissa militibus persoluo. Nunc iam sum expeditus. A te peto vt dignitatem meam *p* tibi commendatam habeas, si me intelligis, nullum neque periculum, neque laborem patriæ denegasse: si contra importunissimos latrones arma cepi *q* te hortante, & auctore: si non solùm exercitum ad remp. libertatémque defendendam comparaui, sed etiam crudelissimis tyrannis eripui. Quem si occupasset Dolabella, non solùm aduentu, sed etiam opinione, & exspectatione exercitus sui Antonium confirmasset. Quas ob res milites tuêre, si eos mirificè de rep. meritos esse animaduertis: & effice, ne quem pœniteat, remp. quàm spem prædæ, & rapinarum, sequi maluisse. Item Marci, & Crispi, imperatorum, dignitatem, quantum est in te, tuêre. Nam Bassus miserè noluit mihi legionem tradere. Quòd nisi milites inuito eo legatos ad me misissent, clausam Apameam tenuisset, quoad vi esset expugnata. Hæc à te peto, non solùm reipub. quæ tibi semper fuit carissima, sed etiam amicitiæ nostræ nomine, quam confido apud te plurimum posse. Crede mihi, hunc exercitum quem habeo, senatus, atque optimi cuiusque esse, maximéque tuum. De cuius voluntate assiduè audiendo, mirificè te diligit, carúmque habet. Qui si intellexerit, commoda sua *r* curæ tibi esse: debere etiam se tibi omnia putabit. Literis scriptis audiui Dolabellam in Ciliciam venisse cum suis copiis. proficiscar in Ciliciam. quid egerim, *s* celeriter vt scias dabo operam. Ac velim, vt meremur, de repu. sic felices simus. Fac valeas, méque ames. Nonis Maiis, ex castris. Vale.

m L. voluerint.
∵ vide Philipp. II.
n L. deprenderit.
o q. v. c. qui in Asia fuerunt.
p q. v. c. commendatam tibi hab.
q al. te hortatore.
r v. c. tibi curæ esse. & ita L.
s q. v. c. vt scias celeriter, dabo operam.

ARGVMENTVM.

Gratulatur de victoria Mutinensi. Ciceronem commendat, res à se gestas exponit. Eodem anno.

t C. CASSIVS, S. D. M. T. C. 15

y SI vales bene est: ego quidem valeo. Cùm reipub. vel salute, vel victoria gaudemus tum instauratione tuarum laudum, quòd maximus consularis maximum consulem te ipse vicisti, & lætamur, & mirari satis non possumus. Fatale nescio quid tuæ virtuti datum: id quod x iam sæpe experti sumus. ✝ Est enim tua toga omnium armis felicior: quæ nunc quoque nobis penè victã remp. ex manibus hostium eripuit, ac reddidit. Nunc ergo viuemus liberi: nunc te, omnium maxime ciuis, & mihi carissime, id quod maximè reip. tenebris comperisti: nunc te habebimus testem nostri & in te, & in coniunctissimam tibi remp. amoris: &, quæ sæpe pollicitus es te & taciturum, y dum seruiremus: & dicturum de me tũ, cùm mihi profutura essent: z nunc illa non ego quidem dici tantopere desiderabo, quàm sentiri à te ipso. Neque enim omnium iudicio malim me à te commendari, quàm ipse tuo iudicio a dignè, ac mereor, commendatus esse: † vt hæc nouissima nostra facta, 1 non subita, b nec inconuenientia, sed similia illis cogitationibus, quarum tu testis es, fuisse iudices, méque ad optimam spem patriæ non minimum tibi ipsi producendum putes. Sunt tibi, M. Tulli, liberi, propinquíque, digni quidem te & meritò tibi carissimi. esse etiam debent in rep. proximè hos cari, qui studiorum tuorũ sunt æmuli: quorũ esse cupio tibi copiã. Sed tamen non maxima me turba puto excludi, quo minùs tibi vacet me excipere, & ad omnia, quæ velis, & probes producere. Animũ tibi nostrum fortasse probauimus. c ingeniũ certè diutina seruitus, qualecunque est, minus tamen, quàm erat, passa est videri. Nos ex ora maritima Asiæ prouinciæ, & ex insulis, quas potuimus, naueis deduximus. d Delectum remigum,

t fort. Q. CASSIVS. v. L. S. V. B. E. E. Q. V.

x L. sæpe iam exp. & ita v. c.

✝ sæpe enim togatus reipu. profuit. Cicero l. 15. ep. 4.

y q. v. c. dum serui essemus.

z L. nunc nõ illa ego quidem d.

a al. proinde, ac.

b al. nec disconueniẽtia.

Vrs. obuenientia. Victor. nec conuenientia.

c q. v. c. ingeniũ diutina seruitus, certè, qualec.

d L. Dilectum.

migum, magna contumacia ciuitatum, tamē satis celeriter habuimus. Secuti sumus classem Dolabellæ, cui *e* Lucilius præerat: qui spem sæpe trāsitionis præbendo, *f* neque vmquam non deducēdo, nouissimè Corycum se contulit, & clauso portu se tenere cœpit. Nos, illa relicta, quod & in castra peruenire satius esse putabamus, & sequebatur classis altera, quam anno priore in * Bithynia Tullius Cimber cōpararat, cui Turulius quæstor præerat: Cyprum petiuimus. Ibi quæ cognouimus scribere ad vos quàm celerrimè voluimus. Dolabellam, vt Tarsenses pessimi socij ita Laodiceni, multò amentiores, vltrò *g* accersierunt: ex quibus vtrisque ciuitatibus, Græcorum militū numero, speciem exercitus effecit. Castra habet ante oppidum Laodiceam posita: & partem muri demolitus est: & castra oppido coniunxit. Cassius noster cū decē legionib. & cohortib. viginti auxiliariis, *h* & quatuor millibus equitum à millibus passuum viginti castra habet posita. *i* ἀπάλλακτοι: & existimat, se sine prœlio posse vincere: Nam iam ternis tetradrachmis triticum penes Dolabellam *k* est, vt, nisi quid nauibus Laodicenorum supportarit, citò fame pereat, necesse est. Ne supportare possit, & Cassij classis bene magna, cui præest Sextilius Rufus, & tres quas *l* nos adduximus, ego, * Turulius, & * Patiscus facilè præstabunt. Volo igitur vos bene sperare, & remp. *m* vt & vos istic expediistis, ita pro nostra parte celeriter à nobis expediri posse, confidere. Vale. Data idibus Iun. Cypro, *n* Acromani lacride.

e L. Nigidius Figulus. vide Appianum.

f al. neque vmquā non decedendo. & ita q.v.c.

* Cimbro percussorū Cæsaris v-ni tributa, Plutarch. in Bruto. Ap. l.3. Dio. 47.

g L. arcessierunt.

h L. & quatuormilliū, equitatu.

i al. Παλτόθι.

k q.v.c. est, nisi quid na. Laod. supp. c. f. pereat, necesse sit

l nos, abest à q.v.c.

* quæstor Cimbri.

* al. Patiscus Lentuli pro quæstor. 2. Fam. ep. 11. & l. 6. ep. 8.

m al. vt vos istic. exp.

n L. à Crommyvacride. al. Acamátide à Crōmyu acrido

ARGVMENTVM.

Exponit res à se gestas. Rhodios accusat: procurationem Asiæ petit, merita sua in Remp. commemorat. Eodem anno.

LENTVLVS CICERONI, S. P. D. 14

CVm Brutum nostrum conuenissem, eúmque tardiùs in Asiam venturum animaduerterem: in

in Asiam redij,vt reliquias mei laboris colligerẽ, & pecuniam quàm primùm Romam mitterem. Interim cognoui,in o Lycia esse classem Dolabellæ,ampliúsque centum naueis onerarias, in quas exercitus eius imponi posset: idque Dolabellam ea mente comparasse ipsi Syriæ spes eum frustrata esset conscenderet in naueis, & Italiam peteret,séque cum Antonijs,& reliquis latronibus cõiungeret. Cuius rei tanto in timore fui, vt,omnibus rebus relictis, cum paucioribus, & minoribus nauibus ad illas ire conatus sim. Quę res,si à Rhodijs non essem interpellatus, fortasse tota sublata esset:tamen magna ex parte profligata est. Quandoquidem classis dissipata est aduentus nostri timore milites, ducésq; effugerunt:onerariæ omnes ad vnam à nobis sunt exceptæ. Certe (quod maximè timui) videor etiam consecutus, vt non possit classe Dolabella in Italiam peruenire, nec socijs suis firmatis derius vobis efficere negotium. Rhodij nos,& remp. quàm valde desperauerint, ex literis,quas publicè misi, cognosces. 1 Et quidem multò parciùs scripsi * quàm re vera furere eos inueni,quòd verò aliquid de his scripsi mirari noli.mira est eorum amentia: nec me meæ vllæ priuatim iniuriæ mouerunt vnquam. malus animus eorum in nostram salutem, cupiditas partiũ aliarum,perseuerantia in contemptione optimi cuiusque ferenda mihi nõ fuit,nec tamen omneis perditos esse puto. Sed iidem illi, qui tũ fugientẽ patrem meum, qui L Lentulum, qui Pompeium qui ceteros p viros clarissimos non receperunt, iidẽ, tanquam aliquo fato, & nunc aut magistratũ gerunt aut eos,qui sunt in magistratu,in sua habent potestate. Itaque 2 eadẽ* superbia in prauitate vtuntur. Quorum improbitatem aliquãdo retundi, & non pati improbitate augeri, non solùm vtile est reip. nostræ: sed etiam necessarium. De nostra dignitate, q velim tibi vt semper curæ sit:&, quocunque tempore occasionem habueris,& in sena-

o L.Cilicia.

* totũ hoc, quam re vera furere eos inueni. quòd verò aliquid de his scripsi, ex antiquo Vincentij Riccij libro,addidit Manut.

p v.c. clarissimos viros non r.

* al. superbia & prauitate. al. superbiæ importunitate alij, superbia & importunitate.

q al. velim tibi semper curæ sit.

tu, & in ceteris rebus laudi nostræ suffragere. r Quando consulibus decreta est. Asia & permissum est iis, vt dum ipsi venirent, darent negotiũ, qui Asiam obtineant: rogo te, petas ab iis, vt hanc dignitatem potissimùm nobis tribuant, & mihi dent negotium, vt Asiam obtineam, dum ipsorum alteruter venit. Nam, quòd huc properent in magistratu venire, aut exercitum mittere, causam nõ habent. Dolabella enim in Syria est: &, vt tu diuina tua mente prospexisti, s & prædicasti, dum isti t venient. Cassius eum opprimet. Exclusus enim ab Antiochia Dolabella, & in oppugnando male acceptus, nulla alia confisus vrbe, Laodiceã, quæ est in Syria ad mare, se contulit. ibi spero celeriter eum pœnas daturum. Nam neque quò refugiat, habet: neque diutius v ibi poterit tantum exercitum Cassij sustinere. spero etiam confectum esse iam, & oppressum x Dolabellam. Quare non puto, Pansam, & Hirtium in consulatu properaturos in prouincias exire, sed Romæ acturos consulatum. Itaque si ab his petieris, vt intereà nobis procurationem Asiæ dent, spero te posse impetrare. prætereà y mihi promiserunt Pansa, & Hirtius coràm, & absenti mihi scripserunt: Verrióque nostro Pansa affirmauit, se daturum operam, ne in suo consulatu mihi succedatur. Ego porrò non medius fidius, cupiditate prouinciæ produci longius spatium mihi volo. nam mihi fuit ista prouincia plena laboris, periculi, detrimenti. Quæ ego ne frustra subierim, néve priùs, quam reliquias meæ diligentiæ consequar, decedere cogar, valde laboro. Nam si potuissem quã exegeram pecuniam, vniuersam mittere: postularem, vt mihi succederetur. Nunc quod Cassio dedi, quod Trebonij morte amisimus, quod etiam crudelitate Dolabellæ, aut perfidia eorum, qui mihi fidem, reique publicæ non præstiterunt: id consequi, & reficere volo. Quod aliter non potest fieri, nisi spatium habuero. id, vt per te consequar, velim, vt solet, tibi curæ sit.

r al. Quoniam.

s al. & prædixisti.

t q.v.c. veniunt. & ita I.

v aduerbiũ, ibi. abest à q.v.c.

x nomen, Dolabella, abest à nonnullis libr.

y fort. mihi Pansa, & Hirtius, & promiserũt coràm, & abs.

sit.; Ego me z de rep ita puto esse meritum, vt non prouinciæ istius beneficium exspectare debeam, sed tantum, quantum Cassius, & Bruti, non solum illius facti periculique societate, sed etiam huius temporis studio, & virtute. Primus enim ego leges Antonianas fregi: primus equitatum Dolabellæ ad remp. traduxi, Cassioq; tradidi: primus a delectus habui pro salute omnium contra coniurationem sceleratissimam: solus Cassio, & reip Syriam, exercitúsque qui ibi erant, coniunxi. Nam nisi ego tantam pecuniam, tantáque præsidia, & tam celeriter Cassio dedissem: ne ausus quidem esset ire in Syriam: & nunc non minora pericula reip. à Dolabella instarent, quàm ab Antonio. Atque hæc omnia is feci, qui & sodalis, & familiarissimus Dolabellæ eram: coniunctissimus sanguine Antoniis: prouinciam quoque illorum beneficio habebam: sed * πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶν, omnibus meis bellum primis indixi. Hæc etsi adhuc non b magnopere mihi tulisse fructum animaduerto, tamen non despero: nec defatigabor permanere non solùm in studio libertatis, sed etiam in labore, & periculis. Attamen si etiam in aliqua gloria iusta, & merita prouocabimur, senatus & optimi cuiusque officijs, c maiore cum auctoritate apud ceteros erimus, & eò plus prodesse reip. poterimus. Filium tuum, ad Brutú cùm veni, videre non potui, ideò quòd iam in hyberna cũ equitibus erat profectus. Sed, medius fidius, ea esse cũ opinione, & tua, & ipsius, & in primis mea causa gaudeo. Fratris enim loco mihi est qui ex te natus, téque dignus est. Vale. Data IIII. Kalendas Iun Pergæ.

z L. de republ. puto esse m.

a L. dilectus.

* Plutarc. in politicis præceptis.

b fort. magnum.

c L. & maiore auctoritate apud cet. erim.

ARGVMENTVM.

Res à se gestas commemorat, in Rhodios inuehitur: De Dolabella optabilia significat. Eodem anno.

P. LENTVLVS, P. F. PROQVAEST. PROPR. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. SEN. P. Q. R. S. P. D.

SI valetis, liberique v. v. B. E. E. Q. V Scelere * Dolabellæ oppressa Asia, in proximam prouinciã Macedoniam, præsidiáque reip. quæ M Brutus, v. c. tenebat, me contuli: & id egi, vt, per quos celerrimè posset. Asia prouincia, vectigal' áque in vestram potestatem redigerentur. Quod cùm pertimuisset Dolabella, & vastata prouincia, correptis vectigalibus, præcipuè ciuibus Romanis omnibus crudelissimè denudatis, *d* ac diuenditis, celeriùs Asia excessisset, quam eò præsidium adduci potuisset: diutius morari: aut expectare præsidiũ non necesse habui: & quàm primùm ad meum officiũ reuertendum mihi esse existimaui, vt & reliqua vectigalia exigerem & quã deposui pecuniam, colligerem: *e* quidquid ex ea correptũ esset, aut quorum id culpa accidisset, *f* cognoscerem quàm primùm & vos de omni re facerem certiores. Interim cùm per insulas in Asiam nauiganti mihi nũtiatum esset, classem Dolabellæ in Lycia esse, Rhodiósque naueis complureis instructas, & paratas in aqua habere: cùm ijs nauibus, quas aut mecum adduxeram, aut comparauerat Patiscus *g* proquæstor homo mihi cùm familiaritate, tum etiam sensibus in rep. coniunctissimus, Rhodum reuerti, confisus auctoritate vestra senatúsqueconsulto, quo hostem Dolabellam iudicarâtis fœdere quoque, quod cum his, M Marcello, Ser. Sulpicio coss. renouâtum erat: quo iurauerant Rhodij, eosdem hosteis se habituros, quos S. P. Q. R. Quæ res nos vehementer fefellit. Tantum .n. *h* abfuit, vt illorũ præsidio nostram firmaremus classem, vt etiam à Rhodijs vrbe, portu, statione, quæ extra vrbẽ est, commeatu, aqua denique prohiberentur nostri milites: nos vix ipsi singulis cum nauigiolis reciperemur. Quam indignitatem, *i* diminutionemque maiestatis non solùm iuris nostri, sed etiam imperij, populique R. idcirco tulimus, quòd interceptis literis cognoramus Dolabellam, si desperasset de Syria, Ægyptoque, quod necesse erat fieri,

in

* Et quòd alienã prouinciam hostili more inuaserat: & quòd Treboniũ, cùm quo familiarissimè collocutus erat, violata fide occiderat.

d al. ac diuexatis.

e fort. quid.

f l. cognoscerem, & quàm primùm vos de.

g l. pro quæst.

h l. afuit.

i l. deminutionéque.

in naueis cũ omnibus suis latronibus, atque omni pecunia conscendere *k* esse paratum, Italiamque petere: idcirco etiam naueis onerarias, quarũ minor nulla erat duùm millium *l* amphorarum, contractas in Lycia a classe eius obsideri. Huius rei timore, patres conscripti, pércitus, iniurias perpeti, & cum contumelia etiam nostra omnia priùs experiri malui. Itaque ad illorũ volũtatem introductas in vrbem, & in senatum eorũ, quam diligentissimè potui causam reip. egi: periculumq; omne, quod instaret, si ille latro cum omnibus suis naueis conscendisset, exposui. Rhodios autem *m* tãta in prauitate animaduerti, vt omnes firmiores putarent, quàm bonos: vt hanc concordiam, & cõspirationem omnium ordinum ad defendendam libertatẽ, propensè non crederent esse factã: vt patientiam senatus, & optimi cuiusque manere etiã nunc confiderent, nec potuisse audere quemquam Dolabellam hostem iudicare: vt denique omnia, quæ improbi fingebant, magis vera existimarent, quàm quæ verè facta *n* erant, & à nobis docebãtur. Qua mente etiam ante nostrum aduentũ, post Trebonij indignissimam cædẽ, ceteraq; tot, tãq; nefaria facinora, binæ profectæ erant ad Dolabellam legationes eorũ, & quidem nouo exemplo, contra leges ipsorũ prohibentibus ijs, qui tũ magistratus gerebant: * Hęc, siue timore (vt dictitant) de agris, quos in continenti habent, siue furore, siue potentia paucorum (qui & antea pari contumelia viros * clarissimos affecerant, & nunc maximos magistratus gerenteis): nullo exemplo, *o* neque vestra ex parte, neque nostro præsentium, neque imminenti Italiæ, vrbisque nostræ periculo, si ille *p* parricida cum suis latronibus, nauibus ex Asia Syriaq; expulsus, Italiam *q* petiisset, mederi cùm facilè possent, voluerunt. Nonnullis etiã ipsi magistratus veniebant in suspicionem: detinuisse nos, *r* & demorati esse, dum classis Dolabellæ certior fieret de aduentu nostro. Quam suspicionem con

k V. paratũ esse.

l L. amphorũm.

m L. tanta prauitate esse anim. al. tanta in prauitate animat. tãta importunitate.

n q. v. c. essent.

* al. Hoc siue timor est (vt dictitant) de agris quos in continenti habent, siue furor, siue patientia paucorum.

* Lentulum & Põpeiũ.

o L. neque nostræ partis. al. vlla. neque nostro pr. al. neque nostra ex parte, neq; nostro.

p L. paricida.

q L. petisset.

r L. & demoratos esse.

consecutæ res aliquot auxerunt: maximè quòd subitò ex Lycia Sex. Marius, & C. Titius, legati Dolabellæ à classe discesserunt, nauique longa profugerunt, onerariis relictis: in quibus colligendis non minimum temporis, laborisque consumserūt. Itaque cum à Rhodio cum ijs, quas habueramus, nauibus, in Lyciā venissemus, s naueis onerarias recepimus, dominisq; restituimus: iidémque, quod maximè verebamur, ne posset Dolabella cum suis latronibus in Italiam venire, timere desiimus, classem fugientem persecuti sumus t vsque Sydam, quæ extrema regio est prouinciæ meæ. Ibi cognoui, partem nauium Dolabellæ diffugisse, reliquas Syriam, v Cyprumque petiisse. Quibus disiectis, cū scirem, C. Cassij, singularis ciuis, & ducis, classem maximam fore præstò in Syriam, ad meum officiū reuerti: dabóque operam, vt meum studium & diligentiam vobis P.C. x & reip. præstem: pecuniámque, quam maximam potero, & quā celerrimè cogam omnibúsque cū rationibus ad vos mittā. Si percurrero prouinciā & cognouero, qui nobis & reip. fidē præstiterunt in conseruanda pecunia à me deposita, quíque y scelere vltrò deferentes pecuniam publicam, hoc munere societatem facinorum cū Dolabella inierunt, faciā vos certiores. De quibus, si vobis videbitur, si, vt meriti sunt, grauiter constitueritis, nósque vestra auctoritate firmaueritis: faciliùs & reliqua exigere vectigalia, & exacta seruare poterimus. Intereà quo commodius vectigalia tueri, prouinciámque ab iniuria defendere possim, præsidium, necessarium voluntariúmque comparaui. His literis scriptis, milites circiter xxx. quos Dolabella ex Asia conscripserat, è Syria fugientes in Pamphyliam venerunt. hi nuntiauerunt, Dolabellam Antiochiam, quæ in Syria est, venisse: non receptum, conatum esse aliquoties vi introire: repulsum semper esse cū magno suo detrimento. Itaque centum circiter amicis, ægrisq; compluribus relictis, noctu Antiochia pro-

s q.v.c. parati naueis oner. recip.

t L. vsque in Sydam. Vltrà non licuit. Nam leges prouinciæ fines præterire vetabant.

v al. Aegyptúmque pet.

x L. reique pub.

y L. scelerate.

profugiſſe Laodicéam verſus:ea nocte omneis ferè Aſiaticos milites ab eo diſceſſiſſe: ex his ad octingentos Antiochiam rediiſſe, & ſe iis tradidiſſe, qui à Caſſio relicti, vrbi illi præerant, ceteros per Amánum in Ciliciam deſcendiſſe: quo ex numero,ſe quoque eſſe dicebant: Caſſium autem cum ſuis omnibus copiis nuntiatum eſſe quatridui iter à Laodicéa z abſuiſſe, tum cũ Dolabella eò tenderet. Quámobrem opinione celeriùs confido ſceleratiſſimum latronem pœnas daturum. a Quarto Nonas Iunias,Pergæ.

z L. afuiſſe tum,c.

a L. IIII. Non.

ARGVMENTVM.

Gratulatur de filij Ciceronis indole. Verſus mittit in ciuem improbum à ſe conſcriptos. Petit à Cicerone vt de Cæſaris interitu ſcribat. Antonio & Dolabella Coss.

C. TREBONIVS M. T. C.
S. P. D. 16

b SI vales,bene eſt:ego quidem valeo. Athenas veni c ad XI. Kalend. Iun.atque ibi,quod maximè optabam,vidi filium tuum,deditum optimis ſtudijs,ſummáque modeſtię fama. Qua ex re quã tam voluptatem ceperim, ſcire potes, etiam me tacente. Non enim neſcis, quanti te faciam, & quàm,pro noſtro veterrimo, veriſſimóque amore,omnibus tuis etiam minimis commodis, non modò tanto bono,gaudeam.Noli putare,mi Cicero,me hoc auribus tuis dare: nihil adoleſcente tuo,atque adeò noſtro (nihil enim mihi à te poteſt eſſe ſeiunctum) aut amabilius omnibus iis, qui Athenis ſunt,eſt: aut ſtudioſius earum artium, quas tu maximè amas,hoc eſt optimarum.Itaque tibi,quod verè facere poſſum, libẽter quoq; gratulor,nec minùs etiam nobis:quòd cũ,quẽ neceſſe erat diligere,qualiſcumq; eſſet, talẽ habemus, vt libẽter quoq; diligamus. Qui cùm mihi in ſermone inieciſſet,ſe velle Aſiam viſere: non modò inuitatus, ſed etiam rogatus eſt à me, vt id po-

b L. S. V. B. E. E. Q. V. Huic epiſtolæ reſpondet Cicero lib. 15. ep. 2.
c L. a. d. XI.

* imperio consulari Philip. 10.

* 16. Fam. ep. 21. 1. & 3. Offic.

* 15. Famil. ep. 21.

d L. ἀδυσφημονέστερος.

e q. v. c. & ciues, & homines. D.

* Poëtæ Satyr. 10.

f L. VIII. Kalendas.

tissimũ nobis obtinentibus * prouinciam faceret. Cui nos & caritate, & amore tuum officium præstaturos non debes dubitare. Illud quoque erit nobis curæ, vt * Cratippus vnà cum eo sit, ne putes, in Asia feriatum illum ab iis studijs, in quæ tua cohortatione incitatur, futurum. Nã illũ paratum, vt video & ingressum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies longiùs, discẽdo, exercendoque se procedat. Vos quid ageretis in rep. cum has literas dabam, non sciebam. Audiebam quædam turbulenta, quæ scilicet cupio esse falsa, vt aliquando otiosa libertate fruamur: quod vel minimè adhuc mihi contigit. Ego tamen nactus in nauigatione nostra pusillum laxamenti, concinnaui tibi * munusculum ex instituto meo: & dictũ cum magno nostro honore à te dictum, conclusi, & tibi infrà subscripsi. In quibus versiculis si tibi quibusdam verbis *d* ἀσχημονέστερος videbor: turpitudo personæ eius, in quam liberiùs inuehimur, nos vindicabit. Ignosces etiam iracundiæ nostræ: quæ iusta est in eiusmodi *e* & homines, & ciueis. Deinde, qui magis hoc * Lucilio licuerit assumere libertatis, quàm nobis? cùm etiam si odio pari fuerit in eos, quos læsit, tamen certè non magis dignos habuerit, in quos tanta libertate verborum incurreret. Tu, sicut mihi pollicitus es, adiunges me quàm primùm ad tuos sermones. Nãque illud non dubito, quin, si quid de interitu Cæsaris scribas, non patiaris me minimã partẽ & rei, & amoris tui ferre. Vale, & matrem, meosq; tibi commendatos habe. *f* D. VIII. Kalendas Iunias, Athenis.

ARGVMENTVM.

Cornificio Africam regenti, viuo adhuc Cæsare, varia scribit de rumoribus è Syria allatis. De ciuitatis otio. De Oratore à se scripto. De suo erga illum studio. Q. Fabio Maximo. C. Trebonio Coss. A. V. DCCIX.

M. T.

M. T. C. CORNIFICIO * COLLEGAE, S. D. 17

GRATA mihi vehementer est memoria nostri tua, quam significasti literis: quam vt cõserues, non quòd de tua constantia dubitem, sed quia mos est ita rogandi, rogo. Ex Syria nobis * tumultuosiora quædam nuntiata sunt: quæ, quia tibi sunt propriora, quàm nobis, tua me causa magis mouent, quàm mea. Romæ summum otium est: sed ita, vt malis salubre aliquod, & honestum negotium: quod spero fore, quia video id curæ esse Cæsari. Me scito, dum tu g absis, quasi occasionẽ quandam, & licentiam nactum, scribere audaciùs: & cetera quidem fortasse, quæ etiam tu concederes: sed proximè scripsi de * optimo genere dicendi: in quo sæpe suspicatus sum, te à iudicio nostro, sic scilicet, vt doctum hominem à non indocto, paululum dissidêre. Huic tu libro maximè velim ex animo: h si minùs gratiæ causa suffragêre. Dicam tuis, vt eum, si velint, describant, ad téque mittãt. Puto enim, etiam si rem minus probabis, tamen in ista i solitudine, quidquid à me profectum sit, iucundũ tibi fore. Quòd mihi existimationem tuã, dignitatémque commendas, facis tu quidem omniũ more: sed velim sic existimes, me, cũ amori, quem inter nos mutuum esse intelligã, plurimum k tribuere, tum de summo ingenio, l & de optimis tuis studijs, & de spe amplissimæ dignitatis ita iudicare, vt neminem tibi anteponam, comparem paucos. Vale.

* in angura tu.

* seditionẽ faciente Q. Cæcilio Basso, qui postea se cum legione, Cassio tradidit. Dion. 47. Att. li. 9.

g L. abes. ep. 14.

* sic 14. Attic. ep. 20. Epist. l. 15. ep. 20. & li. 6. ep. 18.

h L. sin minùs.

i L. sollicitudine.

k L. tribuã.

l q. v. c. & de studijs tuis optimis & de.

ARGVMENTVM.

Purgat se de infrequentia literarum. Prudentiam Cornificij grauitatemq; laudat. Reip. statum cum excusatione Cæsaris accusat. Eodem anno.

CICERO CORNIFICIO, COLLEGAE, S. D. 18

QVOD extremum fuit m in ea epistola, quã à te proximè accepi, ad id primùm respondebo. Animaduerti enim, hoc vos magnos orato-

m q. v. c. in illa ep.

res facere nonnunquam. Epistolas requiris meas. ego autem nũquam, cùm mihi denuntiatũ esset à tuis ire aliquem, non dedi. Quod mihi videor ex tuis literis intelligere, te nihil commissurũ esse temere, nec antè, quàm scisses, quò iste nescio qui Cæcilius* Bassus erumperet, quidquã certi constituturum. id ego & speraram, prudentia tua fretus: &, vt confiderem, fecerunt *n* tuæ grauissimæ literæ. Idque vt facias quàm sæpissime vt, & quid tu agas, & quid agatur, scire possim, & etiam quid acturus sis, valde te rogo. Etsi periniquo patiebar animo, te à me *o* digredi: tamen eo tempore me consolabar, quòd & in summum otium te ire arbitrabar, & ab impendentibus magnis negotijs discedere, Vtrumque contrà accidit. istic* enim bellum est exortum: hîc pax consecuta: sed eiusmodi pax, in qua, si adesses, multa te non delectarent: ea tamen, quæ ne ipsum Cæsarem quidem delectẽt. * BELLORVM ENIM CIVILIVM HI *semper exitus sunt, vt non ea solùm fiant, quæ velit victor, sed etiam, vt ijs mos gerendus sit, quibus adiutoribus parta sit victoria.* Equidem sic iã obdurui, vt ludis* Cæsaris nostri æquissimo animo viderẽ Te Plancum, audire Laberij, & Publij poëmata. Nihil mihi tam deesse scito, quàm qui-cũ hæc familiariter, doctéque rideã. Is tu eris, si quã primũ veneris. Quod vt facias, non mea solùm, sed etiam tua interesse arbitror. Vale.

* vide Dionem l. 47.
n q. v. c. tuæ mihi gratissimæ lit.
o L. degredi.
* in Syria Cæcilij Bassi opera.
* sic lib. 4. ep. 9.
* Quos Cæsar dedit victor ex Hispania reuersus. Suetonius.

ARGVMENTVM.

Syriã administranti gratulatur: eãq; optat à Parthico bello vacuã: quòd si bellum sit, exẽplum, ei proponit M. Bibuli, qui se oppido munitissimo tenuerat, quãdiu Parthi in prouincia fuerunt. Eodem anno.

M. T. C. CORNIFICIO, S. D. 19

LIBENTISSIME legi tuas literas: in quibus iucundissimum mihi fuit quod cognoui meas tibi redditas esse. Non enim dubitabam, quin eas *p* libenter lecturus esses: 1 *q* verebar, ne redderentur. Bellum, quod est in Syria, Syriámque prouin-

p al lubenter.
q L. verebar, vt redderentur. & ita v. c.

uinciam tibi tributam esse à Cæsare, ex tuis literis cognoui. r Eandē rem tibi volo bene, & feliciter euenire. Quod ita fore confido, fretus & industria & prudentia tua. Sed de Parthici belli suspicione quod scribis, sanè me commouit. Quantum copiarum haberes, cùm ipse coniectura consequi poteram, tum ex tuis literis cognoui. Itaque opto, ne se illa gens moueat hoc tempore, dum ad te legiones eæ perducantur, quas audio duci. Quòd si pares copias ad confligendum non habebis, nō te fugiet vti consilio * M. Bibuli, qui se oppido munitissimo, & copiosissimo tandiu tenuit, quandiu in prouincia Parthi fuerunt. Sed hęc meliùs ex re, & ex tempore constitues. Mihi quidem vsq; curæ erit, quid agas, dum quid egeris, sciero. Literas ad te nunquam habui cui darem, quin dederim. A te, vt idem facias, peto: in primisque, vt ita ad tuos scribas, vt me tuum s sentiant esse.

r L. Eam rē tibi.

* qui Syriæ præfuit eo anno, quo Cicero Ciliciæ.

s L. sciant esse.

ARGVMENTVM.

Iocatur, quia Senuessanæ villæ hospitio Cornificius vti noluerat: & crebras ab eo literas petit. Scripta videtur cū in Africā prouinciā Cornificius iret.

M. T. C. CORNIFICIO COLLEGAE, S. 20

GRATAE mihi tuæ literæ, nisi quòd Sinuessanum t diuersoriolum contemsisti. Quam quidem contumeliam villa pusilla iniquo animo feret, nisi in * Cumano, & Pompeiano reddideris * πάντα περὶ πάντων. Sic igitur facies, méque amabis, & scripto aliquo lacesses. Ego enim respondere faciliùs possum, quàm prouocare. Quod si, vt es, cessabis, lacessam, v ne tua ignauia x etiā inertiam y afferat. Plura otiosus. Hæc, cùm essem in senatu, exaraui. Vale.

t L. deuersoriolum.

* Villæ sunt Ciceronis.

* Alludit ad Xenia, de quibus hoc dictum, ὅτε πάντα, ὅτε πάντοτε, ὅτε παρὰ πάντων.

ARGVMENTVM.

Anicium Senatorem, eiusq; negotia & dignitatem commendat. Incertus annus.

v al. nec.

x L. etiam mihi inert.

y al. afferet.

M. T. C. CORNIFICIO, S. D. 21

CAIVS Anicius, familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum suorum causa legatus est in Africam legatione libera.

Eum velim rebus omnibus adiuues, operãq; des, vt quàm commodissimè sua negotia conficiat: in primisque, quod ei carissimum est, dignitatē eius tibi commendo: idq; à te peto, quod ipse in prouincia facere sum solitus non rogatus, vt omnibus senatoribus lictores darem: quod idem acceperam, & cognoueram à summis viris factitatum. Hoc igitur, mi Cornifici, facies: ceterisq; rebus omnibus eius dignitati, reique, si me amas, consules. id erit mihi gratissimum. Da operā, vt valeas.

ARGVMENTVM.

Narrat de statu reip. post Cæsaris interitum. Hortatur, vt prouinciam retineat in potestate reip. Antonio & Dolabella Coss.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO. 22

NOs hic cum homine gladiatore, omniū nequissimo, † 1 collega* nostro, Antonio, bellum gerimus: sed non pari z conditione, contra arma verbis. At etiam de te concionatur: nec impunè. nam sentiet, quos lacessierit. Ego autem acta ad te omnia arbitror perscribi ab alijs: à me futura debes cognoscere: quorum quidem non est difficilis coniectura. Oppressa omnia sunt: nec habent ducem boni: nostríque* τυραννοκτόνοι longè gentium absunt. Pansa & sentit bene, & loquitur fortiter. Hirtius noster tardiùs conualescit. Quid futurum sit, planè nescio. Spes tamen vna est, aliquando populum Rom. maiorum similem fore. Ego certè reip. non deero: &, quidquid acciderit, à quo mea culpa absit, animo forti feram. Illud profectò, quoad potero, tuam famam, & dignitatem tuebor. a Ad XIII. Kal. Ianu. senatus frequens mihi est assensus, cùm de ceteris rebus magnis, & necessarijs tum de prouinciis, ab iis, qui obtinerent, retinendis, neque cuiquam tradendis, nisi qui ex senatusconsulto successisset. Hoc ego cùm reip. causa censui, tum mehercule, in primis retinendæ dignitatis tuæ. Quamobrem te, amoris nostri

*In Auguratu.
z q.v.c. contentione.
* qui Cæsarem tyrannum occiderunt.
a L.A. d. XIII.

ſtri cauſa, rogo, reip. cauſa hortor, vt ne cui quidquam iuris in tua prouincia eſſe patiare: atque vt omnia referas ad dignitatem: qua nihil poteſt eſſe præſtantius. Verè tecum agam, vt neceſſitudo noſtra poſtulat. in Sempronio, ſi meis literis obtemperaſſes, maximam ab omnibus laudem adeptus eſſes. Sed illud & præteriit, & leuius eſt. Hæc magna res eſt. Fac vt prouinciam retineas in poteſtate reip. Plura ſcripſiſſem, niſi tui feſtinarent. Itaque Chærippo noſtro me velim excuſes. Vale.

ARGVMENTVM.

Se conditionem prouinciæ Cornificij à Stratorio cognouiſſe. De reip. forma interfecto Cæſare. De Philoſophia tradidiſſe ſcribit. Stratorium laudat. Monet vt valetudini inſeruiat. Antonio & Dolabella Cos.

M. T. C. P. CORNIFICIO, S. D. 23

OMNEM conditionem imperij tui, ſtatúmque prouinciæ mihi demonſtrauit * Stratorius. O multa intolerabilia locis omnibus! Sed quo tua maior *b* dignitas, eo quę * tibi acciderunt, minus ferenda. Neque enim, quæ tu propter magnitudinem & animi, & ingenij moderatè fers, à te non vlciſcenda ſunt, etiam ſi non ſint dolenda Sed hæc poſteriùs. *c* Rerum vrbanarum acta tibi mitti certò ſcio: quod ni ita putarem, ipſe perſcriberem, in primiſque Cæſaris Octauiani conatum: de quo multitudini fictum ab Antonio crimen videtur, vt in pecuniam adoleſcentis impetum faceret. Prudentes autem, & boni viri & credunt factum, & probant. Quid quæris? magna ſpes eſt in eo. Nihil eſt, quod non exiſtimetur laudis, & gloriæ cauſa facturus. Antonius autem, noſter familiaris, tanto ſe odio eſſe intelligit, vt, cùm interfectores ſuos domi *d* comprehenderit, rē proferre nō audeat. *e* ad *f* VII. Idus Octobr. Brundiſium *g* venerat, profectus obuiam legionibus Macedo

* alij Statorius, ex Feſto in lacu. Lucrinus. alij, Sator tuus, ſola coniectura nixi.
b al. dignitas eſt, eo.
* vide Dion. l. 48.
c in li. vul. hîc eſt principium nouæ epiſto. RERVM.
d v.c comprenderit.
e alij, Itaq;.
f L. a. d. VII.
g L. ierat, al. erat profect⁹ obuiā leg. non pl.

ccdo

cedonicis* IIII. quas sibi conciliare pecunia cogitabat, eásque ad vrbem adducere, & in ceruicibus nostris collocare. Habes formam reip. si in castris potest esse respu. in qua tuam vicem sæpe doleo, quòd nullam partem, per ætatem, sanæ, & saluæ reip. gustare potuisti. Atque antehac quidem sperare saltem licebat: nunc etiam illud ereptum est. Quæ enim spes est, cùm in contione dicere ausus Antonius, Canutiũ apud eos locum sibi quærere, quibus, se saluo, locus in ciuitate esse nõ posset? Equidem & hæc, & omnia, quæ homini accidere possunt, sic fero, vt magnam habeam Philosophiæ *h* gratiam, quæ me non modò à sollicitudine abducit, sed etiam contra omneis fortunæ impetus armat: tibique idem censeo faciundum, nec, à quo culpa absit, quidquam in malis numerandum. Sed hæc tu melius. Stratorium nostrum cùm semper probassem, tum maximè in tuis rebus summam eius fidem, diligẽtiam, prudentiámque cognoui. Da operam, vt valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

* Martiam, Quartam, secundam & trigesimã quintã. vide Man.

h al. vt Philosophiæ habeam magnam gratiam.

ARGVMENTVM.

Cornificium hortatur. vt omni cura in remp. incumbat. Scribit de legatis ad Antonium ab senatu missis. Pinarium commendat. Hirtio & Pansa Coss.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO. 24

EGO nullum locũ prætermitto (nec enim debeo) non modò laudandi tui, sed ne ornandi quidem. Sed mea studia erga te, & officia malo tibi ex tuorum literis, quàm ex meis, esse nota. Te tamen hortor, vt omni cura in remp. incumbas. hoc est animi, *i* hoc est ingenij tui, hoc est ei⁹ spei, quam habere debes, amplificandæ dignitatis tuæ. Sed hac de re aliàs ad te pluribus. cùm enim hæc scribebam, in exspectatione erant omnia, nondum legati redierant: quos senatus non ad pacem deprecandam, sed ad bellum denuntiandum

i L. hoc ingenij tui, hoc eius sp.

mi

miserat, nisi legatorum nuntio paruisset. Ego tamē, vt primùm occasio data est, meo pristino more remp. defendi: me principē senatui, populóque R. professus sum: nec posteà, quàm suscepi causam libertatis, minimum tempus amisi tuendæ salutis, libertatisque communis. Sed hæc quoque te ex aliis malo. T. Pinarium, familiarissimum meum, tanto tibi studio commendo, vt maiore non possim. Cui cùm propter omneis virtutes, tum etiam propter studia cōmunia, sum amicissimus. Is procurat rationes, negotiáque Dionysij *k* nostri, quē & tu multum amas, & ego omnium plurimum. Ea tibi ego non debeo commendare, sed commendo tamen. Facias igitur, vt est * Pinarij, gratissimi hominis, literis tuum & erga illum, & erga Dionysium studium perspiciamus. Vale.

k al. mei.
l al. Facies ig.
* Pinaria gens antiquissima, ante vrbem conditam. Liuius li. I.

ARGVMENTVM.

De senatusconsulto ex literis Cornificij facto. Hortatur vt reip. causam tueatur. Lucceio se nulla in re defuturum pollicetur. Eodem anno interfectis Coss.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO. 25

LIBERALIBVS * literas accepi tuas, quas mihi *m* Cornificius altero vicesimo die, vt dicebat, reddidit. Eo die non fuit senatus, neque postero. * Quinquatribus frequenti senatu causam tuam egi *non inuita Minerua*. Etenim eo ipso die senatus decreuit, vt Minerua nostra, custos vrbis, quam turbo deiecerat, restitueretur. Pansa tuas literas recitauit. Magna senatus approbatio consecuta est cum summo gaudio, & offensione Minotauri, * id est, Caluisij, & Tauri. *n* Factum de te est senatusconsultum honorificum. Postulabatur, vt etiam illi notarentur: sed Pansa clementior. Ego, mi Cornifici, quo die primùm in spem libertatis ingressus sum, & cunctantibus ceteris *o* ad XIII. Kal. Ian. fundamenta reipub. ieci: eo ipso die prouidi multùm, atque habui rationem dignitatis tuæ. Mihi enim est *p* assensus senatus de

* l. X. VI. Kal. April. qui dies Baccho dicatus.
K fort. Cornificius tuus.
* vide Varronem.
* hæc verba, id est, Caluisij & Tauri, Manu. vt glossema putat delenda. al. Clauisij legunt.
n a. Factū de te senatusc. honorificum. P.
o I. a. d. XIII.
p, I. senatus assensus de obr.

de obtinendis prouinciis. Nec verò posteà destiti labefactare eum, qui summa cum tua iniuria, contumeliáque reip. prouinciã absens obtinebat. Itaque crebras, vel potiùs quotidianas compellationes meas non tulit, séque in vrbem recepit inuitus: neque solùm spe, sed certa re iam, & possessione deturbatus est. Meo iustissimo, honestissimóq; conuicio te tuam dignitatem summa tua virtute tenuisse, prouinciæque honoribus amplissimis affectum, vehementer gaudeo. 1 * Quòd te mihi de Sempronio purgas, accipio excusationem. fuit enim illud quoddam q Græcùm tempus seruitutis. Ego tuorum consiliorum auctor, r dignitatisque fautor, iratus temporibus, in Græciam, desperata libertate, rapiebar: cùm me Etesiæ, quasi boni ciues, relinquentem remp. prosequi noluerunt: Austérque aduersus maximo flatu me ad * tribuleis tuos Rhegium retulit: atque inde, *ventis remisq;*, in patriam omni festinatione properaui, póstridieque in summa reliquorum seruitute liber vnus fui. Sic sum in Antonium inuectus, vt ille non ferret, omnémque suum s vinolentum furorem in me vnum effúnderet: méque cùm elicere vellet ad cædis causam, tum tentaret insidiis: quem ego ructantem, & nauseantem conieci in Cæsaris Octauiani plagas. Puer enim egregius præsidium sibi primùm, & nobis: deinde t summæ reip. comparauit: qui nisi fuisset, Antonij reditus à Brundisio, 2 pestis patriæ fuisset. Quæ deinceps acta sint, scire te arbitror. Sed redeamus v ad illud, vnde x diuertimus. Accipio excusationem tuam de Sempronio, neque enim statuti quid in tanta perturbatione habere potuisti. *Nunc * hic dies aliam vitam affert, alios mores postulat*, vt ait Terentius. Quamobrem, mi Quincte, conscende nobiscum, & quidem ad puppim. Vna nauis est iam bonorum omnium, quam quidem nos damus operam, y vt rectam teneamus. vtinam prospero cursu. Sed, quicunque venti erunt, ars nostra certè non aberit.

* vi. ep. 29.
q L. necessariũ tempus. alij cæcum. al. gratum, al. egregium.
r L. dignitatis fautor. & ita v.c.
* Rhegienses legis Iuliæ beneficio ciuitatẽ Romanam adepti suffragium in tribu, Attici ferebant.
s al. violentum.
t al. summa rei cõp.
v L. illuc, vnde d. & ita v. c.
x L. deuertimus.
* al. c. dies.
γὰρ ϑεὰν τῆν νηῶν.

aberit. Quid enim præstare aliud virtus potest? Tu fac z vt animo magno sis,& excelso: cogitésque, omnem dignitatem tuam cum rep. coniunctam esse debere *. Lucceium mihi meum cõmendas: quem quibuscumque rebus potero diligẽter tuebor. † Hirtium quidem,& Pansam, collegas nostros homines in consulatu reip. salutareis, alieno sanè tempore amisimus, repub. Antoniano quidem latrocinio liberata, sed nondum omnino explicata, quam nos, si licebit, more nostro tuebimur: quamquã admodum sumus iam defatigati. SED NVLLA LASSITVDO *impedire officium & fidem debet.* Verum hæc hactenus. Ab aliis te de me, quàm à meipso, malo cognoscere. De te audiebamus ea, quæ maximè vellemus. De Cn. *a* Minutio, quem tu quibusdam literis ad cælum laudibus extulisti, rumores duriores erant. Id quale sit, omninóque, quid istic agatur, facias me velim certiorem. Vale.

z v.c. vt magno animo sis,& exc. ita L.

* Hinc initium epistolæ facit Manut.

a L. Mincio.

ARGVMENTVM.

Heredes Turij commendat. Annus incertus.

CICERO CORNIFICIO, S. D. 26

1 Q. † TVRIVS, qui in Africa negotiatus est, vir bonus,& honestus, heredes fecit simileis sui Cn. Saturninum, Sex. Aufidium, Cn. Anneium, Qu. Considium Gallum, L. Seruilium Postumium, † C. Rubellinum ex eorum oratione intellexi, gratiarum actione eos magis egere, quàm cõmendatione. Tanta enim liberalitate se tua vsos prædicabant, vt iis plus à te tributum intelligerem, quã ego auderem te rogare, audebo tamen: scio enim, quantum *b* ponderis mea commendatio sit habitura. Quare à te peto, vt ad eam liberalitatem qua sine meis literis vsus es, quàm maximus his literis cumulus accedat. Caput autem est meæ commendationis, ne patiare Erotem * Turium, Q. Turij libertum, adhuc fecit, hæreditatem * Turianam auertere, ceterísque omnibus rebus habeas eos à me commendatisſimos. Magnam ex eorum splen-

b L. ponderi apud te mea c.

* al. Curiũ.

* al. Curianam.

dore, &, obseruantia capies voluptatem. Quod vt velis, te vehementer etiā atq; etiā rogo. Vale.

ARGVMENTVM.

Aufidij equitis Romani negotia Africana cōmendat. Incertus annus.

M. T. C. S. P. D. Q. CORNIFICIO. 27

SEx. Aufidius & obseruantia, qua me colit, accedit ad proximos: & splendore, equiti R. nemini cedit. Est autem ita temperatis, moderatísq; moribus, vt summa seueritas. summa cum humanitate iungatur. Cuius tibi negotia, quæ sunt in Africa, ita commendo, vt maiore studio, magísve ex animo commendare non possim. Pergratum mihi feceris, si dederis operam, vt iis intelligat, meas apud te literas maximum pondus habuisse. Hoc te vehementer, mi Cornifici rogo. Vale.

ARGVMENTVM.

Cornificij consilium non probat, quia non animaduerterat in quosdam Lilybæo militantes, studium eius in remp. laudat. De omittenda gratiarum actione assentitur. Addit de pecunia, & de Repu. Scripta Hirtio & Pansa. Coss.

M. T. C. S. P. D. Q. CORNIFICIO. 28

ASSENTIOR tibi eos, quos scribis Lilybæo minari, istic pœnas dare debuisse: sed metuisti, vt ais, ne nimis liber in vlciscendo viderêre. Metuisti igitur, ne grauis ciuis, ne nimis fortis, ne nimis te dignus viderêre. Quòd societatē reip. cōseruādæ tibi mecū à patre acceptā renouas, gratū est: quæ societas inter nos sēper, mi Cornifici, manebit Gratū etiā illud, quòd mihi tuo nomine gratias agēdas nō putas: nec. n. id inter nos facere debemus Senatus sępius pro dignitate tua c appellaretur, si absentibus consulibus, vmquam nisi ad rē nouam cogeretur. Itáque nec de H S. XX. nec de H S. ƆCC ✝ quidquam agi nunc per senatum potest. Tibi autem ex senatusconsulto imperandum, mutuúmque sumendum censeo. In repu. quid agatur, credo te ex eorum literis cognoscere

c L. appellaret & ita v.

✝ aureorū. 20000.

re, quid ad te acta debent perscribere. Ego sum spe bona: consilio, cura, labore non desum: omnib. inimicis reipub. esse me acerrimũ hostem præ me fero. Res neque nunc difficili loco mihi videtur esse: & fuisset facillimo, si culpa à quibusdam *d* abfuisset. Vale. d I. afuisset.

ARGVMENTVM.

Commendat L. Lamiæ negotia, eúmque suspectum Cornificio quasi cuidam S. C. contra dignitatem eius facto affuisset, excusat. Hirtio & Pansa Coss. vel eodem anno post Consulum interitum.

M. T. C. S. P. D. Q. CORNIBICIO. 29

NON modò te, cui omnia nostra notissima sunt, sed neminem in populo Romano arbitror esse, cui sit ignota ea familiaritas, quæ mihi cum L. Lamia est. *Etenim magno theatro* spectata est tum cùm est ab A. Gabinio consule, relegatus, quòd liberè, & fortiter salutem meam * defendisset. Nec ex eo amor inter nos natus est: sed quòd erat vetus, & magnus, propterea nullum periculum pro me adire dubitauit. Ad hæc officia, vel merita potius, iucundissima consuetudo accedit, vt nullo prorsus plus homine delecter. Non puto te iam exspectare, quibus eum tibi verbis *e* commendem. causam enim tanti amoris intelligis: quæ verba desideret, iis me omnibus vsum putato. Tantum velim existimes, si negotia Lamiæ, procuratores, *f* libertos, familiam, quibuscunque rebus opus erit, defenderis, gratius mihi futurum, quàm si ea tua liberalitas pertinuisset ad rem familiarem meam. Nec dubito, quin sine mea commendatione, quod tuum est iudicium de hominibus, ipsius Lamiæ causa studiosè omnia facturus sis: quamquam erat nobis dictum, te existimare, aliqui senatuscõsulto, quod contra dignitatem tuam fieret,

* aduersus Clodium.

e q.v.c.commendarim. non pl.

f L. liberos.

scribendo Lamiam affuisse: qui omninò consulib. illis numquam g affuit scribẽdo: deinde omnia tũ falsa senatusconsulta deferebantur. Nisi fortè etiã illi Semproniano senatusconsulto me censes affuisse: qui ne Romæ quidem h tum fui, i vt de eo ad te scripsi, re recenti. Sed hæc hactenus. Te, mi Cornifici, etiam atque etiam rogo, vt omnia Lamiæ negotia, mea putes esse: curésque, vt intelligat, hanc commendationem maximo sibi vsui fuisse. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Cura, vt valeas.

g L. fuit ad scribendũ.

h particula tum, abest à q.v.c.

i al. vt tum de eo.

ARGVMENTVM.

Purgat se Cornificio officium literarum requirenti. De bello Antoniano renouato scribit. De suo studio in amicitia colenda. De angustiis pecuniæ publicæ. De Dionysio, Lucceio & Caluisij legatis. Post Hirtij & Pansæ interitum scripta.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO. 30

ITANE prӕter litigatores, nemo ad te meas literas, multæ istæ quidem tu enim perfecisti, vt nemo sine literis meis tibi se commendatum putaret. sed quis vmquam tuorum mihi dixit esse, cui darem, quin dederim? aut quid mihi iucundius, quàm, cùm coràm tecum loqui non possim, aut scribere ad te, aut tuas k legere literas? Illud magis mihi solet esse molestũ, tantis me impediri occupationibus, vt ad te scribẽdi meo arbitratu facultas nulla detur. Non enim te epistolis, sed voluminibus lacesserem: quibus quidem me à te prouocari l oporteret. Quamuis enim occupatus sis, otij tamen plus habes. Aut si ne tu quidẽ vacas, noli impudens esse nec mihi molestiam exhibere, & à me literas crebriores, cũ tu mihi raras mittas, flagitare. Nam cùm anteà distinebar maximis occupationibus proptereà quòd omnib. curis remp. mihi tuendam putabam, tum hoc tẽpore multò distineor vehementiùs. *Vt enim grauiùs ægrotant ij, qui cum leuati morbo m viderentur, in eum de integro inciderunt*: sic vehementiùs

k q.v.c. literas legere.

l q.v.c. oportebat.

m al. videntur.

tiùs nos laboramus,qui profligato bello, ac penè subtato renouatum bellum gerere conamur. Sed hæc hactenus. Tu tibi mi Cornifici, fac vt persuadeas,non esse me tam imb cillo animo ne dicam inhumano,vt à te vinci possim aut officiis, aut amore. Non dubitabam equidem: veruntamen multò mihi notiorem amorem tuum effecit Chæripus. O hominē semper illum quidem mihi aptum,nunc verò etiam suauem! Vultus mehercule tuos mihi expressit omneis: non solùm animum,ac verba *n* protulit. Itáque noli vereri, ne tibi *o* succensuerim,quod eodem exemplo ad me, quo ad ceteros. Requisiui equidem proprias ad me vnum à te literas.sed neque vehementer, & amanter. De sumptu, quem te in rem militarem facere,& fecisse dicis,nihil sanè possum tibi opitulari,propterea quòd *p* & orbus senatus, consulibus amissis,& incredibiles angustię pecuniæ publicæ:quæ conquiritur vndique,vt optimè meritis militibus promissa soluantur: quod quidē fieri sine tributo posse non arbitror. De Accio Dionysio nihil puto esse: quoniam mihi nihil dixit * Stratorius. De P. Luceio nihil tibi cōcedo,*p* quo studiosior eius sis,quàm ego sum. est enim nobis necessarius. Sed à * magistris cùm contenderem de proferendo die probauerunt mihi, sese, quo minùs id facerent,& compromisso & iureiurando impediri. Quare veniendū arbitror Lucceio,quāquam,si meis literis *q* obtemperauit,cùm tu hæc leges, illum Romæ esse oportebit. Ceteris de rebus,maximéque de pecunia, cùm Pansæ mortem ignorares,scripsisti: quæ per nos ab eo cōsequi te posse arbitrarêre. quæ te non fefellissent, si uiueret. nam te diligebat. Post mortem autem eius quid fieri posset,non videbamus. De Venuleio, Latino, Horatio,valdè laudo. Illud non nimium probo, quod scribis,quo illi animo æquiore ferrent,te tuis etiam legatis lictores ademisse. Honore enim digni cum ignominia dignis non

n al. pertulit.
o v.c. suscē suerim.
p L.& orbus est senatus.
* al Statorius.
p L. quod.
* actionū s.
q al. obtemperauerit.

erant comparandi, cósque ex senatusconsulto, si non decedunt, cogendos, vt decedant existimo. Hæc ferè ad eas literas, quas eodem exemplo binas accepi. De reliquo, velim tibi persuadeas, nõ esse mihi meã dignitatem tua cariorem. Vale.

M. TVLLII CICERONIS

EPISTOLARVM AD Familiareis, Liber XIII. Ad Cn.* Memmium.

ARGVMENTVM.

Exulabat C. Memmius de ambitu biennio ante damnatus accusante Q. Curtio. Eum Cicero in prouinciam Ciliciam proficiscens, cùm Athenis non reperisset, pridie enim quàm Cicero venit Athenas profectus est Mitylenas (ep. x. lib. ad Atticum) petiit ab eo per literas, vt cum Patrone Epicureo in gratiã rediret, éique locum, vbi habitauerat Epicurus cõcederet. Seru. Sulpitio Rufo, & M. Claudio, Marcello coss.

M. T. C. S. P. D. C. MEMMIO. 1

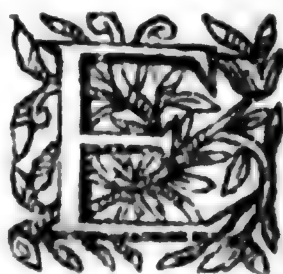

Etsi non satis mihi constiterat, cum aliquáne animi mei molestia, an potius libenter te* Athenis visurus essem, quòd iniuria, quam accepisti, dolore mea afficeret: sapientia tua, qua fers iniuriam, lætitia: tamen vidisse te mallem. Nam quod est molestiæ, nũ sanè multò leuius est, cùm te non video. quod esse potuit voluptatis, certè, si vidissem te, plus fuisset. Itáque non dubitabo dare operam, vt te videam, cùm id satis commodè facere potero. Interea quòd per literas & agi tecũ &, vt arbitror, cõfici potest agã. a Nunc à te illud primũ rogabo, nequid inuitus mea causa facias: sed id, quod me intelliges multùm tua nullam in partem interesse, ita mihi des, si tibi vt id libẽter facias, antè persuaseris. 1 Cum * Patrone Epi-

* De hoc Memmio vide Appianũ lib. 3. belli ciuil. Plut. in Lucu. Suet. in Cæsare, & de claris grã. Cicer. 4. At. ep. vlt. 3. ad Q. fr. ep. 2. hanc gentẽ à Mnesteo Aeneæ socio fluxisse putat Seru. l. 4. Aene. in illo versu, Mox Italus Mnestheus, Plebeium fuisse hinc constat, quòd hic Memmius tribunatum qui patricio nõ dabatur, exercuerit.

* Athenæ enim Mitylenę, Rhodus, Smyrna. Dyrrachium, Massilia, & aliæ quædam ciuitates Romanis exsul. erant liberæ.

a L. Nunc te il. pr.

* hic videtur principẽ locũ Athenis tenuisse in Epicurea famil.

Epicureo mihi *b* omnia sunt: nisi quòd in philosophia vehementer ab eo dissentio. Sed & in illo Romæ, cùm te quoque, & tuos omneis obseruabat, me coluit in primis: & nuper, cùm ea, quæ voluit, *c* de suis commodis, & præmiis consecutus est, me habuit suorum defensorum & amicorũ ferè principem: *d* & iam à * Phædro, qui nobis, cùm pueri essemus ante quàm * Philone *e* cognouimus valde, vt Philosophus, posteà tamen, vt vir bonus, & suauis, & officiosus, probabatur, *f* traditus, mihi commendatúsque est. Is igitur Patro, cùm ad me Romã literas misisset, vti te sibi placarẽ peteremque, vt nescio quid illud Epicuri parietinarũ sibi concederes: nihil scripsi ad te ob eam rem, quòd ædificationis tuæ consilium mea commendatione nolebã impediri. Idem, vt veni Athenas, cùm idẽ, vt ad te scriberem, rogasset: ob eam causam impetrauit, quòd te abiecisse illam ædificationem constabat inter omneis amicos tuos. Quod si ita est, *g* & si iam plane tua nihil interest, vel mi, si qua offensiúcula facta est animi tui, peruersitate aliquorum (noui enim gentem illã) des te ad lenitatem, vel propter tuam summam humanitatẽ, vel etiam honoris mei causa. Equidem si, quid ipse sentiam, quæris: nec cur ille tantopere cõtendat, video, nec cur tu repugnes: nisi tamen multò minùs tibi concedi potest, quàm illi, laborare sine causa. Quamquam Patronis & orationem, & causam tibi cognitam esse certò scio. honorem, officium, * testamentorum ius, Epicuri auctoritatem, * Phædri obtestationem, sedem, domicilium, vestigia summorum hominum, sibi tuenda esse dicit. Totam hominis vitam, rationémque, quam sequitur in philosophia, derideamus licet, si hanc eius contentionem volumus *h* reprehendere. Sed mehercule, quando illi, ceterísque, quos illa delectant, non valde inimici sumus: nescio an ignoscendum sit huic, si tantopere laborat: in quo etiam si peccat, magis ineptiis, quàm improbitate pec-

b al. omnia communia sunt.
c q. v. c. de suis præmiis, & cõmodis cõs.
d q. v. c. & à Phædro.
* 5. Philip. Phædrus vocatur.
* Vide lib. 9. epi. 8. 5. de Fin. & 2. Tuscul.
e v. c. cognouissemus.
f L. Traditus, mihique cõmendat. q. est.
g q. v. c. & planè tua nihil int.
* moriẽs enim Epicurus hortos suos Metrodoro testamẽto reliquit, vt ad alios Epicureæ sectæ principes possessio perueniret. Laërtius.
* obtestatus erat moriẽs Phædrus, ne hortos Epicuri negligerẽt, néue ab quoquã occupari sinerent.
h v. c. reprendere.

i al. non quod sit.
k q. v. c. arte polit.
l al. in rogando.

cat. Sed, ne plura (dicendum enim aliquādo est) Pōponium Atticum sic amo, vt alterum fratrem. nihil est illo mihi nec carius, nec iucundius. Is (i non quo sit ex istis: est enim omni liberali k doctrina politissimus: sed valde diligit Patronem, valde Phædrum amauit) sic à me hoc contendit, homo minimè ambitiosus, minimè l in rogitando molestus, vt nihil vnquam magis: nec dubitat, quin ego à te nutu hoc consequi possem, ita etiā, si ædificaturus esses. Nunc vero, si audierit, te ædificationem deposuisse, neque tamen me à te impetrasse: non te in me liberalem, sed me in se negligentem putabit. Quamobrem peto à te, vt scribas ad tuos, posse tua voluntate decretum illud Areopagitarū, quem ὑπομνηματισμὸν illi vocāt, tolli. Sed redeo ad prima. Prius velim tibi persuadeas, vt hoc mea causa libēter facias, quàm vt facias. sic tamen habeto: si feceris, quod rogo: fore mihi gratissimum. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat Euandrum statuarium, rogans Memmiū vt ei de habitatione accommodet. Scripta ante quā Athenis decederet.

M. T. C. S. P. D. C. MEMMIO. 2

* Vrs. ab Anieno de quo Fam. ep. 23.
m al. qui habitabat.
n L. Aemilio. & ita v. c.
o al. molestia tua.
p al. vt te ei de hab.
q l. demigrare.

CAio † * Auiano Euandro, m qui habitat in tuo sacrario, & ipso multum vtor, & patrono eius, M. n Aemilio familiarissimè. Peto igitur à te maiorem in modum, quod sine o tua molestia fiat, p vt ei de habitatione accommodes. Nam propter opera instituta multa multorum, subitum est ei q remigrare kal. Quinct. Impedior verecundia, ne te pluribus verbis rogem. Neque tamen dubito, quin si tua nihil, aut non multum intersit, eo sis animo quo ego essem, si quid tu me rogares. mihi certè gratissimum feceris. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat Fusium, quem antea quoque præsens præsenti cōmendauerat. Scripta videtur anno sequēti, cùm ad vrbē Cicero reuertisset, Memmiúmq; Athe-

Athenis in reditu allocutus esset.

M. T. C. S. P. D. C. MEMMIO. 3

AVLVM r Fusium, vnum ex meis intimis obseruantissimum, studiosissimúmque nostri eruditum hominem, & summa humanitate, tuáque amicitia dignissimum, velim ita tractes, vt mihi coràm recepisti. s Tam mihi gratum id erit, quàm quod gratissimum. Ipsum præterea summo t officio, & summa obseruantia tibi in perpetuum deuinxeris. Vale.

r L. Fusiū.

s L. Tam gratum mihi id erit, quàm q. & ita v. c.

t q.v.c. studio.

ARGVMENTVM.

Commendat Volaterranos. Scripta videtur Q. Fabio Maximo, C. Trebonio Coss. deuictis in Hispania Cæsaris liberis.

M. T. C. Q. VALERIO Q. F. ORCAE, LEG. PROPRAET. S D. 4

CVM municipibus Volaterranis mihi summa necessitudo est. magno enim u meo beneficio affecti, cumulatissime mihi gratiam retulerunt. nam nec in honoribus meis, nec in laborib. vmquam x defuerunt. Cum quib. si mihi nulla caussa intercederet, tamen, quòd te vehementissimè diligo, quódq; me à te plurimi fieri sentio, & monerem te, & hortarer, vt eorum fortunis consuleres, præsertim cùm propè præcipuã caussam haberent y ad ius obtinendum. Primùm quòd Syllani temporis acerbitatem, deorum immortalium benignitate subterfugerunt: deinde, quòd summo studio populi R. à me in consulatu meo defensi sunt. cùm enim tribuni * pl. legem iniquissimam de eorum agris z promulgassent facile S. P. Q. R. persuasi vt eos ciues quibus fortuna pepercisset, saluos esse vellent. Hanc actionem meam C. Cæsar primo suo consulatu a in lege * Agraria comprobauit, agrúmque Volaterranum, & oppidum omni periculo in perpetuum liberauit: vt mihi dubium non sit, quin is, qui nouas necessitudines adiungat, vetera sua beneficia conseruari velit, Quamobrem est tuæ prudentiæ, aut sequi

v L. à me benef.

x fort. mihi defuerunt.

y fort. ad ius suũ t. in.

* præsertim Rullus in quem extãt orationes Agrariæ.

z q.v.c. promulgauissent.

a q.v.c. lege in Agraria.

* legem eã intelligit, quam de Campano agro & Stellate diuidẽdo tulit. vide Suet.

sequi eius auctoritatem, cuius sectam, atq; imperium summa cũ tua dignitate secutus es: aut certè illi integram omnem causam reseruare. Illud verò dubitare non debes, quin tam graue, tam firmum, tam honestum municipium tibi tuo summo beneficio in perpetuum obligare velis. Sed hæc, quæ scripta sunt suprà, eò spectant, vt te horter, *b* & suadeam. Reliqua sunt quæ pertinent ad rogandum: vt non solùm tua causa tibi consilium me dare putes, sed etiã quod mihi opus sit, me à te petere, & rogare. Gratissimum igitur mihi feceris, si Volaterranos omnibus rebus integros, incolumesque esse volueris. Eorum ego domicilia, sedes, rẽ, fortunas, quæ & à diis immortalibus,* & à præstantissimis * in nostra rep. ciuibus, summo S. P. Q. R. studio conseruatæ sunt, tuæ fidei, iustitiæ, bonitatique commendo. Si pro meis pristinis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret, vt ita defendere possem Volaterranos, quẽadmodum cõsueui tueri meos: nullũ officiũ nullũ denique certamen, in quo illis prodesse possem, prætermitterẽ. Sed quando apud te nihilominus hoc tempore valere me confido, quàm valuerim semper apud omnes pro nostra summa necessitudine, parique inter nos, & mutua *d* beneuolentia abs te peto, vt ita de Volaterranis mereare, vt existiment, eum quasi diuino consilio isti * negotio præpositum esse, apud quem vnum nos eorum perpetui defẽsores, plurimũ valere possemus. Vale.

b q.v.c.& tibi persuadeã. L.& tibi suadeam.
c q.v.c.sed quod mihi op.
* Syllanis temporib.
* C.Cæsarẽ fortasse etiã intelligit, qui Volaterranos in Cõsulatu defenderat.
d v.c. beniuolentia.
* agrorum diuisioni.

ARGVMENTVM.

Et rogat, & rationibus etiam persuadere conatur Curtij agrum non esse diuidendum. Eodem anno.

M. T C. Q. VALERIO, Q. F. ORCAE, LEG. PROPRAET. S. P. D. 5

NON molestè fero, eam necessitudinem, quæ mihi tecum est, notam esse quàm plurimis, neq; tamen ob eã causam (quod tu optimè existimare potes) te impedio, quo minùs susceptum negotium, pro tua fide, & diligentia, ex voluntate

te Cæsaris, qui tibi rem magnam, difficilémque commisit, gerere possis. Nam cùm multi à me petant multa, quòd de tua erga me voluntate non dubitent, non committo, vt ambitione mea conturbem officium tuum. C. Curtio ab ineunte ætatæ familiarissimè sum vsus. Eius & Syllani temporis iniustissima calamitate dolui: & cum iis qui similem iniuriam acceperant, amissis omnib. fortunis, reditus tamen in patriam voluntate omnium cōcedi videretur, adiutor incolumitatis fui. Is habet in Volaterrano possessionem, cùm in eā, tanquam è naufragio reliquias contulisset. Hoc autem tempore eū Cæsar in senatum legit: quem ordinem ille, ista possessione amissa, tueri vix potest. * *Grauissimū autem est, cùm superior e factus sit ordine, inferiorem esse fortuna:* miniméque conuenit, ex eo agro, qui Cæsaris iussu diuidatur, eum moueri, qui Cæsaris beneficio senator sit. Sed mihi minùs liber multa de æquitate rei scribere, ne causa potius apud te valuisse videar quàm gratia. Quamobrē te maiorē in modum rogo, vt C. Curtij rem, meam putes esse: quidquid mea causa faceres, vt id C. Curtij causa cùm feceris, meum existimes. quod ille per me habuerit, id me habere abs te putato. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

* Senator nemo esse poterat, nisi 8000., possideret. Su. in August.
e al. factus sis.

ARGVMENTVM.

Commendat Cuspij amicos generatim, nominatim Tullium & Cornelium. Anno incerto.

M. T. C. Q. VALERIO Q. F. ORCAE, S. P. D. 6

f SI vales, bene est: ego quidem valeo. Credo te memoria tenere, g me & corām † P. * Cuspio tecū locutū esse, cū te prosequerer * paludatū: & idē postea plurimis verbis tecū egisse, vt quoscūq; tibi eius necessarios cōmendarē haberes eos in numero meorū necessariorū. Id tu pro tua summa erga me h beneuolentia, perpetuáque obseruantia mihi liberalissimè, atque humanissimè recepisti. Cuspius, homo in omneis suos offi-

f L.S.V.B.E. E.Q.V.
g al. me & corā de P. Cuspio tecum.
* Vrs. Cispio.
* Paludati ibant in prouincias 15. Fam. ep. 17.
h v. c. beniuolentia.

ciosissimus, mirificè quosdam homines ex ista prouincia tuetur, & diligit, propterea quòd fuit in Africa bis, cùm maximis * societatis negotiis pręesset. Itaque hoc eius officium, quod adhibet erga illos, ego mea facultate, & gratia soleo, quantum possum, adiuuare. Quare Cuspianorum omnium commendationis causam hac tibi epistola exponendam putaui. reliquis epistolis tantùm faciam, vt notam apponã eam, quæ mihi tecũ conuenit, & simul significẽ, de numero esse Cuspij amicorum. Sed hanc commendationem, quã his literis consignare volui, scito esse omnium grauissimã Nam P. Cuspius singulari studio contendit à me, vt tibi quàm diligentissimè L. Iulium commendarẽ. Eius ego studio vix videor mihi satisfacere posse, si vtar verbis iis, quibus, cùm diligẽtissimè quid agimus, vti solemus. Noua quædam postulat: & putat me eius generis artificium quoddam tenere. Ei ego pollicitus sum, me ex intima nostra arte depromturum mirificum genus commendationis. Id quando assequi nõ possum, tu re velim efficias, vt ille genere mearum literarũ incredibili *i* quodam perfectum arbitretur. Id facies, si omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate, *k* & potestate tua proficisci poterit, non modò re, sed etiam verbis, *l* vultu denique expresseris: quæ quantum in prouincia valeant, vellem expertus esses. Sed tamen suspicor, ipsum hominẽ, quem tibi commẽdo, perdignum esse tua amicitia: *m* non solùm, quia mihi Cuspius dicit, credo (tametsi id satis esse debebat) sed quia noui eius iudicium in hominibus, & amicis *n* deligendis. Harum literarũ vis quanta fuerit, propediem iudicabo: tibiq; ue, vt confido, gratias agam. Ego, quæ te velle, quæque ad te pertinere arbitrabor, omnia studiosè, diligenterque curabo Cura, vt valeas. P. Cornelius, qui tibi has literas reddidit, est mihi à P. Cuspio commendatus: cuius causa quantopere cuperem, deberémque, profectò ex me facile cognouisti. Vehementer te rogo,

* Publicianorũ, qui in Africa vectigalia exigebant.

i L. quiddam.

k fort. & à potest.

l al. fronte, vultu denique.

m al. nec id solùm.

n fort. diligendis. v. c. dilegendis.

re rogo, vt cures, vt ex hac commendatione mihi Cuspius quam maximas, quàm primùm, quàm sæpissime gratias agat. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat municipium Atellanum & ne eius ager diuidatur, sed integram Cæsari causam reseruet. Q. Fabio Maximo, & C. Trebonio Coss.

M. T. C. * CLVVIO S. P. D. 7

CVM in Galliam proficiscens, pro nostra necessitudine, tuáque summa in me obseruantia, ad me domum venisses, locutus sum tecum de agro vectigali municipij Attellani, qui esset in Gallia: quantóque opere eius municipij causa laborarem, tibi ostendi. Post tuam autem profectionem, cùm & maxima res municipij honestissimi, mihique coniunctissimi, & summum meum officium ageretur, pro tuo animo in me singulari, existimaui me oportere ad te accuratiùs scribere: etsi non sum nescius & quæ temporum ratio, & quæ tua potestas sit: tibique * negotium datum esse à C. Cæsare, non iudicium, præclarè intelligo. Quare à te tantum peto, quantum & te facere posse, & libenter, mea causa facturũ esse arbitror. Et primùm velim existimes, quod res est, municipij fortunas omneis in isto vectigali consistere: his autem temporibus hoc municipium maximis oneribus pressum, summis affectum esse difficultatibus. Hoc etsi *o* commune videtur esse cũ multis: tamen, mihi crede, singulareis huic municipio calamitates accidisse. quas idcirco non cõmemoro, ne de miseriis meorum necessariorũ conquerẽs, homines, * quos nolo, videar offendere. Itaque, nisi magnã spẽ haberẽ, C. Cæsari nos causam municipij probaturos: non erat causa, cur à te hoc tẽpore aliquid cõtenderẽ, sed quia confido, mihique persuasi, illũ & dignitatis municipij, & æquitatis, & volũtatis etiam erga se habiturũ esse rationẽ: ideò à te, nõ dubitaui contẽdere, vt hanc causam illi integrã *p* conseruares. Quod etsi nihilominùs à te peterem si nihil audi-

* Cluuium Puteolanũ intelligit, de quo ep. 56.

* diuidendorum agrorum.

o L. commune ei videtur.

* Cæsarem, vel Cæsarianum aliquẽ significat.

p fort. reseruares.

audiuissem te talo fecisse: tamen maiorem spe impetrandi nactus sum, posteà quàm mihi dictum est, hoc idem à te Rhegienseis impetrauisse. qui etsi te aliqua necessitudine attingunt: tamen tuus amor in me, sperare me cogit, te, quod tuis necessariis tribueris, idem esse tributurum meis: præsertim cùm ego pro his vnis petam: habeam autem, qui simili causa laborent, complureis necessarios. Hoc me non sine causa facere, neque aliqua leui ambitione commotum à te contendere, etsi te existimare arbitror: tamen mihi affirmanti credas velim, me huic municipio debere plurimum: nullum vnquam fuisse tempus neque honorũ, neque laborum meorũ, in quo non huius municipij studium in me exstiterit singulare. Quapropter à te etiã, atque etiam, pro nostra summa coniunctione, próque tua in me perpetua, & maxima *q* beneuolentia, maiorem in modum peto, atque contendo, vt, cùm fortunas agi eius municipij intelligas, quod sit mihi necessitudine, officiis, *r* beneuolentia coniunctissimum, id mihi des. Quod erit huiusmodi, vt, si à Cæsare, quod speramus, *s* impetrauerimus, tuo beneficio nos id consecutos esse iudicemus. sin minùs: pro eo tamẽ id habeamus, quando à te *t* data sit opera, vt impetraremus. Hoc cùm mihi gratissimum feceris: tum viros optimos, homines honestissimos, eosdémque gratissimos, & tua necessitudine dignissimos, summo beneficio in perpetuum tibi, tuísque deuinxeris. Vale.

q v.c. beniuolentia.

r v.c. beniuolentia.

s L. impetrarimus. & ita v.c.

t L. data est opera.

ARGVMENTVM.

Rogat Rutilium, vt in agrorum diuisione, Albini prædia ne attingat. Eodem anno.

M. T. C. M. RVTILIO, S. P. D. 8

CVM & mihi conscius essem, quanti te facerem, & tuam erga me *v* beneuolentiam expertus essem, non dubitaui à te petere, quod mihi petendum esset. * P. Sextium quanti faciam, ipse optimè scio: quanti autem facere debeam, & tu, & omnes homines sciunt. Is cùm ex aliis te mihi studio-

v v.c. beniuolentiam.

* qui tribunus plebis Ciceronem ab exilio reduxit.

studiosissimum esse cognosceret, petiuit à me, vt ad te quàm accuratissimè scriberem de re C. Albini senatoris: cuius ex * filia natus est L. Sextius, optimus adolescens, filius P. Sextij. Hoc idcirco scripsi, vt intelligeres, non solum me pro P. Sextio laborare debere, sed Sextium etiam pro Albino. Res autem hæc est: A M. Laberio C. Albinus prædia in æstimationem accepit: quæ prædia Laberius emerat à Cæsare de bonis Plotianis. ea si dicam non esse è rep. diuidi, docere te videar, non rogare. Sed tamen cùm Cæsar Syllanas venditiones, & assignationes, ratas esse velit, quò firmiores existimentur suæ: si ea prædia diuidentur, quæ ipse Cæsar vendidit, quæ tandem in eius venditionibus esse poterit auctoritas? Sed hoc quale sit, x tu pro tua prudentia considerabis. Ego te planè rogo, atque ita, vt maiore studio, iustiore de causa, magis ex animo rogare nihil possim, vt Albino parcas, prædia Laberiana ne attingas. Magna me affeceris non modò lætitia, sed etiam quodammodo gloria, si P. Sextius homini maximè * necessario y per me satisfecerit, cùm ego illi plurimum debeam. Quod vt facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Maius mihi dare beneficium nullum potes. Id mihi intelliges esse gratissimũ. Vale.

* al. familia, malè vt ex oratione pro Sextio sect. 6. constat.

x al. pro tua prud.

* socero suo.

y q. v. c. satisfecerit per me.

ARGVMENTVM.

Commendat Bithynicam publicanorum societatem, & in his Puppium. Annus incertus.

M. T. C. CRASSIPEDI, S. P. D. 9

QVAMQVAM tibi præsens commendaui, vt potui, diligentissimè, socios * Bithyniæ: teque cùm ea commendatione, tum etiam tua sponte intellexi cupere ei societati, quibuscunque rebus posses, commodare: tamen, cùm ij, quorum res agitur, magni sua interesse arbitrarentur, me etiam per literas declarare tibi, qua essem erga ipsos voluntate, non dubitaui hæc ad te scribere. Volo

* Publicanos qui in ea prouincia vectigal exigebant.

persuasisset ipse, meas de se accuratè scriptas literas, maximum apud te pondus habituras: à méque contenderet, vt quàm diligentissimè scriberem: malui facere quod meus familiaris tanti sua interesse arbitraretur. Vt, igitur debere me facere hoc intelligas, cùm primùm M. Terentius * in forum venit, ad amicitiam se meã contulit. Deinde, vt se corroborauit, duæ causæ accesserunt, quæ meam in illum *a* beneuolentiam augerent, vna, quod versabatur in hoc studio nostro, quo etiam nunc maximè delectamur, & cum ingenio, vt nosti: nec sine industria: deinde quòd naturæ se contulit in societates publicanorum: quod quidem nollem. maximis enim damnis affectus est. 1 sed * tamen causa communis ordinis, mihi commendatissimi, fecit amicitiam nostram firmiorem. Deinde versatus in vtrisque subselliis optima & fide, & fama, iam ante hanc cõmutationem reip. petitioni sese dedit, honorémque honestissimum existimauit, fructum laboris sui. His autem tẽporibus à me Brundisio cum literis, & mandatis profectus est ad Cæsarem: qua in re & amorẽ eius in suscipiendo negotio perspexi, *b* & fidem in cõficiendo, ac renuntiando. Videor mihi, cùm separatim de probitate eius, & moribus dicturus fuissem, si priùs causam, cur eum tantopere diligerẽ, tibi exposuissem, in ipsa causa exponenda satis etiam de probitate dixisse. Sed tamen separatim promitto, in méque recipio, fore eum tibi & voluptati, & vsui. Nam & modestum hominem cognosces, 2 & prudentem, & à cupiditate omni remotissimum: præterea magni laboris: summæque industriæ. Neque ego hæc polliceri debeo, quæ tibi ipsi cùm bene *c* cognoueris, iudicãda sunt: SED TAMEN IN OMNIBVS NOVIS CONIVNCTIONIBVS *interest, qualis primus aditus sit, & qua cõmendatione* d *quasi amicitiæ fores aperiantur.* quod ego his literis efficere volui: etsi id ipsa per se necessitudo quæsturæ effecisse debet, sed tamen nihilo

* sumpta virili toga, ineunte ætatis anno xvij. in forum ibant, vt oratores audirent, eosque imitari discerent.

a v.c. beniuolentiam.

* Vict. vet. sed tamen communis. Vict. sed tamen communis ordinis.

b q.v.c. & in conficiẽdo, ac renũtiando fidẽ. Vid.

c L. cognoris. & ita v.c.

d al. amicitiæ quasi f.

infirmius illud, hoc addito. Cura igitur, si me tāti facis, quanti & Varro existimat, & ipse sentio vt quàm primùm intelligam, hanc meam commendationem tantum illi vtilitatis attulisse, quantum & ipse sperarit, nec ego dubitarim. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat Bruto & vectigalia, quæ Arpinates habebant in Gallia, & legatos, qui ad ea exigenda proficiscebantur. Eodem anno.

M. T. C. BRVTO, S. P. D. II.

QVIA semper animaduerti, studiosè te operam dare, vt nequid meorum tibi esset ignotum: propterea non dubito, quin scias, non solùm cuius municipij sim, sed etiam, quā diligenter soleam meos municipes Arpinateis tueri. Quorum quidem omnia commoda, omnésque facultates, quibus & sacra conficere, & sarta tecta ædium sacrarum, locorumque communium tueri possint, consistunt in his vectigalibus, quæ habent in prouincia Gallia. Ad ea visenda, pecuniásque, quæ à colonis debentur, exigendas, totámque rem & cognoscendam, & administrandam, legatos equites Romanos misimus, Q. e Fufidium, Q. F. M. Fauciū, M. F. Q. f Mamercum, Q. F. Peto à te maiorem in modum, pro nostra necessitudine, vt ea res tibi curæ sit, operámque des, vt per te quàm commodissimè negotium municipij administretur, quàm primúmque conficiatur, ipsósque, quorum nomina scripsi, vt quam honorificentissimè pro tua natura, & quàm liberalissimè tractes. Bonos viros ad tuā necessitudinē adiunxeris: municipiúmq; gratissimū beneficio tuo deuinxeris: mihi verò g etiā eò gratius feceris, quòd cùm semper tueri municipes meos consueui, tùm hic annus præcipuè ad meam curam, officiumq; pertinet. Nā constituēdi municipij causa, hoc anno Aedilē filium meum fieri volui, & fratris filium, & M. Cæsium hominē mihi maximè necessarium (is enim * magistratus in nostro municipio, nec alius vllus creari solet) quos cohonestaris, in primísque me, si resp. muni-

e L. Sufidiū. f al. Mamercium. g al. eo etiā gr. * ædilitas, in aliis enim municipiis, vel dictator creari solebat, vt Lanuuij pro Mil. vel Cōsul, vt Tusculi. vel Duumuir, vt Corfinij. Cæsar 1. bel. ciuil. vel Quatuoruiri, vt Neapoli, & Cumis. 10. Att. ep. 11. vel Quæstor, vt Sidicini, & Terentini. Gel. 10. c. 3.

cipij tuo studio,& diligẽtia beneadministrata erit. Quod vt facias, te vehementer etiam atque etiã rogo.

ARGVMENTVM.

Q. Fufidium legatum commendat. Eodem anno.

M. T. C. BRVTO, S. P. D. 12

ALIA epistola communiter commendaui tibi legatos Arpinatium, vt potui diligẽtissimè: hac separatim Q. *h* Fussidium, quo cum mihi omnes necessitudines sunt, diligentiùs commendo: non vt aliquid de illa commendatione *i* deminuam, sed vt hinc addam. Nam & præuignus est M. Cæsij, mei maximè & familiaris, & necessarij, & fuit in Cilicia mecum tribunus * militum: quo in munere ita se tractauit, vt accepisse ab eo beneficium viderer, non dedisse. Est prætereà (quod apud te, valet plurimum) à nostris studiis non abhorrens. Quare velim eum quam liberalissimè complectare: operámque des, vt in ea legatione, quam suscepit contra suum commodum, secutus auctoritatem meam quam maximè eius excellat industria. Vult enim, id quod optimo cuique natura tributum est, quam maximam laudem cùm à nobis, qui eum impulimus, tum à municipio consequi: quod ei continget, si hac mea commendatione tuum erga se studium erit consecutus, Vale.

h l. Sufidiũ.

i l. diminuam.

* Asconius duo tribunorum militum genera facit, vnum eorũ qui Rufuli vocabantur, qui creari solebant in exercitu: Alterũ qui Comitiati, Romæ comitiis designati.

ARGVMENTVM.

Cõmendat L. Castroniũ Pætum Lucẽsem. Eodẽ anno.

M. T. C. BRVTO S. P. D. 13

L. CASTRONIVS Pætus, longè princeps municipij Lucensis, est honestus, grauis, plenus officij, bonus planè vir, & cum virtutibus, tum etiam fortuna, si quid hoc ad rem pertinet, ornatus: meus autem est familiarissimus, sic prorsus, vt nostri ordinis obseruet neminẽ diligentius. Quare & vt eum amicum, & vt tua dignũ amicitia, tibi cõmendo. Cui, quibuscũq; rebus cõmendaueris, tibi profectò iucundũ, mihi certè erit gratum. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat L. Titium Strabonem, eiúsque procurato-

rem libertum. Eodem anno.

M. T. C. BRVTO, S. P. D.

k al. Titio Strab. Vrſ. Tidione. vt l. 12. ep. 6.

† k L. TITIONE Strabone, equite Romano, in primis honeſto, & ornato, familiariſſimè vtor. Omnia mihi cum eo intercedunt iura ſummæ neceſſitudinis. Huic in tua prouincia pecuniã debet P. Cornelius. Ea res à Volcatio, qui Romæ ius dicit, reiecta in Galliam eſt. Peto à te hoc diligentiùs, quàm ſi mea res eſſet, quo eſt honeſtius de amicorum pecunia laborare, quàm de ſua, vt negotium conficiendum cures: ipſe ſuſcipias, tranſigas, operámque des, *l* quod tibi æquum, & rectũ videbitur, vt quàm commodiſſima conditione libertus Strabonis, qui eius rei cauſa miſſus eſt, negotium conficiat, ad nummóſque perueniat. Id & mihi gratiſſimum erit: & tu ipſe *m* L. Titionem cognoſces amicitia tua digniſſimum. quod vt tibi curæ ſit, vt omnia ſolent eſſe, quæ me velle ſcis, te vehementer etiam, atque etiam rogo. Vale.

l L. quoad tibi æq. & ita v. c.

m al. L. Titium.

ARGVMENTVM.

Præcilium adoleſcentem patre natum Cæſari amiciſſimo, commendat. Cæſare tertium Conſule ſine collega.

M. T. C. C. CAESARI IMP. S. P. D. 15

n L. ab te.

* Homer. Odyſſ. η.

* Home. Odyſſ. α & ν.

o L. iidem me conſolantur: etiã hominem perustum inani gloria.

PRAECILIVM tibi commendo vnicè, tui neceſſarij, mei familiariſſimi, viri optimi, filium: quem cùm adoleſcentem ipſum propter eius modeſtiam, humanitatem, animum, & amorem erga me ſingularem, mirificè diligo: tum patrem eius, re doctus, intellexi, & didici mihi fuiſſe ſemper amiciſſimum. En, hic ille eſt, de illis maximè, qui irridere, atque obiurgare me ſoliti ſunt, quòd me non tecum, præſertim cùm *n* abs te honorificentiſſimè inuitarer, coniungerem * ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν, Ὣς νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα. audiebam enim noſtros proceres clamitanteis, * Ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ. Sed tamen *o* idem me conſolatur: & iam

iam hominem peruſtum* etiamnum gloria, volũt incendere: atque ita loquuntur, ἀλλ' ἄγε, πῶς μὴ μονας, ὦ δεῖ γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολέωζ, ἀλλὰ μέγα ῥέξας τὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθ. Sed me minùs iam mouent, vt vides. Itaque ab Homeri magniloquẽtia confero me ad vera præcepta. Εὐριπίδου μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. quem verſum ſenex Præcilius laudat egregiè: & ait, poſſe ad eundem & ἅμα πρόσσω, καὶ ὀπίσσω videre, & tamen nihilominus, *Αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων. Sed, vt redeam ad id, vnde cœpi: vehementer mihi gratum feceris, ſi hunc adoleſcentem humanitate tua, quæ eſt ſingularis, comprehenderis: & ad id, quod ipſorum Præciliorum cauſa te velle arbitror, addideris cumulum commendationis meæ. Genere nouo ſum literarum ad te vſus, vt intelligeres non vulgarem eſſe commendationem. Vale.

* intimum. al. etiam non. al. inani. al. & inani.

* Homer. Ili β.

ARGVMENTVM.

Apollonium P. Craßi libertum, Cæſari bellum in Hiſpania contra Cæſaris liberos gerenti, commendat.
Eodem anno.

M. T. C. C. CAESARI IMPER. S. P. D. 16

P. CRASSVM ex omni nobilitate adoleſcentem dilexi plurimùm: p & ex eo, cũ ab ineunte eius ætate bene ſperauiſſem, q tum optimè exiſtimare cœpi ex iis iudiciis, quæ de eo feceram, cognitis. Eius libertũ Apolloniũ iam tum equidẽ, cùm ille viueret, & magni faciebam, & probabam. Erat enim & ſtudioſus Craſſi, & ad eius optima ſtudia vehementer aptus. itaque ab eo admodum diligebatur. Poſt mortem autem Craſſi, eò mihi etiam dignior viſus eſt, quem in fidem, atq; amicitiam meam reciperem, quòd eos à ſe obſeruandos, & colendos putabat, quos ille dilexiſſet, & quibus carus fuiſſet. Itaq; & ad me in *Ciliciã venit, multiſq; in rebus mihi magno vſui fuit & fides eius, & prudentia: & vt opinor, tibi in Alexandrino bello, quantum ſtudio, & fidelitate conſequi

p L. & de eo.
q al. tũ per me exiſt.

* L. Ciciliã.

dam necessitudinis, quod est Attici nostri familiarissimus, eúmque vnum præter ceteros obseruat, ac diligit. Quem si tu iam fortè v cognouisti, puto me hoc, quod facio, facere serius. Ea enim est humanitate, & obseruantia, vt eum tibi iam ipsum per se commendatum putem. Quod tamen si ita est, magnopere à te quæso, vt ad eã voluntatem si quã in illum ante has meas literas cõtulisti, quã maximus x postea commendatione cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam suam minùs se tibi obtulit, aut eum nondum satis habes cognitum, y aut quæ causa est, cur maioris commendationis indigeat: sic tibi eum commendo, vt neque maiore studio quemquam, neque iustioribus de causis cõmendare possim. Faciámque id, quod debent facere ij, qui religiosè, & sine ambitione commendat, spondebo enim tibi, vel potiùs spondeo in méque recipio, eos esse *M. Curij mores, eámque tum probitatem, tum etiam humanitatem, vt eum & amicitia tua, & tam accurata cõmendatione, si tibi sit cognitus, dignum sis existimaturus. Mihi certè gratissimum feceris, si intellexero, has literas tantum, quantum scribens confidebam, apud te pondus habuisse. Vale.

v c. cognosti. & ita. L.

x L. post mea commendatione nostra cumul. Faern. & Man. quam maximè potest mea commendatione. al. quàm maximus postea. vel, quàm maximus postea commēdat cumulus.

y fort. aut si quæ causa est.

* L. M.

ARGVMENTVM.

Agit gratias de optima in Atticum voluntate. Deinde non necessariam commendationem addit, vt neque in Epiroticis negotiis, neque in aliis rebus Attico desit. Eodem loco.

M. T. C. SER. SVLPICIO, S. P. D. 18

NON concedam, vt Attico nostro, quem elatum lætitia vidi, iucũdiores tuę suauissimè ad eũ, & humanissimè scriptæ literæ, fuerint, quã mihi Nã etsi vtriq; nostrûm propè æquè gratæ erãt: tamē ego admirabar z magis, te, quasi rogatus, aut certè admonitus, liberaliter Attico respondisses (quod tamē dubium nobis quin ita futurũ fuerit,

z L. magis, quàm si rogatus, aut certè admonitus, li. Att. resp. (q. t. d. n. q. ita f. f. n. er.) te vltrò, &c.

non erat) vltrò ad eum scripsisse, eique nec opinanti voluntatem tuam tantam per literas detulisse. De quo non modò rogare te, vt eo studiosiùs mea quoque causa facias, non debeo (nihil enim cumulatius fieri potest, quàm polliceris) sed ne gratias quidem agere, quòd tu & ipsius causa, & tua sponte feceris. Illud tamen dicã, mihi id, quod fecisti, esse gratissimum. Tale enim tuum iudiciũ de homine eo, quem ego vnicè diligo, non potest mihi non summè esse iucundum. Quod cùm ita sit, esse gratum necesse est. Sed tamen, quando mihi, pro coniunctione nostra, vel peccare apud te in scribendo licet: vtrumque eorum, quæ negaui mihi facienda esse, faciam. Nam & ad id, quod Attici causa te ostendisti esse facturum, tantum velim addas, quantum ex nostro amore accessionis fieri potest. Et, quo modò verebar tibi gratias agere, nunc planè ago, téque ita existimare volo, quibuscunque officiis in * Epiroticis, reliquisque rebus Atticum obstrinxeris, iisdem me tibi obligatum fore. Vale.

* vbi possessionem habuit Atticus.

ARGVMENTVM.

Rogat vt Lysonem in fidem necessitudinémque recipiat. Eodem anno.

M. T. C. SER. SVLPICIO, S. P. D. 19

CVM Lysone Patrensi est mihi quidem hospitium vetus: quam ego necessitudinem sanctè colendam puto: ʒ sed ea causa etiam cũ aliis compluribus: familiaritas tanta nullo cũ hospite: & ea cùm officiis eius multis, tum etiam consuetudine quotidiana sic est aucta, vt nihil sit familiaritate nostra coniunctius. Is cùm Romæ annum propè ita fuisset, vt mecum viueret, etsi eramus in magna spe, te meis literis, commendationéque diligentissimè facturum, id quod fecisti, vt eius rem, & fortunas absentis tuerere, tamen quòd in vnius potestate erant omnia, & quòd Lyso fuerat in nostra * causa, nostrísque præsidiis, quoti

ʒ L. sed ea causa est etiam c. al. sed ea causa communis ei est cũ aliis cõpl.

* Pompeij partes intelligit.

quotidie aliquid timebamus. Effectum tamen est & ipsius splendore, & nostro, reliquorúmque hospitum studio, vt omnia, quæ vellemus à Cæsare impetrarentur: quod intelliges ex iis literis, quas Cæsar ad te dedit. Nunc non modò non remittimus tibi aliquid ex nostra commendatione, quasi adepti iam omnia: sed eò vehementiùs à te contendimus, vt Lysonem, in fidem, necessitudinemque tuam recipias. Cuius dubia fortuna timidius tecum agebamus, verentes, ne quid accideret eiusmodi, vt ne tu quidẽ mederi posses. Explorata verò eius incolumitate, omnia à te studia summa cura peto. Quæ ne singula enumerem, totam tibi domũ cõmendo. In his adolescentem filium eius, quẽ C. Mẽmius Gemellus, cliens meus, cùm in calamitate *a* exsulij sui Patrensis ciuis factus esset, Patrensium legibus adoptauit: vt eius ipsius hereditatis ius, causámque tueare. Caput illud est, vt Lysonem, quem ego virum optimum gratissimúmque cognoui, recipias in necessitudinem tuam. Quod si feceris, non dubito: quin in eo diligendo, cęterísque posteà commendando, idem, quod ego, sis iudicij, & voluntatis habiturus. Quod cùm fieri vehementer studeo, tum etiam illud vereor, ne si minùs cumulatè videberis fecisse aliquid eius causa, me ille negligenter scripsisse de se putet, nõ te oblitum mei. Quanti enim me faceres, cùm ex sermonibus quotidianis meis, tum ex epistolis etiam tuis potuit cognoscere. Vale.

a al. ex filij.

ARGVMENTVM.

Commendat Asclaponem medicum. Eodem anno.

M. T. C. SER. SVLPICIO, S. P. D. 20

ASCLAPONE Patrensi medico, vtor valde familiariter: eiúsque tum consuetudo mihi iucunda fuit, tum etiam ars, quam sum expertus in *b* valetudine meorum. In qua mihi *c* tum ipsa sciẽtia, tum etiam fidelitate, *d* beneuolentiáque satisfecit. Hunc igitur tibi commendo: & à te peto,

b v. c. valitudine.
c al. cùm.
d v. c beniuolentiaq;.

vt des operam vt intelligat, diligenter me scripsisse de sese. meámque cõmendationem vsui magno sibi fuisse. Erit id mihi vehemẽter gratũ. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat M. AEmilium Auianum & C. Hammonium libertum eius. Eodem anno.

M. T. C. SER. SVLPICIO, S. P. D. 21

v.c. Aimilius.

f fort. diligentissimus.

g L. Hammonium.

h v.c. beniuoléque.

i L. Hammonium. al. Auianũ libertum eius.

k L. prudentem.

M. e AEMILIVS Auianus ab ineunte adolescentia me obseruauit, sempérque dilexit, vir cùm bonus, tum perhumanus, & in omni genere officij *f* diligendus. Quem si arbitrarer esse Sicyone, ibi & audirem ibi eũ etiã nũc, vbi ego reliqui, Cibyræ commorari, nihil esset necesse plura me ad te de eo scribere. Perficeret enim ipse profectò suis moribus, suáq; humanitate, vt sine cuiusquã cõmendatione diligeretur abs te non minùs, quã & à me, & à ceteris suis familiaribus. Sed cùm illũ abesse putẽ, cõmendo tibi maiorem in modũ domũ eius, quæ est Sicyone, rémque familiarem, maximè Caium Auianum g Ammonium, libertum eius: quem quidem tibi etiã suo nomine cõmendo. Nam cùm propterea mihi est probatus, quòd est in patronum suũ officio, & fide singulari: tum etiam quòd in me ipsum magna officia contulit, mihiq; molestissimis temporibus ita fideliter, *h* beneuoléque præstò fuit, vt si à me manumissus esset. Itaque peto à te, vt eum *i* Ammonium, & in patroni eius negotio sic tueare, vt eius procuratorem, quem tibi commendo, & ipsum suo nomine diligas, habeásque in numero tuorum. hominẽ *k* pudentem, & officiosum cognosces, & dignum qui à te diligatur. Vale.

ARGVMENTVM.

T. Manlium suo, Varronisque Murenæ nomine, commendat. Eodem anno.

M. T. C. SER. SVLPICIO, S. P. D. 22

T. MANLIVM, qui negotiatur Thespiis, vehemẽter diligo. Nam & semper me coluit, diligentissi

tissiméque obseruauit, & à studiis nostris non abhorret. Accedit eò, quòd Varro* Murena magnopere eius causa vult omnia: qui ita existimauit, etsi suis literis, quibus tibi Manlium commendabat, valde confideret: tamen mea commendatione aliquid accessionis fore Me quidem cùm Manlij familiaritas, tum Varronis studium commouit, vt ad te quàm accuratissimè scriberem. Gratissimum igitur mihi feceris, si huic commendationi meæ tantum tribueris, quantum tribuisti plurimum: id est, si T. Manlium quā maximè, quibuscúque rebus honestè, ac pro tua dignitate poteris, iuueris, atque ornaueris. Ex ipsius præterea gratissimis, & humanissimis moribus confirmo tibi, eũ te, quem soles, fructum à bonorum virorum officiis exspectare, esse capturum. Vale.

* Varro Terentiæ gentis, Murena Liciniæ cognomen. Hic igitur vel ex Terẽtia in Liciniam: vel ex Licinia in Terentiã adoptatus.

ARGVMENTVM.

L. Cossinium libertum commendat.

M. C. C. SER. SVLPICIO, S. P. D. 23

L. COSSINIO, amico, & tribuli meo, valde familiariter vtor. Nam & inter nosmetipsos vetus vsus intercedit: & Atticus noster maiorem etiam mihi cum Cossinio consuetudinem fecit. Itaq; tota Cossinij domus me diligit, in primisq; libertus eius, L. Cossinius Anchialus, homo & patrono, & patroni necessariis, quo in numero ego sum, probatissimus. Hunc tibi ita commendo, vt, si meus libertus esset, eódémque apud me loco esset, *l* quo & est apud patronum suum, maiore studio commendare non possem. Quare pergratum mihi feceris si eum in amicitiam tuam receperis: atque eum, quod sine molestia tua fiat, si qua in re opus ei fuerit, iuueris. Id & mihi vehementer gratum erit, & tibi posteà iucundum. Hominem enim sũma probitate, humanitate, obseruantiáq; cognosces. Vale.

l al. quo est apud.

ARGVMENTVM.

Rogat Sulpitium vt omnibus officiis, omníque liberali

ralitate Lysonem complectatur. Eodem anno.

M. T. C. SER. SVLPITIO, S. P. D. 24

CVM antea capiebam ex officio meo voluptatem, quòd memineram, quàm tibi diligẽter Lysonem, hospitem, & familiarem meum, commendassem, tum verò posteà, quàm ex literis eius cognoui, tibi eum falsò suspectũ fuisse, vehementissimè lætatus sum, me tam diligentem in eo cõmendando fuisse. Ita enim scripsit ad me, sibi meã commendationem maximo adiumẽto fuisse, quòd ad te delatum diceret, sese contra dignitatem tuã Romæ de te loqui solitum esse. De quo etsi pro tua facilitate, & humanitate purgatum se tibi scribit esse: tam primùm, vt debeo, tibi * maximas gratias ago, cum tantũ literæ meæ potuerunt, vt, his lectis, omnem offensionem suspicionis, quam habueras de Lysone, deponeres: deinde credas mihi affirmanti velim, me hoc non pro Lysone magis, quàm pro omnibus scribere hominem esse neminem, qui vmquam mentionem tui sine tua summa laude fecerit. Lyso verò cùm mecum propè quotidie esset, vnàque viueret: non solùm quia me libenter audire arbitrabatur, sed quia libentiùs ipsè loquebatur, omnia mihi tua & facta, & dicta laudabat. Quapropter etsi à te ita tractatur, vt iã non desideret commendationem meam, vnísque se literis meis omnia consecutum putet: tamen à te peto maiorem in modum, vt eum etiam atque etiã tuis officiis, *m* liberalitate complectare. Scriberem ad te, qualis vir esset, vt superioribus literis feceram, nisi eum iam per seipsum *n* satis tibi esse notum arbitrarer. Vale.

* L. non habet, maximas.

m L. liberalitateq;.

n L. tibi satis esse & ita v.c.

ARGVMENTVM.

Hagesaretum breuiter & accuratè commendat. Eodem anno.

M. T. C. SER. SVLPICIO, S. P. D. 25

† * HAGESARETVS Larissæus, magnis meis beneficiis ornatus in cõsulatu meo, memor, & gratus fuit: méque posteà diligentissimè coluit.

* al. Agesaretus. Vrs. Hegesaretus Larissæus.

Eum

Eum tibi magnopere cōmendo, vt & hoſpitem, & familiarem meum, & gratū hominem, & virum bonum, & principem ciuitatis ſuæ, & tua neceſſitudine digniſſimum. Pergratum mihi feceris, ſi dederis operam, vt is intelligat, hanc meā cōmendationē magnum apud te pondus habuiſſe. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat Meſsinij Achaica negotia. Eodem anno.

M. T. C. SER. SVLPICIO, S. P. D. 26

o L. MESSINIVS ea mecum* neceſſitudine coniunctus eſt, quòd mihi quæſtor fuit Sed hāc cauſam, quam ego, vt à maioribus accepi, ſemper grauem duxi, fecit virtute, & humanitate ſua iuſtiorem. Itaque eo ſic vtor, vt nec familiariùs vllo, nec libentiùs. Is quamquam confidere videbatur, te ſua cauſa, quæ honeſtè poſſet, * libenter eſſe facturum, magnum tamen eſſe ſperauit apud te meas quoque literas pondus habituras. Id cùm ipſe ita iudicabat, tum pro familiari conſuetudine ſæpe ex me audierat, quàm ſuauis eſſet inter nos & quanta coniunctio. Peto igitur à te, tanto ſcilicet ſtudio quanto intelligis debere me petere pro homine tam mihi neceſſario, & tam familiari: vt eius negotia quæ ſunt in Achaia, ex eo, quòd heres eſt M Mindio fratri ſuo, qui Elide negotiatus eſt, explices, & expedias tum iure, & poteſtate, quā habes, tum etiam auctoritate, & conſilio tuo. Sic enim præſcripſimus iis, quibus ea negotia mandauimus, vt omnibus in rebus, quæ in aliquam controuerſiam vocarentur, te arbitro, &, *p* quod commodo tuo fieri poſſet, te diſceptatore vterentur. Id vt honoris mei cauſa ſuſcipias, vehementer te etiam atque etiam rogo. Illud præterea, ſi non alienum à tua dignitate putabis eſſe, feceris mihi pergratum: ſi qui difficiliores erunt, vt rem ſine controuerſia confici nolint, ſi eos, quando cum ſenatore res eſt, Romam reieceris. Quod quo minore dubitatione

o L. L. Meſcinius.

* vide ſuprà, ep. 10.

* al. libēter te eſſe facturum.

p ſic habent vet. cod. duo.

face

facere possis, literas ad te à M. Lepido consule nõ quæ te aliquid iuberent (neq; enim id tuæ dignitatis esse q arbitrabamur) sed quodãmodo r quasi commendatitias sumsimus. Scriberem, quàm id beneficium bene apud Messinium positurus esses, nisi & te scire confiderem, & mihi peterem. Sic enim velim existimes, non minùs me de illius re laborare, quàm ipsum de sua. Sed cùm illũ studeo quàm facillimè ad suum peruenire: tum illud laboro, vt non minimum hac mea commendatione se consecutum arbitretur. Vale.

q q. v. c. arbitramur.
r furt. & quasi cõm.

ARGVMENTVM.

Gratias agit Sulpitio quòd Aemilium Auianum liberaliter tractasset, tandémque rursus commendat. Laudat in extremo Seruium filium. Eodem anno.

M. T. C. SER. SVLPICIO, S. P. D. 27

LICET eodem exemplo sæpius tibi huius generis literas mittam, cùm gratias agam, quòd meas commendationes tam diligenter obserues: quod feci in aliis, & faciam, vt video, sæpius. sed tamen non parcam operæ, s & vt vos in vestris fosmulis, sic ego in epistolis de eadem re alio modo. C. Auianus igitur t Ammonius incredibileis mihi gratias per literas egit & suo, & v Aemilij Auiani, patroni sui nomine, nec liberaliùs, nec honorificentiùs potuisse tractari, nec se præsentem, nec rem familiarem absentis patroni sui. Id mihi cùm iucundum est eorũ causa, quos ego tibi summa necessitudine, & summa coniunctione adductus commendaueram, quod M. Aemilius vnus est ex meis familiarissimis, atque intimis, maximè necessarius homo, & magnis meis beneficiis debere videntur, gratissimus: tum multò iucundius te esse in me tali voluntate, vt plus prosis amicis meis, quàm ego præsens fortasse prodessem: credò, quòd magis ego dubitarem, quid illorum causa facerem, quàm tu quid mea. Sed hoc non dubito quin existimes mihi esse gratum. Illud te rogo,

s L. & vt vos saletis in formulis, s.
t L. Hammonius.
v v. c. Aimi lij.

rogo, vt illos quoque gratos homines esse putes: quod ita esse tibi promitto, atque confirmo. Quare velim, quidquid habent negotij, des operam, quod commodo tuo fiat, vt te obtinente Achaiam, conficiant. Ego cum tuo Seruio iucundissimè, coniunctissiméque viuo: magnámque cùm ex ingenio eius, singularique studio, tum ex virtute, & probitate voluptatem capio. Vale.

ARGVMENTVM.

Agit gratias de Meßinio humaniter tractato, laudatq; Lacedæmonios. Nisi, cum Manutio, duas esse epistolas malis. Eodem anno.

M. T. C. SER. SVLPICIO, S. P. D. 28

ETSI libenter petere à te soleo, si quid opus est meorum cuipiam: tamen multò libentiùs gratias tibi ago, cùm fecisti aliquid commendatione mea: quod sēper facis. Incredibile est enim, quas mihi gratias omnes agant, etiā mediocriter à me tibi cōmendari: x quæ omnia mihi grata: sed de L. Mescinio gratissimū. Sic enim est mecum locutus, te, vt meas literas legeris, statim procuratoribus suis pollicitū esse omnia: multò verò plura, & maiora fecisse. Id igitur (puto enim etiā atq; etiam mihi dicendū esse) velim existimes mihi te fecisse gratissimum Quod quidem hoc vehementiùs lætor, quòd ex ipso Mescinio te video magnā capturū, voluptatē Est enim in eo cùm virtus, & probitas, & summum officium, summaque obseruantia: tum studia illa nostra, quibus antea delectabamur, nunc etiam viuimus.. Quod reliquū est, velim augeas tua in eū beneficia omnibus rebus, quæ te erunt dignæ. y Sed duo, quæ te nominatim rogo: Primùm, vt si quid satisdandum erit, AMPLIVS EO NOMINE NON PETI, cures, vt satisdetur fide mea. Deinde, cùm ferè consistat hereditas in iis rebus, quas auertit Oppia, quæ vxor Mindij fuit: adiuues, ineásque rationem, quemadmodum ea mulier Romam perduca

x q. v. c. quæ mihi omnia grata.

y q. v. c. Sed duo quidē te nominatim rogo. I. sed duo sunt, quæ

ducatur. quod si putarit illa fore, vt opinio nostra est, negotium conficiemus. Hoc vt assequamur, te vehementer etiam atque etiam rogo. Illud, quod supra scripsi, id tibi confirmo, in meque recipio, te ea, quæ fecisti Mescinij causa, quæq; feceris, ita bene * collocaturum, vt ipse iudices, homini te gratissimo, z & iucundissimo benignè fecisse. Volo enim, ad id, quod mea causa fecisti, hoc etiam accedere. Nec Lacedæmonios dubitare arbitror, quin ipsi sua, maiorúmque suorum auctoritate satis cōmendati sint fidei, & iustitiæ tuæ : & ego, qui te optimè nouissem, non dubitaui, quin tibi notissima & iura, & merita populorum essent. Itaque cùm à me peteret Philippus Lacedæmonius, vt tibi ciuitatem commendarem: etsi memineram, me ei ciuitati omnia debere: tamen respondi, commendatione Lacedæmonios apud te non egere. Itaque sic velim existimes, me omneis Achaiæ ciuitates arbitrari pro horum temporum perturbatione feliceis, quòd tu his præsis: eundémque me ita iudicare, te, quòd vnus optimè nosses, non nostra solùm, sed etiam Græciæ monumenta omnia, tua sponte amicum Lacedemoniis & esse, & fore. Quare tantùm à te peto, vt, cùm ea facies Lacedæmoniorum causa, quę tua fides, amplitudo, iustitia postulat: his, si tibi videbitur, significes, te non molestè ferre, quòd intelligas, ea quæ facias, mihi quoque grata esse. Pertinet enim ad officium meũ, eos existimare, curæ mihi suas res esse. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

* l. collaturum.
z al. iucundissimoque ben.

ARGVMENTVM.

Capitonem diligentissimè commendat pro hæreditate Antistij. Eodem anno.

M. T. C. *a* CN. PLANCO, S. P. D. 29

NON dubito, quin scias, in iis necessariis, qui tibi à patre relicti sunt, me tibi esse vel coniunctissimum, non his modo causis, quæ speciem *b* habent magnæ coniunctionis, sed iis etiã, quæ familiaritate, & cōsuetudine *c* tenen-

a al. L. Planco, s. d.
b q. v. t. habeant mag.
c forr. teneantur.

nentur, quam scis mihi iucundissimam cum patre tuo & summam fuisse. Ab his initiis noster in te amor profectus, auxit paternam necessitudinem, & eò magis: quod intellexi, vt primùm per ætatem iudicium facere potueris, quanti quisque tibi faciendus esset, me à te in primis cœptum esse obseruari, coli, diligi. Accedebat non mediocre vinculum cùm studiorum, quod ipsum est per se graue: tum eorum studiorum, earúmque artium, quæ per se ipsæ eos, qui voluntate eadem sunt, etiam familiaritate deuinciunt. Exspectare te arbitror, hæc tam longè repetita principia, quò spectent. Id primùm ergo habeto, non sine magna iustáq; causa hanc à me commemorationem esse factam. C. Atteio Capitone vtor familiarissimè. Notæ tibi sunt varietates meorum tẽporum in omni genere, & bonorum, & laborum meorum, & animus, & operæ, & auctoritas, & gratia, † etiam res familiaris C. Capitonis præsto fuit, *d* & paruit, & temporibus, & fortunæ meæ. Huius propinquus fuit T. Antistius: qui cùm * forte quæstor Macedoniam obtineret, neque ei successum esset. Pompeius in eam prouinciam cum exercitu venit. Facere Antistius, nihil potuit. Nam si potuisset, nihil ei fuisset antiquius, *e* quàm ad Capitonem, quem vt parentem diligebat, reuerti: præsertim cũ sciret, quanti is Cæsarem faceret, sempérque fecisset. Sed oppressus, tantum attigit negotij, quantum recusare non potuit. Cùm signaretur argentum Apolloniæ, non possum dicere, eum præfuisse, neque possum negare eum affuisse, sed non plus duobus, aut tribus mensibus. Deinde *f* abfuit à castris: fugit omne negotium, hoc mihi, vt testi, velim credas meam enim ille mœstitiam in illo bello videbat: mecum omnia communicabat. Itaque abdidit se in intimam Macedoniam, *g* quò potuit longissimè à castris, non modò vt non præesset vlli negotio, sed etiam vt ne interesset quidem. Is post prœlium se ad hominem neces-

d L. & paruit.

* al. forte.

e v. e quàm vt ad Capitonem, quẽ vt parentẽ, diligebat, reuerteretur: præs.

f L. afuit.

g al. quàm pot.

 sarium

h L. A. Plautium. hic aedilis curulis fuit, cuius mentio in antiquis numinis. Vrsi.

i Lamb. ad I L S. x x x. CIↃ.

* 10. Fami. ep. 3. 16. Att. 17.

k L. nostrae.

l q. non habent infinitiuum esse.

m al. gratia tua, ac p.

n q. v. c. coluit, & dilexit. Sed.

o Fort. id fecisse aliorũ cõs. vulgat. id fecit.

sarium, † si h Aulum Plancium in Bithyniam cõtulit. Ibi eum Caesar cùm vidisset, nihil asperè, nihil acerbè dixit. Romam iussit venire. Ille in morbum continuò incidit: ex quo non conualuit. Aeger Corcyram venit, ibi est mortuus. testamento, quod Romae Paulo & Marcello consulibus fecerat heres ex parte dimidia, & tertia est Capito. in sextante sunt ij, quorum pars sine vlla cuiusquã querela publica potest esse: ea est i ad x x x. L L S. Sed de hoc Caesar viderit. Te mihi Plance, pro paterna * necessitudine, pro nostro amore, pro studiis, & omni cursu k nostro totius vitae simillimo, rogo, & à te ita peto, vt maiore cura, maiore studio non possim, vt hanc rem suscipias: meam putes l esse: enitare, contendas, efficias, vt mea commendatione, tuo studio, Caesaris beneficio, hereditatem propinqui sui C. Capito obtineat. Omnia, quae potui in hac summa m tua gratia, ac potentia à te impetrare, si petiuissem, vltrò te ad me detulisse putabo, si hanc rem impetrauero. Illud fore tibi adiumento spero, cuius ipse Caesar esse optimus iudex potest: semper Caesarem Capito & dilexit, & coluit. Sed ipse huius rei testis est. noui hominis memoriam. Itaque te nihil doceo: tantũ tibi sumito pro Capitone apud Caesarem, quantum ipsum meminisse senties. Ego, quod in meipso experiri potui, ad te deferam. in in eo quãtum sit ponderis, tu videbis. Quam partem in rep. causamque defenderim, per quos homines, ordinésque steterim, quibúsque munitus fuerim, nõ ignoras. Hoc mihi velim credas: si quid fecerim hoc ipso in bello minus ex Caesaris voluntatẽ, quod intellexerim scire ipsum Caesarem, me inuitissimum fecisse: o id feci aliorũ consilio, hortatu, auctoritate: quod fuerim moderatior, temperantiórque, quàm in ea parte quisquam, id me fecisse maximè auctoritate Capitonis: cuius simileis, si reliquos necessarios habuissem, reip. fortasse nonnihil mihi certè plurimùm profuissem.

Hanc

Hanc rem mihi Plance, si effeceris, meam de tua erga *p* beneuolentia spem confirmaueris, ipsúmq; Capitonem, gratissimum, officiosissimum, optimum virum, ad tuam necessitudinem, tuo summo beneficio adiunxeris. Vale. p v.c. beniuolentia.

ARGVMENTVM.

L. Manlium familiarissimum suum in hæreditate paterna, omnibúsque rebus commendat, ornátque probitatis & doctrinæ laudibus. Eodem anno.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D. 30

LVCIVS Manilius est *q* Sosis. is fuit Catinensis: sed est vnà cum reliquis Neapolitanis ciuis Romanus factus, decurioque Neapoli. erat enim adscriptus in id municipium ante ciuitatem, socis, & Latinis * datam. Eius frater Catinæ nuper mortuus est. Nullã omnino arbitrabamur de ea hereditate controuersiam eum habiturum: & est: hodie in bonis: sed quando habet præterea negotia vetera in Sicilia sua: & hanc hereditatem fraternam, & omnia eius tibi commendo, in primisque ipsum virum optimum, mihique familiarissimum, his studiis literarum, doctrinæque *r* præditum: quibus ego maximè delector. Peto igitur abs te, vt eum, siue aderit, siue non venerit in Siciliam, in meis intimis, maximéque necessariis scias esse, itaque tractes, vt intelligat, meã commendationem sibi magno adiumento fuisse.

q L. Susis. *datam esse lege Iulia, ostendit Cicero pro C. Balbo. r al. deditũ.

ARGVMENTVM.

Flauium Pisonis generis sui, cùm viueret, pernecessariũ commendat. Eodem ãnno.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D. 31

C. FLAVIO *s* honesto, & ornato equite Romano, vtor valde familiariter. Fuit enim generi mei, * C. Pisonis pernecessarius: méque diligentissimè obseruat & ipse, & L. Flauius, frater eius. Quapropter velim honoris mei causa, quibus rebus honestè, & pro tua dignitate poteris, quàm honorificentissimè, & quàm liberalissimè, C. Flauium tractes. Id mihi sic

s al. ornato, & honesto eq. * Hic primus fuit Ciceronis gener, secundus Crassipes, tertius Dolabella.

sic erit gratum, vt gratius esse nihil possit. Sed præterea tibi affirmo, neque id ambitione adductus facio, sed tum familiaritate, & necessitudine, tum etiam veritate: te ex C. Flauij officio, & obseruantia, & præterea splēdore, atque inter suos gratia, magnam voluptatem esse capturum. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat hospites suos Archagathum & Philonem. Eodem anno.

M. T. C. ACILIO, PROC. S. P. D. 32

t v.c. támque nobili.

IN HALESINA ciuitate, tam lauta, *t* quàm nobili, coniunctissimos habeo & hospitio, & familiaritate M. & C. Claudios, Archagathum, & Philonem. sed vereor, ne, quia complureis tibi præcipuè commēdo, exequare videar ambitione quadam commendationes meas: quamquam à te quidem cumulatè satisfit & mihi, & meis omnibus. Sed velim sic existimes, hanc familiam *u* & hos, mihi maximè esse coniunctos vetustate, officiis, *x* beneuolentia. Quamobrem peto à te maiorem in modum, vt his omnibus in rebus, quantū tua dignitas, fidésque patietur, commodes. Id si feceris, erit mihi vehementissimè gratum.

u al. & hos homines, mihi max.
x v.c. beniuolentia.

ARGVMENTVM.

Commendat Gn. Otacilij Pisonis negotia & libertos. Eodem anno.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D. 33

* al. Othacilio.
* id est, conditionis.

CN. * OTACILIO Narbone vtor familiarissimè, ita prorsus, vt illius * ordine nullo familiariùs. Nam & humanitate eius, & probitate in cōsuetudine quotidiana magnopere delector. Nihil iam opus est exspectare te, quibus eum verbis tibi commendem, *y* quo sic vtor, vt scripsi. Habet is in prouincia tua, negotia, quæ procurant liberti, Hilarius, Antigonus, Demonstratus: quos tibi negotiáque omnia Nasonis, non secus commendo, ac si mea essent. Gratissimum mihi feceris, si

y q.v.c. quo sic vtar. & ita Lamb.

intelle-

intellexero, hanc commendationem magnum apud te pondus habuisse. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat Lysonem hospitem suum. Eodem anno.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D. 34

AVITVM mihi hospitium est cum Lysone, Lysonis filio, Lilybætano, valdéque ab eo obseruor: cognouíque dignum & patre, & auo. Est enim nobilissima familia. Quapropter commendo *a* tibi maiorem in modum rem domúmque eius: magnoque opere abs te peto *b* cures, vt is intelligat meam commendationem maximo sibi apud te & adiumento & ornamento fuisse. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat C. Auianum Philoxenum hospitem & familiarem suum. Eodem anno.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D. 35

CAIANVS Philoxenus, antiquus est hospes meus, & præter hospitium, valdè etiam familiaris: quem Cæsar meo beneficio *c* in Nouocomenseis retulit. Nomen autem Auiani consecutus est, quòd homine nullo plus est vsus, quàm Flacco * Auiano meo, quemadmodum te scire arbitror, familiarissimo. Quæ ego omnia collegi, vt intelligeres non vulgarem esse commendationem hanc meam. Peto igitur abs te, vt omnibus rebus, quod sine molestia tua facere possis, ei cõmodes, habeasque in numero tuorum: perficiasque, vt telligat, has literas meas magno sibi vsui fuisse. Erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat Demetrium Megam in iure ciuitatis omnibúsque in rebus.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D. 36

CVM Demetrio Mega mihi vetustum hospitiũ est, familiaritas autem tanta, quanta cum Siculo nullo. * Ei Dolabella rogatu meo ciuitatem à Cæsare impetrauit: qua in re ego interfui. Itaq; nunc P. * Cornelius vocatur. Cùq; propter quos-

a q. v. c. tibi rẽ eius, domúmque maiorem in modum magnoque.
b quidã v. c. non habent verbũ, cures.
c o. v. c. in Nouocomenseis ret. id est, quos Cæsar Nouocomum deductos ciuitate donauit. Suet. Stra.
* adde ep. 75.
* Gener Ciceronis.
* Peregrini ciuitate Romana donati eorum nomina & prænomina assumebãt, quorum beneficio ciues fiebant, vt hic De met. Mega quod P. Cornelius Dolabella ei ciuitatem impetrasset, eius assumpisse dicitur prænomina.

dā ſordidos homines, qui Cæſaris beneficia vendebant, tabulam, in qua nomina ciuitate donatorum inciſa eſſent, reuelli iuſſiſſet: eidem Dolabellæ, me audiente, Cæſar dixit, nihil eſſe, quod de Mega vereretur: beneficium ſuum in eo manere. Hoc te ſcire volui, vt eum in ciuium Romanorum numero haberes. Ceteriſque in rebus tibi eum ita commendo, vt maiore ſtudio neminem commendarim. Gratiſſimum mihi feceris, ſi eum ita tractaris, vt intelligat meam commendationē magno ſibi ornamento fuiſſe. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat Hippiā in liberatione bonorū. Eodē anno.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D. 37

HIPPIAM, Philoxeni filium *d* Calatinum hoſpitem, & neceſſarium meum, tibi commēdo maiorem in modum. Eius bona quemadmodū ad me delata res eſt,* publicè poſſidentur alieno nomine, contra leges *e* Calatinorum. Id ſi ita eſt, etiam ſine mea commendatione ab æquitate tua res ipſa impetrare debet, vt ei ſubuenias. Quoquo modo autem ſe res habet, peto à te, vt honoris mei cauſa, eum expedias, tantumque ei commodes & in hac re, & in ceteris, quantum tua fides, dignitáſque patietur. Id mihi vehementer gratū erit. Vale.

d L. Calactinum.
* legē apud Calactinos fuiſſe putat Man. quæ vetaret, ne quidquam publicè niſi publico nomine poſſideretur. Hippiæ autem bona alieno nomine publicè poſſidebantur.
e L. Calactinorum.

ARGVMENTVM.

Commendat L. Bruti negotia & procuratores. Eodem anno.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D. 38

L. BRVTIVS, eques Rom. adoleſcens omnibus rebus ornatus, in meis familiariſsimis eſt, méque obſeruat diligentiſsime: cuius cum patre magna mihi fuit amicitia iam inde à quæſtura * mea Sicilienſi. Omninò nunc ipſe Brutius Romæ mecum eſt: ſed tamen domum eius, & rem familiarem, & procuratores tibi ſic commendo, vt maiore ſtudio commendare non poſsim. Gratiſſimum mihi feceris, ſi curaris, vt intelligat Brutius, id

* ſub Sixto Peducæo. Prætore.

id quod ei recepi hanc meam commendationem, sibi magno adiumento fuisse. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat Titurnium Rufum.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D. 39

CVM familia Titurnia necessitudo mihi intercedit vetus: ex qua reliquus est M. Titurnius Rufus, qui mihi omni diligẽtia, atq; officio est tuẽdus. Est igitur in tua potestate, vt ille in me satis sibi præsidij putet esse. Quapropter eũ tibi cõmẽdo maiorẽ in modũ: & abs te peto, efficias, vt is commendationem hanc intelligat sibi magno adiumẽto fuisse. Erit id mihi vehementer gratum. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat L. & C. Aurelios fratres Pompeio magno & M. Crasso iterum Coss. vel fortè Domitio & Appio Coss.

M. T. C. Q. ANCHARIO, Q. F. PROC. S. P. D. 40

L. ET C. Aurelios, & L. filios, quibus & ipsis, & patre eorum, viro optimo, familiarissimè vtor, commendo tibi maiorem in modum, adolescenteis omnibus optimis artibus ornatos, meos pernecessarios, tua amicitia dignissimos. Si vlla mea apud te commendatio valuit, quod scio multas * plurimùm valuisse: hæc vt valeat, rogo. Quod si eos honorificè liberalitérque tractaris: & tibi gratissimos, optimósque adolescentes adiunxeris, & mihi gratissimum feceris, Vale.

* I amb. primùm.

ARGVMENTVM.

Gratias agit & suo & Pompeij nomine de Lucceio humaniter accepto, eundémque denuo cõmendat. Incertus annus.

M. T. C. L. CVLLEOLO, S. P. D. 41

QVAE fecisti † L. Lucceij causa, scire te planè volo, te homini gratissimo commodasse: & cùm ipsi, quæ fecisti pergrata sunt, tum Pompeius, quotiescumque me videt (videt autem sæpissimè) gratias tibi agit singulareis. Addo etiam illud, quod tibi iucundissimum

† al. L. Lucceij.

 esse

g L.Luceiū. esse certò scio, meipsum ex tua erga g Luceium benignitate, maxima voluptate affici. Quod superest, quamquam mihi non est dubium, quin cùm anteà nostra causa, nunc iam etiam tuæ constantiæ gratia, mansurus sis in eadem ista liberalitate: tamen abs te vehementer etiam atque etiam peto, vt ea, quæ initio ostendisti, *h* deinceps fecisti etiam ad exitum augeri, & cumulari per te velis. Id & Luceio, & Pompeio valdè gratum fore, téq; apud eos præclarè positurum confirmo, & spōdeo. De repub. déque his negotiis, cogitationibúsque nostris perscripseram ad te diligenter paucis antè diebus: eásque literas dederam pueris tuis. Vale.

h q.v.c.deincepsque fecisti ad exitum aug.

ARGVMENTVM.

Eundem Luceium commendat. Eodem anno.

M. T. C. L. CVLLEOLO PROC.

S. P. D. 42

t L. Luceiu. *

t LVCEIVS, meus familiarissimus, homo omniū grauissimus, mirificas tibi apud me gratias egit, cùm diceret, omnia te cumulatissimè, & liberalissimè procuratoribus suis pollicitum esse. Cùm oratio tua tam ei grata fuerit, quàm gratam rem ipsam existimas fore, cùm, vt spero, quæ pollicitus es, feceris. Omnino ostēderunt * Byliones, sese Luceio Pompeij arbitratu satisfacturos. sed vehementer opus est nobis, & voluntatem, & auctoritatem, & imperium tuum accedere. Quod vt facias, te etiam atque etiam rogo. Illúdque mihi gratissimum est, quod ita sciunt Luceij procuratores, & ita Luceius ipse *i* ex literis tuis, quas ad eū misisti, intellexit hominis nullius apud te auctoritatem, aut gratiam valere plus, quàm meam. Id vt re experiatur, iterū, & sæpius te rogo. Vale.

* al. Bulliones, al. Byllones, à Byllide, siue Bullide Illyrici vrbe. Pl. Stra. 7.

i v.c. ex literis, quas ad eū mis. & ita L.

ARGVMENTVM.

Oppium Gallio commendat. Incertus annus.

M. T. C. Q. GALLIO, S. P. D. 43

ETSI

ETSI plurimis rebus spero fore: vt perspiciā, quod tamen iampridem perspicio, me à te amari: tamen nunc ea causa tibi datur, in qua facilè declarare possis tuam erga me *k* beneuolentiam. L. Oppius, Marci filius, Philomeli negotiatur, homo mihi familiaris eum tibi vnicè commendo: eóque magis, quod *l* cùm ipsum diligo, tū quod negotia procurat L. Egnatij Rufi: quo ego vno equite Romano familiarissimè vtor, & qui cū consuetudine quotidiana, tum officiis plurimis, maximisque mihi coniunctus est. Oppium igitur præsentem vt diligas. Egnatij absentis ré vt tueare, æquè à te peto, ac si mea negotia essent. Velim memoriæ tuæ causa des literarum aliquid, quæ tibi in prouincia reddantur: sed ita conscribas, vt tum, cùm eas leges, facilè recordari possis huius meæ commendationis diligentiam Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

k v.c. beniuolentiam.

l L. cū per seipsum diligo.

ARGVMENTVM.

Eundem Oppium iterum commendat.

M. T. C. Q. GALLIO, S. P. D. 44

ETSI * ex tuis *m* & L. Oppij. familiarissimi mei, literis cognoui, te memorem commendationis meæ fuisse, idque pro tua summa erga me *n* beneuolentia, proque nostra necessitudine minimè sum admiratus: tamen etiam atque etiam tibi L. Oppium præsentem, & L. Egnatij, mei familiarissimi, absentis negotia commendo. Tanta mihi cum eo necessitudo est, familiaritásque, vt, si men res esset, non magis laborarem. Quapropter mihi gratissimum feceris, si curaris, vt is intelligat, me à te tantum amari, quantum ipse existimo. aHoc mihi gratiùs facere nihil potes. Idque vt facias, vehemementer te rogo. Vale.

* meminit infra ep. 73.

m v.c. & ex L. Oppij.

n v.c. beniuolentia.

ARGVMENTVM.

Anchialū L. Egnatij seruū cōmendat Incertus annus.

M. T. C. APVLEIO o PROQVAESTORI. S. P. D. 45

o al. Proquæstoris.

L. EGNATIO vno, equite Romano, vel familiarissimè vtor. Eius Achialum seruum, nego-

tiáque, quæ habet in Asia tibi commendo, nõ minore studio, quàm si rem meam cõmendarem. Sic enim existimes velim, mihi cum eo non modò quotidianã cõsuetudinem summã intercedere, sed etiam officia magna, & mutua nostra inter nos esse. Quamobrem etiam, atque etiam à te peto, vt cures, vt is intelligat, me ad te satis diligẽter scripsisse. Nã de tua erga me voluntate nõ dubitabat. Id vt facias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

ARGVMENTVM.

Nostium coheredem suum commendat.

M. T. C. ACVLBIO PROQVAESTORI. S. P. D. 46

L. NOSTIVS Zoilus, est coheres meus: hæres autem patroni sui. ea re vtrumque scripsi, vt & mihi cum illo causam amicitiæ scires esse, & hominẽ probum existimares, qui patroni iudicio ornatus esset. Eũ tibi igitur sic commendo, vt vnum ex nostra domo. Valdè mihi gratum erit, si curaris, vt intelligat, hanc *p* meam cõmendationem sibi apud te magno adiumento fuisse. Vale.

p prouocabulum, meã abest à v.c.

ARGVMENTVM.

Egnatium communem amicum commendat.

M. T. C. SILIO, S. P. D. 47

QVID ego tibi commendem eum, quẽ tu ipse diligis? Sed tamen, vt scires, eum à me nõ diligi solum, verùm etiam amari, ob eã rẽ tibi hæc scribo. Omnium tuorum officiorum, quæ & multa, & magna sunt, mihi gratissimum fuerit, si ita tractaris Egnatium, vt sentiat & se à me, & me à te amari. Hoc te *q* vehemẽter etiam atque etiam rogo. Illa nostra scilicet ceciderunt. Vtamur igitur vulgari consolatione. Quid si hoc melius? Sed hæc coràm. Tu fac, quod facis, vt me ames, téque amari à me scias. Vale.

q v.c. vehementer.
r copulatio

ARGVMENTVM.

Omnes Cyprios, maximéque Paphios commendat. Annus incertus,

M. T. C. C. SEXTILIO RVFO, QVAEST. S. P. D. 48

OMNIBVS

OMNEIS tibi commendo Cyprios, sed magis Paphios: quibus tu quæcunque commodaris, erunt mihi gratissima. Eóque facio libentiùs, vt eos tibi commendem, quòd r & tuæ laudi, cuius ego fautor sum, conducere arbitror, * cùm primus in eam insulam quæstor veneris, ea te instituere, quæ sequantur alij: quæ, vt spero, faciliùs consequêre, si & P. Lentuli, necessarij tui, legem, & ea, quæ à me constituta sunt, sequi volueris. Quam rem tibi confido magnæ laudi fore. Vale.

r copulatio &, abest à quibus. lib.

* Cyprus regnum fuerat non prouincia, sed cùm in eam lege Clodia M. Cato venisset, cúmque Ptolemeus audito eius aduentu, mortem sibi cōsciuisset, regno publicato prouincia Prætoria facta est. Str. lib. 12.

ARGVMENTVM.

Commendat Q. Pompeium Sexti filium.

CICERO CVRIO, PROC. S. P. D. 49

Q. POMPEIVS, Sexti filius, multis, & veteribus causis necessitudinis mihi cōiunctus est. Is cùm antea meis commendationibus & rem, & gratiam, & auctoritatem suam tueri consueuerit: nunc profectò, te prouinciam obtinente, meis literis assequi debet, vt nemini se intelligat commendatiorem vnquā fuisse. Quamobrem à te maiorem in modū peto, vt, cum omneis meos æquè, ac tuos obseruare pro nostra necessitudine debeas, hunc in primis ita in tuam fidem recipias, vt ipse intelligat, nullam rem sibi maiori vsui, aut ornamento, quàm meam commendationem esse potuisse. Vale.

ARGVMENTVM.

Petit vt M. Curium ab omni incommodo, molestia, detrimento, sincerum integrumq; conseruet. C. Cæsare quintùm & Antonio Coss.

M. T. C. s ARISTO, PROC. S. D. 50

s al. Aucto.

SVMSI hoc mihi pro tua in me obseruantia quam penitus perspexi, quādiu * Brundusij fuimus, vt ad te familiariter, & quasi pro meo iure scriberem, si qua res esset, de qua valde laborarē. t M. Curius, qui Patris negotiatur, ita mihi familiaris est, vt nihil possit esse coniunctius. Multa illius in me officia: multa in illum mea, quodque maximum est, summus inter nos amor, & mutus. Quæ cùm ita sint, si vllam in amicitia mea spem habes: si ea,

* Lamb. Brundisij.

t L. M. Curius.

ſi ea, quæ in me officia, & ſtudia Brunduſij contuliſti, vis mihi etiam gratiora efficere, quamquam ſunt gratiſſima: ſi me à tuis omnibus, amari vides: hoc mihi da, atque largire, vt u M. Curium, ſartum & tectum, vt aiunt, ab omnique incommodo, detrimento, moleſtia ſincerum, integrúmque conſerues. Et ipſe ſpondeo, & omnes hoc tibi tui pro me recipient, ex mea amicitia, & ex tuo in me officio maximum te fructum, ſummámque voluptatem eſſe capturum. Vale.

u L. M.

ARGVMENTVM.

Publium Meßienum commendat.

M. T. C. P. CASSIO, S. D. 51.

x P. MESCIENVM, equitem Romanum, omnibus rebus ornatum, meúmque perfamiliarem, tibi commendo ea commendatione, quæ poteſt eſſe diligentiſſima. Peto à te & pro noſtra, & pro paterna amicitia, vt eum in tuam fidē recipias, eiúſque rem, famámque tueare. Virum bonū, tuáq; amicitia dignum tibi adiunxeris, mihiq; gratiſsimum feceris. Vale.

x L. P. Moſcienum. al. Meſtienum.

ARGVMENTVM.

Hoſpitem ſuum Ariſtotelem Melitenſem commendat. Poſt Africanum bellum ſcripta eſt, annus tamen incertus.

CICERO * REGI, S. D. 52

A. LICINIVS Ariſtoteles Melitenſis antiquiſsimus eſt hoſpes meus, y & præterea coniunctus magno vſu familiaritatis. Hæc cùm ita ſint, non dubito, quin tibi ſatis commendatus ſit. Etenim ex multis cognoſco, meam commendationem plurimum apud te valere. Hunc ego à Cæſare liberaui. Frequens enim fuerat nobiſcum: atque etiam diutius in cauſa eſt, quàm nos, commoratus: quo meliùs te de eo exiſtimaturum arbitror. Fac igitur, mi Rex, vt intelligat, has ſibi literas plurimum profuiſſe. Vale.

*cognomen gentis Martię. abſurdè nōnulli hūc putant Deiotarū regem.

y L. & præterea mihi

ARGVMENTVM.

Commendat L. Genucilium Curunm. Seruio Sulpitio

& M.

& M. Marcello Cos. *vel anno sequente.* Paulo & Marcello Coss. *quo enim tempore pro Consule Cicero militiæ, eodem Asiæ Thermus præerat.*

M. T. C. Q. THERMO, PROPR. S. D. 53

L. GENVCILIO Curuo iampridem familiarissimè vtor, optimo viro, & homine gratissimo. Eum tibi penitus commendo, atque trado. Primùm, vt omnibus in rebus ei te cõmodes, quoad fides tua dignitásque patietur: patietur autem in omnibus. nihil enim abs te vmquam quod sit alienum tuis, aut etiam suis moribus, postulabit. Præcipuè autem tibi commendo negotia eius, quę sunt in Hellespõto, primùm, vt obtineat id iuris in agris, quod ei * Pariana ciuitas decreuit, & dedit, & quod semper obtinuit sine vlla controuersia: deinde, si quid habebit cum aliquo Hellespontio controuersiæ, vt in illam * διοίκησιν reiicias. Sed non mihi videor, cùm tibi totum hominem diligentissimè commendarim, singulas ad te eius causas perscribere debere. Summa illa sit: quidquid officij, beneficij, honoris, in Genucilium contuleris, id te existimabo in meipsum, atque in rem meam contulisse. Vale.

* Pariana ciuitas in Hellesponto. Plinius Strab. Stephanus.

* Nam διοικήσεις, variæ in Asia erant. ep. 67.

ARGVMENTVM.

Gratias agit de M. Marcilio humaniter tractato. Deinde petit, vt operam det ne socrus Marcilij rea fiat. Paulo & Marcello Coss.

M. T. C. Q. THERMO. PROPR. S. D. 54

a CVM mihi multa grata sunt, quæ tu adductus mea commẽdatione fecisti: tum in primis, quòd M. Marcilium amici, atque *interpretis mei filium, liberalissimè tractauisti. Venit enim Laodicéam, & tibi apud me, mihique propter te b gratias maximas egit. Quare, quod reliquum est, à te peto, quãdo apud gratos homines beneficium ponis, vt eo libentiùs his commodes: operámque des, quoad fides tua patietur, vt socrus adolescen-

a L. Cùm multa mihi grata.

* interpretes præibãt pro Consulibus.

b v. c. maximas gratias egit. & ita L.

tis rea ne fiat. Ego cùm anteà studiosè commendabam Marciliũ, tum multò nunc studiosiùs, quòd in longa c apparatione, singularem, & propè incredibilem patris Marcilij fidem, abstinentiam, modestiámque cognoui. Vale.

c L. apparitione. Omnes apparebant, id est, præibāt magistratibus. Apparitores dicebãtur: apparitio verò ipsũ munus. Apparitores autem erãt scribæ interpretes accēsi, præcones, lictores, viatores, quos omnes libertos fuisse putat Manutius.

ARGVMENTVM.

Commendat M. Anneium legatum suum, in controuersia Sardiana. Eodem anno.

M. T. C. Q. THERMO, PROPR. S. D. 55

ETSI mihi videor intellexisse, cùm tecum Ephesi de re *d* M. Anneij, legati mei, locutus sum, te ipsius causa vehementer omnia velle: tamen & M. Anneium tanti facio, vt mihi nihil putem prætermittendum, quod illius intersit, & me à te tanti fieri puto, vt non dubitem, quin ad tuam voluntatem magnus cumulus accedat commendationis meæ. Nam cùm iamdiu diligerem M. Anneium, déque eo sic existimarem, vt res declarat, quòd vltrò ei detulerim legationem, *e* cùm multis petentibus denegassem: tum verò posteà quàm mecum * in bello, atque in re militari fuit, tantam in eo *f* virtutem, prudentiam, fidem, tantámque erga me *g* beneuolentiam cognoui, vt hominem neminem pluris faciam. Eum cum * Sardianis habere controuersiam scis: causam tibi exposuimus Ephesi: quam tu tamen coràm faciliùs, meliúsque cognosces. De reliquo mihi, *h* mehercule, diu dubium fuit, quid ad te potissimùm scriberem. Ius enim, quemadmodum dicas, clarum, & magna cùm tua laude notum est. Nobis autem in hac causa nihil aliud opus est, nisi te ius instituto tuo dicere. Sed tamen cùm me non fugiat, quanta sit in prætore auctoritas, præsertim ista integritate, grauitate, clementia, qua te esse inter omneis cõstat: *i* peto abs te, pro nostra cõiunctissima necessitudine, plurimisque officiis paribus, ac mutuis, vt voluntate, auctoritate, studio tuo perficias, vt M. Anneius intelligat, te & sibi amicũ esse, quod non dubitat

d al. Anicij.
e L. quam multis p.
* de quo vide l. 15. ep. 4.
f q. v. c. prudentiã, virtutem, fid.
g v. c. beniuolentiam.
* Sardeis vrbs est Lydiæ.
h v c. hercule.
i q. v. c. peto à te.

dubitat (sæpe enim mecum locutus est) & multò amiciorem his meis literis esse factum. In tuo toto imperio, atque prouincia nihil est, quod mihi gratius facere possis. Iam, apud ipsum gratissimum hominem, atque optimum virum, quàm bene positurus sis studium tuum, atque officium, dubitare te non existimo. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat negotia Cluuij Puteolani aduersus Mylasios Alabandenses, Heracleotas, Bargyletas. Sulpitio & Marcello C o s s. vel sequenti anno.

M. T. C. Q. THERMO, PROPR S. D. 56.

C. CLVVIVS Puteolanus valde me obseruat, valdéque est mihi familiaris. Is ita sibi persuadet: quod in tua prouincia negotij *k* habeat, nisi te prouinciam obtinente, meis commendationibus confecerit, id se in perditis, & desperatis habiturum. Nunc quando mihi ab amico officiosissimo tantum oneris imponitur, ego quoque tibi imponam pro tuis in me summis officiis: ita tamen, vt tibi nolim molestus esse. Mylasij, & * Alabandenses pecuniam Cluuio debent. Dixerat mihi Euthydemus, cùm Ephesi essem, se curaturum, vt * ecdici Mylasij Romam mitterentur. Id factum non est. Legatos audio missos esse, sed malo ecdicos, vt aliquid confici possit. Quare peto à te, vt eos, & Alabandenses iubeas ecdicos Romam mittere. Præterea Philotes Alabãdensis ὑποθήκας Cluuio dedit. hæ commissæ sunt. *l* Velim cures, vt aut de hypothecis decedat, eásque procuratoribus Cluuij tradat: aut pecuniam soluat. Præterea * Heracleotæ, & Bargyletæ, qui item debent, aut pecuniam soluant, aut fructibus suis satisfaciant. * Cannij præterea debent: sed aiunt se depositam pecuniam habuisse. Id velim cognoscas: & si intellexeris, eos neq; ex edicto, neque ex decreto depositam habuisse, des operã, vt vsuræ Cluuio instituto tuo conseruentur. His de rebus eò magis laboro, quòd agitur *m* res Cn. Pompeij, etiam nostri necessarij: & quòd is

k al. habet.
* Mylasis.
* vet. man. Abadãces.
* Ecdici quæstores quidam rationẽ nummariam curantes. Budæus horũ esse munus censet experiri iudicio, qui quid reipu. deberent.
l L. cures velim.
* populi erant Cariæ, autor. Plin. lib. 5. c. 29.
* Ethi populi Cariæ. Plin. Stra.
m fort. res etiam Cn. Pomp. nostri.

magis etiam mihi laborare videtur, quàm ipse Cluuius: cui satisfactum esse à nobis valde volo. His de rebus te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat M. Ameium legatum suum aduersus populum Sardianum. Paulo & Marcello Coss.

M. T. C. Q. THERMO.

PROPR. S. D. 57

* Parthicũ. Attic. lib. 6. ep. 3. 4. 5.

QVo magis quotidie ex literis, nunciisq; bellum * magnum esse in Syria cognosco, eò vehementiùs à te pro nostra necessitudine contẽdo, vt mihi M. Anneium legatum primo quoque tempore remittas. Nam eius opera, cõsilio, scientia rei militaris vel maximè intelligo, me, & rem, adiuuari posse. Quòd nisi tanta res eius ageretur, nec ipse adduci potuisset, vt à me discederet: neque ego, vt eum à me dimitterem. Ego in Ciliciam proficisci cogito circiter Kal. *n* Maias. Ante eam diem Anneius ad me redeat oportet. Illud, quod tecum & coràm, & per literas diligentissimè egi, id te nunc etiam rogo, *o* curæ tibi sit, vt suum negotiũ, quod habet cum populo Sardiano, pro causæ veritate, & pro sua dignitate conficiat. Intellexi ex tua oratione, cùm tecum Ephesi locutus sum, te ipsius M. Anneij causa omnia velle. Sed tamen sic velim existimes, te mihi nihil gratius facere posse, quàm si intellexero, per te, illum ipsum negotium ex sententia confecisse. Idque quàm primùm vt efficias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

n L. Maij.

o L. Curæ sit tibi vt f.

ARGVMENTVM.

Commendat L. Custodium. Eodem anno aut superiori, scripsit enim in Prouincia.

M. T. C. TITIO L. F. RVFO,

PR. VRBANO, S. 58

L. CVSTIDIVS est * tribulis, & municeps, & familiaris meus. Is causam habet: quã causam ad te *p* deferet. Cõmendo tibi hominem, sicuti tua fides, & meus pudor postulat: tantùm, vt faci-

* ex eadem tribu.

p q. v. e. refert. L. defert.

lcis

leis ad te aditus habeat: *p* quæ æqua postulabit, *q* vt iubente te impetret: sentiátque meam sibi amicitiam, etiam cùm longissimè absim, prodesse in primis apud te. Vale.

q L. vt Iubẽte te. al. libente.

ARGVMENTVM.

Commendat M. Fabiũ Curtio Prætori, Eodem anno.

M. T. C. C. CVRTIO * PEDVCAEANO PRAETORI, S. D. 59

* Peducæo alij.

M. FABIVM vnicè diligo, summáque mihi cum eo consuetudo, & familiaritas est peruetus. In eius controuersiis *r* quid decernas à te non peto (seruabis, *s* vt tua fides, & dignitas postulat, edictum, & instiutum tuum) sed vt quàm facillimos ad te aditus habeat: quæ erunt æqua, *t* iubente te impetret: vt meam amicitiam sibi, *v* etiam cùm procul absim, prodesse sentiat, præsertim apud te. Hoc vehementer etiam atque etiam te rogo. Vale.

r fort. vt aliquid decernas.
s V. C. vt tua, dignitas, & fides, postul. &
t L. lubente te.
v q. v. c. & cùm procul.

ARGVMENTVM.

Commendat L. Liuineium Triphonem L. Reguli familiarissimi sui libertum. Annus incertus.

M. T. C. MVNATIO, C. P. S. D. 60

L. LIVINEIVS Tripho est omnino *L. Reguli, familiarissimi mei, Libertus: cuius calamitas etiam officiosiorem me facit in illum. nam *x* beneuolentior, quàm semper fui, esse non possum. Sed ego libertum eius per seipsum diligo, summa enim eius erga me officia extiterunt his nostris temporibus *y* quibus facillimè bonam beneuolentiam hominum, & fidem perspicere potui. Eum tibi ita commendo vt homines grati, & memores benemeritos de se commendare debent. Pergratũ mihi feceris, si ille intellexerit, se quòd pro salute mea multa pericula adierit, sæpe hyeme summa nauigarit: pro tua erga me beniuolentia gratum etiam tibi fecisse.

* Liuineæ enim gentis cognomen erat Regulus.
x v. c. beniuolẽtior.
y for. quibus facillimè beneuolentiã hominum, & bonam fidem p.

ARGVMENTVM.

Commendat Pinnium in exactione pecuniæ, quam ei Nicæenses debebant. Scripta à proconsule Cice-

cerone, *vt constat ex epist. 64*

M. T. C. P. SILIO, PROPR. S. D. 61

TPINNIO familiarissimè me vsum esse, scire te arbitror: quod quidem ille testamento declarauit: qui me tum tutorem, tum etiam secundũ heredem instituerit. Eius filio mirè studioso, & erudito, & modesto pecuniam Nicæenses grandem debent, ad LLS. octogies: &, vt audio, in primis volunt ei soluere. Pergratũ igitur mihi feceris, quãdo non modò reliqui tutores, qui sciunt, quanti me facias, sed etiam puer ipse sibi persuasit, te omnia mea causa facturum esse, si dederis operam quoad tua fides, digitásque patietur, vt quam primùm pecunia Pinnio soluatur Nicæensium nomine. Vale.

ARGVMENTVM.

De Atilio gratias agit. Q. fratrem commendat. Eodem anno.

M. T. C. P. SILIO, PROPR. S D. 62

ET in Atilij negotio te amaui: cùm enim serò venissem, tamen honestum equitem Romanum beneficio tuo conseruaui: & mehercule semper sic in animo habui, te in meo ære esse propter Lamiæ nostri coniunctionem, & singularem necessitudinem. Itaque primùm tibi ago gratias, quòd me omni molestia liberas: deinde impudentia prosequor: sed idem sarciam. Te enim semper sic colam, & tuebor, vt quem diligentissimè. Quinctum fratrem meum, si me diligis eo numero cura vt habeas, quo me. Ita magnum beneficiũ tuum magno cumulo auxeris. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat studiosè, imprimis C. Lænium, eiusq; caussam. Eodem anno.

M. T. C P SILIO, PROPR. S. D. 63

NON putaui fieri potuisse, vt mihi verba deessent: sed tamen in C. Lænio commendando desunt. Itaque rem tibi exponam paucis verbis: a sed tamen, vt planè perspicere possis voluntatẽ meam

a fort. ita tamen.

meam. Incredibile est, quanti faciamus & ego, & frater meus, qui mihi cariſsimus eſt,* C. Lænium, id fit cùm plurimis eius officiis, tum ſumma b probitate, & ſingulari modeſtia. Eum ego à me inuitiſſimus dimiſi, tum propter familiaritatem, & cõſuetudinis ſuauitatem: tum quod conſilio eius fideli, c ac bono libenter vtebar. Sed vereor, ne iam mihi ſupereſſe verba putes, quæ dixeram defutura. Commendo tibi hominẽ, ſicuti intelligis, d me de quo ea e ſupra ſcripſerim debere commendare. A téque vehementer etiam atque etiam peto, Vt quód habet in tua prouincia negotij, expedias: quod tibi videbitur rectum eſſe, ipſi dicas. Hominem facillimum, liberaliſſimúmque cognoſces. Itaque te rogo, vt eum ſolutum, f liberum, confectis eius negotiis per te, quàm primùm ad me remittas. Id mihi fratrique meo gratiſſimum feceris. Vale

* de quo li. 14. epp. 4.
b Lab. eius.
c L. atque etiam al. ac etiã bono.
d L. me cũ de q.
e ſuprà abeſt à q. v. c.
f q. v. c. liberumque.

ARGVMENTVM.

Agit gratias de Nerone honorificentiſsimè tractato, Eundem Neronem omnibus in rebus, præterea familiares eius, Nyſæos, & Seruilium commẽdat. Eodem anno.

M. T. C. P. SILIO, PROPR. S. D. 64

NERO* meus mirificas apud me tibi gratias egit, prorſus incredibileis, vt nullum honorem ſibi haberi potuiſſe diceret, qui à te prætermiſſus eſſet. Magnum fructum ex ipſo capies, nihi eſt enim illo adoleſcente gratiùs. Sed mehercule mihi quoque gratiſſimum feciſti. Pluris enim ex omni * nobilitate neminem facio. Itaque, ſi ea feceris, quæ ille per me tecum agi voluit, gratiſſimum mihi feceris. Primùm de Pauſania Alabandenſi, ſuſtentes rem, dum Nero veniat. Vehementer enim eius cauſa cupere eum intellexi. Itaque hoc valde te rogo. Deinde † Niſæos, quos Nero in primis habet neceſſarios, diligentiſſiméque tuetur, ac defendit, habeas tibi commendatiſſimos: vt intelligat illa ciuitas, ſibi in Neronis patrocinio ſummum eſſe præſidium. Strabonem

* Hic eſt T. Claudius Nero cuius vxorem Liuiam Druſillam Auguſtus poſtea prægnãtem abduxit. Quæſtor fuit C. Cæſaris, Põtifex in locum Scipionis ſubſtitutus Colonias Narbonem & Arelate duxit. Interempto Cæſare de præmiis Tyrãnidarum referẽdum cenſuit, &c. Suet. Dion. Velleius.
* nobilitas non à genere Patricio, ſed maiorũ virtute ſumebatur, ideò nulli plebeij nobiles, Patricij ignobiles fuerunt.

bonem Seruilium tibi sæpe commandaui. nũc eò facio id impensiùs; quòd eius causam Nero suscepit. Tantùm à te petimus, vt agas eam rem, nec relinquas hominem innocentem ad alicuius tui similis quæstum. Id tum gratum mihi erit, tum etiã existimabo, te humanitate tua esse vsum. Summa huius epistolæ hæc est, vt ornes omnibus rebus Neronem, sicut instituisti, atque fecisti. Magnũ theatrum habet ista prouincia, non vt hęc nostra, adolescentis nobilis, ingeniosi, abstinentis commẽdationem atque gloriam. Quare, si te fautore vsus erit, g sicut & vtetur profectò h & vsus est amplissimè clientelas acceptas à maioribus confirmare poterit, & beneficiis suis obligare. Hoc in genere si eũ adiuueris eo studio, quo ostendisti: apud ipsum præclarissimè posueris: sed mihi etiam gratissimum feceris. Vale.

g q. v.c. sicuti profectò & vtetur, & vs.
h al. & vsus est amplissimè cl.

ARGVMENTVM.

Commendat P. Terentium Hisponem, vt pactiones cum ciuitatibus conficiat. Eodem anno.

M. T. C. P. SYLIO, PROPR. S. D. 65

CVm P. Terentio Hispone qui operas * in scriptura pro magistro dat, mihi summa familiaritas, consuetudóque est: multáque, & magna inter nos officia paria, & mutua intercedunt. Eius summa existimatio agitur in eo, vt * pactiones cũ ciuitatibus reliquis conficiat. Non me præterit, nos eam rem Ephesi expertos esse, neque ab Ephesiis vllo modo impetrare potuisse. Sed quando quemadmodum omnes existimant, & ego intelligo, tua cùm summa integritate, tum singulari humanitate, & mansuetudine consecutus es, vt libentissimis Gręcis, nutu, quod velis, consequare: peto à te maiorem in modum, vt honoris mei causa, hac laude Hisponem affici velis. Præterea cum sociis scripturæ mihi summa necessitudo est, non solùm ob eam causam quòd ea societas vniuersa in mea fide est, sed etiam quòd plerisque sociis vtor fami-

lia-

* id est, negotia publicanorum curat. Scriptura verò est ratio tota publicanorum, qui vel decumas, vel portoria, vel pascua redimunt. Sed hic Terentius videtur tantum in portu operas dedisse. Vid. II. Att. ep. 10.
* id est, pecunias publicanis debitas.

liarissimè. Ita & Hispónem meum per me ornaris,& societatem mihi coniunctiorem feceris:túq; ipse & ex eius obseruantia: gratissimi hominis,& ex sociorum gratia,* hominum amplissimorum, maximum fructum i capies, & me summo beneficio affeceris. Sic enim velim existimes, ex tota tua prouincia,omniq;isto imperio,nihil esse,quod mihi gratiùs facere possis. Vale.

* publicanos homines, vocat amplissimos,ideò quòd erant ex equestri ordine. in oratione pro Planc.

i fort. ceperis.

ARGVMENTVM.

A. Cecinam in colligendis Asiaticæ negotiationis reliquiis commendat. Cæsare III.& Lepido Coss.

M. T. C. P. * SERVILIO ISAVRICO, PROPR. S. P. D. 66

A. * CAECINAM maximè proprium cliente familiæ vestræ, non commendarem tibi, cùm scirem,qua fide in tuos, qua clementia in calamitosos soleres esse:nisi me & patris eius, * quo sum familiarissimè vsus,memoria,& huius* fortuna ita moueret, vt hominis,& omnibus mecum studiis, officiisque coniunctissimi,mouere k debeat. A te hoc omni cõtentione peto,sic,vt maiore cura,maiore animi labore petere nõ possim: vt ad ea,quæ tua sponte sine cuiusquam commendatione faceres,in † hominem tantum,& talem calamitosum, aliquem afferant cumulum meæ literæ, quò studiosiùs eum, quibuscumque rebus possis, iuues. Quod si Romæ fuisses, etiam salutem A. Cæcinæ essemus(vt opinio mea fert) per te consecuti. De qua tamen magnam spem habemus,freti clementia collegæ tui. Nunc quando iustitiam tuam secutus,m tutissimum sibi portum prouinciam istã esse duxit:etiam atque etiam te rogo,atque oro,vt eum & in reliquiis n veteris negotiationis colligendis iuues,o & ceteris rebus tegas,atque tueare. Hoc mihi gratiùs facere nihil potes. Vale.

* cognomẽ accepit à patre qui de Isauris triũphauit.

* Liciniæ gentis. Pli. li. 20 c. 18.

* meminit suprà li. 6. ep.6.

* exilium quòd Pompeij partes esset secutus,& Cæsari scripto maledixerit

k q.v.c. debebat.al. debet

l fort. & calamitosum. Hanc vocẽ glossema esse putat. Vrsinus.

m al. portũ sibi tutissimum.

n q.v.c. negotiationis veteris col.

o fort. & ceteris.

ARGVMENTVM.

Commendat Andronem Laudicensem. Eodem anno.

M. T. C. P. SERVILIO, PROPR. S. D. 67

EX prouincia mea Ciliciensi, cui scis p τρεῖς διοικήσεις Asiaticas attributas fuisse, nullo sum familiariùs vsus, quàm † Androne, * Artemonis filio, q Laodicensi: cúmque habui in ea ciuitate tum hospitem, tum r vehemēter ad meæ vitæ rationem & consuetudinem accommodatū. Quem quidem multò etiam pluris posteà quàm decessi, facere cœpi, quòd multis rebus expertus sum gratum hominem, meique memorem. Itaq; eum Romæ libentissimè vidi. s Non te enim fugit, qui plurimis in ista prouincia benignè fecisti, t quā multi grati reperiantur. Hæc propterea scripsi, * vt & me non sine causa laborare intelligeres, & tu ipse eum dignum hospitio tuo iudicares. Feceris igitur mihi gratissimū, si ei declararis, quāti me facias: id est, si receperis eum in fidem tuā, & quibuscunque rebus honestè, ac sine molestia tua poteris, adiuueris. Hoc mihi vehementer erit gratum: idque vt facias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

p v.c. treis diœceses eæ fuerunt Laodicea, Cybira, Apamea.
* Al. Arthemonis.
q L. Laodiceensi.
r v.c. vehementer.
s L. Non enim te fugit. & ita v.c.
t al. quàm non multi grati rep.
* L. vt me non sine.

ARGVMENTVM.

Cursum nauigationis illius cognouisse, gratum sibi fuisse ait. De statu prouinciæ ac institutis suis petit. Officium pollicetur. Eodem anno.

M. T. C. P. SERVILIO ISAVRICO, PROC. COLLEGAE, S. D. 68

GRATAE mihi vehementer tuæ literæ fuerunt: ex quibus cognoui cursus nauigationū tuarum. Significabas enim memoriam tuam nostræ necessitudinis: qua mihi nihil poterat esse iucūdiùs. Quod reliquum est, multò etiam erit gratiùs, si ad me de rep. x id est, de statu prouinciæ, de institutis tuis familiariter scribes. Quæ quamquam ex multis pro tua claritate audiam, tamen libentissime ex tuis literis cognoscam. Ego ad te y de reip. summa quid sentiam, non sæpe scribam, propter periculum eiusmodi literarum. Quid agatur

v.c. vehementer.
x hoc totū, id est, abest à q.v.c.
y L. de rep. summa.

tur z autem, scribam sæpius. Sperare tamen, videor † Cæsari, * collegæ nostro, fore curæ, & esse, vt habeamus aliquam rép. cuius consiliis magni referebat te interesse. Sed, si tibi vtilius est, id est, gloriosus, Asiæ presse, & istam partem reip. malè affectã tueri: mihi quoque idem, quod tibi, & laudi tuæ profuturum est, optatiùs debet esse. Ego, quæ ad tuam dignitatẽ pertinere arbitrabor, summo studio, diligentiáque curabo: in primisque tuebor omni obseruantia clarissimum virum, patrẽ tuum: quod & pro vetustate necessitudinis, & pro beneficiis vestris, & pro dignitate ipsius facere debeo. Vale.

z particula autem abest à q. v. c.
* erant Augures Seruilius, Cicero, Cæsar.

ARGVMENTVM.

Commendat C. Curtium. Eodem anno.

M. T. C. P. SERVILIO COLLEGAE, S. D. 69

C. CVRTIVS, Mithres est ille quidem, vt scis, libertus Posthumij, familiarissimi mei: sed me colit, & obseruat æquè, atque illum ipsum patronum suum. Apud eum ego sic Ephesi fui, quotiescumque fui, tanquam domi meæ. Multáque acciderunt, in quibus *a* & beneuolentiã eius erga me experirer, & fidẽ. Itaque si quid aut mihi aut meorum cuipiam in Asia opus est, ad hunc scribere cõsueui: cũ huius opera, & fides tũ domo & re vti tãquam mea. Hæc ad te eò pluribus scripsi, vt intelligeres, me non vulgariter, nec ambitiosè, sed vt pro homine intimo, ac mihi pernecessario, scribere. Peto igitur à te, vt in ea controuersia, quam habet de fundo cum quodam Colophonio, & in ceteris rebus, quantum fides tua patietur, quantúmque tuo commodo poteris, tantum ei honoris mei causa commodes: etsi, vt eius modestiam cognoui grauis tibi nulla in te erit. Si & mea cõmendatione, & sua probitate assecutus erit, vti de se bene existimes: omnia se adeptum arbitrabitur. Vt igitur eum recipias *b* in fidem, habeásque in numero tuorum, te vehementer etiam atque etiam rogo. Ego, quæ te velle, quæque ad te

a v.c. & beniuol.

b fort. in fidem tuam, hab.

pertinere arbitrabor, omnia studiosè, diligentérque curabo. Vale.

ARGVMENTVM.

Commẽdat Menandrum libertum Balbi. Eodẽ anno.

M.T.C P. SERVILIO, COLLEGAE, S.P.D. 70

c v.c. beniuol.

d q.v.c. vt in hoc tempore.

QVIA non est obscura tua in me c beneuolẽtia, sic fit, vt multi per me tibi velint commendari. Ego autem tribuo nõnumquam in vulgus: sed plerumque necessariis, d vt hoc tempore. Nam cum T. Ampio Balbo mihi summa familiaritas, necessitudóque est. Eius libertum, T. Ampium, Menandrum, hominem frugi, & modestum, & patrono, & nobis vehementer probatum, tibi commendo maiorem in modum. Vehementer mihi gratum feceris, si, quibuscumque rebus, sine tua molestia poteris, ei commodaris. Quod vt facias, e te vehementer etiam atque etiam rogo.

e L.q. c.v. non habent prouocabulum te.

ARGVMENTVM.

T. Agusium commendat veterem amicum. Eodem anno.

M.T.C. * SERVILIO, COLLEGAE, S. D. 71

f L.' quoniã omn.& ita v.c.

g v.c. beniuolentia.

* exulii.

h L. sic eum tibi comm.

MVLTOS tibi commendem necesse est, f quando omnibus nota nostra necessitudo est, tuáque in me g beneuolentia. Sed tametsi omnium causa, quos commendo, velle debeo: tamen cum omnibus non eadem mihi causa est. T. Agusius, & comes meus fuit illo miserrimo * tempore, & omnium itinerum, nauigationum, laborum, periculorum meorum socius: neque hoc tempore discessisset à me, nisi ego ei permisissem. Quare h sic tibi eum commendo, vt vnum de meis domesticis, & maximè necessariis. Pergratum mihi feceris, si eum ita tractaris, vt intelligat, hanc commendationem sibi magno vsui, atque adiumento fuisse. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat Cauilliam. Eodem anno.

M. T. C. P. SERVILIO, COLLEGAE, S. D. 72

Cae

CAERELLIAE necessariæ meæ, rem, nomina, possessiones Asiaticas commendaui tibi præsens in hortis tuis, quàm potui diligentissimè: tuque mihi pro tua consuetudine, *i* próque tuis in me perpetuis, maximisque officiis, omnia te facturum liberalissimè recepisti. Meminisse te id spero. scio enim solere. Sed tamen Cærelliæ procuratores scripserunt te propter magnitudinem prouinciæ multitudinémque negotiorum, etiam atque etiam esse commonefaciendum. Peto igitur, vt memineris, te omnia, quæ tua fides pateretur, mihi cumulatè recepisse. Equidem existimo, *k* te habere magnam facultatem (sed hoc est tui consilij, & iudicij) ex eo senatusconsulto, quod in heredes C. Vennonij factum est, Cærelliæ commodandi: id senatusconsultum tu interpretabere pro tua sapientia. Scio enim eius ordinis auctoritatē semper apud te magni fuisse. Quod reliquum est, sic velim existimes, quibuscumque rebus Cærelliæ benignè feceris, mihi te gratissimum esse facturū. Vale.

i Lam. pro tuis in me p.

k al. habere te mag.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Philippo saluo & incolumi. De Egnatio & Oppio gratias agit: petit, vt Antipatri filios sibi condonet. Incertus annus post proximè sequentem scriptam esse censet Manutius.

M. T. C. Q. PHILIPPO * PROCOS. S. D. 73

GRATVLOR tibi, quod ex prouincia saluum te ad tuos recepisti incolumi fama, & rep. Quod si Romæ te vidissem, coram gratias egissem, quòd tibi L. Egnatius, familiarissimus meus, absens, L. Oppius præsens, curæ fuisset. Cum Antipatro Derbete mihi non solùm hospitium, verum etiā summa familiaritas intercedit. Ei te vehemēter *l* succensuisse audiui, & molestè tuli. De re nihil possum iudicare, nisi illud mihi certè persuadeo, te, talem vnum, nihil temerè fecisse. A te autem pro vetere

* suspicatur Manut. vocem Procoss. abundare.

l q. v. c. suscensuisse aud.

nostra necessitudine, etiam atque etiam peto, vt eius filios, qui in tua potestate sunt, mihi potissimùm condones: nisi quid existimas in ea re violari existimationem tuam. Quod ego si arbitrarer, numquam te rogarem: mihique tua fama multò antiquior esset, quàm illa necessitudo est. Sed mihi ita persuadeo (potest fieri vt fallar) eam rē laudi tibi potiùs, quàm vituperationi fore. Quid fieri possit, & quid mea causa facere possis (nam, quin velis, non dubito) velim, si tibi graue non erit, certiorem me facias. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat L. Oppium, & L. Egnatij negotia.

M. T. C. Q. PHILIPPO, PROCONS. S. D. 74

ETsi non dubito, pro tua in me obseruantia, próque nostra necessitudine, quin commendationem meam memoria teneas: tamen etiam atque etiam eundem tibi L. Oppium, familiarem meum præsentem, & L. Egnatij, familiarissimi mei, absentis, negotia commendo. Tanta mihi cum eo necessitudo est, familiaritásque, vt, si mea res esset, non magis laborarem. Quapropter gratissimū mihi feceris, si curaris, vt is intelligat me à te tātū amari, quantum ipse existimo. Hoc mihi gratiùs facere nihil potes. Idque vt facias, te vehementer rogo. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat C. Auianum Flaccum. Pompeio III. & Scipione Coss. aut initio Consulatus Sulpitij & Marcelli. Vide Manut. in suis Comment.

M. T. C. T. TITIO, TITI F. * LEGATO, S. P. D. 75

ETsi non dubito, quin apud te mea commēdatio prima satis valeat, tamen obsequor homini familiarissimo C. * Auiano Flacco: cuius causa omnia tum cupio, tum mehercule etiam debeo. De quo & præsens tecum egi diligenter, cùm tu mihi humanissimè respondisti; & scripsi ad te accuratè anteà: sed putat interesse sua, me ad te quàm sæpissimè scribere. Quare velim mihi ignoscas,

* rei frumētariæ Præpositio.

* ep. 35. & 79. Est autē Auianus Aemiliorum Flaccus Valeriorum cognomen, vt geminū huic cognomen fuerit, fortè, quòd cùm esset Valeriæ gētis adoptione transierit in Aemiliam.

scas, si illius voluntati obtemperans, minus videbor meminisse constantiæ tuæ. A te *m* idem illud peto, vt de loco, quo deportet frumentum, & de tempore, Auiano commodes: quorum vtrumque per eundẽ me obtinuit triennium, dum Pompeius isti negotio præfuit. Summa est, in quo mihi gratissimum facere possis, si curaris, vt Auianus, quãdo se à me amari putat, me à te amari sciat. Erit id mihi pergratum. Vale.

m q. v. c. illud idẽ peto. & ita L.

ARGVMENTVM.

Petit vt L. Valgius emptam in Fregellano agro possessionem immunem, habeat. Incertus annus.

M. T. C. *n* QVATVOR VIRIS, ET * DECVRIONIBVS, S. D. 76

n L. IIII. viris.
* Fregellanis.

TANTAE mihi cum Q. Hippio causæ necessitudinis sunt, vt nihil possit esse coniunctius, quàm nos inter nos sumus. Quod nisi ita esset, vterer mea consuetudine, vt vobis nulla in re molestus essem. Etenim vos mihi optimi testes estis, cùm mihi persuasum esset, nihil esse, quod à vobis impetrare non possem, numquam me tamen grauẽ vobis esse voluisse. Vehementer igitur vos etiam atque etiam rogo vt honoris mei causa liberalissimè C. Valgium Hippianum tractetis, réque cum eo conficiatis, vt quam possessionem habet in agro * Fregellano, à vobis emtam, eam liberam, & immunem habere possit. Id si à vobis impetraro, summo me beneficio vestro affectum arbitrabor. Valete.

*Fregella colonia deducta est anno v. c. 424.

ARGVMENTVM.

Narrat officium in supplicatione decernenda, commendat Bollanum, petit vt sibi Dionysium seruum fugitiuum restituendum curet. Cæsare III. Consule sine Collega. Confecto Hispaniensi bello ex quo rediit in vrbem mense Octobri.

M. T. C.

M. T. C. P. *SVLPICIO, IMP. S. D. 77

* Conrad. legit Vatinio. vide Manut. in Commentariis.

CVM his temporibus non sanè in senatũ ventitarem, tamen, vt tuas literas legi, non existimaui, me saluo iure nostræ veteris amicitiæ, multorumq́; inter nos officiorum, facere posse, vt, honori tuo deessem. Itaq; affui, supplicationémque o tibi libenter decreui: nec reliquo tempore vllo aut rei, aut existimationi, aut dignitati tuæ deero. Atque, vt hoc tui necessarij sciant, hoc me animo erga te esse, velim facias eos per literas certiores, vt si quid tibi opus sit, ne dubitẽt mihi iure suo denuntiare. M p Bollanum, virum bonum & fortem, & omnibus rebus ornatũ, meumq́; veterem amicum, tibi magnopere commendo. Pergratum mihi feceris, si curaris, vt is intelligat, hãc commendationem sibi magno adiumento fuisse. q Ipsúmq; virum optimum, gratissimumq́; cognosces. Promitto tibi, te ex eius amicitia magnam voluptatem esse capturum. Præterea à te peto maiorem in modum, pro nostra amicitia, & pro tuo perpetuo in me studio, vt in hac re etiam elabores. Dionysius, seruus meus, qui meam bibliothecam multorum nummorũ tractauit, cùm multos libros surripuisset, nec se impunè laturum putaret, aufugit. Is est in prouincia tua. Eum & M. r Bollanus, familiaris meus, & multi alij Naronæ viderunt. Sed cùm se à me manumissum esse diceret, crediderunt. Hunc tu si mihi restituendum curaris, non possum dicere, quàm mihi gratum futurum sit. Res ipsa parua, sed animi mei dolor, magnus est. Vbi sit, & quid fieri possit, s Bollanus te docebit. Ego, si hominem per te recuperaro, summo me à te beneficio affectum arbitrabor. Vale.

o V. C. libenter tibi decr.

p L. Bolanũ.

q L. Ipsum, virum opt.

r L. Bolanus.

s L. Bolanus.

ARGVMENTVM.

Petit Democritum Sicyonium in suam fidem recipiat.

Cæsare III. & Lepido Coss.

M. T. C. *ALLIENO † PROC. S. D. 78

* L. A. Alieno.

DEMOCRITVS Sicyonius, non solum hospes meus est, sed etiam, quod non multis contingit, Græcis præsertim, valde familiaris. Est enim in eo summa probitas, summa virtus, summa in hospites liberalitas, & obseruantia: méque t præ ceteris & colit, & obseruat, & diligit. Eum tu non modò suorum ciuium, verumetiam penè Achaiæ Principem cognosces. Huic ego tantummodò aditum ad tuam cognitionem patefacio, v & munio. Cognitum, per te ipsum, quæ tua natura est, dignum tua amicitia, atque hospitio iudicabis. Peto igitur à te, vt, his literis lectis, recipias eum in tuam fidem: pollicеâre, omnia te facturum mea causa. De reliquo, si, id quod confido, fore dignum eum tua amicitia hospitioque cognoueris, peto, vt eum complectâre, diligas, in tuis habeas. Erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

t q. v. e. præter ceteros.

v L. innuo.

ARGVMENTVM.

Commendat C. & M. Auianos. Eodem anno.

M. T. C. ALIENO PROCONS. S. P. D. 79

ET te scire arbitror, quanti fecerim C. * Auianum Flaccum: & ego ex ipso audieram, optimo, & gratissimo homine, quam à te liberaliter esset tractatus. Eius filios dignissimos illo patre, meosque necessarios, quos ego vnicè diligo, commendo tibi sic, vt maiore studio nullos commendare possim. C. Auianus in Sicilia est. Marcus est nobiscum. Vt illius dignitatem præsentis ornes, rem vtriusque defendas, te rogo. Hoc mihi gratius in ista prouincia facere nihil potes. Idque: vt facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

* vide sup. ep. 75.

M. TVL.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARUM AD FAMILIARES, LIBER XIIII. Ad Terentiam.

***

ARGVMENTVM.

Pulsus patria P. Claudij tribuni plebis iniqua rogatione suam suorúmque deflet calamitatem, culpam cõferens in amicorum consilia. De reditu in patriam studio fretus tribunorum. P. Lentuli consulis Pompeij & Cæsaris nõ desperat. Addit de familia. De pestilentia. De Planci Macedoniæ quæstoris erga se officio. De Pisonis generi sui humanitate Purgat se de Q. Fratre. Gratias à se per literas esse actas, quibus agendas esse Terentia scripserat. Vici venditionẽ improbat. Pisone & Gabinio Coss.

M. T. C. a TERENTIAE, S. P. D. 1

ET LITERIS multorum, & sermone omnium, perfertur ad me, incredibilẽ tuã virtutem, & fortitudinẽ esse, téq; nec animi, nec corporis laboribus defatigari. Me miserum! te ista virtute, fide, probitate, humanitate, in tãtas ærumnas propter me incidisse. Tulliolámque nostram, ex quo patre tantas voluptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus. Nam quid ego de Cicerone dicam? qui cũ primùm b sapere cœpit, acerbissimos dolores, miseriásque percepit. Quæ si, vt tu scribis, fato facta putarem, ferrem paulò faciliùs: sed omnia sunt mea culpa cõmissa, qui ab * iis me amari putabam, qui inuidebant: eos * non sequebar, qui petebant. Quod si nostris consiliis vsi essemus, neque apud nos tantùm valuisset sermo aut stultorum amicorum, aut improborum: beatissimi

a al. Terentiæ & Tulliæ, & Ciceroni suis. &c. Hæc Terentia quater nupserat: Ciceroni, Sallustio historico, Messalæ Coruino, Vibio Ruso Dio. l. 57. Hiero. l. 1. aduers. Iouinianum. vixit annos CIII. Pl. lib. 7. c. 48.
b φρονεῖν.
* Carpit Põpeium, Hortensium, Arrium, &c. qui auctores ei fuerunt vt Clodio trib. pl. cederet 3. At. ep. 10. 1. ad Q. Fr. ep. 13.
* Lentulum intelligit, qui armis cum Clodio decertare suasit.

ſsimi viueremus, nunc, quãdo ſperare nos amici iubent, dabo operam, ne mea c valetudo tuo labori deſit. Res quanta ſit, intelligo: quantóque fuerit faciliùs *manere domi, quàm redire*. Sed tamẽ ſi omneis tribunos pl. habemus, ſi Letulum d tã ſtudioſũ, quã videtur, ſi verò etiã Põpeium, & Cæſarem: non eſt deſperandũ. De familia, quomodo placuiſſe amiſsis ſcribis, e faciemus. De loco f nunc quidem iã abijt peſtilentia: ſed quamdiu fuit, me non attigit. Plancius, homo officioſiſsimus, me cupit eſſe ſecũ: & adhuc retinet. Ego volebã loco magis deſerto eſſe in Epiro quò neq; Hiſpo veniret, nec milites: ſed adhuc Plãcius, me retinet, ſperat poſſe fieri, vt mecum in Italiam decedat. Quem ego diẽ ſi videro, & ſi in veſtrum complexũ venero, ac ſi & vos, & meipſum recuperaro: ſatis magnũ mihi fructũ videbor percepiſſe & veſtræ pietatis, & meæ. Piſonis * humanitas, virtus, amor in omneis nos, tantus eſt, vt nihil ſuprà * poſsit. Vtinam ea res ei voluptati ſit, gloriæ quidem video fore. De Q. Fratre nihil ego te accuſaui: ſed vos, cùm præſertim g tam pauci ſitis, volui eſſe quàm coniunctiſsimos. Quibus me voluiſti agere gratias, egi, & me à te certiorem factũ eſſe ſcripſi. Quòd ad me, mea Terentia, ſcribis te vicũ venditurã: quid obſecro te (me miſerũ) quid futurũ eſt? Et, ſi nos premet eadẽ fortuna, quid puero miſero fiet? Nõ queo h reliqua ſcribere (tanta vìs lacrymarum eſt) ne te in eundẽ fletũ adducã. Tantùm ſcribo: ſi erunt in officio amici, pecunia nõ deerit: ſi nõ erunt, tu efficere tua pecunia non poteris. Per fortunas miſeras noſtras, vide, ne puerũ perditũ perdamus. Cui ſi aliquid erit: ne egeat, mediocri virtute opus eſt, & mediocri fortuna, vt cetera cõſequatur. Fac valeas & ad me tabellarios mittas, vt ſciã, quid agatur, & vos quid agatis. Mihi omninò iã breuis exſpectatio eſt. Tulliolæ, & Ciceroni ſalutẽ i dic. Valete. D. ante diẽ VI. kalendas Decẽbreis, Dyrrachij. Dyrrachium veni, quòd & libera ciuitas eſt, & in me

officiſ-

c v.c. valitudo.

d fort. tam ſtudioſum noſtri, q.

e al. faciendum.

f q.v.c. non habent aduerbium tẽporis, nunc.

* generi mei.

* Lamb. poſſit eſſe.

g q.v.c. non habent particulam tã.

h q.v.c. plura ſcrib.

i v.c. dicito, al. dices.

bonem Seruilium tibi sæpe commandaui. nũc eò facio id impensiùs; quòd eius causam Nero suscepit. Tantùm à te petimus, vt agas eam rem, nec relinquas hominem innocentem ad alicuius tui similis quæstum. Id tum gratum mihi erit, tum etiã existimabo, te humanitate tua esse vsum. Summa huius epistolæ hæc est, vt ornes omnibus rebus Neronem, sicut instituisti, atque fecisti. Magnũ theatrum habet ista prouincia, non vt hęc nostra, adolescentis nobilis, ingeniosi, abstinentis commẽdationem atque gloriam. Quare, si te fautore vsus erit, *g* sicut & vtetur profectò *h* & vsus est amplissimè clientelas acceptas à maioribus confirmare poterit, & beneficiis suis obligare. Hoc in genere si eũ adiuueris eo studio, quo ostendisti: apud ipsum præclarissimè posueris: sed mihi etiam gratissimum feceris. Vale.

g q. v. e. sicuti profectò & vtetur, & vs.
h al. & vsus est amplissimè cl.

ARGVMENTVM.

Commendat P. Terentium Hisponem, vt pactiones cum ciuitatibus conficiat. Eodem anno.

M. T. C. P. SYLIO, PROPR. S. D. 65

CVm P. Terentio Hispone qui operas * in scriptura pro magistro dat, mihi summa familiaritas, consuetudóque est: multáque, & magna inter nos officia paria, & mutua intercedunt. Eius summa existimatio agitur in eo, vt * pactiones cũ ciuitatibus reliquis conficiat. Non me præterit, nos eam rem Ephesi expertos esse, neque ab Ephesiis vllo modo impetrare potuisse. Sed quando quemadmodum omnes existimant, & ego intelligo, tua cùm summa integritate, tum singulari humanitate, & mansuetudine consecutus es, vt libentissimis Gręcis, nutu, quod velis, consequare: peto à te maiorem in modum, vt honoris mei causa, hac laude Hisponem affici velis. Præterea cum sociis scripturę mihi summa necessitudo est, non solùm ob eam causam quòd ea societas vniuersa in mea fide est, sed etiam quòd plerisque sociis vtor familia-

* id est, negotia publicanorum curat. Scriptura verò est ratio tota publicanorum, qui vel decumas, vel portoria, vel pascua rediniunt. Sed hic Terentius videtur tantum in portu operas dedisse. Vid. II. Att. ep. 10.
* id est, pecunias publicanis debitas.

liarissimè. Ita & Hispónem meum per me ornaris, & societatem mihi coniunctiorem feceris: túq; ipse & ex eius obseruantia: gratissimi hominis, & ex sociorum gratia, * hominum amplissimorum, maximum fructum i capies, & me summo beneficio affeceris. Sic enim velim existimes, ex tota tua prouincia, omniq; isto imperio, nihil esse, quod mihi gratiùs facere possis. Vale.

* publicanos homines, vocat amplissimos, ideò quòd erant ex equestri ordine. in oratione pro Planc.

i fort. ceperis.

ARGVMENTVM.

A. Cæcinam in colligendis Asiaticæ negotiationis reliquiis commendat. Cæsare III. & Lepido Coss.

M. T. C. P. * SERVILIO ISAVRICO, PROPR. S. P. D. 66

* cognomē accepit à patre qui de Isauris triūphauit.

A. * CAECINAM, maximè proprium clientē familiæ vestræ, non commendarem tibi, cùm scirem, qua fide in tuos, qua clementia in calamitosos soleres esse: nisi me & patris eius, * quo sum familiarissimè vsus, memoria, & huius * fortuna ita moueret, vt hominis, & omnibus mecum studiis, officiisque coniunctissimi, mouere k debeat. A te hoc omni cōtentione peto, sic, vt maiore cura, maiore animi labore petere nō possim: vt ad ea, quæ tua sponte sine cuiusquam commendatione faceres, in l hominem tantum, & talem calamitosum, aliquem afferant cumulum meæ literæ, quò studiosiùs eum, quibuscumque rebus possis, iuues. Quod si Romæ fuisses, etiam salutem A. Cæcinæ essemus (vt opinio mea fert) per te consecuti. De qua tamen magnam spem habemus, freti clementia collegæ tui. Nunc quando iustitiam tuam secutus, m tutissimum sibi portum prouinciam istā esse duxit: etiam atque etiam te rogo, atque oro, vt eum & in reliquiis n veteris negotiationis colligendis iuues, o & ceteris rebus tegas, atque tueare. Hoc mihi gratiùs facere nihil potes. Vale.

* Liciniæ gentis. Pli. li. 20 c. 18.

* meminit suprà li. 6. ep. 6.

* exilium quòd Pompeij partes esset secutus, & Cæsari scripto maledixerit

k q. v. c. debebat. al. debet

l fort. & calamitosum. Hanc vocē glossema esse putat. Vrsinus.

m al. portū sibi tutissimum.

n q. v. c. negotiationis veteris col.

o fort. & ceteris.

ARGVMENTVM.

Commendat Andronem Laodicensem. Eodem anno.

M. T. C. P. SERVILIO, PROPR. S. D. 67

p v.c. treis diœceses eæ fuerunt Laodicea, Cybira, Apamea.
* Al. Arthemonis.
q L. Laodiceensi.
r v.c. vehementer.
s L. Non enim te fugit. & ita v.c.
t al. quàm non multi grati rep.
* L. vt me non sine.

EX prouincia mea Ciciliensi, cui scis p τρεῖς διοικήσεις: Asiaticas attributas fuisse, nullo sum familiariùs vsus, quàm † Androne, * Artemonis filio, q Laodicensi: cúmque habui in ea ciuitate tum hospitem, tum r vehemẽter ad meæ vitæ rationem & consuetudinem accommodatũ. Quem quidem multò etiam pluris posteà quàm decessi, facere cœpi, quòd multis rebus expertus sum gratum hominem, meique memorem. Itaq; eum Romæ libentissimè vidi. s Non te enim fugit, qui plurimis in ista prouincia benignè fecisti, t quã multi grati reperiantur. Hæc propterea scripsi, * vt & me non sine causa laborare intelligeres, & tu ipse eum dignum hospitio tuo iudicares. Feceris igitur mihi gratissimũ, si ei declararis, quãti me facias: id est, si receperis eum in fidem tuã, & quibuscunque rebus honestè, ac sine molestia tua poteris, adiuueris. Hoc mihi vehementer erit gratum: idque vt facias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

ARGVMENTVM.

Cursum nauigationis illius cognouisse, gratum sibi fuisse ait. De statu prouinciæ ac institutis suis petit. Officium pollicetur. Eodem anno.

M. T. C. P. SERVILIO ISAVRICO, PROC. COLLEGAE, S. D. 68

v & v.c. vehementer.
ix hoc totũ, id est, abest à q.v.c.
y L. de rep. summa.

GRATAE mihi vehementer tuæ literæ fuerunt: ex quibus cognoui cursus nauigationũ tuarum. Significabas enim memoriam tuam nostræ necessitudinis: qua mihi nihil poterat esse iucũdiùs. Quod reliquum est, multò etiam erit gratiùs, si ad me de rep. x id est, de statu prouinciæ, de institutis tuis familiariter scribes. Quæ quamquam ex multis pro tua claritate audiam, tamen libentissime ex tuis literis cognoscam. Ego ad te y de reip. summa quid sentiam, non sæpe scribam, propter periculum eiusmodi literarum. Quid agatur

tur: ꝫ autem, scribam sæpius. Sperare tamen, videor † Cæsari, collegæ nostro, fore curæ, & esse, vt habeamus aliquam rép. cuius consiliis magni referebat te interesse. Sed, si tibi vtiliùs est, id est, gloriosus, Asiæ presse, & istam partem reip. malè affectã tueri: mihi quoque idem, quod tibi, & laudi tuæ profuturum est, optatiùs debet esse. Ego, quæ ad tuam dignitatẽ pertinere arbitrabor, summo studio, diligentiáque curabo: in primísque tuebor omni obseruantia clarissimum virum, patrẽ tuum: quod & pro vetustate necessitudinis, & pro beneficiis vestris, & pro dignitate ipsius facere debeo. Vale.

ꝫ particula autem abest à q. v. c.
† erant Augures Seruilius, Cicero, Cæsar.

ARGVMENTVM.

Commendat C. Curtium. Eodem anno.

M. T. C. P. SERVILIO COLLEGAE, S. D. 69

C. CVRTIVS, Mithres est ille quidem, vt scis, libertus Posthumij, familiarissimi mei: sed me colit, & obseruat æquè, atque illum ipsum patronum suum. Apud eum ego sic Ephesi fui, quotiescumque fui, tanquam domi meæ. Multáque acciderunt, in quibus *a* & beneuolentiã eius erga me experirer, & fidẽ. Itaque si quid aut mihi aut meorum cuipiam in Asia opus est, ad hunc scribere cõsueui: cũ huius opera, & fides tũ domo & re vti tãquam mea. Hæc ad te eò pluribus scripsi, vt intelligeres, me non vulgariter, nec ambitiosè, sed vt pro homine intimo, ac mihi pernecessario, scribere. Peto igitur à te, vt in ea controuersia, quam habet de fundo cum quodam Colophonio, & in ceteris rebus, quantum fides tua patietur, quantúmque tuo commodo poteris, tantum ei honoris mei causa commodes: etsi, vt eius modestiam cognoui grauis tibi nulla in te erit. Si & mea cõmendatione, & sua probitate assecutus erit, vti de se bene existimes: omnia se adeptum arbitrabitur. Vt igitur eum recipias *b* in fidem, habeásque in numero tuorum, te vehementer etiam atque etiam rogo. Ego, quæ te velle, quæque ad te

a v.c. & beniuol.
b fort. in fidem tuam, hab.

pertinere arbitrabor, omnia studiosè, diligentérque curabo. Vale.

ARGVMENTVM.

Commēdat Menandrum libertum Balbi. Eodē anno.

M.T.C P. SERVILIO, COLLEGAE, S.P.D. 70

QVIA non est obscura tua in me c beneuolētia, sic fit, vt multi per me tibi velint commendari. Ego autem tribuo nōnumquam in vulgus: sed plerumque necessariis, d vt hoc tempore. Nam cum T. Ampio Balbo mihi summa familiaritas, necessitudóque est. Eius libertum, T. Ampium, Menandrum, hominem frugi, & modestum, & patrono, & nobis vehementer probatum, tibi commendo maiorem in modum. Vehementer mihi gratum feceris, si, quibuscumque rebus, sine tua molestia poteris, ei commodaris. Quod vt facias, e te vehementer etiam atque etiam rogo.

c v.c. beniuol.

d q.v.c. vt in hoc tempore.

e L.q.c.v. non habent prouocabulum te.

ARGVMENTVM.

T. Agusium commendat veterem amicum. Eodem anno.

M.T.C. * SERVILIO, COLLEGAE, S.D. 71

MVLTOS tibi commendem necesse est, f quando omnibus nota nostra necessitudo est, tuáque in me g beneuolentia. Sed tametsi omnium causa, quos commendo, velle debeo: tamen cum omnibus non eadem mihi causa est. T. Agusius, & comes meus fuit illo miserrimo * tempore, & omnium itinerum, nauigationum, laborum, periculorum meorum socius: neque hoc tempore discessisset à me, nisi ego ei permisissem. Quare h sic tibi eum commendo, vt vnum de meis domesticis, & maximè necessariis. Pergratum mihi feceris, si eum ita tractaris, vt intelligat, hanc commendationem sibi magno vsui, atque adiumento fuisse. Vale.

f L. quoniā omn. & ita v.c.

g v.c. beniuolentia.

* exulii.

h L. sic eum tibi comm.

ARGVMENTVM.

Commendat Caerelliam. Eodem anno.

M. T. C. P. SERVILIO, COLLEGAE, S. D. 72

CAERELLIAE. necessariæ meæ, rem, nomina, possessiones Asiaticas commendaui tibi præsens in hortis tuis, quàm potui diligentissimè: tuque mihi pro tua consuetudine, *i* próque tuis in me perpetuis, maximisque officiis, omnia te facturum liberalissimè recepisti. Meminisse te id spero. scio enim solere. Sed tamen Cærelliæ procuratores scripserunt, te propter magnitudinem prouinciæ multitudinémque negotiorum, etiam atque etiam esse commonefaciendum. Peto igitur, vt memineris, te omnia, quæ tua fides pateretur, mihi cumulatè recepisse. Equidem existimo, *k* te habere magnam facultatem (sed hoc est tui consilij, & iudicij) ex eo senatusconsulto, quod in heredes C. Vennonij factum est, Cærelliæ commodandi: id senatusconsultum tu interpretabere pro tua sapientia. Scio enim eius ordinis auctoritatē semper apud te magni fuisse. Quod reliquum est, sic velim existimes, quibuscumque rebus Cærelliæ benignè feceris, mihi te gratissimum esse facturū. Vale.

i Lam. pro tuis in me p.

k al. habere te mag.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Philippo saluo & incolumi. De Egnatio & Oppio gratias agit: petit, vt Antipatri filios sibi condonet. Incertus annus post proximè sequentem scriptam esse censet Manutius.

M. T. C. Q. PHILIPPO * PROCOS. S. D. 73

GRATVLOR tibi, quod ex prouincia saluum te ad tuos recepisti incolumi fama, & rep. Quod si Romæ te vidissem, coram gratias egissem, quòd tibi L. Egnatius, familiarissimus meus, absens, L. Oppius præsens, curæ fuisset. Cum Antipatro Derbete mihi non solùm hospitium, verum etiā summa familiaritas intercedit. Ei te vehemēter *l* succensuisse audiui, & molestè tuli. De re nihil possum iudicare, nisi illud mihi certè persuadeo, te, talem vnum, nihil temerè fecisse. A te autem pro vetere

* suspicatur Manut. vocem Procoss. abundare.

l q. v. c. succensuisse aud.

nostra necessitudine, etiam atque etiam peto, vt eius filios, qui in tua potestate sunt, mihi potissimùm condones: nisi quid existimas in ea re violari existimationem tuam. Quod ego si arbitrarer, numquam te rogarem: mihique tua fama multò antiquior esset, quàm illa necessitudo est. Sed mihi ita persuadeo (potest fieri vt fallar) eam rē laudi tibi potiùs, quàm vituperationi fore. Quid fieri possit, & quid mea causa facere possis (nam, quin velis, non dubito) velim, si tibi graue non erit, certiorem me facias. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat L. Oppium, & L. Egnatij negotia.

M. T. C. Q. PHILIPPO, PROCONS. S. D. 74

ETsi non dubito, pro tua in me obseruantia, próque nostra necessitudine, quin commendationem meam memoria teneas: tamen etiam atque etiam eundem tibi L. Oppium, familiarem meum præsentem, & L. Egnatij, familiarissimi mei, absentis, negotia commendo. Tanta mihi cum eo necessitudo est familiaritásque, vt, si mea res esset, non magis laborarem. Quapropter gratissimū mihi feceris, si curaris, vt is intelligat me à te tātū amari, quantum ipse existimo. Hoc mihi gratiùs facere nihil potes. Idque vt facias, te vehementer rogo. Vale.

ARGVMENTVM.

Commendat C. Auianum Flaccum. Pompeio III. & Scipione Coss. aut initio Consulatus Sulpitij & Marcelli. Vide Manut. in suis Comment.

M. T. C. T. TITIO, TITI F. * LEGATO, S. P. D. 75

ETsi non dubito, quin apud te mea commēdatio prima satis valeat, tamen obsequor homini familiarissimo C. * Auiano Flacco: cuius causa omnia tum cupio, tum mehercule etiam debeo. De quo & præsens tecum egi diligenter, cùm tu mihi humanissimè respondisti; & scripsi ad te accuratè anteà: sed putat interesse sua, me ad te quàm sæpissimè scribere. Quare velim mihi ignoscas,

* rei frumētariæ Præpositio.

* ep. 35. & 79. Est autē Auianus Aemiliorum Flaccus Valeriorum cognomen, vt geminū huic cognomen fuerit, fortè, quòd cùm esset Valeriæ gētis adoptione transierit in Aemiliam.

ſcas, ſi illius voluntati obtemperans, minùs videbor meminiſſe conſtantiæ tuæ. A te *m* idem illud peto, vt de loco, quo deportet frumentum, & de tempore, Auiano commodes: quorum vtrumque per eundẽ me obtinuit triennium, dum Pompeius iſti negotio præfuit. Summa eſt, in quo mihi gratiſſimum facere poſsis, ſi curaris, vt Auianus, quãdo ſe à me amari putat, me à te amari ſciat. Erit id mihi pergratum. Vale.

m q. v. c. illud idẽ peto. & ita L.

ARGVMENTVM.

Petit vt L. Valgius emptam in Fregellano agro poſſeſſionem immunem, habeat. Incertus annus.

M. T. C. *n* QVATVOR VIRIS, ET * DECVRIONIBVS, S. D. 76

n L. IIII. viris.
* Fregellanis.

TANTAE mihi cum Q. Hippio cauſæ neceſsitudinis ſunt, vt nihil poſsit eſſe coniunctius, quàm nos inter nos ſumus. Quod niſi ita eſſet, vterer mea conſuetudine, vt vobis nulla in re moleſtus eſſem. Etenim vos mihi optimi teſtes eſtis, cùm mihi perſuaſum eſſet, nihil eſſe, quod à vobis impetrare non poſſem, numquam me tamen grauẽ vobis eſſe voluiſſe. Vehementer igitur vos etiam atque etiam rogo vt honoris mei cauſa liberaliſsimè C. Valgium Hippianum tractetis, rẽque cum eo conficiatis, vt quam poſſeſsionem habet in agro * Fregellano, à vobis emtam, eam liberam, & immunem habere poſsit. Id ſi à vobis impetraro, ſummo me beneficio veſtro affectum arbitrabor. Valete.

* Fregella colonia deducta eſt anno v. c. 424.

ARGVMENTVM.

Narrat officium in ſupplicatione decernenda, commendat Bollanum, petit vt ſibi Dionyſium ſeruum fugitiuum reſtituendum curet. Cæſare III. Conſule ſine Collega. Confecto Hiſpanienſi bello ex quo rediit in vrbem menſe Octobri.

M. T. C.

M. T. C. P. * SVLPICIO, IMP. S. D. 77

* Conrad. legit Vatinio. vide Manut. in Commentariis.

CVM his temporibus non sanè in senatũ ventitarem, tamen, vt tuas literas legi, non existimaui, me saluo iure nostræ veteris amicitiæ, multorumq́; inter nos officiorum, facere posse, vt, honori tuo deessem. Itaq; affui, supplicationémque o tibi libenter decreui: nec reliquo tempore vllo aut rei, aut existimationi, aut dignitati tuæ deero. Atque, vt hoc tui necessarij sciant, hoc me animo erga te esse, velim facias eos per literas certiores, vt si quid tibi opus sit, ne dubitẽt mihi iure suo denuntiare. M p Bollanum, virum bonum & fortem, & omnibus rebus ornatũ, meumq́; veterem amicum, tibi magnopere commendo. Pergratum mihi feceris, si curaris, vt is intelligat, hãc commendationem sibi magno adiumento fuisse. q Ipsúmq; virum optimum, gratissimumq́; cognosces. Promitto tibi, te ex eius amicitia magnam voluptatem esse capturum. Præterea à te peto maiorem in modum, pro nostra amicitia, & pro tuo perpetuo in me studio, vt in hac re etiam elabores. Dionysius, seruus meus, qui meam bibliothecam multorum nummorũ tractauit, cùm multos libros surripuisset, nec se impunè laturum putaret, aufugit. Is est in prouincia tua. Eum & M. r Bollanus, familiaris meus, & multi alij Naronæ viderunt. Sed cùm se à me manumissum esse diceret, crediderunt. Hunc tu si mihi restituendum curaris, non possum dicere, quàm mihi gratum futurum sit. Res ipsa parua, sed animi mei dolor, magnus est. Vbi sit, & quid fieri possit, s Bollanus te docebit. Ego, si hominem per te recuperaro, summo me à te beneficio affectum arbitrabor. Vale.

o v. c. libenter tibi decr.

p L. Bolanũ.

q L. Ipsum, virum opt.

r L. Bolanus.

s L. Bolanus.

ARGVMENTVM.

Petit Democritum Sicyonium in suam fidem recipiat.

Cæsare III. & Lepido Coss.

* L. A. Alieno.

M. T. C. * ALLIENO † PROC. S. D. 78

DEMOCRITVS Sicyonius, non solum hospes meus est, sed etiam, quod non multis contingit, Græcis præsertim, valde familiaris. Est enim in eo summa probitas, summa virtus, summa in hospites liberalitas, & obseruantia: méque t præ ceteris & colit, & obseruat, & diligit. Eum tu non modò suorum ciuium, verumetiam penè Achaiæ Principem cognosces. Huic ego tantummodò aditum ad tuam cognitionem patefacio, v & munio. Cognitum, per te ipsum, quæ tua natura est, dignum tua amicitia, atque hospitio iudicabis. Peto igitur à te, vt, his literis lectis, recipias eum in tuam fidem: pollicceâre, omnia te facturum mea causa. De reliquo, si, id quod confido, fore dignum eum tua amicitia hospitioque cognoueris, peto, vt eum complectâre, diligas, in tuis habeas. Erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

t q. v. c. præter ceteros.

v L. innuo.

ARGVMENTVM.

Commendat C. & M. Auianos. Eodem anno.

M. T. C. ALIENO PROCONS. S. P. D. 79

ET te scire arbitror, quanti fecerim C. *Auianum Flaccum: & ego ex ipso audieram, optimo, & gratissimo homine, quam à te liberaliter esset tractatus. Eius filios dignissimos illo patre, meósque necessarios, quos ego vnicè diligo, commendo tibi sic, vt maiore studio nullos commendare possim. C. Auianus in Sicilia est. Marcus est nobiscum. Vt illius dignitatem præsentis ornes, rem vtriusque defendas, te rogo. Hoc mihi gratius in ista prouincia facere nihil potes. Idque: vt facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

* vide sup. ep. 75.

M. TVL.

ſimi viueremus,nunc,quādo ſperare nos amici iubent dabo operam,ne mea *c* valetudo tuo labori deſit. Res quanta ſit,intelligo : quantóque fuerit faciliùs *manere domi,quàm redire*. Sed tamē ſi omneis tribunos pl.habemus, ſi Letulum *d* tā ſtudioſū,quā videtur, ſi verò etiā Pōpeium,& Cæſarem: non eſt deſperandū.De familia,quomodo placuiſſe amiſsis ſcribis, *e* faciemus. De loco *f* nunc quidem iā abiit peſtilentia:ſed quamdiu fuit, me non attigit. Plancius , homo officioſiſsimus , me cupit eſſe ſecū:& adhuc retinet. Ego volebā loco magis deſerto eſſe in Epiro quò neq; Hiſpo veniret,nec milites : ſed adhuc Plācius,me retinet,ſperat poſſe fieri,vt mecum in Italiam decedat. Quem ego diē ſi videro,& ſi in veſtrum complexū venero,ac ſi & vos,& meipſum recuperaro:ſatis magnū mihi fructū videbor percepiſſe & veſtræ pietatis , & meæ. Piſonis * humanitas,virtus,amor in omneis nos,tantus eſt,vt nihil ſuprà * poſsit. Vtinam ea res ei voluptati ſit,gloriæ quidem video fore. De Q. Fratre nihil ego te accuſaui:ſed vos, cùm præſertim *g* tam pauci ſitis , volui eſſe quàm coniunctiſsimos. Quibus me voluiſti agere gratias,egi,& me à te certiorem factū eſſe ſcripſi. Quòd ad me, mea Terentia,ſcribis te vicū venditurā : quid obſecro te(me miſerū) quid futurū eſt? Et,ſi nos præmet eadē fortuna,quid puero miſero fiet?Nō queo *h* reliqua ſcribere (tanta vis lacrymarum eſt)ne te in eandē fletū adducā. Tantùm ſcribo: ſi erunt in officio amici,pecunia nō deerit:ſi nō erunt,tu efficere tua pecunia non poteris.Per fortunas miſeras noſtras,vide,ne puerū perditū perdamus. Cui ſi aliquid erit:ne egeat,mediocri virtute opus eſt , & mediocri fortuna,vt cetera cōſequatur Fac valeas & ad me tabellarios mittas,vt ſciā,quid agatur,& vos quid agatis.Mihi omninò iā breuis exſpectatio eſt.Tulliolæ , & Ciceroni ſalutē *i* dic. Valete. D.ante diē VI.kalendas Decēbreis,Dyrrachij.Dyrrachium veni,quòd & libera ciuitas eſt, & in me offi-

c v.c.valitudo.

d fort. tam ſtudioſum noſtri,q.

e al faciendum.

f q.v. c.non habent aduerbium tēporis,nunc.

* generi mei.

* Lamb poſſit eſſe.

g q.v.c.non habent particulam tā.

h q. v.c plura ſcrib.

i v.c.dicito, al.dices.

vitur negogotium, omnia consequemur: sin eadẽ nos fortuna premet, o etiãne reliquias tuas, misera proiicies? Obsecro te, p mea vita, quod ad sumtũ attinet, q sine alios, qui possunt, si modò volunt, sustinere: & valetudinem istam infirmam, si me amas, noli vexare. Nam mihi antè oculos dies, noctéisque versaris. Omneis labores te excipere video. timeo, vt sustineas. sed video in te esse omnia. quare, r vt id quod speras, & quod agis consequamur, serui s valetudini. Ego ad quos scribã, nescio, nisi aut ad eos, qui ad me scribunt, aut ad eos, de quibus ad me vos aliquid scribitis. Longiùs, quoniam t vobis ita placet, non discedam: sed velim quam sæpissimè literas mittatis, præsertim si quid est firmiùs, quod speremus. Valete, mea desideria, valete. Datum ad III. Nonas * Octob. Thessalonicæ.

o al. etiam reliquias, &c.
p q. v.c. vita mea.
q q. v.c.& sine alios, qui poss. & ita L.
r q. v.c. vt & id, quod speras, & id, quod ag.
s v.c. valitudini.
t q. v. c. ita vobis pl.
* scripta itaque antè superiorem.

ARGVMENTVM.

Sua culpa factum esse dolet, vt & ipse & sui in maximas miserias inciderint. Deinde ad varia literarũ Terentiæ capita dolenter valdè respondet. Iisdem Coss.

M. T. C. TERENT. SVAE, ET TVLL. CICER. S. P. D. 3

ACCEPI ab Aristocrito treis epistolas, quas ego lacrymis propè deleui. Conficior enim mœrore, mea Terentia: nec me meæ miseriæ magis excruciant, quàm tuæ, vestræque. Ego autem, hoc miserior sum, quàm tu, quæ es miserrima quod ipsa calamitas, communis est vtriusque nostrûm: sed culpa mea u propria est. Meum fuit officium vel legatione * vitare periculum: vel diligẽtia, & copiis resistere: vel cadere fortiter. hoc miserius, turpius, indignius, nobis x nihil fuit. Quare cùm dolore conficior, tum etiam pudore. Pudet enim me vxori meæ optimæ suauissimis liberis, virtutem, & diligentiam non præstitisse. Nam mihi ante oculos dies noctéisque versatur squalor vester, & mœror, & infirmitas y valetudinis tuæ:

u fort. propriè est.
* mihi oblata à Cæsare 2. Att. ep. 18.
x q. v. c non habent pro uocabulũ, nobis.
y v.c. valitudinis.

tuæ, spes autem salutis pertenuis ostenditur. Inimici sunt multi inuidi penè omnes. Eiicere nos magnũ fuit excludere facilè est. Sed tamen quamdiu vos eritis in spe non deficiam, ne omnia mea culpa cecidisse videantur. Vt tutò sim, quòd laboras, id mihi nunc facillimum est: quem etiã inimici volunt viuere a in his tantis miseriis. Ego tamen faciam, quæ præcipis. Amicis, quibus voluisti, egi gratias: & eas literas a Dexippo dedi: méque de eorum officio scripsi à te certiorẽ esse factũ *Pisonẽ nostrũ mirifico esse studio, in nos & officio & ego perspicio, & omnes prædicant. Dij faxint, vt tali genero mihi præsenti tecũ simul, & cũ liberis nostris frui liceat. Nunc spes reliqua est in nouis tribunis pl. & in primis * quidẽ diebus. Nã si inueterauerit, actum est. Ea re ad te statim Aristocritum misi, vt ad me continuò initia rerum, & rationem totius negotij posses scribere: etsi b Dexippo quoque ita imperaui, statim vt recurreret: & ad fratrem misi, vt crebrò tabellarios mitteret. nam ego eo nomine sum Dyrrachij hoc tempore, vt quàm celerrimè, quid agatur audiam & sim tutè c Ciuitas enim hæc semper à me defensa est. Cùm inimici nostri venire dicentur, tum in Epirũ ibo. Quòd scribis, te, si velim ad me venturam: ego verò cùm sciam magnam partem istius oneris abs te sustineri, te istic esse volo. Si perficitis quod agitis: me ad vos venire oportet. sin autem, d sed nihil est opus reliqua scribere. Ex primis, e aut ad summum secundis literis tuis constituere poterimus, quid nobis faciendum sit. Tu modò ad me velim omnia diligentissimè perscribas, etsi magis f iam rem, quàm literas, debeo exspectare. Cura, vt valeas, & ita tibi persuadeas, mihi te cariùs, nihil esse, nec vmquam fuisse. Vale mea Terẽtia quã ego videre videor. Itaque debilitor lacrymis. Vale. Pridie kalendas Decemb. Dyrrachij.

a L. in tantis mis.

a L. Desippo. & ita v.c.

* idem ep. 1. & 2.

* idem ep. 2.

* Primus dies tribunatus pl. erat quarto Id. Decẽb. Dionys.

b L Desippo.

c L. Ciuitas enim s.

d q. v. c. sed nihil opus est r.

e L aut summum.

f q. v. c. non habent particulã, iam.

ARGVMENTVM.

Conqueritur de statu suo. De sua mansione suóque itinere

nere scribit. De Terentia, Tulliola, Cicerone suis. De rebus domesticis. De Pisone. De seruis suis manumissis. De sua spe scribit. Consolatur Terentiam. De libertis suis à se Terentia missis: suos salutat. Eodem tempore.

M. T. C. TERENTIAE ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS, S. P. D. 4

EGo minùs sæpe ad vos do literas quàm possũ, propterea quòd cùm omnia mihi tẽpora sunt misera, tum vero cùm aut scribo ad vos, *g* aut vestras lego, conficior lacrymis sic vt ferre non possim. Quòd vtinam minùs vitæ cupidus fuissem, certè nihil, aut non multum in vita mali vidissemus. Quod si nos ad aliquam alicuius commodi aliquando recuperandi spem fortuna reseruauit: minùs est erratum à nobis: sin hæc mala fixa sunt: ego verò te quàm primùm, mea vita, cupio videre, & in tuo complexu emori: quando neque dij, quos tu castissimè coluisti: neque homines, quos ego semper seruaui nobis gratiam retulerunt Nos * Brũdusij apud M. *h* Lennium Flaccum dies XIII. fuimus, virum optimũ: qui periculum fortunarum, & capitis sui pro mea salute neglexit: neque * legis improbissimæ pœna deductus est, quo minus hospitij, & amicitiæ ius, officiúmque præstaret. Huic vtinã aliquãdo gratiã referre possimus. Habebimus quidem semper 2 * Brundusio profecti sumus *i* ad v. kalendas Maias per Macedoniam Cyzicum petebamus. O me perditum! O me afflictum! quid obrogem te, vt venias, mulieré ægram, *k* & corpore, & animo confectam? non rogem, sine te igitur sim? Opinor, sic agam. si est spes nostri reditus, eam confirmes, & * re adiuues sin, vt ego metuo, *l* transactum est, quoquo modo potes, ad me fac venias Vnum hoc scito: si te habebo, non mihi videbor planè periisse. *m* Sed quid de Tulliola mea fiet? iam id vos videte: mihi deest consilium. Sed certè, quoquo modo *n* se res habebit, illius misellæ & matrimo-

g al. aut vestras literas lego.

* Lamb. Brũdusij.
h L. Lennium adde 13. ep 63. pro Planc. & Sextio.
* Clodiæ, quæ pœnã irrogabat iis qui Ciceronem tecto recepissent 3. At. 3.
* Brũdusio.
i L. a. d. II. Kal. Maij, ita Horomanus: Rutij Manut.
k q. v. c. & animo & corpore cõf.
* al. rem.
l forr. actũ est.
m L. Sed quid Tulliola mea fiet?
n L. res se habebit.

nio & famæ seruiendum est? Quid Cicero meus, quid aget? Iste verò sit in sinu semper, & cõplexu meo. Non queo iam plura scribere: impedit mœror. Tu quid egeris, nescio, vtrùm aliquid teneas, an, quod metuo, planè sis spoliata. Pisonẽ, vt scribis, spero fore semper nostrum. De familia liberata, nihil est, quod te moueat. Primùm, tuis ita promissum est, te facturam esse, vt quisque esset meritus. Est autem in officio adhuc Orpheus. præterea magnopere *o* nemo ceterorum seruorum. * Ea causa est, vt, si res à nobis * abesset, liberti nostri essent, si obtinere potuissent: sin ad nos pertinerent, seruirent, præterquàm oppido * pauci. Sed hæc minora sunt. Tu quòd me hortaris, vt animo sim magno, & spem habeã recuperandæ salutis: id velim sit eiusmodi, vt rectè sperare possimus. Nunc miser, quando tuas iam literas accipiam? quis ad me perferet? quas ego exspectassem * Brundusij, si esset licitum per nautas, qui tempestatem prætermittere noluerunt. Quod reliquum est, sustenta te, mea Terentia, vt potes. honestissimè viximus: floruimus. non vitium nostrum, sed virtus nostra nos afflixit. peccatum est nullum, nisi quòd non vnà animam cum ornamentis amisimus. Sed si hoc fuit liberis nostris gratius, nos viuere: cetera, quamquam ferenda non sunt, feramus. *p* Atque ego, qui te confirmo, ipse me non possum. Clodium Philetærum, quòd *q* valetudine oculorum impediebatur, *r* hominem fidelem, remisi. Sallustius officio vincet omneis. Pescennius est perbeneuolus nobis: quem semper spero tui fore obseruantem. Sicca dixerat se mecum fore: sed * Brundusio discessit. Cura, quoad potes, vt valeas: & sic existimes, *s* vehementiùs me tua miseria, quàm mea commoueri. Mea Terentia, fidelissima, atque optima vxor, & mea carissima filiola, & spes reliqua nostra Cicero, valete. Pridie Kalendas Maij, * Brundusio.

o L. nemo ceterorum seruorum eacausa est.
* hac lege seruos manumiserat Cicero.
* al. abiret vel abisset.
* quos ob fidem & diligentiam omnino liberabat.
* L. Brundisij.

p. al itaque non plac.
q v.c. valitudini ocul.
r al. fidelem hominem.
r L. vincet omneis spes Pescennius.
* L. Brudisij.
s q.v.c. me vehementius tua.

* L. Brundisio.

A R-

ARGVMENTVM.

Se Athenas venisse. De literis Terentiæ sibi redditis ab Acasto, literarum breuitatem excusat. Mandat postremò quæ fieri velit de bonorum Præcianorum auctione. Scripta aliquot annis post superiores, L. Paulo & C. Marcello Coss.

M. T. C. TERENTIAE ET TVL. SVIS. S. P. D. 5

SI tu, & Tullia, lux nostra valetis, ego & suauissimus Cicero, valemus. Pridie idus Octobreis Athenas venimus, cũ sanè aduersis ventis vsi essemus, tardéq;, & incommodè nauigassemus. *t* De naui exeuntibus nobis Acastus cum literis præstò fuit vno & vicesimo die, sanè strenuè. Accepi tuas literas, *v* quibus intellexi te vereri, ne superiores mihi redditæ non essent. Omnes sunt redditæ: diligentissiméque à te perscripta sunt omnia: idque mihi gratissimum fuit. *x* Neque sum admiratus hanc epistolam, quam Acastus attulit, breuem fuisse: iam enim meipsum, exspectas, siue nos ipsos, qui quidem quàm primùm ad vos venire *y* cupimus: etsi in quam tempus *z* venimus, intelligo. cognoui enim *a* ex multorum amicorum literis, quas attulit Acastus, ad arma rem spectare: vt mihi, cũ venero, dissimulare non liceat, quid sentiam. Sed, quando subeunda fortuna est, eò citiùs dabimus operam, vt veniamus, quò faciliùs de tota re deliberemus. Tu velim, quod commodo *b* valetudinis tuæ fiat, quàm longissime poteris obuiam nobis *c* prodeas. De hereditate * Præciana quæ quidem mihi magno dolori est (valdè enim illum amaui) hoc velim cures: si auctio ante meum aduentum fiet, vt Pomponius, aut, si is minùs poterit, Camillus nostrum negotium curet. Nos *d* cùm venerimus, reliqua per nos agemus. Sin tu iam Roma profecta eris, tamen curabis, vt hoc ita fiat. Nos si dij adiuuabunt, circiter Idus Nouemb. in Italia speramus fore. Vos, mea suauissima, & optatissima Terentia, & Tulliola, si nos amatis, *e* curate vt valeatis. Athenis, *f* ad xv. Kalēdas

t q. v.c. De naue.
v al. ex quibus.
x al. neque sum miratus.
y q.v. c. cupiamus.
z L. veniamus. & ita v.c.
a q.v.c. non habet præpositionem, ex.
b v.c valitudinis t.
c L. properes.
* al. Prætiana.
d v c. cùm salui venerimus. & ita L.
e q.v.c. curate valeatis.
f L. ad xv.

das Nouembr.

ARGVMENTVM.

Excusat infrequentiam literarum. Voluntatem suam in ære alieno dissoluendo significat. Adiungit de Terentiæ meritis in Tulliolam. Pollucem seruum ad se statim mitti postulat. Manutio scripta videtur è castris Pompeij, cùm esset in Græcia, Cæsare II. & Seruilio Coss.

M. T. C. TERENTIAE * ET TVLLIAE, S. P. D. 6

NEc sæpe est, cui literas demus: nec rem habemus vllam, quam scribere velimus. Ex tuis literis, quas proximè accepi, cognoui, prædium nullum venire potuisse. Quare g videas velim, quomodo satisfiat ei, cui h scis me satis fieri velle. † Quòd * nostra tibi gratias agit, id ego nô miror te mereri, vt ea tibi merito tuo gratias agere possit. i Pollicem, si adhuc non est profectus, quàm primùm fac extrudas. Cura, vt valeas. Idibus Quinctil. Vale.

* al. Cicero S. D. Terentiæ suæ. al. suis. S. D. M. Cicero.
g L. videatis. & ita v. c.
h L. scitis. & ita v. c.
* Vrs. Quod Tullia nostra.
i L. Pollucē.

ARGVMENTVM.

Quæ sibi molestiarum & sollicitudinum causa fuerit: quomodo liberatus sit exponit. De sua ad Pompeiū profectione. Hortatur Terentiam ad fortitudinem & valetudinem tuendam, & vt Arpinati vtatur fundo. Scripta Lentulo, & Marcello Coss. qui primus annus ciuilis belli.

M. T. C. TERENTIAE SVAE, ET TVL. S. P. D. 7

OMNEIS molestias, & sollicitudines, k quibus & te miserrimam habui, id quod mihi molestissimum est, Tulliolamque, quæ nobis nostra vita dulcior est, deposui, & eieci. Quid causæ autem fuerit postridie intellexi, quàm à vobis discessi. * χολὴν ἄκρατον noctu eieci. statim ita sum leuatus, vt mihi deus aliquis medicinā fecisse videatur. Cui quidem tu deo, quemadmodum soles, piè & castè l satisfacias. Id est Apollini & Æsculapio. Nauim spero nos valdè bonam habere.

k quibus te misi.
* bilē purā.
l L. satisfacias velim. Nauim, &c. al. satisfacias. Nauim.

re. in eam simul atque conscendi, hæc scripsi. Deinde conscribam ad nostros familiareis multas epistolas, quibus te, & Tulliolam nostram diligentissimè commendabo. Cohortarer vos, quo animo fortiore essetis, nisi vos fortiores cognoscerem, quàm quemquam virum. Et tamen eiusmodi spero negotia esse, vt & vos istic commodissimè speremus *m* esse, & me aliquando cum similibus nostri remp. defensurum. Tu primùm valetudinẽ tuam velim cures: deinde, tibi si videbitur, villis iis vtare, quæ longissimè aberunt à militibus. Fundo Arpinati bene poteris vti cum familia vrbana, si annona carior fuerit. Cicero bellissimus tibi salutem plurimam dicit, etiam atque etiam vale. Datum III. Idus Iunij.

m L. fore & ita v. c.

ARGVMENTVM.

Rogat vxorem vt valetudinem curet: laudat eius diligentiam, eaq; vt deinceps vtatur, mandat. Anno secundo belli ciuilis, Cæsare II. & Seruilio Coss. ante pugnam Pharsalicam.

M. T. C. TERENTIAE. S. P. D. 8

SI vales, bene est: ego *n* quidem valeo. *o* Valetudinem tuam velim cures diligentissimè. Nam mihi & scriptum, & nuntiatum est, te in febrim subitò incidisse. Quòd celeriter me fecisti *p* de Cæsaris literis certiorem, fecisti mihi gratum. Item posthac, si quid opus erit, si quid acciderit noui, facies vt sciã. Cura, vt valeas. Vale. D. IIII. Nonas Iunias.

n quidem abest à q. v. c.
o v.c. Valitudinem.
p v.c. de literis Cæsaris cert.

ARGVMENTVM.

De Dolabellæ & Tulliæ valetudine. Eodem anno post pugnam Pharsalicam.

M. T. C. TERENTIAE, S. P. D. 9

AD ceteras meas miserias accessit dolor è Dolabellæ *q* valetudine, & Tulliæ. omnino de omnibus rebus nec quid consilij capiam, nec quid faciam, scio. Tu velim tuam, & Tulliæ valetudinem cures. Vale.

q v.c. valitudine.

ARGVMENTVM.

Mandat vt cum Attico loquatur literásque mittat.

Nondum creatis Consulibus, qui extremo anno facti sunt, Q. Fusius Calenus, P. Vatinius. *auctor est Dio.*

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D. 10

QVID fieri placeret, scripsi ad Pomponium seriùs, quàm oportuit. Cum eo si locuta eris, intelliges, quid fieri velim. Apertiùs scribi, quando ad illum scripseram, necesse non fuit. De ea re, & de ceteris rebus, quàm primùm velim nobis literas mittas. r Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Septimo idus Quinctil.

r v.c. valitu dinem t.

ARGVMENTVM.

Tulliam ad se venisse dicit, sibi esse in animo Ciceronem filium ad Cæsarem mittere. Eodem anno.

M. T. C. TERENTIAE SVAE, S. P. D. 11

SI vales, bene est: ego valeo. Tullia nostra venit ad me pridie idus Iunij: cuius summa virtute, & singulari humanitate, grauiore etiam sum dolore affectus, nostra factum esse negligentia, vt longè alia in fortuna esset, atque eius pietas, ac dignitas postulabat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad Cæsarem mittere, & cum eo Cn. Sallustiũ. Si profectus erit, faciam te certiorem. s Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. t XIIII. Kalendas Quint.

s v.c. Valitud.
t al. XVII.

ARGVMENTVM.

De suo in Italiam aduentu. Monet vxorem ne ad ipsum eat. Cæsare II. & Seruilio Coss.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D. 12

QVOD nos in Italiam saluos venisse gaudes, perpetuò gaudeas velim. Sed perturbati dolore animi, magnisque iniuriis, metuo ne id consilij ceperimus, quod non facilè explicare possimus. Quare, quantum potes, adiuua. Quid autem possis, mihi in mentem non venit. In viam quod te des hoc tempore, nihil est: & longum est iter, & non tutũ: & non video, quid prodesse possis, si veneris. Vale. Datum prid. Nonas Nouemb. * Brundusij.

* Lamb. Brũdisij.

ARGVMENTVM.

Per-

Permittit vxori vt de diuortio consiliũ capiat. Cæsare Dictatore iterum, nondum creatis Consulib. anno tertio ciuilis belli.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D. 13

QVod scripsi ad te proximis literis de nũtio remittendo, quæ sit istius vis * hoc tempore, & quæ concitatio multitudinis non ignoro.u Si metuendus iratus est, † quies tamen ab illo fortasse nascetur. Totum iudicabis, quale sit : & quod in miserrimis rebus minimè miserum putabis, id facies. Vale. x Septimo Idus Quinctil.

* Cum Cæsar ex Aegypto rediret deuicto Pompeio.
u L. non ignoras.
x L. VI. Idus.

ARGVMENTVM.

Initio belli ciuilis, cùm Cæsar Rubiconem transijsset, eiusque aduentus metueretur, Pompeius & Consules vrbem reliquerunt. Cicero de vxore & filia sollicitus, monet quid consilij capiant Cæsare Romã veniente. Addit de Labieno Pompeij partibus adiuncto. de Pisone, à Cæsaris generi sui caussa dissidente. Lentulo, & Marcello Coss.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE, ET PATER TVLLIOLAE, DVABVS ANIMIS SVIS: ET CICERO MATRI OPTIMAE, ET SVAVISS SORORI, S. P. D. 14

SI vos valetis, nos valemus. Vestrum iam consilium est, non solùm meum, quid sit vobis faciendum. Si ille Romam modestè venturus est: rectè in præsentia domi esse potestis: sin homo amẽs diripiendam vrbem daturus est, vereor, vt Dolabella ipse satis vobis prodesse possit. Etiam illud metuo, ne iam intercludamini, vt cùm velitis exire non liceat. Reliquum est, quod ipsæ optimè cõsiderabitis, vestri similes fœminæ sintne Romæ. Si enim non sunt, y videndum est, vt honestè vos esse possitis †* Quomodocumque nunc res se habet, modò vt hæc vobis loca tenere liceat, bellissimè vel mecum, vel in nostris * prædiis esse poteritis. Etiam illud verendum est, ne breui tempore fames in vrbe sit. His de rebus velim cum Pomponio, cum Camillo, cum quibus vobis videbitur,

y L. verendũ est, vt h.
* vl sin. Quomodóque.
* de suis prædiis infrà ep. 18. & lib. 2. ep. 16.

 consi

z q.v.c. forti animo. deretis ad summam, z animo, forti sitis.* Labienus rem meliorem fecit. Adiuuat etiam + Piso, quod ab vrbe discedit, & sceleris cõdemnat generũ suum. Vos meæ carissimæ animæ, quàm sæpissime ad me scribite, & vos quid agatis, & quid istic agatur. Quinctus pater, & filius, & Rufus vobis salutem dicunt. Valete. VIII. Kalend.* Quinct. Minturnis.

* vide l.16. epi.12. & 7. Atti. ep. 13.
*7. At. ep. 13.
a al. frater.
*Sigon. Feb.

ARGVMENTVM.

Se filium ad Cæsarem non missurum. Cæsare iterum Dictatore, nondum creatis Coss.

M. T. C. TERENTIAE SVAE. S. P. D. 15

SI vales, bene est: ego valeo. Constitueramus, vt ad te antea scripseram, obuiam Ciceronem * Cæsari mittere: sed mutauimus consilium, quia de illius aduentu nihil audiebamus. De ceteris rebus etsi nihil erat noui, tamen quid velimus, & quid hoc tempore putemus opus esse, ex Sicca poteris cognoscere. Tulliam adhuc mecum teneo. *b* Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. XII. Kal. Quinct.

* ex Aegypto redeunti.

b v.c. Valitud.

ARGVMENTVM.

De literis. De Volumnia. De suo dolore. Eodem anno.

M. T. C. TERENTIAE SVAE. S. P. D. 16

SI vales, bene est: ego valeo. Etsi eiusmodi tempora nostra sunt, vt nihil habeam, quod, aut à te literarum exspectem, aut ipse ad te scribam: tamen nescio quomodo & ipse vestras literas exspecto, & scribo ad vos, cùm habeo, qui ferat. Volumnia debuit in te officiosior esse, quàm fuit, & idipsum, quod fecit, potuit diligentiùs facere, & cautiùs: quamquam alia sunt, quę magis curemus, magisque doleamus. Quæ me ita conficiunt, vt ij voluerunt, qui me de mea sententia detruserunt. Cura, vt valeas. Prid. Kalend. Ianuar.

ARGVMENTVM.

Materiam scribendi sibi deesse dicit. Summum suum dolorẽ ex Lepta & Trebatij sermone posse cognosci. Valetudinem commendat. Scriptam ante superiores putat Manutius, Decembri mense, cùm esset Cicero Brundisij.

M. T. C. TERENTIAE SVAE. S. D. 17

SI quid haberem, quod ad te scriberem, facerem id & pluribus verbis, & sæpius. Nunc c quæ sunt negotia, vides. Ego autem quomodo sim affectus, ex Lepta, & Trebatio poteris cognoscere. Tu fac, vt tuam, & Tulliæ d valetudinem cures. Vale.

c L. quæ sint.

d v. c. valitud.

ARGVMENTVM.

Vxoris & filij consilio permittit, Romæ ne sint aduenïente Cæsare, an alio tuto loco. Lentulo & Marcello Coss.

M. T. C. TERENTIAE SVAE, ET PATER SVAVISS. FILIAE TVLLIOLAE, ET CICERO MATRI, ET SORORI, S. P. D.

CONSIDERANDVM vobis etiam, atque etiã animæ meæ, diligenter puto, quid faciatis: Romæne sitis, an mecum in aliquo tuto loco. Id non solùm meum consiliũ est, sed etiam vestrum. Mihi veniunt in mentem hæc: Romæ vos esse tutò posse per Dolabellam, eámque rem posse e nobis adiumento esse, si qua vis, aut si quæ rapinæ fieri cœperint. Sed rursus illud me mouet, quòd video, omneis bonos abesse Roma, & eos, mulieres suas secum habere. Hæc autem regio, in qua f ego sum, nostrorum est tum oppidorum, tum etiam prædiorum: vt & multùm esse mecum: &, cùm abieritis, commodè etiam in nostris * prædiis g esse possitis. h Mihi non planè satis constat adhuc, vtrum sit melius. Vos videte, quid aliæ faciant isto loco fœminæ: & ne, cùm velitis, exire non liceat. id velim diligenter etiam atque etiam vobiscum, & cum amicis consideretis. Domus vt propugnacula, & præsidium habeat, Philotimo dicetis. Et velim tabellarios instituatis certos, vt quotidie aliquas à vobis literas accipiam. Maximè autem date operam, vt valeatis, si nos vultis valere. Octauo Kalendas Febr. Formiis.

e al. vobis.

f L. sum ego, & ita v. c.

* vide supr. ep. 14.

g al. possitis esse.

h L. Mihi planè non satis const. & ita v. c.

Valetudine filij dolorem suum augeri. Cæsare II. & Seruilio

Seruilio Coss. Cùm esset Cæsar Brundusij, post pugnam Pharsalicam.

M. T. C. TERENTIAE, S. D. 19

IN maximis meis doloribus excruciat me valetudo Tulliæ nostræ. De qua nihil est, quòd ad te plura scribam: tibi enim æquè magnæ curæ esse certò scio. Quod me propiùs vultis accedere, video ita esse faciendum, *i* etiam antè fecissem: sed me multa impedierunt, quæ ne nunc quidem expedita sunt. Sed à Pomponio exspecto literas, quas ad me quàm primùm perferendas cures velim. Da operam vt valeas.

i q. v. c. & jam ita fec.

ARGVMENTVM.

Se in Tusculanum venturum. Cæsare iterum Dictatore, nondum creatis Coss.

M. C. T. TERENTIAE SVAE. S. P. D. 20

IN Tusculanum nos venturos putamus, aut Nonis, aut postridie. *k* ibi fac, vt sint omnia parata. Plures enim fortasse nobiscum erunt, &, vt arbitror, diutius ibi commorabimur. Labrum si in Balneo *l* non est: fac vt sit. item cetera, quæ sunt ad victum, & valetudinem necessaria. Vale. * V. Kalendas Octobr. de Venusino.

k L. ibi vt sint omnia parata.
l L. non est. vt sit.
* L. IIII. Kal,

ARGVMENTVM.

Valetudinem & negotia commendat, Lentulo & Marcello Coss. antequam Cicero in Græciam nauigaret.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D. 21

SI vales, bene est: ego valeo. Da operam, vt conualescas. quod opus erit vt res, tempúsque postulat, prouideas, atque administres: & ad me de omnibus rebus quàm sæpissime literas mittas. Vale.

ARGVMENTVM.

Se consilij inopem esse deuicto Pompeio. Scripta videtur anno tertio ciuilis belli, cùm Cicero acceptis à Cęsare literis, dubius esset, vtrùm ei obuiam procederet, an Brundusij exspectaret.

M. T.

M. T. C. TERENTIAE SVAE,
S. P. D. 22

SI vales, bene est: ego valeo. Nos quotidie tabellarios vestros exspectamus: qui si venerint, fortasse erimus certiores, quid nobis faciendum sit: faciemúsque te statim certiorem. m Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Kalendis Septembrib. m v. c. Valitud.

ARGVMENTVM.

De literis Cæsaris sibi relictis.

M. T. C. TERENTIAE SVAE.
S. P. D. 23

SI vales bene est: ego valeo. Redditæ mihi iam tandem sunt à Cæsare literæ satis liberales, & ipse opinione celeriùs venturus esse dicitur. Cui vtrùm obuiam procedam, an hîc eum exspectem, cùm constituero, faciam te certiorem. Tabellarios mihi velim quàm primùm remittas. n Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Pridie Idus Sext. n v. c. Valitud.

ARGVMENTVM.

Literas Cæsaris se expectare. Scriptam ante superiorem præfixa dies vtrique demonstrat.

M. T. C. TERENTIAE SVAE,
S. P. D. 24

SI vales, bene est: ego valeo. Nos neque de Cæsaris aduentu, neque de literis, quas Philotimus habere dicitur, quidquam adhuc certi habemus. Si quid erit certi, faciam te statim certiorem. o Valetudinem tuam fac vt cures. Vale, III. Idus Sextileis. o v. c. Valitud.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD FAMILIAREIS LIBER XV. Ad Consules, &alios.

ARGVMENTVM.

Cùm Parthi duce Pacoro, Orodis regis filio, Maximis copiis Euphratem imperij Romani terminum transissent, sollicitus Cicero, cùm de Cilicia prouincia, cui Consulari imperio praeerat, tum de reliquis, ab impetu etiam belli non longè remotis, monet Consules. Praetores, trib. Pleb. senatum, vt maiores exercitus ad prouinciarum praesidia mittantur. Scripta est Sulpitio & Marcello Coss. quo anno iuit in prouinciam.

M. T. C. M. F. PROCONSVLI, S. P. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. SENATVI, P. Q. R. I

I VOS B. V. B. E. E. Q. V. Etsi non dubiè mihi nuntiabatur, Parthos transisse Euphratem cum omnibus *a* ferè suis copiis: tamen, quòd arbitrabar, à M. Bibulo proconsule certiora de his rebus ad vos scribi posse, statuebam mihi non necesse esse publicè scribere ea, quae de alterius prouincia nuntiarentur. Posteà verò quàm certissimis auctoribus, legatis, nuntiis, literis sum certior factus: vel quòd tanta res erat, vel quòd nondum audieramus Bibulum in Syriam venisse: vel quia administratio huius belli mihi cum Bibulo penè est cõmunis: quae ad me delata essent, scribenda ad vos putaui. Regis Antiochi* Commageni legati primi mihi nuntiarunt. Parthorũ magnas copias Euphratem transire cœpisse. Quo nũtio allato, cùm essent nonnulli qui ei regi minorem fidẽ habẽdam putarẽt, statui exspe-

a ferè, abest à quibusd. v. c.

* Cuius soror vxor fuerat Orodis Parthorum regis. Dio. li. 49.

exspectandum esse, si quid certius afferretur. A.d. XIII. Kalend. Octob. *cùm exercitū in Ciliciā ducerem, in finibus Lycaoniæ, & Cappadociæ mihi literæ redditæ sunt à *Tarcōdimoto, qui fidelissimus socius trās Taurū, amicissimusq; pop. Rom. existimatur: Pacorū Orodis, *regis Parthorum, filium, cū permagno equitatu Parthico trāsisse Euphratem, & castra posuisse Tybæ: magnúmq; tumultum esse in prouincia Syria excitatū. Eodem die ab *Iamblicho *b* Phylarcho Arabū, quē homines opinātur bene sentire, amicumq; esse reip. nostræ, literæ de eisdē rebus mihi redditæ sunt. His rebus allatis, etsi intelligebā, socios infirmè animatos esse, & nouarū rerū exspectatione suspensos: sperabam tamē, eos, ad quos iam accesserā † quiq; nostram *c* consuetudinē, integritatémq; perspexerant, amiciores pop. R. esse factos: Ciliciā autē firmiorem fore, *d* si equitatus nostri particeps facta esset. Et ob eam causam, & vt opprimerentur ij, qui ex Cilicū *gēte in armis essent, & vt hostis is, qui esset in Syria, sciret, exercitum populi R. non modo non cedere, his nuntiis allatis, sed etiā propiùs accedere: exercitū ad Taurū institui ducere. Sed, si quid apud vos auctoritas mea ponderis habet, in iis præsertim rebus, quas vos audistis, ego penè cerno: magnopere vos & hortor, & moneo, vt his prouinciis *a* seriùs vos quidē, quàm decuit, sed aliquando tamen consulatis. Nos quemadmodum instructos, & quibus præsidiis munitos ad tanti belli opinionem miseritis, non estis ignari, quod ego negotium non stultitia obcæcatus, sed verecundia deterritus, non recusaui. Neque enim vmquam vllum periculum tantum putaui, quod subterfugere mallē, quàm vestræ auctoritati obtemperare. Hoc autē tēpore res sese sic habet, vt, nisi exercitū tantum quantum ad maximum bellum mittere soletis, maturè in has prouincias miseritis, summum periculum sit, ne amittendæ sint omnes hæ prouinciæ, quibus vectigalia populi

* de hoc itinere vide 5. ad Attic. ep. 10.
* Strab. l. 14. ταρκοδήμεντος. Dio. 41. 47. 50. ταρκονδόμοντος.
* Vide Iusti. 42. Dio. 40. & 49.
* Strab. lib. 16. Tarcondimoti filium appellat: aliter sensisse videtur Dio. l. 50. & 54.
b for. Phararcho. Vide Dion. l. 50. & 54.
c L. mansuetudinē.
d L. si equitatis nostræ p.
* hi Amanienses. Vide ep. 4.

puli.R. cōtinentur. Quamobrē autem in hoc prouinciali e delectu spem habeatis aliquam, causa nulla est: neq; multi sunt: f & diffugiunt qui sunt metu oblato. Et quod g genus hoc militum sit: h iudicauit vir fortissimus M. Bibulus in Asia, qui cùm ei permisissetis, i delectum habere noluerit. Nam sociorum auxilia propter acerbitatem, atque iniurias imperij nostri, aut ita imbecilla sunt, vt nō multùm nos iuuare possint aut ita alienata à nobis, vt neque exspectandum ab iis, neque cōmittendum iis quidquam esse videatur. Regis Deiotari & voluntatem, & copias, quantæcumque sunt nostras esse duco. Cappadocia est inanis. Reliqui reges, tyrannique, neque opibus satis firmi, k nec voluntate sunt. Mihi in hac paucitate militum l animus certè non deerit: spero ne consiliū quidem. Quid casurum sit, incertum est. Vtinam saluti nostræ consulere posimus: id dignitati certè consulemus. Valete.

e L. dilectu.
f q.v.c. & diffugerunt.
g q.v.c. genus militū hoc sit.
h L. indicauit.
i L. dilectū.
k al. neque.
l q. v.c. certè animus non d.

ARGVMENTVM.

Audito Parthorum aduentu, exponit quid egerit pro tuenda prouincia sociisq; in fide continendis. Addit de rege Ariobarzane ab insidiis liberato. Eodē anno.

M. T. C. M. F. PROCONS. S. P. D. COSS. PRAET. TRIB. PL. SENAT. P. Q. R. 2

SI V. B. V. B. E. F Q. V. Cùm pridie Kal. Sext. in prouinciam venissem, neque maturius propter itinerum, & nauigationum difficultatem venire potuissē: maximè conuenire officio meo, reiquepu. conducere putaui, parare ea, quæ ad exercitum, quæque ad rem militarem pertinerent. Quæ cùm essent à me cura magis, & diligentia, quàm facultate, & copia, constituta: nuntiique & literæ de bello à Parthis in prouinciam Syriam illato, quotidie ferè afferrentur: iter mihi faciendum per Lycaoniam, & per Isauros, & per Cappadociam arbitratus sum. erat enim magna suspicio, Parthos, si ex Syria egredi, atque irrumpere in m meam prouinciam,

m L. eam.

uinciam conarentur, iter eos per Cappadociam, quòd ea maximè pateret, esse facturos. Itaq; cum exercitu per Cappadociæ partem eam, quæ cum Cilicia* continens est, iter feci; castráque ad * Cybistra, quod oppidum est ad montem Taurum, locaui, vt Artuasdes, rex Armenius, quocumq; animo esset, sciret non procul à suis finibus exercitum populi R. esse, & Deiotarum, fidelissimum regem, atque amicissimum reip. nostræ maximè cõiunctum haberem, *n* hominem, cuius & consilio, & opibus *o* adiuuari posset resp. Quo cùm in loco castra haberem, equitatúmque in Ciliciam misissem, vt & meus aduentus iis ciuitatibus, quæ in ea parte essent, nuntiatus, firmiores animos hominum faceret: & ego maturè: quid ageretur in Syria, scire possem: tempus eius tridui, quod in his castris morabar, in magno officio, & necessario mihi ponendum putaui. Cùm enim vestra auctoritas intercessisset, † vt ego* regem Ariobarzanem, *p* Euseben, & Philorromæum tuerer, eiúsque regis salutem, *q* & incolumitatem, regnúmque defenderem: *r* regi, regnóque præsidio essem: adiunxissetísque salutem eius regis, populo, senatuíque R. magnæ curæ esse, quod nullo vnquam de rege decretum esset à nostro ordine: existimaui me iudicium vestrum ad regem deferre debere, eíque præsidium meum, & fidem, & diligentiam polliceri: vt, quando salus ipsius, & incolumitas regni mihi commendata esset à vobis, diceret, si quid vellet. Quæ cùm essem in consilio meo cum rege locutus: initio ille orationis suæ vobis maximas, vt debuit, deinde etiam mihi, gratias egit: quòd ei permagnum, & perhonorificum videbatur, S. P. Q. R. tantæ curæ esse salutem suam: méque tantam diligentiam adhibere, vt & mea fides, & commendationis vestræ auctoritas perspici posset. Atque ille primò, quod mihi *s* maximè lætitiæ fuit, ita mecum locutus est, vt nullas insidias neque vitæ suæ, neque regno diceret, se aut intel-

* citat hûc locum Nonius c. 4. in continens. 103.

* oppidum est Cappadociæ.

n vox, hominem, abest à q. v. c.

o q. v. c. iuuari.

* al. reges Ariarathẽ, & Ariobarzanem, Euseben & Philorromæũ.

p L. Eusebe.

q L. salutẽ incolumitatem regn. def.

r q. v. c. regno, regiq; præs.

s L. maximæ.

t L. Cùm ego ei grat.
v al. & paternis amicis.
x al. vestrâque cõm.
y q.v.c. obticuissent.
z L. dicere, ea quæ is me.
a L. amicósque patris eius atque aui iudicio prob.
* alij, amicósque patris eius fide atque iudicio probatos.
b q.v.c. cũque rex mihi, patef.
c L. afficeret, quos n.

ligere fieri, aut etiam suspicari. *t* Cùm ei ego gratulatus essem, idque me gaudere dixissem: cohortatus, vt recordaretur casum illum interitus paterni, & vigilanter se tueretur atque admonitu senatus consuleret saluti suæ: tum à me discessit in oppidum Cybistra. Postero autem die cũ Ariarathe, fratre suo, *v* & cum paternis amicis, maioribus natu, ad me in castra venit: perturbatúsque, & flens, cùm idem & frater faceret, & amici, meã fidem *x* vestram commendationem implorare cœpit. Cùm admirarer, quid accidisset noui: dixit, ad se indicia manifestarum insidiarum esse delata, quæ essent ante aduentum meum occultata, quòd ij, qui ea patefacere possent, propter metum *y* reticuissent: eo autem tempore spe mei præsidij complureis ea, quæ scirent, audacter ad se detulisse: in his amantissimum sui, summa pietate præditum, fratrem, *z* dicere ea, quæ is me quoque audiente dicebat, se sollicitatum esse, vt regnare vellet: id viuo fratre suo accidere non potuisse: se tamen ante illud tempus eam rem nũquam in medium, propter periculi metum, protulisse. Quæ cùm esset locutus: monui regem, vt omnem diligentiam ad se conseruandum adhiberet: *a* amicósque in patris eius fide, atque iudicio probatos, hortatus sum regis sui vitam, docti casu acerbissimo patris eius, omni cura, custodiáque defenderent. Cùm rex à me equitatum, cohorteisque de exercitu meo postularet: & si intelligebam, vestro senatusconsulto non modò posse me id facere, sed etiam deberet: tamen, cùm resp. postularet, propter quotidianos ex Syria nuntios, vt quàm primùm exercitum ad Ciliciæ fineis adducerem: *b* cumque mihi rex, patefactis iam insidiis, non egere exercitu populi R. sed posse se suis opibus defendere videretur: illum cohortatus sum, vt in sua vita conseruanda primùm regnare disceret: à quibus perspexisset sibi insidias paratas, in eos vteretur iure regio: pœna *c* afficeret,

eos

eos quos necesse esset: reliquos metu liberaret: præsidio exercitus mei ad eorum, qui in culpa essent, timorem potiùs, quàm ad contentionem vteretur. fore autem, vt omnes, quando senatusconsulta nossent, intelligerent, me regi, si opus esset, ex auctoritate vestra præsidio *d* esse futurum. Ita confirmato illo, ex eo loco castra moui, & iter in Ciliciam facere institui. Cùm hac opinione * à Cappadocia discederem, vt consilio vestro, casu incredibili, ac penè diuino, regem, quem vos honorificentissimè appellassetis, nullo postulante, quémque meæ fidei commendassetis, & cuius salutē *e* magnæ vobis curæ esse decreuissetis, meus aduentus præsentibus insidiis liberasset. Quod ad vos à me scribi, non alienum putaui, vt intelligeretis ex iis, quæ penè acciderunt, vos multò antè, ne ea acciderent, prouidisse: eóque vos studiosiùs feci certiores, quòd in rege Ariobarzane ea mihi signa videor virtutis, ingenij, fidei, *f* beneuolentiæque erga vos perspexisse, vt non sine causa tātam curam *g* diligentiamque in eius vos salutem videamini contulisse. Valete.

d esse, abest à v. c. nec agnoscit L.

* L. è Cappadocia.

e q. v. c. magnæ curæ vobis.

f v. c. beniuolentiǫq;

g l. beneuolentiámque in eius.

ARGVMENTVM.

Scribit de rumore Parthici belli, excusat cur publici nihil scripserit. Eodem anno, ante primam tamen huius libri videtur collocanda, prima verò in tertium locum transferenda.

M. T. C. PROC. IMPER. M. CATONI, S. D.

3

CVM ad me legati missi ab Antiocho Comageno venissent in castra ad Iconiū *h* ante d. III. Non Septembr. iique mihi nuntiassent, regis Parthorum filium, quo cum esset nupta regis Armeniorum soror, ad Euphratem cum maximis Parthorum copiis, multarúmque præthereà gentiū magna manu venisse, Euphratémque iam transire cœpisse: dicique Armenium regem in Cappadociam impetum esse facturum: putaui, pro nostra necessitudine, me hoc ad te scribe-

h L. ad diē. III.

re oportere. Publicè propter duas caussas nihil scripsi: quòd & ipsum Commagenum legati dicebant ad senatum statim nuncios, literásque missse: & existimabam, M. Bibulum *i* proconsulem, qui circiter Idus Sextileis ab Ephesо in Syriam nauibus profectus erat quòd secundos ventos habuisset, iam in prouinciam suam peruenisse: cuius literis omnia certiora perlatum iri ad senatum putabam. Mihi, vt in eiusmodi re, tantóque bello, maximæ curæ est, *l* *vt, quæ copiis & opibus* k *temere vix possumus, ea mansuetudine, & continentia nostra, sociorum fidelitate* * *teneamus*. Tu velim, vt consuesti, nos absenteis diligas, & defendas. Vale.

i al. pro cos.

k L. vix tenere poss. & ita v. c. Nonius c. 4. in Continens ferre vt p. legit.
* Nonius tueamur.

ARGVMENTVM.

Res à se in prouincia gestas ordine exponit: supplicationémque sibi decerni fauente Caton petit. Paulo, Marcello Coss.

M. T. C. PROC. IMP. M. CATONI, S. D. 4

SVMMA tua auctoritas fecit, meúmque perpetuum de tua singulari virtute iudicium, vt magni mea interesse putarem, & res eas, quas gessissem, tibi notas esse, & non ignorari à te, qua æquitate, & continentia tuerer socios, prouinciámque administrarem. His enim à te cognitis, arbitrabar, faciliùs me tibi, quæ vellē, probaturū. Cùm in prouinciam pridie Kal. Sext. venissem, & propter anni tempus ad exercitum mihi confestim esse eundū viderem, biduū * Laodiceæ fui: deinde Apameæ quatriduum: triduum *l* Synnadis: totidē dies Philomeli. Quibus in oppidis cùm magni conuētus fuissent, multas ciuitates acerbissimis tributis, & grauissimis vsuris, † & * falso ære alieno liberaui. Cúq; ante aduentū meū seditione quadā exercitus esset dissipatus, quinque * cohortes sine legato, sine tribuno militum, deniq; etiam sine Cēturione vllo apud Philomelum consedissent: reliquus exercitus esset in Lycaonia: M. Anneio legato

* paulò aliter 5. Att. 16 & 20.
l al. Synnade. L. Synnadæ.
* Vrsin. magno.
* non tres tantum 13. ep. 6.

gato

gato imperaui, vt eas quinque cohorteis ad reliquum exercitum duceret, coactóque in vnum locum exercitu, castra in Lycaonia apud Iconium faceret. Quod cùm ab illo diligenter esset actum: ego in castra *m* ad VII. Kal. Septemb. veni: cùm intereà superioribus diebus ex Senatusconsulto, & * euocatorum firmam manum, & equitatum satis idoneũ, & populorum liberorum, regúmq; sociorum auxilia voluntaria comparauissem. Interim cùm, exercitu * lustrato, iter in Ciliciam facere cœpissem: Kalend. Septemb. legati à rege Commageno ad me missi, pertumultuosè, neque tamen non verè, Parthos in Syriam transisse nuntiauerunt. Quo audito, vehementer sum commotus *n* cùm de Syria, tum de mea prouincia, de reliqua denique Asia. Itaque exercitum mihi ducendum per Cappadociæ regionem eam, quæ Ciliciam attingeret, putaui. Nam si me in Ciliciam demisissem, Ciliciam quidem ipsam propter montis Amani naturam facilè tenuissem (duo sunt enim aditus in Ciliciam ex Syria: quorum vterque paruis præsidiis propter angustias intercludi potest, nec est quidquam Cilicia contra Syriam munitus) sed me Cappadocia mouebat: quæ patet à Syria, regésque habet finitimos, qui etiam si sunt amici nobis, tamen apertè Parthis inimici esse non audent. Itaque in Cappadocia extrema non longè à Tauro apud oppidum Cybistra castra feci, vt & Ciliciam tuerer, & Cappadociam tenens, noua finitimorum consilia impedirem. Intereà in hoc tanto motu, tantáque exspectatione maximi belli, rex Deiotarus, cui non sine causa plurimùm semper & meo, & tuo, & senatus iudicio tributum est, vir cùm *o* beneuolentia, & fide erga populum R. singulari, tum *p* præsentia magnitudine & animi, & consilij, legatos ad me misit, se cum omnibus suis copiis in mea castra esse venturum. Cuius ego studio, officióque commotus, egi ei per literas gratias: idque vt ma-

m L. a. d. VII.

* vide suprà 3. ep. 9. & li. 10. ep. 3. Cæsar. li. 3. de bello ciuil.

* lustrari, id est, recognosci: mos erat priusquam castra mouerent.

n al. tum.

o v. c. beniuolentia.

p al. præsẽtẽ. L. præstãti.

turaret, hortatus sum. Cùm autem ad Cybistra propter rationem belli quinque dies essem *q* commoratus: regem Ariobarzanem, cuius salutem à senatu te auctore cõmendatã habebam præsentibus insidiis nec opinantem liberaui: neque solùm ei saluti fui: sed etiam curaui, vt cum auctoritate regnaret.† Metram, & eum, quem tu diligenter mihi commendaras, Athenæum, † importunitate Athenaidis *r* exsilio mulctatos, maxima apud regem auctoritate, gratiáque constitui. Cúmq; magnum bellum in Cappadocia concitaretur, si* sacerdos armis se, quod facturus putabatur, defenderet, adolescens & equitatu, & peditatu, & pecunia paratus, *s* & omnino iis, qui nouari aliquid volebant: perfeci, vt è regno ille discederet: réxq; sine tumultu, ac sine armis, omni auctoritate aulæ communita, regnum cum dignitate obtineret. Intereà cognoui multorum literis, atque nuntiis, magnas Parthorum copias, & Arabùm ad oppidũ *t* Antiochiam accessisse, magnúmque eorum equitatum, qui in Ciliciam transisset, ab equitum meorũ turmis, & à cohorte prætoria, quæ erat epiphanéæ præsidij causa, occidione occisum. Quare cùm viderem à Cappadocia Parthorum copias auersas, non longè à finibus esse Ciliciæ: quàm potui maximis itineribus ad Amanum exercitum duxi. *v* Quò, vt veni, hostem ab *x* Antiochia recessisse, Bibulum Antiochiæ esse cognoui: Deiotarúmque confestim iam ad me venientem cum magno, & firmo equitatu, & peditatu, & cum omnibus suis copiis, certiorem feci, non videri esse causam, cur abesset à te regno: méque ad eum, *y* si quid noui forte accidisset, statim literas, nuntiósque missurum esse. Cúmque eo animo venissem, vt vtrique prouinciæ, si ita tempus * ferret, subuenirem: tamen id, quod iam antè *z* statueram, vehementer interesse vtriusque prouinciæ, pacare Amanum, & perpetuum hostem ex eo monte tollere, agere perrexi. Cúmque me discedere ab eo monte simula

q q.v.c. moratus.

r al. exsulio.

* Comanorum sacerdos Archelaus à Pompeio victo Mithridate præfectus, post quem Nicomedes à Cæsare victo Popeio præfectus: secundus à rege hic sacerdos habebant. Appian. & Str. lib. 12. Hirt. de bello Alex.

s L. & sociis qui.

t al. Antiocheam.

v al. Quò cùm veni.

x al. Antiochea.

y q. v. c. si quid fortè noui acc.

* al. opus foret.

z L. constitueram.

mulassem,& alias parteis Ciliciæ petere, abessémque ab Amano iter vnius diei, & castra apud Epiphaneam fecissem: *a* ad quartum Idus Octobreis: cùm aduesperasceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, vt *b* ad IIII Idus Octobreis, cùm lucesceret in Amanum adscenderem, distributísque cohortibus,& auxiliis, cum aliis Q. frater, legatus mecum simul aliis C *c* Pontinus, legatus: reliquis, Marcus Anneius,& L. Tulleius, legati præessent: plerosque nec opinanteis oppressimus, qui occisi, captique *d* sunt: interclusi fuga. Eranam autem, quæ fuit non vici instar, sed vrbis, quòd erat Amani caput: itemque Sepyram, *e* &Ceminorim, * acriter,& diu * repugnantibus Pomtino illam partem Amani tenente, ex antelucano tempore, vsque ad horam diei decimam, magna multitudine hostium occisa, cepimus: castelláque sex capta: complura incendimus. His rebus ita gestis, castra in radicibus Amani habuimus, apud Aras † Alexandri quatriduum:& in reliquis Amani delendis, agrísque vastandis, quæ pars eius montis meę prouinciæ est, id tempus omne consumsimus. Confectis his rebus, ad oppidum * Eleutherocilicum * Pindenissum exercitum adduxi : quod cùm esset altissimo, & munitissimo loco, ab iisque incoleretur, qui ne regibus quidem vmquam paruissent: cùm & fugitiuos reciperent, & Parthorum aduentum acerrimè exspectarent: ad existimationem imperij pertinere arbitratus sum, comprimere eorum audaciam, quò faciliùs etiam ceterorum animi, qui alieni essent ab imperio nostro, frangerentur. Vallo, & fossa circumdedi: sex castellis, castrísque maximis sepsi: aggere, vineis, turribus oppugnaui: vtúsque tormentis multis, sagittariis, magno labore meo, sine vlla molestia, sumtúve sociorum, septimo quinquagesimo die rem confeci: vt, omnibus partibus vrbis disturbatis, aut incensis, compulsi in potestatem meam peruenirent. His erant finitimi

a L. a. d. IIX. Id.
b L. a. d. III. Id.
c al. Pomtinus.
d L. sunt, interclusi reliqui. Fuge ranam autem.
e L.& Commorim.
* al. repugnantes.
* quales Alexander multas statuit terminorum loco in expeditione Indica. Str. 3. & ad Pyramum amnem. Curtius. 3. Mel. 2. Hic autẽ intelligit Issum, de qua suprà l. 2. ep. 10. Att. l. 5. ep. 20. Str. 14.
* id est, Cilicum, qui suis legib* vtebantur. 5. Att. ep. 2.
* vide suprà. l. 2. ep. 10. & 5. Att. ep. 20.

pari scelere, & audacia *f* † Tibarani: ab his, Pindenisso capto, obsides accepi: exercitum in hyberna dimisi, Q. fratrem negotio præposui, vt in vicis aut captis, aut malè pacatis exercitus collocaretur. Nunc velim tibi sic persuadeas, si de his rebus ad senatum relatum sit, me existimaturum, summam mihi laudem tributam, si tu honorem meum sententia tua comprobaris. Idque, etsi talibus de rebus grauissimos homines & rogare solere & rogari scio, tamen admonendum potiùs te à me, quàm rogandum puto. Tu es enim is, qui me sententiis sæpissime ornasti: qui oratione, qui prædicatione, qui summis laudibus in senatu, in concionibus ad cœlum extulisti: cuius ego semper tanta esse verborum pondera putaui, vt vno verbo tuo cum mea laude coniuncto, *g* omnia consequi me arbitrarer. Te denique memini, cùm cuidã clarissimo, * atque optimo viro supplicationem nõ decerneres, dicere te decreturum, si referretur ob eas res, *h* quas Consul in vrbe gessisset. Tu idẽ mihi supplicationem decreuisti togato, non vt multis, rep. bene gesta, sed vt nemini, rep. conseruata. Mitto quòd inuidiam, quòd pericula, quòd omneis meas tempestates & subieris, *i* & multò etiam magis, si per me licuisset, subire paratissimus fueris: quòd denique inimicum meum, tuum inimicum putaris: cuius etiam interitum, vt facilè intelligerem, mihi quantum tribueres, Milonis causa in senatu defendenda, approbaris. * A me autem hæc sunt perfecta: quæ ego in beneficij loco non pono, sed in veri testimonij, atque iudicij: non vt præstantissimas tuas virtutes tacitus admirarer. (* quis enim in te id non facit) sed in omnibus orationibus, sententiis dicendis, causis agendis, omnibus scriptis, * Græcis, Latinis, omni denique varietate literarum mearum, te non modò iis, quos vidissemus, sed iis, de quibus audissemus, omnibus anteferrem. Quæres fortasse, quid sit, quòd ego hoc nescio quid

* gra

f L. Tibærani. al. Tabereni. Plutarc. in Lucul. Τιβαρηνοί, Plin. l. 5 c. 4.

g q. v. c. omnia me asse qui arb. & ita L.

* C. Antonium collegam Ciceronis in Cõsulatu intelligit. cui ob victum Catilinam, decretam fuisse supplicationem auctor est Dio. l. 37.

h q. v. c. quas is Cõs. & ita L.

i q. v. c. & multò magis, si per me.

* Catonem inter Milonis patronos nominat Pedianus.

* L. quis enim idem non facit?

* scripsit Græcè Cicero Commentarium de Consulatu suo.

* gratulationis, & honoris à senatu tanti æstimē. * supplicationis.
Agam iam tecum familiariter, vt est & studiis, & officiis nostris mutuis, & summa amicitia dignū, & necessitudine etiam paterna. Si quisquam fuit vmquam remotus & natura, & magis etiam, vt mihi quidem sentire videor, ratione, atq; doctrina, ab inani laude & sermonibus vulgi, ego profectò is sum. Testis est consulatus meus: in quo, sicut in reliqua vita fateor, ea me studiosè secutū, ex quibus vera gloria nasci posset. ipsam quidem gloriam per se numquàm putaui expetēdam. Itaque & prouinciam ornatam, & spem non dubiam * triumphi, neglexi. Sacerdotium * denique cùm (quemadmodum te existimare arbitror) non difficillimè consequi possem, non appetiui. Idem post * iniuriam acceptam, quam tu reip. calamitatem semper appellas, meam non modò non calamitatem, sed etiam gloriam, studui quàm ornatissima senatus, populique R. de me iudicia intercedere. Itaque & augur postea fieri volui, quod antea neglexeram: & eum honorem, qui à senatu tribui rebus bellicis solet, neglectum à me olim, nunc mihi * expetendum puto. Huic meæ voluntati, in qua inest aliqua vis desiderij ad sanandum vulnus iniuriæ, vt faueas, adiutórq; sis, quod paulò antè me negaram rogaturum, vehementer te rogo: sed ita, si non ieiunum hoc nescio quid, quod ego gessi, & contemnendum videbitur, sed tale, atque tantum, vt multi nequaquam paribus rebus honores summos à senatu consecuti sint. Equidem k etiam mihi illud animaduertisse videor (scis enim quàm attentè te audire soleam) *te non tam res gestas, quàm mores, instituta, atque vitam Imperatorum spectare solere in habendis, aut non habendis honoribus*. Quod si in mea causa considerabis, reperies, me exercitu imbecillo *contra metum maximi belli, firmißimum præsidium habuisse, æquitatem, & continentiam*. His ego subsidiis ea sum consecutus, quæ nullis legionibus consequi po-

* de Halassis & Inalpinis gentibus.
* Auguratum.
* Exsulium.
* vide 6. Att. ep. 16.
k L. etiam illud animaduertisse mihi videor.

 tuis

tuissem: vt ex alienissimis sociis amicissimos, ex infidelissimis firmissimos redderem, animósq; nouarum rerum exspectatione suspensos ad veteris imperij *l* beneuolentiam traducerem. Sed nimis hæc multa de me, præsertim ad te, à quo vno omnium sociorum querelæ audiuntur. cognosces ex iis, qui meis institutis se recreatos putant. Cúmq; omnes vno propè consensu de me apud te ea, quę mihi optatissima sunt, prædicabunt: tum duæ maximæ * clientelæ tuæ, Cyprus insula, & Cappadociæ regnum, tecum de me loquentur. puto etiam regem Deiotarum, qui vni tibi est maximè necessarius. Quæ si etiam maiora sunt: * *& in omnibus sæculis pauciores* m *viri reperti sunt, qui suas cupiditates, quàm qui hostium copias, vincerent*: est profectò tuum, cùm ad res bellicas hæc, quæ rariora, & difficiliora sunt, genera virtutis adiunxeris, ipsas etiam illas res gestas, iustiores esse, & maiores putare. Extremum illud est, vt, quasi diffidens rogationi meæ, philosophiam ad te allegẽ: qua nec mihi carior vlla vmquam res in vita fuit, nec hominum generi maius à diis munus vllum est datum. Hæc igitur, quæ mihi tecum communis est, societas studiorum atque artium nostrarum, quibus à pueritia dediti, ac deuincti, soli propemodum nos philosophiam illam veram, & antiquam, quæ quibusdam ótij esse, ac desidiæ videtur, in forum *m* atque remp. atque in ipsam aciem penè deduximus: tecum agit de mea laude, cui negari à Catone fas esse non puto. Quamobrem *n* sic tibi persuadeas, velim: si mihi tua sententia tributus honos ex meis literis fuerit, *o* me existimaturum cùm auctoritate tua, tum *p* beneuolentia erga me, mihi, quod maximè cupierim, contigisse. Vale.

l v.c. beniuolentiam.
* mos erat is antiquis, vt quorum opera natio aliqua in populi Romani potestatem venisset, eorũ in clientela perpetuò esset. Ita Siculi Marcellorum, Pœni Scipionũ clientes.
* Xenophõ in Agesilao, πολὺ πλέονες τῶν πολεμίων, ἢ τῶν ἐνόντων δύνανται κρατεῖν. & iterum ibidẽ: καλὸν μὲν δοκεῖ εἶναι τείχη ἀνάλωτα ἤτοι ὑπὸ πολεμίων: πολὺ μέντοι ἔγωγε καλλίον κρίνω, τὸ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἀνάλωτον κατασκευάσαι, καὶ ὑπὸ χρημάτων, καὶ ὑπὸ ἡδονῶν, καὶ ὑπὸ φόβου. m vox, viri, abest ab aliquot v. c. m L. atque in rempub. n L. tibi sic pers. & ita v.c. o q.v.c. me sic exist. p v.c. beniuolentia.

ARGV

ARGVMENTVM.

Summum est huius epistolæ artificium. Cùm enim se Cato excuset, quia supplicationem non decreuerit, idem tamen decretam esse gaudet. Rursus cùm supplicationis honorem Ciceroni sua sententia non tribuerit, se tamen de eo honorificentiùs sensisse, quàm eos qui supplicationem decreuerunt, conatur probare. Paulo & Marcello Coss.

M. CATO M. T. C. IMP. S. P. D. 5

QVOD & respub. me, & nostra amicitia hortatur, libenter facio, vt tuam virtutem, innocentiam, diligentiam, cognitam in maximis rebus, domi togati, armati foris, pari industria *p* administrare gaudeam. Itaque, quod pro meo iudicio facere potui, vt innocentia consilióque tuo defensam prouinciam, seruatum Ariobarzanis cũ ipso rege regnum, sociorum reuocatam ad studiũ imperij nostri voluntatem, sententia mea, & decreto laudarem, feci. Supplicationem decretam, si tu, qua in re nihil fortuitò, sed summa tua ratione, & continentia reipub. prouisum est, diis immortalibus gratulari nos, quàm tibi referre acceptum mauis, gaudeo. Quòd si triumphi * prærogatiuam *q* putas, supplicationem, & idcirco casum potiùs, quàm te laudari *r* vis: neque supplicationem sequitur semper triũphus, & triumpho multò clarius est, senatum iudicare potiùs mansuetudine & innocentia imperatoris prouinciam, quàm vt multum aut benignitate deorum retentam, atque conseruatam esse: quod ego mea sententia censebam. Atque hæc ego idcirco ad te contra * consuetudinem meam pluribus scripsi, vt, quod maximè volo, existimes me laborare, vt tibi persuadeam, me & voluisse de tua maiestate, quod amplissimum sum arbitratus: & quod tu maluisti, factum esse gaudere. Vale, & nos dilige, & instituto itinere *s* securitatem, indulgentiámque sociis, & reip. præsta.

p L. administrari.

* quæ tribus, quæque centuria suffragium ferebat prærogatiua dicebatur, quòd prima rogaretur, inde vox hęc ad signum rẽ futurã præuncians aptè translata. Vide Asconium.

q al. putas esse suppl.

r L. mauis.

* Stoicorũ breuis oratio. Vide Parad. pro Mur.

s L. seueritatem, diligẽtiámque.

ARGV

ARGVMENTVM.

Laudat Catonis sententiam ex literis Catonis summā se voluptatem cepisse: petitq́;, vt si fauere noluerit in adipiscendo triumpho, saltem, si adipiscatur, gaudeat. Eodem anno.

M. T. C. M. CATONI, S. P. D. 6

LAETVS sum laudari me, inquit Hector, opinor apud Næuium, * *abs te, pater, laudato viro.* EA EST ENIM *profectò iucunda laus, quæ ab iis proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt.* Ego verò gratulatione literarum tuarũ, vel testimoniis sententiæ dictæ, nihil est, quod me non assecutum putem, Idque mihi *t* tum amplissimũ tum gratissimũ est, te libenter amicitiæ dedisse, quod liquidò veritati dares. *v* Et, si non modò vnus, verùm etiã multi Catones essent in ciuitate nostra, in qua vnum exstitisse mirabile est: quem ego currum, aut quã lauream cum tua laudatione conferrem? Nam ad meum sensum, & ad illud sincerum, ac subtile iudicium nihil potest esse laudabilius, quàm ea tua oratio, quæ est ad me perscripta à meis necessariis. Sed causam meæ voluntatis, non enim dicam cupiditatis, exposui tibi superioribus literis: quæ etiam si parum iusta tibi visa est, hanc tamen habet rationem. 1 *x* non vt nimis concupiscendus honos. *y* Sed tamen, si deferatur à senatu, minimè aspernandus esse videatur. Spero autem, illum ordinem, pro meis ob rempub. susceptis laboribus, me non indignum honore, vsitato præsertim, existimaturum. Quòd si ita erit, tãtum ex te pero, quod amicissimè scribis, vt, cùm tuo iudicio, quod amplissimum esse arbitraris, mihi tribueris si id, quod maluero, acciderit, gaudeas. Sic enim *z* fecisse te, & sensisse & scripsisse, résque ipsa declarat, tibi illum honorem nostrum supplicationis *a* fuisse iucundum, quòd scribendo affuisti. Hæc enim senatuscons. non ignoro ab amicissimis eius, cuius de honore agitur scribi solere. Ego, vt spero, te propediem videbo, atque vtinam repub. melio

* idem. 5. ep. 12. & 4. Tusculan.

t L. cùm ampl. & ita v. c.

v L. Quòd si non modò omnes, verùm.

x L. vt non nimis concup. hon.

y al. sed vt si def.

z L. fecisse te, & scripsisse & verius sensisse video.

a L. iucundum fuisse.

meliore, quàm timeo. Vale.

ARGVMENTVM.

C. Marcello de consulatu gratulatur, suamq; illi dignitatem commendat. Eodem anno.

M. T. C. PROCOS. *b* C. MARCELLO COS. DESIGN. S. P. D. 7

b al. M.

MAXIMA sum lætitia affectus, cùm audiui, te consulem factum esse: eúmque honorem tibi deos fortunare volo, atque à te pro tua parentísque tui dignitate, administrari. Nam cùm te semper *c* dilexi, amauique, quòd mei amantissimum cognoui in omni varietate rerum mearum: tum patris tui pluribus beneficiis vel defensus tristibus temporibus, vel ornatus secundis, necesse est, vt & sim totus vester, & esse debeam: cùm præsertim matris tuæ, grauissimæ, atque optimæ fœminæ, maiora erga salutem, dignitatémque meam studia, quàm erant à muliere postulanda, perspexerim. Quapropter à te peto *d* maiorem in modum, vt me absentem diligas, atque defendas, Vale.

c al. amaui, dilexique.

d q. v. c. in maiorem modum.

ARGVMENTVM.

Gratulatus C. Marcello de filio consule designato, petitque vt se absentem diligat. Eodem anno.

M. T. C. PROC. M. MARCELLO, * COLLEGAE, S. P. D. 8

* in Auguratu 2. de Diuinat.

MARCELLVM tuum, consulem factum, téque ea lætitia affectum esse, quam maximè optasti, *e* mirum in modum gaudeo: idque cùm ipsius causa, tum quòd te omnibus secundissimis rebus dignissimum iudico: cuius erga me singularē *f* beneuolentiam *g* vel in labore meo, vel in honore perspexi: totam denique domum vestram vel salutis, vel dignitatis meæ studiosissimam, cupidissimámque cognoui. Quare gratum mihi feceris, si vxori tuæ * Iuniæ, grauissimæ, atque optimæ fœminæ, meis verbis eris gratulatus. A te id, quod *h* consueuisti, peto, *i* me absentem diligas, atque defendas. Vale.

e al. mirandum in m.

f v. c. beniuol.

g q. v. c. vel in honore meo, vel in lab.

* meminit ep. 7.

h L. consuesti. & ita v. c.

i al. vt me. abs.

AR

ARGVMENTVM.

M Marcello gratulatur de fratre patruele Consule designato, petitq; ab eo, vt sibi quamprimum annuo prouinciæ imperio finito, successor mittatur. Sulpitio & Marcello. Coss.

M. T. C. PROCOS. M. MARCELLO, COS. S. P. D. 10

TE & pietatis in tuos, & animi in remp.& clarissimi, atque optimi consulatus, C.Marcello consule facto,fructum cepisse, vehementer gaudeo. Non dubito,quin præsentes sentiant.nos quidam longinqui, & à te ipso missi in vltimas genteis, ad cælum mehercule te tollimus verissimis, ac iustissimis laudibus. Nam cùm te à pueritia tua vnicè dilexerim, túque me in omni genere semper amplissimum esse & volueris, & iudicaris:tum hoc vel tuo facto,vel populi R.de te iudicio,multò acriùs,vehementiúsque diligo:maximáque lætitia afficior,cùm ab hominibus prudentissimis,virisque optimis,omnibus dictis,factis,studiis,institutis,vel * me tui similem esse audio, vel te mei. Vnum verò si addis ad præclarissimas res consulatus tui,vt aut mihi succedat quàm primùm aliquis,aut ne quid accedat temporis ad id, quod tu mihi & senatusconsulto,& lege * finisti:omnia me per te consecutum putabo. Cura vt valeas, & me absentem diligas, atque defendas. Quæ mihi de Parthis nuntiata sunt,quia non putabam à me etiam nunc scribenda esse publicè, proptereà ne pro familiaritate quidem nostra volui ad te scribere:ne,cùm ad consulem scripsissem, publicè viderer scripsisse. Vale.

* idem de Clar.

* Lege Curiata. vide L.1.ep.9.

ARGVMENTVM.

Supplicationem sibi decerni postulat.

M. T. C. IMP. MARCELLO, C. F. COS. DESIGN. S. P. D. 11

QVANDO * id accidit,quod mihi maximè fuit optatum, vt omnium Marcellorum,

* al. Quomodo. al. Cum. al. Quum.

Marcellinorum etiam (mirificus enim generis, ac nominis vestri fuit erga me sẽper animus) k quã- k L. quoniam.
do ergo ita accidit, vt omnium vestrûm studio tuus consulatus satisfacere posset, in quem meæ res gestæ, lausque, & honor earum potissimùm incideret: peto à te id, quod facillimum factu sit, nõ aspernante, vt confido, senatu, l vt quàm honorificentissimum senatusconsultum, literis meis recitatis faciendum cures. Si mihi tecum minus esset, quàm est cum tuis omnibus, allegarem ad te illos, à quibus intelligis me præcipuè diligi. Patris tui beneficia in me sunt amplissima. neque enim saluti meæ, neque honori amicior quisquam dici potest. Frater* tuus quanti me faciat, sempérque fecerit, esse hominem, qui ignoret, arbitror neminem. Domus tua denique tota me semper omnibus summis officiis prosecuta est. Neque verò tu in me diligendo cuiquam concessisti tuorũ. Quare à te peto maiorem in modum, vt me per te quàm ornatissimum velis esse: meamque & in supplicatione decernenda, & in ceteris rebus existimationem, satis tibi esse commendatam putes. Vale.

l particula vt, abest à q v. c.

* patruelis M. Marcellus.

ARGVMENTVM.

Agit gratias de supplicatione decreta, propediem se ad vrbem fore significat.

M. T. C. IMP. C. MARCELLO, COS. DESIGN. S. P. D. II

QVANTAE tibi curæ meus* honos fuerit, & quàm idem exstiteris consul in me ornando, & amplificando, qui fueras semper cum parentibus tuis, & cum tota domo, etsi res ipsa loquebatur, cognoui tamen ex meorum omnium literis. Itaque nihil est tantum, quod ego non tua causa debeam, facturúsque sim cùm studiosè, tum libenter. *Nam magni interest, cui debeas.* debere autem nemini malui, quàm tibi: cui me cùm studia cõmunia, beneficia paterna, tuaq; iã antè cõiunxerant: tum accedit, mea quidem sententia, ma-

* supplicatio.

maximum vinculum, quòd ita remp. geris, atque gessisti, qua mihi carius nihil est, vt, quantum tibi omnes boni debeant, quo minùs tantumdem ego vnus debeam, non recusem. Quamobrem tibi velim hi sint exitus, quos mereris, & quos fore confido. Ego, si me nauigatio non morabitur, quæ incurrebat in ipsos Etesias, propediem te, vt spero, videbo. Vale.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Paulo de consulatu, petitque vt operam det ne quid sibi temporis ad annum prouinciale imperium addatur. Sulpitio & Marcello Coss.

M. T. C. IMP. L. * PAVLO, COS. DESIGN. S. P. D. 12

* is videtur qui Catilinam (vt ait Salustius) lege Plautia interrogarat.

m L. dubiũ fuit, quin te. & ita v. c.

ETsi mihi numquam m fuit dubium, quin te populus R. pro tuis summis in rempub. meritis, & pro amplissima familia dignitate, summo studio, cunctis suffragiis consulem facturus esset: tamen incredibili lætitia sum affectus, cùm id mihi nuntiatum est: cúmque honorem tibi deos fortunare volo, à téque ex tua, maiorúmque tuorum dignitate administrari. Atque vtinam præsens illum diem mihi optatissimum videre potuissem, próque tuis amplissimis erga me studiis, atque beneficiis tibi operam meam, studiúmque nauare. Quam mihi facultatem quãdo hic nec opinatus, & improuisus prouinciæ casus eripuit: tamen, vt te consulem remp. pro tua dignitate gerẽtem videre possim, magnopere à te peto, vt operam des, efficias, nequid mihi fiat iniuriæ, néve quid temporis ad meum annuum munus accedat: Quod si feceris, magnus ad tua pristina erga me studia cumulus accedet. Vale.

ARGVMENTVM.

Petit vt sibi supplicationem decernẽdam curet, suamq; ceteris in rebus existimationem commendat. Paulo & Marcello Coss.

M. T. C. IMP. L. PAVLO, COS. S. P. D. 13

MA

MAXIME mihi fuit optatum Romæ esse tecũ, multas ob causas, sed præcipuè vt & in petendo,& in gerendo consulatu meum tibi debitum perspicere posses. Ac petitionis quidem tuæ ratio mihi semper fuit explorata: sed tamen *n* nauare oper ã volebã. In consulatu verò cupio equidẽ te minus habere negotij: sed molestè fero, me cõsulem tuum studium adolescenti perspexisse: te meum, cùm id ætatis sim perspicere non posse. Sed ita fato nescio quo contigisse arbitror, vt tibi ad me ornandũ semper detur facultas, mihi ad * remunerandũ nihil suppetat, præter voluntatem. Ornasti consulatum, ornasti reditum meum. Incidit meũ tempus rerum gerendarum in ipsum consulatum tuum. Itaque cùm & tua summa amplitudo,& dignitas,& meus magnus honos, magnáque existimatio postulare videatur, vt à te plurimis verbis contendam, ac petam, vt quàm honorificentissimum senatusconsultum de meis rebus gestis faciendum cures: non audeo vehementer à te contendere, ne aut ipse tuæ perpetuæ consuetudinis erga me oblitus esse videar, aut te oblitum putem. Quare, vt te velle arbitror, ita faciam, atque ab eo, quem omnes gentes sciunt de me optimè meritum breuiter petam. Si alij consules essent, ad te potissimùm, Paule, mitterem, vt eos mihi quàm amicissimos redderes, nunc, cùm tua summa potestas, summáque auctoritas, *o* notáque omnibus nostra necessitudo sit, vehementer te rogo, vt & quàm honorificentissimè cures decernendũ de meis rebus gestis,& quàm celerrimè. Dignas res esse *p* & honore & gratulatione, cognosces ex iis literis, quas ad te,& collegam,& senatum publicè misi omniúmque mearum reliquorum rerum, maximéque existimationis meæ procurationem susceptam velim habeas. In primísque tibi curæ sit, quod abs te superioribus quoque literis petiui, ne mihi tempus prorogetur. Cupio te consulem videre omniáque, quæ spero cùm absens, tum etiã

n fort. tib nauare op.

* al. ad te muneran-dum.

o q. v.c. notáque sit omnibus nostra necessitudo veh.

p copulatio &, abest à q. v.c.

præsens te consule assequi. Vale

ARGVMENTVM.

Facturum se studiosè pollicetur Fabij causa, quæ Cassius rogauerat: se Cassium ad vrbem non vidisse. Petit annuam prouinciæ administrationem sibi non prorogari. Iisdem Coss.

M. T. C. C. CASSIO, PROQVAEST. S. P. D. 14

M. FABIVM quòd mihi amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quæstum. Multi enim anni sunt, cùm ille in ære meo est, & à me diligitur propter summam suã humanitatẽ, & obseruantiam. Sed tamen quòd te ab eo egregiè diligi sensi, multò amicior ei sum factus. Itaque quamquam *q* profecerunt literæ tuæ, tamen aliquantò plus commendationis apud me habuit animus ipsius erga te, mihi perspectus, & cognitus. Sed de Fabio faciemus studiosè, quæ rogas, tu multis de causis vellem me conuenire potuisses: primùm, vt te, quem iamdiu plurimi facio, tanto interuallo viderem: deinde, vt tibi, quod feci per literas, possem præsens gratulari: tũ, vt quibus de rebus vellemus, tu tuis, ego meis inter nos communicaremus: postremò, vt amicitia nostra, quæ summis officiis ab vtroque culta est, sed longis interuallis temporum interruptam consuetudinem habuit, confirmaretur vehementiùs. Id quãdo non accidit vtemur bono literarum, & eadem ferè absentes quæ, si coràm essemus, consequemur. Vnus * scilicet ille fructus, qui in te videndo est, percipi literis non potest. alter gratulationis est, is quidem exilior, quàm si tibi teipsum intuens gratularer. Sed tamen & feci *r* antè, & facio nunc, tibique cum pro rerũ magnitudine, quas gessisti, tum pro opportunitate temporis gratulor, quòd te de prouincia decedentem summa laus, & summa gratia prouinciæ prosecuta est. Tertium est, vt id, quod de nostris rebus coràm communicassemus inter nos, conficiamus idem literis. Ego ceterarum rerum causa tibi Romam properandũ ma-

q l. profecerint.

* alij vnus ille fructus al. vnus scilicet fructus al. vnus scilicet vni fructus.

r al. antea.

magnopere censeo. Nã & ea, quæ reliqui tranquilla de te erant: & hac tua recenti victoria tãta, clarum aduentum tuum fore intelligo. Sed si qua ũt onera tuorum, si tanta sunt, vt ea sustinere s possis: nihil tibi erit lautius, nihil gloriosius. sin maiora, considera, ne in alienissimum tempus cadat aduentus tuus. Huius rei totum consilium tuum est, tu enim t scis quid sustinere possis. Si potes, laudabile, atque populare est. sin planè non potes, absens hominum sermones facilius sustinebis. De me autem idem tecum his ago literis, quod superioribus egi, vt omneis tuos neruos in eo contendas, ne quid mihi ad hanc prouinciam, quam & senatus, & populus annuam esse voluit, temporis prorogetur. u Hoc à te ita cõtendo, vt in eo fortunas meas positas putem. Habes Paulum nostrum nostri cupidissimum: est Curio: est Furnius. Sic velim enitare, quasi in eo sint mihi omnia. Extremum illud est de iis, quæ proposueram, confirmatio nostrę amicitiæ: de qua pluribus verbis nihil opus est. Tu puer me appetisti, ego autem semper ornamento te mihi fore duxi. Fuisti etiam pręsidio tristissimis meis temporibus. accessit post tuum discessum familiaritas mihi cũ Bruto tuo maxima. Itaque in vestro ingenio, & industria mihi plurimùm & suauitatis, & dignitatis constitutum puto. Id tu, vt tuo studio confirmes, te vehementer rogo: literásque ad me, & continuò mittas, & cùm Romam veneris, quàm sæpissimè. Vale.

s L. possis. propterea nihil t. & ita v.c. alij possis: propterea nihil tibi erit lautius.

al propè. al properè.

t L. lentis. q.

v q v. c. I. c. c ita à te cõt.

ARGVMENTVM.

Consilium suum de renouando ciuili bello demonstrat. Clementiam Cæsaris laudat. De gemitu Italiæ scribit. Consilium Caßij de futuris rebus exquirit. Cæsare iterũ & Seruilio Coss.

M. T. C. CASSIO, S. P. D. 15

ETsi vterque nostrûm spe pacis, & odio ciuilis sanguinis abesse x à belli pertinacia volui: tamen, * quando eius consilij princeps

x L à belli necessaria pertinacia voluit.

* Victo Pompeio Cicero ab armis recessit.

ego fuisse videor, plus fortasse y tibi præstare ipse debeo, quàm à te exspectare. Etsi vt sæpe soleo mecum recordari, sermo familiaris meus tecum, & item mecum tuus adduxit vtrumque nostrûm ad id consilium, vt vno prœlio putaremus, si non totam causam, at certè nostrum iudiciû definiri cõuenire. Neque quisquam hanc nostram sententiã verè vmquam reprehendit, præter eos, qui arbitrantur melius esse deleri omninò rempub. quàm imminutam, & debilitatam manere. Ego autem ex interitu eius nullam spem scilicet mihi proponebam: ex reliquis magnã. Sed ea sunt consecuta, vt magis mirû sit accidere illa potuisse, quã nos nõ vidisse ea futura: nec cû homines essemus, diuinare potuisse. Equidẽ fateor, meam coniecturam hanc fuisse, vt illo quasi quodam fatali prœlio facto, & victores communi saluti consulere vellent, & victi suæ: vtrumque autem positum esse arbitrabar in celeritate victoris. Quæ si fuisset, eandem clemẽtiam experta esset * Africa, quam cognouit Asia: quam etiam Achaia, & vt opinor, ipso legato, ac deprecatore. Amissis autem temporibus, quæ plurimùm valent, præsertim in bellis ciuilibus, interpositus * annus alios induxit, vt victoriam sperarent, alios vt ipsum vinci contemnerent. Atque z horum malorum omnium culpam fortuna sustinet. Quis enim aut Alexandrini belli tantã * moram huic bello adiunctum iri, aut nescio quem istû * Pharnacem Asiæ terrorem illaturum putaret? Nos tamen in consilio pari casu dissimili vsi sumus. tu enim eam partem petisti, vt & consiliis interesses, &, quod maximè curam leuat, futura, animo prospicere posses. ego, qui festinaui, vt Cæsarem in Italia viderem (sic enim arbitrabamur) eúmque multis honestissimis viris conseruatis redeuntem, ad pacem currentem, vt aiunt, incitarẽ: ab illo longissimè & absum, a & absui. Versor autẽ in gemitu Italiæ, b & in vrbis miserrimis querelis: qui

y q v.c. tibi ipsi præstare debe.

* id est Põpeiani quod se post Pharsalicam pugnam in Africam receperunt.

* id est, inter Pharsalicã pugnam & deuictum Pharnacem vide Appianum.

z q.v.c. malorum horû omniû culpa.

* nouẽ mensium. Appianus.

* Mithrydatis filium.

a l. & afui.

b al. & vrbis miser.

quibus aliquid opis fortasse ego pro mea, tu pro tua, pro sua quisque parte ferre potuisset, si auctor affuisset. Quare velim *c* pro tua erga me perpetua *d* beneuolentia, scribas ad me, quid videas, quid sentias, quid exspectandum, quid agendum nobis existimes. Magni erunt mihi tuæ literæ: atq; vtinã primis illis, *e* quas Luceria miseras paruissem, sine vlla enim molestia dignitatem meam retinuissem. Vale.

ARGVMENTVM.

Iocatur in Epicureorum opiniones, hoc est, in Cassium sectæ Epicuri deditum. Dũ Cæsar quartùm Consul bellum in Hispania contra Pompeij liberos gereret, videtur scripta, post duas sequentes.

M. T. C. C. CASSIO, S. P. D. 16

PVTO te iam suppudere, *f* cùm hæc te tertia iam epistola antè *g* oppressit, *i* quã tu *h* schedalam, aut literam. sed non vrgeo. longiores enim exspectabo, vel potiùs * exigam. Ego, si semper haberem, cui darem, vel ternas in hora darem. Fit enim *i* nescio quid, vt quasi coràm adesse videare, cùm scribo aliquid ad te: neque id *k* κατ' εἴδη, ἢ φαντασίας, vt dicunt tui * amici noui: qui putant etiam διανοητικὰς φαντασίας spectris Catianis excitari. Nam, ne te fugiat, Catius Insuber, Epicureus qui nuper est mortuus, † quæ ille Gargettius, etiam antè Democritus, εἴδωλα, hic spectra nominat. His autem spectris etiam si oculi possent feriri, 2 *l* quòd vel iis ipsa occurrunt: animus qui possit, ego non video. Doceas tu me oportebit, cùm saluus veneris, in meáne potestate sit spectrum tuum vt simulac mihi collibitum sit de te cogitare, illud *m* occurrat. neque solùm de te, qui mihi hæres in medullis: sed, si insulam Britanniam cœpero cogitare, eius εἴδωλον mihi aduolet ad pectus Sed hæc posteriùs. tento enim te, quo animo accipias, si

c L. pro tua perpetua erga me beniuolentia. & ita v.c.
d v.c. beniuolentia.
e al. quas Nuceria m.
f fort. quod h.
g L. oppresserit.
h L. syllabã aut L. Vascidam.
* Non c. 4. in Exigere, addit quando hercle ego temerè exigam.
i fort. nescio quomodo, vt.
k L. κατ' εἰδώλων φαντασίας
* id est, Epicurei, quorũ Cassius dogma ante biennium probauerat.
l L. quod cùm velis ipsa acc. al. quod velis ipsa currũt. al. quod in his incurrat al. quod cũ velis ipsa occurrunt.
m L. accurrat.

enim stomachabere, & molestè feres: plura dicemus: postulabimúsque, ex qua hæresi VI, HOMINIBVS ARMATIS, deiectus sis, in eam restituâre. In hoc interdicto non solet addi, IN HOC ANNO. Quare si iam biennium, aut triennium, est, cùm virtuti nuntiũ remisisti delinitus illecebris voluptatis: in integro res nobis erit. quanquã qui cũ loquor? cum vno fortissimo viro, qui posteà quàm forũ attigisti, nihil fecisti, nisi plenissimũ amplissimæ dignitatis. In ista ipsa * αἱρέσει metuo ne plus neruorum sit, quàm ego putarim, si modò eam tu probas. Quid tibi in mentem venit? inquies, quia nihil habebam aliud, quod scriberem. De repub. enim nihil scribere possum. neque enim quod sẽtio, libet scribere. Vale.

ARGVMENTVM.

De tabellariorum importunitate: P. Syllæ mortem, rumores de bello Hispanensi, Pansæ profectionem in prouinciam significat. De mãsione Brundusina Cassij officium literarum expostulat & pollicetur. Eodem anno.

M. T. C. C. CASSIO, S. P. D. 17

PRAEPOSTEROS habes tabellarios: etsi me quidem non offendunt: sed tamen cùm à me discedunt, flagitant literas. cùm ad me veniunt, nullas afferunt, atque idipsum facerent commodiùs, si mihi aliquid spatij ad scribendum darent: sed * petasati veniunt: comites ad portam exspectare dicunt. Ergo ignosces: n alteras habebis, has breueis. sed exspecta * πάντα περὶ πάντων. Etsi quid ego me tibi purgo, cùm tui ad me inanes veniant: ad te cum epistolis reuertantur? o Tamen ad te scribam aliquid. Nos hic p D. Syllam patrẽ mortuum habebamus. q alij à latronibus, alij crudelitate dicebant. populus non curabat. * cõbustum enim esse constabat. hoc tu r pro sapientia tua feres æquo animo, quamquam πρόσωπον πόλεως amisimus. Cæsarem putabant molestè laturũ, verentẽ ne hasta refrixisset. Mindius Marcellus, &

At

---

* Epicuri.
* hoc ornatu erãt, qui se ad iter longum accingebant. Plaut. in Pseudolo. Varro περὶ ἐξαγωγῆς. Nonius c. in numerũ, 19.
n L. alteras habebis has breueis.
* vide 12. ep. 20.
o L. nos hic (tamen ad te scribam aliquid) D. Syllam patrem.
p al. P. Syllam.
q q. v. c. alij à latronib. interfectũ, alij &c. non pl.
* vide Pl. li. 7. c. 14.
r q. v. c pro tua sapientia f.

Attius pigmentarius valde gaudebāt, se aduersariū perdidisse. De Hispania noui nihil: sed exspectatio valdè magna: rumores tristiores, sed ἀδέσποτοι. Pansa noster * paludatus r ad III. Kalend. Ian. profectus est, vt quiuis intelligere posset id, quod tu nuper dubitare cœpisti, τὸ καλὸν δι' αὐτὸ αἱρετὸν esse. Nam quòd multos miseriis leuauit c & quòd se in his malis hominem præbuit, mirabilis eum virorum bonorum s beneuolentia prosecuta est. Tu quod adhuc * Brundusij moratus es, valdè probo, & gaudeo: & mehercule puto te sapiēter facturum, si ἀκενόσπουδος fueris. Nobis quidem, qui te amamus, erit gratum, & , amabo te, cùm dabis posthac aliquid domum literarum, mei memineris. Ego numquam quemquam ad te, cùm sciam, sine meis literis ire patiar. Vale.

ARGVMENTVM.

Epistolæ breuitatem excusat: tristitiam temporum significat. De Hispaniensi nihil se accepisse noui. Absenti Cassio gratulatur. Eodem anno.

M. T. C. C. CASSIO, S. P. D. 18

LONGIOR epistola fuisset, nisi eo ipso tempore petita esset à me, cùm iam iretur ad te. lōgior etiam, si t φαιδρὸν al quem u habuisset. nam σπουδάζειν sine periculo vis possumus. Ridere igitur, inquies, possumus. Non mehercule facillimè. veruntamen aliam aberrationem à molestiis nullam habemus. Vbi igitur, inquies, ι x philosophia tua? In culina mea, molesta est. pudet. n. seruire. Itaque facio me alias res agere, ne conuiciū Platonis audiam. De Hispania nihil adhuc certi, nihil omnino noui. Te abesse, mea causa, moleste fero: tua gaudeo. Sed flagitat tabellarius. Valebis igitur. méque, vt à puero fecisti, amabis.

ARGVMENTVM.

Respondet duabus Ciceronis epistolis quæ ante proximè superiorem leguntur. Epicuream sectā laudat.

*vide ep. 19. est enim paludamentū vestis vtilis in bello Fest. paludati ibant in prouincias. Vi. 8. ep. 10. & 13. ep. 9.
r l. a. d. III.
s v. c. beniuolentia.
*L. Brudsij
t L. φλύαρον.
v fort. habuissem.
x L. philosophia? tua quidem in culina mea: in molestia est. Man. tua quidem in culina mea in palæstra est. al. tua quidem in culina, mea molesta est. al. In culina quidē mea, sed molesta est.

Cupit Cæsarem victorem. Eodem anno.

C. CASSIVS M. T. C. S. P. D. 19

NON mehercule in hac mea peregrinatione quidquam libentius facio, quàm scribo ad te. videor enim cum præsente loqui, & iocari. Nec tamen hoc vsu venit propter spectra * Catiana: pro quo tibi proxima epistola tot rusticos Stoicos regeram, vt Catium Athenis natum esse dicas. Pansam nostrum secunda volũtate hominum paludatum ex vrbe * exisse, cùm ipsius causa gaudeo, tum mehercule etiam omnium nostrûm. Spero enim, homines intellecturos, quanto sit omnibus odio crudelitas, & quanto amori probitas & clementia: atque ea, quæ maximè mali petant, & concupiscant, ad bonos peruenire. Difficile est enim *a* hominibus persuadere, τὸ καλὸν δι αὑτὸ αἱρετὸν esse, ἡδονὴν verũ, *b* & ἀναλγησίαν, virtute, iustitia, τῷ καλῷ parari, & verũ, & *c* prætereà probabile est. Ipse enim Epicurus, à quo omnes Cantij, & *d* Amafinij, mali verborum interpretes, proficiscuntur. dicit: οὐκ ἔστιν ἡδέως, ἄνευ τοῦ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν. Itaque & Pansa, qui ἡδονὴν sequitur, virtutem retinet: & ij, qui à nobis φιλήδονοι vocantur, sunt φιλόκαλοι, καὶ φιλοδίκαιοι, omnesq́; virtutes & colunt, & retinent. Itaque Sylla, cuius iudicium probare debemus, cùm dissentire philosophos videret, non quæsiuit, quid bonum esset, *e* & omnia bona coemit: cuius ego mortem forti mehercule animo tuli. Nec tamen Cæsar diutiùs nos eum desiderare patietur. nam habet *f* damnatos, quos pro illo nobis restituat: nec ipse * sectorem desiderabit, cùm filium viderit. Nunc vt ad remp. redeam, quid in Hispaniis geratur, rescribe. Peream, nisi sollicitus sum, ac malo veterem, & clementem dominum habere, quàm nouum, & crudelem experiri. Scis, Cnæus quàm sit fatuus: scis, quomodo crudelitatem, virtutem putet: scis, quàm se semper à nobis derisum putet. Vereor ne nos rusticè gladio velit ἀντιμυκτηρίσαι. Quid fiat, si me

* quæ Epicurus & Democritus εἴδωλα. Catius spectra appellat, malè vt Cicero putat.
* al. exsurrexisse.
a L. persuadere hominibus. & ita v.c.
b L. & ἀταραξίαν. al. δικαιοσύνην.
c prætereà abest à quibusd. v.c.
d al. Amafanij.
e Lamb. sed omnia b.
f al. dominatos. Manut dominatos.
* Sector is est, qui damnati bona in auctione emit. Pædian.

si me diligis, rescribe. Huic, quàm velim scire, vtrũ ista sollicito animo, an soluto legas. sciam enim eodem tempore, quid me facere oporteat. Ne longior sim, vale, & me, vt facis, ama. Si Cæsar vicit, celeriter me exspecta.

ARGVMENTVM.

Interfecto Cæsare Trebonius ad Asiam regendam profectus est, eundem amantissimis literis Cicero prosequitur, misso ad eum libro suo de perfecto Oratore, quem cùm Sabino cuidam commendauerit, laudat in Sabina gente fidem, & probitatem. Petit à Trebonio crebras literas, & rationem itineris. Antonio & Dolabella Coss.

M. T. C. TREBONIO, S. P. D. 2

ORATOREM * meum (sic enim inscripsi) Sabino tuo commendaui, Natio me hominis impulit, vt ei rectè putarem: nisi fortè candidatorũ licentia hic quoque vsus hoc subitò cognomen arripuit etsi modestus eius vultus, sermóque constans, habere quiddam à * Curibus videbatur Sed de Sabino satis. Tu mi Treboni, quando ad morem meum g aliquantulum discedens addidisti: quò h tolerabiliùs feramus igniculum * desiderij tui, crebris nos literis appellato, atque ita, si idem fiet à nobis, quanquam duæ causæ sunt, cur tu frequentior in isto officio esse debeas, quàm nos: primùm, quòd olim solebant, qui Romæ erãt, ad prouincialeis amicos de rep. scribere: nunc tu nobis scribas oportet. Res enim publica istic est: deinde, quòd nos aliis officiis tibi absenti satisfacere possumus. tu nobis, nisi literis, non video, qua re alia satisfacere possis. Sed cetera scribes ad nos postea. Nunc hæc primò cupio cognoscere: i iter tuũ cuiusmodi sit: vbi Brutum nostrum videris: quandiu simul fueris: deinde, cũ processeris longiùs, de bellicis rebus, de toto negotio, vt existimare possimus

* librum de optimo dicendi genere appellat. l. 12. ep. 17.

* Quæ Numæ patria.

g L. aliquãtulum olim disced.

h fort. tolerantius.

* videndi cupiditatem.

i q. v. e tuũ iter cuiusm. & ita L.

ſimus, quo ſtatu ſimus. Ego tantum me ſcire putabo, quamtum ex tu s literis habebo cognitum. Cura vt valeas, méque ames amore illo tuo ſingulari. Vale.

ARGVMENTVM.

Literas petit. Trebonij erga ſe officia numerat. De Caluo oratore mortuo quid ſentiat exponit. Cæſare II. Dictatore. A.V.C. DCCVI.

M. T. C. TREBONIO S. P. D. 21

ET epiſtolam tuam legi libenter, & librum libentiſſimè: ſed tamen in ea voluptate hunc *k* accepi dolorem, quod cùm incendiſſes cupiditatem meam conſuetudinis augendæ noſtræ (nam ad amorem quidem nihil poterat accedere) tum diſcedis à nobis, méque tanto deſiderio afficis, vt vnam mihi conſolationē relinquas, fore, vt vtriuſque noſtrûm abſentis deſiderium crebris, & longis epiſtolis leniatur. Quod ego non modò de me tibi ſpondere poſſum, ſed de te etiam mihi. Nullam enim apud me reliquiſti dubitationem, quantum me amares. Nam, vt illa omittam, quæ ciuitate teſte feciſti, cùm mecum inimicitias *l* communicaſti, cùm me concionibus tuis defendiſti, cùm quæſtor in mea, atque in publica cauſa conſulum parteis ſuſcepiſti, cùm tribuno pleb. quæſtor non paruiſti, cui tuus præſertim collega pareret: vt hæc recentia, quæ meminero ſemper, obliuiſcar: quæ tua ſollicitudo de me in armis, quæ lætitia in reditu, quæ cura, qui dolor, cùm ad te curæ, & dolores mei perferentur? Brundiſium denique te ad me venturum fuiſſe, niſi ſubitò in Hiſpaniam miſſus eſſes? Vt hæc igitur omittam, quæ mihi tāti æſtimanda ſunt, quanti vitam æſtimo, & ſalutem meā: liber * iſte, quem mihi miſiſti, quantam habet declarationem amoris tui? primùm, quod tibi facetum videtur, quidquid ego dixi, quod aliis fortaſſe non item: deinde quod illa ſiue faceta *m* ſunt, *n* ſiue ſecus, fiunt narrante te, venuſtiſſima. quin etiam antè quàm ad me veniatur, riſus omnis penè

k I. epiſt.

l q.v.c. communicauiſti.

* quem ſcripſit Trebonius de dictis Ciceronis.

m q.v.c. ſint

n al. ſiue nō ſiūt, ſic nar.

nè consumitur. Quod si in his scribẽdis nihil aliud, nisi quod necesse fuit, de vno me tamdiu cogitauisses: ferreus essem, si te non amarem. Cùm verò ea, quæ scriptura persecutus es sine summo amore cogitare nõ potueris: nõ possum existimare, plus quemquam à seipso, quàm me á te amari. Cui quidem ego amori, vtinam ceteris rebus possem, amore certè respondebo: a quo tamen ipso tibi confido *o* futurum satis. Nunc ad epistolam venio, cui copiosè, & suauiter scriptæ, nihil est quòd multa respondeam. Primùm enim ego illas Caluo literas misi, non plus, quàm has, quas nunc legis, existimans exituras. aliter enim scribimus, quod eos solos, quibus mittimus: aliter, quod multos lecturos putamus. Deinde ingenium eius melioribus extuli laudibus, quàm tu id verè potuisse fieri putas. Primùm, quod ita iudicabam acutè mouebatur, genus quoddam sequebatur: in quo iudicio lapsus, quo valêbat, tamen assequebatur, quod probaret. Multæ erant, & reconditæ literæ: vis non erat. Ad eam igitur *p* adhortabar. In excitando autem, & in acuendo plurimùm valet, si laudes, eum, quem cohortêre. Habes de Caluo iudicium, & consilium meum: cõsilium, quod hortãdi causa laudaui, iudicium, quòd de ingenio eius valdè existimaui bene. Reliquum est, *q* tuam profectionẽ, amore prosequar: red tũ spe exspectem, a * absentem memoria colam: omne desiderium litteris mittendis, accipiendisque leuiam. Tu velim tua in me studia, & officia multùm tecum recordere: quæ cùm tibi liceat *r* mihi nefas sit, obliuisci, non modò virum bonum me existimabis, verùm etiam te à me amari plurimùm, iudicabis. Vale.

M. T. C.

o L. me facturũ satis.

p al. hortabar.

q L. vt tuã.

* al. absentiam.

r q.v.c. mihi sit nefas obl.

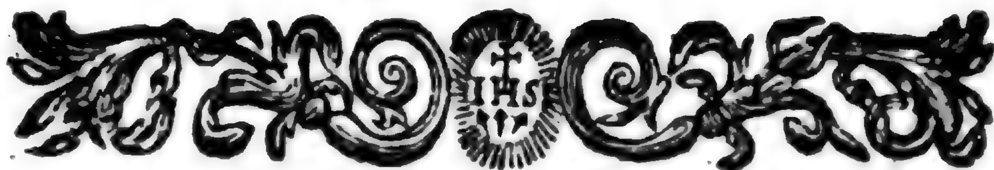

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Familiareis, liber XVI.

Ad Tironem.

ARGVMENTVM.

Cùm è Cilicia Proconsul Cicero ad vrbem rediret: seruum sibi carißimum Tironem, cuius præcipuè opera in literis vtebatur, ægrum Patris reliquit. Ad eum sæpe ex itinere testes amoris, ac desiderij sui literas misit. L. Paulo C. Marcello Coss. *Hac epistola suum Tironis desiderium significat.*

M. T. C. ET CICERO MEVS, ET FR. ET FRATRIS FIL. TIRONI, S. P. D. I

PAVLO [1] faciliùs putaui posse me ferre desiderium tui: sed planè non fero, & quamquam magni ad honorem nostrum interest, quàm prinmùm ad vrbem me venire, tamen peccasse mihi videor, *a* qui à te discesserim. Sed quia tua voluntas ea videbatur esse, vt prorsus, nisi confirmato corpore, nolles nauigare, approbaui tuum consilium: neq; nunc muto, si tu in eadem es sententia. *b* Sin postea, quàm cibum cepisti, videris tibi *c* me posse consequi, tuum consilium est. * Marionem ad te eò misi vt aut tecum ad me quàm primùm veniret: aut, si tu morarere, statim ad me rediret. Tu autem hoc tibi persuade, si cōmodo *d* valetudinis tuæ fieri possit, nihil me malle, quàm te esse mecum *e* sin intelliges opus esse te Patris conualescendi causa, paulùm commorari, nihil me malle, quàm te valere. Si statim nauigas, nos Leucade *f* consequêre. sin te confirmare

a L. qui abs te.
b al. sin autem postea.
c q. v. c. si posse me cons. & ita L.
* de quo ep. 3. & 5.
d v.c. valitudinis.
e q.v.c. sin autē intell.
f q.v. c. cōsequeris.

mare vis:& comites,& tempestates,& nauem idoneam vt habeas diligẽter videbis. Vnum illud, mi Tiro, videto, si me amas, ne te Marionis aduentus, & hæ literæ moueant. Quod g valetudini tuæ maximè cõducet, si feceris: maximè obtẽperaris voluntati meæ. Hæc pro tuo ingenio considera. Nos ita te desideramus, vt amemus. amor, vt valentem videamus, hortatur: desideriũ, vt quàm primùm. Illud igitur potiùs. Cura ergo potissimùm, vt valeas. De tuis innumerabilibus in me officiis erit hoc gratissimum. III. Nonas Nouembr. Vale.

g v. c. valitud.

ARGVMENTVM.

De sua sollicitudine. suoq; ad Alyziam accessu. Rogat vt valetudinem curet.

TVLLIVS TIRONI, S. P. D. 2

NON queo ad te, nec lubet scribere, quo animo sim affectus: tantũ scribo, & tibi, & mihi maximæ voluptati fore, si te firmũ quã primũ videro. Tertio die abs te ad Alyziã accesseramus. *h* Is locus est citra Leucadem stadia cxx. Leucade aut te ipsum, aut tuas literas à Marione putabam me accepturũ. Quantũ me diligis, tantũ fac vt valeas, vel quantũ te à me scis diligi. Nonis Nouẽb. Alyzia.

h q. v. c. Locus est.

ARGVMENTVM.

Valetudinis curam commendat.

M. T. C. PATER, ET FIL. TIRONI SVO, S. D. ET Q. PATER, ET Q. FILIVS. 3

NOS apud * Alyziam, ex quo loco tibi literas ãntè dederamus, vnũ diem cõmorati sumus, quòd Quinctus nos cõsecutus non erat. *i* Is dies fuit Nonæ Nouẽb. Inde ante lucem proficiscẽtes, ante diem VIII. Idus Nouẽb. has literas dedimus. Tu, si nos omneis amas, & præcipuè me, magistrũ tuum, confirma te. Ego valdè suspenso animo exspecto, primùm te scilicet, deinde Marionem cum tuis literis. Omnes cupimus, ego in primis, quàm primùm te videre: sed, mi Tiro, valẽtẽ. Quare nihil properaris: satis quotidie videro si valebis. Vtilitatibus tuis possum carere: te valere, tua causa primùm volo, tum mea, mi Tiro. Vale.

* Acarnaniæ locus est. Strab. lib. 10.

i q. v. c. Is enim dies fuit.

ARGVMENTVM.

Valetudinem rursus commendat.

M. T. C. ET Q. FR. ET Q. FIL. TIRONI, S. 4

VARIE' sum affectus tuis literis: valde priore pagina perturbatus: paulùm altera recreatus. Quare nunc quidem non dubito, quin, quoad planè valeat, te neque nauigationi, neq; viæ committas. k satis te mature videro, si planè confirmatum videro. De medico & tu bene existimari scribis, & ego sic audio. sed plane curationes eius bon probo. Ius* enim dandum tibi non fuit, cùm κακοστόμαχος esses: sed tamen & ad illũ scripsi accuratè, & ad Lysonẽ. Ad Curium verò, suauissimum hominẽ & summi officii summæq; humanitatis multa scripsi: in his etiam, vt, si tibi videretur, te ad se transferret. Lyso enim noster vereor, ne negligentior sit: primùm, quia omnes Græci: deinde, quòd, cùm à me literas accepisset, mihi nullas remisit. sed eum tu laudas. Tu igitur, quid faciendum sit, iudicabis. Illud, mi Tiro, te rogo, sumtui ne parcas vlla in re, l qua ad valetudinem opus sit. Scripsi ad Curium, m quod dixisses, daret medico. ipsi puto aliquid dandum esse, quò sit studiosior. Innumerabilia tua sunt in me officia, domestica, forensia: vrbana, prouincialia: in re priuata, in publica: in studiis, in literis nostris. Omnia viceris, si, vt spero, te validũ videro. Ego puto te bellissimè, si rectè erit, cum quæstore Mescinio decursurum. non inhumanus est: téq;, vt mihi visus est, diligit, & cùm n valetudini tuæ diligentissimè consulueris, tum, mi Tiro, consulito nauigationi. Nulla in re o iam te festinare volo. nihil laboro, nisi vt saluus sis. Sic habeto, mi Tiro, neminem esse, qui me amet, quin idẽ te amet: & cùm tua, & mea maximè interest te valere, tum multis est curæ. Adhuc, dum mihi nullo loco deesse vis nunquam te confirmare potuisti. nunc te nihil impedit: omnia depone, corpori serui,

quan

k al. satis enim te mat.

* ad pulli gallinacei ius hoc refert Manusius.

l al. quæ.

m L. quod dixisses, daret medico ipsi p.

n v.c. valit.

o L. iã fest.

quan tam diligentiam in *p* valetudinem tuam cō tuleris, tanti me fieri à te iudicabo. vale mi Tiro Vale, vale, & salue Lepta tibi salutem dicit, & omnes. Vale. VI. Idus Nouembr. Leucade.

p v.c. valetudinem.

ARGVMENTVM.

Valetudinem iterum commendat.

TVLLIVS, ET CICERO, ET Q. Q. TIRONI HVMANISS. ET OPT. S. P. D. 5

VIDE, quanta *q* in te sit suauitas. duas horas Thyrei fuimus. Xenomenes hospes tam te diligit, *r* quàm si vixerit tecum. Is omnia pollicitus est, quæ tibi essent opus: facturum puto. Mihi placebat, si firmior esses, vt te Leucadem deportares, vt ibi te planè confirmares. Videbis, quid Curio, quid Lysoni, quid medicō placeat. Volebam ad te Marionem remittere, quem, cùm meliusculè tibi esset, ad me mitteres: sed cogitaui, vnas litteras Marionem afferre posse, me autem crebras exspectare. Poteris igitur, & facies, si me diligis, vt quotidie sit Acastus in portu. Multi erunt, quibus rectè literas dare posis, qui ad me libenter perferant. Equidem * Patras euntem neminem prætermittam. Ego omnem spem tui diligenter curandi in Curio habeo. Nihil potest illo fieri humanius, nihil nostri amantius Et te totum trade. malo te paulò pòst valentem, quàm statim imbecillum videre. Cura igitur nihil aliud, nisi vt tu valeas: cetera ego curabo. Etiam atque etiam vale. Leucade proficiscens, VII. idus Nouemb.

q q. v.c. sit in te.
r q.v.c. quá vixerit tecum.
* vbi ægrotum Tironem reliquerat.

ARGVMENTVM.

Valetudinem commendat.

M. T. C. PATER ET FIL ET Q. Q. TIR. S. D. 6

TERTIAM ad te hanc epistolam scripsi * eadem die, magis instituti mei tenendi causa, quia nactus eram cui darem, quàm quod haberem, quid scriberem. Igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentiæ. Ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratissimum omnium. cùm *r* valetudinis rationem, vt spero, habueris, habuero e-

s L. eodem die.
t v.c. valitudinis.

etiam nauigationis. In Italiam euntibus omnibus ad me literas dabis, vt ego euntem Patras neminem prætermitto. Cura, cura te, mi Tiro, quando non contigit, vt simul nauigares, nihil est, quòd festines: v nec quidquã cures, nisi vt valeas. Etiam atque etiam vale. VII. Idus Nouẽbr. Actio, vesperi.

v L. nec quòd quidque.

ARGVMENTVM.

Se aduersis ventis Corcyræ teneri. Valetudinem commendat.

M. T. C. TIRONI, S. P. D. 7

SEPTIMVM iam diem Corcyræ tenebamur. Quinctus autem frater, & filius Buthroti. Solliciti eramus de tua valetudine, mirum in modum: nec mirabamur nihil à te literarũ. Iis enim ventis y istinc nauigatur, qui z si essent, nos Corcyræ non sederemus. Cura igitur te, & confirma: & cùm commodè, & per valetudinem, & * per anni tempus nauigare poteris, ad nos, amãtissimos tui, veni. Nemo nos amat, qui te non diligat: carus omnibus, exspectatúsque venies. Cura, vt valeas etiam atque etiam, Tiro noster † Vale. * XV. Kalẽd. Nouembr. Corcyræ.

y v.c. istim. z L. si non essent. * anni tempus vocat Hyemem. sic l. 10. ep. 30. & Plaut. in Mercat. * Vrs. XVI.

ARGVMENTVM.

Valetudinem Tironis sibi curæ esse, amantißimis verbis ostendit.

a M. T. C. TIRONI. S. 8

MAGNAE nobis est sollicitudini b valetudo tua: nam, tametsi qui veniunt, ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ nuntiant, tamen in magna consolatione ingens c inest sollicitudo, si diutius à nobis d adfuturus est is, cuius vsum & suauitatẽ desiderando sentimus. Attamen quamquam videre te tota cogitatione cupio, tamen te penitus rogo, ne e te tam lõgæ nauigationi, & viæ per hyemen, nisi bene firmum, committas, néve naui, es, nisi explorate. Vix in ipsis tectis, & oppidis frigus infirma valetudine vitatur, nedum in mari & via sit facile abesse ab iniuria temporis. ψῦχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον, inquit Euripides. Cui tu

a al. Q. CICERO. b v. c. valitudo. c al. est. d L. afuturus. e quid v. c. non habat: hic pro vocabulũ, &c.

quantum credas, nescio. ego certè singulos eius versus *f* singula testimonia puto. Effice, si me diligis, vt valeas, &, vt ad nos firmus, ac valens quā primùm venias. Ama nos, & vale. *g* Qu. frater tibi salutem plurimam dicit.

f q. v. c. singula eius test.
g L. q. f.

ARGVMENTVM.

Nauigationis descriptio, & ad curandam valetudinem beneuolentiæ plena cohortatio.

M. T. ET C. ET Q. TIRONI, S. P. D. 9

NOs à te, vt scis, discessimus *h* ad IIII. Non. Nouemb. Leucadem venimus *i* ad VIII. Idus Nouemb. *k* ad VII. Actium. ibi propter tempestatem ad VI Idus morati sumus. Inde *l* ad quintum Idus Corcyram bellissimè nauigauimus. Corcyræ fuimus vsque ad *m* XVI Kal. Decembr. tempestatibus retenti. ad *n* XV. Kalend. Decembr. à portu Corcyreorum † I *o* ad Cassiopem stadia CXX. processimus. Ibi retenti ventis sumus vsque *p* ad IX. Kalendas. Intereà, qui cupidè profecti sunt, multi naufragia fecerūt. Nos eò hodie cenati soluimus. Inde Austro lenissimo, cœlo sereno, nocte illa, & die postero in Italiam ad Hydruntem ludibundi peruenimus: eodémq; vento postridie (id erat *q* ad VII. Kalend. Decēbr.) hora quarta * Brundusium venimus: eodémque tempore simul nobiscum in oppidum introiit Terentia: quæ te facit plurimi. *r* Ad v Kal. Decemb. seruus Cn. Plancij Brundusij tandem aliquando mihi à te exspectatissimas literas reddidit, datas Idib. Nouemb. quæ me molestia valde leuarunt: vtinam omnino liberassent. Sed tamen Asclapo medicus *s* planè confirmat, propediem te valente fore. Nunc *t* equidem ego te hortor, vt omnem diligentiam adhibeas ad cōualescendum. Tuā prudentiam, temperantiam, amorem erga me noui. scio *v* te omnia facturum, vt nobiscum quā primùm scis. Sed tamen ita velim, vt ne quid properes. Symphoniam Lysonis velim vitasses: ne in quartam *x* hebdomadam incideres. Sed, quando pudori tuo maluisti obsequi,

h L. a. d. IIII.
i L. a. d. VIII. Id Nouembr.
k a. d. VII.
l L. a. d. V.
m L. XV.
n a. d. XII.
o L. ad Cassiopem stadia CXX. Vrs. Cassopen.
p L. ad a. d. IX.
q L. a. d. VII.
* L. Brundisium.
r L. A. d. V. Kalend.
s al. sanè.
t al. quidē.
v q v. c. omnia te fact.
x al. hebdomada.

quàm *y* valetudini, reliqua cura. Curio misi, vt medico honos haberetur: & tibi daret, quod opus esset: me, cui iussisset, curaturum. Equum & mulũ, * Brundusij tibi reliqui. Romæ vereor, ne ex Kal. Ian. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modicè. Reliquum est, *a* vt te hoc rogem, & à te petam, ne temerè nauiges. Solent nautæ festinare quæstus sui causa. Cautus sis, mi Tiro. Mare magnum, & difficile tibi restat. Si poteris, cum Mescinio. cautè is solet nauigare, si minùs, cũ honesto aliquo homine, cuius auctoritate nauicularis moueatur. In hoc omnem diligẽtiam si adhibueris, téque nobis incolumem *b* præstiteris, omnia à te habebo. Etiam, atque etiam, noster Tiro, Vale. Medico, Curio, Lysoni de te scripsi diligentissimè. Vale, salue.

y v.c. vali-tud.
* L. Brundisij.
a al. vt te rogem, & à te p.
b L. stiteris.

ARGVMENTVM.

Periculosum esse se itineri post morbum committere: eius operam in studiis exigere.

M. T. C. TIRONI, S. P. D. 10

EGO verò cupio te ad me venire: sed viam timeo grauissimè ægrotasti: inedia, & purgationibus, & vi ipsius morbi consumtus es. Graues solent offensiones esse *c* ex grauibus morbis, si qua culpa commissa est. Iam ad id biduum quod fueris in via, dum in Cumanũ *d* venis, accedent continuò ad reditum dies quinque. Ego in Formiano ad III Kal. esse volo. Ibi te vt firmum offendam, mi Tiro, effice. Literulæ meæ, siue nostræ, tui desiderio oblanguerunt. Hac tamen epistola, quam * Acastus attulit, oculos paulùm sustulerũt. *e* Pompeius erat apud me, cùm hęc scribebam. Hilarè, & libenter ei cupienti audire nostra, dixi sine te omnia mea muta esse. Tu Musis nostris para vt operas reddas. nostra ad diem dictam fient. Docui enim te, * fides ἔτυμον quod haberet. Fac planè vt valeas. nos *f* ad summũ. Vale. XIIII. Kal. Iã.

c q. v. c non habent hoc totum, ex grauibus morbis.
d L. veneris.
* de quo ep. 5.
e for. Pomponius.
* vide 1. Off. 5.63.
f al. adsumus.

ARGVMENTVM.

Valetudinem commendat. De suo ad vrbem aduentu.

De

De statu reip. De triumpho. De præfectura Campana. Lentulo & Marcello Coss.

M. T. ET C. TERENTIA, ET TVLLIA, QV. PATER, ET Q. F. TIRONI, S. P. D. II

ETSI opportunitatem operæ tuæ omnibus locis desidero: tamen non tam mea, quàm tua causa doleo, te non valere. Sed quando in quartanam conuersa vis est morbi (sic enim scribit Curius) spero, te, diligentia adhibita, etiam firmiorem fore. Modò fac, id quod humanitatis tuæ est, ne quid aliud cures hoc tempore, nisi vt quàm commodissimè conualescas Non ignoro, quantum ex desiderio labores: sed erunt omnia facilia, si valebis. festinare te nolo, ne nauseæ molestiam suscipias æger, & periculosè hyeme nauiges. Ego ad vrbem accessi pridie Nonas Ian obuiam mihi g sic proditũ est, vt nihil fieri h potuerit i honoratius. Sed incidi in ipsam flammã ciuilis discordiæ, vel potiùs belli: cui cùm cuperem mederi, &, vt arbitror, possem: cupiditates certorum hominum (nam ex vtraque parte sunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt. Omnino & ipse Cæsar amicus noster, minaceis ad senatum, & acerbas literas miserat: & erat adhuc impudens, qui exercitum, & prouinciam, inuito senatu, teneret: & Curio meus illum incitabat. Antonius quidẽ noster, & Q. Cassius, nulla vi expulsi, ad Cæsarem cũ Curione profecti erant posteà quàm senatus consulibus, prætoribus, tribunis pl. & nobis, † qui k pro cõsules sumus, negotiũ dederat, * *vt curaremus*, l *ne quid resp. detrimenti caperet.* numquam m maiori in periculo ciuitas fuit: numquam improbi ciues habuerunt paratiorem n ducem omninò. Ex hac quoque parte o diligentissimè bellum comparatur Id fit auctoritate, & studio Pompeij nostri, qui Cæsarem serò cœpit timere. Nobis inter has turbas, senatus tamen frequens flagitauit triumphum: sed Lentulus consul, quo maius suum beneficium faceret, simul atque ex-

g al. sic est proditum.
h q. v. c. posset hon.
i al. ornatiùs.
k al. pro coss. al. pro Cõsulibus. Vrs. pro Cõsulibus ad vrbem sumus.
* vide pro Deiotaro. Cæsar 1. de bello ciuili. Salust. in Catil.
l v. c. ne quid detrimenti resp.
m L. maiore.
n L. ducem. Omnino ex hac q.
o al. bellũ diligentissimè comparatur.

pedisset quæ essent necessaria de repu. dixit se relaturum. Nos agimus nihil cupidè: eóq; est nostra pluris auctoritas. Itabæ regiones descriptæ sunt, quā quisque partem tueretur. Nos Capuam* sumsimus. Hæc te scire volui. Tu etiam atque etiā cura, vt valeas, literásque ad me mittas, quotiescúq; habebis, cui des. Etiam atque etiam vale. D pridie idus Ian.

* Idem 7. Att. 11.
p L. nisi qui deus.
q q. v. c. aut casus.
r L. improbis, sed etiā his, q.
s L. occupasset.
* L. occupauisset.
* ad del. 4. ep. 7.
t L. Quo in casu simus, vides. Ferūtur omnino quidem condic.
* adde 6. ep. 6. Cæs. 1. de bello ciuili. Appian. Dio.
v al. Nouiano. Vrs. Cōsidio Nouiano.
x L. absente se, rationē hab. sui.
* Lex ad populum ferēda, per triū nundinarū spatiū promulgabatur, quò posset populus lege satis considerata, quid sentiret suffragiis ostedere.

ARGVMENTVM.

Deplorat statum reip. Exponit initia bellorum ciuilium: suam in Tironem beneuolentiam significat.

M. T. C. TIRONI, S. P. D. 12

QVO in discrimine versetur salus mea, & bonorum omnium, atque vniuersæ reip. ex eo scire potes, quòd domos nostras, & patriam ipsam vel diripiendam, vel inflammandam reliquimus. In eum locum res deducta est, vt, p nisi quis deus, q vel casus aliquis subuenerit, salui esse nequeamus. Equidem vt veni ad vrbem, non destiti omnia & sentire, & dicere, & facere, quę ad concordiā pertinerent: sed mirus inuaserat furor r non solū r improbos, sed etiam hos, qui boni habentur, vt pugnare cuperent, me clamante, nihil esse bello ciuili miserius. Itaque cùm Cæsar amentia quadam raperetur, & oblitus nominis, atque honorū suorum, Ariminū, Pisaurū, Anconā, s Arretiū* occupasset Vrbem* reliquimus: quā sapienter, aut quā fortiter nihil attinet disputare. t Quo quidē in casu simus, vides. Feruntur omnino condiciones ab illo, vt* Pompeius eat in Hispaniam: dilectus, qui sunt habiti, & præsidia nostra dimittantur: se vlteriorem Galliam Domitio, citeriorem Confidio v Noniano (his enim obtigerunt) traditurum: ad consulatus petitionem se venturum: neque iam velle, x absentis rationem haberi sui. se pręsentem *trinumdinum petiturum. Accepimus condiciones: sed ita vt remoueat præsidia ex his locis, quæ occupauit, vt sine metu de iis ipsis condicionibus.

Romæ senatus haberi possit. Id ille si fecerit, spes est pacis non honestæ. *y* leges enim imponuntur. sed quiduis est melius, quā sic esse, vt sumus. * Sin autem ille suis condicionibus stare noluerit, bellum paratum est: eiusmodi tamen, quod ille sustinere non possit, præsertim cùm à suis condicionibus ipse fugerit, tantummodo vt eum* intercludamus, ne ad vrbem possit accedere: quod sperabamus fieri posse. *z* Delectus enim magnos habebamus: putabamúsque illum metuere, si ad vrbem ire cœpisset, ne Gallias amitteret: quas ambas habet inimicissimas, præter Transpadanos: ex Hispaniáque sex legiones, & magna auxilia, Afcanio, & Petreio ducib⁹, habet à tergo. Videtur, si insaniet, posse opprimi, modò vt vrbe salua Maximam autem plagam accepit, quòd is, qui summam auctoritatem *a* in illius exercitu habebat, T. Labienus, *b* socius sceleris esse* noluit: reliquit illum, & nobiscum est: multique idem facturi esse dicuntur. Ego adhuc oræ maritimæ præsum à Formiis. Nullum maius negotium suscipere volui, quo plus apud illum meæ literæ, cohortationésque ad pacē valerent. Sin autem erit bellum, video me castris, & certis legionibus præfuturum. Habeo etiam illam molestiam, quòd Dolabella noster apud Cæsarem est. Hæc tibi nota esse volui: *c* quæ caue te perturbent, & impediant valetudinem tuam. Ego A. Varroni, quem tum amantissimum mei cognoui, tum etiam valde tui studiosum, diligētissimè te commendaui, vt & valetudinis tuæ rationem haberet, & nauigationis, & totum te susciperet, ac tueretur: quem omnia facturum confido. recepit enim, & mecum locutus est suauissimè. Tu quando eo tempore mecum esse non potuisti, *d* quo ego maximè operam, & fidelitatem desideraui tuā, caue festines, aut committas, vt aut æger, aut hyeme nauiges. Nunquam * ego serò te venisse putabo, si saluus veneris. Adhuc neminem videram, qui te postea vidisset, quàm M. Volusius, à quo

y L. leges impon.
* L. sin autē ille c. st. voluerit.
* L. includamus.
z L. Dilectus.
a L. in eius exerc. & ita v. c.
b L. socius eius sceleris esse n. & ita v. c.
* idem 13. Fa. epi. 14.
c q. v. c. quæ caue ne te pert.
d for. ī quo ego. tēpore max.
* vocem ego, non habet. L.

tuas literas accepi:quod non mirabar.neque enim meas puto ad te literas tanta hyeme perferri.Sed da operam,vt valea :&,si valebis,cùm rectè nauigari poterit, e tum nauiges. Cicero meus in Formiano erat:Terentia,& Tullia Romæ.Cura,vt valeas.IIII.Kalen.Febr.Capua.

e q.v.c.non habent, tũ.

ARGVMENTVM.

Valetudinem commendat.

M. T. C. TIRONI, S. P. D. 13

OMNIA à te data mihi putabo,si te valentem videro. Summa cura exspectabam aduentum Menandri,quem ad te miseram. Cura, si me diligis,vt valeas:&,cùm te bene confirmaris , ad nos venias.Vale.IIII.Idus April.

ARGVMENTVM.

Valetudinem iterum commendat.

M. T. C. TIRONI, S. P. D. 14

* ANDRICVS postridie ad me venit, quàm exspectaram. Itaque habui noctem f plenam timoribus,ac miseriis. Tuis literis nihilo sum factus certior,quomodo te haberes: sed tamen sum recreatus.Ego omni delectatione , literísque omnibus careo:quas antè,quàm te videro , attingere non possum. Medico mercedis quantùm poscet, promitti iubeto.id scripsi ad g Mummium.Audio, te animo angi , & medicum dicere ex eo te laborare.Si me diligis,excita ex somno tuas literas,humanitatémque, propter quam mihi es carissimus. nunc opus est te animo valere , vt corpore possis. Id cùm tua tum mea causa facias, à te peto. Acastum retine,quò commodiùs tibi ministretur.Cõserua te mihi , dies promissorum adest , quem etiam * repræsentabo, si adueneris. Etiam atque etiam vale.IIII.Idus Aprileis.hora III.

* Menandrus.al.Alexandrius. al. Mendricus.al.Mandricus.
f L.plenam timoris ac miserius , tuis literis. n Vict. plenam timoris ac miseriis tuis literis,&c.
g L. Vmmium. al. Namium. al. Numis. al. Muniũ. al.Vuliniũ. al.Maniũ.
* id est,manumittam te etiam ante promissã diem,si adueneris.

ARGVMENTVM.

Cohortatio ad valetudinem curandam.

M. T. C. TIRONI, S. P. D. 15

AEGY

AEGYPTA * ad me venit pridie Idus Aprileis. Is etsi mihi nuntiauit, te planè febri carere, & bellè habere: tamen, quòd negauit te potuisse ad me scribere, curam mihi attulit, & eo magis, quòd Hermia, quem eodem die venire oportuerat, non venerat. Incredibili sum sollicitudine de tua valetudine: qua si me liberaris, ego te omni cura liberabo. Plura scriberem, si iam putarem libenter te legere posse. Ingenium tuum, quod ego maximi facio, confer ad te mihi, tibíque conseruandum. Cura te etiam atque etiam diligenter. Vale. Scripta iam epistola, Hermia venit. Accepi tuam epistolam vacillantibus literulis: nec mirum, tã graui morbo. Ego ad te Ægyptam *h* misi, quòd nec inhumanus est, & te visus est mihi diligere, vt is tecum esset: & cum eo cocum, quo vterere. Iterum Vale.

* serui nomen.

h L. remisi.

ARGVMENTVM.

De Tirone manumisso gratias agit & gratulatur.

Q. C. M. CICERONI FRATRI, S. P. D. 16

DE Tirone, mi Marce, ita te, meúmque Ciceronem, & meam Tulliolam, tuúmque filium videam, vt mihi gratissimum fecisti, cùm eum indignum illa fortuna, nobis amicum, quàm seruum esse maluisti. Mihi crede, tuis, & illius literis perlectis, exsilui gaudio, & tibi & ago gratias, & gratulor. Si enim mihi Statij *i* fidelitas est: tantæ voluptati: quanti esse in isto hæc eadem bona debent, additis literis, sermonibus, humanitate, quæ sunt his ipsis commodis potiora? Amo te omnibus equidem *k* maximis de causis, verùm etiam propter hanc, vel quòd mihi sic, vt debuisti, nuntiasti. Te totum in literis vidi. Sabinis pueris & promisi omnia, & faciam. Vale.

i al. fidelitas, & frugalitas est tãt.

k L. maximis causis.

ARGVMENTVM.

Reprehendit, modestè tamen, Tironem, qui Latinè minus propriè dixerat, valetudini fideliter inseruire.

M. T. C. TIRONI, S. P. D. 17

VIDEO, quid agas. tuas quoque epistolas vis referam in volumina. Sed heus tu, qui κανὼν esse meorum scriptorum soles, vnde illud tam ἄκυρον, VALETVDINI FIDELITER INSERVIENDO? Vnde in istum locum, FIDELITER, venit? cui verbo domicilium est proprium in officio: migrationes in alienum, multæ. Nam & doctrina, & domus, & ars, & ager etiam, fidelis dici potest: vt sit, quomodo Theophrasto placet, verecunda tralatio. Sed hæc coram. Demetrius venit ad me: l quo quidem comitatu * ἀφωμίλησα: satis scis. Tu eum videlicet non potuisti videre. cras aderit. videbis igitur. Nam ego hinc perendie manè cogito. l Valetudo tua me valde sollicitat: m sed inserui, & fac omnia. tum te mecum esse, tum mihi cumulatissimè satisfacere n putato. Cuspio quòd operam dedisti, mihi gratum est. valde enim eius causa volo. Vale.

* Manu. ἐφωμιλήσας locus Victor. & Lamb. videtur corruptus. l v.c. Valitudo. m L. sed ei inserui. n al. putabo.

ARGVMENTVM.

Cùm epistolam suam Cicero post manumissum Tironem inscripsisset, hoc modo, M. TVLLIVS CICERO, M. TVLLIO TIRONI, *veritus inuidiam Tiro, non sic scribendum, sed vt ante manumissionem, monuit. Respondet Cicero se M. Tullio Tironi inscripturum, neque eo tantùm modo, sed & suo Tironi. Tironi melius esse factum gratulatur: eúmque rogat, vt valetudini indulgeat, & alia quoque breuiter attingit.*

TVLLIVS † TIRONI, S. P. D. 18

QVID igitur? non sic oportet? Equidem censeo sic, addendum etiam, suo. sed, si placet, inuidia vitetur: quam quidem ego sæpe contemsi. l Tibi o διαφόρησιν gaudeo profuisse si verò etiã Tusculanum, dij boni, p quanto mihi illud erit amabilius? Sed, si me amas, quod quidem aut facis, aut perbellè simulas, q quod tamen in modum procedit: sed, vt vt est, indulge valetudini tuæ: cui quidem tu adhuc, dum mihi deseruis, seruisti non satis. ea quid postulet, non ignoras: πέψιν, ἀκοπίαν, περίπατον σύμμετρον, r ἄ τέρψιν εὐλυσίαν

o v.c. αἰαφώνησιν. vel, διαφώνησιν. p q.v.c. quãto illud mihi erit. q L. quod tamen mirũ in modum procedit. r τερψιν.

κοιλίας. Fac bellus reuertare. non modo te, sed etiam Tusculanum nostrum plus amem. Parrhedrũ excita vt hortum ipse cõducat. Sic olitorem ipsũ commouebis. s Heluo nequissimus sestertia ducenta dabat nullo aprico horto, nullo emissario, nulla maceria, nulla casa. Iste nos tanta impensa derideat? calface hominem, vt ego t Othonem. Itaque abutor coronis. De * Crabra quid agatur etsi nũc quidem etiam nimium est aquæ, tamen velim scire. Horologium mittam, & libros, si erit sudũ. Sed tu nullósne tecum libellos? an pangis aliquid Sophocleum? fac opus appareat. A. Ligurius Cæsaris familiaris mortuus est, * bonus homo, & nobis amicus. Te quando exspectemus, fac vt sciam. Cura te diligenter. Vale.

s L. Salaco. al. Helico. al. Heruco. al. Filico. Vict. Helluo.
t L. Mothonem. al. Mutonem. al. Motonem.
*de Crabra aqua meminit idẽ Cicero 3. cont. Rul. 18.
* bellus alij.

ARGVMENTVM.

De literis. De Demetrio. De Aufidiano.

M. T. C. TIRONI, S. P. D. 19

EXSPECTO tuas literas de multis rebus: teipsũ multò magis. Demetrium redde nostrum, & aliud, si quid potes boni. De Aufidiano nomine nihil te hortor. scio tibi curæ esse: sed confice. Et, si ob eam rem moraris, accipio causam. v si te id nõ tenet, aduola. Literas tuas valde exspecto. Vale.

v q. v. c. si id te non tenet.

ARGVMENTVM.

De valetudine Tironis. De libris componendis. De Olitore. De reditu Tironis.

M. T. C. TIRONI, S. P. D. 20

SOLLICITAT ita viuam, me tua, mi Tiro, valetudo: sed confido, si diligentiam, quam instituisti, adhibueris, citò te firmum fore. Libros compone, x indicem cùm Metrodoro lubebit, quando eius arbitratu viuendum est. cum olitore, vt videtur. Tu potes Kalendis spectare gladiatores, postridie redire: & ita censeo. Verùm, vt videbitur. Cura te, si me amas, diligenter. Vale.

x L. videlicet cùm.

ARGVMENTVM.

De suo ad virtutem studio. De prædio à Tirone empto. Scripta vel Antonio & Dolabella Coss. vel saltem Fabio & Trebonio. Nam paulò ante Antonium & Dolabellam Consulem Athenas iuisse, ex multis Ciceronis epistolis constat.

C. FIL. TIRONI SVO DVLCISS. S. P. D. 21

CVM vehementer tabellarios exspectarem quotidie, aliquando venerunt post diem XL. & VI. quàm à vobis discesserant, quorum mihi fuit aduentus optatissimus. Nam cùm maximam cepissem lætitiam ex humanissimi, & carissimi patris epistola: tum verò iucundissimæ tuę literę cumulum mihi gaudij attulerunt. Itaque y me iam non pœnitebat, intercapedinem scribendi fecisse: sed potiùs lætabar. fructum enim magnum humanitatis tuæ capiebam ex silentio mearum literarum. Vehementer igitur gaudeo, te meam sine dubitatione accepisse excusationem. Gratos tibi, optatósque esse, qui de me rumores afferuntur, non dubito, mi dulcissime Tiro: præstabóque, & enitar, vt in dies magis, magísque hæc nascens de me duplicetur opinio: Quare quòd polliceris te buccinatorem fore existimationis meæ, firmo id, constantique animo facias licet. Tantum enim mihi dolorem, cruciatúmque attulerunt errata ætatis meæ, vt non solùm animus à factis, sed aures quoque à commemoratione abhorreant. Cuius te sollicitudinis, & doloris * participem fuisse, notũ, exploratúmque est mihi: nec id mirum. 1 z Nam cùm omnia mea causa velles mihi successa, tum etiam tua. socium enim te meorum commodorum semper esse volui. Quando igitur tum ex me doluisti, nunc vt duplicetur tuum ex me gaudium, præstabo. Cratippo me scito non vt discipulum, sed vt filium, esse coniunctissimum. nam a cùm audio illum libẽter, tum etiam b eius propriam

y q.v.c. me nõ iam pœnit,

* Lam. principem.

z L. nam cũ omnia mea causa velles: tum etiam t. (mihi successa) non agnoscit.

a Lamb. cũ & audio illi.

b q.v.c. propriam eius.

priam suauitatem vehementer amplector. Sū totos dies cum eo, noctísque sæpenumero partem. exoro enim, vt mecum quàm sæpissime cenet. Hac introducta consuetudine, sæpe inscientibus nobis,& cenantibus obrepit, sublatáque seueritate Philosophiæ, humanissimè nobiscum iocatur. Quare da operam, vt hunc talem,tam iucundum, tam excellentem virum, videas quàm primùm. Nam quid ego de * Brutio dicam? quem nullo tempore à me patior discedere: cuius cùm frugi, seueráque est vita, tum etiam iucundissima c coniunctio. non est enim seiunctus iocus à Philologia,& quotidiana συζητήσει. Huic ego locum in proximo conduxi &,vt possum, ex meis angustiis illius sustento tenuitatem. Præterea declamitare Græcè apud Cassium institui: Latinè autē apud d Bruttium exerceri volo. Vtor familiaribus,& quotidianis conuictoribus, quos secum Mitylenis Cratippus adduxit, hominibus & doctis, & illi probatissimis. Multùm etiam mecum est Epicrates, princeps Atheniensium,& * Leonides, & horum ceteri similes. τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς τάδε. De Gorgia autem quòd mihi scribis, erat quidem ille in quotidiana declamatione vtilis: sed omnia postposui, dummodò præceptis * patris parérem. διαρρήδην enim scripserat, vt eum dimitterem statim tergiuersari nolui, ne mea nimia σπουδὴ suspicionē ei aliquam importaret. Deinde illud etiam mihi succurrebat, graue esse, me de iudicio patris iudicare. Tuum tamen studium, & consilium, gratum, acceptúmque est mihi. Excusationem angustiarum tui temporis accipio. scio enim, quàm soleas esse occupatus. Emisse te prædium vehementer gaudeo: felicitérque tibi rem istam euenire cupio. Hoc loco me tibi gratulari, noli mirari. eodem enim ferè loco, tu quoque emisse te, fecisti me certiorem. e Habes vbi deponendæ tibi sint vrbanitates rusticus, Ro-

ma

* al. Bruto.

c L. conuictio. & ita v.c.

d L. Bruttum.

* 15. Attic. ep. 16.

* quo magistro fortè didicit Cicero filius, bibere binos congios simul. Plin. li. 14. c. vltimo.

e L. Habes: deponendæ tibi sunt vrb.

manus factus es. Cùm ego mihi nunc ante oculos tuum iucundissimum conspectum propono, videor videre ementem te rusticas res, cum villico loquentem, in *lacinia seruantem ex mensa secunda semina. Sed quod ad rem pertinet, me tum tibi defuisse, æquè, ac tu doleo. Sed noli dubitare, mi Tiro, quin te subleuaturus sim, si modò fortuna me: præsertim cùm sciam, communem nobis emtũ esse istum fundum. De mandatis, quod tibi curæ f fuit est mihi gratum. Sed peto à te vt, quàm celerrimè mihi librarius mittatur, maximè quidem Græcus: a multum enim mihi * eripitur operæ in exscribendis * hypomnematis. Tu velim in primis cures, vt valeas, vt vnà συμφολογεῖν possimus. g †Antherum tibi commendo. Vale.

* pars vestis extrema & laxior. Plau. in Mercatore pro sudariolo accipit. Sume, inquit, laciniam, atq. absterge sudorem tibi.
f L. fuerunt.
* L. deripitur.
* fortè Cratippi commentarij fuêre qui nominantur. 3. Officior.
g al. Anterum.

ARGVMENTVM.

Valetudinem commendat: reliquæ epistolæ partes de variis rebus agunt. Scripta est, Tirone iterum ægrotante cùm esset in vrbe Tiro, Cicero verò in agris, vt licet coniicere ex ipsa epistola.

TVLLIVS TIRONI, S. P. D. 22

SPERO ex tuis literis tibi melius esse: *h* cupio quidem certè. Cui quidem rei omni ratione cura vt inseruias & caue suspiceris, contra *i* volũtatem meam te facere, quòd non sis mecum. mecũ es, si te curas. Quare malo te valetudini tuæ seruire, quàm meis oculis, & auribus. Etsi enim & audio te, & video libenter: tamen hoc multò erit, si valebis, iucundius. Ego hîc cesso, quia ipse nihil scribo: lego autem libentissimè. Tu istic, si quid librarij mea manu non intelligent, monstrabis †Vna omnino interpositio difficilior est: quàm ne ipse quidem facilè legere soleo, * de quadrimo Catone. De triclinio, cura: vt facis. Tertia aderit, modò ne Publius rogatus sit. Demetrius iste nũquam omnino Phalereus fuit. sed nunc planè Bil-

h q. v. c. cupio certè.
i q. v. c. contra meã voluntatem.
* de Catone quatuor annos nato Cato cũ in domo M. Drusi auunculi Trib. pleb. esset, Latinis petentibus ciuitatem, & se præcipitẽ illum daturos ioco explicauit quem ille minantibus, quadrimus constantissimè negauit. Ita hunc locum Faërnus & Vrsinus: alij intelligunt librũ, conscripsit de laudibus Catonis Vticensis.

lienus

lienus est. Itaque te do vicarium. tu eum obseruabis. Etsi: Verumtamen de illis: nosti cetera. Sed tamen, si quem cum eo sermonem habueris, scribes ad me, vt mihi nascatur epistolæ argumentum, & vt tuas quàm longissimas literas legam. Cura, mi Tiro, vt valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

ARGVMENTVM.

Hortatur vt professionem faciat, scribitque sibi esse in animo Antonij amicitiam velle conseruare.

TVLLIVS TIRONI SVO, S. P. D. 23

TV verò cōfice* professionem, si potes. etsi hæc pecunia ex eo genere est, vt professione non egeat. Verumtamen Balbus ad me scripsit tam se* epiphora oppressum, vt loqui non possit. Antonius de lege quid egerit. liceat modò rusticari. Ad Bithynicum scripsi. De Seruilio tu videris, qui senectutem non contemnis. Etsi Atticus noster, quia quondam me commoueri * πανικοῖς intellexit, idem semper putat, nec videt, quibus præsidiis philosophiæ septus sim: & hercule, quòd timidus ipse est, θορυβοποιεῖ. Ego tamen Antonij inueteratam sine vlla offensione amicitiam retinere sanè volo: scribámque ad eum: sed non antè, quàm te videro: nec tamen te auoco à syngrapha. k Gras exspecto Leptam. *etenim ad cuius rutam pulegij mihi tui sermonis vtendum est*. Vale.

* id est, publicè denūcia omnia quæ possides.
* ἐπιφορὰ ex morbus est oculorum.
* πανικοὶ terrores sunt repentini, quorū causas Pani Deo tribuebat antiquitas.
k γ. ἴνα χελ. μης.

ARGVMENTVM.

De rebus domesticis & publicis. Scripta post Cæsaris obitum. Antonio & Dolabella Coss.

TVLLIVS TIRONI, S. P. D. 24

ETSI manè Harpalum miseram: tamen, cùm haberem, cui rectè darem literas, etsi noui nihil erat, iisdem de rebus volui ad te sæpius scribere: non quin confiderem diligentiæ tuæ: sed l rei me magnitudo mouebat. *Mihi prora, & puppis*, vt Græcorum prouerbium est, fuit à me tui dimittendi, vt rationes nostras explicares Ofilio: & Aurelio

l L. rei magnitudo me moueb. & ita v. c.

vti

vtique satis fiat. * A flamma, si non potes m omnem, partem aliquam velim extorqueas: in primisque vt expedita sit pensio Kalendis Ian. De * attributione, conficies. De repræsentatione, videbis. De domesticis rebus, hactenus. De publicis omnia mihi certa, quid Octauius, quid Antonius: quæ hominum opinio: quid futurum putes. Ego vix* teneor, quin n acurram. o† Sed scilicet literas tuas exspecto: & scito Balbum tum fuisse Aquini, cùm tibi est dictum, & postridie Hirtium. 2 Puto vtrumque * ad aquas Seinas. Quid egerint. Dolabellæ procuratores fac* vt admoneantur. appellabis etiam p Papiam. Vale.

ARGVMENTVM.

Literas à Tirone requirit.

CICERO FIL TIRONI, S. P. D. 25

ETsi iusta, & idonea vsus es excusatione intermissionis literarum tuarum, tamen id ne sæpius facias rogo. nam etsi q de reip. rumoribus, & nuntiis certior fio, & de sua in me voluntate semper ad me perscribit pater: tamen de quauis minima rescripta à te ad me epistola semper fuit gratissima. Quare cùm in primis tuas desiderem literas, noli committere, vt excusatione potiùs expleas officium scribendi, quàm assiduitate r literarum. Vale.

ARGVMENTVM.

Literas ab eodem Tirone etiam sine argumento petit.

Q. CICERO TIRONI SVO, S. P. D. 26

VErberavi te cogitationis tacito duntaxat conuicio, quòd fasciculus alter ad me iam sine tuis literis perlatus est. Non potes effugere huius culpæ s pœnam: te patrono Marcus est adhibendus: isque diu, & multis lucubrationibus cõmentata oratione, t * vide vt probare possit, te nõ peccasse. Planè te rogo sicut olim matrem nostram facere memini, quæ lagenas etiam inaneis obsignabat, ne dicerentur inanes aliquæ fuisse, quæ furtim essent exsiccatæ: sic tu etiam si, quod

scri-

al. à Flamma scilicet debitore.
m L. omne & ita q.v.c.
* de assignatione, quá Ciceroni Dolabella, diuortio facto cũ Tulliola eius filia, debebat
* al. vix teneo, sc. me.
n al. occurram.
o L. Sed literas t. fort. Sed st. lit.
* Turneb. ad aquas Emas quid egerint. Manut. aquas Scienas. L. aquas Xenas. Victo. aquas, sed quod egerint.
* al. admoneamur.
p al. Puppium.
q L. de rep.
r q.v.c. epistolarum.
s q.v.c. pœnam. tibi patronus Marcus est adh.
* al. vereor.

scribas, non habeb s, scribito tamen ne furtũ cessationis quæsiuisse v dearis. Valde enim mihi sẽper & vera, & dulcia tuis epistolis nunciantur. Ama nos, & vale.

ARGVMENTVM.

Inuehitur in Hirtium & C. Pansam Cõsules, designatos. Beneuolentiam suam in Tironem significat.

Q. C. TIRONI SVO, S. P. D. 27

MIRIFICAM mihi verberationem cessation s ep stola dedisti. Nam, quæ parciùs frater perscripserat, verecund a videlicet, & properatione, ea tu sine assentatione, vt erant, ad me scripsisti, & maximè de consulibus designatis: quos ego penitus noui libidinum & languoris effæminatissimi animi plenos: qui nisi à gubernaculis recesserint, maximum ab vniuerso naufragio periculum est. Incredibile est, quæ ego illos scio oppositis Gallorum castris in æstiuis fecisse: quos ille latro, nisi aliquid firmius fuerit, societate vitiorũ deliniet. Res est aut tribunitii, aut priu tis consiliis munienda Nam isti duo vix sunt dig i, quibus alteri † Cesenam, alteri * Cossutianarum tabernarum fundamenta credas. Te, vt d xi, fero oculis. Ego vos v ad III. Kal. videbo, tuósq; oculos, etiã si te veniens in medio foro videro: x dissuauiabor. Me ama. Vale.

† L. Cæsenã, vet. man. quibus Sutianarum. al. man. Cẽsenã vnus. Vrsi. Cunsanarum. alter, Cossutinarum.
* al. Cossutinarum. al. Consuntinarum. al. Consutianarum. al. Sutianarum.
v L. a. d. IIII.
x v. c. dissauiabor.

DIO

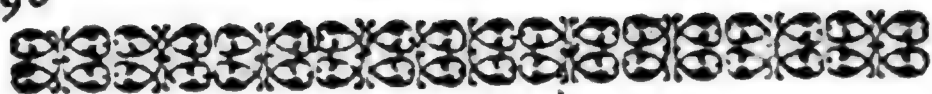

DIONYSII LAMBINI MONSVROLIENSIS EMENDATIONUM rationes in libros Epistolarum M. T. Ciceronis ad Familiareis.

***

IN EPISTOLAM PRIMAM LIBRI PRIMI.

1 nisi perfecta re de me) *Sic distinguendum, non vt vulgò*, nisi perfecta re, de me non conquiesti. *Sic enim loquitur lib.6. epist. ad Ampium Balbum*, neq; vllo modo diuulgandum de re iam esse perfectû.

2 per eosdem creditores.) *Quidam libri manuscripti habent*, per eosdem competitores: *quod nõ placet.*

3 nec admonitionibus reliquit locum.) *Legendum puto*, nec monitionibus. *Nam suprà non dixit admonere, sed monere. Admonere certè videtur idem ferè valere quod ὑπομιμνήσκειν: quod est in memoriam redigere: Monere autem aliud est: verumtamẽ nihil muto.*

4 nam animaduertebatur.) *Sic esse legendum, etiãsi libri veteres reclamarent (non, vt vulgò*, nam aduertebatur) *facilè iudicabunt, qui aureis tritas habent Ciceronis lectione.*

IN EPIST. II.

1 cui quidem rei iam obsisti non poterat.] *Secutus sum libros manuscr. nisi quod ex* quæ, *feci* quidem.

2 intendere cœpit.] *Libri veteres ferè omnes habẽt*, intendere cœpit *quod quamobrem reiiciam, causam non video Vulgati autem partim* contendere, *partim* intercedere. *Omnino* contendere *malim, quàm* intercedere, *atque adeò, quàm* intendere:

3 nam ei Bibuli sententiam.) *Idem valet* ei *quod* ij, *sic autem habent tres libri veteres Mẽmiani*,

& Clericanus pauló post, vocem primus, *quæ est antè* honestissimus, *in libris vulgatis, eorundem librorum veterum auctoritatem secuti sustulimus.*

4 & vt quā rectissimè agantur, omni mea cura, *&c.*) *Hîc discrepant inter se libri manuscripti, & hi à vulgatis. Nam quidam manuscripti sic habent*, agantur omnia mea cura, *&c. quam scripturam non improbo. quidam sic*, & vt quàm rectissimè agatur omni mea, *&c. alij sic vt edidimus.*

IN EPIST. III.

In quibusdam libris manuscript. hæc epistola cum superiore cohæret: in aliis seorsum posita est, & tertia est, vt ordine, ita & numero, epistola. Quin etiam ab illo loco superioris epistolæ, Hæc scripsi ad XVI. kalendas Febr. *noua epistola initium ducitur: ita vt ab illis verbis, vsque ad*, gratia prouidebo, *tertia numeretur epistola: &*, Aulo Trebonio, *&c. sit quarta.*

1 gratiosissimus in prouincia fuit.) *Sic reposui, codicem vnum manuscr. secutus: atque ita sine dubio legendum, etiā si nulli codices hanc lectionem confirmarent. Nam ceteri omnes habent*, gratissimus.

IN EPIST. IIII.

1 Vnúmque certamen esse relictum, sententia Volcatij) *Legendum fortasse est*, cum sentētia Volcatij, *&c. sic enim loquuntur Latini*, Mihi cum illo certamen est relictum: seu reliquum, aliis superatis. *Contrà nemo sic loquitur*, Tu mihi es certamen.

2 magna inuidia) *Coniunctionem* quæ, *quæ erat in li. vulg. sustuli, fretus veteribus codicibus.*

3 aliò transferebant) *Sic habent omnes ferè manuscri.*

IN EPIST. V.

1 ne aut eripiatur à nobis,) *&c. Videtur legendum*, ne aut eripiatur nobis, aut deferatur, *deleto hoc toto*, regia causa, *quod facilè subintelligitur ex iis quæ antecedunt. Non celabo autem lectorem, me hic in libris manuscr. tribus scriptum reperisse*, excipiatur, *pro* eripiatur. *vnde ecquid boni elici possit, videbit lector eruditus.*

2 neque fide maiore.) *Libri scripti nonnulli habent*, neque fide maiorem: *quos non sequor: alij*, neque fide

meliore, *esse legendum. Paulò antè duæ illæ voces,* causa regia, *superuacanea videtur, vt diximus, quæ tamen reperiuntur in libris manuscr.*

omnium magno silentio:) *omnes fermè libri manus. habent,* nimium magno silentio: *ego tamen vulgatam lectionem magis probo.*

IN EPIST. VI.

1 quem in tuis rebus capio, max. scil.) *Liber vnus manuscript. habet,* quem in tuis rebus capio scilicet maximè consol. spes, *&c. ordine verborum mea sententia, meliore. Quidam amicus meus, vir doctus & acutus, existimat, hoc totum,* quem in tuis rebus capio scil. *esse natum ex annotatione, neque esse Ciceronis.*

2 quæ debilitat cogitationes & inimicorum, & pr.) *Sic habent omnes, quos vidi, libri manuscr. quos sequor, quanquam vulgatam lectionem non damno:* qua debilitantur cogitationes, *&c.*

IN EPIST. VII.

1 & animo in te singulari. *Nulli veteres libri habent* in te, *quæ tamen mihi necessaria videntur.*

2 cuius propè in conspectu.) *Multos abhinc annos Memmius coniecerat sic esse legendum, eiusq; coniecturam probaueramus, quod multò fecimus impensiùs, posteaquam eã omnium veterum librorũ auctoritate vidimus confirmatã.*

3 qui per prouinciam tuam, atque imperij tui prouincias pecunias ei cred.) *Secutus sum codices manusc. in quibus ita scriptum est, quemadmodum edendum curauimus. Neque verò est quod cuiquam hæc scriptura absurda videatur. Nam aliquando plures prouinciæ vni attribuebantur, quemadmodum prouinciæ Ciliciæ tres διοικήσεις Asiaticæ erant attributæ. Sic igitur Aegypto prouinciæ aliæ, prouinciæ erant attributa fortasse Cilicia & Cyprus. Cui rei argumento sunt verba illa, suprà, hac eadem epist.* qui Ciliciam Cyprúmque teneas, *&c. Iam quin vulgata sit corrupta, nemini erudito dubium est, quæ talis est,* qui per prouinciam imperij tui, *&c.*

4 quàm demtũ de fortuna. *Sic emendaueram decem abhinc annos in meo codice: cuius mei iudicij tuli fructũ, cum ita scriptum esse in omnibus libris manuscr. comperi.*

dem-

demtum *autem, id est detractum, quod opponitur illi,* additum. *Aliud porrò est, Adimere, aliud, Demere. Adimitur enim propriè totum: Demitur pars de toto.*

5 in omni reliqua tua vita.) *Libri nostri veteres non habent* tua, *post* reliqua. *Quare delendum censeo.*

IN EPIST. VIII.

1 vt me dignitas, vtilitásque cogit.) *P. Victorius ex suo cod. manuscr. edendum curauit,* vt me pietas vtilitásque cogit. *Quam scripturam confirmant Memmiani, in quibus est,* dietas: *d, enim est p, inuersum. In alium librum item scriptum manu incidi, in quo scriptum est,* & vt commoditas vtilitásque me cogit.

2 si quidem homines.) *Sic habent nonnulli libri, & manuscr. & vulgati: alij,* si quidam, *quod minus probo.*

3 culpa eorum qui à senatu, &c.) *Catonem significat: qui publicanis, questu, in senatu, se cupiditate prolapsos, nimis magno publica conduxisse, vt locatio induceretur, postularant: aduersatus est, & ita equites à senatu alienauit, & concordiam ordinum à Cicerone in consulatu constitutam, opinione falsus, dissoluit. Qua de re plura epistolarum ad Attic. lib. 1.*

4 nostrum studium extabit.) *Libri duo Memm. habent,* nostrum studium excitabunt. *Ego nihil muto.*

IN EPIST. IX.

1 vberiores & præstantiores præsens.) *Sic habent, omnes codices Memmiani: præter vnum, in quo est,* & præsentiores, *quo modo P. Vict. in suo manus. scriptũ reperit.*

2 ac singularia studia deb.) *Vocem, studia, quam negant quidã in codi. antiq. reperiri, nos in nostris reperimus.*

3 vt integram mihi de causa Camp. ad s. red. rem seruarem.) *Sic hunc locum restitui, leui immutatione facta: nempe ex* integrũ *feci* integrã: *ex* reseruarem *autẽ,* rem seruarem. *Sic enim loquitur Brutus libro x i* totãque vobis integrã seruaui. *al.* reseruaui. *Quidam tamẽ ita hîc legendũ censent,* vt integrũ me de causa Cãp. ad s. r. seruarem. *quibuscum non pugnabo. Sic enim loquitur libr. 7. epist. ad Attic.* Quod me amicissimè

meliore, *esse legendum. Paulò antè duæ illæ voces*, causa regia, *superuacanea videtur, vt diximus, quæ tamen reperiuntur in libris manuscr.*

omnium magno silentio:) *omnes fermè libri manus. habent*, nimium magno silentio: *ego tamen vulgatam lectionem magis probo.*

IN EPIST. VI.

1 quem in tuis rebus capio, max. scil.) *Liber vnus manuscript. habet*, quem in tuis rebus capio scilicet maximè consol. spes, *&c. ordine verborum mea sententia, meliore. Quidam amicus meus, vir doctus & acutus, existimat, hoc totum*, quem in tuis rebus capio scil. *esse natum ex annotatione, neque esse Ciceronis.*

2 quæ debilitat cogitationes & inimicorum, & pr.) *Sic habent omnes, quos vidi, libri manuscr. quos sequor, quanquam vulgatam lectionem non damno*: qua debilitantur cogitationes, *&c.*

IN EPIST. VII.

1 & animo in te singulari. *Nulli veteres libri habent* in te, *quæ tamen mihi necessaria videntur.*

2 cuius propè in conspectu.) *Multos abhinc annos Memmius coniecerat sic esse legendum, eiusq; coniecturam probaueramus, quod multò fecimus impensiùs, posteaquam eã omnium veterum librorũ auctoritate vidimus confirmatã.*

3 qui per prouinciam tuam, atque imperij tui prouincias pecunias ei cred.) *Secutus sum codices manusc. in quibus ita scriptum est, quemadmodum edendum curauimus. Neque verò est quod cuiquam hæc scriptura absurda videatur. Nam aliquando plures prouinciæ vni attribuebantur. quemadmodum prouinciæ Ciliciæ tres διοικήσεις Asiaticæ erant attributæ. Sic igitur Aegypto prouinciæ aliæ, prouinciæ erant attributa fortasse Cilicia & Cyprus. Cui rei argumento sunt verba illa, suprà, hac eadem epist.* qui Ciliciam Cyprúmque teneas, *&c. Iam quin vulgata sit corrupta, nemini erudito dubium est, quæ talis est*, qui per prouinciam imperij tui, *&c.*

4 quàm demũ de fortuna. *Sic emendaueram decem abhinc annos in meo codice: cuius mei iudicij tuli fructũ, cum ita scriptum esse in omnibus libris manuscr. comperi.*

dem-

demtum *autem, id est detractum, quod opponitur illi,* additum. *Aliud porrò est, Adimere, aliud, Demere. Adimitur enim propriè totum: Demitur pars de toto.*

5 in omni reliqua tua vita.) *Libri nostri veteres non habent* tua, *post* reliqua. *Quare delendum censeo.*

IN EPIST. VIII.

1 vt me dignitas, vtilitásque cogit.) *P. Victorius ex suo cod. manuscr. edendum curauit,* vt me pietas vtilitásque cogit. *Quam scripturam confirmant Memmiani, in quibus est,* dietas: *d, enim est p, inuersum. In alium librum item scriptum manu incidi, in quo scriptum est,* & vt commoditas vtilitásque me cogit.

2 si quidem homines.) *Sic habent nonnulli libri, & manuscr. & vulgati: alii,* si quidam, *quod minus probo.*

3 culpa eorum qui à senatu, &c.) *Catonem significat: qui publicanis, questu, in senatu, se cupiditate prolapsos, nimis magno publica conduxisse, vt locatio induceretur, postularant: aduersatus est, & ita equites à senatu alienauit, & concordiam ordinum à Cicerone in consulatu constitutam, opinione falsus, dissoluit. Qua de re plura epistolarum ad Attic. lib. 1.*

4 nostrum studium extabit.) *Libri duo Memm. habent,* nostrum studium excitabunt. *Ego nihil muto.*

IN EPIST. IX.

1 vberiores & præstantiores præsens.) *Sic habent, omnes codices Memmiani: præter vnum, in quo est,* & præsentiores, *quo modo P. Vict. in suo manus. scriptū reperit.*

2 ac singularia studia deb.) *Vocem, studia, quam negant quidā in codi. antiq. reperiri, nos in nostris reperimus.*

3 vt integram mihi de causa Camp. ad s. red. rem seruarem.) *Sic hunc locum restitui, leui immutatione facta: nempe ex* integrū *feci* integrā: *ex* reseruarem *autē,* rem seruarem. *Sic enim loquitur Brutus libro* x i. totāque vobis integrā seruaui. *al.* reseruaui. *Quidam tamē ita hîc legendū censent,* vt integrū me de causa Cāp. ad s. r. seruarem. *quibuscum non pugnabo. Sic enim loquitur libr. 7. epist. ad Attic.* Quod me amicissimè

admones, vt me integrũ, quoad possim seruem, gratum est. *Porrò vulgata lectio,* vt integrũ, mihi de causa Camp. ad suum red. reseruarem(*à qua non discrepant nonnulli libri veteres) ferri non potest.*

4 non dicam quid acciderit.] *Sic habent omnes libri: sed legendum videtur,* non dicam per quos acciderit. *vel,* quî acciderit. *Suprà autem, ibi,* singularis bonorum omnium consensio, *nostri quoque libri veteres ferè omnes habent* consensus, *pro* consensio, *vt Victorius testatur se in suo antiquiss. reperisse: nos tamen* consensio, *retinuimus: quod & Manutius magis probat, & in aliis veteribus comparere affirmat.*

5 tantùm dicam breui, &c.] *Legendum videtur* breuiter. *Nam cùm dicimus* breui *ferè subintelligitur, tempore, Charisius tamen notat, dictum esse à M. Tullio* breui, *pro* breuiter, *lib. 1. de Oratore ad Q. Fr.* ac ne plura, quæ sunt innumerabilia consecter, comprehendam breui. *Vbi tamen quidam legunt* breuiter *veruntamen nihil vtrobique muto & subintelligo,* sermone.

6 qui meos ciueis & à me conseruatos.) *Sic habent omnes Codices Memmiani, & item Clericanus, & ita edendum curauit P. Victorius: neque verò est quod cuiquã durum videatur hoc loquendi genus,* nostrum consilium, qui noluerim : *nam* nostrum *positum pro* meum : *in Meum autem inest,* Ego.

7 si iis pro me stante pugn. lic.) *Nostri libri veteres non habent præpositionem* pro, *& verò videtur abesse posse, quamquam non sum ausus tollere: videri enim possit non inanis, & non est inconcinna antithesis, Pro stante pugnare. Afflictum excitare.*

8 Recreati enim cùm essent boni viri, &c (*Cùm reperissem in nostris libris omnibus manuscr.* Recreati boni viri, &c. excitati, &c. *in casu recto, non, vt in vulgatis*, Recreatis enim bonis viris, &c. & excitatis, &c. (*quæ lectio, propter tot casus ablatiuos concurrenteis duriuscula est) his duabus vocibus additis, siue suppletis potiùs (quippe quas à scriptore librario prætermissas esse verisimile est)* cùm essent, *sic hunc locum restitui,* Recreati enim cùm essent boni viri, &c.

primùm

9 primùm ille fur. *&c.) Secutus olim fueram Petri Victorij coniecturam,* illa furia muliebr. rel. *antiqua scriptura reiecta,* illa furta muliebr. *&c. cũ propterea quod historiæ repugnat, tum propter locutionis ac sermonis nouitatem, siue potius insolentiam, & solœcismum:* illa furta, qui, *&c. Postea etiam Petri Victorij coniecturam improbaui, cùm propter alias causas, tum maximè propterea quia Clodius non idcirco potest dici furia religionum fuisse, quòd muliebri vestitu sumto, domum Cæsaris, in qua sacrificium à mulieribus pro populo fiebat, noctu introierit. nam per furiam religionum intelligeremus potiùs vexatorem, & vt ita dicam, insectatorem. nunc autem non significat hoc M. Tullius, neque hoc sentit: sed hoc potiùs Clodiũ, qui muliebribus religionibus furtim interfuerit, vel qui domi Cæsaris, in qua Bonæ Deæ sacra à mulieribus fiebãt (ad quæ sacra non licebat viris adire) cum veste muliebri deprehensus fuerit: hunc Clodium, inquam à Milone de vi postulatum, à iudicibus fuisse absolutum. Quare legendũ prorsus arbitror,* ille fur muliebrium religionum, *&c. quo modo etiam in vno libro typis impresso reperi.*

10 egregia animi alacritate afuerit. *) Sic edidit P. Victorius: sic habent codices Memmiani & item Clericanus. Paulò pòst vbi vulgati habent,* redire curarit, *illi habent* curaret. *Et paulò pòst, non habent vocem* animo *: sed hoc tantum,* fractum fuisse: in quo, *&c.*

11 cunctis ordinibus hominibúsque incumbentibus.) *Libri manuscr. non habent copulam post* hominibus *: cetera cum vulgatis consentiunt: vnde ego legendum puto,* cunctis ordinibus, diis, hominibus, incumbentibus.

12 tum eum nec persuadendo, *&c.) Sic hunc hunc locum emendandum esse arbitror, leui immutatione facta. Alij autem sic,* cùm eum non persuadendo, sed cogẽdo, *&c. Alij hunc locum non tangentes, neque quidquam in eo mutantes legunt paulò pòst,* quem persuaderi, *pro,* cùm persuaderi.

13 & laudabuntur iidem.) *Hemistichium carminis Heroici: quod cùm sit in prosa oratione vitiosum, suspectus hic locus est, aut certè notandus.*

14 dixi me facere quiddam, quod in Eun.) *legendum*

fortasse est, me facere idem, quod, *&c.*

15 Tu par pari referto.) *Sic est legendum, non, vt vulgò, par pro pari, &c. Nã primùm libri nulli veteres, quos quidem viderim, habent* pro: *deinde nonnulli sic habent, vt nos edidimus: postremò Latini sermonis lex postulat vt ita legatur*, par pari referto.

16 residuum tamen, insciente me fuisset, *&c.*] *Pleriq; libri veteres, quibus vsi sumus, habent*, residuum tamen insciente me fugisset, *&c. de qua scriptura indicet lector eruditus.*

17 non temporum solùm rationem meorum.) *Tres è nostris libris veteribus, habent, mendosè illud quidem, sed tamen habent*, rationem eorum, *pro* rationem meorũ. *quod eo consilio notaui, vt id repeteret memoria lector quod non semel admonui, librarios illos scriptores sæpe, cùm vox sequens ab eadem litera initium caperet, in qua superior proximè antecedens desineret, alteram ex iis literis præterire consueuisse.*

18 Quod rogas, *&c.*) *In quibusdam libris & manuscr. & vulg. ab hoc loco ducitur initium nouæ epistolæ; sed minus rectè. nam appendix est superioris tantùm.*

19 neque ita multæ vt pertimescas.) *Sic habent omnes codices Memm. sed P. Victorius edẽdum curauit*, ne pertimescas.

20 treis libros in disputatióne ac dialogo de oratore.] *Hoc totum*, in disputatione ac dialogo *alienum videtur & subdititium.*

21 dignitatem, liberalitatem.) *Sic habent codices Memmiani, nisi quòd in vno cùm scriptum sit*, libertatem, *adiectæ sunt eadem manu supra tres hæ literæ* ali. *quæ adiectio significat scriptorem voluisse legi* liberalitatem. *Omnino ego malo* liberalitatem, *cùm propter alias causas, tum quia paulò post dicit, non posse Lentulum sine suspicione cupiditatis prouinciam retinere, quod & Manutius notauit.*

22 felicitate quidem vellem, *&c.*] *vel ex hoc loco nos sæpe cùm in aliis rebus, tum in his literis mutare sentẽtiã, nobisq; aliud aliàs videri, intelligere licet. Nam cùm olim sic legendum existimassem, quomodo & Manutio visum est, & habent omnes ferè recentiores editiones*, facilitate

autem, quod vellem consequi potuisse *&c. ad hunc ipsum locum, hæc olim adscripseram: Sic puto legendū: & ita habent codices Memmiani, & vulgati. P. autem Victorius edidit,* felicitate quidem: *quē modò habent alij nostri codices veteres. Cuius scripturæ quamuis rationem videam (significat enim fortunæ beneficio Lentulum consequi potuisse, vt ne publicanos offenderet, idq; se optare) tamen hanc receptam facillimè tueri possum: vt dicamus, facilitatem significare æquitatem quandam, & lenitatem, & iuris remißionem, iuri summo contrariam: sententiā non acrem, neque seueram, neque omni ex parte cū summo iure consentaneam: quemadmodum vsurpauit Philip. lip. ix. sub extremum* Itaque quæ proficiscebantur à legibus, & à iure ciuili semper ad facilitatem, æquitatémque referebat. *Malim tamen hîc legi,* Facilitate tamen, *&c. Hæc igitur olim ad hæc verba annotaram, cùm mihi ita legendum videretur: nunc autem, sententia mutatæ hanc inprimis rationem affero, quod æquitas & facilitas idem ferè hoc loco significant. Cùm igitur paulò antè æquitatis nomen posuerit, qua Lentulum fatetur in causa publicanorum vsum esse, qua tamen publicanorū voluntatem offenderit: non potuit eadem re consequi Lentulus ne publicanos offenderet. Debet ergo hic aliud nomen esse, quàm æquitas, siue facilitas. At nullum aliud esse potest nisi felicitas. Legendum igitur, vt edidi,* felicitate quidem vellem consequi pot. *vel quod malim,* felicitate tamen vellem consequi potuiss.

IN EPIST. I. LIB. II.

1 quodque in omnib. reb. *&c.) Hæc interpunctio mihi videtur recta: quamuis aliter sentiat Manutius: à quo peto vt bona eius venia ab eo dissentire liceat.*

2 sic ad nos confirmatus reuertare.) *Legendum fortasse est,* conformatus.

IN EP. IIII.

1 quarum laudum gloriam adamaris.) *Sic edidit P. Victorius: sic habēt codices Mēmiani. vulgati autē plerique quibuscum consentiunt tamen nonnulli veteres,* adauraris.

IN EPIST. IX.

1 Ego voluptatem animi nimiam.) *Versus Trabeæ,* Ego voluptatem animi nimiam, summum errorem

esse puto. *Errat autẽ Riuius, qui ex nescio quo vetere codice sic legendum censet*, Ego voluptatem hominũ nimiã: *quamuis me quoque in vno codice Mẽmiano ita scriptum reperisse non negem:* hominum *inquam, pro* animi. *Errant æquè qui vel* homini, *vel* habui, *legunt.*

IN EPIST. XI.

1 scripsi enim hæc ipsis Megalesiis. *Sic reposui, libris omnibus repugnantibus atque inuitis, sola ratione & veritate fretus. Nam Megalenses & Megalensia & Megalensibus, neque Græcè, neque Latinè dici potest.*

IN EPIST. XII.

1 Ita molestè Quinquatrus.) *Nihil muto: veruntamen non pigebit me lectorem admonere, ex Charisio libro 1. Instit. Gramm. licere cognoscere, etiam Quinquatres dici à Latinis genere masculino. Sic enim ille Quinquatres. παναθηναῖα, sentes, &c. Quin ego ita in vno libro manuscr. ex nostris reperi.*

IN EPIST. XIII.

1 quoniam κωμικὸς μάρτυς, vt opinor, accedit Phania] *Secutus sum codices quosdam vulgatos: in his, Lugdunenseis. Nam omnes manuscri. quos quidem viderim, habent* accidit, *præter vnum in quo scriptum est,* occidit: *& suprà scriptum, id est, mortuus est: sed ita vt facilè appareat ex a vocali factum esse o, recentiore manu. Erat autem hic Phania Appij libertus, vt intelligere licet ex ep. 1. & 5. lib. 3. Ita* κωμικὸς *lego, non* οἰκικὸς, *neque* οἴκοθεν.

2 Quid ais? Cæsarem nunc defendit Curio?] *Secutus sum libros vulgatos, & historiæ rationem. Nam ex libro octauo Epist. licet intelligere Curionem defendisse Cæsarẽ, & iis acriter restitisse qui Cæsarem ex prouincia retrahere conarentur. Hæc eò scripsi, quòd quidam secuti nonnullos codices manuscriptos mendosos legunt.*

IM EPIST. XV.

1 Cæsari honestissimè cupio.] *Quidam libri habent,* Cæsarem honestum esse cupio, *quæ scriptura non est reiicienda: sed,* Cæsari honestissimè cupio *(quæ similiter in nonnullis reperitur) magis probo. Mendosè autem operæ olim fecerunt* honestissimè esse cupio, *cùm in exemplo esset,* honestissimè cupio, *sine verbo* esse.

2 neque erat superiore honore vsus.] *Sic habent omnes libri veteres, quos quidem viderim : nisi quod in nonnullis legitur* vllus *vnde coniicere quis possit. legendum esse*, neque erat superior honore vllus: *&c. quo modo locutus est ep. 18 eiusdem libri.* Habes enim neminem honoris gradu superiorem.

3 omneis Cassios.) *quidam legunt* , iuuenes Cassios.

IN EPIST. XVI.

1 eo si onere carerem.] *duo libri Memm. habent* , eo si honore carerem. *Voluit scilicet scriptor librarius* , *aut certè debuit, scribere* honere. *quo modo saepe scriptum reperitur hoc nomen in libris manuscr.*

2 Quod autem in maritimis sum facillimè, moueo.) *Codices tres Memm. habent.* Quod autem in mare sum, submoueo, facillimè nonn. susp. *&c. Victorius edidit*, Quòd autem in mar. sum facillimè, moueo nonnullis susp. *&c. in quo mutata duntaxat distinctio est, detracta syllaba* sub, *quae mea sententia inanis est* , *nisi fortè pro* submoueo, *legendum est*, commoueo.

3 nonne omnia potiùs, cur in sent.) *Sic legendum*, cur in sent. perm. *non, vt vulgò*, vt in sent. permanere *quamuis omnes libri reclament. sic enim loquimur. Omnia acciderunt cur hoc vel illud facerem. Et suprà proximè sic loquitur.* quid ergo accidit, cur consil. mut.

4 Satis amplum patrimonium relinquam, memoriã nominis mei.) *Omnes ferè libri manuscr. habent*, in memoriam. *Vnde fortasse P. Victorius edidit*, in memoria. *ego nihil muto.*

5 hac tamen oblectabar specula.) *Sic habent codices Memm. & rectè: quamuis aliter ediderit P. Victorius, nẽpe*, hoc tantùm, *&c.*

6 quas libertate sua contraxerat.) *Sic legendum censent viri docti, reiecta vulgata lectione*, liberalitate : *referentes hoc ad accusationem Appij, qua Dolabella, eius accusator, Pompeium, Brutum, Lentulum, offenderat, quibus assentior: Et verò sic habet codex vnus manuscr. longè omnium optimus.*

7 Te tamen oramus.) *Codex vnus Memm. habet* , te tantùm oramus, *quae scriptura non est respuenda.*

IN EPIST. XVII.

1 nec tum erant confectæ.) *Omnes libri veteres habẽt*, nec tamen erant confectæ: *atque ita edidit P. Victorius. Porrò non celabo lectorem, principium huius epistolæ mihi non videri integrum: nam cùm infrà aliquot post versibus dicat se vni epistolæ respondisse, venire ad alteram, videtur esse legendum*, Binas literas, *seu* Literas binas.

IN EPIST. XIX.

1 ornamenta in te proficiscentur.) *Omnes libri manuscr. & Memm. & alij nostri habent*, ad te proficiscentur: *nihil muto tamen. Nam sic locutus est*, 1. *libr*. 3. Intelligo omnia, quæ à me profecta sunt in te, tibi accidisse gratissima. *Præterea nulli habent* elaborabo, *nec vllum aliud verbum in eius locum, vnde suspicor legendum* quæque *pro* quæcumque. *Nam sublato verbo* elaborabo *ferri non potest* quæcumque.

IN EPIST. I. LIB. III.

1 verùm etiam, quod iuuet, curiosus] *Sic habent omnes ferè libri manuscr. atque hanc scripturam pluribus verbis confirmat P. Victorius. vulgati autem, & pauci veteres*, quod vidi.

IN EPIST. III.

1 ea pro nostra constantissima voluntate.) *Codices Memm. habent*, consociatissima, *& ita P. Victorius edidit: nos nihil mutauimus: neque tamen antiquam scripturam damnamus*.

IN EPIST. IIII.

1 duos enim duarum ætatum.) *P. Victorius ex Florẽtino cod. edendum curauit*, duo enim, *quod probo. sic enim sæpe veteres loquebantur. Nostri nihil à vulgatis discrepant*.

EPIST. V.

1 restituerésque & præparares.) *Legendum fortasse est*, & reparares, *&c*.

IN EPIST. VI.

1 quas quidem ex tuis intellexi, *&c. vocem* literis, *& quia eam non habent codices Memm. & quia superuacanea videtur, sustuli: quamuis eam P. Victorius retinuerit*.

2 prope iam vndecim mensum, *&c.*) *Sic edendum curaui, nostros libros veteres secutus. Sic autem locutos*

esse interdum veteres scriptores, testantur Grammatici.

3 ne literas quidem vnas accepi.] *Sic reposuimus, libris omnibus inuitis, leui immutatione facta: cùm in illis legatur* vllas, *planè mendosè. Quin doctus quidam existimat ita esse legendum, & ait lectionem longè fore venustiorem,* ne vnam quidem literam accepi, quæ me doceret, *&c. Ego non sum ausus ita excudi iubere, tametsi non improbem. Sed vellem tamen excusum esset, ordine mutato,* ne vnas quidem literas, *&c.*

IN EPIST. VII.

1 legati Apameani.) *Sic legendum videtur, libris quibusdam manuscriptis inuitis, aliis approbantibus: non,* legati Appiani: *vt scriptũ est in nonnullis antiquis. Quamquam Appianos quoque in eadem prouincia fuisse ex Plinio intelligere licet, lib. 5 cap. xxix.*

2 vt quid sit ἐξοχὴ, quid sit, συγγένεια, *&c.) Nihil muto: quamuis in editione Florentina non sit hoc membrum,* quid sit ἐξοχὴ. *quod puto esse necessarium: & credibile est ab operis esse prætermissum.*

IN EPIST. VIII.

1 de improborum oratione, *&c.] Quidam libri veteres habent,* de improborum moderatione, *&c. alij nonnulli,* de impr. hortatione *&c. alij aliter. Vnde suspicari possit aliquis hîc esse legendum,* de improborũ moratione, *&c. vt intelligamus, hos improbos significari triumphum Appij morari. vt in Diuinatione quosdam oratores, moratores appellat. Verumtamen quia hîc de triumpho non agitur, puto nihil esse mutãdum, & coniecturam hanc esse inanem.*

2 breui.) *Breui, subintellige, sermone.* βραχεῖ λόγῳ.

3 quid potest esse callidius.) *Sic habent omnes libri manuscripti, & nonnulli vulgati. Quidam legi volunt* incallidius, *quomodo scriptum est in aliis vulgatis, ego nihil muto, & sic accipio vt sit* εἰρωνεία.

4 quod te putem non nolle dici.) *Sic legendum esse declarat id quod sequitur non longè admodum, ibi,* Hos ego sermones, quòd & multi sunt, & tuam existimationem, vt ego sentio, non

offen-

offendunt, lacessiui nunquam, *&c. Nam hæc verba,* quod te putem non nolle dici, *hanc vim habent, de quo te putem non laborare, si dicatur, quia scilicet existimationem tuam non lædat. Quòd si liceret libris consentientibus reponere,* quòd te putem non valde nolle dici, *vel sic,* quod te putem non nimium nolle dici, *&c. multò magis probarem.*

5 lædi se putat] *sic habēt omnes libri & manuscripti & vulgati. puto autem, obscurè, & (vt ita dicam) obliquè significari Appium ipsum. Atque idcirco quidam legendum putant,* lædi te putat: *quæ lectio multò planior ac facilior esset.*

6 vt hominis nobilissimi.] *Codex vnus Memm. post vocem* nobilissimi, *habet* liberalissimi, *sine copulatione. Vnde quidam suspicantur, eiecta voce* nobilissimi, *legendum,* vt hominis liberalissimi. *quod mihi quoq; videtur.*

IN EPIST. X.

1 cari hominis (vt sp.) apud ciuitates, *&c.*] *Sic habent quidem omnes, quos vidi, libri: excepto vno, in quo est* chari, *& altero, in quo,* clari: *veruntamen legendum putarim potiùs,* gratiosi, *sic enim loquuntur Latini, Graciosus apud ciuitates: Carus apud ciuitates verò, non item. dicerent enim potiùs, Carus ciuitatibus.*

2 Si verò effeceris vt censor creeris.) *Libri ferè omnes manuscripti habent,* si verò efficis vt cēsores creentur, *&c. quomodo P. Victorius edendum curauit: quod non probo. Neque verò vllo modo ferri potest, vt declarant ea quæ sunt in hac epistola extrema, & in* XVI. *&* XVII. *Suprà autem, vbi cōplures editiones habēt* inuitissimo, *legēdū* inuitissimè, *vt habēt alij libri & vulgati & manus.*

3 Cùm tibi, cuius mihi am.) *Celare lectorem non possum, nullo in codice antiquo, quem quidem viderim, a me repertum esse verbum,* video, *ibi,* ea tribui video: *ex quo mihi orta suspicio est, esse alienum, & aliunde inuectum: totúmque hunc locum sic esse legendum,* cùm tibi, cuius mihi amicitia non solùm ampla, sed etiam iucunda est, ea tribui, quæ deb. *&c. vt* cùm & tū, *hîc intelligantur esse non aduerbia temporis, sed copulationes, & infinitiuus*

nitiuus tribui, *cogatur ab illo toto*, capio magnam voluptatem.

4 quosdam memini qui dicerent, *&c.*) *Post* memini, *quidam libri veteres habent*, nimirum ex Epicteto, *vt testatur* P. *Victorius. nos in nullo ex nostris reperimus: neque existimamus, esse Ciceronis, Paulo Manutio assentientes, mirórque* Petro *Victorio aliter videri nam hæc verba clamant se esse aliena, & foris profecta.*

5 quantum quæque voluit leg. t. datum induxit.) *Sic videtur legendum, atque interpungendũ, sententia optima. Quantum quæque ciuitas voluit legatis tuis datum, tantum in rationes induxit, id est, tantum in tabulas publicas expensum retulit. Sic loquitur lib. 1. accus. Tutores pecuniam prætori si pupillæ nomine dedissent, grandem præsertim, quemadmodum in rationem inducerent, quemadmodum sine periculo suo dare possent, non videbant. Non dissimulabo tamen, plerosque libros veteres habere* induxit. *quod si probabimus, distinctionis nota, post* datum *erit locanda: hoc modo,* quantũ quæq; voluit leg. tuis datũ, indixit. *Atque hanc lectionẽ æquè probo atq; superiorem: & fortasse recta & vera est. Indicere autem positum pro Imperare, quomodo sæpe vsurpant Latini, cùm dicunt Indicere tributum.*

IN EPIST. XI.

1 Ad te nihil. alterum enim, *&c.*) *Sic reposui, libris omnibus reclamantibus. Hoc enim significat, quod ad Appium attinet, nihil referre vtrum sit absolutus maiestatis, an de ambitu: quia vtrumque crimen æquè falsò ei illatum sit, cùm maiestatem populi Rom. auxerit, crimen ambitus non attigerit: sed, quod ad rem & crimina ipsa attinet, interesse: quia crimen maiestatis sit obscurum: ambitu verò ita apertum, vt aut accusetur reus improbè, aut defendatur.*

2 Veruntamen ea est maiestas (vt Sylla voluit) vt, *&c.*) *Maiestatis crimen (inquit) ita obscurum est, vt cuiuis liceat alterum declamare, id est, vt cuiuis liceat alterum, quasi declamãdi, & exercendi ingenij causa, accusare impunè, id est, sine metu pœnæ.*

3 & maiora præsidia.) *Videtur hîc aliquid deesse, quod respon*

respondeat superiori illi, quam timebam: *vt hoc totum sic legi debere videatur*, video enim & pericula leuiora, quàm timebam, & maiora præsidia, quàm sperabam.

IN EPIST. XIII.

1 propter quæ hæc elaborantur.) *Codices veteres habent*, laborantur: *& ita P. Victorius edendum curauit. ego nihil muto, & tamen antiquam scripturam probo.*

IN EPIST. IIII. LIB. IIII.

1 dixit se senatui, roganti de Marcello, ne ominis quidem causa negaturum.] *Sic edidit P. Victorius, eámque editionem secuti sumus, ne optimo codici, quem ille secutus est, fidem derogasse videremur. Sed quamuis & ea omnia probemus quæ scribuntur à viro illo doctissimo, & ita habeant libri aliquot manuscripti, vt edidimus: hanc lectionem tamen non probo, cùm multas alias ob causas, tum maximè quòd ea sententia quæ huic loco accommodata est, ex his verbis elici atque exprimi non potest. dicebat enim Cæsar se senatui pro Marcello deprecanti non negaturum non solùm ne negando Marcellum patria priuaret, sed ne malè ominaretur. Quare sic potiùs legendum videtur*, dixit se senatui, roganti de Marcello, ne ominis quidem causa, non negaturum *quo modo loquitur in ora. pro Roscio Am.* Nolo n eos grauius quidquam ne ominis quidē causa dicere. *Liceret etiā sic legere, & fortassis rectissimè*, dixit se senatui, roganti de Marcello, vel ominis quidem causa non negaturum.

2 & ad Cæsarem supplex accederet.] *Quidam legi volunt* accideret. *quod probo.*

IN EPIST V.

1 decreui breui ad te perscribere] *vel reponendum* breuiter, *vel subintelligendum, sermone, aut oratione, aut tale quiddam, quod mihi durum videtur, tametsi Carisius doceat ita locutos esse veteres.*

2 An illius vicem, credo doles?] *sic est legendum, omnibus libris suffragantibus atque approbantibus: quamuis olim, Manutio assentiens (qui mauult legi*, At illius vicem credo, doles, *sine interrogatione) aliter censuerim, libris omnibus reclamantibus. Sic autem loquitur Lucretius li. v. An, credo, in tenebris vita & mœrore iacebat, Donec diluxit*

luxit rerum genitalis origo?

3 si quis nostrûm interiit.) *legendum fortasse est,* nostrorum.

4 vnà cum rep. fuisse.) *Quidam legi volunt,* vnà cum rep floruisse.

IN EPIST. VII.

1 Hic pro te vnius sollicitudines) *sic esse legendum intelliget qui hæc attentè leget. Hoc enim dicit M. Tullius, C. Marcellum fratrem, & se pro M. Marcello deprecari, non autem precibus à M. Marcello contendere vt aliquid agat: Quòd ita esse, argumento id est quod proximè sequitur, Nos cura & dolore proximi sumus, precibus tardiores: quòd ius adeundi, cùm ipsi deprecatore eguerimus, non habemus.*

IN EPIST VIII.

1 virúmque fortissimum.) *P. Victorius edidit,* vnúmque fortissimum. *nos* virum fortissimum *retinemus: quòd hanc lectionem comprobent nostri ferè omnes libri manuscr.*

IN EPIST. IX.

1 Isdem igitur te de rebus) *cùm in vno codice manusc. reperisse scriptũ.* Iisdẽ igitur de te rebus, ego de te rebus *legendũ esse iudicaui. Iam* Isdẽ *pro* Iisdem *vsitatum fuisse veteribus scriptoribus, non semel admonuimus.*

2 ne suorum quidem, sed suo) *sic legendum,* ne suorum quidem, sed suo, *vt habent omnes libri, non (vt olim editum est)* ne suo quidem, sed suorũ. *Quòd autem sic olim editum est, mea nonnulla culpa est, qui, cùm amici cuiusdam mei: viri docti, coniecturam adscripsissem ad marginem exempli, quod Typographus secuturus esset: operis ansam peccandi præbuerim. Docti quidam tamen hanc lectionem probant, me dissentiente.*

3 cùm omnium nostrûm coniũctum esse periculum suo cerneret, certorum hom. &c.) *Riuius sic legendum censet, ex quodam codice manusc.* cùm omnium nostrûm coniunctum esset periculum, certorũ hominum, &c. *Quo quidem modo ego in duobus etiam libris Memmianis scriptum vidi.*

4 quàm

4 quàm in rebus fuisset?) *Sic emendauit Publius Victorius, cùm antea vulgò legeretur*, quàm in ceteris rebus fuisset? *quæ tamen lectio reperitur in vno cod. Memmiano. Alij cum editione Florentina & Victoriana consentiunt, habentq;,* incertis in rebus: *nisi quòd in vno hoc dißimilitudinis inesse animaduerti ; quod habet*, ceteris in rebus dubiis, fuisset. *Qua in scriptura, vocem* dubiis, *natam esse ex glossa, quam vocant, in promptu est.*

IN EPIST. XI.

1 quòd optimo fit animo, &c.) *libri veteres omnes habent*, quòd ab optimo fit animo, *&c. ex quo suspicari poßit aliquis legendum*, quòd ab optimo proficiscitur animo.

2 Itaque hoc ego mihi gratulor.) *libri manuscr. habent*. Itaque in hoc ego mihi gratulor.

IN EPIST. XII.

1 Vos certiores vt facerem.) *secutus sum libros plerosque vulgatos. nam scripti omnes habent*, vos certiores facere: *quomodo edidit Petrus Victorius. Sed hoc loquendi genus ferri non potest, meo quidem iudicio*, visum est faciendum, vos facere certiores. *Itaque, vel ita legendum, vt habent illi vulgati libri, vel si* vos certiores facere, *legi volumus, delenda vox* faciendum: *vt ita legatur*, visum est, quoquomodo res se haberet, certiores vos facere.

2 supra Maleas, &c.) *sic legendum esse, iampridem indicauit P. Victorius. est autem* Μαλέα ἄκρα πρὸς Πελοποννήσῳ, *vt docet Stephanus: Itaque malim hîc legi*, suprà Maleam, *&c.*

IN EPIST. XIII.

1 fortasse semper fore.) *in vno cod. manuscr. reperi scriptum*, fortasse hoc semper fore. *Quod si quis probabit, intelligemus, M. Tullium diuinare & prædicere interitum Cæsaris.*

2 vt te horter, & obsecrem) *P. Victorius mauult legi*, vt te orem, & obsecrem: *cuius lectionis nullum reperi in nostris libris manuscript. vestigium. Eam tamen magis quàm vulgatam probo.*

IN

IN EPIST. II. LIB. V.

1 de sortitione vestra] *quidam libri veteres habent* nostra, *& paulò post*, nolo: *vbi alij*, volo. *ego nihil mutandum censeo.*

2 quæ numquam imminuta est) *Sic nunc edidimus, codicis Florentini auctoritatem secuti: neque tamen lectionem receptam*, immutata est (*quam etiam in quibusdam libris manusc. reperimus*) *damnamus.*

3 quod te audisse credo) *sic legendum*, quod te audisse credo, *vt habent omnes nostri libri veteres: & ita olim excudi iusseram. Nam altera, & vulgata*, quod te audisse certò scio. *suppositititia est.*

4 qua iniuria nemo vmquã in minimo magistratu) *Paulus Manutius, seu Vbaldinus Bandinellus, legendũ putat*, in minimo magistratu: *& rectè, quamuis nonnulli ex nostris habeant*, in aliquo magistratu: *quomodo olim edendum curaui.*

5 sed vi atque impressione euertere) *Quidam legẽdum putant*, vi atque oppressione euertere.

IN EPIST. IIII.

1 qua inductus, ad te scribere sum conatus) *cùm olim in libris manusc. pro*, sum coactus (*quod est in vulgatis*) *scriptum reperissem*, sum commotus: *in vno, neque* coactus, *neque* commotus: *suspicatus sum, vtramque vocem esse alienam & subdititiam, Omnino duo illa participia sic posita, vt leguntur in libris vulg.* qua inductus, coactus sum, *aures nostræ respuebant. Ea res me olim induxit vt ita ederem*, qua, vt ad te scriberem, sum inductus. *Nunc, quia plerique libri veteres habent participium* commotus, *ex eóque facilè fieri potest* conatus, *sic edidi*, qua inductus, ad te scribere sũ conatus. *Paulò pòst, vbi omnes libri habẽt*, Tu tuas inimicitias vt reip. donares, te vicisti: *quidam viri docti legi volunt*, vt reip. condonares, *&c.*

2 quod aiunt falsò a me solere proferri *libri vulgati sic habent*, quod abs te aiunt falsò in me solere conferri *a quibus non discrepant antiqui: nisi quòd nõnulli pro* conferri, *habent*, confiteri. *vnus & alter* profiteri *planè emendosè. Siquis locus est in epistolarum*

libris difficilis & obscurus, & meo quidem iudicio corruptus, hic est. Difficultas autem est in verbo comperisse, *& in his verbis,* quod abs te aiunt, *&c. quæ planè deprauata sunt. Quod igitur ad verbum Comperisse attinet, constat sæpe obiectum fuisse Ciceroni, iuratum dixisse, se comperisse & patefecisse conspirationem coniurationemq; illam Catilinariam, libro 1. epistolarum ad Atticum, epist cuius initium est, Vereor ne putidũ, &c. sic Cicero, Clodius contiones miseras habebat, in quibus Lucullum, Hortensium, C. Pisonem, Messallam Cos. contumeliosè lædebat: me tantùm comperisse omnia criminabatur. Sallustius, aut quisquis auctor fuit illius oratiunculæ in M. Tull. Qui verò nihil poterat, is erat calũniæ proximus, is aut domũ tuam oppugnatum venerat, aut insidias senatui fecerat: denique de eo tibi compertũ erat. Huc pertinet etiam illud quod est in Lucullo, An tu, cùm res occultissimas aperueris, in lucémque protuleris, iuratúsq; dixeris eas te comperisse, &c. Et quod est in Orat. pro Sylla. Exclusus hac criminatione Torquatus, rursus in me irruit, me accusat: ait me, aliter ac dictũ est, in tabulas publicas retulisse Ex his igitur, & similibus locis, & ex verbo Profiteri (ne longior sim) puto hunc locum primùm esse corruptum, deinde sic emendandum:* nam comperisse me non audeo dicere: ne fortè id verbum ponam, quód aiunt falsò à me solere proferri.

3 non committam vt tibi ipse insanire videar) *sic ferè Terentius in Hecyra, Nam qui amat cui odio ipsus est, his facere stultè dico. Laborem inanem ipsus capit & illi molestiam affert.*

IN EPIST. X.

1 actione expostulant.] *P. Victorius edidit,* actiones expostulant; *quomodo & nonnulli cod. Memm. habent: Ego lectionem receptam retinui, quæ & in aliis quibusdam manuscriptis libris reperitur. Actionem autem interpretor, actionem legis: qualis est actio furti, actio serui corrupti & similes.*

2 Ego post supplicationes m. decr.) *In quibusdam libris ab hoc loco nascitur epistolæ nonæ principium, ita*

vt ex hac x *fiant duæ*, x. *&* xi. *Nos vnam facimus, vt probabilius est.*

IN EPIST. XII.

1 cum ceteris rebus nostra contexere. *Malim legi,* nostras.

2 vt ornes me postulem) *Legendum censeo,* vt ornes mea. *quam lectionem adiuuat id quod sequitur.* Quid si illa tibi, *&c. & illud aliquanto remotius*, vt & ornes ea vehem. *&c.*

3 à qua te affici non magis potuisse demonstras.) *P. Victorius edidit,* à qua te flecti. *Ego vulgatam lectionem, quia eam aliquot veterum librorum auctoritate confirmatam animaduerti, ferri ac retineri posse existimaui.*

4 reditúque retinetur?) *Nonnulli legunt,* obitúque, *pro* reditúque: *alij* exitúque: *alij hoc totum* reditúque *delent, neq; quidquam in eius locum substituunt.*

5 quidquid scis nescias) *sic habent omnes libri vulgati: & ita edidit P. Victorius. Nonnulli libri manuscr. habent,* qui, qui sis, nescias. *quos sequor potiùs.*

IN EPIST. XIV.

1 quàm à me discesseras) *secutus sum cod. vulgatos, quibuscum consentiunt duo manuscr. Et ita Paulus Manutius edidit. Petrus Victorius autem,* quàm discesserat: *vt subintelligatur Cæsar.*

2 eorum, quorum consuesti) *genus loquendi Græcis vsitatum: apud quos relatiuum, quod appellant, congruit cum eo quod antecedens nominant.*

IN EPIST. XV.

1 Tecum viuere possem equidem, & maximè vellem) *Paulò aliter habent codices Memmiani: nempe hoc modo,* Tecum equidem viuere possem, & maximè vellem. *Quæ scriptura mihi videtur facilior: quanquam non admodum discrepat à vulgata, quam secutus sum: cum qua congruit Florentina editionis postremæ: quæ talis est.* Tecum viuere possem equidem, & maximè vellem. *Si mihi tamen quod sentio dicere liceat, neutram harũ lectionũ rectã esse puto. Videtur autẽ mihi sic legẽdũ,* Tecum viuere posse equidem maximè vellem.

IN EPIST. XVII.

1 tuum crimen coniungeretur) *sic habent codices Memmiani, & ita edidit P. Victorius. Quidam tamen habent*, tuum nomen coniungeretur, *&c.*

2 taleis casus accidisse] *sic scriptū reperi in vno cod. manusc. ceteris omnibus dissentientibus : in quibus est*, incidisse, *quod minùs probo.*

3 debitum eius virt. vid. testim. non dedisse) *libris omnibus veteribus inuitis sic edendum curaui. Nā quòd illi habent* cepisse, *natum ex* dedisse, *cùm pro eo* depisse *esset scriptum, aberrante librario, deinde ab alio ex* depisse, *factum* cepisse.

4 & maximè, si animi tui conscientia, cùm, *&c.*) *Hæc est vera huius loci lectio, ex antiquis & manusc. libris petita: cuius hæc sententia est*, & maximè (*subintellige, magnæ tibi consolationi debet esse*) *si adiunges*, animi tui conscientia, *per quam nihil tibi meritò accidisse reputabis: si adiunges (inquam) illud quod sequitur*, homines sapienteis, *&c.*

IN EPIST. XVIII.

1 vt quod vna sententia, *&c.*] *sic edidit Manutius. Alij ferè omnes libri vulgati habent*, idque vna sententia, *&c. cum quibus consentiunt quidam lib. manusc. Vnde quidam docti legi volunt*, quódque vna sententia, *&c. Ego*, idque vna sententia, *improbare non possum.*

IN EPIST. XX.

1 si ad me venisses) *Etiam ex libris nostris manuscriptis aliqui habent*, si ad me misisses: *quo modo scriptum esse in suis Manutius testatus est, pro quo vulgati habent*, si ad me venisses, *&c. Hanc præterea dissimilitudinem reperi in nonnullis manusc. qui habent*, si ammonuisses, *pro*, si ad me venisses, *seu* si ad me misisses, *&c.*

2 Non habui cui potiùs id negotij darem, quàm scribæ meo) *Hæc verba* (*post*, scribæ meo) M. Tullio Laureæ, *nulli codices manuscrip. habent: quemadmodum nec illa quæ reperiuntur in aliis vulgatis,*

gatis, quā scribę meo: *nisi quòd hæc, quæ olim edēdæ cura ni, ad vnius libri veteris orā adscripta reperi, idq; aliena manu. Et verò licèt illa tollamus: & in his deletis sententia est integra & aperta. facilè enim subintelliguntur. Et credibile est, ex annotatiuncula esse nata, vel ab aliquo coniectore, qui deesse putaret, addita. Quare sic legendum puto, ab illa loca*, ii prouidendum fuit nequid aliter ac tibi & honestum & vtile esset, referretur: non habui cui potiùs id negotij darem. Illud q.

3 rationes confectas & consolidatas) *sic habent omnes libri veteres, & ita edidit P. Victorius. Vulgati, alij* consignatas, *alij* consolutas.

4 De Volusio quod scribis.) *Vocem, seu treis voces*, quamobrem, *aliunde huc illatas & ex verbo* haberem, *quod proximè antecedit, natas, sustuli.*

5 non insipienter excogitatam, ne cogitatam quidem putes) *secutus eram initio libros quosdam vulgatos, qui sic habent*, non insipienter actam, ne cogitatam quidem putes. *Sed Victorio malui tandem assentiri, qui sequitur optimum illum codicem Florentinum manuscriptum: cum quo præsertim nonnulli ex nostris congruunt. Nam manuscriptorum nostrorum alij habent*, cùm rem à me non insipienter excogitatam, ne cogitatam quidem putes. (*quomodo edidit P. Victorius, quam scripturam nos secuti sumus*) *alij*, cùm rem à me non insipienter excogitatam quidem putes, *planè mendosè. Ego Florentinam editionem solam veram & rectam iudico: vulgatam tamen, tolerabilem & probabilem esse puto.*

6 & vt multā tā grauis Valer. pr. ipsiq; T. Mario) *videtur legendum*, & vt multa tam grau. à Valerianis prædibus ipsóque T. Mario depelleretur, *&c.*

7 Sed siquid est, quando de logeo parum gratum est.) *Ego quàm proximè potui, accessi ad scripturam antiquam. nam libri manuscripti hoc loco sunt corrupti: sed tamen partim sic habent*, quando de logeo parum gratiosum est, *partim*, grauissimum est. *Vulgati autem*, parum prouisum est, *quæ lectio tolerabilis est: nec*

eam damnamus. Præterea quod ad vocẽ logæum *pertinet, nos putauimus vtrobiq;, & suprà, ibi,* nam de logæo ita est actum, *& c. & hîc,* quando de logeo, *& c. eandem rem agi: ideóq; idem nomen poni oportere. Logium, seu logeũ vox Græca est, quæ significat, præter alia, locum vbi rationes referuntur, & vbi deponuntur.*

2 te certè pecuniæ abs te exactæ rationem referre, ex meis rationibus relatis, *& c.*) *Etiam hoc loco scripturæ veteris vestigia secutus sum. nam cùm in veteribus libris partim hoc modo scriptum reperissem,* te certè in pecunia exacta ista referre ex meis, *& c. partim sic,* te certè pecuniæ exactionem ista referre, *& c. ego ex voce* exactionem, *feci* exactæ rationem, *ex* ista *feci* abs te: *quas voculas operæ per imprudentiam omiserunt. Cetera integra & immota seruaui.*

IN EPIST. XXI.

1 non longè abesse velim à cons.) *Vox* velim, *abest à libris nostris manuscriptis, & verò tollatur licet. nam sententia pendet ab illo loco,* puto autem nonnihil mea interesse; *sequitur deinde interpositio* (quanquam idipsum, *& c.*) *Licet etiam retinere, vt intelligamus, propter illam interpositionem, mutatam esse orationis formam, & de integro additum verbum,* velim.

IN EPIST. I. LIB. VI.

1 Nam etsi quocunque loco quisquis est.) *Sic habent omnes libri manuscripti. Quisquis autem positum pro Quisque, vt Quicquid, sæpe ab eodem, & Lucretio, Terentio, Plauto, pro Quidq;, vsurpatũ esse, aliàs docuimus.*

2 vereor ne consolatio nulla) *sic legendum est, vel (vt quidam alij libri habent)* vereor vt vlla consolatio, *& c. quorum verborum eadem sententia est, atque eorum quæ in hac editione posita sunt.*

3 vereor ne eum qui se opt. cons. consc. sust. poss. mis. esse nef. sit d.) *sic legendum est: & ita scriptum est in nostris libris omnibus veteribus, & in plerisq; editionibus impressum. Neq; verò legendum cũ interrogatione (vt putat Victorius) sed contrà. & sic declarandum,* Vereor ne nefas sit, *& c. id est, Fortasse nefas est. Vel, Fieri*

po

potest vt nefas sit, &c.

4 quam ratio & veritas] *quidam libri veteres habent,* & rei veritas: *nonnulli,* ratio & virtus, *&c.*

IN EPIST. IV.

1 vt impudentia videatur] *videtur legendum* vt impudentis videatur.

IN EPIST. V.

1 Quare ad eam spem, *&c.*) *Hic locus planè mendosus & inexplicabilis est in libris omnibus & veteribus & manuscr. sic enim in illis scriptum est,* Quapropter ad eam spem quam de te ipso habemus, non solùm propter dignitatem & virtutem tuam (hæc enim, *&c.*) sed etiam accedunt tua præcipua propter eximium ingenium, summámque virtutem, *&c.*

2 ita educatus, ita doctus es) *sic habent omnes libri vulgati: nec aliter edidit P. Victorius Sed cod. Memmiani tres, & alij nõnulli habẽt,* ita eductus, *quod probo.*

IN EPIST. VI.

1 Vereor ne des] *sic legendum, non, vt vulgò,* non vereor.

2 Rerum hoc natura, & ciuilium temporum, *&c.*] *Videtur legendum,* Rerum hoc natura non patietur: ciuilium temporum nec manens nec mutata ratio feret, *&c.*

IN EPIST. VII.

1 Quòd tibi non tam celeriter liber est redditus] *Quidam legi volunt,* liber est traditus.

2 secundum, quàm parcissimè facere] *Vocẽ* beneficiũ, *quæ huc in alienum locum irrepsit, delendam censeo.*

3 cum porrò non offendam, quid si non vult? *Sic esse legendum intelligent qui & attentè legent, & non erunt tardissimi. Hoc enim sentit M. Tullius, Age, laudo aliquem: sic mecum cogito: num offendo Cæsarem illius laudatione? Sed finge me non offendere: quid si non vult illum laudari? Fieri enim potest vt facto aliquo aliquis non offendatur, neque lædatur: id factum tamen non probet, aut id factum nolit.*

4 vbi hoc omnium patronus facis.) *Secutus sum*

libros vulg. Nam manusc. habent, vbi hoc omnium patronus facit: *& ita edidit P. Victorius.*

5 apud eius omneis plurimum potes.) *P. Faber Tolosan. putat legendum*, apud eius homines: *à quo dissentio. Ita enim sæpe loquitur* M. Tull. Mei omnes, Tui omnes: *vbi subintelligitur familiares seu domestici, seu comites.*

IN EPIST. VIII.

1 huic meæ actioni, seu rogationi potiùs) *sic legendum est: quamuis aliter ediderit P. Victorius.*

2 nihil ex eo te offensionis habiturum) *docti quidam legi volunt*, offensionis aditurum.

3 quid sim tibi auctor) *sic legendum. nam mendosè culpa operarum editum fuerat olim*, quid sin tibi auctor.

IN EPIST. X.

1 Antea misissem ad te literas, *&c.*] *In nonnullis editionibus hinc nascitur nonæ epistolæ initium, sed non debet: nam quod sequitur, pars est huius* x. *epistolæ.*

IN EPIST. XII.

fortuna ipsa debilitatæ gratiæ nostræ) *sic olim hûc locum emendaram*, fortuna ipsa, debilitásque gratiæ nostræ. *nam vulgata lectio (à qua non admodum discrepat antiqua) sic habet*, vincebatur enim fortuna ipsa debilitate gratiæ nostræ, *&c. planè mendosè. Sed cùm in vno codice manusc. reperissem scriptum* debilitasce *in alio* debilitare, *in ceteris* debilitate, *vt in vulgatis: ex* debilitasce, *feceram*, debilitásque. *Neque tamen tacueram, in nonnullis editionibus impressum esse*, debilitatæ gratiæ nostræ. *Sed eam lectionem, quamuis mihi tolerabilis videretur, non æquè tamen mihi placere scripseram, atque illam*, debilitásque gratiæ nostræ, *nunc sententia mutata, hanc amplector*, fortuna ipsa debilitatæ gratiæ nostræ, *quòd mihi ab antiqua & recepta minus longè abesse videatur.*

2 oportere) *verbum* oportere *abest à plerisque libris manuscriptis: quod tamen necessarium videtur.*

3 quam vt exploratam spem salutis ostenderem, nisi eius quam, *&c.*) *Sic emendaui. nam quis non videt,*

nunc

hunc esse verborum ordinem, hancque sententiam? Magis vt consolarer fortem virum atque sapientem, quàm vt exploratam spem salutis ostenderem, nisi eius salutis quam sperari, &c. *Hæc eò scripsi quòd libri vulgati habent,* nisi eum, *&c. Hoc præterea dissimilitudinis in libris antiquis reperi, quòd alii habent* exploratam, *alij* exploratæ. *Ego* exploratam *magis probo.*

IN EPIST. XIX.

1 De curatione aliqua munerum regiorum) *sic habent omnes libri manuscripti, quos quidem viderim: etiam is quo vsus est P. Victorius: præterquam quòd in vno est,* munerum regionis: *cuius auctoritate defendi potest Manutij coniectura, qui vult legi,* munerum regionum.

2 sed tamen aliquid videbimus, in quo sit spes] *libros vulgatos secuti sumus, quibuscum consentiunt tres manuscripti. P. Victorius manult legi,* in quo sit species: *quo modo dicit esse scriptum in cod. manuscripto antiquissimo. Ego* spes *probo:* species *nullo modo probare possum, neque me exempla, quæ collegit Victorius, mouent: non enim aut ignoramus, aut negamus, in illis locis* species *&* *legendum esse, & locum habere: sed scimus illa exempla nihil ad rem pertinere.*

IN EPIST. XX.

1 ne illud quidem non quantiuis, quamuis subitò) *Secutus fueram olim libros vulgatos, in quibus ita legitur,* ne illud quidem negligendum quamuis subitò, *&c. nam manuscripti Memmiani habent,* ne illud quidem non negligendum, *&c. planè mendosè. Vnde in hanc opinionem veni, verbum* negligendum, *esse alienum, & foris profectum, eámque solam esse rectam & veram scripturam, quam P. Victorius ex illo optimo codice hausit,* ne illud quidem non quantiuis, subitò cùm certi aliquid, *&c.* Ne illud quidem non quãtiuis *autem, id est,* Illud est plurimi faciendum. Illud est quantiuis æstimandum, posse subitò, *&c. Vulgata tamen lectio tolerabilis est, & sententiam continet planam, & facilem. Verùm quid tum postea, si non est*

Ciceronis oratio sed aliena? Omnino igitur Florentinam scripturam censeo esse amplectendam, & vulgatam respuendam. Sed scripturæ Florentinæ addendum censeo, quamuis *post* quantiuis, *vt sit*, ne illud quidem non quantiuis, quamuis subitò, cùm certi aliquid, *&c.* Quamuis subitò *autem id est*, Quantumuis subitò.

IN EPIST. I. LIB. VII.

1 Et patefecisti Misenum.) *Alij legunt*, patefecisti scenam. *alij (vt Turnebus)* sinum: *alij* Seianum, *vt est impressum in libris vulgatis: alij* Scianum: *alij aliter. ego* M scenum, *non longè discedens ab antiqua scriptura*, senum.

2 quas tibi ipse ad arbitrium tuum.] *Sic reperi scriptum in codicibus Memmianis, cùm vulgati habeant*, quas tibi ipsi.

3 Quid quòd ne id quidem lepôris habuerunt, &c.) *Sic emendauit Riuius multos abhinc annos: cuius iudicium probamus. nam libri vulgati habent*, Quid? ne id quidem, *&c.*

4 arcerarum tria mil.] *Sic restituit Ios. Scaliger, vir ingenio & doctrina excellens. Arcera autem, genus est vehiculi, vt docent Varro & Nonius, & alij.*

5 sed nec liber omnino f.) *sic legendum, non, vt vulgo*, sed ne liber, *&c. nisi quis malit ita legi*, sed ne liber quidē omnino fuisse. *vel sic*, sed liber omnino nō fuisse: *sed hîc operę omiserunt olim particulam* nec. *Nō celabo lectorem tamen, in plerisque libris manuscr. ita legi*, sed liber omnino fuisse, *quæ scriptura fortasse nihil habet vitij, vt ita hic locus explicetur, Ne videar tibi non modò fuisse beatus, sed vel liber omnino fuisse. subintellige, ne videar, id est, Vt scias me non modò beatum non fuisse, sed ne liberum quidem. Iudicent eruditi.*

IN EPIST. II.

1 Nos hîc multitudine, & celebritate.] *Legendum fortasse est*, Nos hîc multit & crebritate, *&c.*

IN EPIST. III.

1 me voluisse etiam reliquis omnibus: postquam, *&c.) Sic interpungendum, nam vulgata interpunctio*, me voluisse etiam, reliquis omnibus post-

quam

quam, &c. *vitiosa est: eamq; iam in priore editione damnaueramus, & postea à P. Manutio emendatam esse cognouimus. In iis verbis autem,* me voluisse etiam reliquis omnibus, *subintelligendum, finem belli facere.*

IN EPIST. V.

1 vel regem Galliæ faciam, vel Leptæ legatum] *Ita discrepant hoc loco inter se exemplaria vetusta, & ea ipsa à libris vulgatis, vt putem mihi licere, vel vnam aliquam scripturam probare, vel vnã fingere. Cùm igitur ex manuscriptis alij habeant,* vel Leptæ delegem, *alij* delegam, *alij* delega: *vulgati partim,* vel certè legatum, *partim,* vel Leptæ legatum: *ego,* vel Leptæ delegabo. *reponendum putauerim, hoc sensu, Leptæ delegabo, qui eum ornet & locupletet: non pugnaturus, si quis acutior meliorem lectionem reperiat. Quidam docti volunt legi,* vel certè pro regem. *Manutius,* vel tertiæ legionis legatum. *Turnebus scripturam in vno cod. vetere repertam, integram retinens, legit,* vel Leptæ delega, *libro* XII. *Aduersar. cap.* 18. *quam minùs probo.*

IN EPIST. X.

1 quem antea ne Antanabatam quidem) *Antanabatæ non populi fuerunt, sed gladiatores seu certatores, qui ex equis pugnabant: idq; oculis clausis, aut capite operto, ne cernere [illegible] alterum posset. Dicti autem sunt Antanabatæ à præpositione* ἀντὶ *&* ἀναβάτης: *quæ vox significat eum qui equum conscendit, quive in equo sedet. Ita Antanabatæ sunt qui ex equis inter se certant: seu qui in equis sedentes inter se aduersantur & pugnant. Quòd autem vulgò dicuntur Andabatæ, vitium est temporum & chartarum.*

IN EPIST. XII.

1 Iam tum mihi non placebas, cùm idem intuebare, &c.] *quid si legamus,* cùm idem tuebare, &c.

IN EPIST. XIII.

1 At tu non soles ad vim faciendam, &c.] *sic esse legendum sententia ipsa clamat. hoc enim significat Cicero, Vereor ne artificium tuum tibi parum prosit:*

sit: quia istic non est opus iurisconsulto, cùm arma valeant. Nam tu quidem qui iurisconsultus es, non soles ad vim faciendam adhiberi. Sequitur deinceps, Neque est quòd illam exceptionem in interdicto pertimescas, Quod tu prior, &c. Id est, Nemo te agentem, hac exceptione repellet, Rectè ageres, nisi prior vi, hominibus armatis venisses, Numquam enim vim cuiquam prior inferes, neque quemquam hominibus armatis oppugnabis. At hæc exceptio conuenit in eos qui priores alteri vim intulerunt, & qui alterum lacessiuerũt. Sic puto hũc locũ & legendum esse & intelligendũ. Negatio scil. quæ debebat locari ante verbum soles, fuerat in alienum locum translata, & ante verbum veneris, collocata.

IN EPIST. XVI.

1 Nunc verò in hybernis vinctus mihi videris.) sic legendum est, non iniectus. Sic autem reposui ab vno codice manuscripto adiutus, & quasi manu ad hanc cõiecturam ductus: in quo scriptum est innectus, ex qua scriptura tamen licet facilius & propiùs facere innexus. Omnino lectio vulg. iniectus mendosa est, neq; ferri potest. Non enim dici potest Latinè, Iniectus in hybernis: sed iniectus in hyberna, dicendum.

IN EPIST. XVII.

1 Nam primorum mensium, &c.] Plerique ex nostris libris veteribus habent mensum, vbi libri vulgati, mensium.

IN EPIST. XVIII.

1 quod delere malueris: nisi f. &c.) Hoc totum, siue, quàm hæc scribere: siue, quàm exscribere: siue, quàm hæc non scribere (nam variè in libris vulgatis legitur) delendum curaui. Est enim ex annotatione natum, & ex ora libri in contextum verborum Ciceronis inuectum, quod & antea Mureto venit in mentem.

IN EPIST. XIX.

1 doctorem tamen nonnumquam desiderant) P. Victorius suum, nos nostros (hoc est Memmianos) codices secuti sumus, in quibus omnibus (præterquam in vno, qui congruens cum vulgatis, habet lumenque) scriptũ est planè nonnumquam: quod nobis videtur probabilius,

lius, quàm quod Victorius reposuit, vnumque *Quòd si coniecturæ locus daretur, ego magnopere probarem Manutij coniecturam, qui legit* doctorem vsúmque desiderant. *Interea hanc lectionem antiquam, quam reposui, censeo retinendam, longeq; illis*, lumenq;, & vtrũque, *anteponendam. nec tamen eos reprehenderim, qui lectionem illam*, doctorem vsumq; desiderant, *probauerint. nam eam & quæ antecedunt & quæ sequuntur, confirmant.*

Habet lucum) *P Victorius edidit* lotum: *Manutius* lucum, *vt habent omnes libri vulg.*

IN EPIST. XXI.

1 Ni bonorum Turpiliæ poss.) *sic esse legendum declarat formula sponsionum, quæ concipiebantur per Ni. Hæc autem erat controuersia: Turpilia testamentum fecerat, eoq; testamento Silium hæredem, siue ex asse, siue ex aliqua parte, fecerat. Silius bonorum possessionem secundùm tabulas ex edicto prætoris petiuerat: seu potiùs prætor edixerat, se bonorum possessionem secundum tabulas testamenti Silio daturum. Silius, cùm cognati bona ad se pertinere dicerent, quia Turpilia testamenti factionem non habuisset, & ita testamentum non esset iure factum: edicto prætoris fretus sponsionem facere cum eis cogitabat, huiusmodi, Ni bonorum Turpiliæ possessionem Q. Cæpio prætor ex edicto suo mihi dedit, centum dare spondet? Sed Cicero Silij patronus, priusquam hanc sponsionem Silius faceret, Trebatium consuluerat, possetne hanc sponsionem facere sine periculo. Responderat Trebatius, posse. Seruius autem Sulpicius item consultus, negabat: rationemq; hanc afferebat, quia tabulæ testamenti non essent eæ quas instituisset is qui testamenti factionẽ non haberet. Omnino Trebatius bene responderat. satis erat enim esse tabulas testamenti, secundum quas bonorum possessio peteretur. Non enim quærebatur, testamẽtum esset ratum, an irritum: firmum, an infirmum: sed essetne factum testamentum. Itaque sine periculo poterat illa sponsio fieri.*

IN EPIST. XXIII.

1 Tantum quod ex Alpin.] *sic legendum esse, & libri*

bri veteres vincunt, & Petrus Victorius, aliquot exemplis collectis, docet. Plurima autem collegimus in commentariis in Cornelium Nepotem.

2 per Liciniam se egisse dicebat.) *P. Victorius edidit,* per Licinium: *quo modo scriptum est in omnibus libris manuscriptis Memmianis. Idem Victorius edidit* Dexius, *pro quo nostro libri habent* Decius, *& item vulgati. Ego* Decimus *legendum puto.*

IN EPIST. XXIV.

1 Cipius (opinor) olim, non omnibus, &c.) *sic legẽdum censet Antonius Augustinus, non* Cepius, *neque* Capius: *quamuis ita ediderit P. Victorius. Nostri quidem codices (Memmianos dico) partim sic habent, partim* Citius. *Sed omnem dubitationem tolit Sex. Pompeius, in prouerbia, Non omnibus dormio. vbi docet, prouerbium videri natum à Cipio quodam, qui Parareuchon dictus est, quòd simularet dormientem: quo impuniùs vxor eius mœcharetur. Eundem commemorat & Plutarchus ἐν ἐρωτικῷ, vbi tamen* Κάββας *nominatur. si locus emendatus est.*

nullo modo me facere posse, cùm vellem, &c.) *Libri vulgati & nonnulli scripti habent,* quem vellet, alium diem si sumsisset. *&c. Nos Petri Victorij emendationem secuti sumus.*

3 & sat bonum vnctorem.) *sic habent etiam nostri libri veteres, nõ discrepantes à vulgatis. Quidam leg. nñ putant,* & sat bonum cantorem: *ego nihil muto.*

4 & istius salaconis inquit) *vtitur hac eadem voce epistola 18. lib. 16. ibi. Salaco nequissimus.* Σαλάκων *(inquit Suidas)* ὁ προσποιούμενος πλούσιος εἶναι, πένης ὤν. ἀλαζών. *hoc est, Salaco, is qui simulat se diuitem esse, cũ pauper sit. Arrogans. Aliis Salaconem quendam Autolyci patrem mollem, & delicatum fuisse tradiderunt: ab eo molleis, & delicatos, & impudicos, Salaconas appellari: &* σαλακωνίζειν, *τ̃* προσφόρον αἰσχρῶς κινεῖν: *quod Latini dicunt Ceuere. Quamquam in epistola illa 18 alij legunt* helico: *alij,* heluco: *alij* Filico. *Est autem Filico, homo nullius vsus, vt docet Festus. Heluco verò, stupidum, hebetem, languidum, significat.*

IN

IN EPIST. XXV.

1 Videris enim mihi vereri ne, nisi istũ cauerimus, *&c.*] *Locus est obscurissimus: & corruptissimus. sic autem ferè habent libri manuscripti, parum discrepantes à vulgatis,* Videris enim me vereri, nisi istum habuerimus *&c. vulgati autem sic.* Vid. enim m. v. ne, si istum habuerimus, *&c. P. Victorij igitur coniecturam, & probabilem, secuti sumus iam olim in priore editione: neque hîc mutauimus: sed videtur mihi longè acutior, & ad sententiam accommodatior ea quam ille refert, neque cuius sit perscribit:* ne si stilum acuerimus, *&c. Itaque hanc libenter amplecteremur, si nobis per iudicium & assensum eruditorum liceret.*

2 Vereor ne in Catonium Catoninos.] *Etiam hic locus valde est obscurus, & fortasse corruptus. ego quidem antiquam scripturam religiosè secutus sum. Videtur autem significare, metuendum esse ne Cæsar, quem magistrum dicit, eos qui laudes Catonis scripserunt, ad inferos præcipiteis agat. vox* Catonium, *à Laberio vsurpata est, vt refert Gellius libr. 16. cap. 7. Tollet bona fide vos Orcus nudas in Catonium. Quamquam doctissimi quidam viri legunt,* Catomum, *& hîc, & apud Laberium, interpretanturq́, catenam: & ita P. Victorius edidit.*

IN EPIST. XXIX.

1 quòd simus, quòd homines exist.] *Post hæc verba,* quòd simus, *in omnibus fere libris scripta sunt hæc,* quòd habeamus *quæ sine dubio aliena sunt, non Ciceronis: idcirco delenda curauimus.*

2 téque ad ver lubentes, *&c.*) *sic habent libri ferè omnes manuscripti, quibus vsi sumus.*

3 & nostra refigere deportaréque tutò possimus.) *Videretur legendum,* & nostra deferre, *vel potiùs, vt edidimus,* refigere, *id est, auferre: nõ, vt est in libris vul.* defigere. *Verumtamen iudicent lectores.*

4 Sed amice magne.] *Amicum magnum appellat, quem Horatius amicum potentem, in epistolis, tu cede potentis amici Lenibus imperiis, & item alibi. Paulò antè in quibusdam libris scriptum est* Sulpicio successori. *vbi alij habent.* Sulpicij successori: *quos secuti sumus.*

IN EPIST. XXX.

1 Ita Caninio consule scito nem.) *Ioca sunt in Caninium vnius diei consulem: quem ob eandem causam λογοθεώρητον facetè appellauit, cum significare vellet, ita breue, & tenuem, vt vix oculis cerni posset, sed ratione tantùm & intelligentia comprehenderetur.*

IN EPIST. XXXI.

1 Ergo is tibi, nos ei succedimus.) *secutus sum editionem Florentinam postremam. Nam alij libri habent,* nos ei succedamus: *alij*, succedemus.

IN EPIST. XXXII.

per Antonij personam disputata] *immò per Iulij personam. Itaq; vel μνημονικὸν ἁμάρτημα est: vel hoc totum non est Ciceronis, sed ab aliquo parum attento aut memori huc illatum. Suprà autem eadem epistola, ἀκύθηρον edidimus, id est, inuenustum, pro vulgato ἄκυρον, id est, improprium.*

IN EPIST. VLT.

1 communibus nostris amatoribus.) *quidam legi volunt*, nostri amatoribus. *ego nihil muto.*

2 & illis interioribus literis eis quibus.] *sic est legẽdum vel reclamantibus libris omnibus: in quibus legitur*, & illis interioribus literis meis.

IN EPIST. I. LIB. VIII.

1 quod opinor certè factum esse.) *Quidam legi volunt*, fictum *à quibus dissentio. Nam videtur Cœlius significare se existimare, rumores illos de Cæsare, veros esse. Deniq; in omnibus libris manuscriptis, quos vidi, scriptũ est, aut*, factum est, *aut* factum esse.

2 Q. Pompeium Baulis empeneticam facere) *Olim secutus libros vulgatos emendatiores, sic edideram*, embæneticam facere. *sed idem tamen assensus eram doctiss. viro, Turnebo, collegæ meo, qui coniecit legendum* empineticam facere, *seu potiùs*, empeneticam, *vt intelligamus ludere & iocari Ciceronem in voce*, empeneticam. *quæ oritur à verbo πεινᾶν, quod valet esurire: quasi dixisset eum artem esuriendi facere, seu exercere: vt dicimus, nauicularíam & argentariam*

face

facere. Quin sit autem hæc vera scriptura, dubiũ nemini esse debet cùm propter sẽtẽtiam, tum propterea quòd libri veteres eam confirmant: qui partim sic habẽt, partim emeneticam : *nulli* embæneticam *: præter vnum, qui tamen non me valde mouet, cùm b, sit ferè p, inuersum.*

IN EPIST. II.

1 me præsente pronũtiatum est.) *secutus sum libros vulg. Nam manuscripti habent partim*, me repræsentare: *partim*, me repræsentãte: *partim* me prehensante.

2 Vide modò inquis] *secutus sum libros omneis manuscr. Nam vulgati habent*, Rides, rogo, inquis *&c.*

3 & rudentisibilus.] *sic mihi legendum videtur. Est autem Rudentisibilus , nomen compositum, seu, iunctum ex Rudente & sibilo: quo vsus est Pacuuius, teste Varrone, libro quarto de lingua Latina: Quod autẽ Riuius putauit legendũ, Rudẽtũ similis sibilus, mora diuinatio est.*

IN EPIST. III.

1 quæ permulta sunt.] *Legendum fortasse est*, qui permulti sunt.

IN EPIST. IIII.

1 à Galliis duob.] *Sic legendum*, à Galliis duobus, *inquam, quod tò adscripsi, quòd olim operarũ culpa editum est*, à Galliis duabus. *significantur enim M. & Q. Gallij.*

2 totus, vt nunc est, hic senaturit.) *Sic restitui, cùm & veritas hanc scripturã postularet, & liber vnus manuscriptus me admonuisset, in quo scriptum est* sentirit: *quod est in vulgatis* scaturit. *Senaturit autem ita dictũ est vt, Syllaturit.*

3 Lælios & Antonios.] *Legendum Lollios, vt emendauit Manutius: itàque olim excudi iusseram. Nam libri ferè omnes & vulgati & manuscr. habent* Lælios, *quod Victorius tamen retinet.*

4 Nam M. Cælium Vinicianum, *&c.*] *Secutus sum nunc libros manuscr. eos qui habent* Vincianum : *quòd hæc scriptura sit veræ & rectæ proxima*, Vinicianũ. *Id quod nuper intellexi ex nummo argenteo, quem mihi indicauit Clemens Teueninus, homo Romanæ antiquitatis studiosissimus, ac peritißimus: cuius nummi pars altera*

IN EPIST. VI.

1 Nunc si ad illam summam seueritatem.) *Nonnulli libri manuscripti habent*, ad illam summam veritatem.

2 ne qua inuidiosum tibi sit.) *Libri manuscripti habent*, denique inuidiosum, *&c. ego vulgatos sequor*.

confecta omnia fœdè & inhoneste sunt.) *Alij libri habet*, confecta omnia fœda & inhonesta sunt, *quibuscum manuscripti quidam consentiunt. alij*, concepta omnia fœdera & inhonesta sunt, *mendosè, opinor. Nonnulli legunt*, conscripta omnia, *&c*.

3 bellissimè enim, quia, *&c.) Secutus sum etiam hîc cod. vulgatos, quibuscum congruunt & nonnulli manuscripti. Alij autem habent*, leuissimè, *quod magis probo: & ita Victorius edidit. Paulò pòst quidam docti legendum censent*, legémque vinariam: *vbi libri vulgati & scripti manu habent*, legémque viariam. *Et paulò pòst libri Memmiani habent*, ponito me in gratia: *non, vt alij*, in gratiam.

4 Pantheras Græcas.) *Sic nunc edidi, libros veteres, & P. Victorij sententiam secutus, reiecta vulgata lectione*, pantherarum greges.

IN EPIST. VII.

1 nondum retulerat.) *Sic habent omnes libri veteres. Quidam legi volunt*, mundũ retulerat. *Ego nihil muto: aut, si quid licet, sic legi velim*, nondum res suas tulerat.

IN EPIST. VIII.

1 & ad extremum, vt solent, non redigam.] *Sic omnes habent libri manuscr. Memm. & Huralt. & ita P. Victorius edidit. Vulgati quidam*, & ad extremum, vt solet, ait, referam.

2 à quodam emissario suo, Titio.) *Hic idem est P. Titius, quem commemorat epist. ad Plancum lib. 10. ibi Rogatu Seruilij intercessit, &c*.

3 D. E. R. I. C.] *id est, de ea re ita censuerunt. Et suprà* V. F. *id est, Verba fecit. & infrà* S. Q. C. *id est, Senatúsque consultum. Et inferius*, S. C. A. *id est, Senatusconsulti auctoritas*.

alij, vt ratione esset eius, *&c. planè mendosè. vnde nata fortasse est illa vulgata lectio*, vt nec ratio esset eius, *&c quam nullo modo probo. Pompeius enim nolebat eius rationem haberi, qui neque exercitum, neque prouincias tradere vellet.*

IN EPIST. XIIII.

1 Nam Cn. Saturnium adolescentem, *&c.) Quidam legi volunt*, Nam Cn. Saturnium adolescens ipse Cn. Domitius, *&c. vt intelligatur Domitij filius.*

IN EPIST. XV.

1 idque celeriter fore spero.) *Legendum fortasse est*, id quod celeriter fore spero.

2 Nam me cùm expulisset] *Legendum videtur*, Nam me cùm Cæsar expulisset, *&c. quamquam subintelligi potest nomen Cæsar.*

3 Domitium quẽdam nobilem, illic Cæsaris hosp.] *Secutus sum libros vulgatos, à quibus non discrepant nostri manuscr. vno atque altero excepto: in quo scriptum est*, nobilem illi Cæsaris hosp. *quam scripturam quidam amplectuntur, vt* illi *positum intelligamus pro* illic. *Ego autem minus probo, arbitrorq́ in aduerbio* illic c, *fuisse omissum ab errante librario, propter vocem sequentem ab eadem litera initium capientem. Si quis tamen* illi *contendet esse legendum, non magnopere pugnabo. Non desunt enim innumerabilia exempla. Sic Terentius Phormione, Interea dum sedemus illi, &c. Lucret. lib. 1. in extr. Illi cùm videant, &c. ad quem locũ hac de re plura.*

4 quantum Psecade natus. *Secuti sumus. P. Victorij coiecturam, quam & Manutius probat, & veteres codices adiuuant. nam nostri quidem sic habent*, quantum ipsecadinatus.

IN EPIST. XVI.

1 caræ sunt.) *Nonnulli codices habent*, curæ sunt. *magis tamen probamus*, caræ sunt.

IN EPIST. XVII.

1 iracundia & amore ablatam) *Negare equidem nõ possum hanc esse antiquam scripturam quã & Riuius se in vno cod. perantiquo reperisse testatur*, iracundiæ tu-

 more

more ablatam. *Sed ego vulgatam*, iracundia & amore ablatam *magis probo: atque ita olim edi iusseram, si mihi Typographus obtemperare voluisset. Nam hoc dicit Cœlius, se odio Appij compulsum, & amore Curionis adductum esse, vt parteis Cæsaris sequeretur. Fuit autem Appius, Pompeianus Curio, Cæsarianus.*

2 vt maximè plebs, *&c.) Quidam libri manuscripti habent*, vt maximè partes, *&c. Vnde docti quidam suspicantur legendum*, vt maximè partes, *&c.*

3 nec hæc adhuc, *&c.) Quidam delent pronomen* hæc.

IN EPISTOLA II. LIBRI IX.

1 Sed calumniabar ipse.) *Videtur desiderari* me: *vt sit*, calumniabar ipse me.

2 nauare operam reip.) *Alij aliter: ego sic hunc locũ restituendum censeo. nam quod in libris manuscriptis plerisque legitur*, nauare remp. *erratum est librarij scriptoris: qui cùm scribere deberet*, nauare operam reip. *scripserit*, nauare ram reip. *vel*, nauaram reip.

IN EPIST. III.

1 tamen Caninio ad te eunti, *&c.] Omnes ferè libri veteres, & aliquot vulgati habent*, tamen amico ad te eunti, *&c. quo modo olim edidimus. Sed nunc P. Victorij coniecturam sequimur*: tamen Caninio ad te eunti, *&c.*

2 vt medicina egeamus, *&c.) Sic olim edidi: quamuis non negem me in plerisque libris manuscriptis scriptum reperisse*, medicinæ egeamus. *Sed nunc maluerã veterem scripturam seruari.*

IN EPIST. VI.

1 si quid ferendum est) *Videtur legendum*, si quid ferendum non est. *Veruntamen nihil muto: hanc enim puto esse huius loci sententiam, Interest, vtrum feras, quod velis, nolis, ferendum est: an probes quod probandum non est. nam ferre quod ferendum est (verbi gratia, quod fit à potentioribus, aut tyrannis, eorúmque amicis, iniustè quidem, & contra instituta maiorum, non tamẽ ignominio-*

niosè, aut contumeliosè) prudentis est : probare verò quod probandum non est, improbi hominis est. Porro autem
2 *ferre quod ferendũ non est, ignaui & turpis hominis est.*

omnibus istorum & actis, *&c.*) *Locus mihi suspectus, tum per se, tum propterea quòd aliquot ex nostris libris veteribus non habent hoc totum*, & actis, & voluptatibus.

IN EPIST. VII.

1 probè alicubi esse) *Legendum fortasse est*, esses.

2 dubitandum non est quin equis, velis,] *Secutus sũ libros vulgatos, nam manuscripti habent* equis viris. *Ego puto M. Tullium significare, iam fugiendum esse omni contentione, terra, marique.*

3 Sed ridicula missa faciamus. *Verbum* faciamus, *ne quis putet à nobis de nostro adiectum, reperimus in duobus libris manuscr.*

IN EPIST. IX.

1 circumuallato nunc denique) *Legendum fortasse est*, circumuallato nunc vndique.

IN EPIST. X.

1 & ingentiũ gallinarum. *Codices vulgati (quibuscum tamen consentiunt nonnulli manusc. quos & P. Victorius secutus est) habent*, & ingentium culinarum : *alij partim*, integriuscularum : *partim*, ingentium gularum: *partim*, ingentium cochlearum: *partim*, ingentiũ ferculorum : *partim*, ingentium gallinarum : *quam scripturam probaui.*

IN EPIST. XII.

1 munusculum mitt. volui leuidense, crasso filo.) *Secutus sum libros manuscriptos , non damnata Octauij Pantaratgi, viri docti, coniectura, existimantis legendum* leui dente : *quam adiuuat vetus codex Memm. in quo est* leui dense , *disiunctim scriptum* : & dense, *sine diphthongo.* Leui dente *autem, id est, leui pectine. Iam verò Isidorus docet, leuidensem vestem dictam , raro filo leuiterque densatam : contrà, pauidensem , seu pauitensem, quasi grauiter pressam.*

IN EPIST. XV.

1 ponor afuisse scribendo.) *Sic est legendum,*

libris omnibus inuitis, non, vt vulgò, ponor ad scribendum.

IN EPIST. XVI.

1 Solebam enim antea delectari oleis, & lucan.) *Aliquid vlceris inest in hoc loco, nam librorũ veterum alij habent*, delibitari: *alij*, debilitari: *alij* delimitari: *pauci*, delectari, *vt vulgati. ego ἐπέχω. Suprà autem non longè, legendum* miniati Iouis, *non, vt vulgò*, miniani Iouis: *quamuis hanc lectionẽm tueatur Turnebus.*

2 salis enim satis est, sannionum parum) *In nonnullis libris scriptum est*, sannonum parum.

IN EPIST. XIX.

1 tenuiculo apparatu significas, &c.) *Nonnulli libri manuscript. habent* tenuissimo. *P. Victorius edidit* tenuiculo *quomodo habent & pleraque exempla vulgata: quæ sequimur. Idem tamen admonet, in libro Mediceo scriptum esse*, tenuculo.

IN EPIST. XX.

1 quem tu solitus es promulside conficere.) *Amicus quidam meus legendum censet* confercire.

2 In Epicuri nos aduersarij, nostri castra coniecimus *Assentior Victorio, existimanti mendum subesse in voce* castra: *pro qua nonnulli codices manuscr. habent* cassatra.

3 nos iam ex areis.) *Adr. Turnebus legendum censet*, ex arcis: *alij*, ex areis: *alij*, tantum ex te artis.

IN EPIST. XXII.

1 Amo verecundiam, tu potiùs libertatem.] *Sic est legendum, reclament omnes libri licet, qui habent*, vel potiùs libertatem, &c.

2 depsit multò impudentiùs. *Sic legendum esse*, non clepsit, *ab aliis indicatum est. Fuit hoc verbum etiam apud Catulum deprauatum: nam ex* perdepsuit, *factum est* perdespuit. *Sic igitur legendum carmen illud in Gellium, Gellius audierat, &c. Hoc ne ipsi accideret, patrui perdepsuit ipsam vxorem, &c. Quod à Ios. Scaligero nostro nuper animaduersum est. Sed redeo ad Ciceronem:* batuere *paulò antè ponitur à Cicerone etiam*

in

in obscœnis, vel per translationem, quia batuere est ferulis verberare: vel quòd βατέειν, *seu* βατεύειν *apud Siculos, idem valet quod iniri à mare Theocr.* οὐκ ἐσορῇ τὰς μηκάδας, αἷα βατεῦνται.

1 suppedit.) *Alij libri habent*, suppellit: *alij* suppellere.

IN EPIST. XXIIII.

1 Illi συμπόσια, aut σύνδειπνα, id est, compotationes, aut concen *Hoc totum* id est, compotationes, aut concenationes, *delendum puto, vt foris profectum, & alienum, minimèque Ciceronis.*

IN EPIST. XXV.

2 ad imperandum.) *Hoc est, vt imperium feras, seu, Vt tibi imperetur.*

IN EPIST. XXVI.

1 Miraris tam èxhilaratam esse seueritatem nostram.) *Codices Memm. aliquot habent*, seruitutem nostram? *Clericanus*, senectutem nostram? *ego* seruitutem, *legendum esse puto: significat enim dominatum Cæsaris.*

2 Ille Varo,) *Omnes ferè libri manuscr. habent* verò. *Vnde Adr. Turnebus, collega & amicus noster, legendum esse existimat*, Ille varo. *de quo loco lege eius Aduersaria. Alij* Baro *reposuerunt.*

3 ibi præsertim) *quidam libri habent*, tibi præsertim.

3 sed etiam intra legem) *legendum*, infrà legem, *vt rectè indicat Ioan. Passeratius. Legem autem, sumptuariam scilicet.*

IN EPIST. VIII.

LIBRI X.

1 magnam mihi ipse ad proficiendum) *sic videtur legendum potiùs, quàm, quo modo alij libri habent*, magna in spe ad perficiendum, *seu*, ad proficiendum, *&c.*

2 sed aliquanti nobis temporis] *sic videtur legendum*, aliquanti *inquam, non* aliquantum, *&c.*

3 quàm cùm pauc. fun. orbi terr. vict partiremur) *secutus sum P. Victorij coniecturam, qui ex* pateremur,

&c. partiremur, *fecit*, partiremur. *Nonnulli tamen codices, manuscript. habent* pararemus. *quo modo & aliquot vulgati. Alij quidam*, pareamus: *quod postremum magis probo.*

IN EPIST. IX.

1 Nihil me tibi temerè aut te ceteris, *&c. Verbum* ſcripſiſſe, *quod fuerat interiectum inter* temere *& disiunct.* aut, *ego fretus manuſcr. librorum auctoritate, deleui. Nam verbum* recepiſſe, *etiam huc pertinet, & eſt commune, quod non intelligentes indocti, verbum*, ſcripſiſſe *adiecerant de ſuo. ſic enim habent libri vulgati*, Nihil me tibi temerè ſcripſiſſe, aut te ceteris, *&c.*

IN EPIST. XI.

1 quæ habent ſpeciem gloriæ, collectam ex inaniſſimis ſplendoris inſignibus.] *ſic habent duo codices Memmiani: neque video cur hanc ſcripturam reiicere debeamus, cùm ſit longè meo quidem iudicio, vulgatæ anteponenda.*

2 breuia, fugacia, caduca) *ſic habent omnes ferè libri vulgati: ſed videtur P. Victorio legendum* fucata: *& item Manutio: cùm neuter, vt arbitror, de alterius ſententia quidquam audiſſet. Teſtatur autem P. Victorius, in optimo illo quo vſus eſt codice, ſcriptum fuiſſe, quanquam literis obſcurioribus*, fugata, fugacia: *tamē, quod eſt in libris vulgatis, non videtur reiiciendum.*

IN EPIST. XIII.

1 appellauit πολιόπορθον.) *Quidā libri manuſcripti habent*, πολιπόρθιον: *atque ita edidit P. Victorius.*

IN EPIST. XVI.

1 tum erant grauiſſimis verbis & ſententiis perſcriptæ.) *Cùm antea vulgò legeretur*, & ſententiis plenæ: *Victorius ex auctoritate quorundam librorum, vocem* plenæ *deleuit: & rectè. Ego autem cùm in vno atque altero reperiſſem vocem* perſcriptæ, *quamuis non auſim aſſeuerare Ciceronis eſſe, ſed ſuſpicer eſſe ſubdititiam, tamen non putaui mihi negligendam, aut reiiciendam.*

IN EPIST. XVII.

quo

1 quo obside fidei illius) *iampridem sic mihi visus erat hic locus legendus; aliquot autem post annis cognoui Henrico Stephano, viro doctiss. idem videri. Alij retinent lectionem vulgatam*, fide illius, *&c. & tamen* fide *pro* fidei *positum esse volunt, vt sit antiquus generandi casus.*

2 Sex. Gauiano probauit.] *Hunc commemorat in orat. pro Sextio M. Tullius.*

IN EPIST. XVIII.

1 Etsi cautius illud erat consilium) *multa hîc immutata sunt, partim coniectura, partim ex auctoritate codicum manusc. Primùm*, Etsi cautius, *&c. pro &* cautius, *ex vetere codice edendum curaui: deinde totum illud*, sicut milites faciunt, *pro meo iure deleui: quia clamat se non esse Ciceronis: postremò illa*, exercitu concordi, & bene de rep. sentiente *sunt item à vetere codice. Iam verbum* videbam, *tametsi superuacaneum videatur, cùm verbum* sciebam *satis superq; sit, tamen non sustuli: quia credibile est à M. Tullio esse positum, propterea quòd multa sunt interposita inter verbū* sciebam, *& illud*, hoc omne assignatum iri, *propter hyperbatum, scilicet. Ita posuit verbum* videbam, *quasi verbum* sciebam *non sit initio positum, vt consulat memoriæ lectoris. Si quis tamen delere volet, per me licebit, neque repugnabo.*

IN EPIST. XX.

1 verùm, vt errare, mi Plance, potuisti, *&c.) Negare non possum, eam esse scripturam antiquam, quam defendit P. Victorius.* Verùm, vt errarem, id Plance voluisti. *Sic.n. habēt & Memmiani codices. Veruntamen vulgatam lectionem amplector, vt valdè probabilem, & cum iis quæ sequuntur congruentem & consentaneam.*

IN EPIST. XXI.

1 nec de laude ieiuni hominis delibrare quidquam) *si nostri omnes codices manuscript. habent delibare, vt habent: si semper vbicumque vulgati libri habent*

habent deliberare, *in manuscriptis scriptum est* deliberare, *aut* delimare (*quod admonui in commentariis Lucretianis*) *numquámne intelligent homines, in omnibus libris, talibus locis esse reponendum* delibrare, *pro* delibare? *vt delibrare intelligamus positum, pro, detrahere & deminuere.*

IN EPIST. XXIII.

1 aut ab illis feruentibus latron.] *sic habent ferè omnes libri manuscripti:* furentibus *tamen non damno, quod est in vulgatis: præsertim cùm sequatur non longo pòst interuallo*, veniebant enim eodem furore in me, quo in patriam, incitati.

2 magno cum dolore paricidarum elapsus sum his) *sic legit Paulus Manutius quanquam libri omnes habent*, elapsus sum iis, *aut certè*, his.

IN EPIST. XXIIII.

1 Aliquanto illum propius esse, è rep. esse videbamus.) *sic mihi visus est hic locus esse restituendus, cùm esset corruptissimus. Nam primùm hoc totum*, quod ad Cæsarem attinet, *quod reperitur in omnibus libris vulgatis, fuerat frustrà & temere inculcatum, quod conieci ex vnius codicis antiqui scriptura, quæ est talis*, aliquanto illum propius esse. *Nam pronomen* illum, *satis demonstrat & significat Cæsarem sine illa accessione: deinde verbum* videbamus *facilè indicat aliquid deesse. Quid autem aliud deesse dici possit, quàm quod reposuimus? quod scilicet eiectum fuerat, receptis illis verbis*, quod ad Cæsarem attinet: *quæ nata fortasse sunt, vel ex iis quæ sequūtur*, quod ad Cæsaris amorē attinet: *vel ex eo quòd pronomen* illum (*quòd reperimus in duobus codicibus antiquis*) *sublatum esset: vel ex annotatione ad vocem* illum *ascripta: cùm lector aliquis adscripsisset* Cæsarem. *Doctus quidam tamen sic hunc locum legendum existimat*, aliquantò autem propiùs esse Cæsarem volebamus.

IN EPIST. XXX.

1 SER. G.] *sic legendum est, non*, Sergius Galba. *Ser. autem valet Seruius: quod est prænomen. Galbæ enim erant Sulpiciæ gentis, non Sergiæ. Itaque hic di-*

rebatur Ser. Sulpicius Galba prænomine, nomine, cognomine.

IN EPIST. XXXI.

1 Quod cùm Lep. cont. a o scr. sec. c. Ant. maximè contrarium fuit) *sic hoc significat, Asinius, hoc sibi maximè obfuisse maximéque aduersarium fuisse. nempe, scribere senatui, me & exercitum in potestate eius futurum, insolens locutio est: sin aliud, quæro quid. Ego putabam locum esse mendosum, & ita corrigendum,* Cui quòd Lep. contion. atque omn. scr. se cons. cum Ant. m. c. f.

2 quantas habuerim contentiones.) *sic emendauit P. Manutius: cui assentior. nam vulgo legitur* contiones.

IN EPIST. XXXII.

1 Gladiatoribus autem Fabium) *sic legendum esse multi iam docti viri admonuerunt, non* gladiatoriis. *significatur dies quo die gladiatores commissi sunt.*

2 ciuis Romanus sum) *P. Victorius edidit,* ciuis Ro. natus sum: *quo modo & aliquot Memm. codices habent: sed Manutium & Ferrarium sequor, qui delent vocem* natus.

3 Nunc quod restat.) *libri aliquot veteres habent,* quod præstat, *& item multa exempla vulgata: ego* quod restat, *teneo.*

4 arcessisset) *sic iampridem emendaui, cùm in omnibus libris vulgatis legeretur partim* accessisset, *partim* accersisset.

IN EPIST. XXXIII.

1 arcessistis) *sic habent nostri libri veteres omnes, quod eò adscripsi, vt desinant tandem hoc opinari viri docti (nam de indoctis nō laboro) verbum Arcesso, significare accuso, Accerso verò aduoco, aut venire iubeo. Nam hoc certissimum est, Accerso non esse verbum Latinum: & Arcesso duo illa significare.*

Nam & robur & suboles militū interiit) *Quamuis iampridem admonuerim scribendum esse Suboles,*

non

non Soboles: admoneo tamen iterum hoc loco tum quia ita scriptum est in quinque libris manuscr. tum quia edidit P. Victorius.

IN EPIST. I. LIB. XI.

1 nullæ partes in rep.] *Legendum videtur*, nullæ partes sibi in rep &c.

IN EPIST. II.

1 ea re denuntiatum esse veteranis, quod de, &c.) *Videtur aliquid deesse post vocem* veteranis: *nempe tale quiddam*, vt venirem.

IN EPIST. III.

1 Nam de dilectibus habitis) *Hæc est antiqua scriptura, atque ita sine dubio legendum. Mendosè autem hîc operæ fecerant olim* delictibus.

IN EPIST. VIII.

1 Polla tua) *id est, Valeria Paulla, vxor tua. Polla autem & Paulla dicebant veteres* ἀδιαφόρως, *vt Caupo, Copo: Olla, Aula: Plostrum, Plaustrum, &c.*

IN EPIST. X.

1 malim mehercule tum iudicium, &c.) *Hoc loco secutus sum libros vulg. nam manuscr. aliquot habent*, malle me tuum iudicium quam ex, &c. *Et sic restituit Paul. Manutius multos abhinc annos, siue coniectura ductus, siue codicis alicuius veteris auctoritate fretus. Sic postea edidit & P. Victorius, optimum illum codicem & antiquissimum Florentinum secutus. ego tamen scripturam vulgatam probo: quam & nonnulli veteres confirmant. Quod ad superiora attinet, P. Victorij & Pauli Manutij coniecturam secutus sum.*

IN EPIST. XXI.

1 Agrariam curationem ligurrirent,) *Sic habent omnes libri veteres. Quidam tamen legendum censent*, Agrariam rogationem. *Præterea* ligurrirẽt, *duplici* rr, *scribendum, vt habent iidem libri veteres.*

IN EPIST. XXII.

1 quæ plurimum valet,) *Quidam legi volunt*, qua plurimum vales.

IN

IN EPIST. XXVII.

1 contra inimicos meos solere defendi) *Quamuis sciam P. Victorium edidisse*, iniquos meos, *vt est in vulgatis, ego tamen secutus libros manuscr. Memm.* inimicos *reposui. Neque tamen aut nego, aut nescio,* iniquos, *interdum vsurpatum esse à Cicerone pro inimicis. qua de re nos alibi plura.*

IN EPIST. XXVIII.

1 Aiunt enim, patriam amicitiæ præponendam esse) *secutus sum libros vulg. cùm præsertim cum eis consentiant nonnulli manuscripti: atque ita locutus sit oratione pro Rab. perduell. reo: ibi*, vt amicitiam patriæ præponeret. *Nam quòd P. Victorius ex antiquis codicibus reponit*, aiunt enim, patriæ amicitiam præponendam esse: *hac sententia, Aiunt amicitiam patriæ præponendam esse amicitiæ amicorum, probare non possum. Sic potiùs existimarim esse legendum, si quid sit mutandum*, aiunt enim, patriæ libertatem amicitiæ præponendam esse. *sic enim ferè in superiore epistola Cicero libertatem patriæ vitæ amici anteponendam.*

2 At debeo pro ciuili parte) *quidam putant legendum*, pro virili parte. *sed ego nihil mutandum censeo. nam quemadmodum dicimus*, pro virili parte, *ita &* pro ciuili parte.

IN EPIST. XXIX. ET VLTIMAM.

1 . símque admiratus & fidem tuam, & in cons.) *Videtur legendum quibusdam*, símque admiratus & fidem tuam in consilio dando & religionem.

IN EPIST. I. LIB XII.

1 ab illo duntaxat sordidissimo periculo tuti) *Quidam legi volunt*, fœdissimo periculo, *quod malim, si libri veteres adiuuent.*

2 pecuniæ maximæ describuntur) *Sic legendum, non* discribuntur, *neque* distribuuntur.

IN EPIST. II.

1 Ad quam paratus venerat] *Sic est legendum, & ita habent duo codices manuscr. Vnde tamen quidam*

legendum

1 Ego me de rep. puto essem.) *Sic habent omnes nostri libri veteres, cùm vulgati habeant*, de rep. ita puto esse m. *Omnino particula.* ita *ab aliquo sciolo attexta est: inanis enim est.*

IN EPIST. XV.

2 tanta prauitate esse animaduertis) *Quidam libri veteres, & item vulgati, habent*, tanta importunitate, *&c. ego* tanta prauitate, *probo, & ita habent cod. vet. emendatiores.*

3 nullo exemplo, neque nostræ partis) *Quidam legi volunt*, neque vlla ex parte *& interpretantur ne vlla quidem ex parte. Ego ex antiquæ scripturæ vestigiis repono*, neque nostræ partis: *subintellige periculo, seu repete ἀπὸ κοινοῦ.*

IN EPIST. XIX.

1 verebar vt redderentur) *Id est, Verebar ne non redderentur. Sic autem legendum est, non vt vulgò*, ne redderentur. *Et verò vt sic legatur, præter veteres codices qui sic habent, ratio postulat.*

IN EPIST. XXII.

1 Collega nostro, Antonio) *P. Victorius edidit*, collega vestro, *sed* collega nostro, *probo. Fuit enim collega Ciceronis Antonius in auguratu.*

IN EPIST. XXV.

1 fuit enim quoddam necessarium tempus seruitutis) *Sic restituit Paulus Manutius Vbaldini Bandinelli coniecturam secutus: cùm antea vulgò legeretur*, Grecum tempus, *planè ineptè: Paulò post, vbi omnes libri habent*, Vinolentum furorem, *legendum videtur quibusdam*, violentum furorem. *Vinolentum tamen retinendum videtur: propterea quæ sequuntur*, quem ego ructantem & nauseantem. *&c.*

2 pestis patriæ fuisser) *Putarim legendum* pesti. *Sic enim dicimus, Ea res fuit patriæ saluti, fuit exitio, fuit calamitati, &c.*

IN EPIST. XXVI.

1 Q. TVRRIVS] *Hæc epistola ordine est vicesima sexta. Itaque separanda à superiore est. Et olim opera-*

1 quàm maximus post mea commend.) *Sic reposueram, coniectura ductus: quia hæc lectio mihi multò videbatur & certior, & ad sententiam huius loci accommodatior, quàm quæ dicitur esse Faerni & Manutij:* quàm maximè potest, mea commendatione, *&c. Nam vulgata,* quàm maximus postea commend acc. *& 9. ferri non poterat. Et credibile est ex,* post mea, *factum esse à librario* postea. *Sed sunt qui ita legi posse contendunt,* quàm maximus postea, mea commed. *quæ mihi magis probatur: tametsi parum intersit. Atque ita olim operæ fecerunt, meo iniussu. Non dissimulabo tamen, etiam Manutio hanc scripturam in mentem venisse,* quam maximus pòst mea commend cum acc. *Ne hoc quidem lectorem celabo, in nonnullis libris vulgatis legi tolerabiliter hoc modo,* quàm maximus postea commendatione nostra cumulus accedat. *Sed quia supposita est, & à vestigiis antiquæ scripturæ longius remota, minùs probanda.*

IN EPIST. XXI.

1 & in omni off. genere diligendus.) *Legendum fortasse est, vt Manutius opinatur,* diligentissimus.

IN EPIST. XXIX.

1 id fecisse aliorum consilio, *&c.*) *sic legendum, non, vt vulgò,* id fecit.

IN EPIST. LVIII.

1 quæ æqua postulabit, vt lubente te impetret.) *Secutus sum olim codices vulgatos: cur fecerim, causa hæc est. Scribit Cicero ad prætorem vrb. ei commendat Custidij causam, petitq; ab eo, vt, quæ æqua postulabit, eo iubente impetret. At prætoris est decernere & iubere. Licet tamen & legere, vt est in libris manusc.* te lubente. *seu libente, id est, te volente, tua voluntate. Ac, ne quid dissimulem, mihi nunc hoc modo legi placet, & item in epistola proxima.*

IN EPISTOLAM II.
LIBRI XIII.

1 quemadmodum à Vestæ) *Docti quidam legi volunt*, à Vesta, *id est*, *à lare & foco.*

IN EPIST. IV.

1 Brundisio profecti sumus a d II. Kal Maias] *Sic edidimus, Bernardini Rutilij, & Franc. Hotomani coniecturam, ac veritatem ipsam secuti, lectione vulgata reiecta*, ad v. Kal. *seu* a.d. v Kal.

2 si res à nobis abesset) *Amicus quidam meus legendum censet*, si res à nobis abiret, *seu* abisset.

IN EPIST. VII.

1 Cui quidem tu deo, quemadm. soles, piè & castè satisfacias velim.) *Post verbum* satisfacias. *sequuntur hæc deinceps in libris vulg.* id est, Appollini & Æsculapio, *quæ delenda curaui, vt aliena, quod & Paulo Manutio antea visum erat: quanquam delere nō est ausus.*

IN EPIST. XIII.

1 Si metuendus iratus est, quies tamen ab illo fortasse nascetur] *Secutus sum cod. vulgatos quibuscum consentiunt nonnulli Memmiani, P. Victorius, secutus suū illum codicem antiquissimum edidit*, quiesces tamen, *&c. cuius sui facti nullam præterea rationem affert.* Ego *scripturam illam planè mendosam esse puto: & treis illas literas postremas*, ces. *ex annotatione natas suspicor, cùm aliquis adscripsisset è regione horum verborum*, si metuendus iratus est, ces. *seu* cæs. *id est, Cæsar: quod postea translatum à librario est in contextum verborum Ciceronis, & adiunctum nomini* quies. *quæ mea suspicio si cui fortè non videbitur probabilis, videat num dici possit has literas*, ces. *esse & transpositas & corruptas, & sic debere scribi*, scil. *vel* sc. *tantum: vt hoc totum ita sit legendum*, quies, sc. *id est*, *scilicet. ego tamen priorem meam coniecturam, veriorem existimo.*

IN EPIST. XIV.

1 verendū est vt honestè] *Sic est legendum, libris omnibus inuitis. Hoc enim significat, si aliæ matronæ nobiles & honoratæ non sint Romæ, vix Terentiam & Tulliam honestè esse posse. Sic autem loquitur, Verendum est vt vos honestè esse possitis. Id est, Verendum est*

est ne non positis esse honestè. Confirmat meam coniecturam verbum verendum, *quod mox iteratur, quasi iam semel antè positum* : Etiam illud verendum est, *&c.*

IN EPIST. I. LIB. XV.

1 ab Iamblicho, phylarcho Arabum) *Ego legendum puto,* phararcho Arabum. *Est autem* phararchus, *is qui præest turribus iis, vnde lumen sublatum significat nauigantibus, vbi loci sint & vnde, si quid sit, quod scire opus sit, sublatis ignibus longo ordine, & immenso spatio, dum turris turri vicinæ signum dat, res in disiunctißimis locis gestæ cognoscantur. Quamquam Strabo commemorat præfectos quosdam in Arabia phylarcos appellatos. Quocirca neque quidquam olim mutaui, neque nunc muto.*

2 serius vos quidem, quàm decuit.) *quidam legi volunt* debuit, *impersonaliter, quod valde probo.*

IN EPIST. II.

1 amicósque, patris eius atque aui iud.) *Sic video nuper esse hunc locum emendatum à Tito Pormæo : & rectè. nam vulgata lectio,* amicósque in patris eius fide: atque iudicio, *&c. ferri non potest.*

IN EPIST. III.

1 vt quæ copiis & opibus vix tenere possumus.] *Nonius Marcell. in voce Continens, legit,* ferre vix possumus, ea mans. & contin. nostra, sociorum fidelitate tueamur.

IN EPIST. IV.

1 tum præstanti magnitudine] *Secutus sum codices Memm. reiecta & vulgata lectione,* præsenti magnit. *quam Florentini probant. Non damno tamen Manutij lectionem,* tum præsentia, magnitudine & animi, & cons.

2 & omnino iis qui nouari aliquid, *&c.) Cùm & in vulgatis libris & in manuscriptis legeretur,* & toto iis, *Ranconetus coniectura ductus legendum putabat,* exorta iis qui, *&c. Sed Victorius meliùs,* & omnino iis qui, *&c. Alij,* & sociis, qui, *&c.*

3 si ita tempus ferret) *Duo codices Memmiani ha-*

libris omnibus inuitis, non, vt vulgò, ponor ad scribendum.

IN EPIST. XVI.

1 Solebam enim antea delectari oleis, & lucan.) *Aliquid vlceris inest in hoc loco, nam librorũ veterum alij habent,* delibitari: *alij,* debilitari: *alij* delimitari: *pauci,* delectari, *vt vulgati. ego ἐπέχω. Suprà autem non longè, legendum* miniati Iouis, *non, vt vulgò,* miniani Iouis: *quamuis hanc lectionẽm tueatur Turnebus.*

2 salis enim satis est, sannionum parum) *In nonnullis libris scriptum est,* sannonum parum.

IN EPIST. XIX.

1 tenuiculo apparatu significas, &c.) *Nonnulli libri manuscript. habent* tenuissimo. *P. Victorius edidit* tenuiculo. *quomodo habent & pleraque exempla vulgata: quæ sequimur. Idem tamen admonet, in libro Mediceo scriptum esse,* tenuculo.

IN EPIST. XX.

1 quem tu solitus es promulside conficere.) *Amicus quidam meus legendum censet* confercire.

2 In Epicuri nos aduersarij, nostri castra coniecimus *Assentior Victorio, existimanti mendum subesse in voce* castra: *pro qua nonnulli codices manuscr. habent* cassatra.

3 nos iam ex areis.) *Adr. Turnebus legendum censet,* ex arcis: *alij,* ex areis: *alij,* tantum ex te artis.

IN EPIST. XXII.

1 Amo verecundiam, tu potiùs libertatem.] *Sic est legendum, reclament omnes libri licet, qui habent*, vel pot ùs libertatem, &c.

2 depsit multò impudentiùs. *Sic legendum esse*, *non* clepsit, *ab aliis indicatum est. Fuit hoc verbum etiam apud Catulum deprauatum: nam ex* perdepsuit, *factum est* perdespuit. *Sic igitur legendum carmen illud in Gellium, Gellius audierat, &c. Hoc ne ipsi accideret, patrui perdepsuit ipsam vxorem, &c. Quod à Ios. Scaligero nostro nuper animaduersum est. Sed redeo ad Ciceronem:* batuere *paulò antè ponitur à Cicerone etiam* in

in obscœnis, vel per translationem, quia batuere est ferulis verberare: vel quòd βατέεσθαι, *seu* βατεύεσθαι *apud Siculos, idem valet quod iniri à mare Theocr.* ὀκκ' ἐσορῇ τὰς μηκάδας, αἷα βατεῦντα.

1 suppedit.) *Alij libri habent*, suppellit: *alij* suppellere.

IN EPIST. XXIIII.

1 Illi συμπόσια, aut συνδεῖπνα, id est, compotationes, aut concen *Hoc totum* id est, compotationes, aut concenationes, *delendum puto, vt foris profectum, & alienum, miniméque Ciceronis.*

IN EPIST. XXV.

2 ad imperandum.) *Hoc est, vt imperium feras, seu, Vt tibi imperetur.*

IN EPIST. XXVI.

1 Miraris tam exhilaratam esse seueritatem nostram.) *Codices Memm. aliquot habent*, seruitutem nostram? *Clericanus*, senectutem nostram? *ego* seruitutem, *legendum esse puto: significat enim dominatum Cæsaris.*

2 Ille Varo,) *Omnes ferè libri manuscr. habent* verò. *Vnde Adr. T r iebus, collega & amicus noster, legendum esse existimat*, Ille varo. *de quo loco lege eius Aduersaria. Alij* Baro *reposuerunt.*

3 ibi præsertim) *quidam libri habent*, tibi præsertim.

3 sed etiam intra legem) *legendum*, infrà legem, *vt rectè iudicat Ioan. Passeratius. Legem autem, sumptuariam scilicet.*

IN EPIST. VIII.

LIBRI X.

1 magnam mihi ipse ad proficiendum) *sic videtur legendum potiùs, quàm, quo modo alij libri habent*, magna in spe ad perficiendum, *seu*, ad proficiendum, *&c.*

2 sed aliquanti nobis temporis] *sic videtur legendum*, aliquanti *inquam, non* aliquantum, *&c.*

3 quàm cùm pauc. fun. orbi terr. vict partiremur) *secutus sum P. Victorij coniecturam, qui ex* pateremur,

& partiremur, *fecit*, partiremur. *Nonnulli tamen codices, manuscript. habent* pararemus. *quo modo & aliquot vulgati. Alij quidam*, pareamus:*quod postremum magis probo.*

IN EPIST. IX.

1 Nihil me tibi temerè aut te ceteris, *&c. Verbum* scripsisse, *quod fuerat interiectum inter* temere *& disiunct.* aut, *ego fretus manuscr. librorum auctoritate, deleui. Nam verbum* recepisse, *etiam huc pertinet, & est commune, quod non intelligentes indocti, verbum*, scripsisse *adiecerant de suo. sic enim habent libri vulgati*, Nihil me tibi temerè scripsisse, aut te ceteris, *&c.*

IN EPIST. XI.

1 quæ habent speciem gloriæ, collectam ex inanissimis splendoris insignibus.] *sic habent duo codices Memmiani: neque video cur hanc scripturam reiicere debeamus, cùm sit longè meo quidem iudicio, vulgatæ anteponenda.*

2 breuia, fugacia, caduca) *sic habent omnes ferè libri vulgati: sed videtur P. Victorio legendum* fucata: *& item Manutio: cùm neuter, vt arbitror, de alterius sententia quidquam audisset. Testatur autem P. Victorius, in optimo illo quo vsus est codice, scriptum fuisse, quanquam literis obscurioribus*, fugata, fugacia:*tamē, quod est in libris vulgatis, non videtur reiiciendum.*

IN EPIST. XIII.

1 appellauit πολιόπορθον.) *Quidā libri manuscripti habent*, πολιπόρθιον: *atque ita edidit P. Victorius.*

IN EPIST. XVI.

1 tum erant grauissimis verbis & sententiis perscriptæ.) *Cùm antea vulgò legeretur*, & sententiis plenæ: *Victorius ex auctoritate quorundam librorum, vocem* plenæ *deleuit: & rectè. Ego autem cùm in vno atque altero reperissem vocem* perscriptæ, *quamuis non ausim asseuerare Ciceronis esse, sed suspicer esse subdititiam, tamen non putaui mihi negligendam, aut reiiciendam.*

IN EPIST. XVII.

quo

1 quo obside fidei illius) *iampridem sic mihi visus erat hic locus legendus; aliquot autem post annis cognoui Henrico Stephano, viro doctiss. idem videri. Alij retinẽt lectionem vulgatam*, fide illius, *&c. & tamen* fide *pro* fidei *positum esse volunt, vt sit antiquus generandi casus.*

2 Sex. Gauiano probauit.] *Hunc commemorat in orat. pro Sextio M. Tullius.*

IN EPIST. XVIII.

1 Etsi cautius illud erat consilium) *multa hîc immutata sunt, partim coniectura, partim ex auctoritate codicum manusc. Primùm,* Etsi cautius, *&c. pro &* cautius, *ex vetere codice edendum curaui: deinde totum illud,* sicut milites faciunt, *pro meo iure deleui: quia clamat se non esse Ciceronis: postremò illa,* exercitu concordi, & bene de rep. sentiente *sunt item à vetere codice. Iam verbum* videbam, *tametsi superuacaneum videatur, cùm verbum* sciebam *satis superq; sit, tamen non sustuli: quia credibile est à M. Tullio esse positum, propterea quòd multa sunt interposita inter verbũ* sciebam, *& illud,* hoc omne assignatum iri, *propter hyperbatum, scilicet. Ita posuit verbum* videbam, *quasi verbum* sciebam *non sit initio positum, vt consulat memoriæ lectoris. Si quis tamen delere volet, per me licebit, neque repugnabo.*

IN EPIST. XX.

1 verùm, vt errare, mi Plance, potuisti, *&c.) Negare non possum, eam esse scripturam antiquam, quam defendit P. Victorius.* Verùm, vt errarem, id Plance voluisti. *Sic.n. habẽt & Memmiani codices. Veruntamen vulgatam lectionem amplector, vt valdè probabilem, & cum iis quæ sequuntur congruentem & consentaneam.*

IN EPIST. XXI.

1 nec de laude ieiuni hominis delibrare quidquam) *si nostri omnes codices manuscript. habent* delibare, *vt habent: si semper vbicumque vulgati libri*

habent

habent deliberare, *in manuscriptis scriptum est* deliberare, *aut* delimare (*quod admonui in commentariis Lucretianis*) *numquámne intelligent homines, in omnibus libris, talibus locis esse reponendum* delibrare, *pro* delibare? *vt delibrare intelligamus positum, pro, detrahere & deminuere.*

IN EPIST. XXIII.

1 aut ab illis feruentibus latron.] *sic habent ferè omnes libri manuscripti:* furentibus *tamen non damno, quod est in vulgatis: præsertim cùm sequatur non longo pòst interuallo*, veniebant enim eodem furore in me, quo in patriam, incitati.

2 magno cum dolore paricidarum elapsus sum his) *sic legit Paulus Manutius quanquam libri omnes habent*, elapsus sum iis, *aut certè*, his.

IN EPIST. XXIIII.

1 Aliquanto illum propius esse, è rep. esse videbamus.) *sic mihi visus est hic locus esse restituendus, cùm esset corruptissimus. Nam primùm hoc totum*, quod ad Cæsarem attinet, *quod reperitur in omnibus libris vulgatis, fuerat frustrà & temere inculcatum, quod conieci ex vnius codicis antiqui scriptura, quæ est talis,* aliquanto illum propius esse. *Nam pronomen* illum, *satis demonstrat & significat Cæsarem sine illa accessione: deinde verbum* videbamus *facilè indicat aliquid deesse. Quid autem aliud deesse dici possit, quàm quod reposuimus? quod scilicet eiectum fuerat, receptis illis verbis*, quod ad Cæsarem attinet: *quæ nata fortasse sunt, vel ex iis quæ sequũtur*, quod ad Cæsaris amorẽ attinet: *vel ex eo quòd pronomen* illum (*quòd reperimus in duobus codicibus antiquis*) *sublatum esset: vel ex annotatione ad vocem* illum *ascripta: cùm lector aliquis adscripsisset* Cæsarem. *Doctus quidam tamen sic hunc locum legendum existimat*, aliquantò autem propiùs esse Cæsarem volebamus.

IN EPIST. XXX.

1 SER. G.] *sic legendum est, non*, Sergius Galba. *Ser. autem valet Seruius: quod est prænomen. Galbæ enim erant Sulpiciæ gentis, non Sergiæ. Itaque hic dicebatur*

rebatur Ser. Sulpicius Galba prænomine , nomine, cognomine.

IN EPIST. XXXI.

1 Quod cùm Lep. cont.a o scr. sec.c. Ant. maximè contrarium fuit) *sic hoc significat, Asinius , hoc sibi maximè obfuisse maximéque aduersarium fuisse.nempe, scribere senatui , me & exercitum in potestate eius futurum, insolens locutio est: sin aliud, quæro quid. Ego putabam locum esse mendosum , & ita corrigendum,* Cui quòd Lep. contion. atque omn. scr. se consf. cum Ant. m.c.f.

2 quantas habuerim contentiones.) *sic emendauit P. Manutius : cui assentior. nam vulgo legitur* contiones.

IN EPIST. XXXII.

1 Gladiatoribus autem Fabium) *sic legendum esse multi iam docti viri admonuerunt , non* gladiatoriis. *significatur dies quo die gladiatores commissi sunt.*

2 ciuis Romanus sum) *P. Victorius edidit,* ciuis Ro. natus sum : *quo modo & aliquot Memm. codices habent : sed Manutium & Ferrarium sequor, qui delent vocem* natus.

3 Nunc quod restat.) *libri aliquot veteres habent,* quod præstat , *& item multa exempla vulgata ego* quod restat, *teneo.*

4 arcessisset) *sic iampridem emendaui, cùm in omnibus libris vulgatis legeretur partim* accessisset, *partim* accersisset.

IN EPIST. XXXIII.

1 arcessistis) *sic habent nostri libri veteres omnes, quod eò adscripsi , vt desinant tandem hoc opinari viri docti (nam de indoctis nō laboro) verbum Arcesso, significare accuso, Accerso verò aduoco, aut venire iubeo. Nam hoc certissimum est, Accerso non esse verbum Latinum : & Arcesso duo illa significare.*

Nam & robur & suboles militū interiit) *Quamuis iampridem admonuerim scribendum esse Suboles,*

non

non Soboles: admoneo tamen iterum hoc loco tum quia ita scriptum est in quinque libris manuscr. tum quia edidit P. Victorius.

IN EPIST. I. LIB. XI.

1 nullæ partes in rep.] *Legendum videtur*, nullæ partes sibi in rep &c.

IN EPIST. II.

1 ea re denuntiatum esse veteranis, quod de, &c.) *Videtur aliquid deesse post vocem* veteranis: *nempe tale quiddam*, vt venirem.

IN EPIST. III.

1 Nam de dilectibus habitis) *Hæc est antiqua scriptura, atque ita sine dubio legendum. Mendosè autem hîc operæ fecerant olim* delictibus.

IN EPIST. VIII.

1 Polla tua) *id est, Valeria Paulla, vxor tua. Polla autem & Paulla dicebant veteres* ἀδιαφόρως, *vt Caupo, Copo: Olla, Aula: Plostrum, Plaustrum, &c.*

IN EPIST. X.

1 malim mehercule tum iudicium, &c.) *Hoc loco secutus sum libros vulg nam manuscr. aliquot habent*, malle me tuum iudicium quam ex, &c. *Et sic restituit Paul. Manutius multos abhinc annos, siue coniectura ductus, siue codicis alicuius veteris auctoritate fretus. Sic postea edidit & P. Victorius, optimum illum codicem & antiquissimum Florentinum secutus. ego tamen scripturam vulgatam probo: quam & nonnulli veteres confirmant. Quod ad superiora attinet, P. Victorij & Pauli Manutij coniecturam secutus sum.*

IN EPIST. XXI.

1 Agrariam curationem ligurrirent,) *Sic habent omnes libri veteres. Quidam tamen legendum censent*, Agrariam rogationem. *Præterea* ligurrirẽt, *duplici* rr, *scribendum, vt habent iidem libri veteres.*

IN EPIST. XXII.

1 quæ plurimum valet,) *Quidam legi volunt*, qua plurimum vales.

IN

IN EPIST. XXVII.

1 contra inimicos meos solere defendi) *Quamuis sciam P. Victorium edidisse*, iniquos meos, *vt est in vulgatis, ego tamen secutus libros manuscr. Memm.* inimicos *reposui. Neque tamen aut nego, aut nescio,* iniquos, *interdum vsurpatum esse à Cicerone pro inimicis. qua de re nos alibi plura.*

IN EPIST. XXVIII.

1 Aiunt enim, patriam amicitiæ præponendam esse) *secutus sum libros vulg. cùm præsertim cum eis consentiant nonnulli manuscripti: atque ita locutus sit oratione pro Rab. perduell. reo: ibi*, vt amicitiam patriæ præponeret. *Nam quòd P. Victorius ex antiquis codicibus reponit*, aiunt enim, patriæ amicitiam præponendam esse: *hac sententia, Aiunt amicitiam patriæ præponendam esse amicitiæ amicorum, probare non possum. Sic potiùs existimarim esse legendum, si quid sit mutandum*, aiunt enim, patriæ libertatem amicitiæ præponendam esse. *sic enim ferè in superiore epistola Cicero libertatem patriæ vitæ amici anteponendam.*

2 At debeo pro ciuili parte) *quidam putant legendum*, pro virili parte. *sed ego nihil mutandum censeo. nam quemadmodum dicimus*, pro virili parte, *ita &* pro ciuili parte.

IN EPIST. XXIX. ET VLTIMAM.

1 . sumque admiratus & fidem tuam, & in conf.) *Videtur legendum quibusdam*, sumque admiratus & fidem tuam in consilio dando & religionem.

IN EPIST. I. LIB XII.

1 ab illo duntaxat sordidissimo periculo tuti) *Quidam legi volunt*, fœdissimo periculo, *quod malim, si libri veteres adiuuent.*

2 pecuniæ maximæ describuntur) *Sic legendum, non* discribuntur, *neque* distribuuntur.

IN EPIST. II.

1 Ad quam paratus venerat] *Sic est legendum, & ita habent duo codices manuscr. Vnde tamen quidam legendum*

1 Ego me de rep.puto essem.) *Sic habent omnes nostri libri veteres, cùm vulgati habeant*, de rep.ita puto esse m.*Omnino particula.* ita *ab aliquo sciolo attexta est: inanis enim est.*

IN EPIST. XV.

2 tanta prauitate esse animaduertis) *Quidam libri veteres, & item vulgati, habent*, tanta importunitate, *&c.ego* tanta prauitate,*probo, & ita habent cod. vet. emendatiores.*

3 nullo exemplo,neque nostræ partis) *Quidam legi volunt*, neque vlla ex parte *& interpretantur ne vlla quidem ex parte. Ego ex antiquæ scripturæ vestigiis repono*,neque nostræ partis:*subintellige periculo, seu repete ἀπὸ κοινοῦ.*

IN EPIST. XIX.

1 verebar vt redderentur)*Id est, Verebar ne non redderentur. Sic autem legendum est, non vt vulgò*, ne redderentur. *Et verò vt sic legatur, præter veteres codices qui sic habent, ratio postulat.*

IN EPIST. XXII.

1 Collega nostro, Antonio) *P.Victorius edidit*, collega vestro,*sed* collega nostro,*probo. Fuit enim collega Ciceronis Antonius in auguratu.*

IN EPIST. XXV.

1 fuit enim quoddam necessarium tempus seruitutis)*Sic restituit Paulus Manutius Vbaldini Bandinelli coniecturam secutus: cùm antea vulgò legeretur*, Grecum tempus,*planè ineptè: Paulò post, vbi omnes libri habent*, Vinolentum furorem, *legendum videtur quibusdam*, violentum furorem. *Vinolentum tamen retinendum videtur: propterea quæ sequuntur*, quem ego ructantem & nauseantem.*&c.*

2 pestis patriæ fuisset) *Putarim legendum* pesti. *Sic enim dicimus, Ea res fuit patriæ saluti, fuit exitio, fuit calamitati, &c.*

IN EPIST. XXVI.

1 Q. TVRRIVS] *Hæc epistola ordine est vicesima sexta. Itaque separanda à superiore est. Et olim opera-*

1 quàm maximus post mea commend.) *Sic.reposueram,coniectura ductus:quia hæc lectio mihi multò videbatur & certior,& ad sententiam huius loci accommodatior,quàm quæ dicitur esse Faerni & Manutij:*quàm maximè potest,mea commendatione,*&c.Nam vulgata,*quàm maximus postea commend acc.*& 9.ferri non poterat.Et credibile est ex,*post mea , *factum esse à librario* postea. *Sed sunt qui ita legi posse contendunt,* quàm maximus postea,mea commēd. *quæ mihi magis probatur : tametsi parum intersit. Atque ita olim operæ fecerunt,meo iniussu. Non dissimulabo tamen , etiam Manutio hanc scripturam in mentem venisse,*quam maximus pòst mea commend cum acc. *Ne hoc quidem lectorem celabo,in nonnullis libris vulgatis legi tolerabiliter hoc modo,* quàm maximus postea commēdatione nostra cumulus accedat. *Sed quia supposita est,& à vestigiis antiquæ scripturæ longius remota, minùs probanda.*

IN EPIST. XXI.

1 & in omni off.genere diligendus.) *Legendum fortasse est,vt Manutius opinatur,*diligentissimus.

IN EPIST. XXIX.

1 id fecisse aliorum consilio , *&c.) sic legendum, non, vt vulgò,*id fecit.

IN EPIST. LVIII.

1 quæ æqua postulabit , vt lubente te impetret.) *Secutus sum olim codices vulgatos : cur fecerim , causa hæc est. Scribit Cicero ad prætorem vrb. ei commendat Custidij causam,petitq; ab eo,vt,quæ æqua postulabit,eo iubente impetret. At prætoris est decernere & iubere. Licet tamen & legere,vt est in libris manusc.* te lubente. *seu libente , id est,te volente,tua voluntate. Ac, ne quid dissimulem, mihi nunc hoc modo legi placet, & item in epistola proxima.*

IN EPISTOLAM II.
LIBRI XIII.

est ne non positis esse honestè. Confirmat meam coniecturam verbum verendum, *quod mox iteratur, quasi iam semel antè positum* : Etiam illud verendum est, *&c.*

IN EPIST. I. LIB. XV.

1 ab Iamblicho, phylarcho Arabum) *Ego legendum puto*, phararcho Arabum. *Est autem* phararchus, *is qui præest turribus iis, vnde lumen sublatum significat nauigantibus, vbi loci sint & vnde, si quid sit, quod scire opus sit, sublatis ignibus longo ordine, & immenso spatio, dum turris turri vicinæ signum dat, res in disiunctißimis locis gestæ cognoscantur. Quamquam Strabo commemorat præfectos quosdam in Arabia phylarcos appellatos. Quocirca neque quidquam olim mutaui, neque nunc muto.*

2 seriùs vos quidem, quàm decuit.) *quidam legi volunt* debuit, *impersonaliter, quod valde probo.*

IN EPIST. II.

1 amicósque, patris eius atque aui iud.) *Sic video nuper esse hunc locum emendatum à Tito Pormæo : & rectè. nam vulgata lectio*, amicósque in patris eius fide: atque iudicio, *&c. ferri non potest.*

IN EPIST. III.

1 vt quæ copiis & opibus vix tenere possumus.] *Nonius Marcell. in voce Continens, legit*, ferre vix possumus, ea mansf. & contin. nostra, sociorum fidelitate tueamur.

IN EPIST. IV.

1 tum præstanti magnitudine] *Secutus sum codices Memm. reiecta & vulgata lectione*, præsenti magnit. *quam Florentini probant. Non damno tamen Manutij lectionem*, tum præsentia, magnitudine & animi, & consf.

2 & omnino iis qui nouari aliquid, *&c.*) *Cùm & in vulgatis libris & in manuscriptis legeretur*, & toto iis, *Ranconetus coniectura ductus legendum putabat*, exorta iis qui, *&c. Sed Victorius meliùs*, & omnino iis qui, *&c. Alij*, & sociis, qui, *&c.*

3 si ita tempus ferret) *Duo codices Memmiani habeant,*

bent, si ita opus foret *quod non placet.*

4 acriter & diu repugnantibus) *Videtur legendum* repugnanteis: *verumtamen nihil muto. subintelligi enim potest, hostibus, vel aliquid tale.*

IN EPIST. VI.

1 non vt nimis concupiscendus honos] *sic habent tres codices Memmiani, & Huraltinus, & Clericanus.*

IN EPIST. XIII.

1 mihi ad remunerandum) *legendum censeo*, mihi ad te remunerandum, *&c.*

IN EPIST. XIV.

1 vnus scilicet ille fructus] *secutus sum libros vulgatos. Nam manuscr. alij habent*, vnus ille fructus: *alij*, vnus scilicet fructus: *alij*, vnus scilicet vni fructus.

IN EPIST. XVI.

1 quàm tu syllabam, aut literam) *sic potiùs putaui esse legendum, quemadmodum reperi scriptum in cod. Memm. & Cleric.* quàm *vel, vt habent excusi*, scedulã, *vel, vt P. Victorius edidit*, scidam: *quod Carisius interpretatur chartam. Nam præter horum librorum auctoritatem (quam non puto contemnendam præ aliorum auctoritate) longè meo quidem iudicio, concinnius & elegantius est ita loqui: Hæc epistola te oppreßit, antè quàm tu ad me syllabam, aut literam miseris: quàm sic, Antè quàm tu ad me chartam, aut literam Suprà autem legendum fortaße est*, oppresserit, *vbi est*, oppressit, *pro* operis sit: *quod est in libris manuscriptis.*

2 quòd, cùm velis, ipsa accurrunt) *Sic restitui, coniectura ductus. Dicebat enim Epicurus imagines seu simulachra ad arbitrium nostrum ad nos aduolare, siue ea quibus cerneremus, siue quibus cogitaremus. Præterea, quæ sequuntur, meam coniecturam confirmant, ibi, In meáne potestate sit spectrum tuum, &c. Postremò* accurrunt, *non* occurrunt. *Sic enim Lucret. lib. 4. Anne voluntatem nostram simulacra tuentur, Et simulac volumus, nobis accurrit imago? Et M. Tullius libr. 2. de Diuinat. Quid? ergo istæ imagines ita nobis dicto audientes sunt, vt, simulatque velimus, accurrant?*

IN EPIST. XVIII.

1 philoſophia? tua quidem in culina: mea in moleſtia eſt) *Libri omnes manuſc. habent*, Vbi igitur, inquies, philoſophia tua? & quidem in culina, mea moleſta eſt. *Sed Paulo Manutio non aſſentiri olim non potui, qui locum corruptum ac mendoſum eſſe putat. Sic autem legendum exiſtimat*, Vbi igitur Philoſophia? tua quidem, in culina: mea, in palæſtra eſt. *vt hoc membrum*, mea, in palæſtra eſt, *opponatur illi ſuperiori membro*, tua quidem in culina eſt. *Nunc modum conſtitui apud me, probare debeam, nécne. Quidam amicus meus, vir doctus, ſic potiùs legi putat oportere*, Vbi igitur philoſophia? tua quidem, in culina: mea, in moleſtia eſt: *cui aſſentior. Sic autem loquitur lib. 4. epiſtolarum ad P. Nigidium Figulum, Id tibi affirmo, te in iſtis moleſtiis, in quibus es hoc tempore, non diutiùs futurum. Idem lib. 6 epiſt. ad Ligarium, Quare mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id affirmaſſe, te in iſtis moleſtiis diutiùs non futurum. Sic eadem epiſtola, infrà, non longè, Ne tu quidem in iſtis incommodis eſſes. Idem eod. li. Atque illæ arbitrabantur, cùm à te abeſſent ipſæ, multò in grauiore te cetera futurum. Idem libr. 9. Scio te ſemper mecum in luctu fuiſſe, &c. Terent. in And. Propterea nunc miſera in mœrore eſt. Paulò antè, hac ep. 18. videtur legendum, ſi* φλύαρον aliquem habuiſſem, *non vt vulgò*, habuiſſet.

IN EPIST. XIX.

Nam habet damnatos) *P. Manutius in prima editione edidit*, dominatos.

IN EPIST. XXI.

1 quo tamen ipſo confido me facturum ſatis) *Vel ſic legendum vt edi iuſsi*, confido me facturum ſatis: *vel* quod tamen ipſum tibi confido futurum ſatis.

2 Abſentem memoria colam.) *Malim legi* abſentiam, *&c.*

IN EPIST. I. LIB. XVI.

1 Paulò faciliùs, *&c.*) *Harum epiſtolarum ordinem,*

 in

censeo deripitur, *quod valet, detrahitur.*

IN EPIST. XXIV.

1 Sed literas tuas exsp.] *Quidam libri habent*, sed sc. *alij*, sed sc. *Fort. legendum*, sed st. *Literæ* st. *autem, silentij nota sunt. Ego nihil affirmo.*

2 Puto vtrumque ad aquas. Emas quid egerint.) *Sic legendum putat hunc locum Adr. Turnebus in Aduers. vbi libri vulgati habent*, Puto vtrumq; ad aquas Semas, quid egerint. *hac sententia*, *Puto vtrumque ad aquas venturum. magno pretio amas scire quid legerint. Manutius autem sic*, Puto vtrumque ad aquas. Sciemus quid egerint: *aliquanto re quod motius est à scriptura vulgata, eademq; antiqua. Quid si sic legendum dicamus?* Puto vtrumque ad aquas xenias quid egerint, scribam ad te, scilicet. *Omnino Turnebi coniectura mihi magis placet.*

IN EPIST. XXVI.

1 vide vt probare possit, te non peccasse.) *Legendum fortasse est*, vereor vt probare possit, te non peccasse.

IN EPIST. XXVII.

1 quibus alteri Cæsenam, &c.) *Locus obscurißimus, ab Aldo Manutio Pauli F. nuper accuratè tractatus in libro de Orthographia, sed nondum perpurgatus.*

FVLVII VRSINI IN LIB. I. AD P. CORNELIVM LENTVLVM,

Notæ: quas hoc † signum, ad eodem signata textus loca reducit.

† Libonis, & Hypsæi) Hupsæus *in veteribus nummis modò cum aspirationis nota reperitur, modò sine vlla aspiratione* Ypsæus. *est autem cognomen Plautiæ familiæ, nobilis triũpho de Priuernatibus, quẽ egit Plautius Decianus consul anno* CDXXIIII. *Kal. Mar.*

IN EPIST. III.

† Et nostra ceterorúmque amicorum com-

non ex prætura, vt quidam putant, sed Quæstorio imperio extra ordinem ex S. C. *vt ex ipsius Lentuli denario intelligere possumus, in quo inscriptum est,* P. LENT. P. F. L. N. Q. S. C. *constat autem eum denarium Oscæ percussum fuisse, quæ est Hispaniæ vrbs, in qua argentum signatum à Quæstore fuisse verisimile est.*

† Si iis pro me stante pugnare licuisset) libuisset *vnius literæ mutatione libentius legerem, veteribus etiam libris non repugnantibus.*

† Promulgantibus omnibus] *In libro manuscripto additum est* Tribunis plebis : *quod tamen necessarium non videtur, cùm suprà dixerit* vnius Trib. pleb.

† Sed vt in nauigando tempestati obsequi artis est etiam si portum tenere non queas: cùm verò id possis, mutata velificatione assequi stultum) *Totum hunc locum ita lego,* Sed vt in n. t. obsequi artis est, & si portum t. n. queas cùm id possis mutata velificatione assequi stultum est. *huius autem lectionis auctorem habeo partim librum manuscriptum, à quo abest aduerbium* verò ; *partim coniecturam viri doctissimi, qui* etiam *in* & *mutandum putat.*

† Quantum studiis veteribus nostris delectationibus consequi poterimus] *In libro qui est apud me manuscriptus, rectiùs, vt opinor, legitur,* quantum studiis veteribus nostris delectationis consequi poterimus.

† Legem curiatam consuli ferre opus esse necesse non esse). *Ant. Augustinus legit* sibi necesse nō esse: *addita voce* sibi, *quæ desiderari omnino videtur.*

IN LIB. II. AD CVRIONEM

EPIST. III.

† Domesticarum enim rerum tuarum habes & scriptores & nuntios] domesticos *habet antiquus liber, pro* domesticarum: *& ita opinor ex loco simili legendum esse.*

EPIST. V.

† Cùm Sex. Villium Milonis mei familiarem]

plementum meis & Bibuli legionibus scriberetur.

EPIST. XVII.

† Quos video deinceps Tribunos Pleb. per triẽnium fore] videre videor *est in antiquo libro, quomodo legendum opinor.*

IN LIB. III. AD APPIVM

EPIST. I.

† Melius enim ei cauere volo) caueri *legitur in libro manuscripto, & fortasse melius, quàm in vulgatis.*

EPIST. IV.

† Id mihi ne mentiar gratum est] *Ex libri manuscripti corrupta scriptura legendum puto*, id mihi vehementer gratum est.

EPIST. VIII.

† Non ad generum tuum Lentulum] *Vetus liber non habet*, Lentulum: *& certè potest esse glossema.*

† Et quadam dissimilitudine institutorum meorum ac tuorum lædi se putat) te putat *legendum suspicor, ita postulante sententia.*

EPIST. XII.

† In quo vnum modò vereor) *Veterum librorum, quos ego vidi, consensus mouet me, vt de manuscripta lectione non dubitem, quæ* modò vereor *habet, pro eo quod est in vulgatis*, non vereor.

EPIST. XIII.

† Velim ita fortuna tulisset] *Magis placeret*, vellem ita fortuna tulisset. *est enim vsitatior forma aliquid optandi.*

IN LIB. IV. EPIST. IX.

AD SVLPICIVM.

† 32 Eum magis communem censemus in victoria futurum fuisse, quàm incertis in rebus fuisset] comem *pro* communem *legebat amicus meus homo doctissimus, qui se hanc lectionem in antiquo libro reperisse affirmabat.*

† Et si Republica non possis frui, stultum est nolle priuata) stulti sit, *est in vetere libro; quæ lectio melius cum superioribus coniungitur.*

EPIST.

EPIST. XII.

† Tamen quoniam casus & natura in bonis dominantur) *Ant. Augustinus* in naturæ bonis *legendum existimat: mihi tamen* nobis, *pro* bonis *magis placet, deleta scilicet macula, quæ ex transpositione (vt videtur) literarum inhæsit.*

† Supra Maleas) sub Kal. Iunias *emendabat Octauius Pantagathus ex antiquæ scripturæ vestigiis, vt dicebat.*

EPIST. XIII.

† Nec audio solum quod ipsum esset miserum, sed etiam id ipsum video] id ipsum *suspicor abũdare.*

IN LIB. V. AD METELLVM, EPI. II.

† Atque ille quod te audisse credo) At ille, *ex ingenio: Anton. Augustinus: pro* credo *autem legebat Pantagathus,* certo *& paulò pòst, pro,* in aliquo magistratu, *vetus liber habet* annuo magistratu *sed sententiæ aptius esset* minimo, *vt sit* ἀντίθετον *vocis quæ sequitur,* consulem.

EPIST. X.

† De Catilio nescio quid ad me scripsisti) *De Catilia familia non memini me apud scriptores quidquã legisse, quo fit vt suspicer legendum esse* C. Atilio.

EPIST. XIII.

† Itaq; hoc etiam fortiorem me puto quàm te) *In vetere libro scriptum est*, atq; hoc fortiorem: *quæ lectio multò quàm vulgata videtur melior.*

EPIST. XVI.

† Deceptus esse videatur) direptus, *vel* ereptus *aliį.*

† Ne quid iis quos amasti, mali putes contigisse) amisisti *magis placet, quàm* amasti, *veteribus libris præsertim confirmantibus.*

EPIST. XIX.

† Ruso) *In vetere quodam libro* Mescinio Rufo *hæc epistola inscribitur, & rectè: est enim* Rufus *Mesciniæ familiæ cognomen. L. autem huius* Mescinij Rufi, *siue eius, vt ego puto, filij mentio est in Augusti denariis,* quos

quos cùm esset Triumuir monetæ cudendæ signauit cum titulo. L. MESCINIVS L. F. RVFVS III. VIR.

EPIST. XX.

† Non habui cui potius id negotij darem, quàm scribæ meo) *Pantagathus aliter legit*, non habui cui potius id negotij darem quom darem illud, &c.

† Quod ego numquam addidi) *Ant. Augustinus* quod ego tunc non addidi. *alij*, quod ego quidem non addidi, *sed nimis longè à vulgata scriptura, quamuis veteres libros se auctores habere dicant.*

† Quando de Lucceio parum prouisum est) *Pantagathus* quom de Logæo, *vel* quom de Lucceio parum gratiosum est.

IN LIB. VI. AD TORQVATVM EPIST. I.

† Nefas sit dicere) *Videtur deesse*, non, *vt legatur*, nefas non sit dicere.

† Sed quoddam nobis officium iustum & pium & debitum Reipub. nostræq; dignitati videbatur, qui neque cùm id faciebamus] *In vetere quodam libro aliter hic locus scriptus reperitur, nihilo tamen meliore sententia.* Sed quoddam nobis officium iustũ & pium & debitum Reip. nostræq; dignitati videbamur sequi, neq; cùm id faciebamus.

† Philargyrus tuus] *In eburnea quadam apud me tabella, quæ* CN. POMPEII *&* M. CRASSI COS. *nomina habet inscripta*, PILARGVRVS LVCILI *libertus notatus est.*

EPIST. III.

† Quam quemuis eorum qui discesserint alteri dimicant) *Ita Pantagathus.*

EPIST. IV.

† Non quo ego certò scirem sed quòd non difficilis erat coniectura) *Pantagathus*, Non quorsum quod difficilis erat coniectura.

EPIST. VI.

† Cùm ille aliquando non defuisset meæ)

Ex

Ex loco simili in epistola ad Atticum, puto legendum esse, cùm ille aliquando defuisset meæ.

† Nec manens nec mutata ratio feret) *Amicus meus legebat*, nec communis vitæ ratio feret. *nimis à vulgata scriptura recedens.*

EPIST. VII.

† Cùm ignorit omnibus qui multa deos venerati, multa precati sint contra eius salutem) *Ita hic locus legitur in libro apud me manuscripto, cùm in aliis desint illa*, multa precati.

† Sed totum tuum esse onus perficies) *In vetere libro scriptum est*, sed totum tuum esse omne onus perficies, *vt fortasse legendum sit*, sed totum tuum esse, omnia vnus perficies.

EPIST. VIII.

† T. Furfano) Furfanio *legendum hîc esse, & in epistola quæ proximè sequitur, constat cùm ex veteribus libris, tum ex hac inscriptione, quæ Romæ reperta est ad portam Capenam.*

Q. FVRFANIO. C. F. NIGRINO.
PROC. FABRORVM &C.

EPIST. X.

† Trebiano) *Antea legebatur* Trebatio: *postea Paulus Manutius veterum librorum secutus scripturã, restituit* Trebiano: *atque ita planè est in manuscripto apud me codice. ego tamen* Trebanio *legendum puto ex auctoritate argentei nummi, & item æreí, in quibus* L. Trebani *incisum est errorem autem ex transpositione literarum fluxisse arbitror ab imperitis librariis facta, qui* Trebiano *scripserint pro* Trebanio.

† Cum omni gradu amplissimo dignissimus] dignitatis *pro* dignissimus *est in veteribus libris.*

EPIST. XII.

† Ne tu quidem in istis incommodis esses) *Cùm in manuscripto libro ante verbum* esses, *legatur* non, *videtur pro* ne *scribendum esse* næ, *vt sit*, næ tu quidem in istis incommodis non esses, *elegantiore, vt videtur, sententia.*

IN LIB. VII. AD MARIVM.

EPIST. I.

† Quid? ne id quidem lepôris habuerunt) *Videtur scribendum* qui ne id quidem lepôris habuerũt.
† Et equitatis in aliqua pugna) *Pro* aliqua *videtur legendum* Iliaca, *vel* Attica, *vel aliquid tale, vt rectè coniecit Ant. Augustinus.*

† Homini politico) *Vetustus liber habet* polito, *quem Graci vocant* χαρίεντα.

EPIST. V.

† Vel regem Galliæ faciam, vel Leptę legatum) *Octauius Pãtagathus existimabat hunc locũ nõ vacare mẽdo, atque ita corrigebat ex antiquæ scripturæ vestigiis*, Vt regem Galliæ me faciam Leptæ delegabe. *quid si legas?* vel leg. III. legatum, *pro* Leptæ legatum.

EPIST. XI.

† Quam omnes Samarobrinæ) Sabarobrinæ *scribendum esse ex auctoritate Strabonis & veterum librorum, docui in annotationibus in Cæsarem.*

EPIST XII.

† Vt inter bonos bene agier oportet) *In veteribus libris est*, inter bonos bene agier *sine particula* vt, *& sine verbo* oportet, *& ita videtur legendum.*

EPIST. XIII.

† Et tu soles ad vim faciendã adhiberi) & tu soles ad vim facundiam adhibere, *est in manuscripto apud me libro.*

EPIST. XVIII.

† Vt iste tuus à me discessus fructuosissimus tibi sit) *Lego* quàm fructuosissimus tibi sit: *est enim in manuscripto mendosè*, tam fructuosissimus.

† L. Arruntio) *Quidam scribunt* Aruntio, *vnico* r, *sed malè: extat enim apud me tabella ænea, in qua ita incisum est.*

SVB. L. ARRVNTIO
STELLA
NAVIS HARENARIA
QVAE. SERVIT
IN AEMILIANIS.

EPIST. XX.

† vt si esset vnus è nobis) *Vetus liber habet*, vt si esset vnus homo nobis, *meliore, vt videtur, lectione.*

EPIST. XXIV.

† In consilium iri necesse erat) *Magis placeret* ire, *vt ad Ciceronem referatur, ob ea quæ sequuntur. Est autem antiqua formula, quæ in fragmento etiam Seruiliæ legis reperitur, quod extat apud me in ære incisum*: Verba. audeire. in. consilium. eire. iudicare. liceat. neiue. iudicium. dimittere. iubeto. nisei. quom. senatus. &c.

† Respondi nullo modo me facere posse cùm vellem alium diem si sumpsisset) *Vide num melius legatur*, respondi nullo modo me facere posse: quem vellet alium diem si sumpsisset.

EPIST. XXV.

† Atque ego quidem) *Rectiùs legitur in manuscripto*, atqui ego quidem.

EPIST. XXX.

† Maximo meo beneficio est) *Manuscriptus liber habet* M. m. beneficio affectust.

EPIST. XXXII.

† De rebus vrbanis, de Rep.] *Quidam putant Scholium esse* de Republica: *abest enim à veteribus libris.*

EPIST. XXXIII.

† Et illis interioribus literis meis) *Antiquus codex habet*, & illis interioribus literulis.

IN LIB. VIII. COELII AD CICERONEM. EP. I.

† Q. Pompeium Baulis embæneticam facere) Epibaticam *est in manuscripto quodam libro: quæ vox eundem sensum efficit. Pantagathus legebat* embibaticam.

EPIST.

EPIST. IV.

† M. Cœlium Vicinianum.) Vinicianum *est apud Hircium in vetustißimo apud me libro, vt sit Vinicius adoptatus à Cœlio , quomodo hîc legendum arbitror. Vinicia autem gens frequens est in L.* Vinicij *denariis cusis sub Augusto. Aliud autem agebat Manutius, cùm scripsit se vidisse apud me nummum argenteum , in quo esset Cœlij huius Viniciani mentio: extat enim apud me non Cœlij, sed* CRASSI IVNIANI, *denarius , cuius ego auctoritatem secutus , locum Ciceronis restitui in ep.* VIII. *lib.* III. *ad Q. Fratrem.*

EPIST. V.

† Sanè tanquam in quodam silice iam omnia adhæserunt) *Pantagathus ex antiquis libris* , sanè tanquam in quodam vecta lintre omnia adhæserunt.

EPIST. VI.

† Et Hercule confecta omnia fœda & inhonesta sunt) *In manuscripto pro* confecta *scriptum est* cōsilia. *Pantagathus autem legebat ,* Et hercules confecta omnia fœda & inhonesta sunt .*vel,* & hercules coempta omnia fœdere.

† Legémque viariam.) viuariam *Pantagathus, & paulò pòst,* queis iubet ædiles metiri.

EPIST. VII.

† Nuptura est D. Bruto. nondum retulerat) mundum retulerat: *Pantagathus, qua quidem emendatione nihil potest aptius excogitari , siue ex ingenio ea sit, siue ex libris veteribus.*

† Vbi hercule ego minimè vellem) *Non dubito quin* nollem *legendum sit pro* vellem.

EPIST. VIII.

† Calumniam maximo plausu tulisse) *Danesius* iurasse *scribit pro* tulisse *auctoribus libris manuscriptis , quibus valde assentior : in fragmento enim æneo legis Seruiliæ , quod est apud me ex musæo Petri Bembi translatum , ita incisum est.* Ad. ioudicem. in. eum. annum. quei. ex H. L. factus. erit. in. ious. educito. nomenque. eius. de-

ferto. fci. deiurauerit. calumniæ. causa. non postulare.

† Si quid iniuriis suis esset quo Vectorius teneretur] *Pantagathus*, si quod iniuriis suis esset vt Vettorius teneretur. *idem paulò post pro* præuaricationisque caussam diceret depositum, *rectè (vt opinor) scribebat*, præuaricationisque causa deieret depositum. *& infrà.* A quodam Drusotettio.

† Et ad extremū vt folet ait referam) *Manuscriptus habet*, & ad extremum absolutum ait referam.

† L. Vicinius) Vinicius *scribendum: quod est nomen familiæ in veteribus monumentis frequens.* Vicinia *autem gens apud scriptores quod sciam, non reperitur.*

EPIST. IX.

† Agit causam liberaliter) liberalius, *Pantagathus.*

† Impera tibi hoc cura] *Placeret*, Impera tibi hoc curæ: *atque ita est in codice manuscripto.*

† M Feridium) Fufid ius *habet antiquus liber, notum Romanæ familiæ nomen à* Fufis *ductum, cùm* Feridia *nusquam inueniatur.*

† Agros quos fructuarios habent ciuitates.) *Pantagathus*, agros quos fructuarios habet Cybiratis.

† Fauonium) Faonium *scribendum videtur ex auctoritate veteris lapidis, cuius exemplum subieci: & quidem rectè, si à* φάων *nomine, hoc nomen deductum est.*

FAONIO. PATERNO. EX. EVOCAT.
QVI. SE. PROBAVIT. AN. XVII.
MILITAVIT. COG. XI. VRB. ANN.
XIII. PANT. LEG. X. GEM. VIXIT.
ANN. LVIII. M. VNO. DIES. XIIII. &c.

† Optimus quisque enim non fecit) *Vetus liber* nihil fecit: *quod placet.*

† Pompeius tuus apertè Cæsarem vetat prouinciam tenere cum exercitu, & consulem esse) *Melius*

Melius (vt videtur) hic locus legitur in manuscripto: Pompeius tuus molestè fert Cæsarem & prouinciam tenere cum exercitu &, consulatum petiturum esse.

EPIST. XI.

† Decrerant qui iniquè transigi volebant.) *Pantagathus mendum olim his verbis inesse suspicatus emendarat ex ingenio*, sed erant qui, inique &c. *Videtur autem rectius esse in manuscripto*, nec deerant, qui id numquam transigi volebant, &c. *paulò suprà idem Pantagathus pro* hostibus *optima coniectura legebat* hostiis: *&*, qui elocutus honorificè, *pro*, qui de te iam locutus honorificè.

† Scena totius rei hæc.) summa totiùs rei hæc, *habet liber manuscriptus, longè quàm vulgati melius.*

EPIST. XII.

† Postea non destitit accersere palam Seruilium) *Videtur legendum* Polam Seruilium *ex loco simili in epistola ad Atticum: & paulò infrà*, vix hoc erat Pola elocutus, &c.

EPIST. XIII.

† Stomacho est scilicet Pompeius magnus nũc ita languenti.) *Verba* scilicet Pompeius *additamẽtum esse nemo non videt. itaque meritò in suis editionibus ea reiecit. Lamb.*

† Quemadmodum hoc Pompeius laturus sit cùm cognoscat aut quidnam Reip. futurum sit, si non curet vos senes diuites videritis) *Ita legebat hunc locum Pantagathus.*

EPIST. XIIII.

† Omnino sat spatij sit) *Liber manuscriptus* omnino satis patefit.

EPIST. XVII.

† Quod vtinam aut non Appius Claudius) *Ita interpungebat Pantagathus.*

IN LIB. IX. AD VARRONEM.

EPIST. VI.

† Se in Alsiense venturum) *Vbi fuerit Alsium didicimus nuper ex vetusti lapidis fragmento, quod in*

Alexandri Farnesij Card. *Palo villa amœnissima ad mare, non longè à Caere oppido erutum est, cum hac inscriptione.*

IMP. II. COS. III. PROCOS.
IMP. CAES. L. SEPTIMI. SEVERI. PII.
PERTINACIS AVG. ARAB. ADIAB.
PARTH. MAX. BRIT. MAX FORTISSIMI
FELICISS. IMP. PONT. MAX. P. P. FILIO.
DIVI M. ANTONINI. PII. GERM. SARM.
NEPOT. DIVI. ANTONINI. PII. PRON.
DIVI. HADRIANI. ABN. DIVI. TRAIANI
PARTH. ET. DIVI. NERVAE. ADNEPOT.
OB INSIGNES, VIRTVTES EIVS
DECVR. COLON. ALSIENSIS. D. D. *Rectè itaque recentiores Geographi Alsium esse dixerunt, quod nunc Care appellatur, his etiam Plinij verbis adducti ex cap. v. lib.* III. Grauiscæ, Castrum nouum, Pyrgi, Cæretanus amnis, & ipsum Cære intus in llia passuum quatuor Agylla à Pelasgis conditoribus dictum, Alsium, Fregenæ.

EPIST. VII.

† Eum puto magistrum fore] *In libro manuscripto rectiùs (vt opinor) ob ea quæ sequuntur* πολλοὶ μαθηταί *scriptum est*, ei me puto magistrum fore.

EPIST. X.

† Cum Sophia Septimia) *Pantagathus legebat* Septimiæ *gignendi casu.* Antequam certum scierit] *Antonius Augustinus* sciret *emendat* pro scierit.

EPIST. XII.

† Et amico munusculum mittere volui leuidēse crasso filo) *Vox* Leuidense *mihi quidem suspecta est, atque eò magis, quod à nullo præterquam ab Isidoro, veterum Grammaticorum citatur: à quibus nullo pacto fuisset præterita, si ea vel semel Ciceronem vsum animaduertissent. Ego autem puto ita primum à Cicerone scriptum fuisse*, & amico munusculum mittere volui leue crasso filo, *deinde inductam ab aliquo glossam* denso *super verbum* crasso, *& ab indocto librario in seriem receptam, ex duabus vocibus* Leue denso *vnū factā esse* Leuidense. *Octaui us, Pantaga-*

thus sine verbo volui,*quod abest à quibusdā libris,ita legebat*: Sed ego hospiti vereri & amico munusculum mittere leui dente crasso filo,cuiusmodi ipsius solent esse munera.

EPIST. XV.

† Pergratam tibi esse curam meam valetudinis tuæ: quam tibi perspectam esse gaudeo) *Pătagathus totum hunc locum ita legebat*, Pergratam tibi meam de perturbatione valetudinis tuæ examinationem fuisse amorem erga te meum tibi perspectum esse gaudeo.

EPIST. XVI.

† Atellanum) *Antonius Augustinus legit* Atellanam. *& paulò post*, Miniati Iouis, *pro* Miniani.

† Quem tu mihi Popilium) *Lambinus* Pompilium. *sed in manuscripto est* Polypum, *multò vt videtur, meliùs.*

EPIST. XXI.

† C. Duilio) *scribendum* K. Duilio.

EPIST. XXII.

† Vsurpata duplex cubile) *Videtur scribendum* vsurpat duplex cubile. *& ita est in vetere libro manuscripto.*

IN LIB. X. AD PLANCVM.

EPIST. VIII.

† Magna in spe ad proficiendum impedimenta proponerem) *Faernus legebat* magna mihi ipse ad proficiendum.

EPIST. X.

† Non inuitamentum ad tempus, sed perpetuę virtutis est præmium) *Videtur respexisse ad illud Thucydidis in proœmio historiæ* κτῆμα τε ἐς ἀεὶ μᾶλλον ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται.

EPIST. XII.

† Vt statim ad Cornutum Pr. Vrb.) CAECILII *Cornuti Prætoris vrbani mentio est in vetere apud me inscriptione,cuius alibi meminimus.*

EPIST. XXX.

† Quod nos quatuor legiones tironum

habere solùm arbitrabatur] Pro quatuor *Ant. Augustinus putat legendum* duas. *Legionum autem Antonij, quæ in hac & sequentibus epistolis nominantur, mentio est. in antiquis eius denariis à prima vsque ad* XXXIV. Chortium *item*, Prætoriarum, & Speculatorum.

EPIST XXXII.

Etiam in his circulatorem quendam auctionum] Auentronum *est in manuscripto, pro* auctionum: *vt sit proprium nomen quo appellaretur circulator, de quo scribit.*

EPIST. XXXIII.

† L. Fabatum) Fabatus *Roscia gentis cognomen Lanuuio municipio oriundæ. L. autem hic* FABATVS *descriptus est in argenteo quodam denario.*

† Et omnes perequites Antonij cæsas) præter equites *alij, siue* peræquè.

† Sed habere equitatum ac legiones] *Rectè legitur in Manuscripto*, sed habere equitū CCIƆƆ. CCIƆƆ. CCIƆƆ. ac legiones.

EPIST. XXXIV.

† M. Lepidus Imp. iterū] *Inscriptio huius epistola & sequētis in manuscripto aliter legitur*, r. M Lepidus imperator Pont. Max. *In denariis certè quos ipsi vidimus*, M Lepidus Imp. iterum, *numquam appellatur*.

EPIST. XXXV.

† Vt sint amplius equitum xxx. *Manuscriptus habet* CCIƆƆ. CCIƆƆ. CCIƆƆ.

† Silanus & Culeo ab eo discesserunt.] M. *hic* Silanus *in argenteis M. Antonij denariis frequens est.*

IN LIB. XI. AD BRVTVM.

EPIST. I.

† Ac si dederint quod petimus] *Scribendum* aut si dederint.

† Satis in tempore ad eos accedemus] *Liber manuscriptus* satis tempori ad eos accedemus: *& ita videtur legendum.*

EPIST. III.

† Pit

† Per edictum de suo iure decedere) decernere *vetus liber.*

EPIST. IX.

† Si se Alpes Antonius traiecerit.) *Videtur scribendum*, si non Alpes Antonius traiecerit.

EPIST. X.

† Si tamen hæc temporis videantur dici caussa malle me tuum iudicium) *Antonius Augustinus ita legit hunc locum* , si tamen hoc tempore videatur dici caussa. mallem tuum iudicium. *& paulò post* , vaciuitas, *pro* vacuitas.

EPIST. XXI.

† Sed hanc ipsam recentem nouã deuorauit) *Videtur abundare vox* nouam , *quæ abest à vetere etiam libro, tanquam glossema verbi*, recentem.

EPIST. XXVIII.

† Ac dignissimo Cæsari petenti) *Videtur legendum* Cæsare, *pro* Cæsari, *& ita est in manuscripto.*

IN LIB. XII. AD CASSIVM.

EPIST. XIII.

† Vt hæc nouissima nostra facta non subita obuenientia) *Ita quidem legunt pro* nec inconuenientia: *quod non satis placet.*

EPIST. XXII.

† Collega nostro Antonio bellum gerimus) *In argenteis denariis* Antonius Augur *descriptus est, & Cornuficius item*, Cornuficius Augur. Imp.

EPIST. XXV.

† omnémque suum vinolentum furorem) *Locus hoc confirmat. Ant. Augustini emendationem, qui Philip. lib.* VI. noui vinolentiam *legendum putat, pro* violentiam *: quamuis videatur violentia in castris posse magis obiici. M. Antonio , quàm domi.*

† Hirtium quidem & Pansam collegas nostros) *Hirtij auguratus in aureo eius nummo expressus est.*

† Q. Turius) *In libris veteribus est* Q. Curius*: & ita opinor legendum cùm hic, tum infrà.* Erotem Curium, *&* hereditatem Curianam.

† C.Rubellinum] *Non dubito quin* C.Rubellium *legendum sit: est enim* Rubellius *familiæ nomen in veteribus monumentis frequens.*

IN LIB. XIII. AD MEMMIVM.

EPIST. II.

† C.Auiano Euandro] C.Auieno, *hîc, & infrà legendum arbitror, auctoribus veteribus monumentis.*

EPIST. VI.

† P.Cuspio) *legendum* Cispio: *ita enim habent veteres libri. & opinor* Cispiam *familiam eam esse, quæ in argenteis denariis* CIPIA *nominatur, vetere quadam scribendi ratione, litera explosa.*

EPIST. XIV.

† L.Titione] L.Titio *est in libris manuscriptis, & ita omnino legendum.*

EPIST. XXV.

† Agesaretus Larissæus] Hegesaretus Larisæus *scribendum,* ἡγησάρατος *enim Græcè: &* λάρισα *vnico* σ, *ex veteribus numismatibus scribi debere alibi admonuimus.*

EPIST. XXIX.

† Etiam res familiaris C.Capitonis præsto fuit, & paruit & temporibus & fortunæ meæ) patuit *pro* paruit *scriptum est in veteribus libris, meliore, vt mihi videtur, sententia.*

† A.Plancium) *Non dubito quin* A.Plautium *legendum sit: opinórque A. Plautium describi, qui Aedilis Curulis fuit, cuiusque mentio est in antiquis denariis.*

EPIST. XXXIII.

† Cn.Otacilio) *Antiqua scribendi consuetudo poscit vt* Othacilio *scribatur: & infrà* Hilarus *pro* Hilarius, *quod est liberti cognomen in veteribus monumentis frequens.*

EPIST. LXIII.

† Nisæos) *Scribendum* Nysæos *ex veteribus Græcis numismatibus, in quibus est* ΝΥΚΑΙΩΝ.

EPIST. LXV.

† In hominem tantum & talem calamitosum) *Opinor vocem* calamitosum *glossam alicuius esse, qui*

locum explicatione illustrare voluerit: nec enim in omnibus libris reperitur.

EPIST. LXVI.

† Androne Arthemonis filio) *Delenda aspirationis nota ex nomine* Artemonis, *quod Graci* Ἀρτέμον *scribunt.*

EPIST. LXVII.

† Cæsari collegæ nostro) *Erant enim augures Cicero, Seruilius, & Cæsar. Seruilij autem auguratus indicatur litui signo in veteribus Seruiliæ gentis denariis.*

EPIST. LXVII.

† Allieno Procos) *In vetustis* ALLIENI *denariis, quos cùm Siciliam obtineret, signauit* A. ALLIENVS Procos. *inscriptum est.*

IN LIB. XIV. AD TERENTIAM.

EPIST. VI.

† Quòd nostra gratias agit) *In vetere libro est,* quod Tullia nostra tibi gratias agit.

EPIST. XIII.

† Quies tamen ab illo fortasse nascetur) *In manuscripto est*, quæque tamen ab illo fortuna nascetur.

EPIST. XIV.

† Quomodocumque nunc se res habet) quomodoque, *est in vetere libro manuscripto, & ita opinor legendum.*

IN LIB. XV. AD SENATVM.

EPIST. I.

† Quique nostram consuetudinem) mansuetudinem *habet vetus liber manuscriptus, aliquanto (vt videtur) meliore sententia.*

EPIST. II.

† Vt ego regem Ariobarzanem, Euseben & Philorhomæum) *Extant apud me duo antiqua numismata ex argento, quorum alterum habet imaginem Ariobarzanis circumscripto titulo* ΒΑΣΙΛΕ'ΩΣ ΑΡΙΟΒΑΡΖΑ'ΝΟΥΣ ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ. *alterum Ariarathis cum literis*, ΒΑΣΙΛΕ'ΩΣ Α'ΡΙΑΡΑ'ΘΟΥ Ε'ΥΣΕΒΟΥ'Σ. *Ex quibus inscriptionibus intel-*

intelligimus. Ariobarzanem quidem appellatum fuisse Philorhomæum, Ariarathem verò Eusebe. Cicero tamen vtrumq; titulum soli tribuit Ariobarzani: nisi fortè aliquod mendū sit in his verbis & nomen Ariarathes desit, cùm scriptum antea fuisset, Vt ego reges Ariarathem & Ariobarzanem Euseben & Philorhomæum, &c. *Incidi postea in argenteum nummum Ariobarzanis huius, quem hîc describit Cicero, in cuius vna parte Ariobarzanis ipsius imago, in altera inscriptio incisa est*, ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΟΥΣ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ.

EPIST. IV.

† Et falsò ære alieno liberaui] & magno ære alieno liberaui, *videtur scribendum.*

† Metram] Mithram *opinor scribendum ex antiquis lapidum monumentis.*

† Importunitate Athenaidis] iniquitate, *pro* importunitate *habent aliquot veteres libri.*

† Tibarani) *Scribendum opinor* Tibareni: *Græcè enim* Τιβαρηνοὶ.

EPIST. XVI.

† Quæ ille Gargettius) Gargettius *poscit Græca scribendi consuetudo, & in veteribus etiam numismatibus* ΓΑΡΓΗΤΤΙΟΣ *scriptum reperitur.*

IN LIB. XVI. AD TIRONEM.

EPIST. II.

† xv. Cal. Nou. Corcyræ) *Videtur scribendum* XVI. *scribit enim in* VIII. *huius libri epistola*, Corcyræ fuimus vsque ad XVI. Cal. Decembris.

EPIST. IX.

† Ad Cassiopen) ad Cassopen *legendum ex Plinij lib.* IV. *extant etiam numismata vetera* ΚΑΣΣΩΠΑΙΩΝ.

EPIST. X.

† Qui pro consulibus sumus) *Vetus liber habet*, qui pro consulibus ad vrbem sumus.

EPIST. XI.

† Considio Noniano) *Opinor designari* C. Considium Nonianū, *qui in argenteo denario descriptus est.*

EPIST.

EPIST. XVIII.

† Tullius Tironi) *Videtur scribendum* M. Tironi, *quia manumissus Tiro à Cicerone, Marci patroni prænomen libertus assumpsit.*

EPIST. XXI.

† Antherum tibi commendo) *Delenda aspirationis nota ex nomine* Antherum.

EPIST. XXII.

† Vna omnino interpositio difficilior est, quam ne ipse quidem facilè legere soleo de quadrimo Catone.) *Faërnus nullum his verbis inesse mendum existimabat, sed ex Plutarchi auctoritate ita locum explicabat, vt ad Catonis factum referret, cùm in domo M. Drusi auunculi Trib. pl. Latinis petentibus ciuitatem, & se præcipitem illum daturos ioco minantibus, quadrimus constantissimè negauit. quod Ciceronem in laudibus Catonis non prætermisisse verisimile est in eo libro qui Cato minor inscriptus fuit, sed quia aut totam rem, aut aliquam partem interposuisset literis minutalis, id esse, quod scriberet, ne à se quidem facilè legi posse. Quadrimum verò fuisse tunc Catonem, cùm egit ea quæ Plutarchus scribit, colligere possumus ex ea ætate, qua mortuum Catonem Historici tradunt, & ex Drusi Tribunatus anno: Plutarchus quidem anno ætatis duodequinquagesimo, obiisse Catonem scribit, Appianus penè quinquagesimo, & Florus* XLIX. *Dion annum non refert ætatis, sed mortis tempus reiicit in consulatum C. Cæsaris tertium, & M Lepidi, hoc est, si Fastos Capitolinos sequimur, annum Vrbis* DCCVII. *Drusi Tribunatus fuit anno proximo ante bellum Marsicum L. Marcio Philippo, Sex. Iulio Cæsare Cos. an.* DCIX. *vt in eisdem Fastis est, quibus accedit Ciceronis auctoritas in li.* II. *De legibus, Ascon. in Corneliana & Val. Max. lib.* IX. *Itaque si fingamus natum Catonem an. vrbis* DCCVII. *quinquennium explebit die natali an.* DCLXII. *& quinquagesimum annum die natali* DCCVII. *si mors fuit ante diem natalem eius anni, erat annorum* XLIX. *si ante diem natalem ea gessit quæ Plutarchus refert in*

Drusi Tri.ple.domo, quadrimus Ca o ea gesit. Quòd si fingamus natum an. vrb. DLIIX. *facilius dicemus in Tribunatu auunculi quadrimum fuisse, siue ageret quartum annum, siue excederet aliquot mensibus. mors verò incidet in* XLIIX. *exactum, & penè quinquagesimum inchoatum. qua ratione Florus & Appianus cum Plutarcho consentient, sed & initium Tribunatus fuit ante Idus Decembris an.* DCLXI. *in quo verisimile est hæc tum Catonem egisse, licet id Plutarchus non scribat.*

EPIST. XXIV.

† Sed S literas tuas exspecto] *Vetus liber* sed St literas tuas exspecto.

FINIS.

GRÆCARVM VOCVM QVÆ IN HIS EPISTOLIS inter legendum, Lectorem linguæ Græcæ imperitum morari possent, interpretatio Latina.

χρήσαι

ὄψι

CONSVLES QVI POST NATVM M. T. CICERONEM AD *finem vsque Liuianæ historiæ reip. Romanæ curam gesserunt. Ex chronologia Caroli Sigonij.*

Anno vrbis 444. quo ante III. Kalen. Ianuarij natum esse Ciceronem tradit Aulus Gellius lib. 15. c. 28. Consules fuerunt,

644	Q. Seruilius Cæpio	C. Atilius Serranus.
645	P. Rutilius Rufus	Cn. Manlius.
646	C. Marius II.	C. Flauius Fimbria.
647	C. Marius III.	L. Aurelius Orestes.
648	C. Marius IV.	Q. Lutatius.
649	C. Marius V.	M. Aquilius.
650	C. Marius VI.	L. Valerius Flaccus.
651	M. Antonius	A. Posthumius.
652	Q. Metellus	T. Didius.
653	Cn. Lentulus	P. Crassus.
654	Cn. Domitius	C. Cassius.
655	L. Crassus.	Q. Scæuula.
656	C. Cœlius	L. Domitius.
657	C. Valerius Flaccus	M. Herennius.
658	C. Claudius Pulcher	M. Perpenna.
659	L. Marcius	Sex. Iulius.
660	L. Iulius Cæsar	P. Rutilius Lupus.
661	L. Portius	Cn. Pompeius.
662	L. Sylla	Q. Pompeius.
663	L. Cornelius Cinna	Cn. Octauius.
664	L. Cinna II.	C. Marius VII.
665	L. Cinna III.	Cn. Papirius.
666	L. Cinna IV.	C. Papirius II.
667	L. Scipio.	C. Norbanus.
668	C. Marius	Cn. Carbo III.

669

669	M. Tullius	Cn. Dolab ella.
670	L. Sylla II.	Q. Metellus.
671	P. Seruilius	Ap. Claudius.
672	M. Lepidus	Q. Catulus.
673	M. Æmilus	D. Brutus.
674	Cn. Octauius.	C. Curio.
675	L. Octauius	C. Cotta.
676	L. Licinius Lucullus	M. Cotta.
677	M. Lucullus	C. Casſius.
678	L. Gellius	Cn. Lentulus.
679	Cn. Aufidius	P. Lentulus.
680	M. Craſſus	Cn. Pompeius.
681	Q. Metellus	Q. Hortenſius.
682	L. Metellus	Q. Marcius.
683	Cn. Piſo	M. Glabrio.
684	M. Lepidus	L. Volcatius
685	C Cotta	L. Torquatus.
686	L. Cæſar	C. Figulus.
687	M. Cicero	C. Antonius.
688	D. Syllanus	L. Murena.
689	M. Pupius	M. Valerius.
690	Q. Metellus	Q. Afranius.
691	C. Cæſar	M. Bibulus.
692	L. Piſo	A. Gabinius.
693	P. Lentulus	Q. Metellus,
694	Cn. Lentulus	L. Philippus.
695	Cn. Pompeius	M. Craſſus.
696	Appius Claudius	L. Domitius.
697	Cn. Domitius	M. Meſſala.
698	Cn. Pompeius	Q. Metellus.
699	M Marcellus	Ser. Sulpitius.
700	L. Paulus	C. Marcellus.
701	L. Lentulus	C. Marcellus.
702	C. Cæſar	P Seruilius.
703	Q. Fuſius Catenus	P. Vatinius.
704	C. Cæſar	M. Lepidus.
705	C. Cæſar	Q. Maximus.
706	C. Cæſar	M. Antonius.
797	Cn. Panſa	A. Hirtius

708	M. Lepidus	L. Plancus.
709	P. Seruilius II.	L. Antonius.
710	Cn. Domitius	C. Asinius.
711	L. Censorinus	C. Caluisius.
712	Ap. Claudius.	C. Norbanus.
713	M. Agrippa	L. Caninius.
714	L. Gellius	M. Cocceius.
715	Sex. Pompeius	L. Cornificius.
716	M. Antonius	L. Scribonius Libo.
717	C. Cæsar	L. Volcatius.
718	Cn. Domitius	C Sosius.
719	C. Cæsar II.	M. Messalla.
720	C. Cæsar III.	M. Crassus.
721	C. Cæsar IV.	Sex. Appuleius.
722	C. Cæsar V.	M Agrippa II.
723	C. Cæsar VI.	M. Agrippa III.
724	C. Augustus Cæsar VII.	T Statilius.
725	C. Cæs. Augustus VIII.	M. Silanus.
726	C. Cæs. Augustus IX.	C Norbanus.
727	C. Cæs Augustus X.	Cn. Piso.
728	M. Marcellus	L. Arruntius.
729	M. Lollius	Q. Lepidus.
730	M. Appuleius	P. Silius.
731	C. Sentius	Q. Lucretius.
732	Cn. Lentulus	P. Lentulus.
733	C. Furnius	C. Silanus.
734	L. Domitius	P. Scipio.
735	M. Drusus	L. Piso.
736	Cn. Lentulus	M. Crassus.
737	Tib. Nero	P. Quinctilius.
738	M Messala	P. Sulpitius.
739	P. Fabius	Q. Ælius.
740	Iulius Antonius	Q. Fabius.
741	Drusus Nero	T. Quinctius.

Hic cum Liuiana Historia finem habet supputatio Sigonij, quæ cùm nobis abundè ad rem præsentem esse visa est, cum Sigonio simul modum inquisitioni statuimus.